

600087946/

V O N D E L.

TWAALFDE DEEL.

VONDELS STANDBEELD
TE AMSTERDAM.

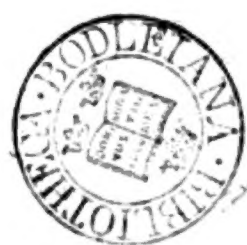
DE WERKEN
VAN
V O N D E L

IN VERBAND GEBRACHT MET
ZIJN LEVEN,
EN VOORZIEN VAN
VERKLARING EN AANTEKENINGEN

DOOR
M^r. J. VAN LENNEP.

MET PLATEN EN AFBEELDINGEN.

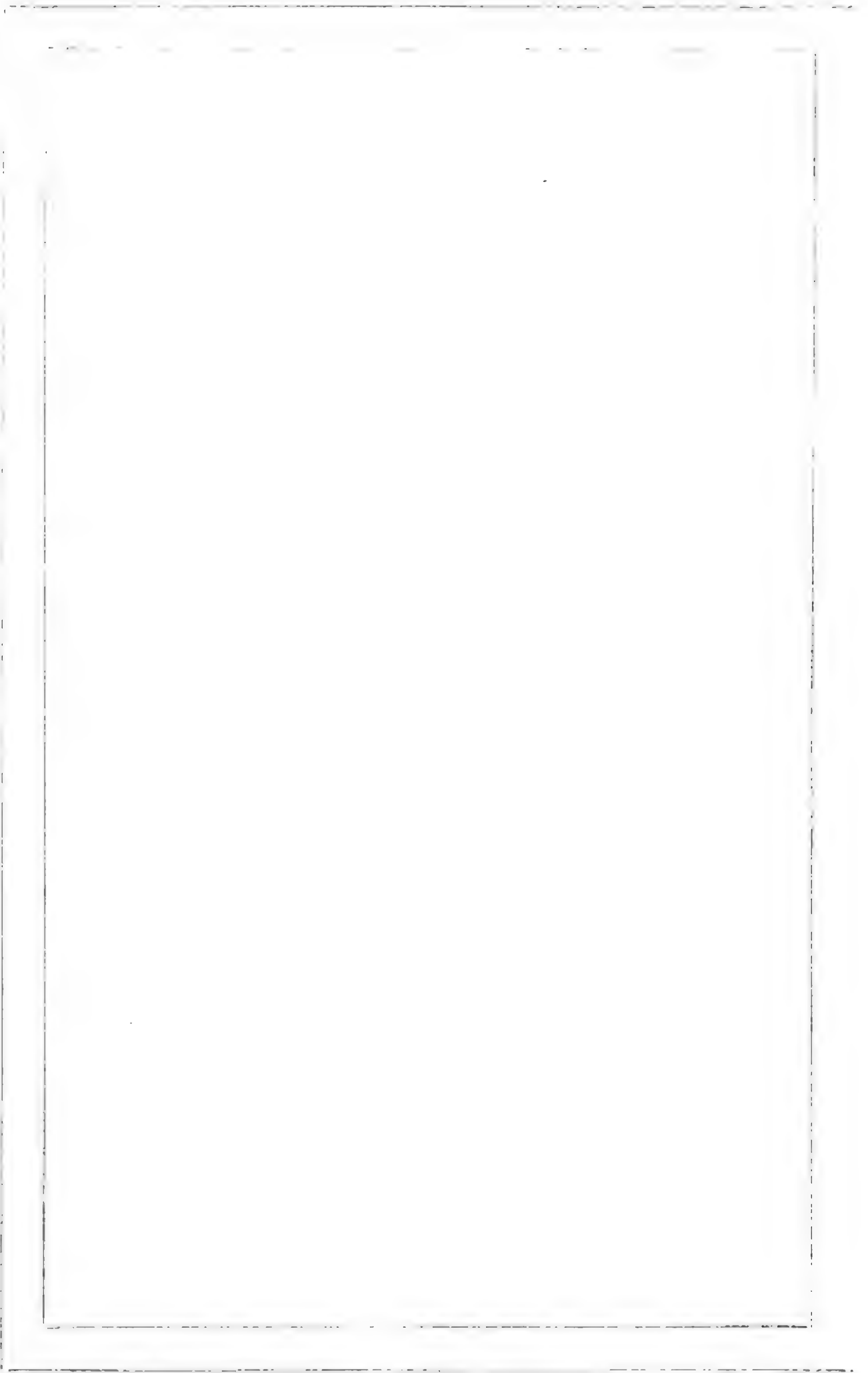
TWAALFDE DEEL.

GEDRUKT EN UITGEGEVEN BY
GEBROEDERS BINGER, TE AMSTERDAM.

1869.

285. h. 38.

ALGEMEENE NAAMLIJST

DER

INTEEKENAREN,

BIJ DE VOLTOOIJING DEZER UITGAVE.

Deze Algemeene Naamlijst is samengesteld volgens de opgaven door H.H. Boekhandelaren
aan de Uitgevers verstrekt.

Z. M. DE KONING.

II. M. DE KONINGIN.

Z. K. H. DE PRINS VAN ORANJE.

Z. K. H. PRINS FREDERIK DER NEDERLANDEN.

II. K. H. PRINCES MARIANNE DER NEDERLANDEN.

Z. K. H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN.

II. M. DE KONINGIN VAN ZWEDEN EN NOORWEGEN.

HET MINISTERIE VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN.

OP LAST VAN Z. M.

HET MINISTERIE VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN IN BELGIË.

OPENBARE BIBLIOTHEKEN.

- DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK TE 'S HAGE.
DE STADS-BIBLIOTHEEK TE AMSTERDAM.
DE BIBLIOTHEEK DER REMONSTRANTE GEMEENTE TE AMSTERDAM.
DE BIBLIOTHEEK DER POLYTECHNISCHE SCHOOL TE DELFT.
DE OPENBARE BIBLIOTHEEK TE ARNHEM.
DE STADS-BIBLIOTHEEK TE MAASTRICHT.
DE ACADEMISCHE BIBLIOTHEEK TE GRONINGEN.
DE BIBLIOTHEEK VAN HET BRITISH MUSEUM TE LONDEN.
DE UNIVERSITEITS-BIBLIOTHEEK TE OXFORD.
DE BIBLIOTHEEK VAN HET VATICAN TE ROME.
DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK TE BRUSSEL.
DE STADS-BIBLIOTHEEK TE ANTWERPEN.
DE STADS-BIBLIOTHEEK TE KEULEN.
DE KONINKLIJKE HOF- EN STAATSBIBLIOTHEEK TE MUNCHEN.
DE UNIVERSITEITS-BIBLIOTHEEK TE KAZAN.
DE KEIZERLIJKE BIBLIOTHEEK TE PARIJS.
DE OPENBARE BIBLIOTHEEK TE MELBOURNE.
DE STAATS-BIBLIOTHEEK TE STOCKHOLM.
DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK TE HANNOVER.
DE KEIZERLIJKE BIBLIOTHEEK TE WEENEN.
DE ACADEMISCHE BIBLIOTHEEK TE GÖTTINGEN.

- Abo, (K. E. d') te Batavia.
 Abrahams, (J. Swart) te Amsterdam.
 Adriani, (Mevr. Wed. R.) te Rotterdam.
 Aerssen, (B. J. van) te Veere.
 Aerssen Beyerens van Voshol, (M^r. W. F. E. Baron van) te Zwolle.
 Alberdingk Thijm, (J. A.) te Amsterdam.
 Alberdingk Thijm, (D^r. P. P. M.) te Maastricht.
 Andel, (M^r. J. van) te Mijnsheerenland.
 Andreae, (M^r. J. H. Beucker) Burgemeester, te Leeuwarden.
 Arnhem, (..... van) te Groningen.
 Arriens, (N. A. F.) Gouverneur van de Moluksche eilanden, te Amboina.
 Arripe, (L. Th. d') te Amsterdam.
 Asch van Wijck, (Jhr. M^r. H. A. M. van) Commissaris des Konings in de Provincie Drenthe, te Assen.
 Backer, (A. Huyghens) te Amsterdam.
 Backer, (M^r. C. H.) te Amsterdam.
 Baerle, (M^r. C. G. van) te Utrecht.
 Baggen, (N. J. Pook van) Koopman, te Amsterdam.
 Ballot, (D^r. C. H. D. Buys) Hoogleeraar, te Utrecht.
 Banck, (M^r. J. E.) te 's Gravenhage.
 Barge, (James) Koopman, Reeder en Assuradeur, te Amsterdam.
 Barger, (G.) te Maartensdijk.
 Bas, (L. H. de) Kassier, te Zutphen.
 Bas, (W. A. F. H. de) Notaris, te Zutphen.
 Baud, (M^r. M. A. Baron) Kolonie Suriname.
 Bauduin, (H.) Rentenier, te Brussel.
 Beaufort, (M^r. P. de) Lid van de Gedeputeerde Staten van Utrecht, te Utrecht.
 Beek, (Henricus van) Vicaris Generaal van den Bisschop van Haarlem, te Haarlem.
 Beetz, (B. B.) Huize Ter Meulen, Almen bij Zutphen.
 Belder, (H. B.) te Amsterdam.
 Bemmels, (A. J. van), R. C. Pastoor, te Ysselstein.
 Bens, (A.) te Gent.
 Bentinck, (B.) Burgemeester van Nieuw Leusen, te Dalfsen.
 Berckel, (M^r. H. A. A. van) Advokaat, te Rotterdam.
 Bergsma, (C. J.) te Utrecht.
 Berkhout, (M^r. E. A.) Advocaat, te Amsterdam.
 Berkhout, (Paul H.) Griffier, te Loenen.

Berkum, (W. G. A. van) te Utrecht.
 Besier, (Mr. L. W. A.) te Utrecht.
 Bezeth, (W.) Koopman, te Rotterdam.
 Bierkens, (H.) Geneesheer, Gorinchem.
 Binnerts, (A.) Notaris, Heereveen.
 Bisschop, (Dr. W.) te Leiden.
 Blikman Kikkert, (D.) Grondeigenaar, te Lemele bij Ommen.
 Blokland, (Douairière Beelaerts van) te Utrecht.
 Blom, (J. C.) Apotheker der Garulzoens-apotheek, te Haarlem.
 Blussé van Oud Alblas, (Mr. P.) Lid van den Stedelijken raad, te Dordrecht.
 Boachie, (Aquasie) Ingenieur bij het Mijnwezen in Indië.
 Bodel Nyenhuis, (M. J. F.) Leiden.
 Boele, (W. G.) Fabrickant, te Kampen.
 Boelen, (J.), te Amsterdam.
 Boelhouwer, (J. C.) Gepensioneerd Luitenant in O. I. dienst. te Leiden.
 Boellaard, (Mej. M. C.) te Utrecht.
 Boer (P. de) Fzn. Landeigenaar, te Oud-Carspel.
 Boetzelaar, (A. C. Douairière van) geb. Calkoen, te 's Gravenhage.
 Boetselaar, (D. L. C. Baron van) te 's Gravenhage.
 Bogaard, (P. Th.) Rijksontvanger, te Grave.
 Bogacrs, (Mr. A.) te Rotterdam.
 Boissevain, (C. Faber) te Amsterdam.
 Boissevain, (G. J.) te Amsterdam.
 Boonez, (Dr. H.) Predikant, te Middelburg.
 Booy, (J. de) 's Hertogenbosch.
 Borret, (B. L. H.) Rijks-ontvanger, te Asten.
 Borski, (J.) te Amsterdam.
 Borski, (W.) te Amsterdam.
 Borski, (Dr. G. van Wieringhen,) Rector aan het Gymnasium, te Delft.
 Bosch, (G.) te 's Hertogenbosch.
 Bosch, (H. R.) Predikant, te Amsterdam.
 Boescha, (J.) Oud-Minister, te 's Gravenhage.
 Boss (N.) Med. Doctor, te Rotterdam.
 Bots, (J. M.) te Helmond.
 Bouvin, (J. M.) Notaris, te Zierikzee.
 Box, (J. B. H.) te Rotterdam.
 Brandt, (A. Ludw.) te Amsterdam.
 Braumüller, (W.) Boekhandelaar, te Weenen.
 Brauw, (Jhr. Mr. W. M. de) Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.
 te 's Gravenhage.
 Brink, (M.) te Amsterdam.
 Brink, (Dr. J. ten) te 's Hage.

- Broers, (H. J.) Med. et Art, Obstr. Doct., te Utrecht.
Brouwer, (J. W.) te Amsterdam.
Brouwers, (Prof. J. W.) te Amsterdam.
Brox, (W. J.) Instituteur, te Amsterdam.
Brugman, (P. J. F.) te Amsterdam.
Bruin, (W. B. de) te Amersfoort.
Bruinier, (Z.) Predikant, Ned. Indie.
Brumsteede, (J. B.) te Leiden.
Bruning, (W. Olivier) Kassier, te Sneek.
Bruijn, (P.) te Amsterdam.
Bull, (A. J. de) te Amsterdam.
Buma, (M^r. B. Hopperus) Burgemeester van Kollummerland en Nieuw Kruisland, te Kollum.
Buma, (M^r. C. W. A.) Advokaat, te Leeuwarden.
Buma, (M^r. S. van Haersma) Substituut Griffier bij het Kantongeregt, te Sneek.
Bundten, (P. A.) Makelaar, te Amsterdam.
Bunge, (F.) te Amsterdam.
Bunge, (Julius) te Amsterdam.
Buning, (Wed. A. E.) te 's Gravenhage.
Burg, (P. J. F. van) Koopman, te Middelburg.
Bussche, (H. K. D. van den) Notaris, te Goes.
Bylandt, (M^r. E. J. A. Graaf van) Kommissaris des Konings in de Provincie Overijssel, te Zwolle.
Calisch, (I. M.) Letterkundige, te Amsterdam.
Calisch (M.) Kunstschilder, te Amsterdam.
Calisch, (N. S.) Letterkundige, te Amsterdam.
Cannenburg, (M^r. W. Voorbeytel) Advokaat, te Amsterdam.
Carp, (B. H.) Predikant bij de Engelsche Gemeenten te Middelburg en Vlissingen, te Middelburg.
Carst, (P.) Jzn. Koopman, te Amsterdam.
Cate, (G. ten) Predikant bij de Doopsgezinde Gemeente, te Dragten.
Chabot, (J. J. Faudin) te Rotterdam.
Chaumburg, (M^r. J. W. Th. Swaters van) Officier van Justitie te Gorinchem.
Cikot (J.) Jr., Koopman, te 's Hertogenbosch.
Claassen, (P. A.) Pastoor, te Weesp.
Claerbergen, (M^r. E. S. Burmania Vigelius van) te Leeuwarden.
Claerbergen, (M^r. V. L. Vigelius van) te Joure.
Cock, (De) Handelaar, te Rotterdam.
Cock, (Isidore de) te Ostende.
Collot d'Escury, (B.) te Breda.
Commelin, (C.) te Amsterdam.
Corver, (A. J.) te Amsterdam.

- Costa, (M^r. A. da) te Amsterdam.
Coster, (Benoit) te Amsterdam.
Coucke, (Ch^s.) Coiffeur, te Rotterdam.
Cox, (C. P. G.) Koopman, te Tilburg.
Crayenstein, (F. Maritz van) te Dordrecht.
Crotier, (H. H.) te Amsterdam.
Cretius, (D^r. J. F.) Predikant, te Heereveen.
Criellaert, (J. E. van der Aa) te Rotterdam.
Crommelin, (J. P. A. van Wickevoort) te Amsterdam.
Cruys, (H. C.) te Amsterdam.
Cuyper, (Leonard de) Kunstbeeldhouwer, te Antwerpen.
Dam, (M^r. Ch^s. van) Advocaat, te Breda.
Dammers, (F. E.) Procureur, te Amsterdam.
Dankelman, (B.) R. C. Priester, te Leiden.
Deel, (H. F.) Burgemeester te 't Zandt, (Groningen).
Delden, (G. S. van) te Utrecht.
Delgeur, (...) Koopman, te Rotterdam.
Desmons, (W. M. J.) te Amsterdam.
Deventer, (S. van) Iszn., Resident, te Passaroeng.
Dielen, (Mej. van) te Utrecht.
Diemont, (M^r. C.) te Amsterdam.
Dijk, (D. van) Notaris, te Amsterdam.
Dijkers, (M^r. W. F.) Regter bij de Arr. Regtbank, te Amsterdam.
Diversia sed Una, (Genootschap) te Dordrecht.
Doctrina et Amicitiae, (De Maatschappij) te Amsterdam.
Dolff, (Wed. H.) te Amsterdam.
Donkers, (Fr. J.) te Helmond.
Doijer, (Jacob J.) Kassier, te Zwolle.
Drabbe, (...) Professor aan het Seminarie Hageveld, te Voorhout.
Driel, (A. H. C. van) Med. Doct., te Amersfoort.
Drielsma, (A.) Med. Doct., te Leeuwarden.
Driest, (J. C. van) te Lienden.
Dull, (M^r. W. G. H.) Advocaat, te Amsterdam.
Dwars, (G. H.) te Amsterdam.
Eeghen, (A. W. van) te Amsterdam.
Eeghen, (C. P. van) Assuradeur, te Amsterdam.
Eekhoff, (W.) Archivaris te Leeuwarden.
Eelde, (A. K. van) te Kampen.
Eeten (J. C. van) Med. Doct., te Utrecht.
Eichman, (J. H.) Instituteur, te Leiden.
Ellemeet, (M^r. W. C. M. de Jonge van) te Oost-Kappelle.
Ellemeet, (W. C. M. de Jonge van) te Middelburg.

- Elsensohn, (J. W.) te Terborgh.
Engelberts, (D. H.) te Westervoort.
Es, (D^r. A. H. G. P. van der) Conrector, te Groningen.
Esser, (J.) Jur. Stud., te Utrecht.
Eys, (J. H. van) Procureur, te Amsterdam.
Ewijck, (Jonkvrouwe van) te Utrecht.
Faber, (M^r. J. G. A.) Advokaat, te Amsterdam.
Feltz, (Jhr. J. van der) Emerit. Predikant, te Arnhem.
Feije, (H. J.) Professor aan de Hoogeschool te Leuven.
Feyfer (M^r. D. de) te Barneveld.
Feijens, (A. A. R. J. de Vries) te Leeuwarden.
Finga, (M^r. E.) Griffier, te Zuidbroek.
Fokker, (M^r. C. J.) Procureur, te Zierikzee.
Fortman, (P. L. de Gaals) Predikant, te Samarang.
Franken (D.) Dz., Directeur van de Kas-Vereeniging, te Amsterdam.
Frederiks, (J. K.) te Middelburg.
Frieswijk, (M^r. W. M.) Griffier bij het Kantongerecht te Schiedam.
Fruyn, (Prof. D^r. R.) Hoogleeraar, te Leiden.
Fuchs, (J. M.) Med. Doct., te Amsterdam.
Fuld, (E.) Bankier, te Amsterdam.
Gast, (O. W.) Apotheker, te 's Hertogenbosch.
Gebhard en Comp., (J. H.) Boekhandelaars, te Amsterdam.
Geertsema, (M. Busch) Med. Doct., te Assen.
Genois, (Baron Jules de Saint) Bibliothecaris, te Gent.
Genootschap (Het Zeeuwsch) der Wetenschappen, te Middelburg.
Gerlings, (M^r. J.) Advocaat, te Utrecht.
Gerrits, (P.) te Amsterdam.
Geuns, (A. van) te Amsterdam.
Geuns, (M^r. J. J. van) Advocaat, te 's Gravenhage.
Geuns, (M. van) te Amsterdam.
Geusau, (Jh^r. M^r. P. G. C. van) te Maastricht.
Gildemeester, (J. P.) Med. Doct., te Amsterdam.
Gilquin, (M^r. J. H.) te Haarlem.
Gips, (W. P.) te Dordrecht.
Godefroi, (M. J.) Med. Doct., te 's Hertogenbosch.
Godefroi, (M^r. M. H.) Oud-Minister, te 's Gravenhage.
Goes, (C. M. van der) Notaris, te Beek.
Goes, (Jh^r. L. M. van der) Kapitein, eerst-aanwezend Ingenieur, te Grave.
Goes van Naters, (Jh^r. M^r. A. van der) Dijkgraaf van het Hoogheemraadschap van Delfsland, te Delft.
Gogh, (C. M. van) Boek- en Kunsthandelaar, te Amsterdam.
Goslings, (O.) Kassier, te Dokkum.

- Gonw, (J. ter) te Amsterdam.
- Graenwen, (A. J. s') te Middelburg.
- Graft, (Mr. J. van de) Advokaat en plaatsvervangend kantonregter, te Middelburg.
- Graven, (J.) Beeldhouwer, te 's Hertogenbosch.
- Gregory, (Mr. J. L. G.) Advokaat-Generaal bij den Hoogen Raad der Nederlanden, te 's Gravenhage.
- Griethuyzen, (F. J. van) Predikant, te Tull en 't Waal.
- Griethuyzen, (W. Th. van) Predikant, te Rotterdam.
- Groesbeek, (S.) Sⁿ, Genees-, Heel- en Verloskundige, te Nieuwenhoorn.
- Groshans, (Dr. G. P. F.) Hoogleeraar in de Geneeskunde, te Rotterdam.
- Grothe, (Mr. J. A.) te Utrecht.
- Grovestins, (Mr. L. J. D. Baron Sirtema van) te 's Gravenhage.
- Gubbels, (B. C.) Apotheker, te Rotterdam.
- Guldemon, (Mr.) Kantonregter, te Papendrecht.
- Gymnasium, (Het R. C.) te Katwijk a/R.
- Haages, (A. J.) te Amsterdam.
- Haan (A. de) Pzn., te Amsterdam.
- Haar, (Mevr. ter) te Amsterdam.
- Hachette, (Wed. L.) te Parijs.
- Haene, (C. D.) Hoofdonderwijzer, te Helenaveen.
- Haerten, (Wilh.) te Amsterdam.
- Halbertsma, (Dr.) te Deventer.
- Hall, (Dounairrière Jkv. Mr. F. A. Baron van) te 's Gravenhage.
- Hall, (Mevr. Wed. J. van) te Utrecht.
- Ham, (Wed. F. C. van de) te Utrecht.
- Hanegraef, Rentenier, te Antwerpen.
- Hanegraaff, (B. C. D.) Koopman, te Rotterdam.
- Hanekuyk, (de Dames) te Harlingen.
- Harinxma Thoe Sloten (D. J. A. Baron van) Raadsheer in het Provinciaal Geregtschhof, te Leeuwarden.
- Harinxma Thoe Sloten, (R. Baron van) te Utrecht.
- Hartkamp, (Klaas) te Amsterdam.
- Hartogh (Mr. H. A.) Officier van Justitie bij de Arr. Regtbank, te Amsterdam.
- Harpen, (P. Kuyper van) te Amsterdam.
- Hartsen, (Jh. Mr. C.) te Amsterdam.
- Hartsen, (Jh. P.) te Amsterdam.
- Harttenroth, (Dr. P.) te Amsterdam.
- Hasebroek (J. P.) Predikant, te Amsterdam.
- Havelaar, (J. P.) te Rotterdam.
- Haverkamp, (Mr. J. W. F. Roose) te Amsterdam.
- Hazemann, (W. J.) Consul-generaal van den Kerkelijken Staat, te Amsterdam.

- Heek, (A. J. H. van) Pastoor, te St. Oedenrode.
Heineken, (Wed. C.) te Amsterdam.
Helbach, (J. C. Veltkamp) te Rotterdam.
Helder, (P.) Lid der Provinciale Staten van Vriesland, te Aalzum bij Dokkum.
Hemert, (C. A. von) te Amsterdam.
Hendrichs Cramer, (Wed. J. A.), te Amsterdam.
Henriquez, (M^r. S. C.) te Curaçao.
Hensing, (....) Koopman, te Rotterdam.
Heukelom, (A. van) te Amsterdam.
Henvel, (A. van den) Priester en Leeraar, te Ravenstein.
Henvel, (K. van den) Hoofd-Kommies, te 's Gravenhage.
Heydanus (M^r. J. W.) te Weesp.
Heydt, (H. P. van) Notaris, te Barneveld.
Heynsius, (C. W. J.) te Cuyk.
Hilman, (Joh.) te Amsterdam.
Hinsbeek, (B. J. F. A.) te Amsterdam.
Hinst, (J. L.) te Leenwarden.
Hoboken van Cortgene, (J. van) Reeder en Koopman, te Rotterdam.
Hodshon, (Wed.) te Amsterdam.
Hoedt (W. H.) Junior, te Rotterdam.
Hoekwater, (C.) Oud Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, te Delft.
Hoëvell, (M^r. J. D. Baron van) Rector aan de Latijnsche School, te Dordrecht.
Hofdijk, (W. J.) Leeraar aan het Stads-Gymnasium, te Amsterdam.
Hoffmann (D^r. C.) te Velsen.
Holter, (H. F. den) te Amsterdam.
Hooft, (H. P. N. 't) Photograaf, te 's Gravenhage.
Hooft van Woudenberg van Geerenstein, (Jh^r. H. D.), Grondbezitter te Amsterdam.
Hooft ('t) van Benthuisen, te Dordrecht.
Hoog van ter Aar, (M^r. C. P. J.) te Rotterdam.
Hora Siccama, (M^r. L. C.) te Utrecht.
Horst, (M^r. H. van der) Griffier, te 's Gravenhage.
Horst, (J. J. van der) R. C. Priester en Pastoor, te Zaandam.
Hoyneck van Papendrecht, (M^r. A.) te Rotterdam.
Hubar, (S. F. A.) Gepensioneerd Generaal-Majoor, te Eck bij Tiel.
Huberts, (D^r. W. J. A.) Directeur van de Hoogere Burgerschool, te Zwolle.
Hubrecht (M^r. P. T.) te Rotterdam.
Huydekoper van Nichtevegt, (M^r. E.) te Utrecht.
Huyssen van Kattendijke, (Jh^r. J. M.) te Arnhem.
Ittersum, (M^r. P. A. L. Baron van) Advokaat, te Utrecht.
Jaarsveld Verkuyl, (A. N. van) Landeigenaar, te Meteren.
Jacobson, (Jos.) Handelaar, te Rotterdam.

- Jansen, (H. P.) Koopman, te Rotterdam.
Jansen, (Dr. J. H.) Hoogleeraar te Groningen.
Jansen, (N. A.) R. C. Priester, te Venray.
Janssen, (R.) R. C. Pastoor, te Almelo.
Jansz., (G.) Zeilenmaker te Amsterdam.
Jitta, (Alfred Josephus) te Amsterdam.
Jitta, (S. W. Josephus) te Amsterdam.
Jonckert, (A. B. de) te Utrecht.
Jonckbloet, (Dr. W. J. A.) Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.
te Gravenhage.
Jong, (G. de) Papierfabrickant, te Westzaan.
Jonge, (Jhr. Mr. W. F. de) te Utrecht.
Jonge van Campens Nieuwland, (Mr. W. de) Oud Minister van Justitie, te
's Gravenhage.
Jongh, (N. J. de) te Londen.
Jongstra, (Mr. A. F.) Advokaat, te Heereveen.
Jorissen, (E. J. P.) Predikant, te Groningen.
Kanthoven, (Dr. C. W. H.) Med. Doct., te Leiden.
Kaiser, (J. W.) te Amsterdam.
Kann, (H. J.) te 's Hertogenbosch.
Kapteyn, (W. C.) Med. Doct., te Bodegraven.
Karden, (Mr. E. H.) Advokaat, te 's Gravenhage.
Kellener, (J. A.) R. C. Priester en Kapellaan te Vinkeveen.
Kemper, (Jhr. Mr. J. de Bosch) Oud-Hoogleeraar in de Regtsgeleerdheid.
te Amsterdam.
Kerckhove, (van) Bankier, te Antwerpen.
Kessenich, (Mr. L. Michel von) Advokaat, te Roermond.
Kesteloot Detrau, Boekhandelaar, te Nieuwpoort.
Kesteren, (H. J. van) Roekhandelaar, te Amsterdam.
Kinschot, (A. R. P. van) Kantonregter, te 's Gravendeel.
Kist (F. L.), Procureur en Wethouder, te Haarlem.
Kistemaker, (L. P.) te Amsterdam.
Klaawers, (H.) Pastoor te Rijpwetering.
Klees, (Dr. K.) Rzn., te Amsterdam.
Klein, (J.) Hoofdonderwijzer, te Haarlem.
Kleyn, (Mr. G. A.) Procureur te Breda.
Kleyn, (W. C.) Gepensioneerd Majoor van het Leger van Ned. Oost-Indië,
te Brielle.
Kloes, (Dr. J. J. van der) te Hees bij Nijmegen.
Kluppel, (J. J.) te Amsterdam.
Kneppelhout, (J.) Grondeigenaar, op den Hemelschen Berg, nabij Arnhem.
Knoll, (P.) te Amsterdam.

- Koenen, (M^r. H. J.) Lid van den Gemeenteraad, te Amsterdam.
Kock, (P. de) te Amsterdam.
Kok, (S. A.) Leeraar aan de Hoogere Burgerschool, te Roermond.
Koning, (M^r. J. de) Advokaat, te Dordrecht.
Koning, (M^r. J. C. de) Advokaat, te Amsterdam.
Koning, (M^r. J. S. G.) Advokaat en Notaris, te Weelde.
Koors (B.) Kapellaan, te Nijmegen.
Kort van Barendrecht, (H. W. O. de) Kassier, te Dordrecht.
Korte, (J. A.) te Amsterdam.
Kreeft, (.....) te Amsterdam.
Krieger, (Ph. J.) Ond-Consul van Oostenrijk, te Amsterdam.
Krieken, (H. van) te Java.
Kruimel, (J. H. A.) te Amsterdam.
Kruseman, (A. C.) Boekhandelaar, te Haarlem.
Kulkens, (A.) te Rotterdam.
Kunst, (D.) Genees- Heel- en Verloskundige, te Oudenhorn.
Labouchère, (H. M.) te Amsterdam.
Laer, (M^r. H. E. toe) te Amsterdam.
Land, (D^r. J. P. N.) Hoogleeraar, te Amsterdam.
Landmeter, (G. H.) te Delft.
Lansberge, (M^r. J. W. van) Zaakgelastigde bij het Ministerie van Buitenh.
 Zaken, te 's Gravenhage.
Lantsheer, (M^r. W. N.) te 's Gravenhage.
Lazaar, (J. A.) Pastoor, te Overschie.
Lee, (H. van der) Heel- en Verloskundige, te Woerden.
Leersum, (van) Postdirekteur, te Breda.
Leesgezelschap, (Het) te Moordrecht.
Leeskabinet, (Rotterdamsch) te Rotterdam.
Leesmuseum, (Het) te Amsterdam.
Leeuw, (A. v. d.) Wethouder, te Delft.
Leeuwen, (D. van) te Amsterdam.
Leitbrand, (H. C. V.) Kaap de Goede Hoop.
Lek de Clerck, (M. C. van der) Lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal.
 Advokaat en Notaris, te Zierikzee.
Leliveld, (A. J.) Instituteur, te Rotterdam.
Lelyveld, (Mej. J. M. van) te Breda.
Lennep, (C. van) Burgemeester, te Heemstede.
Lennep, (Wed. H. S. van) te Amsterdam.
Lennep, (M^r. W. W. van) Advokaat, te Amsterdam.
Leuring, (M^r. J.) te Leek.
Lier, (M^r. E. van) Advokaat, te Amsterdam.
Lier, (L. van) Jur. Stud., te Utrecht.

- Lieshout, (A. van) Pastoor, te Wijcken.
Lieshout, (A. B. van) te Waalwijk.
Limmik, (P. van) Rustend Predikant, te Amsterdam.
Lingeman (L.) Kunstschilder, te Amsterdam,
Lingen, (G. W. A. van der) Predikant, Paarl. Zuid-Afrika.
Linse, (W. H.) Em. Pred. te Driebergen.
List, (Generaal) te Wageningen.
Löben Sels, (J. G. van) te Zutphen.
Lohmeijer, (C. P.) te Amsterdam.
Loon, (Dunairière W. van) te Amsterdam.
Loopuyt, (P. C.) Koopman, te Rotterdam.
Lotsy, (G. O.) Lid van den stedelijken raad, te Dordrecht.
Ludehof, (A. D.) Kaap de Goede Hoop.
Luden, (H.) Koopman, te Amsterdam.
Lund, (Ch. Fr.) Jr. Amsterdam.
Lyclama à Nyeholt, (Jhr. F. M.) te Beetsterzwaag.
Lijnden, (R. W. Baron van) Commissaris des Konings in Zeeland, te Middelburg.
Lijnden van Sundenburg, (Mr. C. Th. Baron van) te Utrecht.
Lijndraijer, (P.) Notaris, te Amsterdam.
Maanen, (Mr. J. M. van) President van het Provinciaal Gerechtshof in Noord-Holland, te Amsterdam.
Maes, (Dr. H. G.) te Amsterdam.
Manavelt, (A. P. van) te Utrecht.
Margadant, (J.) Ambtenaar, te 's Gravenhage.
Marle, (C. J. van) Kantonregter, te Vollenhoven.
Martini, (Jhr. Mr. G. J. de) Advokaat, te Amsterdam.
Masse, (Ph. Blommaert) Advokaat, te Gent.
Meder, (W. F.) te Amsterdam.
Meer, (J. P. G. van der) Notaris, te Raamsdonk.
Meerburg, (P. C.) Med. Doct., te Rotterdam.
Meerwijk, (A. J. van) Pastoor, te Zevenbergen.
Mees (L.) Rrtzn., Predikant, te Roekanje.
Mees, (Wed. P. J. van Houten) te Rotterdam.
Mees, (Mr. R. A.) Advokaat, te Rotterdam.
Meeteren, (H. Timmer Westerouwen van) Predikant, te Aalburg en Heesbeen.
Mejan, (Mr. W. C. Verwey) Kantonregter, te Goor.
Metelerkamp, (Mr. A. F. L.) Huize Engelenburg, te Brummen.
Metelerkamp, (Mr. J. J.) Advokaat, te Rotterdam.
Meyer, (.....) Hoofdonderwijzer, te
Meyer, (A.) Hoofdonderwijzer, te Velzen bij Haarlem.
Meyer, (C. P. de) Predikant, te Harlingen.
Mierlo, (Mr. J. H. van) Regter, te Breda.

- Minden, (P. S. van) te Amsterdam.
Moll, (J. van de) Med. Doctor, te Amsterdam.
Moerkerken, (P. H. van) Leeraar aan de Rijks Hoogere Burgerschool, te Leeuwarden.
Molenaar (F.) Kunstgraveur, te Amsterdam.
Molengraaff, (G. J.) Emeritus Predikant, te Nijmegen.
Moll, (Mr.) Advokaat, te Rotterdam.
Moll (S.) Jr., Predikant, te 's Gravenhage.
Moltzer (H. E.) Hoogleraar, te Groningen.
Monchy, (M. F. de) te Amsterdam.
Moolen, (N. J. van der) Notaris, te Amsterdam.
Moor, (C. H. de) Boekhandelaar, te Brugge.
Moorman, (Mevr.) Huize Pekin, te Baarn.
Mouthaan, (N. J.) te Amsterdam.
Mulder, (Mr. I. v. S.) Advokaat, te Amsterdam.
Muller, (C. A.) te Groningen.
Muller, (Frederik) Boekhandelaar, te Amsterdam.
Montendam (D. J.) Wzn., Med. Doct., te Amsterdam.
Muntendam, (P. A.) Apotheker, te Utrecht.
N. N., te Rotterdam.
Naamen van Eemnes, (Mr. A. van) Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, te Zwolle.
Nahuis, (Mr. H. G. Beyer) O. I. Ambtenaar, 1^e klasse.
Neuhaus, (J. E.) te Amsterdam.
Nierop, (Mr. A. S. van) Advokaat, te Amsterdam.
Nierop, (Mr. J. H. van) Kantonregter, te Hillegersberg.
Nieuwstad, (B. A.) Timmerman, te Barneveld.
Nieuwveen, (Dr. J. H.) Conrector aan het Gymnasium, te Amsterdam.
Noels, (Mr. A. J.) Rentenier, te Nijmegen.
Noels, (Mr. J. Thehoff) Advokaat, te Nijmegen.
Noordbeek, (Jac. du Pont) Deurwaarder bij de Arr. Regtbank, te Amsterdam.
Noordziek, (J. F. F.), Referendaris bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal, te 's Gravenhage.
Notten, (Mr. F. H. van) Advokaat, te Amsterdam.
Nijhoff, (Martinus), te 's Hage.
Odé, (J.) te Schiedam.
Oefening kweekt kennis, (Het Letteroefenend Genootschap) te 's Gravenhage.
Olie, (J. C.) Gzn. Houtkooper, te Amsterdam.
Oordt, (Dr. J. W. G. van) te 's Gravenhage.
Oosterzee, (Dr. J. J. van) Hoogleraar, te Utrecht.
Otterloo, (A. van) Directeur van de Handelsschool, te Amsterdam.
Otterloo (A. de Moll van), Koopman, te Amsterdam.

- Ondermeulen, (E. van der) Luitenant Kolonel, Kommandant der Schutterij.
te 's Gravenhage.
- Outeren, (M^r. F. J. van) Regter in de Arrondissements-Regtbank, te Amsterdam.
- Ouwersloot, (D. L. P.) te Sneek.
- Overreith, (F. W. J. B.) Majoor bij de Artillerie, te Amsterdam.
- Pachlig, (J. H.) Arrondissements-Betaalmeester, te Middelburg.
- Palm, (P. J. van der) Gemeente-Ambtenaar, te Rotterdam.
- Patijn, (M^r. J. G.) te Rotterdam.
- Patijn van Kloetinghe, (J. C. Clotterbaek) te Utrecht.
- Paulus, (M^r. P.) Officier van Justitie, te Zierikzee.
- Perk, (H. F.) te Delft.
- Peters, (A.) te Amsterdam.
- Philips, (M^r. Aug.) Advokaat, te Amsterdam.
- Philips, (K.) te Aken.
- Pieké (M^r. C. J.) Officier van Justitie, te Middelburg.
- Piepers, (M. C. J.) Ingenieur, te 's Gravenhage.
- Pieren (T) Jzn., Oud-Boekhandelaar, te Dordrecht.
- Pinto, (M^r. A. A. de) Referendaris, te 's Gravenhage.
- Pinto, (J. de) te 's Gravenhage, 2 Ex.
- Plaat, (D^r. G. W. A.) Med. Doct., te Leiden.
- Ploeg, (P. van der) Pastoor, Hoogleeraar aan het Bisschoppelijke Seminarium.
te Warmond.
- Pool, (J. F.) Notaris, te Druten.
- Posno, (J. J.) te Amsterdam.
- Postkantoor (Het) te Geertruidenberg.
- Pruim, (M.) Notaris, te Leenwarden.
- Puiseau, (D^r. Waubert de) Leeraar aan de Hoogere Burgerschool, te Zutphen.
- Pijnappel, (M^r. M. J.) Advokaat, Lid van de Tweede Kamer der Staten-
Generaal, te Amsterdam.
- Raalte, (W. A. van) te Amsterdam.
- Ram, (Douairière) te Utrecht.
- Ram, (Douairière H. J.) geb. Baronesse Taets van Amerongen, te Utrecht.
- Ranitz, (Wed. de) te Groningen.
- Raphael, (N. S.) te Amsterdam.
- Rappard, (Jh^r. F. A. Ridder van) te Utrecht.
- Rau, (M^r. S. J. E.) Oud Regter in de Arrond. Regtbank te Nijmegen, te Lent.
- Rederijkerskamer „Aurora”, (De) te Monnikendam.
- Reeken, (M^r. F. J. M. A.) Advokaat, te Amsterdam.
- Reenen, (M^r. G. J. C. van) Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-
Generaal, te Wassenaar.
- Reese, (W.) Inspecteur, te Rotterdam.
- Reesse-Jansen, (Mevrouw) te Amsterdam.

Regail Carton, (Mr. H. A.) te 's Gravenhage.
Reurop, (P.) Makelaar, te Amsterdam.
Reyn (H. van) Czn., Candidaat Notaris, te 's Gravenhage.
Riesen, (J. W.) Candidaat Notaris, te Dantumawoude.
Rinsnm (C. van) Jr., Makelaar, te Amsterdam.
Rochussen, (C.) Kunstschilder, te Amsterdam.
Roelofs, (H. J.) te Amsterdam.
Rolen, (Jacquemijns) Advokaat, te Gent.
Roll, (P. A.) Med. Doct., te Amsterdam.
Römer, (M. H. G.) te Utrecht.
Romeyn, (Mr. P.) Directeur der Hoogere Burgerschool, te Middelburg.
Roo, (G. J. H. de) te Dordrecht.
Roodhuyzen, (H. G.) Instituteur, te Amsterdam.
Rosen, (S. E.) Med. Doct., te Amsterdam.
Rovers, (Dr. N.) Med. Doct., te Dordrecht.
Roijaards van den Ham, (Mr. W. J.) te Utrecht.
Roijaards van Scherpenzeel, (Mr. H.) te Utrecht.
Roijen, (Mr. B. van) te Groningen.
Royen, (Mr. S. J. van) te Zwolle.
Rutjes, (J. H.) te Amsterdam.
Ruijter, (G. C. P. de) Stads-Genesheer, te Soerabaya.
Rijkevorsel, (August van) te 's Gravenhage.
Rijp, (C. L.) Pastoor-Deken, te Ouderkerk a/d Amstel.
Rijsterborgh, (de Erven L.) te s' Hertogenbosch.
Rijk, (Douairière) te Breda.
Rijnbende, (S. M. W.) te Amsterdam.
Rijsenbende, (S.) Makelaar, te Schiedam.
Rijswijk (W. van) Wzn., te Dordrecht.
Safflinger, (Wed.) te Nijmegen.
Sain, (Mr. J. G. de) Leeraar aan de Hoogere Burgerschool, te Venlo.
Salomonson, (M. Wertheim) te Ambt Almelo.
Saltet-Nijhoff, (Wed.) te Antwerpen.
Santheuvel, (Jhr. H. L. W. van den) Grondeigenaar, te Dordrecht.
Schagt, (P. G.) Pastoor, te s' Gravenhage.
Schalk, (Bastiaan) te Buiksloot.
Scheffers, (W.) te Rotterdam.
Schelling (K.) Jzn., te Puttershoek.
Scheltema, (D.) Oud-Agent van de Java-Bank te Samarang, te Haarlem.
Scheltema, (Dr. P.) Archivaris van Noord-Holland en Amsterdam, te Amsterdam.
Schimmel, (H. J.) te Amsterdam.
Schlosser, (J. F.) Ambtenaar bij het Departement van Binnenlandsche Zaken, te s' Gravenhage.

- Schluijter, (de Lafontaine) te Zutphen.
Schneevoogt (D^r. G. E. Voorhelm) Hoogleeraar, te Amsterdam.
Schneijter, (M^r. J. J.) Regter bij de omgaande Regtbank, te Soerabaya.
Scholten, (A. M.) te Amsterdam.
Schoninga, (Hendrik) te Purmerende.
Schotel, (D^r. G. D. J.) Emerit. Predikant, te Leiden.
Schotman (Jan) Dzn., Goudsmid, te Dordrecht.
Schouten, (A.) R. C. Priester en Pastoor te Hem en Venhuizen.
Schouten, (J.) Apotheker, te Alkmaar.
Schouwenburg, (L. M.) te Amsterdam.
Schut, (J. H.) Boekdrukker, te Amsterdam.
Schuijten (J.) Hzn., Notaris, te Dordrecht.
Schuijmer (J. H.) Hzn., te Lienden.
Seminarium, te Culemborg.
Seminarium Hageveld, te Voorhout.
Seminarium, te St. Michiels-Gestel.
Sepp, (Chr.) Doopsgezind Predikant, te Leiden.
Seyn, (G. P.) Leeraar aan de Rijks Hoogere Burgerschool, te Roermond.
Sillem, (E.) te Amsterdam.
Sitter, (M^r. A. J. de) Regter, te Winschoten.
Six, (Jh^r. J. P.) te Amsterdam.
Sloet van Zwanenburg, (M^r. A. F. Baron) Rijksontvanger, te Twello.
Sluiter, (D^r. J. W.) Conrector bij de Latijnsche School, te Rotterdam.
Sluyterman, (D^r. J. A.) Predikant, te Engelen.
Smallenburg, (M^r. N. J. W.) te 's Gravenhage.
Smissaert, (W. J. E.) te Amsterdam.
Smit (Andries) Gerritz., Candidaat-Notaris, Secretaris der Gemeente Zaan-
dijk, Secretaris van den Polder-Westzaan, te Zaan-
dijk.
Snouck Hurgronje, (F. L.) te Middelburg.
Societeit (Officiers-) „De Verpoozing” Fort Willem I, Java.
Soeterwoude, (Jh^r. M^r. P. J. Elout van) Lid van den Raad van State, te
's Gravenhage.
Spée, (J. J.) te Amsterdam.
Staes, (Léon) te Mechelen.
Stamkart, (C. H. P.) Instituteur, te Amsterdam.
Staring, (W. C. A.) Referendaris aan het Ministerie van Binnenlandsche
Zaken, te 's Gravenhage.
Stellingwerf, (A.) te Amsterdam.
Stereck, (B. J.) te Amsterdam.
Stinstra, (P.) Med. Doct.) te Harlingen.
Stirum, (Jonkheer Graaf van Limburg) te Warmond.
Stirum, (L. G. A. Graaf van Limburg) Commissaris des Konings, te Arnhem.

- Stirum, (M. D. Graaf van Limburg) Kolonel der Genie, te 's Gravenhage.
Stolk, (M^r. Ths. van) te 's Gravenhage.
Stoppelaar, (J. D. M. de) Gemeente-Ontvanger, te Middelburg.
Stoppelaar, (Jhr. Mr. G. N. de) te Middelburg
Straalman, (A. W. Witsen) te Soestdijk.
Sträter, (C.) te Amsterdam.
Stuart, (Dr. L. Cohen) Directeur der Polytechnische School, te Delft.
Susan, (S.) Leeraar aan de Hoogere Burgerschool, te Deventer.
Sutorius, (Paul) te Helmond.
Swijndrecht, (W. H. M. van) Makelaar, te Rotterdam.
Swinderen, (M^r. O. B. de Rheder van) te Groningen.
Taets van Amerongen (Baron) te 's Hage.
Taets van Amerongen, (W. J. P. Baron) Kamerheer van Z. M. den Koning, te Bonn.
Tak, (Mej. M. S.) te Middelburg.
Tak, (M^r. J. P. R.) Commies-Griffier der Tweede Kamer, te 's Gravenhage.
Taurel (C. Ed.) Kunstgraveur, te Amsterdam.
Teding van Berkhout J^r., (Jh^r. M^r. J. P.) te Haarlem.
Teding van Berkhout, (M^r. P. J.) Raadsheer bij het Prov. Gerechtshof in N. Holland, te Amsterdam.
Teding van Berkhout, (Jh^r. M^r. J. P.) te Haarlem.
Teichmann, (Theodore) Oud-Gouverneur, te Antwerpen.
Tengbergen, (A. F. J.) Oud-Wethouder, te Doesburg.
Tex, (M^r. N. J. den) Secretaris van de Kamer van Koophandel, te Amsterdam.
Tex Bondt, (J. den) Koopman, te Amsterdam.
Thierry de Beye, (M^r. J. G.) te Haarlem.
Thirlwall, Bisschop te Abergaveny in Wales.
Tieleman, (M^r. J. T. J. B.) te Oud Heusden.
Tissot, (J. M.) te s' Gravenhage.
Tol, (J. C.) te Meppel.
Tromp, (C. H.) te Amsterdam.
Trip van Zoutlandt, (W. F.) Predikant, te Hattum.
Tuyll van Serooskerken, (Baron van) te Amsterdam.
Tuyll van Serooskerken, (Douairière E. L. van) te Amsterdam.
Tuyll van Zuilen, (Baron van) te Zuilen.
Uijttenhoven (M^r. A.) Hoofd-Administrateur bij het Ministerie van Finantiën, te s' Gravenhage.
Vaillant (Dr. C. J.) Praktiserend Geneesheer, te Schiedam.
Vaillant, (M^r. J. P.) Wethouder, te 's Gravenhage.
Varkevisser, (M.) Scheepsreeder, te Rotterdam.
Veder, (M^r. A.) Advokaat, te Rotterdam.
Veder, (Dr. W. R.) Predikant, te Dordrecht.

- Veen, (M^r. D. van der) te Leek.
 Veer, (H. de) Directeur aan de Hoogere Burgerschool, te Delft.
 Veldwijk, (H. J.) te Amsterdam.
 Ven, (A. van de) Koopman, te Rotterdam.
 Verbrugge, (W. A. Viruly) Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, te Rotterdam.
 Verhagen, (Otto) Lid van de Staten van Zeeland en van den Gemeenteraad, Industriëel, te Goes.
 Verhelloned, (M^r. W. A.) Procureur, te 's Hertogenbosch.
 Verhoeff, (M^r. A.) Procureur bij het Provinciaal Gerechtshof en de Arrondissementsrechtbank, te Utrecht.
 Verhoeven, (H. P. Timmers) Emeritus Predikant, te Doesburg.
 Verhoeven, (D^r. M. G. Timmers) President der Provinciale Commissie van Geneeskundig onderzoek en Toezicht. Lid der Provinciale Staten van Zuid-Holland, Oud Burgemeester, Lid van van den Gemeenteraad, te Dordrecht.
 Vermeulen, (M^r. E. C.) te Asperen.
 Vermeulen, (Prof. P.) te Dongen.
 Vermeulen, (D^r. P. J. H. A.) Med. Doctor, te Delft.
 Verschuur, (Douairière B. A. W. Baron van) te Vogelenzang.
 Verwey (....) Kapellaan, te Gendringen.
 Verwijs, (D^r. Eelco) te 's Hage.
 Veth, (P. J.) Hoogleraar, te Leiden.
 Victor (M^r. A.) te Winschoten.
 Viëtor, (H.) Steen- en Pannen-Fabriekant, te Winschoten.
 • Vigilius, (H. H. W. K.) te Rotterdam.
 Vinke, (D^r. G. J.) te Amsterdam.
 Viruly, (C. E.) te Rotterdam.
 Visser, (Wed. A. A.) Jzn. te Sliedrecht.
 Visser, (Douairière) te 's Gravenhage.
 Vissering, (J. W.) Koopman in verfwaren, te Amsterdam.
 Vliet, (M^r. W. van der) te Amsterdam.
 Vlissingen, (Paul C. van) te Amsterdam.
 Vloten, (D^r. J. van) Hoogleraar, te Deventer.
 Vollenhoven, (D^r. H. van) Med. Doct., te Rotterdam.
 Vollenhoven, (M^r. W. J. van) Regter, te Dordrecht.
 Voombergh, (Wed. A.) te Amsterdam.
 Voort, (L. H. Rouppé van der) te 's Hertogenbosch.
 Vorstheuvel Labrand, (F. J.) te Zierikzee.
 Vos, (M^r. G.) Lid der Gedeputeerde Staten van Drenthe, te Assen.
 Vos (Jacob de) Jacobzn., te Amsterdam.
 Voys, (A. de) te Amsterdam.

- Vries, (Dr. M. de) Hoogleeraar, te Leiden.
Vries, (Mw. A. de) Presidente, Stichtvrouw van M. C. van Doorn's Vrouwen-
Gesticht van Weldadigheid, te Rotterdam.
Vries (P. de) Makelaar, te Amsterdam.
Vrolik, (Dr. G.) Geneesheer, te Rotterdam.
Vrijthoff, (Jhr. J. G. C. P.) te Dordrecht.
Vuylsteke, (Mr. Julius) Advokaat, te Gent.
Waanders, (Mevr.) Huize Elskamp bij Raalte.
Wakkers, (J.) Ambtenaar, te Venlo.
Wall Bake, (H. A. van de) Muntmeester, te Utrecht.
Waller, (H.) te Amsterdam.
Warnars, (P. Meijer) Oud-Boekhandelaar, te Zutphen.
Warren, (Wed. Dr. J. H.) te Dokkum.
Wedden, (H. van der) te Nijmegen.
Weel, (J. de Clerq van) Kantonregter, te Zierikzee.
Welsch, (A. S.) Gepensioneerd Kommies ter Provinciale Griffie, te s' Her-
togenbosch.
Wertheim, (A.) te Amsterdam.
Westerman, (W. Marten) te Amsterdam.
Westreenen van Driebergen, (Mr. van) te Utrecht.
Wicherlink, (Mr. D.) Advokaat, te Zwolle.
Wieringen (K. van) Hzn., te Mijdrecht.
Wilde (Mr. C. de) Azn., Procureur bij het Provinciaal Gerechtshof in de
Arrondissements regtbank, te Utrecht.
Willet, (Wed. A.) te Amsterdam.
Willigen, (A. van) Hoofd-Onderwijzer, te Kamerijk.
Wilmer, (Monsr. G. P.) Bisschop van het R. C. Bisdom, te Haarlem.
Wins, (J. C.) te Zwolle.
Wittering, (J.) te Parijs.
Woldringh, (Mr. W.) Oud Griffier bij de Arrondissements regtbank te Win-
schoten, te Dieren.
Wijs, (F. C. J. de) Wijnhandelaar, te s' Hertogenbosch.
Wijsmuller, (J. J.) Horologiemaker, te Amsterdam.
Ijzendoorn, (A. F. Visser van) te Gorinchem.
Ypey, (Mr. A. Looxma) Advokaat, te Leeuwarden.
Zandt, (J. H. van der) Predikant, te Diepenveen.
Zeegers (L. Th.) Onderwijzer, te Amsterdam.
Zeggelen, (W. J. van) Boekdrukker, te s' Gravenhage.
Zuijderhoff Saugy, (Douairière) te Amsterdam.
Zwarts, (Th.) R. C. Priester, te Mariëndaal bij Grave.
Zijdveld, (D. van) te Utrecht.

NAAMLIJST VAN BOEKHANDELAREN

DOOR WIER TUSSCHENKOMST EXEMPLAREN
ZIJN GEÏLAATST.

AMSTERDAM.

Bakkenes & Comp. (L. van)	/ Meijer. (H. A.), (2 Ex)
Beerendonk. (J.), (2 Ex.)	/ Meijer. (J. M. E.), (2 Ex.)
Bom. (G. D.), (2 Ex.)	/ Mooij. (H. W.), (3 Ex.)
Braun. (Joh. W.)	/ Muller. (Frederik), (8 Ex.)
Brouwer. (Jan D.)	/ Muller. (Johannes), (6 Ex.)
Brinkman. (C. L.), (6 Ex.)	/ Munster. & Zn., (Erven H. van)
Brinkman. (J. H.), (3 Ex.)	/ Noordendorp. (J.), (6 Ex.)
Cleef. (De Gebr. van)	/ Post. (C. G. v. d.), (3 Ex.)
Gebhard. & Comp. (J. H.), (6 Ex.)	/ Ruijter. (J. de), (4 Ex.)
Gogh. (C. M. van), (7 Ex.)	/ Scheltema & Holkema, (2 Ex.)
Hassels. (L. F. J.), (6 Ex.)	/ Spijker, Azn. (Wed. J. C.), (2 Ex.)
Helden. (C. van), (2 Ex.)	/ Stokmans & Rijnders.
Heteren. (J. H. & G. van), (3 Ex.)	/ Straub. (N. W.), (3 Ex.)
Höveker. (H.), 3 Ex.)	/ Sulpke. (J. C. A.)
Hulst & Zn. (Wed. L. van), (3 Ex.)	/ Sybrandi. (J. D.), (5 Ex.)
Kampen. (P. N. van), (8 Ex.)	/ Tielkemeijer. (J. H.), (2 Ex.)
Kesteren. (H. J. van)	/ Westerman & Zn. (M.)
Kirberger. (W. H.)	/ Weijtingh & Brave, (4 Ex.)
Koster. (Henry)	/ Wijsmuller. (Erve)
Kraay. (Gebr.)	/ Vos. (A. J. R.), (2 Ex.)
Langenhuisen. (C. L. van), (4 Ex.)	/ Vries. (R. W. P. de)
Lankelma. (J. G.)	/ Zweers. (H. A.)
Leendertz. (Jan)	
Loman & Vorster, (4 Ex.)	

ALKMAAR.

Coster & Zn. (Herm.)
Roem. (Joh.), (2 Ex.)

ALMELO.

Wilmes. (Joh.)
Sigtenhorst, A. Jzn. (A. van den)

ALPHEN.

Nooten. (W. Cambier van)

AMERSFOORT.

Meijers. (Philip)

ANTWERPEN.

Rijshouvel. (J. E.), (3 Ex.)
Heijden. (H. Schreefals v. d.),
(2 Ex.)

ARNHEM.

Kroese. (W. H. Stenfort), (3 Ex.)
Kruijt. (W. J.)
Willink. (H. A. Tjeenk)
Thieme. (D. A.)

ASSEN.

Meffert. (H.)

BATAVIA.

Lange & Comp.
Kolff (G.) & Co.

BARNEVELD.

Menger. (P. Andreae), (2 Ex.)

BERGEN OP ZOOM.

Harte. (P.)

BERLIN.

A. Asher & Comp.

BREDA.

Broese en Comp. (4 Ex.)

BRIELLE.

Hofstede. (J. J.), (5 Ex.)

BRUSSEL.

Claassen. (Ferdinand)
Kiessling & Comp. (3 Ex.)
Muquardt. (C.), (3 Ex.)
Trigt. (G. A. van) (5 Ex.)

DELFT.

Beets. (W.), (7 Ex.)
Koster. (H.), (6 Ex.)
Moone, Bzn. (J.)
Rooij. (Wed. J. de)

DEVENTER.

Brouwer. (G.)
Lange. (J. de)

Sigtenhorst. (A. J. van den)
Wilderdink. (D. J.), (2 Ex.)

DOESBURG.

Schattenkerk & Clement. (4 Ex.)

DOKKUM.

Schaafsma. (A) (6 Ex.)

DORDRECHT.

Blussé en van Braam, (5 Ex.)
Braat. (P. K.), (6 Ex.)
Elk. (H. R. van)
Giltaij. (J.), (4 Ex.)
Pieren, Jzn. (T.), (3 Ex.)
Revers. (J. P.)
Schalk & van Dijl. (Van der)

GEND.

Hoste. (H.), (4 Ex.)
Rogghe. (W.), (6 Ex.)

GOES.

Klecuwens & Zn. (F.), 2 Ex.)

GORINCHEM.

Gordon. (W. J.)
Noordhyn. (A. K.)
Stokhuijzen. (W.) (5 Ex.)

GOUDA.

Bentum & Zn. (J. van), (2 Ex.)

GÖTTINGEN.

Akkademische Buchhandlung.

's GRAVENHAGE.

Bakhuizen. (A. H.)
Belinfante. (Gebr.) (4 Ex.)
Cleef. (De Gebr. van)
Doorman. (De Erven), (3 Ex.)
Doorn & Zn. (C. van), (7. Ex.)
Hoogstraten & Zn. (A. van) (4 Ex.)
Nijhoff. (Martinus)
Stockum. (W. P. van) 19 Ex.
Thierry & Mensing. (De Erven)
Visser. (M. J.)
Weelden & Mingelen. (Van)

GRONINGEN.

Gnaasbeek. (M.)
Haren. (P. van)
Huber. (J. B.), (2 Ex.)
Noordhoff. (P.), (2 Ex.)
Roelfsema. (H. R.), (7 Ex.)
Wicheren Hzn. (P. van), (2 Ex.)
Wilkins. (F.), (2 Ex.)
Wolters. (J. B.), (16 Ex.)

HAARLEM.

Brederode. (J. J. van)
Bruna. (A. W.)
Dobben. (J. F. van)

Loosjes. (De Erven), (3. Ex.)
 Velde. (C. van Asperen van der).
 (3 Ex.)

HANOVER.

Rümpler'sche Boekhandlung.

HARLINGEN.

Behrens. (J. F. V.)

HEERENVEEN.

Hessel. (F.), (3 Ex.)

's HERTOGENBOSCH.

Arkensteijn & Zn. (J. J.)
 Bogaerts. (Henri), (15 Ex.)
 Kante. (A. H.), (5 Ex.)
 Muller. (Gebr.), (9 Ex.)

HEUSDEN.

Veerman. (L.)

HILVERSUM.

Geradts & Comp. (Joh.)

KAMPEN.

Beverwijk. (A. van)

KAAPSTAD.

Juta & Comp. (J. C.)

KOOG a/d ZAAK.

Out. (P.)

LEEUWARDEN.

Eckhoff. (W.), (5 Ex.)
 Noë Lzn. (C.)
 Smeding. (J.)
 Suringar. (Hugo)

LEIDEN.

Brill. (E. J.), (5 Ex.)
 Couvée. (D. J.)
 Hazenberg Czn. (Jac.), (23 Ex.)
 Heuvel & Van Santen. (Van den)
 (2 Ex.)
 Hoek. (Gebr. van der), (8 Ex.)
 Kooyker. (C.)
 Schreuder & Van Baak. (3 Ex.)

LONDEN.

Barthess & Lowell. (2 Ex.)

MAASTRICHT.

Muller. (Gebr.)

MIDDELBURG.

Altorffer. (J. C. & W.), (4 Ex.)
 Benthem & Jutting. (Van) (7 Ex.)

Boudewijnse. (H. A.)
Houpt. (A. C.), (2 Ex.)

MONNICKENDAM.

Molenaar. (Mej. C.)

MUNCHEN.

J. G. Cotta'sche Litterarisch-Artistische Anstalt.

NIEUWEDIJEP.

Buissonjé. (J. C. de)

NIJMEGEN.

Hoet. (H. ten), (2 Ex.)
Thieme. (H. C. A.), (4 Ex.)
Vieweg & Zn. (C. A.), (6 Ex.)

PARIS.

Klincksieck. (J.)

PURMEREND.

Post. (L. G.)

RAVENSTEIN.

Heuvel. (F. A. van den)

ROTTERDAM.

Baalen & Zonen. (J. van), (7 Ex.)
Bazendijk. (P. M.)
Bolle. (D.)
Braam. (P. T.), (3 Ex.)
Hendriksen. (Gebr.), (9 Ex.)
Kramers. (H. A.), (6 Ex.)
Mensing. (M. J.)
Nijgh. (H.)
Oldenzeel. (6 Ex.)
Petri. (Otto), (3 Ex.)
Stoeller. (W. L.)
Storm Lotz. (D. J. P.)
Verbruggen & Van Duym.
Verhoeff. (N. J.), (3 Ex.)
Wenk. (W.)
Wijt & Zonen. (M.)

SCHIEDAM.

Dijk & Comp. (Van), (2 Ex.)
Roelants. (H. A. M.), (2 Ex.)

SNEEK.

Campen. (J.)
Cool van Bokma. (W.)
Druten & Bleeker. (Van), (3 Ex.)
Rijgersma. (J. van)

STOCKHOLM.

Bonnier. (A.) (2 Ex.)

TIEL.

Campagne. (H. C. A.)
Loon. (A van), (2 Ex.)
Wermeskerken. (Wed. D. R. van)

TILBURG.

Bergmans. (W.)

UTRECHT.

Beyers. (J. L.)

Bielevelt. (C.)

Broese. (J. G.), (9 Ex.)

Bijleveld. (J.) 4 Ex.)

Dannenfelser & Comp.

Dekema. (B.) (3 Ex.)

Dekker & van de Vegt.

Dorsten, Jr. (A. van)

Heijl. (C. J.) (3 Ex.)

Kemink & Zn. (13 Ex.)

Kemmer. (J. J. H.)

Kruijff. (J. de) (4 Ex.)

Post, Jr. (C. van der) (2 Ex.)

Post Uiterweer & Comp. (22 Ex.)

Romondt. (H. H. van)

Rossum. (Wed. J. R. van) (2 Ex.)

Terveen & Zn. (J. G. van) (4 Ex.)

VELP.

Hengel, Jr. (G. H. van)

WAALWIJK.

Gemert. (L. van)

WAGENINGEN.

Tibout. (Wed. W. J.)

WEESP.

Schuring. (B.) (3 Ex.)

WINSCHOTEN.

Huisingh. (P.)

WOERDEN.

Leeuwen, Lzn. (C. J. van)

ZALT-BOMMEL.

Garde. (H. J. van de)

Noman & Zn. (Joh.)

ZIERIKZEE.

Ochtman, Jzn. (S.), (5 Ex.)

ZUTPHEN.

Mellink. (W. C.)

Someren. (A. E. C. van), (4 Ex.)

Thieme & Comp. (W. J.)

Willemsen. (J. A.) (2 Ex.)

ZWOLLE.

Tijl. (De Erven J. J.) (2 Ex.)

Willink. (W. E. J. Tjeenk) (5 Ex.)

TER
NAGEDACHTENIS
VAN
M^r. JACOB VAN LENNEP,
DOOR
N. BEETS.

I N H O U D

v a s

HET TWAALFDE DEEL.

Vondels Leven, blz. 1, 5, 6, 25, 26, 28, 29, 31, 34, 35, 36, 38, 39, 41,

42, 44, 46, 47, 48, 49, 53, 55, 59, 145.

Bijvoegfelen en Verbeteringen blz. 155

Op het Eerste Deel „ 157

Op het Tweede Deel. „ 167

Op het Derde Deel „ 176

Op het Vierde Deel „ 203

Op het Vijfde Deel „ 219

Op het Zesde Deel „ 229

Op het Zevende Deel. „ 242

Op het Achtste Deel „ 247

Op het Negende Deel. „ 250

Op het Tiende Deel „ 257

Op het Elfde Deel, „ 262

Op het Twaalfde Deel „ 265

Alfabetisch Register op Vondels Werken. „ 272

Kronologisch Register op Vondels Gedichten „ 327

Register van Personen en Zaken, in Vondels Leven of in de

Aanteekeningen vermeld. „ 369

WERKEN VAN VONDEL.

Ter Bruilofte van Michiel Le Blon en Willemijne Elifabeth Hullerus blz.	4
Opfchrift van eenige dichten, gezonden aan Kornelis Le Blon . . . „	6
Vragen, door Aernout Moonen aan den Heer J. v. Vondel voorgesteld. Hoe te noemen in goed Nederduitsch „	9
Ter goede gedachtenisfe van wijlen Elifabeth Sijen, huisvrouw van Luidewijk van Erpekum „	26
Op den lof van den Yfroom „	27
Op Joannes Antonides van der Goes „	29
Op het inheiligen van den Heiligen Franciskus de Borgia, enz. . . „	30
Behoude reis aan den E. Heer Johan Bergh, enz. „	33
Ter eeuwige Gedachtenisfe van den Heer Joan de Wit, enz. . . „	34
Op den Heer Mr. Joan de Wit „	35
Op d'Afbeeldinge van den Heer Joan de Wit „	36
Op den Heer Kornelis de Wit „	ibid.
Op de doorluchtige Zege van Groningen „	37
Op 't veroveren van Koevorden „	38
Op de nieuwe Heeregraft, geschildert door Geeraert Berckheide . . „	39
Op de draeijinge van het Hooft, verweert door den geleerden.	
Jongeling Joan Antoni Gozenaer, enz. „	40
Op de verkopinge van Italiaensche Schilderijen, ten huize van Geeraert Uilenburgh, Schilder „	42
Lijekklaght over den Eerwaardigen Heer Henrius Blesius, enz. „	43
Graffchrift van den Onder-amirael Joan de Liefde „	45
Anders op denzelfden. „	46
Op den Onder-amirael Joan de Liefde „	ibid.
Op den Heer Joan Blaeu, enz. „	47
Graffchrift „	48

Op Trajaen Bockalijs Kundtschappen van Parnas.	blz. 49
Ter Bruiloft der E. Getrouden Sybrant de Flines en Agnes Block ..	54
„Ter Bruiloft van het Zuiver lam”	„ 55
Tijds-meeting, in een boek aan H. Sw. geschreven	„ 59
Op zijn eigen zerk	„ 67

WERKEN VAN ANDEREN.

Ter Nagedachtenis van Mr. Jacob van Lennep, door Dr. N. Beets.	Achter den Inhoud.
De Huwelijksband van Sybrand de Flines met Agnes Block, door Joachim Oudaen.	blz. 50
Op den begrafenispenning van Ida Block	blz. 57
Op den begrafenispenning van Anna van den Vondel.	„ 60
Tijdvaers op Vondels Grafzerk, door Joan Six	„ 68
Vertaling door Brandt van hetzelfde	„ ibid.
Lijkzang over den wijdtbemaanden Poët Joost van den Vondel door J. Vollenhove.	„ 71
Uitvaart van den Heer Joost van den Vondel, Agryppiner, enz., door J. Antonides van der Goes	„ 75
Lijkgedachtenis van den grooten Agrippijner Joost van den Vondel, door J. Oudaen	„ 85
Op de dood van den Heere Joost van Vondel, door P. Rabus en D. van Hoogstraten	„ 105
Opdracht aan den WelEdelen Agtbaren Heere, den Heere en Mr. Gerard de Beveren	„ 107
Uitvaart van den Heere Joost van Vondel, door P. Rabus	„ 108
Parnasrou ter Uitvaart an den Heere Joost van Vondel door D. van Hoogstraten	„ 112

Parnasrou ter Uitvaert van den Heere Joost van den Vondel door	
David van Hoogstraten	blz. 115
Lijkdigt op Joost van den Vondel, enz., door Samuel Sylvius. . .	„ 117
Graftehrift op Joost van den Vondel, door Denzelfden	„ 118
Graftehrift op den grooten Joost van den Vondel, door Dirk Schelte .	„ 119
Graftehrift voor Joost van Vondel, door Abraham Boogaert . .	„ ibid.
<i>Justi Vondelii, Belgicorum poetarum Principis, Epitaphium, auctore</i>	
P. Francio	„ 120
Graftehrift voor Joost van den Vondel, Prins der Nederduitsche	
dichters. Uit P. Francius Latijn vertaalt door Gerard Brand . .	„ 121
Graftehrift van Joost van den Vondel, Fenix der Hollandfche	
dichteren, door Gerard Brand	„ ibid.
Graftehrift voor Joost van den Vondel. Hooft-Dichter, door	
Johannes Brand.	„ 122
Op den dood van den Fenix der dichteren, Joost van den Vondel,	
door Katharina Lescailje	„ 123
Joost van Vondels Lijkftacy, bij wijze van voorspel gepast op zijn	
Joseph, door G. Bidloo	„ 125
Uittreksel uit het Panpoëticon van Lambert Bidloo	„ 137
Op d'Afbeelding van d'Heer Joost van Vondel, door Gerart Brandt .	„ 140
Op het Beelt van Joost van den Vondel, door Samuel Sylvius . .	„ ibid.
Op de afbeelding van den Prins der dichters, Joost van den Vondel,	
door Jacob Zeeuw	„ 141
Anders, door Denzelfden.	„ ibid.
Op Joost van den Vondels afbeelding, door David van Hoogstraten .	„ 142
Op de Afbeeldinge van den Heere Joost van den Vondel, door	
Hermanus van den Berg.	„ ibid.
Op de Afbeeldinge van den Heere Joost van den Vondel, door	
Titia Brongesma.	„ 143

Onder Vondels afbeelding, door Frans van Hoogstraten	blz. 143
Op Joost van den Vondel, door Arnold Moonen	„ 144
Op een Handschrift van Vondel, aen den Heer Joan du Rieu, door David van Hoogstraten	„ ibid.
Op de afbeelding van den grooten Poëet Joost van den Vondel, konstigh door Flink geschildert, door Jacob Lescailje :	„ 145

Naschrift betreffende Vondels Standbeeld en de Vondels-Feesten

te Amsterdam, door H. Binger.	„ 619
Vondel. — Inleiding en Feestzang, door W. J. Hofdijk	„ 626
Feest-Kantate door W. J. Hofdijk	„ 627
Tusschenzang, door J. A. Alberdingk Thijm.	„ 632
Toespraak van Mr. J. van Lennep bij Vondels graf	„ 634
Programma van den Optocht	„ 635
Vuerzen van den Wagen der Drukkunst rondgestrooid	„ 638
Feestrede van Mr. J. van Lennep, 1 ^e Gedeelte	„ 640
Vondels Standbeeld onthuld. Feestzang, door H. Binger	„ 644
Feestrede van Mr. J. van Lennep, 2 ^e Gedeelte	„ 647
„ „ „ „ „ Slot	„ 651
Een Dichter aan de Bank van Leening. Tafereel uit het Leven van Joost van den Vondel, door Mr. J. van Lennep	„ 653
Quintet te Muiden, door J. A. Alberdingk Thijm	„ 706
Opschriften in het Muiderslot	„ 702
	en volgg.
Heildronk aan de Vlaamsche Broeders, door W. J. Hofdijk	„ 709

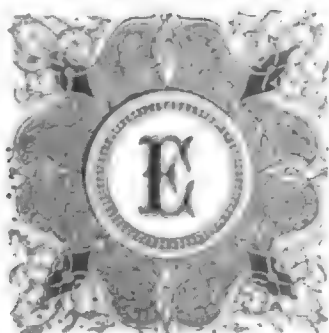
PLAATSING DER PLATEN.

Vondels Standbeeld te Amsterdam	Over den Tytel
Fac-simile van Vondels Opdracht, zijner „Herscheppingen” aan Joan Maestrick, (zie Dl. XI, blz. 273)	„ blz. 2
Fac-simile van Vondels Gedicht, get.: Op den lof van den Yfroom, gezongen door Joannes Antonides	„ „ 28
Fac-simile van Vondels Bijfschrift op de Afbeelding van Antonides	„ „ ibid.
Fac-simile van Vondels Bijfschrift op de afbeelding van Mr. Joan de Wit. Agnes Block	„ „ 34
Fac-simile van Vondels Gedicht ter Bruilofte van Sybrant de Flines en Agnes Block	„ „ 54
Gedenkpenning door de Staten van Utrecht vereerd aan Agnes Block	„ „ 56
Begravenispenning ter eere van Ida Block	„ „ 57
Begravenispenning ter eere van Anna van den Vondel	„ „ 60
Uitnoodiging-briefje ter begrafenis van Vondel	„ „ 66
Begravenispenning ter eere van Vondel	„ „ 68

TER NAGEDACHTENIS

VAN

MR. JACOB VAN LENNEP.

EN belangrijke taak is volbracht, een veelomvattend werk voltooid. Van de „WERKEN VAN VONDEL, IN VERBAND GEBRACHT MET ZIJN LEVEN EN VOORZIEN VAN VERKLARINGEN EN AANTEKENINGEN”, zijn de laatste aantekeningen, het laatste register afgedrukt. Het XII^{de} deel, dat het geheel volledig maakt, gaat de wereld in. Maar de voortreffelijke Beürbeider, dien wij Gode den ootmoedigen dank hebben hooren toebrengen ¹⁾ voor het hem geschonkene voorrecht van niet alleen, wat hij zediglijk zijn

¹⁾ Zie bl. 153.

„aandeel in dit werk” noemde, te mogen volbrengen, maar zelfs wat hij nauwelijks verwacht had, het ter perse brengen van het laatste deel te beleven, heeft het echter niet mogen beleven, dat van dit laatste deel ook het laatste blad de pers verliet; en het geluk der uitgevers, bij het aanbieden, het genoegen der intekenaars, bij het ontvangen van dit „einde, dat het werk bekroont,” worden gestoord door het smartlijk gevoel, dat HIJ er aan ontbreekt.

JACOB VAN LENNEP, de buitengemeen begaafde en werkzame man, die de letterkunde van zijn vaderland op zoo vele wijzen, en niet het minst door deze VONDEL-UITGAVE, ten duurste aan zich verplicht had, werd op den 26^{en} Augustus van dit jaar 1868, aan dat vaderland en aan zijne talrijke vrienden en vereerders door den dood ontnomen. Zes- en- zestig jaar had hij geleefd, waarvan hij er vier-en-veertig onder de beste nederlandsche dichters en prozaschrijvers was geteld geweest, en bijna twintig aan den laatstgenoemden arbeid besteed had. Hoe gaarne hadden wij hem de zelfvoldoening, onszelfen het genoegen gegund hem daarvan nog gedurende eenigen tijd in ons midden te zien uitrusten! En met welk een weemoedig, ofschoon zoet gevoel, vervult de schrijver dezer regelen, op wien, indien VAN LENNEP ons vroeger ontvallen ware, naar zijn uitdrukkelijk verlangen, de zware taak gerust zoude hebben zijnen arbeid ten einde te brengen, nu de zooveel lichtere dit XIIe en laatste deel, in zijne plaats en als uit zijnen naam, aan een *geliefd* Vaderland te overhandigen, en te gelijker tijd, als uit naam van een, ook voor deze gave *dankbaar* Vaderland, naar vermogen een enkel lauwerblad te vlechten in den krans, die zijn graf versiert.

In de weinige maanden, die sedert de sluiting van dat graf vervlogen

zijn, is reeds zeer veel tot dankbare herinnering van hem, die er in nederdaalde, in het openbaar gezegd en gesproken. Van een kort overzicht van zijne letterkundige loopbaan, eene vluchtige vermelding zijner verdiensten als dichter, verhaler, geschiedschrijver en geleerde, hebben wij zelfen in de Akademie der Wetenschappen, die in hem het verlies van een harer sieraden te betreuren had, ons naar vermogen trachten te kwijten. Eene levensgeschiedenis, uitvoeriger dan ze nu nog door iemand geleverd kan worden, een kenschetsing zoo van den man als van zijne werken, vollediger en rechtvaardiger dan onder den verschen indruk van zijn gemis kan worden opgesteld, zien wij van een later tijd met verlangen te gemoet. De hulde, die wij hem te dezer plaats te brengen hebben, kan daartoe mede eene bijdrage zijn. Maar zij moet zich hier, uit den aard der zaak, tot zijnen arbeid en verdiensten ten opzichte van VONDEL bepalen. Wat VONDEL voor VAN LENNEP, wat VAN LENNEP voor VONDEL geweest is; de eerzuil, die VAN LENNEP zich zelfen, door VONDELS eerzuil in top te voeren, gesticht heeft: ziedaar waarop het ons een lust en eene behoefte is, aan het hoofd van dit boekdeel, de aandacht opzettelijk te vestigen.

JACOB VAN LENNEP heeft met JOOST VAN DEN VONDEL dit gemeen gehad, dat Amsterdam, „de groote aeloude Stad”, hetzij dan al of niet „vermaert in oorelogen”, het tooneel van beider leven en werkzaamheid, zoowel als het voorwerp van beider hartgrondige genegenheid geweest is. VAN LENNEP was er geboren. Maar in afkomst, opvoeding, levenskring en lotbedeeling, welk een onderscheid, tusschen den in ruimte grootgebrachten, als van den moederschoot af, aan muzen en gratiën toegevoerden patriciër, wiens vader en grootvader beiden de

dichterlijke lier hanteerden, en wiens ouderlijk huis van de fijnste geuren der klassieke oudheid doortrokken was, en den nederigen zoon van den antwerpschen hoedstofferder, die tot op zijn zes-en-twintigste levensjaar „anders geen behulp had dan 't geen,” en dat in den overgang van de 16^e op de 17^e eeuw, „in Duitsch werd gelezen!” ¹⁾ Nooit echter is burgerman eenen welgeborenen eerbiedwaardiger voorgekomen; nooit heeft wetenschappelijk gevormde hooger tegen autodidact opgezien.

Gelijk de dichterlijke aanleg en het kunstgevoel, zoo zat bepaaldelijk de vatbaarheid om VONDEL te waardeeren VAN LENNEP in het bloed; en zij werd reeds vroegtijdig op allerlei wijze opgewekt en gekweekt. In de achttiende eeuw was in het lieve vaderland deze vatbaarheid alles behalve algemeen. In hare eerste helft mocht het eenen VAN EFFEN niet overbodig hebben geschenen, ook op de schaduwzijde eener bijna afgodische vereering van den „onvolprezenen” te wijzen, ²⁾ in hare tweede was, bij de toenemende voorliefde voor al wat uit Frankrijk kwam, de prins der vaderlandsche dichteren op den achtergrond geraakt. Maar grootvader CORNELIS VAN LENNEP was lid geweest van het dichtgenootschap DILIGENTIA OMNIA, hetwelk zich zelven geëerd had door op het eeuwgetijde van VONDEL's dood, in de kerk, waar hij begraven lag, een steen te zijner gedachtenis te plaatsen, ³⁾ en hij zelf was met de werken van VONDEL zoo gemeenzaam, dat hij zelfs uit zijne vertaling van VIRGILIUS, waar hij die noodig had, geheele brokken uit het geheugen kon aanhalen. ⁴⁾ Wat vader DAVID JACOB

¹⁾ BRANDT, Leven van V., bl. 12.

²⁾ Hollandsche Spectator, XI, 91. (I. 215).

³⁾ Zie bl. 70, 71, en J. VAN LENNEP, Leven van C. en D. J. VAN LENNEP, II, 30, tekst en aant. 2.

⁴⁾ Leven van C. en D. J. v. L. II, 304.

betreft: zijn lijkredenaar heeft reeds in den latijnschen dichtbundel, door den negentien- en twintigjarigen jongeling aan de zoetheden van het buitenleven op het Huis te Manpad gewijd, de „nooit bij hem verflaauwde ingenomenheid met de schilderkunst van VONDEL” meenen op te merken, ¹⁾ maar wij zelven zullen niet licht vergeten den gloed des ijvers, waarmede wij den vier-, vijf-en-zeventig jarigen grijsaard, op dat zelfde Huis te Manpad, in gezellige uren, als het gesprek er toe leidde, den lof van den *Noach* hoorden verheffen, of het vuur en de kracht, waarmede hij geliefkoosde strophen uit de schoone reizangen van *Maria Stuart* of *David in Ballingschap* voor onze gretig luisterende ooren opzeide. Ook had deze vader den kleinen JACOB, toen hij nauwelijks vijf jaren oud was, maar zijn kinderlijke smaak voor hetgeen in verzen geschreven was reeds was gevestigd, op eenen voor hem onvergetelijken oudejaarsavond, naar den schouwburg medegenomen, om de vertooning van den *Gysbreght van Aemstel* bij te wonen; en wel was het aan dezen besteed geweest. Immers vijf-en-veertig jaar later deelt ons de nu vijftigjarige dichter den indruk mede van het verrukkelijk uur, toen door zijne kindsheid gesmaakt; en hoe diep deze voor eene jonge ziel, welke alle hare poriën tot genieten open had, geweest is, blijkt uit de levendigheid der herinnering. „Nooit,” schrijft hij, „vergeet ik den indruk, dien het ophalen van ’t gordijn, de koele tocht, die mij van het tooneel tegenwoei, en het verschijnen van de vier rood en geel uitgemonsterde hellebaardiers van *Gysbreght* op mij maakten. En evenmin vergeet ik mijn verrukking, toen ik, eenige dagen later, het treurspel, dat ik gezien had, den *Gysbreght*, in de putjens-editie bij mijn vader opengeslagen op de tafel vond

¹⁾ Mr. H. J. KONNEN. *Lykrede op D. J. v. L.*, Amst. 1853.

liggen. Ik las, en herlas, en het duurde niet lang, of ik kende hem van buiten." ¹⁾ En elders: „Nooit is de indruk, dien deze voorstelling op mij maakte, uit mijn geheugen gewischt geworden. Te huis gekomen, had ik behoefte het treurspel, dat mij zoozeer getroffen had, te lezen en te herlezen, en ik was nog geen zes jaren oud, of ik was in staat om het van het begin tot het einde op te zeggen. Van dien dag af was mijne roeping bepaald; ook ik moest auteur worden, en reeds was ik het." ²⁾

De keunismaking met VONDELS meesterstuk was voor het dichterlijk gevoelend kind het „*anch' io son pittore*” geweest. Het duurde niet lang of de latijnsche schoolknaap schreef een treurspel, *Alfred de Groote*, waarvan een alleenspraak, in navolging van de manier van VONDEL, de expositie bevattende, wellicht nog onder zijne nagelatene papieren zal gevonden worden. ³⁾

De vraag kan niet achterblijven, of de man, op wiens kinderziel het genie van VONDEL zulk een beslissenden indruk gemaakt had, en die hem levenslang zoo vurig heeft vereerd, in zijn dichterlijke loopbaan ooit gebleken is, in den engeren zin des woords, een geestverwant van

¹⁾ Dramat. Werken, I. bl. 4. (Uitg. gr. 8°).

²⁾ In eene in 't fransch gestelde, onuitgegeven schets van zijn eigen leven, mij welwillend door de familie ten gebuik gegeven. De laatste woorden zijn letterlijk: „*Des lors ma vocation était arrêtée; je devais être auteur, et je l'étais déjà.*”

Niet onduidelijk hooren wij ook den nagalm dezer herinnering in de woorden van Starter, in VONDELS *Droom*. (Dram. W., gr. 8°, II. bl. 243):

Maar toen de voorhang in het eind werd opgeheven,
En VONDEL voor mijn oog zijn GISEBRECHT deed herleven,
En toen mijn oor verrukt de volle akkoorden dronk
Der hooft poëzy, die langs 't gewelf herklonk,
Toen waren voor mijn ziel, betooverd door 't vermogen
Der dichtkunst, tijd en plaats en ongemak vervlogen;
Terwijl mijn hart, verrukt, aan Aemstels pulkpoëet,
Als aller dicht'ren vorst, oprechte hulde deed.

³⁾ Zie Dram. Werken, gr. 8°, I. bl. 10.

dezen dichter te wezen? of VONDEL hem even als eenen ANTONIDES, als eenen VOLLENHOVE, voor eenen zoon zou hebben gegroet? Neen; maar even als een POOT in de achttiende, even als de meeste, en meer dan vele dichters der negentiende eeuw, heeft hij, met VONDEL's schoone verzen in hoofd en hart, tot zijne vorming, dien gunstigen invloed van hem ondergaan, die zich, ook bij groot verschil in maat en soort van gaven, nooit miskennen laat, en waarvan, b. v. in eenen voortreffelijken ONNO ZWIER VAN HAREN het gemis zoozeer gevoeld wordt.

VAN LENNEP is geen tweede VONDEL; hij heeft het zich nimmer ingebeeld; nimmer gehoopt het te kunnen worden. Maar dit niet alleen; hij is een geheel ander dan VONDEL. Er is niets Vondeliaansch in hem. Hij heeft noch den gloed der lyriek, noch den geest der tragedie, zooals die de eigenaardigheid en de heerlijkheid van den prins onzer dichteren zijn. Ook kan men nergens bespeuren, dat hij, die zoo velen heeft nagevolgd, die betuigd heeft geen werk van een eenigszins voortreffelijken geest te kunnen lezen, zonder de behoefte om het na te volgen in zich te voelen ontwaken, ¹⁾ ooit ondernomen heeft iets op te zetten of uit te voeren in zijnen grootschen stijl, zelfs niet waar ook hij voor het tooneel arbeidde, waar ook hij een treurspel poogde te schrijven. Zijn eerst treurspel was niet meer dan eene omwerking van een drama van lord BYRON; ²⁾ zijn tweede, een vermenging van het werk van SCHILLER en van ANCELOT; ³⁾ zijn „Historisch Tafereel, *Ruwaardes Geertuida*,” een oorspronkelijker werk en op rijper leeftijd geschreven, ⁴⁾

¹⁾ *Quand je lis quelque chose, qui me plaît ou m'amuse, n'importe le sujet, il me prend toujours phantaisie de l'imiter.* Not. Biogr. par Mr. J. v. L. Ms.

²⁾ *Marino Faliero.* Dram. W. I.

³⁾ *Fiskv.* Dram. W. I.

⁴⁾ 1843, aet. a. 44.

ofschoon nu en dan zich tot den treurspeltoon verheffende, ¹⁾ en door zijn onderwerp er toe leidende, doet echter nergens aan den toon van VONDEL denken. Welke zijne *klassieke* sympathieën en theorieën ook mogen zijn, in de praktijk is JACOB VAN LENNEP, van het begin tot het einde, een *romantisch* dichter geweest. Het is WALTER SCOTT geweest, die hem den weg gewezen heeft, waarop hij zich, naar de mate en den aard zijner gaven, op zijn gemak gevoelde, en eenen eigenen en geëerden naam onder onze nederlandsche dichters heeft kunnen verwerven. De bewonderaar van VONDEL is de dichter der *Nederlandsche Legenden*. En deze dichter der *Nederlandsche Legenden*, ook waar hij andere dingen doet dan deze (naar de uitdrukking zijner zedigheid) „op rijm brengen,” waar hij den lyrischen, den elegischen, den didactischen toon aanslaat, waar hij dichtmaten gebruikt, waarin VONDEL het meest geschitterd heeft, waar hij VONDEL sprekende invoert, volgt, wat het formeele aangaat, een geheel ander type, schrijft geheele andere verzen dan hij. Niet, als b. v. een LOOTS, doet hij in dit opzicht aan den dichter der zeventiende eeuw, maar veeleer aan eenige van de beste der achttiende, aan een POOT, een SMITS, een VAN MERKEN denken; nergens, ofschoon ook VAN LENNEP's versificatie hare sterke zijde en niet geringe voortreffelijkheid heeft, vindt men bij haar het volle, vaste, „wel verknochte” vers, dat — wij erkennen het — ook op het innigst met de macht en de kracht van VONDEL's genie in verband staat. Doch ook alzoo kon deze dichter oneindig veel aan VONDEL te danken hebben,

¹⁾ Zie Dram. Werken III. 1. — *De val van Jerusalem*, Treurspel door Mr. J. VAN LENNEP en A. J. DE BULL, (Amst. 1850), naar de bijzondere behoefte van eene Rederijkerskamer ingericht, kan hier niet in aanmerking komen; reeds daarom niet, omdat men niet weten kan wat van dezen arbeid aan den heer V. L., wat aan den heer D. B. moet worden toegeschreven; doch geeft, ook afgesien daarvan, tot eene vergelyking met VONDEL's *Hierusalem verwoest* weinig aanleiding.

en gevoelt hij zich metterdaad duur aan hem verplicht. Die VONDEL, dien hij niet nastreeft, waakt nogtans over hem; die VONDEL, dien hij niet gelijkt, is nogtans zijn meester geweest, en blijft hem vele dingen leeren. Waar deze dingen, beide voor zijne proza en voor zijne poezij, in bestaan, kan men best afnemen uit de titels waarop, bij iedere gelegenheid, VONDELS hoogste lof door hem gegrond, en waaraan de beweegredenen, tot zijne lezing en herlezing (door jonge dichters niet alleen, maar ook door „al wie zijn taal en stijl verlangt te vormen en te beschaven”) ontleend worden. VONDEL is hem altijd, in de eerste plaats, de man, „die meer dan iemand heeft bijgedragen om aan Nederlands taal, tot aan zijn tijd nog ruw en onbeschaafd, regelmatige en edele vormen te geven, haar van uitheemsche bestanddeelen te zuiveren, den rijken, doch nog onbekenden en verwaarloosden schat, dien zij in zich sloot, op te delven, te ontginnen en in onloop te brengen, haar met een zwier, een kracht, een liefelijkheid te omkleeden, als niemand voorheen bij haar vermoed had.” ¹⁾ VONDEL, „al waren zijne tallooze dichtvruchten door een balsturig noodlot ons onthouden geworden, zou nog om zijn prozastijl als de schepper van een rein, helder, verstaanbaar en welklinkend Nederduitsch, als het voorwerp van aller bewondering, als de gids en vraagbaak aller schrijvers in onze taal, mogen worden genoemd. De jongeling, die zich tot dichten voelt opgewekt, doch de geheimenissen van maat en rijm nog niet genoeg heeft leeren doorgronden, neme VONDEL daarin tot zijnen onderwijzer aan; geen beter gids en leidsman kan hij zich kiezen. Ook tot de studie, de aanhoudende studie van BILDERDIJK, zoo verbazend groot als dichter en taal-

¹⁾ Woorden, gesproken bij gelegenheid der onthulling van VONDELS standbeeld. Zie het Verslag van de *Vondelfeesten*, aan het slot van dit Deel.

beheerscher, begeve zich de toekomstige dichter, maar niet vroeger, dan wanneer hij door de studie van VONDEL gevormd is." En ook hij, „die zonder zich in de hoogere sfeeren der poëzy te willen wagen, er prijs op stelt, een zuiver, klaar, gekuischt en logisch Nederlandsch te schrijven, bevrijd van die spraakwendingen, welke ook de beste heden-daagsche schrijvers, ten gevolge hunner gewoonte om Engelsch, Fransch, of Hoogduitsch te lezen, maar al te dikwerf en doorgaands onwillekeurig van elders overnemen, leere van VONDEL zijne moedertaal gebruiken; van hem den rijkdom kennen, dien zij aanbiedt, van hem, nooit verlegen te zijn met de keus der uitdrukkingen, die hij behoeft, met de schikking van woorden en volzinnen, met de vormen van betoog en perioden." ¹⁾ Wie erkent in dit alles de taal der erkentelijkheid, den nadruk der eigene ondervinding niet? Wie, met VAN LENNEP's dicht- en prozawerken bekend, wendt niet in zijnen geest deze aanbeveling van hetgeen van VONDEL te leeren is tot eene welverdiende, ofschoon niet bedoelde, lofspraak op eenen leerling om, die in elk dezer opzichten zijnen meester zoo zeer tot eere heeft verstrekt?

Er is iets treffends in de trouwhartige, de toenemende, de altijd beter gegronde vereering, waarmede de jongeling, man en grijsaard, het eerst gevoel van den vijfjarigen knaap, opgetogen over den *Gysbrecht van Aemstel*, hebben gestand gedaan. Er is geen tijd geweest, dat dit gevoel zich verloochend heeft. Geen BYRON, dien hij navolgt, geen WALTER SCOTT, dien hij voor zijn vaderland wenscht te wezen, hebben voor een oogenblik dezen JACOB VAN LENNEP koel gemaakt voor zijnen VONDEL,

¹⁾ Zie „*Galerij van Beroemde Nederlanders uit het tijdruk van Frederik Hendrik*," Utrecht [1858], artikel: *Joost van den Vondel*.

of hem zijne eerste liefde doen vergeten. Op het toppunt zijner dichterlijke glorie als romantisch dichter, als dichter der *Nederlandache Legenden*, is hij zichtbaar verheugd de gelegenheid te hebben den partijdigen VONDEL te berispen, ten einde voor den dichter VONDEL een lofkrans te kunnen vlechten; den

Doorluchten Bard, die 't echte dichtakkoord,
Nooit voor zijn tijd in Nederland gehoord,
Die 't zuiver lied, met dankbre vreugd vernomen,
Weergalmen deed aan Y- en Aemstelstroomen;

en met kinderlijken eerbied vraagt hij het hem ook nu:

Wie onzer toch, wie zou het durven wagen,
Een lauwertak den zangberg af te dragen,
Die niet in u zijn baak en leidsman kent,
Die niet op u de vlammen oogen wendt? ¹⁾

De gemakkelijheid, waarmede hij zich van der jeugd af, naar den eisch zijner opvoeding voor den kring waarin hij geboren was, ook in de fransche taal had leeren uitdrukken, maakt hij dienstbaar aan de verbreiding van VONDELS lof, ook buiten de grenzen van zijn vaderland. ²⁾ Niet alleen waar het de vraag is het tweede eeuwfeest van den amsterdamschen Schouwburg, in den Schouwburg, te vierden, ³⁾ maar ook waar men zijn hulp inroept om den Schouwburg te doen toebrengen tot de vreugd, die het tweehonderdjarig bestaan van de Schole der geleerdheid in de hoofdstad verwekt, is zijne eerste gedachte aan VONDEL, en hem een hoofdrol, die op zijn hoogste eere uitloopt,

¹⁾ *Strijd met Vlaanderen*. (1831. Aet. n. 20). *Aan Vondel*. (Voorsang voor het 1^e deel).

²⁾ Zie zijn artikel over Vondel in de *Revue de Paris*. April 1836.

³⁾ 1838. *Vondels Droom. Tafereel*. Dram. Werken, II. gr. 8o. blz. 238 en volg.

toegedacht. ¹⁾ Ook voor zijne prozadichtingen levert VONDEL, en zijn huiselijk lief en leed, VONDEL, en de kringen der voortreffelijke vrienden, die hem hoogschatten, en die hij met onsterfelijke liederen bezingt, eene belangwekkende stof. ²⁾ En overal waar de gelegenheid medebrengt een woord over VONDEL te spreken, is dat woord een warm woord, blijkbaar uit het hart geschreven. ³⁾ In het jaar 1860, op den dag der onthulling van het standbeeld voor TOLLENS te Rotterdam, werd het gemoed van vele vurige vereerders en kundige waardeerders van 's lands „oudsten en grootsten Poëet”, van heiligen naijver ontstoken, en het besluit genomen om ook voor diens vereering in metaal te zorgen. Maar aan wien dan aan VAN LENNEP werd het opgedragen zich aan aller hoofd te stellen? En hoe hij zich van die taak gekwetten heeft, is bekend. Als na veel inspanning van zorgen en het te boven komen van allerlei bezwaren, zeven jaren later, het beeld verrijzen kon en onthuld werd, werd voor het laatst en krachtigst zijne stem in het openbaar gehoord. Zijn *Dichter aan de Bank van Leening*, aan den avond van dien dag in den Schouwburg opgevoerd, was als het ware zijn zwanenzang, en dit de laatste klank zijner nog altijd welluidende snaren :

¹⁾ 1932. *Een Amsterlamsche Winteravond in 1692*. Geschiedk. Tafereel. *Dram. Werken*, II. gr. 8o. blz. 33 en volgg. Zie hier eenige regels uit de toespraak aan den Burgemeester, die het geheel besluit

Nog leeft en bloeit, na tweemaal honderd jaren,
De aeloude deugd op Aemstels kapitoel,
En Nederland blijft nog bewondrend staren
Op d' achtbren glans van Aemstels wijsheidsschool:
Nog viert men hier, schoon de eeuwen zijn vervlogen,
In 't grootsch Latijn, een taal, Van Baerle waard:
Nog durft men hier op groote namen bogen;
Maar waar is hij, die Vondel evenaart?

²⁾ Een bedrukt *Vader*. Kornelia Poenius. Zie *Romant. Werken*; kl. 8o. dl. XX. Voeg er bij *Rustenberg*, een *familietafereel*, voorkomende in de *Castalia* voor 1869.

³⁾ Zie b. v. het boven aangehaalde artikel *Vondel*, in „*Galerij van Ber. Nederl. uit het tijd. van Frederik Hendrik*.”

En o! zoo lang men Hollands dicht verstaat
En Hollands taal gesproken wordt op aarde,
Blijft ook, bij wien de kunst ter harte gaat,
En Vondels naam en Vondels lied in waarde. ¹⁾

Intusschen was ook de eerzuil voltooid geworden, welke degelijker en duurzamer dan dit standbeeld, VONDEL's onsterfelijken naam door tijdgenoot en nageslacht zou doen waardeeren; de eerzuil, welke de lezer van deze regelen in de thans volledig in 't licht verschenen **UITGAVE VAN DE WERKEN VAN VONDEL, IN VERBAND GEBRACHT MET ZIJN LEVEN, EN VOORZIEN VAN VERKLARINGEN EN AANTEKENINGEN DOOR M^r. JACOB VAN LENNEP** voor zich ziet.

Was deze eerzuil noodig? Had niet VONDEL zelf door de menigte zijner grootsche werken, en door elk dezer grootsche werken op zich zelf, voor de onsterfelijkheid van zijnen naam genoegzaam gezorgd? Of, indien de bijeenzameling, de ordening, de opstapeling der schoone marmerblokken tot een indrukwekkend geheel, daartoe noodig was, had niet reeds BRANDT dit gedaan? O ja, maar op zijne wijze; soort bij soort, gelijk in een pakhuis of magazijn; en niet in die orde en samenhang, waaruit ons de eenheid bij de verscheidenheid tegenstraalt. De eenheid in de verscheidenheid van eens vruchtbaren dichters gezamenlijke werken is de zichtbare ontwikkelingsgang van zijnen geest en gaven, en deze is alleen bij eene schikking naar tijdsorde na te gaan en te aanschouwen te geven. Maar indien de chronologische orde, om deze in 't licht te stellen, reeds op zich zelve de eenig denkbare, indien zij ter juiste waardeering

¹⁾ Een dichter aan de Bank van Leening. *Tafereel uit het leven van Joost van den Vondel in 3 Bedrijven*, Amst. 1867. Zie aan het slot van dit Deel.

van iederen dichter, tot het vruchtbaar en volkomen genot van de vruchten zijns geestes onmisbaar is: met hoeveel nadruk moet dit het geval zijn bij eenen dichter, die bijna een eeuw geleefd heeft, en wiens eerste en laatste werk door veel meer dan een halve eeuw van elkander gescheiden worden? En hoe moet deze zelfde chronologische orde de eer van een dichter ten top voeren, wanneer het, als bij VONDEL, blijkt, dat er immer vordering, nimmer afneming geweest is, en de voortreffelijkheid van meesterwerken, op zestig-, zeventig-, tachtigjarigen leeftijd geschreven, het „beoordeelen der geschriften naar hare dagteekening”, geen plicht der billijkheid doet blijven, maar tot eene hulde maakt!

Niet altijd is de kennisneming, of eene nadere kennisneming van het Leven des dichters, niet altijd het in verband brengen van zijn Leven met zijne Werken voor den lezer even noodig, of voor de eer des dichters even voordeelig. Op menig *monumentum aere perennius* werpt het een treurige schaduw. Maar waar, als bij dezen dichter, zoo menige uiting van zijn geest of onverstaanbaar, of duister blijven, of immers hare ware beteekenis en de helft van hare belangrijkheid verliezen moet, indien men met zijne lotgevallen, zijne omstandigheden, zijne betrekkingen en ondervindingen, indien men met de traspwijze verandering zijner politieke en godsdienstige denkwijze onbekend blijft, en niet is ingewijd in den historischen gang van een gemoedsleven, van hetwelk naar waarheid gezegd is, dat het een bij uitnemendheid belangrijk zielsproces vertoont, dan verricht hij, die u voor het eerst in de gelegenheid stelt dit verband tusschen leven en werken van stap tot stap na te gaan, en den draad der dingen te vatten, een bij uitnemendheid *nuttig* en *noodig* werk. En waar hij te doen had met een leven

zoo smetteloos, een hart zoo eerlijk, een karakter, onder alle omstandigheden aan zich zelve zoo gelijk als dat van dezen eezamen amsterdamschen burger, vrijheidlievenden vaderlander, trouwhartigen vriend, teederen echtgenoot en vader, en, om de oprechtheid zijner ziel en de innigheid zijner overtuigingen, ook waar hij geacht moet worden te dwalen, altijd achtenswaardigen man — daar is de voorlichting te gelijk opuijstering, en ontvangt de dichterlijke roem, van de aldus aan den dag gebrachte zedelijke waarde een te degelijker steun.

VONDELS leven ving aan met het jaar, waarin MARIA STUART het schoone hoofd onder ELISABETH's gerichtsbijl bukken moest, en eindigde in dat, waarin de vrede van Rijswijk werd gesloten. Hij was Nederlander; hij was Amsterdammer; hij leefde in de 17de eeuw. Welk een tijdvak in de geschiedenis van ons werelddeel, welk een glorie-eeuw voor zijn vaderland en voor zijne stad! En hij leefde niet voor zich zelve of in zich zelve gekeerd, maar het leven zijner eeuw van harte mede. Overal gingen zijne oogen rond en zijne ziel nam deel in alles. Voor al wat groot en indrukwekkend was, had hij eene snaar op zijn luit, welke er een lied op in zijn hart. Een groot gedeelte zijner werken is niet dan een spiegel, eene beeldengalerij van zijnen grooten tijd; en ook in het andere gedeelte, dat dit niet wezen kon, blinkt die groote tijd nogtans door. Zonder kennis en meer dan gewone kennis van dezen tijd, zonder eene zeer innige gemeenzaamheid met zijne geschiedenis, geest, voortreffelijkheden, gebreken, met zijne groote karakters en zijne groote genieën op elk gebied, gaat van een aantal schoonheden in deze werken de eene helft te loor, en kan de andere geen genoegzaam belang inboezemen. Ontzaglijk door zijne uitgestrektheid is daarbij het gebied,

waarop deze dichter de scheppingen zijner verbeelding plaatst, en hij weert er zich met eene mate van kennis, die slechts door eene gelijke mate van kennis geheel kan gewaardeerd en te waardeeren gegeven worden. *Zijne* dichtpen schrijft van 1612 tot 1654 ¹⁾ de geschiedenis der ontwikkeling der *Nederduitsche* taal, van * hare veelbelovende kindsheid af tot op hare volle kracht en schoonheid; *zijn* verskunst stelt den regel voor de volgende eeuwen, en bevat, bij zulke waardeering, al wat zij behoeven, die, „met dichterlijke begaafdheid toegerust, nogtans, de geheimenissen van maat en rijm niet genoeg hebben leeren doorgronden”; ²⁾ zijn dichterlijk genie; aldus heeft naar *waarheid* iemand gezegd, aan wiens kritiek wij anders geen hogere waarde dan die van *fantasiën* behoeven te hechten; zijn dichterlijk genie is een dier ongemeene verschijnselen, waarop men jaren lang met de meeste aandacht turen kan, zonder het ooit geheel te doorgronden, maar ook zonder het waarnemen moede te worden; ³⁾ zijne dichterlijke schoonheden zijn schoonheden van den eersten rang; dat wil zeggen, niet van dezulke, die op verre afstanden schitteren en verblinden, en van naderbij beschouwd zich in niets of weinig oplossen, maar die nadere beschouwing vereischen, beloonen, op de aanwijzing van kenners steeds grooter worden, en, den algemeenen smaak versmadende, een beteren smaak vormen. Gelukkig voor den Vorst en Vader der nederlandsche dichteren, indien hij, na twee eeuwen, onder de kinderen dier vaderen, in wier midden hij gezongen en die hij bezongen heeft, den man mocht vinden, die in staat en gezind was, hen voor te lichten en op het rechte stand-

¹⁾ In 1612 trad Vondel met zijn *Pascha* op; 1654 was het jaar, waarin *Lucifer* verscheen.

²⁾ Zie boven, bl. 11.

³⁾ *Litterarische Fantasiën*, door G. BUSKEN HURT, Amst. 1868. 1ste dl., blz. 33.

punt te plaatsen, om hem in dit alles te doen verstaan, hem recht te laten wedervaren, te doen bewonderen en genieten! En het is JACOB VAN LENNEP geweest, die in de volle kracht en rijpheid des mannelijken leeftijds daartoe den moed en de roeping gevoeld heeft; JACOB VAN LENNEP, in wien zich alles vereenigde, om zich van deze taak op de voortreffelijkste wijze te kwijten.

Reeds die volle kracht en rijpheid van den mannelijken leeftijd, die voor rijpheid van oordeel, voortvarendheid en opgewektheid waarborg was, en de voltooiing van den arbeid door eene zelfde hand niet te hachelijk maakte, was een aanbeveling. Daarbij kwamen gevestigde naam en maatschappelijke positie, die hem het volkomen vertrouwen, de gewillige medewerking van velen, zoowel maecenaten als letterkundigen, aanzienlijke bezitters van handschriften en verzamelaars van curiositeiten verzekerden, en ook metterdaad ruimschoots hebben doen ondervinden; de woonplaats Amsterdam, waar, voor den geboren Amsterdammer geen weg onbekend, voor den amsterdamschen Patriciër geen toegang gesloten was, en waar de nasporingen, de tallooze nasporingen, die een *„Leven van Vondel, in verband gebracht met zijn Werken”* (biographie, die zoo vele biographieën insluit,) noodzakelijk maakte, bijna bij uitsluiting moesten geschieden; eene buitengewone maat van algemeene kennis; rijke belesenheid; bij grondige en uitvoerige bekendheid met de geschiedenis, de oudheden, de zeden en gebruiken, zoo in 't Vaderland als bepaaldelijk ook in Amsterdam; geoeffende smaak, schrander oordeel, menschenkennis, kunstkennis, taalkennis in geen geringe mate. Zelf dichter, zoo wel als prozaschrijver, en in beide opzichten zich veel aan VONDEL verplicht gevoelende, paarde VAN LENNEP vlugheid van

geest aan vlugheid van werken; sterke wilskracht en doorzettenden ijver aan duurzame opgewektheid en gelijkmoedigheid; een geest van orde, van netheid, van overzicht aan eene gemakkelijke pen, en een klaren, altijd aangename, en bevalligen stijl. En zoo dit alles bezield werd door een gevoel van innige liefde en achting voor den grooten dichter en eene vurige zucht voor de handhaving van den vaderlandschen roem, deze ging te zamen met eene eerlijkheid van karakter, eene onpartijdigheid in de beschouwing van menschen en zaken, eene ruimte van hart, zonder welke de protestant op godsdienstig, de conservatief op staatkundig gebied, ten zij dan in een geest van onverschilligheid, tot geen *levensbeschrijving van Vondel in verband met zijne werken*, tot geen waardeering van die werken in verband met zijn leven in staat ware geweest.

Het is door ijverig winst te doen met alle deze voorrechten, door de schoone samenwerking van alle deze gaven en deugden, dat JACOB VAN LENNEP niet alleen voor VONDEL, maar daarmede niet minder voor zich zelven een eerzuil heeft opgericht.

Onder al de loffelijke eigenschappen, welke deze eerzuil voor VONDEL metterdaad tevens tot een eerzuil voor VAN LENNEP gemaakt hebben, zij het ons vergund nog nader de aandacht te vestigen op dien doorzettenden ijver, welke zich hier in voorbeeldige werkzaamheid geopenbaard heeft. Te meer verlangen wij dit, omdat het ons in de gelegenheid stelt, tegelijkertijd eenig inzicht in de geschiedenis dezer *Vondel-uitgave* te verleen.

Het was in het jaar 1849, dat door den heer M. H. BINGER, het vroegere hoofd der firma M. H. BINGER & ZONEN, allereerst na overleg met den heer M^r. H. J. KOENEN en met den onvergetelijken DA COSTA, aan VAN LENNEP het voorstel gedaan werd tot het commentariëren

eener door hem, op ingeven van den dichter I. M. CALISCH, voorgenomen prachtnitgave van VONDEL'S werken. VAN LENNEP greep het met warmte aan, stelde de voorwaarden, overdacht zijn plan, en voegde binnen kort aan het inniddels door den heer CALISCH sierlijk gestelde prospectus eene proeve van bewerking toe. Het prospectus verscheen nog in datzelfde jaar. ¹⁾ Eene uitnoodiging aan alle belangstellenden, bezitters van merkwaardigheden, VONDEL of zijn werken betreffende, om hen tot mededeelingen daaromtrent, liever nog tot toezending daarvan op te wekken, volgde, en deed tal van belangrijke bijdragen tot het op te zetten werk toevloeien. ²⁾ Maar daarenboven werd een schat van tot hiertoe onbekende of versholene bouwstoffen bijeenvergaderd door den ijver van den heer H. BINGER, die zijn getrouwe en hoog te waardeeren medewerking tot den ganschen arbeid, (ook in ruime mate wat het letterkundige betrof), aanving met gedurende ettelijke weken, zoo in de Koninklijke Bibliotheek te 's Gravenhage, als in andere openbare en bijzondere boekverzamelingen alles na te sporen wat er van VONDEL en betreffende VONDEL voorhanden was. In het voorjaar van 1850 begon VAN LENNEP te werken. Het eerste wat, nu alles zooveel mogelijk bijeen was, te verrichten stond, was het verifiëren der datums van het groot getal stukken, die zonder dagteekening in het licht gegeven of waarvan de eerste drukken niet terstond ter beschikking waren. Hieraan werden, altijd met de krachtige hulp van den heer H. BINGER, drie jaren besteed. Zonder hiermede tot op eene zekere hoogte gereed te

1) „De Werken van J. van Vondel met verklaringen en aantekeningen van Mr. J. van Lennep. Prachtnitgave met Platen. Prospectus. Amsterdam 1849.” De proeve van bewerking betrof een paar bladzijden uit *Lucifer*.

2) Van deze medewerking is in den loop van 't werk telkens te harer plaatse melding gemaakt.

zijn, kon onmogelijk met goed gevolg worden voortgegaan. En zoo was het dan niet meer dan natuurlijk, dat het eerste deel, waarvan in 1851 de eerste aflevering was uitgekomen, niet vóór 1855 volledig was. Het verscheen, onder een titel die meer beloofde, en met een inhoud die meer schonk dan het prospectus had doen verwachten, en tevens met eene Inleiding, die van dezen titel en de gekozene wijze van bewerking rekenschap gaf. Onbillijk; ofschoon de groote heuschheid van den auteur het tegendeel toegaf; onbillijk was het, dat men uit de traagheid, waarmede de afleveringen van dat eerste deel elkander hadden opgevolgd, aanleiding nam tot klachten en spotternijen, waarbij hem b. v. gevraagd werd, „of hij wellicht, om hoop op de voltooiing van zijnen arbeid te kunnen voeden, de zekerheid had den ouderdom van Methusalem te zullen bereiken?” waarop had kunnen geantwoord worden, dat in alle gevallen een leeftijd als die welke VONDEL bereikt had, daartoe wel reeds genoegzaam zoude zijn; maar waarop een beter antwoord gegeven werd, door van den staat van zaken een zeer geruststellende mededeeling te doen, en dit niet alleen, maar ook de verklaring af te leggen: „al moest ik in de ure, waarin ik deze regels nederschrijf, uit het leven scheiden, de arbeid, dien ik verliet, zou dadelijk kunnen worden opgenomen.” Dit las men reeds in het volgende jaar, in de Inleiding voor het Tweede Deel. ¹⁾

Het was in den zomer van datzelfde jaar (1856) dat de steller dezer herinneringen door zijnen kunst- en lettervriend, in een hartelijk schrijven, bepaaldelijk verzocht werd, indien hij dit zijn werk onvoltooid moest achterlaten, de man te wezen die in zijne plaats optrad om het verdere te doen. Maar reeds toen kon hij er bijvoegen: „Gij kunt

¹⁾ Zie ald. bl. 4 en volg. vooral ook bl. 9.

te geruster deze mijn uitnoodiging aanvaarden, omdat het werk, in handschrift, op kleine uitzonderingen na, *af* is. Duizend bladzijden *Leven*, wat nog geen twaalfde deel uitmaakt van de rest. Alleen de vertalingen van Virgilius en van de Herscheppingen missen nog hare ophelderende noten; doch behalve dat het laatstgenoemde toch reeds door Huydecoper is toegelicht, is deze arbeid licht bij het drukken te verrichten.¹⁾ Voorts heb ik van al de reeds verklaarde woorden en van al de historische personen *registers* gemaakt en bijgehouden. In één woord, als ik van daag mijn hoofd nederleg, laat ik mijn uitgever niet verlegen. Alles is, voor elk jaar, in eene afzonderlijke portefeuille, gerangschikt, en onderscheiden klappers, registers, enz., maken dat ieder, met een opslag, elk gedicht, elken persoon, terstond vinden kan. Gij zoudt dus met de zaak geen de minste verlegenheid hebben. Er komt bijna geen naam of persoon in VONDELS Werken voor, die ik niet heb kunnen thuisbrengen, en omtrent enkelen hoop ik nog bijzonderheden te vernemen bij den abt CARTON te Brugge en andere Belgische geleerden." De geruststellende mededeeling ging met de uitnoodiging gepaard om, ten einde nog beter op de hoogte te komen, zijne verzameling van *Fondeliana* in persoon te komen in oogenschouw nemen. Hieraan werd voldaan; niet zonder bewondering van de keurige orde en netheid, waarin alles bijeen, en met duidelijk en gelijkmatig schrift geschreven was, zoodat het weinig moeite kostte de verlangde toezegging bij handslag te geven, in een oogenblik, hetwelk de voor ons te vroeg gestorvene, maar die toch deze zijne taak heeft mogen volcindigen, zich nog stervende heeft willen herinneren.

¹⁾ Dit was echter veel te licht ingesien. Zooals uit de Aantt. op de Herscheppingen blijkt, was daar nog vrij wat arbeids met verbonden.

Zoo was dan van hetgeen hij zelf een reuzenwerk, te uitgebreid voor zijne krachten genoemd heeft, in zes jaren het moeielijkste en voornaamste gereed, en alles tot eene geleidelijke uitvoering voorbereid. Hoeveel zorg, oplettendheid en inspanning ook deze nog vergen moest, kunnen zij slechts, zij eenigszins beoordeelen, die ooit, al is het op kleiner schaal, in dergelijken arbeid bezig geweest zijn en dien op de pers hebben gehad. Ten zelfden jare als de medegedeelde regelen, die in een klein bestek zoo oneindig veel moeielijke nasporingen, veelsoortig onderzoek, nauwkeurigen arbeid en noeste vlijt vertegenwoordigen, geschreven werden, zag het tweede deel het licht en de verdere volgden, zoo goed als regelmatig, van jaar tot jaar. Toen de onvermoeid werkzame man, den 26^{en} Aug. 1868, de oogen sloot, was het vóórlaatste vel druks van het laatste register afgedrukt en het geheele werk zoo goed als voltooid. — „In dit werk” — het is mij een genoegen het bij eene andere gelegenheid gesprokene ¹⁾ hier te herhalen; in dit werk zou men mogen zeggen dat twintig jaren levens staken, indien in die zelfde twintig jaren door dien zelfden man niet nog zoo veel meer was gedaan en geschreven; ook het *Zeemans Woordeboek*, over hetwelk hij vele jaren gearbeid heeft; ook de drie deelen van het *Leren van C. en D. J. van Lennep*; ook de uitvoerigste zijner zederomans, *De Lotgevallen van Klaasje Zerenster*. En indien men zich daarbij den bewegelijken, tot het laatst toe zoo levenslustigen mensch voorstelt, dien het geheele vaderland in hem gekend heeft; die zich overal vertoonde, veelvuldig reisde, en aan al wat het maatschappelijk, wat het gezellig leven

¹⁾ Den 9den Nov. 11., in de Zitting van de Letterkundige Afdeling der Koninklijke Akademie van Wetenschappen.

medebracht getrouw en van harte deelnam; om van zijn driejarige parlementaire loopbaan niet te spreken, welke ook in die twintig jaren valt, dan worden de oneindige nasporingen, de stalen vlijt, het taai geduld, de kalme nauwgezetheid en het bedaard nadenken, die door deze twaalf dikke boekdeelen vertegenwoordigd worden, bijna een wonder in onze oogen. Gewisselijk, er zullen (wat wonder?) in de vele duizenden van biographische, historische, mythologische en etymologische aantekeningen en ophelderingen aan den voet dezer negen of tien duizend bladzijden in imperiaal formaat, behalve de gaandeweg reeds opgemerkte en verbeterde, feilen geslopen en vergissingen begaan zijn, waarop aanmerkingen zijn te maken, die dan ook ten voordeele der wetenschap wel niet zullen achterblijven. Daar kunnen er zijn, die den wensch niet vermogen te onderdrukken, dat de „kritische overzichten”, hier gegeven, dieper mochten doordringen; anderen, die, in de uiteenzetting van den inhoud en den gang van tragedieën, den komischen toon, die daarbij van tijd tot tijd wordt aangeslagen, liever hadden willen missen; anderen die het niet overal eens zijn met de slotsommen van des bearbeiders beschouwingen en aesthetisch oordeel. Maar dit alles kan niet beletten, dat wij in dezen schoonen arbeid van onzen VAN LENNEP een uitgave van zijnen en onzen VONDEL vóór ons hebben, die door plan, bewerking, en uitvoering een geheel aanbiedt, zoo als geen uitheemsche letterkunde van de werken van een harer coryphaeën heeft aan te wijzen. WILLEM DE DERDE heeft wèl gedaan, op den schoonen dag der onthulling van VONDELS metalen standbeeld, de borst van hem, die hem deze andere eerzuil had opgericht, met het commandeurskruis van de Orde van den Nederlandschen Leeuw te versieren.

Om tijdgenoot en nakomelingschap met het voortreffelijk geheel te

beschenken, hetwelk zij in deze, zoo wel door uitwendige schoonheid als innerlijke waarde voortreffelijke, uitgave van den vaderlandschen hoofddichter vóór zich zien, hebben typograaph en artisten op de loffelijkste en kwistige wijze het hunne verricht. De uitmuntende portretten, de talrijke in print gebrachte teekeningen, fac-simile's van handschriften, afbeeldingen van penningen en merkwaardigheden tot VONDELS leven, werken, en tijd betrekkelijk, zullen naar waarde geschat worden. Er zijn meesterstukken onder, die als zoodanig op zich zelve waardig hebben, en aan het oog des kenners niet zullen ontsnappen. Maar terwijl wij ook aan dit alles onze hulde brengen, meenen wij de weinige bladzijden, die het ons een weemoedig genoegen is te mogen toevoegen aan het laatste boekdeel, waarmede eene reeks van de schoonste en inhoudrijkste werken, welke de vaderlandsche letterkunde toonen kan, besloten wordt, niet beter te kunnen besteden dan om het geheele vaderland op te roepen tot de dankbare en duurzame vereering van eenen dichter en geleerde, die aan veel roems en eers, op anderen titel verworven, nog dit heeft toegedaan; dat hij den ganschen schat zijner kundigheden, de schoone vereeniging zijner gaven, en een aanmerkelijk deel van zijn werkzaam leven heeft overgehad voor de bevestiging, de handhaving, de verhooging van den roem, de inzetting van een nieuw tijdperk in de vereering van eenen anderen, grooter dan hij, maar wien hij volkomen waardig was, die op zijne hulde fier zou geweest zijn, en in wiens onsterfelijkheid hij verdiend heeft, gelijk in onze erkentelijkheid, te deelen.

Utrecht. December 1868.

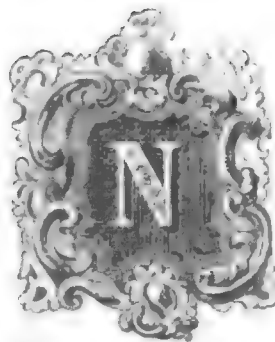
NICOLAAS BEETS.

DE WERKEN

VAN

J. VAN VONDEL,

IN VERBAND MET ZIJN LEVEN.

NIEMAND voorzeker, die de vertaling der „Herschep-
pinge,” waarmede het vorige Deel gesloten werd,
heeft gelezen, zal hetgeen ik in datzelfde Deel
zeide ¹⁾ weêrspreken, toen ik dien arbeid aanvoerde
als een bewijs van Vondels onverflaauwden yver,
ondanks den steeds vermeerderenden last der jaren.
Maar mischien minder gunstig zal men denken
over die zelfde vertaling, als poëtisch gewrocht.
Voor zoo verre men daaruit echter als gevolgtrekking wilde afleiden,
dat 's mans dichtvermogen aan 't minderen was geraakt, zoû ik daar-
tegen moeten opkomen. De lezer heeft reeds vroeger overvloedig

¹⁾ Blz. 273

gelegenheid gehad om op te merken, en ik heb zelden nagelaten er hem op te wijzen, hoe Vondels vertalingen ten allen tijde verre beneden zijn ander dichtwerk staan, en hoe, aan de eene zijde, zucht om getrouw ieder woord van 't oorspronkelijke terug te geven, en, aan de andere, al te groote drift en overhaasting by den arbeid, zich vereenigden, om daaraan dien zwier en die klaarheid te onthouden, die anders zijn gedichten onderscheiden. Vondel moest of zijn eigen denkbeelden in poëzy gieten, of die van anderen op zijn wijze kunnen omwerken. Waar hy slaafs overzette, bespeuren wy byna altijd de belemmering van den keten, die hem boeide. Ik heb er reeds meer op gewezen, hoe men zich hiervan kan overtuigen door een vergelijking der berijmde vertaling van den Tweeden Zang der „Eneïd” en de navolging derzelfde plaatsen in zijn „Gysbreght.” Doch ten opzichte van de „Herscheppinge” meen ik, dat er nog een bykomstige reden is, waarom de vertaling daarvan een min gunstigen, ja zelfs een eenigszins vreemden indruk maakt, naast de schitterende poëzy, die ons nog uit den „Noah” en andere lettervruchten van Vondels ouderdom tegenstraalt. Ik had er reeds meermalen aan getwijfeld, doch die twijfel is by my, onder 't schrijven der aantekeningen op het werk, schier tot zekerheid geworden, dat die vertaling wel in 't jaar 1671 en eenige voorafgaande jaren door hem herzien, doch reeds in een veel vroeger tijdperk, wellicht toen hy pas aan 't Latijn begonnen was, is vervaardigd geworden. Twee byzonderheden, die de lezer ook heeft kunnen opmerken, hebben my op dat vermoeden gebracht: de eerste is, het menigvuldig gebruik van verouderde woorden en vormen, die wy wel in zijn gedichten uit het eerste tijdvak, maar zelden of nooit in die van lateren leeftijd aantreffen, als b. v.: *som* voor „sommigen,” *leeg* voor „laag,” *bijsieren* voor „schitteren,” *rokken* voor „rukken,” *willen* voor „zullen,” *vertoogen* voor „vertoonen,” en andere woorden, die toen reeds by de schrijvers buiten gebruik waren geraakt en zelfs in 't gesprek niet meer gehoord werden. Mijn tweede grond is de zwakheid, in vele opzichten, der vertaling. Heb ik meermalen uit de overzetting van den Virgilius kunnen bewijzen, hoe grondig Vondel de Latijnsche taal en al hare wendingen verstond, ja, hoe gelukkig hy meermalen was in 't raden van den waren zin eener duistere plaats, in de vertaling van de „Herscheppinge” treffen wy herhaaldelijk plaatsen aan, waar het Latijn niet door hem is begrepen geworden. De vertaling van den Virgilius is die van een treffelijken Latinist, die van den Ovidius in vele opzichten die van een leerling.

Toch treffen wy in deze laatste talrijke brokken aan, zoo uitnemend van verlfikatie, zoo vloeiend en krachtig van stijl, dat zy nevens de beste gewrochten uit Vondels besten tijd gelegd kunnen worden. Wat is hier uit op te maken? Mijns inziens het volgende: De groote roem, dien Vondel zich verworven had, en de aftrek, die aan alles wat van hem in 't licht kwam, te beurt viel, moesten

f
Aen mynny Juncties Vriend

JOAN MAESTRICK

Verséet tot myne gdaestrippen.

Amsterdam. 1674.
vrijvrijdag, in myn
87de jaer.

Uw dienstwillige vriend

J. V. Vonder Agrippynen.

natuurlijk de boekverkoopers begeerig maken, de vruchten van zijn pen te bekomen en er goede winst mee te doen. Wy hebben vroeger gezien, ¹⁾ hoe zy, zelfs zonder zijn medeweten, zijn als themata bewerkte overzetting van Horatius' Lierzangen ter perfe lagen. Was 't wonder, dat zy, er achter gekomen zijnde, dat hy ook nog het handschrift van een vertaalden Ovidius bezat, zich daarvan zochten meester te maken en er hem zoo lang om plaagden, tot hy aan hun verlangen toegaf; echter niet, zonder 't werk te herzien, en, voor zoo verre 't niet geheel voltooid was, het af te maken en er de mischien bestaande gapingen van aan te vullen? Jammer intusfchen, dat hy in deze het voorbeeld van den zoo zeer door hem bewonderden Virgilius niet gevolgd heeft, die by uitersten wille verbood, dat men de laatste zes Boeken der Eneïs uit zou geven, als naar zijn meening nog niet genoeg gepolijft. Virgilius kon zelfs daarmede niet voorkomen, dat het na zijn dood geschiedde; Vondel had kunnen beletten, dat men by zijn leven drukte, wat hem niet in alle opzichten waardig was.

Wat er van zij, hy toonde in 't zelfde jaar, en wel by meer dan eene gelegenheid, hoe hy nog steeds uitmuntende vaerzen schrijven kon.

Op den 10^{den} February trad Michiel le Blon, kleinzoon van Vondels voormaligen begunstiger, ²⁾ in den echt met Willemijne Elizabeth Hellerus, omtrent welke laatste ik geene byzonderheden heb kunnen vinden. Vondel toonde, dat hy der oude vriendschap voor Le Blon indachtig was, door thans ook diens naamgenoot een huwelijksdicht toe te zingen.

1. Deel VI, blz. 384.

2) Zie de Registers op Deel III, IV, V, VI, VII.

TER BRUILOFTE

VAN

DEN E. BRUIDEGOM

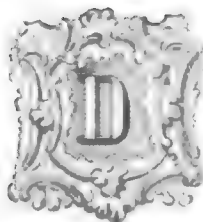
M I C H I E L L E B L O N ,

EN

DE E. BRUIT

WILLEMIJNE ELISABETH HELLERUS.

CONCORDES.

E Liefde, een treck om aen te winnen,
 Broght endelick de vijf paer zinnen,
 Gelijk tien snaeren, overeen,
 En op dees minzaeme eendraght treên
 MICHIEL en WILLEMIJNE t'zaemen
 In echtgespan. hier op verzaemen
 De feestgenooten, bly van geest.
 De liefde balsiemt en geneest
 Van wederzy de hartquetsuren
 10 En smarten van twee nageburen.
 De minne baert hier wedermin.
 De kennis brengt meer vriendschap in
 Dan ooit voorheene door het paeren
 Van twee in 't bloeijeste der jaeren.
 15 De Bruidgom belonckt de Bruit.
 Verstant en vriendschap straelen uit

CONCORDAS: d. i.: „eendrachtigen.”

De Liefde een treck om aen te winnen: hoe echt gemoedelyk Vondel was van aart, blijkt o.a. daaruit, dat in zijn gedichten, van de vroegste tot de laatste tyden, altijd de zucht, die de eene sekse tot de andere drijft, voorgesteld wordt als een begeerte om kinderen voort te teelen.

De diamanten van haere oogen,
 Daer spant de Minnegodt zijn boogen.
 Wat wijsheit heeft dien vondt bedacht
 20 En allen levenden een kracht
 Eerst ingeplant, die eensgezinden
 Zoo vast en eeuwich kan verbinden!
 Zoo wort de leli van 't kompas
 Getrocken naer de noorder as.
 25 De leli zoekt, en treckt veel ronden,
 Tot dat haer rustplaets wort gevonden.
 De hulck der wijde werrelt zeilt
 Op dezen afgront, noit gepeilt
 Van kloeck vernuft, en geen gevaeren
 30 Verhinderen het lief vergaeren.
 Zoo bloeien stammen onverdort.
 LE BLON, de groote Grootvaêr, wort
 In zijn genan en Neef herschapen.
 Indien de geesten, en die slapen
 35 In hunne ruststede ongesteurt,
 Gevoelen wat ter werrelt beurt,
 Zoo kan hy, die voorheen CHRISTIJNE
 Diende als Gezant, om WILLEMIJNE
 En zijnen Neef, die vrolijk paert,
 40 En 's Grootvaêrs naem en spoor bewaert,
 Niet laten hen, als onverscheiden,
 Met vollen zegen heen te leiden
 Naer 't weeligh Bruiloftsbedt, dat vroegh
 LE BLONNEN en HELLEER vernoegh'.

25 *Treckt veel ronden*: „beschryft vele bogen.”

41 *Als onverscheiden*: „als of hy nog leefde.”

Aan Kornelis le Blon, Michiels vader, zond hy in ditzelfde jaar eenige gedichten, met dit opschrift:

O P S C H R I F T
V A N
E E N I G E D I C H T E N ,

GEZONDEN AEN KORNELIS LE BLON.

H y drinckt uit de bron
Der Poezye,
Zoo klaer als de zon,
Zijn leckernye.

Omtrent dezen tijd had zich ook als dichter eenigen naam gemaakt Arnold Moonen, in 1644 te Zwol geboren, en thands, op zeven-entwintigjarigen leeftijd, predikant te Deventer. Waarschijnlijk had hy zijn vaerzen, als een betamelijke hulde, aan Vondel toegezonden: alchans hy kreeg ze te lezen en gewaagde er met grooten lof van, de zwierigheid der taal en de fraaiheid der uitdrukking prijzende. Inzonderheid roemde hy een herderszang, die, naar zijn gevoelen, gerust met de idyllen der ouden kon vergeleken worden. Geen wonder dan ook dat hy niet aarzelde te voldoen aan Moonens verzoek, om in diens stamboek ¹⁾ iets neder te schrijven en wel het navolgende:

TER BEGEERTE VAN DEN GELEERDEN HEERE

AERNOUT MOONEN.

DULCES ANTE OMNIA MUSAE.

Amsterdam,
1671, 29 February.

JUSTUS VONDELIUS AGRIPPINUS.

¹⁾ Dit album werd mij getoond door mijn nu overleden en steeds door my betreunden vriend Jhr. Mr. F. A. VAN RAFFARD.

Doch hierby bleef het niet. Moonen was niet alleen dichter, maar ook groot liefhebber van 't uitpluizen der taal; byzonder was hy wat men een *purist* noemt, en mischien had de lof, hem door Vondel gegeven, in zoo verre een verkeerde uitwerking by hem gehad, dat hy er door versterkt werd in zijn meening, dat een schrijver boven alles op den vorm heeft te letten. Wat daarvan zij, Moonen overdreef zijn liefhebbery van taalzuivering, en stelde eerlang daarin ijzervaste regelen, haar polijfende en beschavende op gelijke wijze als Pels en zijn bondgenooten het de poëzy deden¹⁾, waarvan het natuurlijke gevolg was, dat langzamerhand alle kracht en gloed uit beiden verdwenen, en er een eeuw verloop moest, eer, by het optreden van Bilderdyk, de echte poëzy hare rechten tegenover de heerschende effenheid en zoetvloeiendheid hernam.

Dit alles was bekend; maar wat tot heden schier niemand wist, en wat my eerst onlangs bekend werd, is, dat Moonen, by zijne onderzoekingen naar zuivere en gelukkige spraakwendingen, den bystand van Vondel had ingeroepen, en dat die hem niet onthouden was.

Op denzelfden dag, dat ik de laatste proef van het vorige deel nazag, gewierd my een vrij dik handschrift, in 4°, geheel van de hand van Moonen geschreven, en tot opschrift voerende *Allerhande Letterkundige Aenmerkingen*²⁾. Het tweede en verreweg het uitgebreidste gedeelte van dit handschrift is een soort van Woordeboek, tot opschrift hebbende: *Byroeglyke Naemwoorden voor de Zelfstandige gestelt, en vergadert uit het eerjste en tweede deel van Vondels Poezye, uitgezondert zyne oude rymen*. Het boek zelf bevat een keurig net geschreven lijst van de substantiva, alfabetisch gesteld met de daarby passende adjectiva daaronder, b. v.:

ADEL:

Dubbel, onverdiend, out, vorstlyk.

ADER:

Bloedend, doorjneeden, leevend, quimend, dorstigh, doortuchtigh, gekrompen.

Doch, wat voor my, en voor de vereerders van Vondel, van meer gewicht moest zijn, is het eerste gedeelte. Dit bevat wel niet meer dan ongeveer vijftien bladzijden; doch dertien daarvan behelzen het afschrift van eenige vragen, aan Vondel voorgesteld, omtrent de meerdere of mindere juistheid van onderscheiden uitdrukkingen, met

¹⁾ Bilderdyk zegt in zijn *Af-scheid*, uitg. van Kruiseman, Deel IX, blz. 112

Toen Moonen in de taal en Pels de maat regeerde.

en de leerlingen van Moonen en Pels hadden hun meesters nog overtroffen.

²⁾ Het was mijn uitnoodiging, in de dagbladen geplaatst, om vereerd te worden met mededeelingen, die my in staat zouden stellen een bibliografie van Vondel te leveren, die, den Heer J. J. Cambier te Venloo onder de oogen gekomen zijnde, hem het handschrift, dat zijn eigendom is, herinnerde, en hem aanpoorde, het my ten geschenke te zenden, waarvoor hem hier ter plaatse, (zoo ik hoop, ook uit naam mijner lezers) opentlijk mijn dank wordt herhaald.

het oordeel door onzen dichter daarover kort en krachtig uitgesproken; dikwijls, waar hy goedkeurt, door middel van een streep *onder* — waar hy afkeurt, door middel van een streep *door* het woord gehaald.

Hoe welkom my deze onverwachte en voor my zoo van pas gedane ontdekking was, kan ieder licht bevroeden. Uit dat stuk toch leeren wy niet alleen, welk krediet men had voor Vondels gezach op 't stuk der taal, maar ook, wat van meer gewicht is, wy zien er onzen dichter in verschijnen in een hoedanigheid, welke wy wel wisten dat hy bezat — getuige zijn taal oefeningen met Baeck, Reael enz. — maar waarin wy hem nog niet hadden ontmoet, te weten, in die van taalvorfcher en kritikus: wat niet minder van belang is, wy kunnen er uit opmaken, dat Vondel, by de keuze van zijn uitdrukkingen, niet ondoordacht, maar met overleg en naar een bepaald beginsel te werk ging; en by dit een en ander voegt zich nog de gelukkige omftandigheid, dat het handschrift my verftrekt werd, juist toen ik aan het tijdvak gekomen was, waarin de kennismaking tusfchen Vondel en Moonen was ontstaan, en ik den inhoud daarvan, voor zoo verre die voor dit werk van belang is, niet naar *Nalezingen* of *Naoogst* behoefde te verbannen, maar dien in den tekst, ter plaatfe waar 't behoorde, kon inlaffen.

Ik laat dien dan hier ook volgen, zonder het stuk met eene enkele noot vergezeld te laten gaan, alleen nogmaals de aandacht des lezers daarop vestigende, dat de eerste kanteekening, waarmêe de lijst begint, een warfchuwing is van Moonen, terwijl al de volgende van Vondel zijn:

V R A G E N

AAN DEN HERE J. V. VONDEL VOORGESTELT.

Hoe te noemen in goet Nederduitsch?

Het getekende met een
streekje goet gekeurt

Sessio Chri ad dexteram Patris. Het zitten.
Apologia. Verantwoording, verdadiging.
Naar ~~den vleefche~~. het vleesch.
Munus publicum. Staatampt. Openbaar Notaris.
Profesie doen van &c. belydenis.
Graden van Achas zonnewyzer. Niet te veranderen.
Fides in verdrag en verbonden. trou.
Heer, doe ons open.
Godt groot maken. verheffen.
Dit is de liefde Gods „ vreze Gods.
Ik ben hem gevolgt, of ik heb hem gevolgt?
Befoldinge der zonde.

Ik zou liever recht-
vaardiging en heili-
ginge zeggen.

Rechtvaardigmakinge, heiligmakinge.

Rantfoen. Losgelt, losprys.

Eniggeboren zoon.

gelyk

Myn oogmerk was, als elk licht merken kan, of zoelk &c.

	<u>Liefde tot Godt</u> „ of tegens Godt. tegens onzen naaften of tot <u>onzen naaften</u> .
	<u>Ik betuige u</u> „ obtestor.
	<u>Uittoght uit Egipten</u> .
	<u>Versio vulgata</u> . <u>gemene overzettinge</u> .
Beide.	<u>Het zalig leven, of het zalige leven? boze gespuis of boos?</u>
Ambigit.	<u>Exempel van zonde</u> „ <u>Petrus val</u> .
	<u>Wiltge dat hy dat doe</u> , of doen zal?
Te myden	De gene die „ het gene.
	<u>Diodorus Siculus</u> , <u>de Siciliaan</u> „ <u>Filo de Jode</u>
	<u>Medecyn</u> „ <u>Medecynn</u> ’. „ <u>geneesm</u> ’.
Beide	Dat <u>onrechtvaardige, of onrechtvaardig vonnis</u> „ het <u>schuldige, of schuldig geweten</u> .
„ onverwacht woord ¹⁾	Het geluit van zulk een onverwachten „ of <u>onver- wacht woort</u> .
Beide.	Van het <u>koninklyke, of koninklyk gezag</u> . het onge- <u>oefent, of ongeoefende volk</u> .
	<u>dan</u> Hy heeft ons - meer weldaden begenadigt, als het volk &c.
	<u>als</u> Liever zyn leven, <u>dan</u> zyn vryheit verliezen.
	<u>Zy waren meester</u> .
	Eer de schepter van Juda <u>was geweken</u> „ of <u>geweken was</u> .
Werken der Apostelen, Korinthers, Galaten Galatiers, Efezers.	Hoe men d’Autheuren en hunne boeken citeren zal.
	Te dien dage „ ten dien dage.
	<u>Voorhangfel des tempels</u> .
	Ziel op <u>zich zelve levende</u> .
	Door de Profeten <u>zelfs</u> . <u>Haten Godt zelf</u> „ zelven . van Godt <u>zelf</u> „ zelven ontfangen.
	Degene , die
	Israël, Jakob, <u>gy zyt de myne</u> „ <u>myn</u> , <u>my eigen</u> .

1) Het H. S. is hier misgelezen.

Lytsaamheit.

Wolk, of wolke in nominativo.

Zyn bedroefde hart „ bedroeft hart.

Besproeit met den dauw, door „ ^{dit anders ook goet} van den dauw van
Godts zegen.

De elve.

benaut.

't Hart met schroeven „ van schroeven beklemt.

Verheerlykt.

Repetitio „ ~~herhaal~~ „ herhalinge.

Eniggeboren zoon.

Jemant iets voorhouden „ te gemoet voeren.

dan

Geen ding meer wenschen, als in Godt te zyn; nergens

dan

meer in vermaakt zijn, als in Godt.

zyne

De wil heeft hare voorwerpfels. den wil in accusativo casu.

die

De wil, gelyk ze genoemd wort, zo &c.

Ondervinding, ervarenheit, ervarenis.

Boven den Allerhoogsten „ Allerhoogste.

Liefde Godts „ tot Godt „ ~~togens~~ Godt.

Filialis amor, kinderlyke Liefde.

Lief hebben „ beminnen.

Rechtvaardigmakinge &c.

Beide Logen „ leugen.

Een grote „ of groten yver in nominativo.

Dit is de eisch „ den eisch.

Ongelyk meer „ groter „ sterker.

Tenemaal.

het

In tegendeel.

Sterkte en sterkheit.

Myn hoogvertrek „ vryburg.

Ter liefde van hem „ hem ter liefde ook.

Zief uwe vyanden, ô Heer, zullen vergaan.

De middenste „ middelste.

goet

Onze Lampen voorzien met oli tegens de komste —
bruidegom.

Het „ de lievrei.

Principium. Beginfel „ begin.

Ongetwyfelt.

Ik betuige u by.

Van 't geweld des Satans vrygekocht.

Rechterhant.

Mogelyk „ misfehien.

van

De zonde by Godt zo gehaat. Beide.

Aalmopsfen.

Mirakelen doen „ wonderen doen „ wonderen werken.

Wereltsche begeerlykheden „ begeerlykheit in 't X^e.
gebodt.

alle

Van ewigheit.

Onderwerpen „ onderworpen. Beide.

Volkomen voor volkomelyk.

Nootwendig „ nootzakelyk.

Zeer goet „ ongemeen goet „ heel goet liever.

Om den rykeman „ ryken man.

Tydt utriusque generis Ten tyde „ ter zelve tydt „ op dien zelve tydt.

Van hem zelven „ zelf aangetast, beledigt.

Begravenis „ begraaffenis.

den

den

De kerken iet toefchryven. de vromen iet geven.

Zal 'er wraak over nemen.

Weze mascul. of femin.

H. Schriftuur.

Of „ ofte. noch „ nocte.

genen

In de gene, die hy bemint.

mensen, die &c.

enen groten

goeden

Voert hem in al een groot kunstenaar, of al een goet prins.

dit met dat

Onderling vergelyken „ met elkanderen vergelyken.

schaal

Een schale nominativus.

de

Volkome gerechtigheid.

Het „ de venster.

Leven in alle ewigheid.

hartelyke

Met innerlyke barmhartigheid beweegt. Liever tedere.

Zeër „ te zeer bedroeft.

t'Zyner tydt.

Begerig.

Het „ de afscheit.

Te recht „ recht overpeinzen.

Een wolke bedekte den berg.

toen
als

 Mofes op Sinai klon.

Wederkeren.

't Is te vergeefs „ vergeefs.

Toen

Als wy noch zondaars waren.

Wezen „ zyn.

Een gruwel hebben van iet.

Beide. Ewige „ ewig leven.

De „ het getuigenis.

Geliefde.

Aanneming tot kinderen.

	<u>Befoldinge.</u>
	<u>Durf.</u>
	<u>Gaarne „ garen.</u>
	<u>Goet cier maken.</u>
	de
	Gefchreven van Paus Pius <u>den tweden „ den tweede.</u>
	<u>Opziender.</u>
	<u>al staat 'er woorden.</u>
Zo verstont hy 't, ik zou <u>woorden</u> hier niet verwerpen.	Eerste <u>beginfel</u> der woorden Gods „ van <u>Godts woort,</u>
Displicet.	<u>Hedendaagfeh.</u>
Goet.	<u>Een geruimen tydt.</u>
	¶
	<u>Het antwoord.</u>
	<u>Wensch om „ naar ewig goet. beide.</u>
	<u>De „ het eigendom.</u>
Goet.	<u>Eniggeboren.</u>
	<u>Met alle hare „ al haar boosheit.</u>
Goet.	<u>Des onbewuft „ verzekert.</u>
	<u>Rantfoen, losgelt.</u>
	<u>Apostolifch. men moet het houden.</u>
	<u>'t Geklank.</u>
Goet	<u>Van node.</u>
Beide: maar beter, om <u>dat hy vrede zocht.</u>	Om dat hy vrede <u>gezocht heeft „ heeft zoeken te be-</u> komen.
	Verbodtsdagen. kan niet gaan.
	<u>kranke</u>
	De geneesdranken zullen <u>den kranken</u> niet helpen.
	<u>Eigenzelsliefde, φιλαυτία. eigenliefde.</u>
	Als hyze <u>geen</u> ketters noemt. <u>Geen</u> moet men zeggen.
	<u>Zy menen, oordelen, gevoelen, dat Christus gekomen</u>
	<u>beide.</u>
	<u>is „ zou zyn.</u>
	Die hem <u>horen zouden „ zouden horen.</u> Beide zonder onderscheit.

	Datze <u>vertrekken</u> zullen „ <u>zullen vertrekken</u> . Evenveel.
	goet. <u>clk</u>
	<u>Alle deugt</u> . <u>Alle woort</u> . <u>alle belofte staat vast</u> „ elke &c.
	Een beroofde scheelt van een naakte. <u>enen naakten</u> .
Niet gaarne	<u>Alleenlyk</u> „ <u>Alleen</u> .
	Circulus æquinoctialis. <u>Evenaar</u> .
	Cirkels, <u>ronden</u> . Cirkel, <u>een rondt</u> .
	<u>zwaart</u> .
	Vlammende vier. vlamwend <u>zwaart</u> . liever <u>gloejend</u>
	<u>Van wien</u>
	Waar van Eva misleit is „ <u>daar Eva van misleit is</u> . <u>niet gaarne</u>
Deugt niet	<u>Des huizes</u> .
	<u>Grontlegginge</u> „ <u>grontbou</u> der werelt. ook <u>grontilag</u> .
Displicet	<u>Dagloner</u> . <u>arbeider</u> „ <u>werkman</u> .
Goet	<u>Voorgeven</u> „ <u>dryven</u> „ <u>staande houden</u> .
	<u>Even alleens</u> . Goet, ook <u>eveneens</u> .
Mishaagt	<u>Verschrikkinge</u> .
	<u>contrarie</u> .
	<u>Daarentegen</u> „ <u>Ten tegendeel</u> . <u>In het tegendeel</u> voor ter
	De zee en al wat in <u>de zelve</u> is „ <u>wat'er in is</u> .
	<u>Alsdan</u> . <u>aldaar</u> . <u>aldus</u> . <u>alhier</u> .
	<u>Zeide</u> .
	<u>Zei</u> . <u>Verneêrt</u> in proze.
	<u>allen</u>
	Boven al <u>zynen rykdom</u> .
	<u>Waarlyk</u> .
	Zenonoemt <u>eenen goeden</u> „ <u>een goet vrient</u> <u>eenen anderēik</u> .
	<u>Van</u> „ <u>met vrienden voorzien</u> .
	<u>Nabestaanden</u> . <u>namagen</u> .
	<u>Voorhoofstfierfel</u> „ <u>voorhoofstfieraat</u> .
Displicet	t' <u>Allen dage</u> .

	ⁱⁿ <u>Heirlegers op de vlucht slaan „ op de vlucht brengen.</u>
	<u>Aanwyzen „ tonen.</u>
	<u>Goetdadjigheit „ weldadigheid.</u>
	<u>De ryke vrek.</u>
	<u>Erglistigheid.</u>
	<u>Liever overleg.</u>
Kan gaan.	<u>Overleggingen.</u> <u>Doenders</u> Jak II.
Kan niet anders gezegt worden.	<u>Banquerout.</u>
	<u>Onnuttelyk „ zonder nut.</u>
	<u>Zegt duidelyk.</u>
	<u>Kinnebakflag.</u>
	<u>Hantreikinge doen.</u>
	<u>Ingredienten. inmengfels.</u>
	<u>Veel te veel.</u>
	<u>Albasterflesch. Liever albaste flesch.</u>
	of ze
	De vaten zyn dun als <u>of het</u> glazen waren.
	<u>Goot de „ den nardus uit.</u>
	<u>'t Is geen boze twist, maar een heilige eendragt.</u>
	<u>Ten huize van Simon de „ den melaatschen.</u>
Goet.	<u>Bornput.</u>
	<u>Verootmoedigen</u> in proze goet: in 't vers wilt zo niet vallen.
Beide.	<u>Noden „ ook nodigen.</u>
	<u>/handen</u>
	Ik zie twederlei „ <u>twederleien staat.</u>
	<u>Stervelingen. mortales. ook sterflyken.</u>
Beter: <u>my ter gedachtenisfe</u>	<u>Doet dit tot myne „ myner gedachtenisfe.</u>
	<u>Redamare. weder beminnen.</u>
	<u>masculin.</u>
	Zy noemt <u>haren Liefften</u> „ haar <u>Lieffte.</u>
	<u>Molestia. moeilykheit „ verdriet.</u> Beide.
	Door dien weg <u>pasferen.</u> 't kan gaan.

	<u>Gelyk</u>	<u>zo</u> ook goet.
	Als N. spreekt of getuigt „ <u>zo</u> N. spreekt &c.	
Ook <u>men</u> <u>hiet</u> .	Hy hiet „ <u>hiet</u> N. of N.	
	Bezoedelt, bekladt, besmet <u>met</u> „ <u>van</u> gruwelyke afgodery.	
Ook goet, gelyk <u>inge-</u> <u>zetenen</u> .	<u>Inwoners</u> van 't Lant. Inwoners van een Stadt.	
	Pilatus <u>rechthuis</u> . goet. dat.	
	gegrepen &c. maar toen hy <u>wiert</u> &c.	
Beide	Zy zeggen dat hy bezocht <u>wert</u> „ wiert.	
Beide	<u>Romeinsche</u> „ <u>Roomsche</u> foldaten.	
	<u>Lantpalen</u> „ <u>Lantstreken</u> .	
	zegt d'Evangelist &c.	
	<u>Hierom d'Evangelist</u> , geen woorden vindende &c.	
	<u>zegt</u> &c.	
<u>Ik heb het tot zulk</u> <u>een endt gedaan</u> .	Ten	
	Tot dien einde.	
	<u>Kinderkens</u> . ook <u>kindertjes</u> .	
	<u>Einde</u> „ <u>ende</u> . beide.	
	Door <u>alle</u> „ <u>al de leden</u> .	
	<u>Badtwater</u> . Goet voor 't water van 't badt gebruikt.	
	Anders is <u>badt</u> alleen genoeg.	
	Authoriteit. <u>gezag</u> , of <u>aanzien</u> .	
	<u>Het oog</u> „ oge in nominat. & accus.	
	<u>stemmen</u>	
	De beste schryvers en al de werelt <u>stemt</u> hier in over een.	
	Dien „ <u>wien</u> dit bevolen is. Dien „ <u>wien</u> dit treft.	
Het zou kunnen gaan	<u>Vaderlander</u> , patriot.	
	<u>Wervelwint</u> . Hier zegt men <u>dwarrelwint</u> .	
Niet te helpen.	't Zwaart des Heren en Gideons.	
	vers is Latyn	
	<u>Vaars</u> „ vers. <u>Kapittel</u> , <u>hoofstuk</u> .	
	Was „ <u>wasch</u> . <u>Balsac</u> :	
	Pour parler clairement, il faut parler barbarement.	
Geen raat toe.	Uw is 't ryk: Uwe is de grootheid en majesteit.	
Beide.	<u>Eemer</u> „ <u>emmer</u> .	

Hij zoekt het te vol-
brengen. andere.

Heeft zoeken „ gezocht te volbrengen, behouden &c.

Rechtorhant. comparatyf.

Graveren in 't harte. mag gaan.

Myn hoogvertrek. geen gratie. Vryburg is poëtisch.

Gy omgorddet my „ omgordde.

Wyders. 't Kan gaan. Ook daarenboven „ daarbeneffens.

Bloemen zyn maar „ flechts bloemen. Beide goet.

Niet gaarne. Het gene niet is. Nietige dingen. ydelheit.

Goederen.

Goet Benaminge, appellatio.

't Kan gaan. Het goet &c. des zelven, als'er zyn voor heengegaan is.

door

Beide Hy verstaat by d'ewige tabernakelen het ewige leven.

Goet. Weldoender. d euphoniæ gratia

hartelyk.

Innerlyk behaagt niet. Innerlyk bewogen „ innerlyke bewegingen van berm-
hartigheit.

al

nooddrift

Lyftoght is anders een
goet woort.

Weduwe werpt van al haren leeftoght in &c. Luk. XXI.

den enen

Deze en gene heeft geen
gratie.

Hy vernedert dezen en verhoogt genen den anderen.

Verandert in louter „ loutere dwaasheit.

Biddag „ bededag. Zoude kunnen gaan,

Deugt niet. Nutter de
zin gevolgt en 't woort
wederstaan gebruikt.

In tegenheit met — wandelen.

Godt dreigt de zondaars
te plagen

God heeft plagen gedreigt den genen die &c.

niet gaarne den genen

Inzettingen. Liever instellingen.

Een welp „ Lewenwulp. Jonge Leew beter. Maar by

\ Nahum moet het zo blyven.

Daar is niemant „ niemant is 'er.

Pestilentie „ pest.

Overzulx.

onzen naaften ¹⁾

Onze naafte wort bemint.

NB. Ik gun „ gunne. bemin „ beminne. Beide.

Dankzegginge.

Een zaak recht „ te recht doen.

Op han „ hen betrouwen.

Om aan te bidden „ t' aanbidden.

hun eigen

Zy zoeken alle dat het hare is, Fil. II. 21.

Ifraëls kinders „ kinders van Israël.

Heeft dat leren maken.

Heel

Displicet. Zeer verslagen &c.

Het braambosch.

Godtzaligheit. Liever godtvruchtigheit.

Ter contrari „ è contrario. In het tegendeel.

in malam partem geduidt.

In eenen goeden of
quaden zin

Dat woort is ten goede, namaals ten quade gebruikt.

Repetere „ herhalen tot twee- of drymaal toe.

Grootmakinge. Liever verheffinge.

Tran eat. Heiligmakinge.

Daders „ doenders.

Niets „ niet. Iets „ iet.

Uitnemende „ uitmuntende „ uitstekende „ overtreflyk.

Toen alle volken Rome op haren middag zagen.

[dan wort'er de stad onder verstaan; anders

zyn.

Beide. Verschilt „ verscheelt.

Beide 't Zal geschieden na „ over dry of vier weken.

's Maandags 's avonts. Morgen voormiddag.

Uw Edelheits

Uwe Weledele ootmoedige dienaar. Sic ipse scripsit.

Quid Kreits? Cirkel, en 't gene iet begrijpt. Kreits al wat

'er in is.

1; Dit is zeker een schrijffout.

	Exempel, <u>voorbeelt</u> .
	<u>Gelykmatigheit</u> , <u>proportie</u> . <u>Evenredenheit</u> ruim zo goet.
	Cirkel der zonne, <u>zonnekering</u> .
	Quid <u>peil</u> ? Het dieplood, daar de gront mē gepeilt wort.
	<u>Mitsgaders</u> .
	<u>Zelfs</u> accusf. plural. Men hoort <u>Paulus zelf</u> „ <u>zelven</u> .
	<u>Societas civilis</u> . <u>broederschap</u> .
	<u>Onzen naaften</u> „ <u>proximus</u> .
	<u>Misdadige</u> „ <u>misdadiger</u> „ <u>quaatdoender</u> „ <u>boosdoender</u> .
Displieet.	t' Aller tydt „ ten allen tyde „ <u>altyt</u> .
	ons <u>dat</u> liever
	Wat baat het, of de leew van Hollant &c.
	<u>zuizen</u> van een zacht windeken.
	<u>Zuizen</u> van een zachte filte. <u>zacht gernifch</u> .
	<u>Man Godts</u> . niet te helpen.
Innerlyke bewegingen	
Displieet.	Doet aan als Godts uitverkore ^{nen} _{ne} , heilige ^{gen} _{ge} &c.
	<u>als</u>
	Niet te noemen <u>dan</u> met eerbiedigheit. Beide.
	<u>heet gemaakt</u>
	Zevenmaal geheten oven van Nebukadnezar.
Men zeit het mē	Om naar zyn lyk te talen „ Naar — doot durft talen.
	Den os „ <u>de os</u> nominat.
	<u>uit</u> .
	Leert'er gedult <u>by</u>
	<u>Bevel ontfangen</u> van iet „ <u>om iet te doen</u> .
	<u>nu</u>
	Net zes jaren is 't <u>geleden</u> .
Mascul. als'er de stadt niet onder verstaen wort.	Nomina urbium masculin. an faeminin?
	Vlaswiek „ <u>lemmet</u> .
	<u>Hy beschryft</u> een wys man „ <u>enen wyzen man</u> .
	<u>Viervlamme</u> .
	<u>In al zyn</u> „ <u>allen zynen ommevang</u> .

Iemant in 't water gevallen, gevallen zynde. hier of
daar in geraakt „ geraakt zynde.

Dikwils is ook wel by
hem gebruikt, 't welk
overal in zwang gaat.

Dikwyls „ dikwils „ dikwyl „ dikmaal.

Klein, of gering van zich zelven gevoelen.
Gestaltenis. beloftenis.

In 't vleesch van alle
In den vleesche. van allen vleesche.

's
Des daags „ dags.
Vischvangst „ vischvangk.
De arbeit „ den arbeit nominat.
Thans of morgen.

't Heeft luttel schiks.
Met slepende geweer „ slependen geweere.
Zich enige „ enige opspraak schamen.
Verblyfplaats.

Beide Steets „ slaag.
Een jongkvrouws ogen.
Aanwyzen „ tonen.

Beide De „ het loon.

te de
Verlaten van zyn verdrukt en gehoont volk.
Om hun „ hunne boosheit t' ontdekken.
Guichelaars „ gochelaars.
In den name „ naam des Heren.
Goddelyke ingevinge „ insprake.
Vorig leven.

Een keten van gedurige wonderen. Van 't begin tot
het ende aan een geschakelt.

Het gellagt „ gellagte nominat.
Prodigia „ ostenta. wonderfpoken.

overal niet te verwerpen.
Grotelyx „ zeer vertorent. Liever heel, hoewel zeer

	zegt
	Hy meent dat dit of dat geschiet is „ 28. schrijft
	<u>Verdelen. verdelinge.</u>
	ubi
Beide.	Daar „ alwaar <u>de schryver</u> poogt te bewyzen. Van „ met wreetheit iemand betichten.
	veel
Beide	<u>Menigvuldig „ meervouwig. num. pluralis.</u> <u>Vergelyken met „ gelyken by.</u> <u>Verschil van gevoelen.</u>
Goet.	<u>Eenen iegelyken „ elk mensche „ een ieder mensche</u> <u>aangeboren.</u>
	<u>De val. het ongeval.</u>
	v ongeval iemand
	<u>Voor 't verrotten een lyk bewaren.</u>
	v
	N. geeft 'er ons nader <u>berecht</u> ¶ „ <u>van</u> <u>Obtestari. betuigen.</u>
	<u>Iemant te recht wyzen „ op den rechten weg helpen.</u>
	<u>Credulus, lichtgelovig „ simpel.</u>
	<u>Waanwys.</u>
	<u>Ergwaan.</u>
	<u>t' Ontfeken. t' openbaren in proze.</u>
	<u>De Meslias.</u>
Beide.	<u>Voor goet „ goet keuren.</u>
	<u>Het „ de koffer.</u>
	<u>Onmogelyk kan 't niet geschieden.</u>
	<u>Der weze „ des wezen.</u>
	<u>Laat de koning „ den koning dat doen.</u>
Beide	<u>De „ het sneew.</u>
	Hy zal
	<u>Zou hy dat niet beletten kunnen „ kunnen beletten.</u>
<u>In Christus en Godts-</u> <u>koninkryk.</u>	<u>In het koninkryk Christi &c. — Godts, Efes. V. 5.</u>
	<u>ô Mensch ¶ Godts.</u>

Uitdrukkelyk.

Saul kleeedde David met zyn panyier.

Zuiverder „ zuiverer.

Zyn leste „ lesten voetſtap zet.

Wederkeren.

dan. beide.

't Welk geen ding minder lydt, als porren en als ter-
gen. Vond.

't

't

Beide. Godt, die het hem belaste, wil het milt vergelden.

Gelykerwys.

Evennaaften.

Het Lam

Den Lamme zy de dankzegginge en de ere.

Beide. Dat d' Indus ſchrikk' „ ſchrikt.

Van wegen de breuke der dogter myns volks.

Heer, gedenk ~~myner~~ „ myns „ my beter.

Genaamt. Anders genoemt meer gangbaar.

Niet dan „ niet als quaat doen.

Van ganſcher harte — ziele.

Schuldige plicht. Schuldige gehoorzaamheit.

Crediteur. Schulteifcher.

daag

By dag en by nacht.

even

Condignitas. opera de condigno, gelykwaardig.

Volk en natie. Lantaart.

Gepaait met „ door voldoeninge.

Hartgrondig.

Tot een klaar „ klare blyk.

Wee den zogenden vrouwen in die dagen.

Hy beraatſlaagt.

Op zyne ſchouders „ ſchouderen.

Op „ naar zyn manier.

Beide. Tot ſteunfel gebruikt. ſteun.

	<u>Zyn toevlugt nemen tot &c.</u>
<u>Spiere</u>	<u>Muskelen.</u>
	<u>Zon en mane „ maan.</u>
	<u>Uitermaten „ boven maten.</u>
<u>Beide</u>	<u>Hier om „ hier naar wenschen.</u>
<u>Beide</u>	<u>Ongestuimig „ ongestuim.</u>
	<u>Helper.</u>
	<u>d' Een na d' ander „ den anderen.</u>
	<u>Het „ zy waren Joden.</u>
	<u>Opstandinge. Liever verryzenis.</u>
	<u>Het „ de nazireerschap.</u>
	<u>Biddag „ bededag.</u>
	<u>Aalmoesfen.</u>
	<u>Een', myn' in proze goet.</u>
	<u>Heel out</u>
	<u>Aaloutheit van waar?</u>
	<u>rechtsnoer</u>
	<u>Het richtsnoer over Jerusaleem trekken.</u>
	<u>Opbouwinge.</u>

Op deze vragen volgt een lijst van *taalgebreken*, enz., en men zou al licht by den eersten opslag denken, dat dit stuk by het vorige behoort, althands, terwijl de vragen op bladz. 13 eindigen, begint de lijst van *Taalgebreken* onmiddellijk op de keerzijde. Dat er echter tusſchen de beide stukken geen verband beſtaat, en de lijst niet aan Vondels oordeel onderworpen geweest is, blijkt genoegzaam uit de opmerking, die de lijst beſluit: „Vondel zet voor *ſchielyk* altijd *ſchichtig*.” Ik acht het dan ook noodeloos over die aangewezen zoogenaamde „Taalgebreken” hier verder uit te weiden.

Wat de herkomst van het h. f. betreft, zoo wordt die aangewezen op het ſchutblad, waar, onder den titel, die hierboven (blz. 7) is opgegeven, door een andere hand geſchreven is:

„Van A. Moonen

„en van *zijne hand*.

„Zie ook catal. by Marſenb[roek] Dev[enter] 11 Mei 1807 bl. 44 „overgeſſ[agen] boek[en] v 73 App[endix] nalatensſch[ap] van Moonen's „kleinzoon, Ds. Noordbeek, te Zalk).”

Onder aan 't ſchutblad leest men :

„Arnold Moonen, geb. 1644 te Zwolle

„geſt. 1711 „ Deventer.

„Als taalkenner, vermaard Nederlander.”

En hiermede ſtap ik van Moonen, af, om mijn verhaal te vervolgen.

Op zekere Elizabeth Syen, vrouw van Luidewijk van Erpekum ¹⁾, en die in dit jaar (27 Aug.) overleed, doch wier betrekking tot den dichter my evenmin bekend is geworden als haar maatschappelijke toestand, ſchreef Vondel het navolgende graffchrift:

¹⁾ Zie verſcheidenen van dien naam genoemd Deel X, blz. 486, Nal. blz. 9.

TER GOEDE GEDACHTENISSE

VAN WIJLEN

ELIZABET SYEN,

HUISVROU VAN

LUIDEWIJCK VAN ERPEKUM.

NIMIUM NE CREDE COLORI.

DEES grafstê wert aen SYEN toegewijt,
 Een bloem, verwelckt in 't opgaen van haer' tijt.
 ELIZABET, al zonck men hier uw lijck,
 Uw vrientschap leeft in 't hart van Luidewijck.

NIMIUM NE CREDE COLORI: d. i.: „vertrouw niet te veel op de kleur (den gezondheidsblos).” Zie VIRGIL., *Æcl.* II. 17.

1) Zonck voor „deed zinken,” als meermalen.

Antonides, aangemoedigd door den lof, welken hem zijne vroegere dichtvruchten hadden verworven, ¹⁾ had zich inmiddels bezig gehouden met het vervaardigen van een meer uitgebreid dichtstuk, 't welk hy, onder den tytel van „*de Yfroom*,” in vier boeken, in 't licht gaf. Algemeen was de toejuiching, met welke dit werk ontfangen werd, en de verbazing, dat zulk een uitmuntend gedicht een vier-en-twintigjarigen jongeling tot schrijver had. Huygens, Buifero, Joan Six, Vollenhove en anderen meer haasteden zich, er lofdichten op te schrijven: ook Vondel bleef niet achter, die aan zijn opgetogenheid lucht gaf in de navolgende bewoordingen, waarvan het fac-simile hiernevens geplaatst is:

1) Zie Deel X, blz. 487, 488.

O P D E N L O F

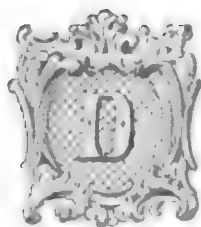
VAN DEN

YSTROOM,

GEZONGEN DOOR

JOANNES ANTONIDES VAN DER GOES. ¹⁾

FLUVIUS REGNATOR AQUARUM.

OORLUCHTIGE Ystroom, laet u hooren,
 Indien gy uw geluck bezeit:
 De dichter is in 't ent geboren,
 Die zynen toon op u verheft,
 En alle Nederduitsche tongen
 Verwekt op zyne schoone wijs,
 Van lust en yver aengedrongen,
 Dus weits te weiden, u ten prys,
 Zoo wyt de fixe zeilkompassen
 10 De zon zien ondergaen en wassen.

De stroom valt smal voor zulk een' zanger,
 Benaent door dyken van weêrzy,
 Vyf mylen lang, of weinigh langer.
 In Zuiderzee verdrinkt het Y:
 15 Maer uw trompetter acht geene engde,
 En laet zich hooren wyt en zyt.
 Hy rekt en spant uw korte lengde,
 Zoo ver de kiel op anker rydt:
 Zoo ver Homeër en Maro beide
 20 Den lof van Xantus oever spreide.

1) Dit stuk en het volgende is in spelling geheel naar het H. S. (Zie het facsimile).

FLUVIUS REGNATOR AQUARUM: d. i.: „een vloed, de beheerscher der wateren." Zie Aen. VIII. 77.

9,9 *Weits te weiden*.... Zoo *wyt*: clierlyk speelt V. hier met de gelijke aanvangletters en klanken.

15,17 *Engde, Lengde*: V. wijkt hier in beide woorden zonder noodzaak van de gewone spelling af.

Twee hoofsteên aen uw rechte zyde
 Bestellen overryke stof
 Aen hem, die zyn gedachten wydde,
 Om eene waterkroon van lof
 25 Te vlechten om uw bieze haeren,
 Zoo wyt de Faem zich hooren laet,
 De waterreien op de baren
 Ziet trippelen op Tritons maet,
 En levendige zonneglanzen
 30 Van gout op 't zilver water danzen.

Geen nevel zal uwe eer verduisteren,
 Zoo lang twee ryke nabursteên
 Naer 't ruischen van uw water luisteren,
 En gy van elk wort aengebeên,
 35 Daer meereminnen, uitgekoren
 In uwen dienst, gereet ten disch
 Opschaffen eenen vollen horen
 Van ooft, en wiltbraet, vleesch en visch,
 En nektar, op de Muiderbergen
 40 Gewassen, om Parys te tergen.

Voorwaer dit is 't banket der Goden,
 Daer niets ontbreekt. hier groeit het al,
 Men magh hier Koningen op nooden.
 Nu braekt de nyt haer hart en gal.
 45 Hier riekt de kruitgeur der Molukken,
 En wat de werrelt teelt in 't ront.
 Hier is het lekkerlant te plukken,
 En d'appels groeien in den mont.
 ANTONIDES, hou op van roeien:
 50 Wy dryven, waer uw vaerzen vloeien.

22 *Twee hoofsteên*: „Amsterdam en Haarlem,” als „stemhebbende Steden” aldus genoemd.

29, 30 *Nektar, op de Muiderbergen Geuflen*: waarschijnlijk worden hier „druiven” bedoeld.

47 *Het lekkerlant*: het *luilekkerland*, dat wy allen als kinderen in plaat hebben gezien en 't welk de Franschen *pays de Cognac* noemen.

49 *Hou op van roeien*: d. i. „gy behoeft niet verder den lof van 't Y te verheffen. gy hebt ons reeds in uw zog gesleept en wy volgen u gewillig in het roemen van het Y.”

Tevens vereerde hy 's dichters afbeelding met het navolgende byschrift:

†
Op den eef van den
YSTRROOM
gezongm
Van Joannes Antonides

FLUVIUS REGNATOR AC

O overvloedige YSTRROOM, euck
 Indien ^ugy a yckel besoft:
 So dierckly is in't hert yckel.
 Die ghenen kon u u rike
 En alre Nederlandtstreektonges
 Bewaert u ^{zonne} ~~aan de zonne~~
 Dat eest is ghele aringderong
 Dat wick te wick, u
 Zoo wgt de fipe stroomgar
 So soe zins ondergans is wa

RUARUM.

u 807000,

apt,

- 1036,
10364

31

103 7000,

103

103.

103 7000000,

10377,

10377.

800 7:

103 70000,

800 7 700.

10377,

10377 7000:

10377

10377 7000000:

10377 7000

10377

103 70000

103 700

10377,

10377 7000,

10377 7000,

10377 7000.

Gien nebbel

Zoo lung

Naak't wisselend

En gij wa

Oude meken

In uwist

Oef. Sufferd

Van oeffen

En wistak

Gewappt

Doodwacht

Oude

Mer magt

Me Bru

Hier wist

En wal

Hier is sul

En d'ay

ANTONI

Wij d'ay

200

~~200~~ baelt

Niet voor't g

Des ~~200~~ yftraams

Als zij en'

~~200~~ Staet grijs

~~200~~ ~~200~~ zijn

Hier haelt

op zijn afbeelding.

Door M. van Meesterijz. Schilder.

SUBSTITIT UNDA

Antonides zich zelve levende uit-
 ericht, maar met een goddelijk geluid
 , aengenaem in alle opmerkende ooren:
 die ^{toon} weeg ~~an~~ op Hollands Hoofdstroom zelt
 Triton from met 't oude zetsrompet;
 zanglijs stof in Aemstels volle, hooren.

J. V. Vondel.

OP

JOANNES ANTONIDES VAN DER GOES.

SUBSTITIT UNDA.

Zoo beelt ANTONIDES zich zelve levende uit,
 Niet voor 't gezicht, maer met een goddelijk geluit
 Des Yftrooms, aengenaem in alle opmerkende ooren:
 Als hij een' nieuwen toon op Hollands Hooftstroom zet,
 Staet grijze Triton stom met d'oude zeetrompet.
 Hier haelt zijn zanglust stof uit Aemstels vollen hooren.

SUBSTITIT UNDA. d. i. „het roud stil in 't water." Zie *Aen.* VIII. 37.

Franciskus de Borgia, Hertog van Gandia, had onder Keizer Karel V de aanzienlijkste staatsambten bekleed, onder anderen dat van Onderkoning van Kataloniën. Na den dood zijner gemalin ¹⁾ Eleonora de Castres, begaf hy zich, in het zeven-en-dertigste jaar zijns levens, in de Societeit der Jezuieten, en werd daarvan generaal in den jare 1565. Den kardinaalshoed en andere hooge waardigheden sloeg hy af, en wees van de hand al wat eenige menschlijke hoogheid scheen te hebben. Paus Pius voegde hem by zijn neef, den Kardinaal Alexander, dien hy, als legaat, naar Spanje, Portugal en Frankrijk zond. Borgia gehoorzaamde aan het Pauselijk bevel, en te Rome wedergekeerd, stierf hy aldaar den 30 September 1572, in 't twee-en-zestigste jaar zijns ouderdoms. Op den 23 November van 't jaar 1626 werd hy door Urbaan VIII onder 't getal der zaligen gesteld, en Klemens X bevestigde dit niet alleen, maar liet in dit jaar 1671 zijn heiligverklaring uitspreken. Vondel bezong deze gebeurtenis in den navolgenden lierzang:

¹⁾ Na den dood zijner gemalin: zoo althands lees ik by MORGNI, die geen woord spreekt van de bijzonderheid, in het gedicht vermeld, dat het zien van 't lyk der keizerin Isabella hem bewogen had, aan de wereld vaarwel te zeggen. Intusschen spreekt 't eene het andere niet tegen: Borgia toch zal met het aanvaarden van den geestelijken staat gewacht hebben tot hy weduenaar was, en vs. 30 en 31 spreken dan ook alleen van 't niet omzien naar zijn kinderen.

OP

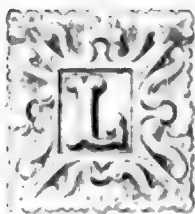
HET INHEILIGEN VAN DEN HEILIGEN
FRANCISKUS DE BORGIA,

Vertog van Gandia,

ONDERKONING VAN CATALONIE, GENERAEL VAN DE SOCIETEIT.

DOOR ZIJNE HEILIGHEIT

KLEMENS DEN TIENDEN.

AET ons nu met 's hemels reien,
 Harp, gezangen, fluit, schalmeien,
 En een opgetogen geest,
 Vieren Sint FRANCISKUS feest,
 Die erfvorstelijke staeten,
 Kroon en rijksstaf kon verlaeten,
 Toen hy Izabelle zagh,
 Daer zy op de dootbaer lagh,
 Met haer toegelokene oogen,
 10 Van een' zwarten nacht betogen.
 Och, sprack hy, dees morgenzon,
 Die al 't licht verdooven kon,
 Trougenoot van keizer Karel,
 Schoone en onwaerdeerbare parel,
 15 Hoop en eer van 't Roomsche rijk,
 Is zy 't zelf? of is haer lijk
 Ons verdonckert, en ontdraegen?
 Neen, ick heb het gageslagen,
 En, als 's Keizers eerste vriend,
 20 Mijnen heer getrouw gedient.
 Kon dit lichaem zoo verkeerren
 In een aas! de wormen teeren

- Op de spier, en 't edel bloet,
In de hoven opgevoet.
- 25 Onder 't miſſen van dien luiſter
Schept de Hertog licht uit duifter,
Ziende hoe de zon van ſtaet
En de werrelt ondergaet.
BORGIA, van yver vlugge,
- 30 Ziet naer vleefch noch bloet te rugge.
Ziet naer kinders, hertoghdome,
Rijck noch Katalonie om,
Maer verkieft, gelijk een vroede,
Vrolijk willige arremoede,
- 35 Kuifcheit en gehoorzaamheit.
En volgt JESUS, die hem leit,
En na zulck een weêrgeboorte
Houdt zijn voetspoor door de poorte,
Heet van liefde tot Godts huis,
- 40 En geladen met zijn kruis
Naer de Maetſchappy gedreven.
Hierom zit hy nu verheven,
Onder Heiligen ge-eert,
Daer men eeuwich triomfeert.
- 45 Schoon de werrelt avrechts oordeelt,
Spiegelt u aen 's kruishelts voorbeeld,
En zijn ootmoet, rijck beloont.
D'ootmoet wort in hem gekroont.

25 *Van dien luiſter*: t. w.: „de ſchoonheid en den glans, die Izabella ten toon ſpreidde.”

41 *De Maetſchappy*: in een kanteekening der oorfpronkelyke uitgave wordt dit woord vertaald met *Compagnie*: wy zouden in dezen zin liever *Societeit* zeggen, gelyk V. ook doorgaands doet.

Het onvergetelijke jaar 1672 was gekomen, dat jaar, waarin ons Vaderland, op den rand des verderfs gebracht, door hereeniging aller welgezinden rondom Oranje, den ongelijken en ongeloofbren ſtrijd tegen de vereenigde krijgsmacht van Engeland, Frankrijk en Munſter dorst aanvaarden en met goeden einduitſlag volhouden. Zoo iets, dan konden de toefland des lands, en de heldenfeiten — maar ook, helaas! de gruwelen, waarmede die gepaard gingen, — den vijfen-tachtigjarigen grijsaart aanſporen, de lier nog eens te beſpelen. Zes kleine gedichten van zijne hand getuigen hiervan, hoe verſchillend van aart zy wezen mogen. Het eerſte is een opwekking: de drie volgende zijn jammerklachten: het vijfde is een vreugdegalm:

het zesde een triomfkreet. Het eerste werd vervaardigd ter gelegenheid van de vrijwillige wapening tot verdediging van den vaderlandschen bodem. Onder andere loffelijke voorbeelden, toen gegeven, telde men die van Gerard Hasfelaer, van Coenraad van Heemskerk en van m^r. Joan Bergh, die alle drie een zeker getal matrozen op eigen kosten geworven en zich aan hun hoofd gesteld hadden. Hasfelaer had veertig man onder zich, die Engelse mutsen droegen, met rood fluweel gevoerd: Heemskerk vijftig, met dergelijke mutsen, waarvan de voering blaauw fluweel was: Bergh, een rechtsgeleerde, uit Naarden herkomstig, doch thands te Amsterdam woonachtig, had er acht, die mutsen droegen, met groen en graauw fluweel gestoffeerd. Alle drie woonden den slag van Solebaai by, waar Heemskerk, die op 't schip *de Dolijn*, gevoerd door den Luitenant-Amiraal van Gent, en Bergh, die op 't schip *de Stadt Utrecht*, onder den kapitein Joan Bonk, bescheiden was, het leven afbrachten en met eere te Amsterdam terugkeerden; maar Hasfelaer, die zich op het schip *de Beschermmer*, gevoerd door kapitein Swerius, begeven had, sneuvelde in den strijd. Aan Bergh, met wien Vondel meer byzonder bekend schijnt geweest te zijn, zong hy voor zijn vertrek het navolgende gedicht toe:

BEHOUDE REIS

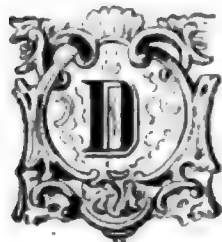
AEN DEN E. HEER

J O H A N B E R G H,

Rechtsgeleerde,

GAENDE NAER 'S LANTS VLOOT, TER LIEFDE
VAN HET VADERLANT.

PULCHRUMQUE MORI SUCCURRIT IN ARMIS.

E krijgshelt BERGH, gereet op zee
 Zich voor het vaderlant te waegen,
 Begrijpt in zijnen geest alree
 Dien oorloghsstorm, die donderflaegen,
 't Gedreun, het baldren, en gekriel,
 Het moortgeschrey, de zeetrompetten,
 De hemelvaart van kiel by kiel,
 Het schoon muzijkspel van mufketten,
 Het barsten van de hantgranaet,
 10 Den vloet van menschebloet gezwollen,
 Een hel, gepropt van wraeck en haet,
 Eilanden tegens een op hollen.
 In zulck een gruwzaam ongeluit,
 Daerze overlegh en reden derven,
 15 Wat 's eindelijk des helts besluit?
 't Is braef in 't harrenas te sterven.

PULCHRUMQUE MORI SUCCURRIT IN ARMIS. d. i.: „en het staat ons voor, hoe schoon het is, in 't
 hardas te sterven.“ Zie Aen. II. 317.

15 Ongeluit voor „wangeluid,” zie het aangeteekende Deel VI, blz. 254.

Het treurdicht, dat Vondel maakte, had tot onderwerp den moord van de De Witten, rampzalige slachtoffers der partywoede.

TER EEUWIGE GEDACHTENISSE

VAN DEN HEER

J O A N D E W I T,

Partysinnaris van Hollant, &c.

ILLE VELUT RUPES, VASTUM QUE PRODIT IN ÆQUOR,
OBVIA VENTORUM FURIIS.

OO beelt de tekenkunst DE WIT af, naer het leven,
Den mont der Staeten, die voor 't recht van
Hollant sprack;
Hy best zich zelven, door veel wonderdaên
bedreven,
Een' Atlas, opgegroeit tot zulck een lastigh pack.
Eneus monsterde de daeden van zijn neven,
En al 't Romainsch geslacht, volvoert met zulck een' lof,
Door Godt Vulkaen in 't velt des beuckelaers gedreven:
DE WIT bestelde alleen de pennen rijcker stof;
Het zij de man zich queet te water en te lande,
En 't leven niet ontzaght te waegen op de zee;
Of RUWAERT, die de kroon der Waterhelden spande,
Met Britsche standaerden onthaelde op onze ree;

ILLE VELUT RUPES, CAET. d. i.: „hy is een rots gelijk, die in de wyde zee uitstekende, aan 't geweld der stormen is blootgesteld.” Zie *Aen.* X. 699.

Hy best zich zelven: d. i.: „hy zelf teekent best zich zelven af.”

Door veel wonderdaen bedreven: d. i.: „door de vele wonderdaden, welke hy bedreven heeft.”

Eneus monsterde: d. i.: „doorliep, somde op, beschouwde achtereenvolgende.”

V. wil zeggen: „de Wilt gaf, door de daden, welke hy bedreven had, alleen meer stof aan de schryvers dan al de neven (nakomelingen) van Eneus en al de Romeinsche helden.”

11, 12 Lees: „of den Ruwaert van Putten, overwinnaar in den zeesryd en beladen met Britsche standaerden terugkeerende, op ons strand welkom heette.”

F

Onze afbedwingt van der Sinnen

Meesteren Joan de Wit,
Zachtpensionariss van Soerant, vader
des vaderlands.

Vincet amor patriæ.

Woe leeft DE WIT in't gant van alle opvoetgarden,
De mont der Vrijheit, in der tachten trouwen recht,
Zijn doot, al konvancint, zal Soerant is woegs smachten.
Zijn stof voor't vaderland en moeders van Erecht.

Of zette in lichten brant de Koninghlijke vlooten;
 Of door het vreeverbont 't geweld van Vranckrijck fluit.
 15 Maer Burgerschutters, leit dit hart van u doorschooten,
 Met zijn' heer broeder, waert al 't aertrijck door beluit?
 Verloore zoonen, och, vergelt ghe dus uw vaders
 En voesterheeren, die u voedden met hun bloet?
 Verdient hun trou en deught den naem van lantverraders?
 20 Noit wort met naberou dit zwaer verlies geboet.

13 *Waert al 't aertrijck door beluit: d. i. „waardig, dat, de gehele waereld door, de klokken ten teeken van rouw, voor hem geluid worden.”*

Nog gaf hem dezelfde stof aanleiding tot de navolgende byschriften;
 een waarvan hier nevens in fac-simile geplaatst is:

OP DEN HEER

Mr. J O A N D E W I T,

Raadpensionaris van Holland,

VADER DES VADERLANDS.

VINCIT AMOR PATRIÆ.

Zoo leeft DE WIT in 't hart van alle oprechte harten,
 De mont der Vryheit, en der Staeten trouwe raet.
 Zijn doot, al 't onverdiend, zal Holland eeuwich smarten.
 Hy storf voor 't vaderlant een martelaer van Staet.

VINCIT AMOR PATRIÆ. d. i. „de liefde tot het vaderland overwint.” Zie *Aen.* VI. 824.

1 *In 't hart van alle oprechte harten: in 't hart van een hart? — ja: want het woord wordt eerst genomen in de beteekenis van „het binnenste,” en daarna in die van: „gemoed,” — doch dat maakt de uitdrukking nog niet aanbevelingswaardig.*

2 *De mont der Vryheit: d. i.: de Raadpensionaris, die voor 's lands vryheid sprak. Zoo in het vorige gedicht vs. 2, de mont der Staeten. Zoo wordt, omgekeerd, in de „Noortfche Nachtegaal,” Deel II, blz. 688, de mond een Pensionaris genoemd.*

OP D'AFBEELDINGE

VAN DEN HEER

J O A N D E W I T.

Zoo leefde Heer DE WIT, der Staeten trouste raet,
Gezwicht om geen gevaer, daer donderslagen ruifchten,
En vadermoordenaers hem leverden en kruiften.
Hy storf voor 't vaderlant een martelaer van Staet.

OP D'AFBEELDINGE, enz.: gelijk men ziet, is dit byschrift slechts een variant van het vorige.

OP

DEN HEER

K O R N E L I S D E W I T.

Dus leefde Ruart WIT, zoo zwart als een Moorjaen
Misverft, en met de schroef gepijnicht op de scheenen,
Om valsche logentaal, in damp en roock verdweenen.
Van zijne trou gewaeght de Teems en Oceaen.

a Met de schroef gepijnicht op de scheenen: d. i.: „wien op de pijnbank de scheenschroeven waren aangezet.”

Het vrengdelied, door Vondel vervaardigd, was ter viering van de verlosting van Groningen, welke stad op den 19^{en} July door den Bisschop van Munster belegerd was geworden. De moedige wederstand, door de Groningers, onder aanvoering van den wakkeren Karel von Rabenhaupt, geboden, had den vyand op den 26^{en} Augustus het beleg doen opbreken, nadat hy ruim vijfdehalf duizend man voor de stad verloren had. Deze blijde gebeurtenis werd op de navolgende wijze door onzen dichter bezongen:

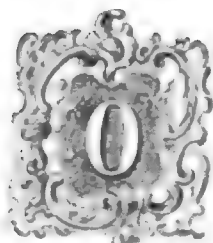
OP

DE DOORLUCHTIGE ZEGE

VAN

GRONINGE.

ALIAS INTER CAPUT EXTULIT URBES.

- GRONINGE, pilaer en hoofstادت van de Vriezen,
 Van waer begint men 't best 't ontvouwen
 uwen lof?
 Uw bouheer Grunus moft u tot zijn wijck verkiezen,
 Zoo vroegh voor Christus komfte, en boude hier
 zijn hof;
- 3 Of liever, zoo men zeght, de broër van 't hooft der Francken
 Ontworp u arm en slecht. nu fefligh jaer geleên
 En noch vijfthondert, moft ghy uwe flichters dancken,
 Die u bevestigden met toornen, graft en steen:
 Maer namaels, aengegroeit in maght en burgeryen,
 10 Ontzaeghtghe min 't geweld, en proefde menighwerf
 Het wiffelbaere lot des oorloghs onder 't ftryen,
 Doch noit met meer gevaers van 't uiterfte bederf,
 Dan toen de Keurvorft en de Vorft van Munfter 't zamen,
 Gefterekt met Fransche maght, u vielen op het lijf,
 13 Met gloënde kogelen u overftulpen quamen,
 En teffens out, en jongk, en maeght, en man en wijf

ALIAS INTER CAPUT EXTULIT URBES: d. i.: „zy ftak boven de voorname fteden het hoofd uit.“ Zie VIRG. *Ecl.* l. 25.

1 Hoofstادت van de Vriezen: het geen men thands „de provincie Groningen“ noemt en wat men in 1672 gemeenlyk „Stad en Lande“ heette, was een deel van het oude Friesland, dat zich, van Keunemerland af, uitftrekte tot aan de Elbe, en waarvan Groningen zeker de grootfte en machtigfte ftad was.

2 Grunus: volgens een oude, doch zeer apokryfe overlevering, was Gruno de flichter.

3 Of liever: Vondel verwerpt hier, en zeer te recht, het dwaze sprookje, als of zekere Grunus of Gruno omftreeks 130 jaar voor onze jaartelling een kasteel gebouwd en naar zyn naam genoemd zou hebben, waaruit in vervolg van tyd Groningen zou ontstaan zyn; — doch even onzeker, hoezeer minder onwaarfchijnlijk, zyn ook de overige traditiën aangaande het ontstaan der plaats. Alleen dit weet men, dat de ftad, gelijk V. in de twee volgende regels opgeeft, in den jare 1110 met muren, poorten en torens werd omringd.

Zich quijtende, noch storm, noch dootsgevaer ontzagen,
 Tot dat de vyanden verlieten uwen wal,
 Na zulck een zwaer verlies, en droeve nederlagen,
 20 Waerop de zegegalm zich uitspreide overal.
 Uw schermheer RAVENHOOF^t hebt ghy, naest Godt, te loven
 Voor uw behoudenis. dees terger van de doot
 Bewaecte u, totdat ghy het onheil quaemt te boven,
 En stont de stormbuy uit van bommen, vier en loot.
 25 O GRONINGE, uit het puin en asch en stof verzezen,
 Vergeet de weldaet niet, die Godt u heeft bewezen.

De voorspoed der Keulsche en Munstersche wapenen scheen van
 dit oogenblik verdwenen: en reeds voor 't einde van 't jaar werd de
 sterke vesting Koevorden, die door Munstersch krijgsvolk bezet was,
 door 't beleid van den Ingenieur Meindert van Tienen, verrast en
 herwonnen: waarop Rabenhaupt er introk met de zijnen. Dit wapen-
 feit gaf Vondel aanleiding tot het navolgende punt dicht, waarin hy
 met den naam des veldheers speelde, zeker weinig denkende, dat zijn
 scherts ooit gedrukt zou worden.

OP 'T VEROVEREN

VAN

K O E V O R D E N

IN DEN JAERE MDCLXXII.

DE raven roepen kras kras,
 Maer Ravenshooft roept huden.
 Men laet' de klokken luiden:
 Daer helpt noch sterckte noch moeras.

1,2 Versta: de raven roepen *cras, cras*, (d. i. „morgen“); maar *Ravenshooft* roept *huden* (heden“).

Meer geest steekt in een ander klein gedichtje, hetwelk hy geschreven had op zekere schildery, de nieuwe Heeregracht voorstellende, en vervaardigd door Geeraert Berkheide, een jeugdigen schilder, die, in 1645 geboren, zich reeds naam begon te maken door zijn uitvoerige en toch natuurlijke voorstelling van stadgezichten.

OP

DE NIEUWE HEEREGRAFT,

GESCHILDERD DOOR

GEERAERT BERCKHEIDE.

BERCKHEIDE maelt de Heeregracht
Naer 't leven, waerdigh om t'aenschouwen.
Koop schilderkunst: vermy het bouwen.
Waerom? 't is Fransche middernacht:
Dus wacht op eenen heldren morgen.
In huisbou steecken moeite en zorgen.

* 't Is Fransche middernacht: versta. 't ziet er donker uit, nu de Franschen in 't land zijn."

Gelijk ik vroeger ¹⁾ gezegd heb, had Diederik Buifero een onge-
meen belang gesteld in zijn jongen landsman Antonides, en lei dit
eerlang door daden aan den dag. Ziende, dat de jongeling door zijn
ouders als leerling geplaatst was in een artseny-winkel of apotheek,
en oordeelende, dat een slaafche werkzaamheid, die dag noch nacht
rust liet, een groote hinderpaal moest wezen aan de oefeningen van
den geest, had hy niet gerust, voor dat de jonge dichter zich van
die lastige betrekking ontliep, en geen kosten gespaard om hem zijn
staat van leven met een gemakkelijker te doen verwisfelen. Door
zulk een hulp gestijfd, aangemoedigd en gesteund door mannen van
geleerdheid en aanzien, als Joan Six, den Profesfor Francius, M.
Laurens Bake van Wulvenhorst, Joan van Broekhuizen, Joan Plui-
mers en anderen, ²⁾ had Antonides snelle vorderingen gemaakt, en
was, nadat Utrecht ontruimd was door de Franschen, die de stad

¹⁾ Zie Deel XI, blz. 373, 374.

²⁾ Zie *Leven v. Antonides*, uitg. 1865.

een tijd lang hadden bezet, aan de Hooge school aldaar tot Doctor in de medicijnen bevorderd, na het verdedigen eener disfertatie over de drajingen van het hoofd, welke Vondel met de navolgende lofvaerzen vereerde:

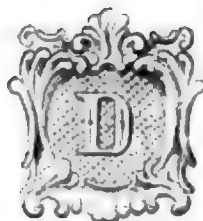
OP

DE DRAEJINGE VAN HET HOOFD,

VERWEERT DOOR DEN GELEERDEN JONGELING

JOAN ANTONI GOEZENAER,

TOEN HY TER ARTZENYE WIERT INGEWIJT IN DE DOORLUCHTIGE
HOOGHE SCHOOLE T' UITRECHT.

E schrandre GOEZENAER komt hier op stoel verweeren

De draejing van het hoofd, die brein en zinnen plaeght.

Hy toont hoe ydele verbeeldingen ons deeren,
Wanneer d' ontfelde maegh de dampen opwaert jaeght;

5 En d' oogen schricken voor de spoocken en grimmassen,
Als rijzende uit den poel des afgronts dootsch en naer:

Maer nu een wijzer eeu dees dwaling is ontwassen,
Loopt elck, die leeren wil by vroeden, geen gevaer.

Laet 's Bisshops hanen vry uit alle toorens kraeien,
10 En wecken 't gantsche Sticht, zoo wijt het is bekend.
Waerom? al d' aertkloot schijnt rondom de zon te draeien.

De geest van KARTES leeft nu in zijn element:
Want schoon neuswijzen dit bekommerlijk geloofden,
En lang weêrstreefden dat by elck onmooghlijk scheen,

15 Nu blijkt het openbaer aen 't draeien van de hoofden.
De wijsten staen verbaest, en als verkeert in steen.

Het rechte middelpunt der werrelt is gevonden.

Voor zulck een' nieuwen vont verstormen 's werrelts ronden.

1 GOEZENAER: Antonides, die van Ter Goes herkomstig was.

15 De geest van Kartes: V. drijft hier den spot met het stelsel van den beroemden Des Cartes of Cartellus aangaande de wervelingen (*tourbillons*), hetwelk later door dat van Newton verdrongen werd.

Schertst Vondel in het bovenstaande gedicht met het onderwerp der disfertatie, hy kan niet verdacht worden, te hebben willen schertsen met den schrijver zelven, dien hy lief had als zijn zoon, zoo zelfs, dat hy, naar de getuigenis van Antonides' vader, — „nauwlyk eenen dagh liet voorby gaen, zonder hem de eer van zijn bezoek te geeven: inzonderheit als hy ziek was, 't welk hem, om zijn teedere gestalte, by wijlen ten deele viel, doende vlyt om hem zynen moed frisch en wakker te houden: gelijk hy hem, in zulk een staad vindende, door eenige genoechelyke vertellingen wat minder aan zijn ongemak deed gedenken. Antonides was altijd vergezelschap van dat voornemen om, zoo hy de handen ruim mogt krijgen, het leeven van den Heiligen Paulus, onder den naem van *Paulinade* uit te brengen. Den ouden Heer Vondel zeide eens, zoetelyk schertsende, na de wijze van spreken by de Roomsgezinden gebruikelijk, Antonides, gy moet met uwen Paulus voortvaren, gy sult er veel by verdienen; want hy is een grooten Heilig" ¹⁾

Tot dus verre het verhaal van den ouden Antoni Jansz., te belangrijker, om den blik, welken het ons doet werpen in Vondels aart, dien men wel eens als stroef en droefgeestig heeft afgeschilderd; doch onze dichter behoorde tot de zoodanigen, die, stil en afgetrokken in groote gezelschappen, zich des te meer in de vertrouwelikheden van het gemeenzaam onderhoud ontboezemen, en de vonken van hun vernuft niet ten beste geven aan den grooten hoop, maar die voor hun byzondere vrienden doen schitteren.

Zoo wy den moed en de wakkerheid, door de Amsterdammers in deze jaren aan den dag gelegd, bewonderen, niet minder bewondering verdient mischien de rustige kalmte, waarmede, ondanks het nog altijd dreigend kriegsgevaar, terstond na het wijken van den eersten nood, ieder beroep weder gedreven werd en alles zijn ouden gang ging. Als een bewijs daarvan diene, dat, terwijl de oorlog nog op 't hevigst woedde, op den 23 February van dit jaar, te Amsterdam, door zekeren Gerard van Uilenburgh, vroeger landschapschilder en nu handelaar in kunst, een openbare verkooping van schilderwerken gehouden kon worden, die hem ruime voordeelen opleverde. Deze byzonderheid zou ons onbekend gebleven zijn, ware zy niet van de vergetelheid bewaard gebleven in twee gedichten, 't eene van Vondel, 't andere van Antonides. Dat van Vondel laten wy hier volgen: dat van Antonides, 't welk ten tytel voert: *Zege der Schilderkunst*, en in 's mans werken voorkomt, is tevens by vergisfing opgenomen onder Vondels poëzy en staat daar in alle uitgaven te lezen; hier behoort het niet t'huis.

¹⁾ Zie *Leven van Antonides*, in de uitgave van 1685.

OP

DE VERKOPINGE

DER

ITALIAENSCH E SCHILDERIEN.

TEN HUIZE VAN GEERAERT UYLENBURGH, SCHILDER.

NOCH spant de Schilderkunst de kroon by brave
Heeren,

En zwicht voor onverstant, noch geen grimmas
van Nijt.

Zy wil de ruime zael van Uylenburgh stoffeeren
Met Italjaensche kunst, in dezen droeven tijt:

- 6 Schoon Mars, in 't harrenas gewapent, ten bederve
Des volx, de landen zet in vier en vloet uit wraeck.
Dees tiende Kunstgodin, verkoren by Minerve,
Spreekt door haer schoone verf een stomme beeldenpraeck.
Een ieders hart verlangt naer prijs in 't vrolijk loten.
10 De Godt Apollo komt, vol levens en vol geest,
In dees vergadering. hy groet de kunstgenooten,
En speelt op zijne harp in 't midden van dit feest.
De mist der lastertong verstormt door 's kenners klaerheit.
De logentael verdwijnt voor 't helder licht der waerheit.

2 *Grimmas* voor „bedreiging.”

10-12 Dat doen optreden van Apollo op de verkooping van schilderyen staat ongetwijfeld op den lier-
zang, by die gelegenheid door Antonides — wellicht ook op zangen door andere poëten — ten
beste gegeven. Tegenwoordig zou 't geen dichter in de gedachten komen, een verkooping in de
Brakke Grond als een *feest* te bezingen.

Op den 8^{en} April overleed te Amsterdam Henricus Blesius, mis-
schien wel een lid van het geslacht der Blezen, waarover meermalen
gesproken is ¹⁾, en die, vroeger Pastoor te Noordwijk geweest zijnde,
zich later te Haarlem op 't Begijnhof had opgehouden. Van daar

1) Zie Deel VII, blz. 679, 686; IX, blz. 144.

verdreven, omdat hy aan een Katholijk het laatste olieſel had toegediend, was hy kort daarop tot Licentiaat in de Godgeleerdheid en Apostoliſchen Protonotarius aangesteld, en voorts Paſtoor geworden van Sint-Nikolaas of van de Oude zijde te Amſterdam, Aartsprieſter van Amſteland, Vikaris van Friesland, Groningen en de Ommelanden, en Kanonik van het Kapittel te Haarlem. Vondel vervaardigde op hem het navolgende gedicht:

LIJCKKLAGHT

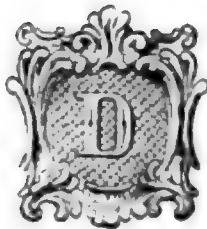
OVER DEN EERWAERDIGEN HEER

HENRICUS BLESSIUS,

Licentiaat in de Godtheit,

PROVICARIUS EN ERTSPRIESTER.

PURAEQUE IN VESTE SACERDOS.

AT Amſtelſtroom en Haerlems Spaeren
 Zich hangends hoofts in rouwe kleên,
 En hunnen druck te zaemen paeren,
 Nu BLESSIUS legt overleên:
 De herder, die zijn kudde leide,
 Haer drenckte in eene verſche beeck,
 En voerde in groene klaverweide,
 Den rougalm weekt van ſtreeck in ſtreeck.
 Waer heeft de trou oit uitgebloncken
 10 Zoo heerelijck gelijk in hem,
 Die kille harten kon ontvoncken,
 En rotſen breecken met zijn ſtem?
 Hy quam ten outer aengetreden,

PURAEQUE IN VESTE SACERDOS: „een prieſter in een rein gewaad.” Zie Aen. XII. 109.
 10 Verſa: „de dood van den herder, die zijn kudde leidde, enz. doet in menig oord een bitteren rouwgalm oprijzen.”

Een' engel, en geen' mensch, gelijk,
 15 In deſtige en godtvruchte zeden,
 In ſpoet en onſpoet even rijk.
 Het laſteren leedt hy geduldigh,
 Naer 't voorbeelt van 't gekruifte Lam,
 Aen ergernis noch opſpraeck ſchuldigh,
 20 En tegens niemant ſtuur noch gram.
 Hy hiel met waecken en gebeden
 Stantvaſtig en gedurigh aen,
 En zocht de kruisbaen op te treden,
 Waer langs Godts Zoon is voorgegaen.
 25 Het luſt hem 't kranckbedt te bezoeken,
 Te trooſten in den leſten noot,
 En hiel geſpreck met ſtomme boecken,
 In yver noit verkoelt noch bloot.
 Toen 's levens krachten hem begaven,
 30 De geeft van ſlaeute allengs bezweeck,
 Vloogh hy met blyſchap in Godts haven,
 Een uitgang, die geen doot geleeck.
 Nu juicht en triomfeert hy boven
 By d' Engelen in 't hemelrijk:
 35 Wy leggen hier om laegh verſchoven,
 En weenen droevigh op zijn lijck.
 De milde hemel wil het geven
 Dat wy ons ſpieglen aen zijn ent,
 En volgen op zijn ſtichtigh leven,
 40 By Godt en d' Engelen bekend.

25 *Verſchoven* voor „verflooten, verlaten.” Zie *Ophr. H. Maecht*, Deel IV, blz. 285.
Zy offeren Gode in eenen ſtuk verſchoven.

Tot een ander gedicht van gelijken aart werd aan Vondel ſtof verſchaft op den 21^{en} Auguſtus, toen de geweldige zeelag by Kijk-duin geſtreden werd en de Engeliſchen ondervonden, hoe De Ruyter en Tromp federt hun verzoening onverwinnelijk waren. Onder andere zeehelden, wier bloed hier voor 't vaderland vloeide, ſneuvelden de Vice-Amiralen Sweers en Johan de Liefde. Aan Sweers werd een praalgraf opgericht in de Oude Kerk, tegen over dat van Van der Hulſt. Het lijk van De Liefde, die tot de Amiraliteit van de Maas behoorde, werd naar Rotterdam overgevoerd, en aldaar plechtig begraven in de Groote Kerk, in een byzondere kapel. In den rand van den zerkſteen leest men dit opſchrift:

„D'Ed. Heer JOHAN DE LIEFDE, Ridder, Vice-Amiraal van Holland en Weſter-Vrieſlant, ſtorf door een kanonskogel in 't eerſte

gevecht tegen de vloten der twee koningen, in 't afflaen van deze kusten, den eersten Augustus des jaars 1673."

Onder het wapen van den Amiraal staat het volgende lofdicht, door Antonides, in steen uitgehouwen:

*De Liefde, d' eer der Maes, rust onder dezen steen,
Die, in acht krijgen, en vervaerlijke oorlogstoghten,
De Teems, de Seine, en Zont, en Iber heeft bevochten,
En winnaer van den Taeg vertoonde zijn trofeen.
De Faem ter grafzerk van den zeehelt uitgeborsten.
Strekt hem een tombe lang verschuldigt aen zijn zwaert.
Vervult al 't aerdrijk met zijn glory, en vervaert
Noch met den schrik zijns naems de vyandlijke vorsten.
Al wert de zee geverft met zijn doorluchtig bloet
En 't lichaem hier vergaet, noch leeft hy door zijn moet.*

Ook Oudaen vervaardigde meer dan een gedicht ter vereering van zijn stadgenoot. ¹⁾ 't Schijnt dat Vondel mede was aangezocht, op den overleden held een grafschrift te vervaardigen. Wy vinden er althands een in zijne werken, en nog wel met een variant:

1) OUDAEN, *Poezy* III Deel, blz. 450. *Ged.* blz. 212, 228.

GRAFSCHRIFT

VAN

DEN ONDERAMIRAEEL

JOAN DE LIEFDE.

HIER rust 's lants LIEFDE, of eer een deel gescheurt aen slenteren,
Hy schuwde schutgevaert van verre, en palte t' enteren,
Getroost te winnen, oft te sterven, als een helt.
Beleit en moedt betoomt het grootste zeegewelt.

1 *Hy schuwde schutgevaert van verre*: dit wil niet zeggen, dat hy het *schutgevaert* ontweek, en zich op een *verren* afstand daarvan hield, wat een schrale lofspraak zou geweest zijn; maar, dat hy er niet van hield, zelf, uit de verte, en wanneer het nog onzeker was of hy schade aan zijn vyand toe kon brengen, dezen te beschieten, en hem dus liever aan boord klampte.

A N D E R S.

Hier rust 's lants LIEFDE, die twee konincklijke vlooten
 Bestrijdende onvertsaeht, ten leste wert geschooten,
 Getrooft te winnen, of te sterven als een helt.
 Beleit en moedt betoomt al 't Britsch en Fransch geweld.

Mischien moeten wy die variant daaraan toeschrijven, dat, toen de Zeeraad te Rotterdam aan de vaerzen van Antonides de voorkeur gaf boven de zijne en die van Oudaen en anderen, Vondel zelf het oorspronkelijke te zwak vond en een verbetering wilde beproeven.

Behalve het graffchrift, maakte hy ook nog dit byschrift voor des zeehelds beeltenis.

OP

DEN ONDERAMIRAEI

J O A N D E L I E F D E.

ILLE, VELUT PELAGI RUPES IMMOTA, RESISTIT.

Zoo leeft de Liefde tot het vrye Vaderlant,
 Die al den Oceaen in vlammen zette en brant,
 En menigh zeegevecht verduurde een ry van jaren,
 Gelijck een yfre rots, beschuimt van bloet en baren.
 5 Vraeght Chattam, Teems, en Zont, en al de kust rondom.
 De Maes stont dickwijl voor dit Hollantsch wonder stom.
 's Mans wijs en kloeck beleit, en moedt en zeevaerts kennis
 En deught beschaemen zelfs de nijt en lasterschennis.
 Een kogel trof de borst, die zoo veel vlooten tart;
 10 Maer dieper Ruyter en 's Lants Zeeraet in het hart.

ILLE VELUT PELAGI, CART. d. I. „hy wederstaat, gelijk een onbeweegebare rots in zee." Zie Aen. VII. 326.

1 De liefde tot het vrye vaderlant: men ziet hoe V. tot in zijn laatste dagen zijn liefde tot woordspelingen behoudt.

De dood van een ander groot en beroemd man, langen tijd een bekende, ja een vriend van onzen dichter, van Joan Blaeu, die op den 28sten December dezes jaars overleed, gaf aan Vondel stof tot het navolgende graffchrift:

OP

DEN HEER

J O A N B L A E U,

EERTIJS SCHEEPEN EN RAEDT DER STADT
AMSTERDAM.

HIER sluimert BLAEU, gedrukt van dezen kleinen steen,
Al 't aertrijck door bekent,
Hoe quam hy aen zijn endt?
De gantſche werrelt viel dien grooten man te kleen.

¹ G druckt: zinspeling op 's mans beroep.

² Zinspeling op de aardrykskundige werken, inzonderheid op den waereld-atlas, by Blaeu gedrukt en uitgegeven.

Het volgende, waaraan wellicht de gedachte aan zijn eigen naderend einde geboorte gaf, vinde hier zijne plaats:

G R A F S C H R I F T.

HIER rust het sterflijk deel, der wormen aes en spijsze,
 Gelijck een korengraen, in aerde en stof verrot,
 Op dat het heerelijck, te zijner tijt, verrijze.
 Het lichaem met de ziel, door d' allemaght van Godt
 5 Vereenight, opgeweckt door d' Engelsche trompette,
 Zal opstaen, met een glans en klaerheit, Godt gelijck,
 Als Jezus het met vreught aen zijne zijde zette,
 Den mensch ten hemel voere om hoogh, in 't eeuwich rijck.
 Hier is vergancklijckheit, gellagh van klock en uren:
 10 Daer boven eeuwigheit, die alles zal verduren.

1) *D' Engelsche trompette* voor „de trompet der Engelen.” Zoo ook noemen de Roomsche-Katholicken veelal de boodschap des Engels aan Maria de *Engelsche groetenis*. De vroomste Jung Stilling had haar zeer lief en was gewoon, gelijk hy 't in zyn „Leven” op verscheidene plaatsen mededeelt, aan de lieden te vertellen dat hy een groote som had uitstaen „in de *Engelsche bank*.” Maar als 't dan uitkwam, dat hy niet op eenige tydelijke, maar op geestelijke schatten gedoeld had, keek deze en geen wel eens op zijn neus.

Eindelijk nog vervaardigde Vondel op een onlangs uitgekomen vertaling het navolgende. ¹⁾

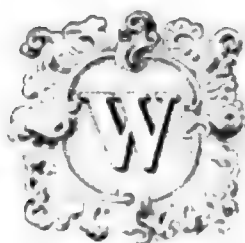
1) Vergel. OUDARN, *Poëzy* II, blz. 41 op 't zelfde onderwerp.

OP

TRAJAEN BOCKALIJS

KUNDTSCHAPPEN VAN PARNAS.

STIMULOS SUB PECTORE VERTIT APOLLO.

NIEN 't lust orakels uit Apolloos mont te hooren,
Begeef zich op PARNAS, daer geen leergierige
ooren

Vergeefs beluisteren de lessen en den raet
Des Godts, die elck berecht naer zijnen eisch
en staet.

- 8 Wie in de werrelt wil verkeerren, vranck en veiligh,
En leeren ommegeen met heiligh en onheiligh,
In 't hof, en op de merckt, vindt hier het onderwijs,
Den Leitsman, die hem leit voor een' geringen prijs.
Het valt gemaklijck, wat een ander heeft begreepen,
10 Zich t'eigenen. 't vernuft, dat dom is, wort gellepen
Op dezen wetsteen. welck een heldre zonneshijn
Verlichte Italien, zoo ras als BOCKALIJS
Te voorschijn quam! elck stont verbaest en opgetogen,
En zaghe de werrelt aen, maer heel met andere oogen,
12 Dan oit voorheen. o het leeren is een stut,
En ieder even na, doch niet al even nut.
De beste meester heeft den mindren afgekeecken.
Maer hier komt BOCKALIJS: ick bid u, hoor hem spreekken.

STIMULOS SUB PECTORE VERTIT APOLLO: „Apollo draait zijn schichten om in de borst;“ d. w. z. „schenkt (hem) hooger bezieling.“ VIRG. Aen. VI. 101.

By meer dan eene gelegenheid heb ik gewach gemaakt van de belangstellende vriendschap, welke Vondel van zijn neef Joan de Wolff en diens echtgenootte mocht ondervinden. ¹⁾ Sedert eenige jaren was het zijn vaste gewoonte, des Vrijdags het middagmaal bij die beminnelijke gastvrouw te nemen, een gewoonte, die bleef standhouden, ook nadat De Wolff, ik weet niet recht in welk jaar, aan

¹⁾ Zie Deel X, blz. 506.

zijn gade en verdere betrekkingen ontviel. Agnes Block bleef echter geen weduwe. Offchoon den eersten leeftijd reeds voorby, had zy nog bevalligheden en begaafdheden genoeg, om, op haar vier-en-veertigste jaar, een huwlijks-aanzoek te bekomen. Sybrand de Flines, wellicht een broeder van Kristina de Flines, die met Jacob Leeuw getrouwd was, ¹⁾ vroeg om hare hand. Hy was weduwenaar, zy weduwe: hy vond zich verlaten, zy ook: hy oefende hetzelfde beroep nit als wijlen haar man, dat van zijdehandelaar: beiden kenden elkaâr sedert jaren, en zoo konden er in wederkeerige genegenheid en in wederkeurig belang redenen genoeg gevonden worden, om beiden tot een echtverbindtenis met elkander te doen besluiten: of liever, wy vinden die redenen opgegeven in het bygaande gedicht, 't welk Joachim Oudaen ter gelegenheid hunner bruiloft aanhief.

1) Zie Deel X, blz. 501.

DE HUWELIJKS-BAND

VAN

SYBRAND DE FLINES

MET

AGNES BLOCK.

*Hoewel de storm der land-beroerten,
 Waar van bykans het Vaderland
 Aan alle kanten staat in brand,
 't Gespeel van lachchen, jokken, hoerten,
 En andere bevalligheen,
 Die zich om 't Bruiloft-bed vergaderen,
 Altans byna verbied te naderen,
 Ja fchier ontraad in d' Echt te treên,*

*Noch derre ik myn genoegen toonen,
 10 Nu zich een wyze Weduw-vrouw
 Ontweduert door een tweede Trouw,
 En min met weder-min wil kroonen:
 Nu 't SCHAAPJE van den WOLF gered,
 Nu AGNES BLOK van 't blok ont/slagen,
 15 Dat jok en blok van nieuws wil dragen,
 En henetreed naar 't huw'lyks bed.*

Wat reden mag Haar doch bewegen!
 Is Haar de Vryheid niet meer lief?
 Die Vryheid strekt maar ongerief;
 20 En vind zich menigmaal verlegen,
 Om hoofd, en troost, om raad, en daad;
 Om hulpe, in velerlei gevallen;
 En om de vriendjchap, onder allen
 Den lieffelyksten toeverlaat,

25 Dien deze Staat kan mededeelen:
 Want deze Staat, en anders geen,
 Vermocht een' wolven-aard te kneên,
 Om manlyk zelf een lam te streelen:
 Dit wist AGNETA; maar helaas!
 30 Dat weten, als een droom vervlogen,
 Trok zelf den paarle-dauw uit de oogen,
 In 't midden van al 't krygs-geraas.

En schoon ze wilde eens spele-varen
 Op Vyver-hof om versche lucht;
 35 Ze ziet er niet als ongenucht,
 En dingen die het hert bezwaren
 Door 't alverdelgend oorlogslot;
 Want die die zorgen zou beletten
 Of helpen zulk een ramp verzetten,
 40 Helaas! dien mistze. Hy 's by God.

Tot dat DE FLINES (wien de schade
 Van diergelyke ziel-verlies
 Wel trof, maar weer den moed inblies,
 Om door een zyns gelyke Gade
 45 Die t' overwinnen) Haar bekoort,
 En met zyn sterk en lieflyk smeeken,
 Het stugger opzet kan verbreken
 En 't hert tot zachter luim doorboort.

Zy brand van deugdelyk verlangen
 50 Om SYBRAND, dan, gelyk wel eer,
 Zich tot een hulp, en hoofd en heer,
 En steunfel in dien staat te ontfangen;
 Hem te verquikken in zyn' last
 En huiszorg, met die scha te boeten,
 55 En weer de vreugde aan Hem te ontmoeten,
 Die heilzame ¹⁾ Huw'lyx-eendracht past.

1) Men ziet uit dezen regel, en uit vs. 102, dat Oudaen de *h* achter de *e* liet vermellen, of wel, op
 Engelsche wyze, omc als aem wilde hebben uitgesproken.

't Is dan geen drijft of wulpsche weelde,
Die hier de Huw'lyx-koets genaakt,
Daar 't ongeval noodzaaklyk maakt,
60 Dat elk den and'ren sterkte en streelde.
Op dezen voet verftout ik my,
Wel — wederom gepaarde Menschen, —
U heil en zegen toe te wenschen,
En pryz', zelfs in die razerny,

65 En overlafst der Wapen-woede,
Uw braaf bestaan en wys besluit,
Eerwaarde Bruigom, fchrandre Bruid,
Dat dus den and're strekt ten goede.
Geluft u nu, geeftrijke BLOK,
70 Uw bloem-hof-bedde, als naar gewentte,
Met geur te ontmoeten in de Lente,
Daar, mits men 't al ter nedertrok,

De toeleg mist, en Gy derhalven
Met naalde en fchaar, waar met uw hand
75 In kunst volwrochte bloemen plant,
Die fmert en wonde zoekt te zalven,
Hier zijt Gy op uw rechte veld:
Naar dien DE FLINES, daar hy 't leven
En kracht aan bloemen weet te geven,
80 Met lof dien handel dryft om geld:

Niet als de uit-zinnige Bloemiften,
Die aan 't bedrieghlyk velt-gewas
't Zelfftandig voetsfel van de kas
Vertureluuren en verquiften:
85 Maar tot een ftijl in 't huis-behoef,
Dat winft en voordeel aan kan brengen
't Nut en 't vermaaklyk dus te mengen
Smaakt alle kenners op de proef.

God geve u, zonder huis-verdrieten,
90 In rust en onderlinge vree,
En zieleruft, Vereende Twee,
Noch lang dien zegen te genieten.
En word u dit op fterker toon
Van Oom Van Vondel toegezongen,
95 Hy, als een arent doorgedrongen
Tot in 't gesternte, is wel gewoon

*Dat andere in de laagte zweeven;
 Dat voglen van een mind're vlucht
 Hem volgen, zonder dat de lucht
 100 Van sterk bewegen word gedreven:
 Die sneller Arant vloogme voor;
 Ik volge Hem dus van verre op 't jpoor.*

In de daad neemt Oudaen in dit gedicht geen hooge vlucht, en, zoo ik het hier heb opgenomen, 't is minder om de verdiensten, die het kenmerken, dan wel om de vele belangrijke byzonderheden, welke het bevat. Wy leeren er toch uit, — vs. 33, 34 — dat Agnes Block zich toen reeds onthield op de hofstede Vijverhof, by Nieuwerfluis aan de Vecht gelegen, en er een fraaien bloemtuin onderhield — over welk een en ander nader: — voorts, vs. 35—37 en vs. 72 — dat, ten gevolge waarschijnlijk van het onder water zetten der om Amsterdam gelegen landen, gedurende den oorlog, die kweekery een tijd lang vernietigd was geworden: verder vinden wy er, — vs. 73—75 — in bevestigd, dat zy een treffelijke knipster en borduurster van bloemen was, en dat De Flines niet enkel handel dreef in zijden waren, maar ook, als uit vs. 78—79 blijkt, zelf zijden stoffen weven liet. Eindelijk nog leeren wy uit het gedicht, dat Oudaen, niet-tegenstaande hy Vondel eenmaal in den schild was gevaren, ¹⁾ toch niet met hem op een goeden voet was, of althans verlangde te wezen. Ik moet op deze laatste omstandigheid te meer de aandacht vestigen, om dat ik in het „Leven van Oudaen,” achter het derde Deel van zijne *Poëzy* geplaatst, bl. 59, lees, dat er tuschen hen beiden een *koelheid* gerezen was, gesproten uit Oudaens aanmerkingen op de „Bespiegelingen,” en *die nooit tot de vorige warmte van genegenheid keerde*. De hulde, aan 't slot van het Brui-
 lofstdicht aan Vondel gebracht, schijnt te hebben moeten strekken, om die koelheid te verdrijven. Of 't middel doel trof, is my onbewust. Dit weet ik, dat, volgens hetzelfde levensbericht, Oudaen zijn gedicht, getyeld *Rome in zijn binnenste* — waarin hy zich heftig verzette tegen de Roomsche Kerk met hare ceremoniën en hooggaande praal, alsmede tegen de eer, den Paus aangedaan — aan Vondel zou hebben voorgelezen: — zeker geen middel om hem zijn hof te maken! Vondel, gevraagd, hoe 't hem geviel, vergenoegde zich niet te zeggen: „'t Is scherp,” en Oudaen hierop: „had ik uwe pen gehad, mijn Heer! 't zou nog al scherper zijn.” 't Bedoeld gedicht kwam uit in 1675, de mededeeling daarvan kan dus plaats gehad hebben kort voor of na het huwelijk van Agnes Block, en ik wil best gelooven, dat de indruk, dien Oudaen door zijn lofvaerden op den grijzen dichter maken wilde, ten gevolge van die onhandige voorlezing van zijn aanval op Rome weder te loor moest gaan.

¹⁾ Zie Deel V, blz. 515

't Is
D
D
60 Dat
Op
Wel -
U heil
En p

65 En over
Uw b
Eerwa
Dat dus
Geluft
70 Uw bloes
Met geur
Daar,

De toeleg
Met na
75 In kunje
Die smert
Hier zijt
Naar dien
En kracht
80 Met lof

Niet als de
Die aan
't Zelfsta
Vertureluure
85 Maar tot
Dat winst en
't Nut en 't
Smaakt al

God gere u,
90 In rust en
En zielerust
Noch lang die
En word u
Van Oom Van
95 Hy, als een ar
Tot in 't gejt

Deze en andere liederen zijn van de hand van de heer J. B. BLOK, en zijn in de meeste muziekhandelingen te vinden.

DE VERLOFT

DE VERLOFT

STRAAT DE FLINES.

LEWIS BLOK.

Deze en andere liederen zijn van de hand van de heer J. B. BLOK, en zijn in de meeste muziekhandelingen te vinden.

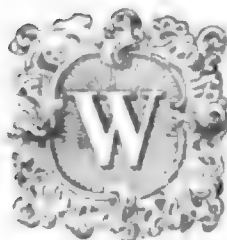
Deze en andere liederen zijn van de hand van de heer J. B. BLOK, en zijn in de meeste muziekhandelingen te vinden.

ALICE TOLSON

Dan, van Oudaen aftappende, en tot Agnes wederkeerende, moet ik vermelden, hoe 't te harer eere was, dat Vondel voor 't laatst zijn lier tot blijde zangen stemde, in het navolgende huwlijkslied:

TER BRUILOFT
DER
E. GETROUDEN
SYBRANT DE FLINES,
EN
AGNES BLOCK.

AT teelt onderlinge min
 Twee gelijcken, eens van zin,
 In al wat men geestigh rekt.
 Beide in kloeck vernuft uitsteekend.
 D'een schept zomwijl lust op 't lant,
 Daer zy bloemen zaeit en plant,
 Of de bloemgodin helpt vieren,
 En het loofwerck op papieren,
 Uitgesneden met de schaer,
 10 Offert op het huisaltaer:
 D'ander heeft zijn wit getroffen,
 Als hy net in zijde stoffen
 Loof en schoone bloemen weeft,
 Schooner dan de lente ons geeft.
 15 Wat kan zulck een huwlijk baeren,
 Daer die beide in echt vergaeren,
 Met een rijp en wijs beleit,
 Anders dan genoeghzaamheit?
 FLINES, die door stadigh minnen
 20 't Onvermurwde hart kost winnen
 Van uwe AGNES, out en jongk
 Drinckt met eenen blijden dronck
 U geluck toe. Godt wil geven
 Dat ghy beide in vreught mooght leven.

6-10 Vergelyk het gedicht van Oudaen, vs. 60-75, 12-14. Als voren, vs. 78, 79.

20 't Onvermurwde hart kost winnen: versta eenvoudig: „haar hart wist te vermurwen.” 't Zou anders een slecht compliment zijn, aan den eersten man van Agnes gemaakt.

AGNES BLOCK.

FFFF3

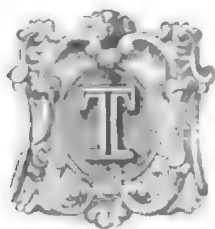
779

Ter bruiloft
Sybran

Agyes

Ter bruiloft van
Hout uit den
En vande menschen
Wout een genodig
De bruijgom R
Trecht aen s
Sy zalze, die zyn
Vergengt op ⁴ song
Wout op en baren
Diet vru not
Nuit Ron een se
Gen vobublet v
Sieu Bloat e
Der bruijgen
Sieu heinken so
op zang van s
~~Helien~~
Besessen u
Wij wenssen, dat
De velle bruij

Op dit gedicht volgt in de uitgave van Brandt een ander, met het opschrift: *ter zelve bruiloft*: my komt het echter voor, dat alleen 't woord LAM in den eersten regel den verzamelaar van Vondels gedichten op het denkbeeld heeft gebracht om het daar te plaatsen, en dat het niet op de bruiloft van De Flines en Agnes Block, maar op 't geestelijke huwelijk van Kristus met de kerk doelt.

ER bruiloft van het zuiver LAM,
't Welck uit den schoot des Vaders
quam,
En om de menschen heeft geleden,
Wort elck genoodicht en gebeden.
De Bruigom komt: houdt u gereet.
Treckt aen het witte bruiloftskleet.
Hy zal ze, die zijn komst verbeiden,
Verheught op 't hooge feest geleiden.
Wat openbaert zich hier een dagh,
10 Die 't oor noit hoorde, 't oogh noit zagh!
Noit kon een sterflijck hart bevroeden
Den overvloed van zoo veel goeden.
Hier bloeit een eeuwich Paradijs.
Verborgten Manna streckt hier spijs.
15 Hier klincken harpen en cimbaelen
Op zang van hemelsche kooraelen.
Gelieven, wien dit huwlyxlot
Beschooren wert alleen van Godt,
Wy wenschen, dat hy u wil geven
20 De volle vreught in 't ander leven.

5-6 Toespeling op Matth. XXII. 9, 12 en XXV. 6.

Ook na haar hertrouwen bleef Vondel, zoo lang hy gaan kon, Agnes bezoeken, en men vertelt, dat hy by zoodanige gelegenheden, om haar onthaal te prijzen, placht te zeggen: „al te voldoende, Nichtje de Flines!” welk gezegde sedert een algemeene spreekwijze werd, wanneer een gastvrouw al te groote gulheid betoonde. Dat zoodanige gulheid aan Agnes niet zwaar kon vallen, en zy daarby ruimschoots kon voldoen aan haar zucht om den goeden grijsaart naar zijn zin te onthalen, is licht na te gaan; daar zoowel haar man als zy over-

vloedig met tijdelijke middelen bedeed waren. Als bewijs daarvan strekke o. a. de omstandigheid, dat zy, tot aan haar dood toe, in ruime mate aan haar bloemen-liefhebbery kon toegeven, en, na de ont-ruiming van het land door den vyand, weder spoedig op Vijverhof een fraaien kweektuin bezat, alom beroemd door de zeldzame gewassen, die er werden aangekweekt en die aan Agnes den naam van *Flora Batava* verwierven. Zy was het, om een voorbeeld te noemen, die het eerst den ananas, waarvan de plant, omstreeks 't jaar 1680, door den scheepskapitein Tak uit Suriname naar Holland was overgevoerd, tot rijpheid bracht, en er de Staten van Utrecht op ont-haalde, die, uit erkentelijkheid, haar den gedenkpenning aanboden, waarvan de afbeelding hiernevens gaat.

Te liever plaats ik hier dezen penning, om dat hy ons de — hoezeer dan reeds verouderde — trekken van Agnes Block aan de eene zijde vertoont, met het randschrift AGNETA BLOK FLORA BATAVA; onder aan staat de naam des makers: I. ROSKAM *fecit*. De keerzijde doet ons in 't verschiet de hofstede *Vijverhof* zien, welken naam men in den rand van den penning leest. Op den voorgrond staat Flora, houdende een tulp in haar rechterhand, en in haar linker arm een gekroonden hoorn des overvloeds. Achter haar staat de ananas met een rijpe vrucht. In een anderen pot is een bloem, waarschijnlijk een *Cactus melocactus*, uitgebeeld. Onder aan leest men; *fert arsque laborque quod natura negat*, d. i.: „kunst en inspanning brengen te weeg, wat natuur niet verrichten kan.” 1700. — Dat wijders Agnes Block een keurige teekenares was, hebben ons bovenstaande gedichten bevestigd; er bestaan nog merkwaardige teekeningen van hare hand, en ik herinner my enkele daarvan gezien te hebben by wijlen mijn vriend Mr. Jeronimo de Vries.

Ten einde hier nu het meest belangrijke aangaande Agnes byeen te brengen, zal ik nog vermelden, dat zy op den 20 April 1704 overleed. Zy overleefde haar zuster Ida, die niet minder dan zy door verstand en geest schijnt te hebben uitgeblonken, en aangaande welke wy Vondel zulke gunstige getuigenissen hebben hooren geven ¹⁾. Het jaartal van hare geboorte en dat van haar dood worden ons uit den penning bekend, waarvan de afbeelding hiernevens gaat.

Op de voorzijde ziet men Ida Block, in een zedig gewaad, het hoofd gedekt met een fluweelen of zijden kap of hairmuts. Rondom leest men: IDA BLOK GEBOREN XXVI JULI 1632 GESTORVEN 11 JUL. 1693. Op de keerzijde ziet men de zinnebeelden van den dood: een gevleugeld uurglas, doodshoofd, en beenderen, en daaronder de volgende dichtregelen, waarvan de vervaardiger, die zich achter de aanvangletters I. D. S. verbergt, my onbekend is.

¹⁾ Zie Deel A, blz. 505, 511.

REDENKPENNING DOOR DE STATEN VAN OFFICEET VERREED AAN AGNES BLOK.

*Zie 't beeld van Ida Blok een vrou,
Wier deugd en geeft en schrandre kennis
Ver boven 't lof van mondt en pen is
Die menig man beschamen fou,
Had niet de doot, daar 't al voor bukt,
Te vroeg dit voorbeeldt weggerukt.*

Verder heeft men eenig loofwerk, en daarom I. ROSKAM *fecit*.

Behalve Agnes Block trouwde in dit jaar nog een nabestaande van Vondel, te weten zijn kleinzoon, die, even als zijn vader en grootvader, Joost of Justus genaamd was. Zijn bruid was Aaltje van Rechteren.

In de oude boeken der R. K. kerk, genaamd „Geloof, Hoop en Liefde,” staat hieromtrent het navolgende aangeteekend ¹⁾:

„1674 den 7 Majj getrouwt: Justus vanden Vondel met Aeltie van Rechteren, getuyg Marritie Lodengekx en Machtildis van Savoy.”

Noch over de bruid, noch over haar getuigen heb ik verder iets kunnen vinden. Alleen zou het my niet verwonderen, dat Machtildis van Savoy een zuster of dochter was van den vroeger door ons genoemden schilder, Karel van Savoy, te minder, dewijl de familie Benzi, waarover insgelijks reeds gesproken is, mede herhaaldelijk in die boeken voorkomt, en een en ander op onderlinge betrekking tusschen de hier voorkomende personen wijst ²⁾.

't Schijnt, dat de straks vermelde gebeurtenis den ouden man niet heeft kunnen bewegen, de lier te bespelen, 't zij, dat het huwelijk niet naar zijn zin was, 't zij, dat hy toen reeds voor goed belloten had, der poëzy vaarwel te zeggen. Evenzeer zweeg hy by het afsterven van Maayken of Maria de Wolff, een dochter van Joan de Wolff, die in dit jaar overleed, gelijk my gebleken is uit de navolgende aantekening in het Begrafenis-boek der Westerkerk 1673—1738:

„10 November 1674 begraven Maayen de Wolff.

Prinsengraft. f 15.”

Indien Vondel alzoo zweeg by het huwelijk van een kleinzoon en het afsterven van een nichtje, het schijnt, dat zulks minder moet worden toegeschreven aan verzwakking van geestvermogens, by den nu zeven-en-tachtigjarigen grijzaart — waarvan althands zijn laatste vaerzen geen sporen dragen — dan aan den raad zijner geneesheeren, die alle inspanning der hersenen schadelijk voor hem achtten. Hy volgde hun raad en vond er zich wel by: immers nog in den jare 1676 zag Brandt hem gedichten lezen zonder bril, van welk hulpmiddel hy zich nimmer bediende ³⁾.

¹⁾ Ik ben de mededeeling hiervan verschuldigd aan mijn vriend Alberdingk Thijm.

²⁾ Zie Deel IX, blz. 231.

³⁾ *Vondels Leven*, blz. 71.

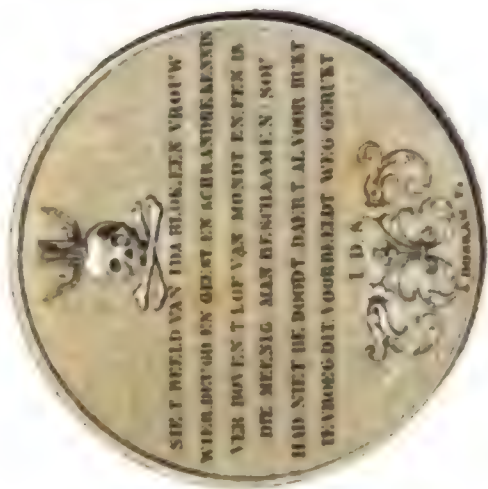
Onder de dichters, die omtrent dezen tijd te Amsterdam leefden en met Vondel op een goeden voet stonden, heb ik nog geen melding gemaakt van Hiëronymus Sweerts. Deze, in 1627 geboren, had zich reeds als knaap onderscheiden door het vervaardigen van niet onaardige gedichtjes, en de lettervruchten van zijn rijperen leeftijd stelden de verwachtingen, die zijn eerlelingen van hem hadden doen opvatten, niet te loor. Wel zijn die vruchten, voor zoo ver ze tot ons gekomen zijn, weinig in getal, doch dat weinige, in losfen en bevaligen trant geschreven, doet het ons slechts betreuren, niet meer van hem te bezitten. Dat hy met zijn gaven niet wilde pronken, bewijst de omstandigheid, dat hy nimmer by zijn leven iets aan de pers vertrouwde, en ook het weinige, wat wy van zijne poëtische nalatenschap bezitten, zou niet tot ons zijn gekomen, indien 's mans zoon, Cornelis, niet voor de uitgave daarvan gezorgd had. Met volle recht beklaagt zich Jeronimo de Vries in zijn (reeds meer door ons aangehaalde) Prijsverhandeling ¹⁾, dat die zoon ons zoo weinig aangaande zijn vader heeft medegedeeld, en hy gist, dat deze laatste boekverkooper was van beroep. Die gissing was volkomen juist; beiden, vader en zoon, oefenden den boekhandel uit, gelijk my dit nog onlangs bleek by 't naflaan eener „Oprechte Haerlemse Dingsdagsche Courant van 9 Maart 1688,” waar mijn oog op de navolgende aankondiging viel:

„Ten huysc van Hiëronymus Sweerts, by d' Appelmarkt, sal op Vrijdag den 12^{den} Maart, 's morgens ten 8 en 's middags ten 2 uren ²⁾ verkocht worden een groote party in koper gesneden Konstplaten en Prenten, waarvan de katalogus by hem te bekomen is.” Dat nu Sweerts niet alleen platen en prenten, maar ook boeken verkocht, ja zelfs uitgaf, zal ik zoo aanstonds nader aantoonen: vooraf wil ik het bewijs leveren, dat Sweerts niet alleen met Vondel bekend was, maar met dezen, gelijk ik zoo even reeds met een woord zeide, op een goeden voet stond, ja, dat er tuschen hen zekere mate van hartelijkheid aanwezig was. Een niet minder toevallige omstandigheid, als die my 's mans beroep deed kennen, bracht my ook op 't spoor der betrekking, welke hy tot Vondel had. Ik doorsnuffelde namelijk, met een doel, dat met de uitgave van Vondel niets gemeen had, de bekende verzameling van „Koddige en Ernstige Opschriften op Luyffens, Wagens, enz. ³⁾ en zie, daar kwam my, in 't Derde Deel, op bl. 60, een gedichtje te voren, blijkbaar aan Sweerts gericht, en dat my tot dien tijd onbekend gebleven was. De tijd der vervaardiging is niet wel te bepalen; doch dat de naamteekening, die er onder staat, niet logenachtig is, zal wel by de lezing aan ieder duidelijk zijn, die 's mans dichttrant heeft bestudeerd. Het luidt als volgt:

1) Ald. Deel II, bla. 221.

2) En niet ten 2 ure, zoo als men thans, geheel verkeerdelyk, leest.

3) Te Amsterdam, by Jeroen Jeroense, 1698, 1700, vier deelen.

WED. J. DEBODKE. 1711. 1699.

TIJD-MEETING,

IN EEN BOEK AAN H. SW. GESCHREVEN.

LAET het kostelijkst van al
 U niet roeckeloos ontslippen;
 Dat 's de Tijd, die snel gaet glippen;
 Nimmer zy weer keeren zal.
 Och! hoe weinigh is 't getal,
 Dat zijn uren meet by slippen,
 Eer de Doot den draet komt knippen
 Van uw leven, onverwacht.
 Meest verloren, minst geächt.

J. v. VONDEL,

¹ Hy wil zeggen „hoe weinigen nemen ieder gedeelte van een uur behoorlyk waar.”

² Versta „de meeste oogenblikken gaan verloren, zonder dat men hun waarde genoeg in aanmerking neemt.”

Maar, vraagt wellicht deze of gene voorzichtige lezer, waar uit blijkt nu, dat wy uit die letters H. Sw., die aan 't hoofd staan, juist Hieronymus Sweerts hebben te lezen? — De vraag is billijk; doch ik ben zeker, dat zelfs de ongeloovigste geen twijfel daaromtrent meer voeden zal, wanneer ik hem zeg, dat Jeroen en Kees Jeroense, de uitgevers der „Koddige opschriften,” volkomen dezelfde personen zijn als Hiëronymus en Cornelis Sweerts. De eerstgemelde namen droegen zy onder hun familie en goede bekenden, de laatstgemelde by witgebeste en deftige lieden. Zeer natuurlijk dan ook, dat zy verkozen, een verzameling, meer bepaald bestemd om de lachspieren van het groote publiek op te wekken, onder hun nederig burgerlijk klinkenden naam in 't licht te geven. Volgens berichten, aan wijlen M^r. A. van Halmael medegedeeld ¹⁾ door J. B. Zweerts, in leven Officier by de Arrondisfements-Rechtbank te Amsterdam, die een nakomeling was van Hiëronymus (Jeroen) Sweerts, had deze op raad van zijn arts het verzamelen dier opschriften enz. by de hand genomen, om zich van ernstiger bezigheden te verpoozen. — En nu

¹⁾ Dit vond ik bericht in de *Geschiedkundige Beschrijving van Leeuwarden*, door W. ERKHOF, Deel II, blz. 434, in de noot.

spreekt het wel van zelf, dat, dewijl het gedicht in een boek geschreven was, niemand daarover beschikken, noch het in 't licht geven kon, dan de eigenaar van dat boek, de man, tot wien het gericht was. Doch er was meer. Sweerts behoorde onder hen, die later Vondel ten grave droegen, en aan wie te dier gelegenheid een medalje met 's mans beeltenis werd vereerd, en nu lezen wy, in datzelfde Derde Deel der „Opschriften,” op bl. 69 het navolgende distichon, tot *H. Sweerts* (hier staat de naam voluit) gericht:

*Gy Sweerts, die VONDEL droegt op s'chouders en in 't hert,
't Is billijk, dat aan u zijn beeld ge'chonken werd —*

welke regels althans getuigen, dat de man als een vurig bewonderaar van Vondel bekend stond.

Na nog vermeld te hebben, dat H. Sweerts in 1696 overleed, stap ik voor goed van hem af, om den draad van mijn verhaal te hervatten.

Op den 2^{den} December van het volgende jaar trof Vondel een slag, die niet te vergoeden was, door het overlijden zijner dochter en trouwe verzorgster Anna. De dagteekening van haar overlijden heb ik leeren kennen uit den begrafenispenning, waarvan de afbeelding hiernevens gaat ¹⁾).

Op de voorzijde ziet men een gelauwerd doodshoofd en doodsbeenderen, daarboven een gevleugelden zandlooper, ter zijde zeissen. Onder een doodshoofd staat, in een schildje, met palmtakken omgeven: *De Doot is een Inganck ten leven*. Rondom de teekenen des doods staat, als op een omgellingerd lint: SALICH SYN DE DOODEN DIE IN DEN HEERE STERVEN, WANT SY RUSTEN VAN HAREN ARBEYT.

Om den rand leest men:

MYN LICHAEM, DAT NU RUST, SAL WEDEROM VERRYSEN,
EN MET MYN SIEL VEREENT, MYN HEILANT EEUWIGH PRYSEN.

De keerzijde heeft, op een langwerpig schild, met een kraus gekroond, de regels ingefneden:

DE ZUIVERHEIT DER LELI
Blinkt s'choon in 't Evangelij ²⁾).

Hier onder is een lelie aangeduid. Lager leest men:

*Ter gedachtenisse van ANNA VAN DEN VONDEL, gestorren den 2^{en}
en begraven den 6^{den} in Wintermaent 1675.*

Rondom den rand van den penning:

¹⁾ DE VRIES EN DE JONGE, *Nederl. Gesdenkp.*, Deel II, pl. IX, n°. 7.

²⁾ Vergelyk het slot der vaerzen op de Raattie van D. N., Deel VI, bla. 110.

BEWAARZEMISPELLEN O TER EEREN VAN ANNA VAN DEN VORDEL.

*Ter eeren en gedachtenis foo wilt dit aen-vaerden
Om dat ghy my dus deughdelijck hebt gebracht ter aerden.*

Het zou my niet verwonderen, indien de ingesneden regels op de keerzijde door Vondel waren opgegeven, en is dit mijn vermoeden gegrond, dan moeten wy daarin nog een laatste flikkering van zijn dichtvuur begroeten. Ter wiens eere kon het beter wegbranden dan ter eere van zijn liefste kind en trouwste gezellin op zijn lange levensbaan. — Dat van de andere tweeregelige vaerzen het eerste van minder allooï is en het laatste mank gaat en stellig niet van Vondel wezen kan, bewijst tegen mijn gissing niets. Dit laatste is het gewone omschrift van dergelijke begrafenispenningen, die meestal dezelfde bleven; terwijl alleen de woorden op het schild, die den naam des overledenen en de overige bijzonderheden, die men noodig achtte, aanduiden, verandering ondergingen.

De voorzijde van den penning is van algemeene toepassing en komt, met een andere keerzijde, meermalen, op het afsterven inzonderheid van Roomsche Geestelijken, voor.

Anna van den Vondel werd op den 6 December in hetzelfde graf, dat zes jaren vroeger haar neefje Willem ontfangen had ¹⁾, bygezet.

Voor haar overlijden had de teedere dochter zorg gedragen, dat haar vader, die zich nooit, noch by 't leven zijner vrouw, noch later, met de huishouding had bemoeid, nu althands, in zijn hoogen ouderdom, niet met dien last geplaagd werd: en evenzeer, dat hy niet kon genoodzaakt worden, haar nalatenschap, voor welker bestuur hy ten eenemale ongeschikt was, te vervreemden, en zoo tot armoede te geraken; en het was uit dien hoofde dat zy haar boedel vast maakte. Het testament, door haar op den 16 July gepasfeerd, altijd door denzelfden notaris Johannes Volckert Oli ²⁾ en mede berustende op de minuten-kamer alhier, behelst de navolgende voorzorgsmaatregelen: De testatrice, „Anna van den Vondel, bejaerde dochter van Joost van den Vondel,” geeft, in geval van haar overlijden, het vruchtgebruik van hare goederen aan haren vader Joost van den Vondel, tot aan zijnen dood, en benoemt daarna tot erfgenaam Pieter Blesse, en byaldien deze reeds gestorven ware, meester Gysbertus Plempius, Advokaat te Amsterdam. Voorts legateert zy „aen Justus van den Vondel, zoon van Baerte Hooft, ³⁾ of, by zijn overlijden, aan zijne descendenten, zes duizend carolus guldens.” By gebreke echter van dezen legateert zy de genoemde som aan hare nicht Rebecca Bruyningh, ⁴⁾ voor de eene helft, en voor de andere aan het Maagdenhuis op het Spui te Amsterdam, ten profijte van de arme Maagden, aldaar wonende.

1) Zie Deel XI, blz. 298.

2) Zie Deel IX, blz. 144; Deel X, blz. 592.

3) Vondels kleinzoon, zie Deel VI, blz. 43.

4) Huisvrouw van P. van Esveldt. Zie Deel VIII, blz. 779.

De testatrice maakte, volgens de aantekening, dit testament, ziek te bedde liggende, doch haar verstand en sprake machtig, in tegenwoordigheid „van haer vader en de getuigen Frederik Gerritsz., witwercker, en Jan Jurriaensz., zijn knecht.” De acte is door haar, door den notaris, de beide getuigen en haar vader, eigenhandig geteekend.

Vreemd moge het by den eersten opslag schijnen, dat de testatrice maar een klein gedeelte van haar nalatenschap aan haar neef en nicht vermaakt, en dat nog wel aan deze laatste alleen by substitutie: terwijl zy vreemden, ook al by substitutie, tot erfgenamen aanstelt. Doch wy moeten niet vergeten, dat hier het hoofddoel was, te zorgen, dat de nalatenschap niet geëlieneerd werd en dat de vruchten daarvan haren vader verzekerd bleven: welk doel niet beter kon bereikt worden, dan door achtenswaardige vrienden, als Blesen en Plemp, met de zorg daarvoor te belasten. En wanneer men daarby bedenkt, dat Anna den geestelijken staat omhelsd had, en dat beide Heeren tot de aanzienlijkste Roomsgezinden behoorden, dan geloof ik, zal niemand aarzelen, met my, in de gemaakte beschikking een fideïkommis, en in de Kerk de ware erfgename te zien.

By afzonderlijke kodicillen had Anna nog bepaald, dat haar vader zich door twee dienstmaagden mocht laten bedienen, en dat men hem zoû geven wat hy verlangde. De goede dochter wist zeer wel, dat Vaders behoeften nimmer groot, dat zijn eischen nimmer buitensporig geweest waren.

Na den dood zijner zorgvolle verpleegster begon Vondel langzamerhand te verzwakken. Het eerste, wat by hem bezweek, waren de beenen, zoo dat hy genoodzaakt was, het huis te houden. Waarschijnlijk vreezende, dat men na zijn dood al wat men vond zonder onderscheid zoû ter perse brengen, verbrandde hy een menigte zijner handschriften, welke hy, als onvolkomen of onvoltooid, der uitgave niet waardig achtte. Zijn boeken had hy aan zekeren priester by making of gifte toegelegd; doch deze schijnt het geduld niet te hebben gehad zijn dood af te wachten: althands onder het voorwendsel dat het lezen 's grijsaarts gezondheid zoû benadeelen, wist de legataris hem te beduiden, de boeken reeds by zijn leven af te staan, en toe te laten, dat men ze uit zijn huis haalde. Hy kreeg hier weldra berouw van, en men hoorde hem vaak met de tranen in de oogen klagen, „dat men hem zijn boeken had ontnomen en niets overgelaten.” Te harder moest hem dit vallen, naarmate zijn verstand nog volkomen gezond was. Alleen verzwakte, gelijk dit by oude lieden het geval pleegt te zijn, het geheugen. Somwijlen bleef hy, als deze of gene zijner vrienden hem bezocht, midden in zijn rede steken, doordien hem de draad van 't gesprek ontgaan, of 't onderwerp vergeten was. Als men hem echter weder op den text bracht, was hy ook spoedig weder by de zaak en hervatte zijn reden. Dit

hinderde hem echter: zoo dat hy somtijds met mismoedigheid zeide: „ik ben niet langer bekwaam, met menschen om te gaan om hun behoorlijk te woord te staan." Vroegere gebeurtenissen en zaken wist hy zich echter zeer goed te herinneren, en Brandt haalt ons hiervan onderscheidene voorbeelden aan, als, hoe hy hem mededeelingen deed omtrent het verledene, en, o. a. hem openhartig bekende, dat het „Hanekot," ¹⁾ het Lied van den „Otter," ²⁾ van Reyntje de Vos," ³⁾ en anderen, voorheen zonder naam gedrukt, pijlen uit zijn koker waren. Het Vlaamsche schimpdicht op het geschil der Predestinatie, beginnende *Ol es de menjch eilaci* ⁴⁾, verhaalde hy daar-en-tegen, dat het werk was van Reael, gelijk dat op „de Haeghloopers," beginnende *'t Malle rentje* ⁵⁾, van Mostert, en een ander, van *Jan de Malle Vent* ⁶⁾, van Hendrik Hooft.

In dezen tijd, en toen hy niet langer gaan, ja naauwlijks staan kon, en den tijd meestal aan den haard zittende doorbracht, was hy recht gelukkig, als hy bezoeken en aanspraak van goede vrienden had, die hy dan by 't scheiden met een hartelijken handdruk en een „God loon 't" dank zeide. Gewis waren die bezoeken niet schaarsch, en vormde zich om den grijaart een kring van deelnemende bekenden en bewonderaars. Onder hen, van wie wy aangeteekend vinden, dat zy hem in zijn laatste levensjaren vlijtigst bezochten, waren de advokaat Plemp en diens broeder, zonen van Vondels lang gestorven vriend Kornelis Gysbertz. Plemp ⁷⁾: voorts Bleser, de dichter Antonides, eer die naar Rotterdam vertrok, Gerard Brandt, Jakob Leeuw ⁸⁾, en de schilder Filips de Koning. Wat de drie eerstgenoemden betreft, wy hebben hen reeds vroeger als Vondels huisvrienden leeren kennen ⁹⁾; van Antonides is reeds gemeld, hoe de oude man, verre van den jongeling zijn ontlukend talent te benijden, hem lief had als zijn zoon ¹⁰⁾. Ook Vollenhove deelde in die genegenheid, en meermalen placht de grijze dichter te zeggen: „ik zal in de kunst twee zonen achterlaten, Vollenhove en Antonides." De lijkklacht van den eerstgemelde over den Graaf van Serini gelezen hebbende, schreef hy in zekeren brief, „dat zijn lierzang borst uit een volle ader van de hengstebron: dat zijn werk overal even heerlijk viel; dat hy niemand kende, zonder pluinstrijkery gesproken, die hem in dit renperk voorbystreefde: dat het draafde op Serinies heldendraf en zeker dien held waardig was. Maar wat is 't?" voegde hy er by, „de tijden

1. Zie Deel II, blz. 582.

2. Zie Deel III, blz. 83.

3. Zie Deel II, blz. 627.

4. Ald., blz. 327.

5. Ald., blz. 606.

6. Ald., blz. 697.

7. Ald., blz. 259.

8. Zie Deel X, blz. 303.

9. Zie Deel IV, blz. 419; Deel VII, blz. 679.

10. Zie blz. 41.

van Pindarus en Horatius zijn voorby, en de Duitſche Homeer mag kunſtig vedelen, maar verdient geen drukprijs met bedelen." In denzelfden brief ſchreef hy, dat men nog niets vernam van „Chriſtus Ballingschap” — een gedicht van Vollenhove, ’twelk door hem gezien was — „dat een ſtuk was van geleerdheid en zinrijkheid doorwrocht.” Men mag uit een en ander opmaken, dat Vollenhove, wanneer hy overkwam naar Amſterdam, wel nimmer verzuimd zal hebben, den Neſtor der poëzy te bezoeken en te raadplegen.

Ik heb Gerard Brandt mede onder degenen geteld, die by Vondel gemeenzaam verkeerden, en gewis zal het menigen lezer verwonderd hebben, van dezen geleerde, wien wy op ’t jaar 1662 als predikant te Hoorn verlieten ¹⁾, ſedert niets vernomen te hebben. Doch, hoezeer tuſſchen hem en Vondel, na de eerſte haſpelingen ²⁾, een vriendschap-pelijk verkeer had beſtaan, waren zy later weder, door de afwezigheid van Brandt, door het onderscheid van godsdienst en om andere redenen meer, die Brandt niet opgeeft, langen tijd vervreemd geweest. Op vroegere welwillendheid en wederzijdsche achting was verwijdering, vermindering van genegenheid, en eindelijk een langdurig ophouden van alle gemeenſchap gevolgd. Ook zelfs had de Remonſtrantsche leeraar, nadat hy, in 1667 naar Amſterdam beroepen, zich aldaar was komen veſtigen, in den aanvang geene pogingen aangewend om de oude betrekkingen te hernieuwen. Maar, ſedert Vondel t’huis zat, was Brandt hem weder komen opzoeken en de oude vriendschap herleeſde niet alleen, maar groeide zelfs aan tot innige vertrouwelijkheid van de zijde des ouden mans, die hoogen prijs ſtelde op het oordeel van Brandt, en hem meermalen wegens zijn byſchriften prees. Ook deelde hy hem wel het een en ander mede omtrent zaken, die hy vroeger verborgen had gehouden; echter niet zoo veel, als men tot heden wel geloofd had.

Immers het meeſte wat Brandt in zijn Leven van Vondel heeft te boek geſteld, aangaande de byzonderheden van ’s dichters handelingen en ſchriften, heeft hy of vroeger reeds geweten of van anderen vernomen. Het bewijs hiervan leveren ons zoo de brief, welken hem Antonides in 1681 ſchreef en waarvan meermalen gewach is gemaakt ³⁾, en een andere brief van dezen laaſte aan Oudaen, in d°. 20 Maart 1673, mede ter Leidsche Boekery aanwezig, en waarin hy zich o. a. aldus uitdrukt: „De namen en byzonderheden in Palamedes kan ik uit den Heer Vondel niet recht vernemen, alſoo ſe Zijn E door den hoogen ouderdom meeſt ontvallen en zyne uitleggingen daarvan raedſels zyn. Doch Dr Brandt heeft een Palamedes, die van regel tot regel, in het beſte van Vondels tijt, uit zynen mond is

1) Zie Deel IX, blz. 615.

2) Zie Deel V, blz. 549.

3) Zie Deel IV, blz. 2.

aengeteikent en alles op de rechte geschiedenis toegepast. "k Heb evenwel niet meer by hem vermocht, als dat ik het kon zien en lezen ten zynen huize, zonder het te mogen naeschrijven; waeruit ik dan niet als bloote gissingen en verwarringen zoude kunnen vergaderen en dat my tot noch toe niet veel de moeite waardigh is geweest."

Men kan uit deze mededeeling van Antonides oordeelen, hoe Brandt het leven en de werken van den grijsaart wenschte te monopolizeeren, en hoe bevreesd hy was, in den jongeling, die vertrouwelijker dan hy zelf met Vondel omging, een mededinger te vinden. En toch moest hy, om bronnen voor zijn levensbeschrijving te vinden, by dien zelfden jongeling ter markt gaan.

Wat Filips de Koning betreft, ook deze, die Vondel zes of zeven malen uit belangstelling had afgemaald, bleef tot aan 's mans dood zijn getrouwe bezoeker.

Agnes Block intusfchen was en bleef tot aan het einde de lieveling van onzen dichter. Niet alleen liet hy haar zijn afbeelding na, die hem het best geleek ¹⁾, maar ook nog eenige zijner handschriften, als die van „Nazoos Heldinnebrieven," ettelijke tafereelen van Filostratus, ook vele Hollandsche spreekwijzen, uit des Drosfaarts Henrik den Groote getrokken, en andere papieren, welken kostbaren schat men denken kan dat zy zorgvuldig bewaarde.

Ondervond Vondel op zijn ouden dag nog hulp, troost en steun van goede vrienden, aan zijn kleinkinderen schijnt hy weinig gehad te hebben: — vermoedelijk om deze reden vooral, dat zijn kleinzoon, wat diens maatschappelijke gesteldheid betrof, bitter achteruit was geraakt, en zich daarom wellicht schaamde, zich by zijn grootvader, in 't gezelschap van deftige lieden, te vertoonen. Althands wy lezen, dat onze grijsaart zich op zijn negentigste jaar in een sleedje liet brengen naar de woningen van de Burgemeesters Oudtshoorn en Hooft, en, zoo zwak van lichaam als van geheugenis, by hen binnenleiden of dragen, hen elk in 't byzonder biddend, dat zy zijn kleinzoon en naamgenoot, die hun beiden van moederszijde bestond, ²⁾ met eenig ambt of bediening wilden begunstigen, die hem een eerlijk bestaan gaf. Op de vraag, waarmede zich de jonge Vondel thands aan de kost hielp, was het antwoord: DAT HY VOOR EEN SCHOEN-MAKER WERKTE EN WEINIG VERDIENDE.

Hoe het den hooghartigen Magistraten, die zich als de gelijken van Koningen beschouwden, en wier gezach werkelijk vrij wat grooter was dan dat van een konstitutioneelen Koning uit onze dagen, geërgerd moet hebben, een bloedmaag in zulke verachterde omstandigheden te weten, laat ik daar; zeker is het, dat zy den ouden man, op zijn

¹⁾ Zie Deel IA, blz. 628.

²⁾ Men weet, dat de moeder van den jongen Vondel *Hooft* heette, en dus niet alleen aan de beide Heeren, maar schier aan al de Regeeringsfamiliën van Amsterdam vermaagtschap was.

smeeeking, geen anderen troost gaven dan goede woorden, of zelfs niet eens deze, indien het te dezer gelegenheid was, dat een der Regenten, die van Jan Gijsbertz de Vries afstamde, de laagheid — of, wil men, de flauwheid — had, den negentigjarigen grijsaart het bekende knippelvaersjen ¹⁾ op die lang vergeten magistraatsperfoon schamper te verwijten ²⁾.

Toch is ons nog van dit jaar een aandoenlijk handschriftje over van Vondels hand: het zijn eenige regelen, geschreven in het album van Gerardus Kroese, die predikant was aan boord van het schip, waarop Engel de Ruyter, de zoon des Amiraals, bevel voerde, en die waarschijnlijk door Brandt met hem in kennis was gekomen. De bedoelde regels, ³⁾ waarvan wy het facsimile hierby geven, luiden als volgt:

„Dulces ante omnia muae.

„TER GEDACHTENIS VAN DEN HEER

„GERARDUS KROESE.

„JUSTUS VONDELIUS

Ætat. 90.”

*Dulces ante omnia muae
Ter gedachtenis Pandus Sissie
Gerardus Kroese
Justus Vondelius
Ætat. 90.*

Nu volgde een langzaam verval van krachten. 's Mans ouderdom was zijn ziekte, en gelijk Brandt te recht aanmerkte, aan het pit des levens ontbrak olie en de lamp moest uitgaan by mangel van

¹⁾ Zie Deel II, blz. 528.

²⁾ Ik heb deze bijzonderheid vermeld gevonden in den brief van Antonides, in d^o. 23 Maart 1681, waarvan blz. 53 gesproken is.

³⁾ Dit albumblad, waarop de aangehaalde regels staan, is my ter inzage en nadrukken in der tijd afgegaan door den Heer Marel te 's Gravenhage, die het bekomen had van mijn voormaligen schoolkameraad, den heer Eduard Croese, te Amsterdam, een naneef of nanaag van den oorspronkelijken bezitter.

Tegens Woensdag, den 8 February, 1679.

U We E. wort gebedenter Begraeffenisse, met

JOOST VANDEN VONDEL,

Out 92 Jaren.

Woonachtigh op de Cingel, over de Warmoesgragt: Om
voor half drien prijs te zijn in de

E. Kruon & Co.

NIEUWE KERK.

U E. Naem zal geleezen worden.

D. Bakhuizen.

voedfel. Ook begaf hem de natuurlijke warmte, en de koude viel hem in den winter des te lastiger, zoo dat hy, met een zijner vrienden daarover sprekende, al boertende verhaalde, dat hy een graffchrift op zich zelve gemaakt had. „Men mag,” zeide hy, „op mijn zerk zetten:

Hier leit Vondel, zonder rou.
Hy 's gestorven van de kou.”

Dit, meent Brandt, ¹⁾ was de laatste snik van zijn rijmgeest. Hy verlangde nu naar den dood, klagende, dat de ouderdom een zware last was. Somwijlen echter, als hy in een goede luim was, zeide hy schertsende: „ik ben wel oud, maar toch niet gemelijk.” Vroeger had hy altijd een afschrik gehad van den dood. Zijn kleinzoon Willem in de doodkist ziende liggen, had hy tegen zijn dochter Anna gezegd: „wat is de dood een leelijke prij: daar ligt nu die schoone jongeling en is een lijk, dat rot.” Op een anderen tijd zeide hy tot Agnes Block: „ik heb geen zin in den dood,” en wanneer zy hem vroegde: „hebt gy wel zin in 't eeuwig leven?” was zijn antwoord: „ja, daar heb ik lust toe; maar ik wilde er wel, als Elias, naar toe varen.” Doch nu, by 't afnemen zijner krachten, zeide hy meermalen tot haar: „bid voor my, dat God de Heer my uit dit leven hale.” En, als zy hem vroegde: „wilt gy dan nu, dat die leelijke prij kome?” antwoordde hy in 't laatst: „ja, dat zy kome: want, of ik al langer wachte, de wagen van Elias zal toch niet komen: men moet den gemeenen weg op.”

Eindelijk werd die wensch vervuld. By zijn zwakheid kwam een weinig ziekte; doch voor hem genoeg. Hy lag omtrent acht dagen, zonder werkelijke pijn, of schijn van benaauwdheid, zoo dat hy scheen te sterven zonder krank te zijn. Ook ontging hem de adem zoo zacht en onvoorziens, dat zijn vrienden, die zich in 't vertrek bevonden, om op zijn uitgang te letten, naauwlijks bespeurden, dat de geest het lichaam verlaten had. Dit geschiedde in den morgen van den 5^{den} February 1679, tuschen vier en vijf ure, na dat hy de gerechten der stervenden, naar de gebruiken zijner Kerk, ontfangen had. Hy was een-en-negentig jaren, twee maanden en negentien dagen oud geworden.

Drie dagen later, op den 8sten February, werd hy, door veertien beoefenaars of beminnaars der poëzy, ²⁾ naar 't graf gebracht, en in de Nieuwe Kerk, niet verre van 't koor, naar de zijde van den Dam, bygezet.

Zijn begrafenis staat in het boek der Nieuwe Kerk aldus aange-
teekend:

¹⁾ *Vondels Leven*, blz. 73.

²⁾ De namen der letterkundige of letterlievende vrienden en vereerders van Vondel, die hem naar 't graf droegen, vind ik nergens opgegeven. Van maar eenen dichter uit dien tijd kan men stellig weten, dat hy onder dat getal behoorde, en wel van Hieronymus Sweerts. Zie boven blz. 59.

„8 February 1679.

„(Begraven in de N. Kerk) *Joost van den Vondel*, weduwe-
naar van.....

„van den Singel f 8.

Van de begrafenis-briefjes volge hier een model:

„Tegen Woensdag den 8 February 1679.

„UEd. wordt gebeden ter begraeffenisse van Joost van den Vondel,
oud 92 jaren, woonachtig op de Cingel over de Warmoesgracht, om
voor half drieën precies te zijn in de Nieuwe Kerk.

„De Heer JACOB LEEUW. UE. naem sal gelefen worden.
„UE. is verzocht om te dragen. D. BAKKEMODE.”

Aan hen, die onzen dichter de laatste eer bewezen hadden, werd,
als naar gewoonte, een begrafenispenning uitgereikt. Die penning,
waarvan ik hiernevens de afbeelding aanbied, ¹⁾ is even fraai van
gedachte als van uitvoering. Hy stelt aan de eene zijde voor een
voornittredende zwaan, in een olijfkran, door welken een lint is
gellingerd, waarop met schrijffletters te lezen is: *'s Lants outjte en
grootste Poeet*, en daaronder, op de einden, die den strik vormen:
Geb. 17 Nov. 1587. Op de keerzijde ziet men het welgelijkend
afbeeldsel des overledenen, mede omringd van een olijfkran, en, op
het daar doorheen gellingerd lint, zijn naam *JOOST VAN DEN
VONDEL*, in kapitale letters. Daaronder, op de tippen, in gewone
letters: *Gest. 5 Feb. 1679*.

's Mans lijk werd nedergelegd in hetzelfde graf, dat reeds twee
leden zijner familie had ontfangen. Over dat graf en hetgeen er op
te lezen stond is vrij wat geschreven, waarby de meesten echter
Brandt hebben nagepraat, wiens opgave ²⁾ ten eenemale onnaauw-
keurig is. Na zich beklagd te hebben, dat geen graffchrift, geen
het minste gedenkteeken aangebracht werd ter eere des mans, die
zoo vele graven van meer of min beroemde lieden met zijn vaerzen
verciert had, vertelt hy, dat, drie jaren na zijn dood, Vondels be-
gunstiger en vriend, de Oudschepen en Raad Joan Six, Heer van
Wimmenum en Vromade, op zijn grafzerk een tijdvaers zoû hebben
doen beitelten, luidende als volgt:

VIR PHOEBO ET MVSIS GRATVS VONDELIVS HIC EST,

wat hy (Brandt) aldus vertolkte:

HIER RVST VAN VONDEL, HOOGH BELAARDT,
APOLLO EN ZIJN ZANGBERG VVAARDT.

¹⁾ Mede te vinden by VAN LOON, Deel III, blz. 283.

²⁾ *Vondels Leven*, blz. 74.

BEGRÄFENISSENING VAN JODDE VAN DEN VONDEL.

De opgave is echter, gelijk ik zeide, onjuist, en Wagenaar had haar reeds verbeterd. ¹⁾ Intuschen was de plaats, waar zich het graf bevindt, ofschoon mede door Wagenaar aangewezen, niet meer bekend, en wel omdat daar boven een kerkbank, met het daarbinnen leidend trapje geplaatst waren. Voor weinige jaren echter gebeurde het, dat mijn geachte vriend, de Archivaris Scheltema, iets moettende nasporen in de Grafboeken der Nieuwe Kerk, wel niet vond wat hy er in zocht, maar, gelijk het gaat, andere en wel hoogst belangrijke byzonderheden, o. a.: de juiste plaats, waar zich de grafstede bevond, in welke Vondels lijk gelegd was, en aan wien zy behoorde. Deze ontdekking spoorde hem aan, de gezegde bank en trap weg te laten schuiven, en nu deed werkelijk zich, in de tweede laag bewesten den pilaar, waaraan het gedenkteeken voor Vondel — over welk gedenkteeken nader, — gehecht is, de zerk voor, nog altijd met het opschrift, gelijk het door Wagenaar was opgegeven:

HIC IACET VONDELUS
PHOEBO ET MUSIS AMICUS,

wat wel geen tijdvaers en zelfs niet eens een vaers is. Uit het Grafboek nu blijkt, dat de grafstede, geteekend L'. C., N. 231, ten jare 1675 stond ten name van Pieter Blefen. Uit deze omstandigheid blijkt nu al wederom, welke innige vertrouwelijkheid er bestaan moet hebben tuschen onzen dichter en den reeds dikmaals genoemden Blefen, ²⁾ zoodat deze hem en de zijnen een plaats in zijn graf schonk; maar ook tevens wordt er de reden van verwondering over het gemis van eenig gedenkteeken of grafchrift door weggenomen. Zeer natuurlijk, dat in 't eerst niemand er aan dacht, het eene of 't andere te plaatsen op een graf, waar de overledene geen recht van eigendom op had, en waar hem alleen door de welwillendheid eens vriends een plaats vergund was: en even begrijpelijk is het, dat, na verloop van een jaar of drie, op aansporing, 't zij van Six, 't zij van eenig ander bewonderaar van onzen dichter, Pieter Blefen het opschrift in de zerk liet beitelen, of gedoogde dat men het deed.

Ten opzichte van de grafstede behelst het Grafboek nog het navolgende:

Op 3 Augustus 1773 is het graf overgeboekt en gesteld ten name van Denis Adriaan Roest, als in huwelijk hebbende Maria Blefen.

Op 2 Mei 1805 is het overgeboekt ten name van Denis Adriaan Roest van Alkemade, en vervolgens ten zelfden dage op de namen van Theodorus Jozephus en Ludovicus Franciscus Maria Roest van Alkemade.

Op 5 February 1812 is het overgebracht ten name van Françoise Angelique Gilles, Douairière Arnoldus Roest van Alkemade — op welken naam het nog heden staat.

¹⁾ *Ausfl.*, Deel VII, blz. 394.

²⁾ Zie Deel VII, blz. 679; Deel IX, blz. 144.

In het graf zijn begraven de navolgende personen:

Anno 1670, 16 Mei:	Willem van den Vondel. ¹⁾
„ 1675, 6 December:	Anna van den Vondel. ²⁾
„ 1679, 8 February:	Joost van den Vondel.
„ 1693, 9 November:	Machteld van Wijkersloot.

Daarna is het graf schoongemaakt (*sic*).

Anno 1698, 26 April:	Jacobus de Connigh. (de Koning?)
„ 1724, 22 Juny:	Helena Blefen. ³⁾
„ 1761, 24 April:	Henri de Belveaux.
„ 1767, 27 October:	Johannes Christophorus Hoefkens.
„ 1771, 31 Mei:	Johannes Simon Oem.

Later is daarin niet meer begraven: — wat opgehelderd wordt door de omstandigheid, dat de familie Roest nog een viertal grafsteden bezit.

Het gemis van een sprekend gedenkteeken op het graf des ontflapenen dichters deed, ongeveer een eeuw later, de leden van zeker Kunstgenootschap hier ter stede, dat zich onder de zinspreuk: *Diligentiae omnia* in de dichtkunst oefende, het besluit vormen, er een ter eere zijner nagedachtenis op te richten. Dat herinneringsteeken,

¹⁾ Zie Deel XI, blz. 268.

²⁾ Zie blz. 62.

³⁾ Zie Deel VII, blz. 679, 683.

waarvan op de vorige bladzijde een afbeelding is gegeven, is nog heden te vinden aan een pilaar, ten zuiden van 't koor; het bestaat uit een wit marmeren lijkbuis, met lauwerbladen en festoenen verciert, en rustende op een voet van wit en zwart marmer, met het navolgende opschrift: Overleden MDCLXXIX VONDEL, door 't Kunstgenootschap onder de zinspreuk *Diligentiae Omnia*, MDCCLXXIX.

Richtte men Vondel, by zijn overlijden, geen gedenkteeken op van koper of marmer, het mangelde niet aan wat voor minder kosten te verschaffen was, namelijk aan lijk-, treur- en grafdichten. De voornaamste daarvan laat ik hier volgen.

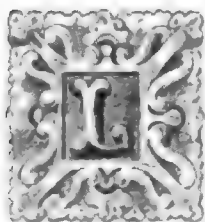
L I J C K Z A N G

OVER DEN WYDTBEFAAMDEN POËET

J O O S T V A N D E N V O N D E L.

MEDIUM NAM PLURIMA TURBA

HUNC HABET ATQUE HUMERIS EXTANTEM SUSPICIT ALTIS.

YKZANGEN, vloeit nu, milt van ader:
Beklaag, betreur der dichtren vader,
O Nederduitſche Helikon:
Hef op; zet op; geen fluis, noch kranen:
Maer ſtort een kunſtrivier van tranen.
Giet uit, droog uit, ô hengſtebron.

Nu kent Parnas geen blyde reien.

Apol, Apol is zelf verſcheien.

Waar vont de zangberg droever lyk?

10 Waar zagenwe een' poëet, als VONDEL?

Waar in een' man, als in een' bondel,

De kunſt zo net vergaart, zo ryk?

MEDIUM NAM PLURIMA TURBA, CAET.: d. i.: „want men ziet hem midden onder den drang ſtaan, met hooge ſchouderen uitſtekende boven allen.” Zie VIING. JEN. VI, 667, 668, waar 't van den dichter Muscus gezegd wordt.

Men noemt poëten ook om 't rymen,
 Die pas aan een twee regels lymen:
 15 Maar Vondel quam, dien tytel waardt,
 Bezweet den dichtersberg opstappen,
 Voorlien van eedle wetenschappen,
 Zijn' schat, voor andren nooit gespaart.

Een ander dicht: hy leert ook lessen
 20 Uit Senekaas, uit Sofoklessen,
 Homeer, Pindaar, van dichtens styl;
 Of ryft met Nafø in 't vertolken,
 Of Flakkus lier tot aan de wolken;
 Of draaft nog hooger met Virgyl.

Hy leeft al 't keurigste uit d' aalouden,
 Die werken voor alle ewen bouden.
 Wat ooit Euroop met mate en rym
 Vermogt, by Franschen prys behaalde,
 Of aan de Po met lauren praalde,
 30 't Verzaadt dees honigbie, als tym.

Een enig renperk helpt veel lichter
 Een' renner aan den palm: dees dichter
 Mengt liergezang met heldentoon;
 Wint prys, waar pryzen staan t'ontfangen,
 35 Met byschrift, lyk- of feestgezangen:
 't Zy jok, of ernst, hy spant de kroon.

Gelyk de nachtegaal zyn wyzen
 Nu laag verandert, dan laat ryzen,
 Met hondert orglen hondertmaal:
 40 Veel wiltzangs mag hier 't woudt af leren:
 Maar hy alleen blyft triomferen;
 Hy is en blyft de nachtegaal.

15, 16 't Is zeker een zonderlinge lofspraak, Vondel voor te stellen als *bezweet* den dichtersberg opstappende, en te minder gelukkig, om dat zy het denkbeeld van zwoegen en tobben by 't opklimmen geeft, terwijl 't bekend is, hoe V. zich juist door overgroote gemakkelijheid in 't vaerzen-maken onderscheidde en de arbeid hem niet vermoede.

30 *Of aan de Po met lauren praalde*: waarschijnlijk wil Vollenhove hiermede zeggen, dat Vondel dichtstof ontleend heeft, dat V. ook de Italiaansche dichters bestudeerd en by hen stoffe voor zyn zangen had ontleend. Bewyzen echter heb ik daar niet van gevonden, doch zie Deel II, blz. 19.

Gy Vorsten, prat in ryxgewaden,
 Gy helden, groot van moedt en daden,
 45 En ewig levende op elx tong
 Al 't aardtryk door, blyft menigvuldig
 Deze Agrippynsche Rynzwaan schuldig,
 Wiens zanglust u onsterflyk zong.

Beseft gy 't niet, hier minst gellepen?
 50 De Muider Drost heeft dit begrepen:
 De Groot, zo groot van geeft en naam,
 Zet VONDELS Duitsche treurtonelen
 By Grieksche en by Romeinsche spelen,
 Hoe wydt berucht door d' oude faam.

55 Of werkt dit brein in Bybelstoffen,
 Daer 't wit altoos niet wort getroffen?
 Dan gaat myn ziel, gezwint en vlug,
 Met VONDEL naar de starren zweven;
 En keert in 't licht van 't ewig leven
 60 Al 's werelts ydelheên den rug.

Hoe wensche ik dan zyn werk by vlagen
 Godts kerk heel zuiver opgedragen,
 Van misgeloof en mislag vry!
 Maar Roomsche dichtkunst, minst te tomen,
 65 Weidt doorgaans ruim, en wraakt geen dromen,
 Als onze Onroomsche poëzy.

Hoe wensche ik dan zyn hekeldichten,
 Die scherp in 't steken, luttel stichten,
 Van zin zo zuiver, als van taal!
 70 Maar d' outheit stont poëet en schilder
 Veel vryheits toe, geen geesten minder.
 Hier wykt zyn geeft geen' Juvenaal.

De Kerk vont veel hier op te zeggen.
 Maar, dichters, wilt gy eer inleggen,

50 Versta „en treft het niet altijd het wit?”

61 *Misgeloof*: slauwe woordspeling met „geloof aan de mis” en „verkeerd geloof.”

75 Met maatzang, die vermaakt, of flicht,
Leert hemelval met VONDEL spreken;
En dient u zelfs van zyn gebreken,
Om licht t'ontfeken aan dit licht.

Ons levens kracht verwelkt, als blaren:
80 Dees Fenix in zijn hoge jaren
Ging af, vaart heen, scheid uit der tydt.
Maar kunst en wysheit, altyt veilig,
Braveert den nacht des doots, als heilig
Van outs, en d'ewigheit gewydt.

J. VOLLENHOVE.

77,78 Zeker wil de man zeggen, dat men Vondels gebreken bestudeeren moet om ze te vermijden.
81 Dit lijkt wel een navolging van het bekende *abst, craft, excessu*, uit de *Catilinaria*.

J. ANTONIDES VAN DER GOES.

U I T V A E R T

VAN DEN HEERE

JOOST VAN DEN VONDEL,

Agrippiner.

VADER DER NEDERDUITSCH E DICHTKUNST.

NOMENQUE ERIT INDELEBILE.

- oo weeft de tyt in 't eind de webbe uws levens af,
 En gy wort niet gelleept, maer zinkt van zelfs
 in 't graf,
 Daer gy zoo eereelyk gekroont met zilvre haeren,
 Een ring besluit van meer dan tienmael negen jaeren,
- 8 O VONDEL! die zoo hoogh geflegen op Parnas,
 De Nederlandfche tael van d'eene aen d'andere as
 Uitbreide, en veiligde de dichtkunft, fchier verbannen
 Van bygeloof, en driefte onwetenheit, tierannen,
 Dien alle kunften en geleertheit ftaen in 't licht.
- 10 Gy floegt de laetfte hant aen Nederduitsch gedicht:
 Dies noeme ik u met recht, al wiert het my verweten
 Uit zwarte nyt, den Vorft en Vader der poëten.
 Maer zal ik nu de baer door zulk een drommel heen
 Van menschen, die bedrukt met hem ten grave treên,

- 15 Naervolgen met gefchrei? en myne tranen ftorten
 Op 't groote Lyk? ô neen! dat zouw zyn lof verkorten,
 En zyn geluk: want daer fchier elk na 't graf gerukt,
 Van d'eigen aerde meê zyn glorie voelt gedrukt,
 Die zyn gebeente dekt, heeft hem geen luft tot leven,
 20 Maer hy heeft juichende en vernoeght die zelfs begeben;
 En zyne faem, aen beyde poolen ongefuit,
 Barft met meer heerlykheit als oit ten grafzarke uit.
 Die fenix moest vol glans verryfen uit zyne afchen.
 Maer zoo een menfchelyk bewegen my mogt paffen
 25 In dit geval. 't zou zyn, dat ik de laetfte plicht
 Niet nae mijn fchult, en zyn verdienften heb verricht:
 Ten minften had ik meê die eere dan genoten,
 Dat ik den gryzen helt zyne oogen had gefloten,
 En mogelyk nog eens het aengename woort
 30 Van Zoon, al ftamelende uit 's vegen mont gehoord.
 Wie ziet nu 't vier van die doordringende arends oogen
 Als met een' zwarten nacht en wolken overtogen,
 En dien verheven geest gebluft en uytgetraelt,
 Die uit den hemel fcheen in hem alleen gedaelt,
 35 Die van verwondring niet verftomt flaet en verflagen,
 En ziet, en ziet het niet, en 't zyn gezicht moet vragen?
 Gelyk een vreemdling, die de zeefstreek ongewent,
 Indien hy zich begeeft op 't fchuimende element,
 Als in een ftorm by nacht, de boegh in 't henevaren
 40 Aenftootende op het zoch der fteigerende baren,
 Rondom al 't water zet in vlam, en als hy zinkt,
 Zelfs om 't beloop van 't fchip bynae geen fprankel blinkt,
 Niet weet, of hy dien gloet uit zee heeft op zien klimmen,
 Of dat zyn oogen maer beguichelt zyn van fchimmen.
 45 Gy dichtkunft, die van trap tot trap in Nederlant
 Zyt opgehemelt tot zoo heerelyk een ftant,
 Och wat verlietge aen hem! want van de letterhelden
 Die loffelyk voor u zich in de brefte felden,
 't Gebouw ontwierpen, elk gelyk zyn oordeel was,
 50 Wift hy alleen het vaft te leggen in tieras.
 Hy is de bronaêr, die, als uit Parnas ontfprongen,
 Met eeuwig vloeyend nat verfrifcht der dichtren tongen,
 En fchoon hy ryklyk elk nae zynen wenfch verzaet,

20. Verfta „en het ziet, en nog twyfelt, en zich afvraagt of hy wel goed ziet.”

En lieffelyke lust en naedorst na zich laet.

55 Hy is die vloet, die, uit zyn bron aen 't overstromen,
En overgapende met kracht zyn wyde zoomen,
Vooruitstreeft waer 't hem lust, de kroon der vloeden strykt,
Durft alles onderstaen, en nergens in bezwykt.

Hy is de zwaen die aen zyn zuiverheit te kennen,

60 Elk naelaet in zyn vlucht met onvermoeide pennen.

Wat zet hy ons een schat van dichtorakels by!

Hoe weelig weid zyn geest in keur van Poëzy!

Het zy hy God, soo hoog in d' ongenaekbre lichten

Gezeten op zyn troon, eerbiedig in gedichten

65 Bespiegelt, en verftomt op yder wonderwerk

Der schepflen, dat erkent gelyk een godlyk merk,

Zoo veel bewegingen van soo veel hemelklooten,

En hoe de blixem als een schicht komt voortgeschoten,

En wat den donder doet rumoeren in de lucht,

70 En hoe de wint verwekt zoo zwaer een stormgerucht.

Het zy hy onderzoekt den oorsprong der rivieren,

Die onder 't aerdryk, of in 't oog der zonne zwieren

Met zoo veel aders, totze aen 't einde van hun baen,

Neerschieten met gedruis in vollen oceaen.

75 Op dat het menschedom dus zich zelve zouw gewinnen,

Den waren Schepper door 't geschapen recht te kennen.

Of dat hy, vol van vier, volgt van den breiden kant

Der heilige Jordaen den grooten Boetgeant:

Daer 't kruislam in de vont van zynen stroom gewasschen.

80 Zyn naem vereeuwigt heeft om zyn gedoopte plassen;

Tot daer Herodias op 't dronken hofbanket .

Het hoofd des woestyniers ten schimp op tafel zet.

Of dat hy opzingt de Geheimen der altaren,

En tracht de Heerlykheit der kerke t'openbaren.

85 Of doopt zijn fenixpen in zuiver maegdebloet,

Daer d'eene martlares met vreugde d'andre groet.

Maer welk een drift voele ik door al myn adren zweven,

Als hy de helden in zyn vaerzen doet herleven?

Al 't aerdryk zweet van angst, natuur, in barens noot.

90 Stryt met den blixem, en kartouw, en donderkloot.

60 Elk naelaet voor „elk achter zich laet”

65-76 Bespiegingen.

77-85 Joannes de Boetgeant.

85-96 Brieven der H. Maegden.

- Al d'oevers loeijen, zee en elementen schreyen,
 Om Tromp in zulk gedruis ten hemel te geleyen.
 Of als hy Fredrik volgt in 't bloedig oorlogsveld,
 En zingt de daden van dien onverwonnen Helt.
- 96 Zoo zagmen Scipio door groter moed gedreven,
 Om dat zyn krygsdeugt wiert door Ennius beschreven.
 Waerom diens beelt, nae 't fier Kartage lag te gront,
 Als in triomfe op 't graf des Afrikaners stont.
 Lukul, die veltheer, om zyn daden zoo verheven,
- 100 Die Mitridates dwong, en Pontus heeft doen beven,
 En zulk een waterzege aen Tenedos bevocht,
 Hadde Archias tot zyn getuige op yder tocht.
 Zoo staert zyn dichtkonst op den standert van Oranje.
 Daer die op zynen schilt de gansche macht van Spanje
- 105 Durft keeren, heiren plet met zynen oorlogsfaf,
 Scheurt sterke steden trots der vesten gordel af,
 En uitgeleert, en zelfs gelukkig boven hope,
 Het vrye Neêrlant maekt die krygsschool van Europe.
 Dan spelt zyn zangheldin den val van Agars maen,
- 110 't Zy 't moedig Kandiën de Turken heeft weêrstaen
 Of dat de Raab zwelt van die vervloekte lyken,
 Of dat Serini weêr gaet met de zege stryken,
 En Neêrlant reis op reis hun dolle hoogmoet plet,
 En steekt den bezem voor Algiers op 't hoog toppet.
- 115 't Zy dat hy, om het hart van eedlen angst benepen,
 Den krygsman daegt te veld, de zee bevloert met schepen,
 En dreigt gansch Kristienryk den allerlaetsten slag,
 Zoo 't ryk van Mahomet meer aengroeit in gezag,
 En hy door Hongarye, en langs den Donau heenen
- 120 Geborsten, zynen hengst hoort briesfchen binnen Weenen.
 Wat stort hy tranen op het lyk van Kandie uit,
 Wanneer het eindlyk den aertsvyant valt ten buit!
 Nu zingt hy David nae, en overal ervaren,
 Past zynen Citer op die koninglyke snaren.
- 125 Dan baldert zyn papier van buskruit, brant en moort,
 Daer 't dondren van kanon en kogels wort gehoord.

95 *Frederik*: „Frederik Hendrik.”

110 *Zie Lauwerkrans voor Konigsmarck*, Deel XI, blz. 262.

111 *Zie de gezegende Adelaer*, Deel X, blz. 347.

112, 114 *Zie Nefriaegh der Turckse vloote*, Deel VI, blz. 50.

115-120 *Zie Nootweer tegen Turkyen*, Deel IX, blz. 441.

121 *Zie Kandia op haer uiterste*, Deel XI, blz. 259.

Maer zyne zangnimf blinkt met onbevleeker stralen,
 Als hy de vrede op haer triomfkoets in mag halen.
 Zyn Lier is even schoon op alle stof gestelt.

- 150 Hy weet zelfs een Parnas te stichten aen de Belt.
 De Noortstar hoort na hem, daerze uit des hemels tranffen
 Haer licht met weêrglans ziet op 't glas der yszee danffen.
 De Wyffel schiet niet af, hy rolt maer na zyn wedd',
 Wanneer hy Dantzich, en zijn vruchtbaerheit trompet.
 155 Dan volgt hy op den trom den grooten Mars van Zweden,
 Als die in Pruiffen rukt, en Lyflant plat komt treden,
 Verdrinkt het vruchtbaer velt van Wallachye in bloet,
 En schent den Gotschen leeuw, gezwollen van zyn moet,
 Op 's Keizers adelaer. de Rijn, dus fel besprongen,
 160 Komt tegen zijne bron van dootschrik opgedrongen.

Welk een getyde van hartstochten slag op slag
 Beroert den Schouburg, als hy voorkomt in den dagh!
 En zonder weêrgaê siert de kroon der schoutoonneelen
 Met een kleinoot van meer dan dartig treurjuweelen.

- 165 Helt Palamedes door doortrapte Ulyffes haet,
 En Kalchas schelmery beticht met lantverraet,
 En overal gehoont, en deerelyk bestreden,
 Komt op zyn onschult trots, de doot in d'oogen treden.
 Verwaende Lucifer, braveerende Godts macht,
 170 Sleept al zyn muiltgespan met zich in 's afgronts nacht.
 De diamante spil des hemels schynt haer pannen
 Ontwrikt, als Michaël dien wrevlen komt verbannen,
 Hem met den blixem en Gods wrake in d'oogen barnt,
 En temt in eenen slag 't oproerige gestarnt.
 175 Verlegen David vlucht in woestenyspelonken
 Voor Abfolon, die door verwaten weelde dronken,
 Zyn eigen vader 't ryk doet ruimen met geweld;
 Maer die wort heerlyk, na zyn wrede doot herstelt.
 Adonias, vergeefs van staetzucht aangedreven,
 180 Geeft voor het outer, zelf aen 's broeders zwaert het leven.
 Het huis van Saul dat op zeven pylers stont,
 Gebroeders uit zyn stam, stort teffens in den gront.
 De wraek van Samson, met het broeinest van zyn lokken

150-151 Zie de gedichten verzameld onder den tytel *Parnas aen de Belt*, Deel VII, blz. 500.

152, 155 Zie 't *Besant tusschen Polen en Dantzich*, Deel III, blz. 265.

153-160 Zie *Lijckoffer van Maeghdeburgh*, Deel III, blz. 128, en *Uijftack aen Gustaaf Adolf*, Deel III, blz. 148.

- Aen 't groeyen, barst eens uit, na 't onverduldig wrokken,
 165 Hy morzelt Dagon's kerk op 't dodelijk geweën
 Van duizenden, en drukt haer grof geraemte in een.
 De geile Kapito, door Neroos macht gesteuen,
 Verdrukt den Batavier, in ballingschap gedreven
 Nae Rome, roofst en moort, breekt Cezars out verbont,
 170 En staeft een d'winglandye op Duitslants vryen gront.
 Men doet den krygsraed en een valsche vierfchaer spannen:
 Bataeffche broeders hier gedagvaert voor tierannen,
 Verdadigen vergeefs hun onschult, daer de moort
 Den eenen plet in 't bosch, terwyl zich d'ander voort
 175 Geketent, als een slaef, nae Rome moet begeuen,
 Om daer voor Neroos troon te pleiten om zyn leven.
 Een trits van speelen toont ons Jofefs levens loop.
 De kuil van Dothan stelt den jongeling te koop.
 Egypte toetst hem, om d'onkuisheit te betomen,
 180 Het hof toont d'uitkomst klaer van zyn verborgen dromen.
 De Roos van Schotlant duickt voor Londens strenge byl.
 De Leeuw van Juda viert den kerkhont van de Nijl,
 En gryzen Salomon gaet zoo de min ter harte,
 Dat hy de wierook toe komt zwaeyen aen Astarte.
 185 Vermetle Faëton ten zonnnewagen op
 Gestegen, en gevoert tot in des hemels top,
 Roofst nu het aerdryk met zyn gloeyende gareelen,
 Smelt dan de starren zelfs, die met verbrande keelen
 Om aêmtoght hygen, steekt de regenboog in brant
 190 En zengt de Goden: tot Jupyn met strenge hant
 Hem blixemt, daer hy uit de zonnekoets geklonken,
 Van boven stort, en legt in d'Eridaen verdronken.
 Het vrolyk Leeuwendaël zwemt in een volle zee
 Van vreugde, op 't sluiten van de langgewenschte vree.
 195 Maer springt myn lykgedicht hier buyten zyne palen,
 't Is d'achting tot 's mans werk die my dus om doet dwalen.
 Nu wacht hy eerst zyn loon in 't zalig zielenvelt,
 Daer een doorluchte rey van dichtren hem verzelt.
 Virgyl komt eerst, en voor al d'andren aengedrongen,
 200 Om dat hy hem zoo kloek in 't Duitsch heeft naegezongen,
 Hy kan zich niet genoeg verzaeden in 't gezicht

197 Versla: „de leeuw van Juda (hier Salomo) bulgt zich of steekt offervuren aan voor den Egyptischen afgod met een hondkop (Anubis).”

- Des mans, die hem alleen gelijk is in gedicht.
 De wrede ballingschap is Nazo nu vergeten:
 Hy welkomt hem, als d' eer van Neêrlants hooftpoëten.
 205 De Getilche oude tael blaest hem een yver in,
 Om van het Neêrduitsch meê het rechte pit en zin
 Te weten, en op welk een toon hy wist te zingen
 Het godlyk werkituk van zyn vormverwisselingen.
 De Venuzyners zwaen, meê om zyn komst te vreên,
 210 Klapt vrolyk allebey zyn wieken tegeneen.
 De Grieken willen meê niet wyken voor Latijnen,
 Men zietze elk om het eerste in dat gedrang versichynen.
 Homeer, de vader, tast al blindling naer hem om.
 Euripides staet op zyn goude vaerzen stom.
 215 En Sofokles, wanneer Elektra raest van tooren,
 Getuigt, dat hy zich zelfs, geen weêrgalm schynt te hooren.
 Zyn tytgenooten, hier vergaert aen alle kant,
 Omhelzen hem, en elk reikt hem de rechterhant.
 Men ziet 'er Spiegel weêr zyn ouden vriend ontmoeten,
 220 Met Roemer, en verheugt van Mander hem begroeten,
 Met Koster, Viktorijn, en die den naem verdooft
 Der dichtren zyner eeuw, de noit volprezen Hooft.
 Hier is hy vrolyk in 't getal der heldezielen,
 En nijt noch afgunst volgt hem vorder op de hielen.
 225 'k Zal dan voortaan niet meer u hangen op de zy,
 En leeren uit uw mont den gront der dichtery;
 Maer als een krekkel, van den zomerdaeuw verfteken,
 Myn leet beklagen, nu gy dus my zyt ontweken.
 'k Zal mijn Apol niet meer bezoeken, daer zyn geest
 230 Niet langer schoeiende op een menschelyke leeft,
 Maer als geloutert, en van 't aerdiche stof ontslagen,
 Op hare vleugels wiert ter starren ingedragen.
 Gy zult my nimmer weêr vertellen, met wat vlyt
 Gy 't overlicht quaemt uit te weekren van uw tyt,
 235 Noch met wat zucht gy by geleerden pleegt te leven.
 Maer in uw dichten hebtge u zelven best beschreven,
 Die zyn getuigen van uw wyfheit, en een blyk

205-206 Versta „Ovidius, in zyn ballingschap by de Geten gehoord hebbende dat er ook andere fraaie talen zijn dan 't Latijn, wil nu ook het Neêrduitsch kennen en weten, dat hy, hoe hy (Vondel) zijn (Ovidius) Herscheppinge zoo mooi daarin heeft weten te vertalen.”

210 Niet onbelangrijk is deze regel, om dat wy er uit leeren, dat Vondel niet alleen hoog liep met Spiegel — als wy later zullen zien — maar ook in zijn jeugd gemeenzamen omgang met hem had gehad.

Van 't vroom en kuifch gemoet, zich zelfs alom gelyk.

De huichlery heeft noit een fcharper roê gevonden.

240 Elk woort gaf flagen, en de flagen wierden wonden;

En kon hy noch met zulk een geestel niet volstaen,

Dan moest 'er de Harpoen en yzre Roskam aen.

Hy gaf d'onwetenheit, vervoert van eedlen tooren,

Dus menigmael een klauw tot in het hart van vooren;

245 Maer edelmoedig en steets even welgezint,

Hield hy een minnaer van de dichtkunst voor zyn vrint.

't Was hem vermaekelyk de misflag aen te wijzen,

Maer hy had groter lust d'uitstekentheên te prijzen.

Hy blufte noit de geest, al was hy niet voldaan,

250 (Want wie gelykt hem?) maer hy stak met lust die aen.

Heel averechtsch als zy, die dodelyk verbolgen,

Om hun onmachtigheit en nyt de konst vervolgen,

Zulk een gebroet, 't welk als de rebels, die vervaert

Weghsloopende in hun hol met ingetrokken staert,

255 Geen edeler party het hoofd zouw durven bieden,

Kon meê die grootste helt der dichtkunst niet ontvlieden,

Zoel braveerde aldus Homeers vergoden toon.

Dus stak een Marfyas Apollo nae de kroon.

Maer wat de laster van zyn eeuwig werk kan zeggen,

260 't Is niet dan wiltzang, die zich zelfs komt wederleggen.

De schoone Citherée heeft iets dat haer mismaeckt,

Zoo by geval de schoen maer eens in 't dansen kraekt.

Hy heeft zyn letters met geen spietfien te verweeren.

Zy zyn gehert. niets kan zyn regimenten deeren.

265 't Is hier al gout, geen schuim. elk woort weegt hier een pont.

Dit 's een gebouw, gevelt op onverwrikbren gront.

't Staet even pal, en ziet niets van zyn stant verdwynen,

Al zoektmen 't onbeschaemt of listig t'ondermynen,

Het loofwerk, kapiteel en buitenste sieraet,

270 Zy iemant in de weg: schoon nergens iets misfact.

Men schreeuwe, al of men schier gebergten zouw verzetten,

Hier volgt hy in 't gebouw, noch in de roijning wetten,

247 Min gelukkige regel, waaruit iemand allicht zou opmaken, dat V. een ondeugend genoeg vond in het vitten; Antonides wil alleen zeggen, dat, al vermaakte V. zich somtijds met hekelen, hy liever prees dan lankte.

261, 262 Hier zinspeelt Antonides op de fabel van Momus, die, om toch iets op Venus te zeggen te hebben, haar berispte, dat haar zoel onder het dansen kraakte. Zie *Gulde Wink*, Deel I, blz. 170.

265, 266 Geestige zet tegen Pels en zijn kunstbroeders, die, ter uitbeelding van sommige klanken, schuimsche streepjes boven de klinkers plaatsen.

Daer heeft de gevel zelfs een misfant, en de gront
 Ontzinkt hem, en wat meer zweemt naer een gaeuwe vont,
 275 Om in een schoon gelaet een sproet of vlek te zoeken.
 Maer zet eens voet by 't stuk; en toont uit uwe boeken,
 Waerge ergens tot dien top van glorie zyt geraekt,
 Dat gy van VONDEL maer een flaeuwe schaduw maekt.

Hy volgde 't rechte spoor der ouden, en met reden:

280 Want hy geen oorzaak vond om van een weg te treden
 Die effen, vol lieraet, en zonder doolpat leit
 Naer Pindus, en geeft die hem treên, d' onsterfelykheit.
 Hy was naeuwkeurigh elks gedachten aen te hooren,
 En noopte weder, op zyn beurt, hun geest met spooren,
 285 Die hy vermetel, noch dier gunst onwaerdigh vont.
 De grijze Chiron bont Achil dus aen zyn mont.
 De groote Amilkar vormde aldus de teedre jaren
 Van Hannibal, die door dat onderwijs ervaren,
 Betoont heeft, dat hy niet vergeefs het had geleert,
 290 Wanneer hy Rome hier in 't aengezicht trotseert.

Maer gy, ô grote ziel! die nu de hierarchyen,
 De starren, magten, en geduchte heerschappyen,
 En serafinnen, net geschildert in 't verschiet,
 Op uw geleerde blaên, van dichte by beziet,
 295 Gy leeft nu in 't muzyk der hemelsche koraelen,
 Daer lust het u het hart vol blydschap op te haelen,
 En 't geenge in schaduw schreeft voorheenen, met uw oog
 In 't wezen te bezien, dwaelftarren, regenboog,
 De hemelgordels, en de wisslende aengezichten
 300 Der mane, met de zon, de bronaêr aller lichten.
 Van daer ziet gy geruht hun reukeloosheit aen,
 Die hunne tanden in uw glorie durven slaen;
 En uit een wanhoop, om oit tot dien top te flygen,
 U schenden, om voor 't minst aldus een naem te krygen.

305 Daer triomfeert gy in het diamanten slot
 Als een Jupyn, die met Salmoneus dolheit spot,
 En hem, zoo drae 't hem lust dien hoogmoet te doen zinken,
 Ten donderwagen met den blixem uit kan klinken.

O Rijn, geboortestroom des Dichters, die soo fier
 310 Uw zilvre hoorens heeft gekroont met zyn laurier,
 Die aengeneramer vloeit langhs 't velt van zyne blaêren,
 Als daer gy bruiſſchend komt ten Alpen uitgevaren;

- Wiens helder stroomkrittal zoo zuiver nergens blinkt,
Als daer gy stroomt met noit verderffelyken inkt.
- 315 Beny het niet, als gy langs Keulen af komt dalen,
Dat gy niet moogt met d'eer van zyne grafsteê pralen.
Gy hebt Erasmus lyk de Maze ontruikt, en kust
Dat heilige geraemt, daer 't noch te Bazel rust.
Zoo gingt gy voor: en schynt het nu uw recht te krenken,
- 320 Dat u een ander eens hetzelfde toe komt schenken,
En datmen op zyn tyt u 't ongelyk betaelt?
't Is eers genoeg dat gy met zyn geboorte praelt.
Want schoon hem Keulen eerst heeft in haer schoot ontfangen,
Het Y was evenwel zyn uiterste verlangen:
- 325 Dat heeft hem opgevoet, en aen dien ryken gront
Gaf hem de zanggodin den honing in den mont.
't Is waer, gy hebt hem eerst zien snakken nae het leven,
Maer 't is hem waerlyk aen den Ystroom eerst gegeven;
Die zal zyn dierbare afch ook houden aen zyn vloet,
- 330 En als hy Amsterdam in 't heenenstroomen groet,
Steets wenschen (nu hy mag het overschot bewaren
Van zulken man) dat hem geen grafzerk mag bezwaren,
En d'aerde licht valle aen 't gebeente, daer het wacht
Een eindeloozen dag uit zulk een langen nacht.
- 335 Wat grafgewelf zal ik den Aertspoet nu bouwen?
Waer vind' ik volk, om al het marmer uit te houwen?
Want stichtte ik hem nae zyn verdienste en naem een graf,
Gelyk hy levende reets aen zich zelven gaf,
't Geen met de grootheit van zyn faem zoude evenaren,
- 340 Zoo moest het rusten op twee trotse pronkpilaren,
Kolossen, niet van erts gevormt, noch door de hant
Geklonken maer gegroeit uit eenwig diamant.
't Zouw van de noortpool af tot aen de zuidas raeken,
En al de weerd dus dien man zyn grafsteê maeken,
- 345 En Febus overal hem groeten, daer hy 't hoofd
Ter kimme uitsteekt, en daer hy weêr zyn fakkel dooft.
Zoo lang men Neêrduitsch dicht verstaet, en hout in waerde,
Zal meer en meer zyn lof zich spreken over d'aerde.

LYKGEDACHTENIS

VAN

DEN GROOTEN AGRIPTYNER,

JOOST VAN DEN VONDEL.

FAMAM QUI TERMINAT ASTRIS.

oo komt na lang verloop van dagen dan de dag
 Noch eyndlyk, dat ons treft die lang gevreesde slag,
 Die 't Licht der Dichtren bluscht; nadien ze d' Eer
 van allen,
 De Parel uit de Kroon des Amstels, heeft doen
 vallen:

- 5 Gelyk ons nu, helaas! de tyding 't leed vermeld,
 Dat Neêrlands Hooftpoëet, dat VONDEL leit geveld,
 Bemaghtigt van de dood: en dat die schat van gaven,
 Hoe hoog gestegen, niet die noodwet konde ontdraven:
 Wie heldendicht waardeert, van standbre kracht, en stof,
 10 Geeft dan met recht alhier dien Dichter zynen lof;
 Vermits d'erkentenis hem nu den lof kan geven,
 Die d' Afgonst menigmael begrimde by zyn leven;
 Om met zyn eygen loof, en onverwelkbre krans
 Te kroonen 't heldelyk des heerelyken mans:
 15 De Dichtkonst, om 't verlies haars algemeenen Vaders
 Aan 't treuren, storte een stroom uit overvloeyende aders,
 Om dien Doorluchtigen, en zyn gedachtenis
 Te eeren, na de dood, gelyk hy waardig is:
 Geen graf bestulpt den roem des Letterhelds, de grootste
 20 Dien uit haar ryk bezit Natuur oyt vormde, of bootste;

FAMAM QUI TERMINAT ASTRIS: d. i.: „die zijn roem tot aan de sterren opvoert.” Zie VIRG.
 Aen. I. 391.

Waar in ze een schat beloot van wysheit, heerlijkheit,
Kracht, vinding, zedetucht, staatslessen, staatsbeleit.

- O VONDEL, hebt gy dan die wyze mond gefloten!
En nood me my op 't spoor der andre Kunstgenooten,
25 Om met een Treurgedicht t'erkennen welk een smert
Een dankbaar leerling draagt in 't rouwgevoelig hert?
Myn hertsgenegenheit kent u die proeve waardig:
Maar ach! al is de wil geboogzaam, d'yver vaardig,
Al stroomt op uw bericht uit Pindus heynstebron
30 Het water, 't geen men roemt dat Dichters maken kon,
Noch is my 't stuk te zwaar: de vloeiende Aganippe
Die VONDELS winterkoude ontving, ten steyle klippe
Al vriezende afgezakt, staat als een glazen berg:
En streeft men derwaerts aen! 't zy wie 't zyn krachten verg,
35 'k Wantrouw m' om dit bestaan de myne toe te passen:
De lauren op het spits diens steyle bergs gewassen,
Zyn heerlijk, ik beken 't; maar, buyten reik geplant,
Vereyschen magt en moed van een verheven hand,
Indien men geene schimp, of ondank wil behalen:
40 Geen ander als Apell mogt Alexander malen:
En die deze eerenkroon voor VONDEL, na zyn dood,
Wil vlechten, heb de moed als VONDEL zelf zoo groot:
Al achten Andren, *Niets bezwaarlyk voor die willen;*
Daar d'een den andren helpt, met plukken, reiken, tillen;
45 En 't geene vaarde stut, of Hondje bijt-me-niet
Hen by de slippen sleurt of nabast in 't verschiet:
Men mag hier, zoo men wil, in 't klimmen zich behagen,
Met onderling behulp elkandren onderschragen,
Die Klimmers zag men som neêrstorten dat het kraak:
50 Te reukeloos bestaan dient andren tot een baak:
En yvert m' echter voort? en acht men, dat het poogen
Genoeg is in het groote? en meerder dan vermogen?
Dat 's op de proef gezet, van, op zijn Faëtons
Gedraayboomt, naar om laag te zwindlen met een gons:
55 Doch 't geen voor 't algemeen een doelwit kan verstreken,
Schynt yder, plichtsgewys, in 't yvren op te wekken;
Daar 't zyn verschooning vind al mist hy die 't wel meent:

43 *Niets bezwaarlyk voor die willen*: vertaling van den tytel van 't bekende Kunstgenootschap *Nil colentibus arduum*, onlangs te Amsterdam opgericht en waar Pels de hoofdrol in speelde. Oudaen heeft er hier en elders niet weinig den drak mede.

Op welke voet myn vlyt met d'andren zich vereent.

Wy helpen d' Uitvaart dan des grooten VONDELS vieren,

60 En spreken op zyn graf Cypressen, met Laurieren;

En 't geen hy meenigmaal aan andren heeft besteedt,

Besteden w' aan hem zelf, met innig hertenleed;

Hy, zoo Doorluchtige, om aan andren glans te geven;

Wy mindre, dat zyn glans onze opdraght zelf doe leven;

65 Hy eedle Flonkerbag, en wonder van Euroop:

Of zet dit Nederland met Duitland over hoop?

Nadien zich elk dien man als eigen toe wil schryven;

Wanneer de ryksstad zoekt haar recht, en eysch, te styven

Met zyn geboorterecht, en dat zich Nederland

70 Hier, met geen mindren moed, en yver, tegenkant;

Mits hy geen andre kan als eygen toebehooren,

Als daar hy na 't gemoed, en glans der ziel geboren,

Zoo wel als na den stam, in herkomst van zyn bloed,

Met zedeleeringen der wysheit wierd gevoed;

75 Zyn jeugd gevordert zag in kennisse van zaken,

En gaven, dië zyn roem, en naam, onsterfelyk maken:

Al heeft hem in zyn wieg, als moeder, Agrippyn

Met groeyzaam druyvezog gekoestert, aan den Ryn,

Den Amstel nam dat pand, met eerbied, uit haar armen,

80 En queekt' het minlyk op met stoven en verwarmen:

Tot dat zyn grootste geeft, doorbrekende als een zon,

Hier sestig jaren lang alle andren overwon;

Zich uitende in een taal zoo krachtig, en volkomen,

Dat zelfs de glans bezwykt van Griekenland, en Roomen:

85 Dit gaf hem Nederland, en 't bloeyende Amsterdam:

(Hoewel hy noyt zoo diep uit 's voedsters aadren nam

't Rauw voedsel van gewoonte, of heeft zich kunnen myen

62,64 Gelukkige regels, vooral wat de gedachte betreft.

66 *Nederland met Duitland*: dit is het oudste my bekende voorbeeld, dat Duitschland in tegenstelling van Nederland genoemd en alzoo als een land beschouwd wordt, waar dit laatste niet toe behoort. Doch zie vs. 94.

68 *De ryksstad*: „Keulen”

69,70,71,72 Uit deze regels meen ik te kunnen opmaken, dat Keulen zich destijds niet weinig verbleef op de eer van aan Vondel het eerste levenslicht te hebben geschenken, en dat zijn werken aldaar niet minder dan in Holland bekend waren en op prijs gesteld werden. Hoe zijn dan de tyden veranderd! Tegenwoordig weten zelfs geleerde Keulenaars nauwelijks, dat er ooit een Vondel bestond! Voor 't overige is de tegenstelling, welke Oudaen hier tusschen Vondels lichamelijke en verstandelijke geboorte maakt, fraai gevonden en eierlyk uitgewerkt.

73 *Den Amstel*: de Vlaamsche *n* is hier welluidendhenshalve ingevoegd, doch de gewoonte van dat invoegen heeft velen misleid omtrent het gelsicht van het woord en het hen in plaats van vr., gelijk de uitgang meêbracht, maan, doen schryven.

- Van deeze indringende, en sleeplend'ge basterdyen,
 Die thans zoo laf haar taal vertuyende aan den klank
 90 Der straattoon, het begrip verbystren tegen dank;
 Wanneer men *pyl* in *peyl* en *zeyl* in *zyl* verandert,
 Voor *ryzen* *reyzen* zeyt; en verder opgeschrandert
 Zyn loutre armoedigheid in 't rymen dus bedekt,
 En voor het heldre Duitsch een warretaal verwekt:
 95 Men schuwe zulk een klip, door 't voorbeeld in zyn schriften;
 Waar na men best het schuym dier schorheit uit zal ziften.)
 Schoon Keulen dan zoo prat hem haar inboorling noemt,
 En juist by toeval zich van zulk een zoon beroemt:
 't Is Holland dat die roem hem waardig heeft doen worden:
 100 Dat kon zyn manbre geeft met zulk een kracht begorden;
 Dat zag zyn eerenstand, en bloeyende achtbaarheid;
 Dat hoord' hoe elk hem streelt, en eerbiedt, viert en vleit;
 't Geen als haar eygendom, hem, hoog, en zat van dagen,
 Thans in den schoot ontfangt, en helpt ten grave dragen:
 105 Doch tot besliffing van dit onderling krakeel,
 Is 't billyk, dat nu elk in 't goed genoeg deel';
 Laat Keulen hem den naam van AGRIPYNER geven,
 In zyn doorluchtig werk zal Hollands glori leven;
 En dat hem dat met recht ten top van eere schroef,

90 *Sleeplend'ge*: een niet onaardig gevormd woord, dat wel in gebruik had dienen te blijven, mits liever zonder de kontraktie, die 't wat stroef maakt.

90-94 Deze regels zijn, volgens den schryver van het leven van Oudaen, gericht tegen het straks vermelde Kunstgenootschap *Nil solentibus arduum*, en by de aanhaling daarvan laat de biograaf er op volgen: „hy (Oudaen) sprak menigmaal met groote verontwaardiging hier af, en het heeft my, aen beter klanken myner vaderlyke stadt gewent, menigmaal tegen de borst gestooten, gelyk het nogh stoot, als ik luiden, vernaeamt anders genoeg en in de werelt gezeten op een toneel, hoogh genoeg om van yder gezen te worden, deze taal hoor uiten:

Hoe meent gy dat grynzen

De schalkheit dekken, en nu togten ons ontreynzen!

Daar deze slotwoorden niet op elkander kunnen rijmen, dewyl het een zonder, het ander met een e moet gespelt worden. Zy lezen Vondel, zy pryzen hem, zy willen hem op hunne manier navolgen, en zien ondertuschen niet, hoe omsichtig hy is in het myden dezer aanstootelyke klippen. Men zie in de Hekeldigten deze woorden van hem anders behandelt op deze wyze.

Het strekt een tassen arontgryns,

Gespickelt met wat logenschyns.

„Maer onze Amsterdamsche rymers (de nauwkeurige geesten zoudere ik uit), om hun doen klem te geven, schrijven slechts *greinzen* van *grynzen*, om dus te rijmen op *ontreynzen*. En 't is hun schult niet, maer te wyten aen hunne opvoedinge, aen de verkeerung met menschen, onzuiver van spraek, en allereerst aen het onderwys der Leermeeesters in deze stadt, die, niet vry van deze vlekken, den kinderen met de beginselen der spraakkunst dit wangeluit inboezemen.” — Men kan uit deze laatste woorden zien, dat de slechte gewoonte om *y* en *ei* in de uitspraak niet te onderscheiden, eerst van de helft der zeventiende eeuw dagteekent en toen, hoezeer te Amsterdam reeds ingeslopen, nog naar Rotterdam — waar de schryver van 't Leven van Oudaen woonde — niet was overgewaaid.

94 *Het heldre Duitsch*: hier staat *Duitsch* weér voor *Nederduitsch*.

100 *Begorden*: wy zouden thans, voor 't Fr. *coindre*, liefst „omgorden” schryven.

103 *Hoord'hoe*: gelyk hierboven, vs. 80, *queekt'het*: de Zuid-Hollandsche schryvers, als Oudaen, bleven 't langst overhellen naar 't naburig Zeeuwsche gebruik, om de *A* ongeaspireerd te bezigen.

107 *Agripynner*: een naam, dien V. zich zelven ook meer dan eenmaal gaf.

- 110 Dat lust ons rechtevoort t'ontdekken op de proef.
 Euripides, geacht de wytste mensch van allen
 (Zoo kost een schrandere Hooft de keurge toets bevallen:)
 Die pen zette op papier, gaf proeven van zyn geest
 Welk onnavolghelyk geoordeelt zyn geweest:
- 115 Maar d'AGRIPYNER doet de gryze Athener zwichten
 In uitgewrochten styl van Treurtoneelgedichten:
 Een tegenstelling geef 't onloochenbaar bewys:
 Dat Grieken zijn Orest, dien schrandren dollen, prys',
 Zoo langzaam in 't beleyd van zyn besluit en reden;
- 120 Wanneerwe Nero zien in zyn onstuimigheden
 Aan 't hollen, afgemat, gedoodvlakt, en gejaagt
 Van sidring, wroeging, angst, en wanhoop die hem knaagt,
 Zoo vindenw' een verschil dat kenlyk is te merken:
 En zoo zelf Griekenland van d' uitgeleze werken
- 125 Der Dichtren, welker styl 't Toneel met bloed bemorft,
 Tot keurig onderscheit geen oordeel vellen dorft;
 Hoe verre hun VONDEL hier de Lofkrans kooft ontrukken,
 Dat leer ons 't Vyftal, van die meestberoemde stukken
 Der Grieksche Dichters, door zyn schrandre pen vertaalt,
- 130 Waar in geen mindere zwier van taal en houding straalt,
 Dan z'in d' oorspronklykheit van hun geboorte melden;
 By 't geen hier, in hun kracht, zyn eigen werken gelden:
 Men neem zyn Fabel van Salmoeneus, deeze alleen
 Is machtig al 't vernuft van 't uitgesuft Atheen
- 135 Als kinderlyk te doen verzwinden, en verdwynen,
 Daar hy dien hemel rolt uit zyn toneelgordynen:
 Om niet te reppen van dien trotfen Lucifer:
 Dat Treurspel voor den tijd, dat alles tarten dar:
 Wat kracht, en heerlykheit, wat majesteit en waarde
- 140 Vertoont zich hier! hy voert den Schouwburg op van d' aarde,
 Langs hemelbogen, op gestarnte, en wolken, door
 Een kreits van vuur, en licht, en water; op het spoor
 Der onbeganklykheit, met blixem, storm, en donder;
 En opent voor elks oog een aller wondren wonder:
- 145 Tot dat hy weder daale, en op gelyke wys,
 Uit eenen zelve bron van rykdom, 't Paradys

120 Nero: in den *Peter en Pauels* namelyk. Zie Deel IV, blz. 93.

125 *Dat Treurspel voor den tijd*: dit schynt te moeten beteekenen, dat treurspel, waarvan de handeling plaats had voor den aanvang der gewone tydrekening.

Dor voor durft.

- Bemaale, en kleede, met dien morgendauw en luister,
 Eer 't Adams appelbeet zoo deerlyk dompte in 't duister.
 Hoe zyn verheve geeft, ook uit een woord of twee,
 150 Haar stoffe ontleenen kost, om, in het wyde en 't breê,
 Zoo onbekrompe zich in rustigheid t'ontvouwen,
 En heerlyk, groots, en ryk, haar Treurtooneel te bouwen,
 Dat blykt aan zyn bewerp, en vinding, vol van kracht,
 In zyn Batavische Gebroeders voortgebracht;
 155 Zoo kent men by de proef der Griekse en Duitse vaarzen,
 Wie meer hoogdravende komt stappen in zyn laarzen:
 Want schoon men Palameed om reden niet en lyd;
 Zyn Maagden niet genoeg gevormt ziet na den tijd;
 Vrouw Stuart niet gedooft na waarde door te breken;
 160 Noch geeft hy stofs genoeg, om van zyn lof te spreken,
 Die in zyn Bybelstof alle outheyt leit in ly:
 Want wat verziende stof der Grieken haalt er by
 Zyn Noach? uitgeteert in treurigheid, en smerten;
 Daar geen vermaning wulpe uitzinnigen gaat ter herten:
 165 Zyn Joseffen? de zucht des vaders? of de bloem
 Der kuisheit, of 't beleit der wysheit; Memfis roem,
 En 's stamhuis heylbehoud? Zyn Jestaas hertsbeknelling
 Uit Godbelofte, en liefd? Zyn eedle wrok, en zwellung,
 Van geeft, en moed, en kracht, in Samsons heilge Wraak?
 170 Daar 't kerkgevaarte ploft, dat d'aarde dreun en kraak',
 Den hemel huil', en loey', en daver' op 't bewegen:
 Zyn Davids treur'ge vlucht? daar voor de zon gelegen,
 Op 's Vaders leegersteê, die godvergeten zoon
 Door zulk een gruwel sterkt zyn ingreep in de kroon:
 175 Zyn David trots herstelt, tot schrik der vloekgenooten?
 Daar drywerf Joabs spies dien zoon in 't hert gestooten,
 En hangende ysselyk verworgde Achitofel,
 Toont wat Gods wraak vermag op schandvlek, en rebel:
 Zyn afgekaatste storm, die 't halsgerecht kon leveren?
 180 Daar David scheen den stam, en 't recht, der tegenstreveren
 Te trappen op het hert, in Sauls overschot:
 Zyn prins Adonias, die vlammente op 't genot
 Van 't ryk, de schepterzucht (gevaarlyk in 't voltrekken)
 Met zulk een teederheit van minzucht wist te dekken;

171 Den hemel: zie t aangezekende op vs. 70.

- 185 In Joabs bloed gefmoort: Of, daar, in Salomon,
 De welluft, en de lift, de wysheit overwon?
 Elk puikftuk raakt den grond der zielberoerlykheden:
 In 't barnen van 't gefchil van hertstocht, en van reden:
 Waar by men voegen kan 't verwoeft Jerufalem.
- 190 En zoo de tranendauw zich oit tot paarlen ftrem',
 (Om hier het dierbre fnoer dier paarlen vol te lezen)
 Als d' oude Troonmonarch, en Ryksvorft der Sinezen,
 Vorft Zunchin, neêrgeploft, komt ftorten uit den floel,
 Dat zulks den bodem van ganfeh Azië gevoel;
- 195 Als Gysbrechts ftad in 't vuur van haar verdelgde wallen,
 Een brand van Troje ziet herftichten onder 't vallen;
 Om niet te melden, hoe de ramp van Faëton
 Tot amber tranen fmelt de Dochters van de Zon;
 En alswe in 't Neêrlands zien, op 't voorfchrift der Latynen,
- 200 D' ellendige Hippolyt, en Hekuba verfchynen;
 Dan ziet men, dat door 't oog van zoo veel druks beftormt,
 De fchouwburg in een zee van tranen zich hervormt:
 Der dingen tranen, die de menfchlykheên beloven:
 Wanneer hen 't bloed-tapyt der treurftof opgefchoven,
- 205 Dus, zielbeweeghlyk, ziet verwifflen dertigmaal:
 Daar 't luchtig landfpeel van 't bevredigt Leeuwendaal,
 Als 't een-en-dertigfte gellingert tuffchen beyen,
 Met lieflykheit verquikt d' aanschouwers onder 't fchreyen.
 En fchoon hy noit daarna de trotfe Meffalyn,
- 210 Om een onnoozel woord, erkende voor de zyn;
 En dat hy Rozemond, of andren noit volmaakte;
 Wy vordren geen behulp van 't geen hy zelve wraakte:
 Men achte d' achtbaarheid der Schouwburg dus voldaan;
 Die noyt zoo hoog en ging, nochte oyt zoo hoog zal gaan:
- 215 Des moeten w' ons der blinde ondankbaarheid dier tyden
 Verwondren, die met boete en breuke dorft befnijden
 Een werk dat eeuwig bloeyt in onverwelkbare glans;
 Byzonder toen hy vlocht Vrouw Stuarts Martelkrans:
 't Geen met verfoeyenis de nazaat doet herdenken,
- 220 Met welk een bitsheit hem de bitterheit wou krenken;

185 Dertigmaal: dit ziet op 't getal der tooneelftukken, door V. gefchreven.

200 Niet zeer duidelyke regel.

210 Om een onnoozel woord: Oudaen zinspeelt hier op 't geen verhaald is Deel III, blz. 474.

211 Rozemond: zie Deel III, blz. 475.

- Die hadze mogen met het Recht begaan voorheen,
 Wat hadze een dierbren draad zyns levens afgesneen!
 Een Treurspel aan hem zelf, met zulk een schat van gaven
 Te domplen in zyn bloed, op schend'ge trant doen draven!
- 225 Schat, die me federt heeft zien glinstren in dien gloedt:
 Waar van d'erkentenis zich hier vernieuwen moet.
 Zoo, om zyn Heldentoon, Homerus word verheven;
 Of viel het Maro licht zyn voorbeeld na te streven,
 En met geen mindre moed te dringen na den prys;
- 230 Wen zyne Zangheldin op een zelve wys
 Ontvouwende, onverfaagt de krygstrompet liet hooren;
 Homeer en Maro zyn in VONDEL beid herboren.
 Maar met een beetren zwier van schikking, min verkracht
 Van onnatuurlykheên; en met gelyke dracht
- 235 Der welgevoegzaamheit, van plaats, en tyd, en stonden,
 Noit uit zyn vorm ontfchokt, noch van zyn draad ontbonden:
 By VONDEL word geen schild van eene Eneas oit
 Met een geheel gevolg van eeuwen opgetoit;
 Dry hondert tempelen in eene stad besloten;
- 240 De gansche zee gedekt met vyandlyke vloten;
 Daar 't schip des Hoofdmans, en de Hoofdman op zyn schip,
 En kenlyk word om 't hoofd de scheepskroon van Agrip:
 By VONDEL zwetst geen spies, noch spreken geene paarden:
 Zyn richtdraad houd doorgaans gevoegzaamheit in waarden:
- 245 Kent yemant schoonder staal als zynen Boetgezant?
 Hoe zwelt zyn geeft van stof daar hy den stander plant,
 Den dappren Veldheer komt al juichend tegentreden,
 En zegekranssen vlecht om d'overwonne Steden:
 Hoe leit hy op 't onthaal der Koninginnen toe!
- 250 Hoe word hy in 't bewys der Godsdienst nimmer moel
 Der Godsdienst, vastgelegt in zyn Bepiegelingen;
 Om tot d'erkentenis eens Oppersten te dringen
 't Halstarrig ongeloof, dat, als het Godt verzaakt,
 Zich in den ydlen draf van zyne waan vermaakt:
- 255 Dit vest een heerlyk werk op d'algemeene gronden:
 (Daar zich zyn yver aan 't byzonder houd gebonden,
 Schoon, wat de konst belangt, onwraakbaar, word de kracht

221 Met het Recht begaan: dit staat op de uitdrukking van Jan Gysbertszoon, vermeld Deel II, blz. 523.

227-231 Dit ziet op de beschrijving van 't schild van Enens, Deel V, blz. 314.

243 Zwetst geen spies, noch spreken geene paarden: als in de geschiedenissen der Dolende Ridders.

- Der waarheit Gode alleen ter keure toegebracht:)
 Uit welk een ader vloeit zyn Heerlykheit der Kerke!
 260 Hoe zich met zulk een pracht, en ryken toefel, sterke
 D' Altaargeheymenis (indien een mindre maat
 Van vaarzen 't heldendicht hier toe te schryven staat;)
 Waar toe noit Roomſche pen zoo ſchrander was verſneden;
 Bewikt men op 't gewicht van vinding, ſtyl, en reden:
 265 Met welk een glans, en kracht der wysheit, welk een ſchat
 En geur, beſprenkelt zich het Maagdenbrieveblad!
 Hoe heerlyk is zyn hand aan 't metſelwerk geſlagen,
 Waar met hy Amſterdam haar Raadhuis op komt dragen;
 Dat door d' Inwyding leeft onſterflyk in zyn inkt,
 270 Als 't in zyn grafgewelf der marmren zelf verzinkt.
 En zoo (dat God verhoede) in 't eind den Staat aan 't quynen
 Geraakt, ter neder ſtorte, uit 's Lands Zee-Magazynen,
 Door zyn verſtaalde pen vereeuwigt aan het Y,
 Zal 's Lands gezag beſtaan by zulk een Poëzy:
 275 Want wat vermag men toch uit Maro meer t' ontleenen
 Als eenig ruig bewerp van Roomens ruchtbre ſteenen,
 Hoewelze in 't heldendicht zoo heerlyk ſtaan als oit;
 Toen ſtandbaar van gebouw, nu door de tyd verſtroit,
 Doch op verbloemde wys in 't legwerk ingeweven:
 280 Maar ruſtig opgevat, en voor de vuift beſchreven,
 Gelyk het Magazyn in VONDELS vaarzen doet
 Dat houd alle eeuwen ſtand, op onverwrikbren voet.
 Liet zich Horatius, die puikſtem, noit verdrieten,
 In Liergezangen 't merg der wysheit uit te gieten:
 285 Zyn geeſt en ryk vernuft in eindelooze ſtof
 T' ontdekken, altyd fris, en jeugdig, als een hof
 Die 't oog verluſtigende in onderſcheide kleuren,
 De neus en 't hert verquikt met lieffelyke geuren;
 't Is VONDEL, dien ook hier deez' eer komt, dat zyn hand
 290 De Liergezangen volgde, en voerde in Nederland;
 Met onbedenklykheit en leiding doorgelſneden,

275 *Standbaar van gebouw*: zoo ook vs. 9 *ſtandbre kracht*: min gebruikelijk dan *ſtaanbaar*. 't Woord verdient geen navolging. *baar* vereenigt zich regelmatig alleen met de eerſte perſonen van werkwoorden, als in. *kenbaar*, *vloerbaar*, *openbaar*, *denkbaar*. Zeker is Ondaen misleid geworden door woorden als *dunkbaar*, *ſtrijdbaar*, *onbruikbaar*, *gangbaar*, enz., doch wat b. v. de beide eerſte betreft, ook daarin is *dunk* en *ſtrijd* geen ſubſt., maar de 1 perſoon van *dunken* en *ſtrijden*, terwijl *onbruikbaar* is gevormd als tegenſtelling van *bruikbaar*, dat weer van *bruiken* kwam, en *gangbaar* van 't oude *gangan*.

290 't Is niet de vertaling der Lierzangen van Horatius, maar het ſchryven van Lierzangen op diens voorbeeld, dat hier door Ondaen in Vondel geprezen wordt.

- En konstig gefchakeert met volgre buigzaamheden;
 Dat alles eindelyk zich, zonder fchor geluidt,
 Of horten, op de maat naar eifch der ftoffe fluit:
 295 Want wil hy d'eedlen Ryn een hogen lof beftellen,
 Noit fmelt het malfche vocht der rype muskadellen
 Zoo lieflyk op de tong, als, in 't beroert gemoed,
 Deez' zyn geboortefroom iet godlyks ryzen doet;
 Zelf wordt 'er op zyn Lier zoo fterken toon geflagen,
 300 Dat z' ook de Koningen doet fiddren, en vertzagen;
 Den Noordfchen Nimrod wrong een tweede fpyt om 't hert,
 Dat, na vergeeffchen storm, zyn leed vereeuwigt werd
 In d'onverganklykheit van VONDELS maatgezangen:
 Een ander, opgefpijft om oorlog aan te vangen,
 305 Behelpt zich met den hoon, gegrondveft op 't verzier
 Van eene Staatspilaar: en 't was een blad papier,
 't Was een onnozel vaars, dat niet een menfch beledigt,
 Maar 't ftaatsgeval vermeld, toen d'oorlog was bevredigt:
 D'oorblazer vat dit aan, wien andre ftof ontbreekt,
 310 Waar met hy 't vuur in 't hert der Koningen ontfteekt:
 Zoo wierd een woord van lof, by Pindarus gefproken,
 Hoogwaardiglyk beloont, onwaardelyk gewroken;
 Omher gekaatft, gelyk een opgeworpe bal:
 De Dichter had geen fchuld, maar 't fpelende Geval.
 315 Luft VONDEL zich den geeft t'ontfronfen, kleene dingen
 Te nemen tot zyn ftof, en helder op te zingen,
 Hy kiest een klokmuzyk, en bauwt het geestig na;
 Daar 't fnik-gedingel noit met tripplen ftille fta:
 Zoo dat voor 't hoog en laag, gefmolten in zyn klanken,
 320 Men 't vonderyk vernuft, en oordeel heeft te danken,
 Waar met hy zaken paf van Godsdiensft, ftaat en plicht,
 Op een naar eifch van 't werk getempert maatgedicht:
 Waar met d'eenparig en fteeds deftige AGRIPYNER
 Geen dart'le Venus eert, gelyk de Venuzyner;
 325 Geen wulpze zeden ftyft; noch oit, door los beleyd,
 Zyn heldre naam bevlekt met onftandvafteigheit.

300 Den Noordfchen Nimrod: dit ziet op Karel Gustaaf van Zweden, in Vondels *Triomf van Kopenhagen*, aldus beftempeld. Zie Deel VII, blz. 747.

305-312 Zie het deewege verhaalde Deel XI, blz. 14.

31 Snik-gedingel: aardig gevormd, klanknabootfend woord.

321-325 Waar met voor waarmede; zie Deel I, blz. 31. De dialektvorm is nog in Friesland en elders in gebruik.

Noch stond ons op zyn Luit een andre snaar te roeren,
(Indien men Juvenaal zocht in het spel te voeren)

Van zyn in spytig ernst scherptandig Hekeldicht;

130 Dat als een sterke loog, of bytzalf in 't gezicht,

De herflens met die geur, voor nieskruit kon verfstrekken;

Of peperbeets-gewys een hitzigheit verwekken:

Een prikkling op de tong, als iets 't geen brand, en smaakt,

't Geen krabt, en ketelstreelt, 't geen roskamt, en vermaakt,

335 En spitst een redenpunt 't geen vliemende is en stekend';

Indien niet door de tyd dat vuur in d'as gerekent,

Door ryper jaren niet de drift getempert was,

Welk in zyn manbre jeugd hem diende, om recht van pas

Te zitten achter het verval van Staat en zeden:

140 Voor al wanneer hy zocht den ploi der outerkleeden

T' ontrimplen, en den peuk t' ontdekken daarze lag

Bedommelt in 't gezeet van 't Kerkelyk gezag.

Indien men 't oog wil slaan op zyn vertaalde Werken,

In rym, of rymeloos; dappre arbeit past den sterken:

345 Breng Flakkus, voer Virgiel, neem Nafso tot bewys;

17-33 Hoe voortreffelyk een dichter Oudaen geweest zou zyn, indien hy door goeden raad en overleg met lieden van gekuischten smaak ware gevormd, bewyzen de hier voorkomende regels. Simmer faalt het hem aan kernvolle, krachtige, gepaste, doorgaans byzonder gelukkig gesmeede woorden; had hy de kunst bezeten om ze op harmonische wyze saem te voegen, zoodat hy niet alleen het verstand, maar ook het oor behaagde, hy zou op eene lyn met Huygens en weinik beneden Bilderdijk te noemen zyn geweest.

34 Peuk: d. i. „vuiligheid.“ Zie MYERS *Woordenfchat* is v. In gelijken zin gebruikt Oudaen het ook elders in zyn *God*, Deel II, blz. 241.

Men poog dan noit den peuk der helche duisternissen

Welk God verdelgen wil, uit d'afgrond op te riefchen.

't Is waarschynlyk van *peuken* of *poken*, „uithalen, uitkrabben, b. v. het klokhuis uit een pyp.“ Zyn pyp *uitpeuken* wordt nog wel gehoord. *De peuk* is alzoo „het uitkrabbel, het uitschraapfel, het vuil.“

34 Gezeet is van *zede* en heeft, even als 't oude Fr. *coustume*, eerst alleen „gewoonte,“ vervolgens ook „mode, kleederdracht, gewaad,“ beteekend. Zie *Uitlegk. Woordenb.* op Hooft. Zoo zegt deze dichter in zyn *Geer. van Velzen*:

En nagelast aan 't lijf dit knarsfende gezeet

Met kraft gedrongen, dat van riem noch gespen weet.

Waarschynlyk is Bilderdijk door deze regels verleid geworden om 't woord *gezeet* met „scharnier, verband van de harnasplaten“ uit te leggen. Noch by Hooft, noch by Antonides (ook door Bild. aangehaald), noch by eenigen schryver, kan het anders opgevat worden dan als „gewaad.“ — De beteekenis der twee bovenstaande regels van Oudaen is alzoo duidelyk. hy roemt de hekelpoëzy van Vondel, waar deze het vuil wist te ontdekken, dat in de plooiën van 't kerkelyk autoriteits-kostuum verscholen lag.

35-36 Blykens deze regels verkeerde Oudaen in de meening, dat Vondel een vertaling van Tasfons heldendicht had gemaakt. 't Is meer dan waarschynlyk echter, dat onze Rotterdammer hieromtrent, door valsche geruchten, in een dwaling was gebracht. Reeds is door my — Deel II, blz. 157 en Deel IV, blz. 420 en 421 — gesproken van de vertaling der „Jerusalem,“ door Testelschade vervaardigd en door haar aan V. gegeven om te „betuttelen.“ Vermoedelyk had V. uit dat handschrift wel nu en dan 't een en 't ander aan vrienden voorgelezen of laten zien en had zulks aanleiding gegeven, dat sommigen, uit misverstand, hem voor den maker hielden. Dat iets dergelyks zeer licht plaats kan vinden, is my uit mijn eigen voorbeeld gebleken. 't Is my steeds een groote moeite geweest, aan sommige lieden de overtuiging te geven, dat niet ik, maar wylen mijn vriend G. van de Linde de schryver was der gedichten, door my onder de vlag van „de Schoolmeester“ uitgegeven. Ware nu na Vondels dood het handschrift in zyn hoedel gevonden, dan zou het misverstand zich terstond hebben opgehelderd; doch 't is te denken, dat hy dit aan de erfgenamen van Testelschade had teruggegeven.

- En Tasso, die men wacht dat eens ten grave uitrys:
 Zoo yemand ook een styl in onrym zich verkoze,
 Ik ken geen majesteit die boven VONDELS próze
 Zich heffe in rykdom, kracht, of helderheit van taal:
 360 Doch gun me dat my 't perk der Poëzy bepaal.
 Die dan Euripides, in treurspel, gaat te boven;
 In heldentoon, Homeer, en Maro kan verdooven;
 Den Venuzynner tart in 't tempren van zyn Lier;
 En Juvenaal verwint, in 't glinstren van zyn vier;
 365 Besnoeit met recht den roem van Latium, en Grieken:
 Wie nu dien Adelaar, in 't zweven op zyn wicken,
 Meent in te winnen, of door volgluft aangenoopt,
 Hem 't achterhalen, op zyn voetspoor, daar hy loopt;
 't Zy hoe grootmoedig zich die trant verheffe in 't schryven,
 370 Die komt, als Ikarus, op wasse vleugels dryven,
 Daar by de zon gevoert zyn steigring 't spoor verliest:
 Twyl d' oude Dedalus d' eenpaar'ge heirbaan kiest.
 Doch zoo men nevens hem 't Hooft zyner tydgenooten
 (Eer 't vuur van 't jeugdig bloed zyn aadren was ontschoten)
 375 Wil vordren om de proef te nemen, wie van twee
 Met meerdere majesteit de Dichtkonst koom bekleên:
 In beyde (dit staat vast) blinkt overwicht van gaven;
 In beyde weet de konst op hoogen trant te draven;
 Standvastig, zenuwryk, zielroerlyk, wonderbaar;
 379 Maar blyde en fris in d' een, in d' andre styf en zwaar:
 Stel vry den harnasdans met bardezaan, en degen,
 By d' eedle rustigheid van 't mollige bewegen;
 Wie 't kraftbarende groots der wrangheit waarder acht,
 Wy pryzen 't heerlyk schoon dat geen gehoor verkracht:
 383 Word iemand omgezet van andere gedachten,
 Wy zyn getrooft de proef, de keurtoets af te wachten:
 En of de Dichkonst niet, die VONDEL voerde in top,
 Weer met Hem daal', daar geef de tyd haar uitpraak op:
 Zyn rykdom doet de kracht van Cefars eeuw herleven;
 386 Die heeft de Roomsche taal haar vasten stand gegeven,

362 *Tuyl*: samentrekking van *terwijl*, doch niet na te volgen, om dat zy zich toch moeilijk als één lettergreep laat uitspreken.

365 't *Hooft zyner tydgenooten*: „Hooft.”

370 *Bardezaan*: „partezaan, partuifanus, hellebaard.”

373-386 Zou hetgeen Oudaen hier aan 't jonge Holland van zyn dagen toevoegt, niet nog volkomen van toepassing zyn op 't jonge Holland, dat later — evenzeer een ras van pygmeeën — zich aan Bilderdyk vergripen dorst?

- En als een stale pen gesteken op de spil,
 Waar door ze onwrikbaar staat, voor eeuwig, vast en stil;
 Zoo mede zal de kracht van Neêrlandsch wisseltalen
 Zich in den vasten stand van VONDELS Duitsch bepalen:
- 385 En zyne Poëzy, 't zy wie het voorhoofd fronsf,
 Verftrekken, elk te nut, de Noordstar in de Konst:
 Want, om my onverbloemt myn oordeel af te vergen,
 (Al zoude het d'yverzucht van 't Konstgenootſchap tergen)
 Van 't ſchaalgewicht in 't werk der Dichtren thans in ſtand;
- 390 Indien men werk, en werk, den andren tegenkant,
 Der Dichtren, thans in ſtand, doen een'ge zich benyden,
 Om haare uitmuntentheên; ſtaan andre wat bezyden,
 Word deze uit luſt gezocht, uit wanluſt die gewraakt,
 Na 't voorwerp, meer of min, het oor of 't oordeel ſmaakt:
- 395 (Het woest, en onbefnoeit domdrieſtige gepeupel,
 Of die de deernis zelf vertoonen, ſtyf en kreupel,
 Die haat, en weer ik weg; of 'k leenze pas het oor
 Als zangers op een brug, die 'k in 't voorby gaan hoor:)
 Maer VONDEL eifcht alleen eerbiedige gedachten,
- 400 En needrig diep ontzag: te groot om na te trachten;
 In een volkomenheit die geen gelyk en lyd;
 Te heerlyk voor den toets, en boven alle nyd:
 Die ('t geen verwondring eifcht) zelf in zyn hooge jaren,
 Zyn naam in 't eedle waas der frisheit kon bewaren,
- 405 Vermits hy noit en valt in ſtof, noch ſtyl, noch toon;
 Gelyk veel andren zoo lafhertigh zyn gewoon:
 Zoo dat het wonder ſchynt, dat iemand, ingelaten
 Om van zyn hooge geest de kracht te kunnen vaten,
 En daar de Konſt aan hem zoo ſchoon een voorbeeld heeft,
- 410 Zich tot den laffen trant van zulke vaerzen geeft,
 Die ſpoorloos, zenuwloos, onſmaaklyk, en verwrongen,
 En zonder ſtofsbewerp ons dikmaal toegezongen,
 Gemoeten by den weg, en kroppen ſtad, en land;
 En noch, gelykmen meent, van luiden van verſtand:
- 415 Maar vind' mer die dit werk als krachteloos betichten?
 Dat 's ingeboren blind: dat vlies is niet te lichten:
 Een tay koud herſſenſlym, of zwart gebrande gal,
 Daar geen Rabarber baat, geen nieskruit helpen zal.
 Om eindlyk dan het blad der rekening te ſluiten,
- 420 (Ik zal myn meening rond, en onbewimpelt, uiten;)

- Het opgeftapelt werk der dichtren altemaal
Heb d' een, een eenig blad van VONDEL d' andre schaal;
Wat baat het, 't eenig blad van VONDEL zal de dichtren
Der Dichtren altemaal in zwaarte ver doet zwichten:
- 425 Wie geeft hier reden van? wat 's d' oorzaak? is 't misfchien
Om dat de Dichters thans, 't geen anderen niet en zien,
Een innig konftgeheym befpieglen en bevitten?
Ixions wolk, en niet de Juno zelf, bezitten?
Hun fpraakwys op een vorm van drierleye flag,
- 430 En die men niet ontdoen, en niet vermengen mag,
In hooge, middelbaare, en lage, toe gaan ftellen?
Met regels, en bericht, elkandre flaan, en quellen?
Waar door, terwyl men van de deelen fchryft, en kyft,
In hun geheele werk 't geheel verloren blyft:
- 435 Of is 't noodfchikkelyk, dat eens de konft, gerezen
Ter hoogfter peyl, in 't eynde haar afgang heeft te vrezen?
En dat een mindre kracht, en mindre mogentheit,
Te met haar flauwte ontdekt, of 't pad daar toe bereidt;
Tot datfe in geeft, en moed, en oeffening aan 't zinken,
- 440 Ten laafte al 't licht verliest waar metze plag te blinken:
Zoo heeft al wat 'er zweeft beneên de Manekloot,
Zyn opkomst, en zyn bloey, zyn ftilftand, en zyn dood:
En 't geen m' aan 't vorig lot der eeuwen kan befpeuren,
Zal ons ontwyfflyk, in dit voorwerp, me gebeuren.
- 445 Nu zeg vry, die dit leeft, dat ik geen Lykdicht fchryf;
Maar met myn fchaduw vecht, of met een niemand kyf:
Een VONDELS eer uit nyd bekruipende verachting
Eyfte hier de tegenftand, uit loutre plichts betrachting:
Men zeg my verder, dat ik uit myn eigen ftof
- 450 Niets toebreng, tot betoog van 's grooten Dichters lof,
En loffpraak; maar hem zelf zijn paarden, en cieraaden
Ontleenende, op zyn lyk zyn eigen laurebladen
Koom fpreyen, 't zyner eer: dat 's recht: geen andre geeft
Dan VONDELS (hy alleen fchoeit op zyn eigen leeft)
- 455 Is machtig om den Held een eerenvaars te maken;
Of waardig om zyn aflicke, en lykbus te genaken:
Schreef Roome haar Keizeren hun lykvergoding toe,
Bezorgende om al ftill, wanneer men ze open doe,
Ter houtmyte, op hun lyk, een arend uit te laten;
- 460 Dien arend is hy zelf, niet in zyn vlucht te vaten:

- Wy kruipen flegs van verre hem in zyn schaduw na,
 En oogen waar hy vliegt: indien niet zonder ga
 Zyn pennen uitgezet, en boven ons vermogen
 Gestegen, men vergeefs hem verder na wil oogen;
 465 O! bood my nu een God, of Zanggodin, de hand!
 Hoe voelde ik my gesterkt van zulk een onderstand!
 Kom, Zanggodinnedom, en help my 't lyk betreuren!
 Weg, weg, met dit gesmuk van voden en van leuren;
 Men wacht uit dit verzier de geeft en 't leven niet:
 470 En schoon men haar somtyts in VONDELS vaarzen ziet,
 (Hoe nu toe! 'k moet my zelf hier tegen VONDEL kanten!
 Neen; tegen VONDEL niet; maar tegen deze quanten,
 Diens ongesloten hoofd, en voorraad zonder pit,
 Waant dat' er in die vond een wondre schoonheyd zit:
 475 Die, op zyn Jupiters, al lang van zulk een ballast
 Van wysheit in de kruyn geportelt, en gepallast,
 Nu zwoegen van de dragt, en hard in arbeid gaan:
 Oeh help! ontfang de vrucht, o vroetvaar, o Vulkaan!)
 Gewoonte, en 't wangebruik der tyden, niet bestreden
 480 Van 't krachtiger betoog dier ydle nietigheden,
 Heeft lange d' overhand behouden: maar indien
 My d' oude Vader thans die nasleep meer deê zien,
 Al schoon hy quam my zelf met dit geleyde ontmoeten,
 Dus zoude ik, uit myn ernst, den gryzen Dichter groeten.
 485 Eerwaardste Vader, hoe, waar heene met dit volk!
 Bezwalk uw' schoonen dagh met geen zoo duistre wolk;
 Noch leer het nagelacht dat stallicht te beminnen:
 Uw' wysheit weegt veel meer dan al de Zanggodinnen:
 Dan al het Godendom: schoon 't lierdicht haar somwyl
 490 Kon dulden, 't treurspel draaft op heerelyker styl:
 Waar staaf het Godendom deez' edelste uwer werken?
 Men zal geen mindre kracht, geen zielontbering merken
 In d' andren, schoon' er dit behulp niet ondersteunt:
 Een kruk daar 't arm geltel van mindre geeft op leunt.
 495 Niet datwe als met de zweep der rympen uitgelaten,
 Alle overdrachtige, en gebloemde Wyfheit haten;
 Of walgen van de smaak der kerne en 't heilzaam pit,

475 *Geportelt*: *portelen* is het frequent. van *porren*.

Gepallast voer „door *Pallas* gekweld,” een woord van Oudaens vinding, en hier niet onwaardig van uitwerking.

Dat nuttlyk inde noote eens zinverdichtfels zit;
 O neen, in 't minste niet; wy kunnen, opgetogen,
 500 Zinspelingschetfen en toepassingen gedoogen;
 Perfoonsverbeeldingen waarden, als iet groots;
 En d' overkleeding, die d' Aaloudheid zich, des noods,
 Aanmatigde (om 't geheym van haar vernuft te dekken
 Voor ongewyden, om niet licht ten roof te strekken
 505 Voor rukeloozen; maar zich voor 't onguur geweld
 Der zwynen veyligende, een School daar wyfheit geldt
 Te stichten;) met vermaak en minzaamheit beschouwen;
 Wanneer men ons 't geheim dier wysheit komt t'ontvouwen:
 Maar dat men zelf de kerne al heel ter zyde zet,
 510 En niet als op 't gefmuk der buytenschorfle let;
 En, met Pigmalion, verslingert op de zwieren
 Zyn zelfsgelvormden beelds, te zottlyk dat wil vieren;
 Het drukt, omhelst, en kust; en spoorloos, eindlyk, op
 Uitzinnige wys, boeleert met zyn ivoren pop;
 515 Die dwaasheit loopt te ver; zoo gaat het met de goden:
 't Natuirgeheim van iets by d' ouden aangeboden,
 Bedommelt in die schorfeh, word niet meer nagevorscht,
 Wanneer men dus waardeert waar met het gaat beschorft:
 Men bid, men roept haar aan, men vleit haar met gedachten
 520 Van hemelheerschappy, en 't stuur der oppermachten:
 En welken afgod toch (wier oorspronk in 't verzier
 Der Oudheit heeft bestaan;) dien niet een streek en zwier
 Naar eenig eygenschap van 't eeuwige Godlyk wezen
 Vergoelykt? en helaas! uit zulk een bron gerezen,
 525 Heeft zich dien warrelknoop der duivelen geplaatst
 Op 't outer, dat dien stank in 't eeuwige Aanschyn kaatst.
 Ook ziet men, dat somwyl d' uitsporigheit zoo verde
 Te been raakt, datse, op datse haar ophef magtig werde,
 Zelfs onder dit verzier, ook God op zynen troon
 530 Dien eeuwiglevende, in een *) zelve werk vertoon:
 De Dichter, om zyn werk al verder op te cieren,
 Durft, op dien naam, 't ontwerp van een gesprek verziern,
 (Zoo groeit de wanschik aan) dat eene Godheit past,
 Met Luciaans Jupyn aan 's Noodlots keten vast;

527 *Zou verde voor zoo verre?* of is *verde* hier als een basterdwoord te beschouwen voor „groen,” en moeten wy er mede verstaan wat de Franschen met *vertement* uitdrukken?

*) SANNAZARIUS. [Noot van Oudaen].

- 535 Hy dreygt vergeefs Promeeth aan Kaukasus te fluiten.
 Doch laat ons dit geheim niet roeren; dat, van buiten
 Bestreken met een glimp van aanzien, niet en lyd
 Dat iemand dit voor 't oog der leeken dus ontwyd.
 Wy stellen dan een maat van vryheit (en met reden)
 540 In overwendingen, en zelleftandigheden,
 En richten 't onderscheit der tyden na die maat:
 De toestand keurt een werk, na 't voorvalt, goed of quaad:
 Men ga met Naso vry door zyn verzienslen weiden;
 In zyn Herscheppingbeemd zich onbepaalt vermeiden;
 545 Men pluk' er d' ope stof tot redelyk gebruyk:
 Maar dat men zich zoo diep hier in verzink', en duyk',
 En zoo gemeenzaam worde in zynen godenhemel,
 Dat telkens ons dien broey voor d' oogen maal', en wemel,
 En 't breyn bemachtig', dat die drift haar kracht ontdekk';
 550 Dat 's ver de paal voorby, en buyten 't vroed bestek:
 Want past het nu de tyd om bystand af te bidden
 Chimeren, die men zelf als mommen voert in 't midden?
 Misschien toen 't Heydendom een andre kracht erkost,
 Heeft dit de Dichter met inschikklykheit begoft:
 555 Maar wat verschilt het, daar Gods yver aan geen beelden
 Zyn eer wil geven, of de wuste zinnen speelden
 Op zulk een herffenbeeld; of dat zich 't oog vergat
 Aan 't geen van 's makers hand zyn vorm bekomen had?
 Ook zag men Salomon, verwonnen van zyn wyven,
 560 Met een beklemt gemoed d' afgodery bedryven;
 (Gelyk hy van uw' pen ons voorgedragen werd,
 O VONDEL) schoon hy God erkende en eerde in 't hert,
 En d' ydle beeldendienst een poppenspel waardeerde,
 Waar aan de wysheit Gods zich luttel kreunde, of keerde:
 565 Helaas! hoe is het hem zoo jammerlyk vergaan!
 Een bygod, hoe gevorint, raakt Gods oogappel aan.
 En doet men eens de deur voor dit gebroedfel open,
 Het grimmelt van 't gewormte uit dezen drek gekropen;
 Want die met zyn gedachte op die bewerking kooft,
 570 't Zyn goden wat hy denkt, 't zyn goden wat hy droomt,
 't Zyn goden voor en naar, van onderen tot boven;
 Hy zal met d' eige faus al zyn gerechten stoven,

535 *Erkost* voor *erken*, even als *begast* voor *begon*; maar Oudaen verwacht hier — als velen nog doen —
kon met *kende*. In mijn jeugd placht men, in de extra-beschaafde kringen, altijd: „hij *kost*” voor
 „hy *kon*” te zeggen.

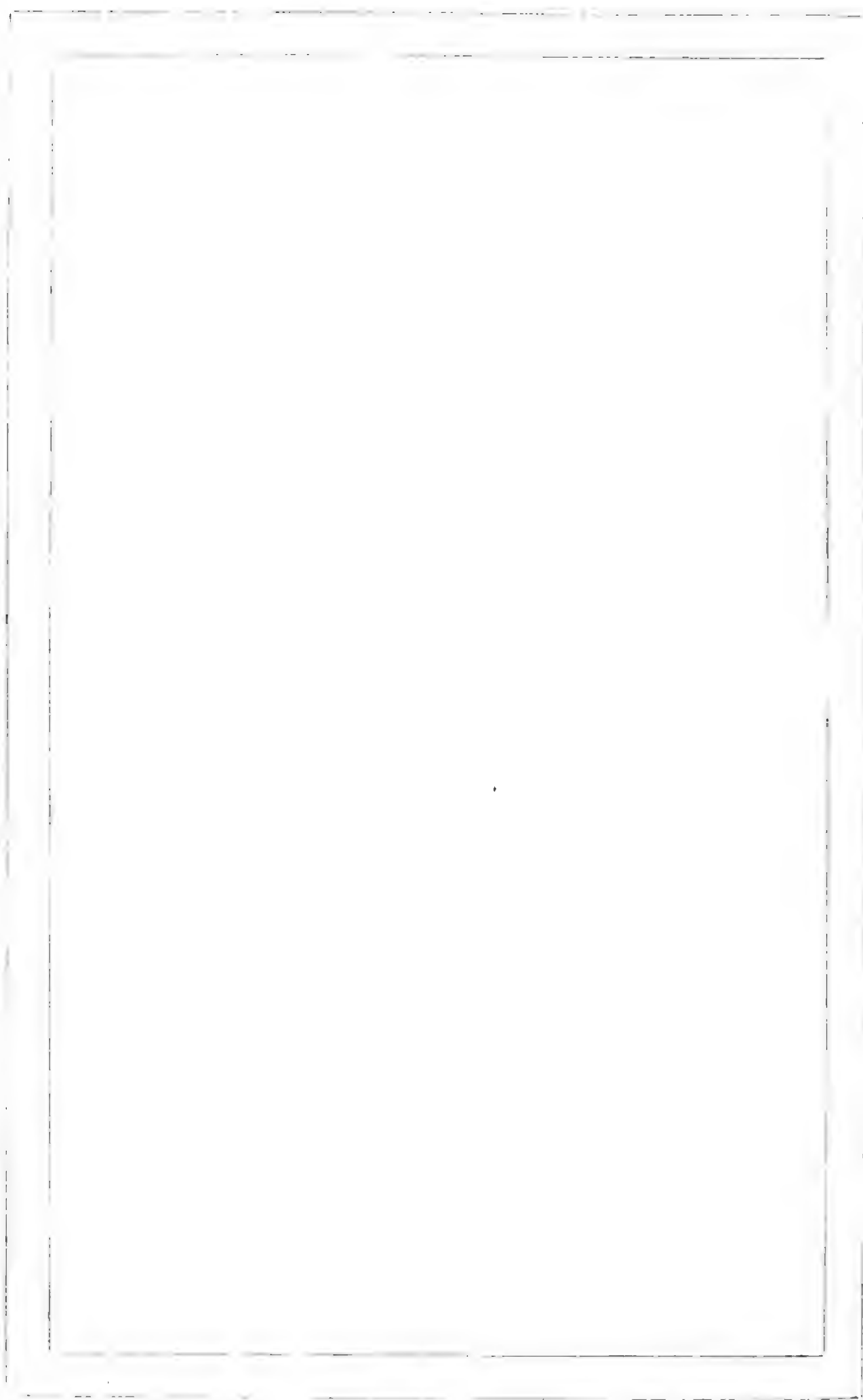
En brengen telkens, eer hy 't kamerspel volspeel,
 En weêr, en wederom, die mommen op 't tooneel:
 675 Zoo vind men, met de vos, in 's kramers winkelkasten,
 Parmante tronien, en statige grimmasten;
 Maar zoo men, met de vos, het werk van achtren ziet,
 't Zyn hoofden zonder brein, of inhoud; meerder niet:
 Want wat zelfstandigheid, wat stoffe, zal m' er merken,
 680 Indienme wel beziet d' aldus bewrochte werken?
 Geen zuil van bergkristal, of louter diamant,
 Maar een gebouw van glas, van kranke en broozen stand;
 De maker heeft zoo haast de oogen niet geloken,
 Of 't leit met al zyn roem verbryzelt, en verbroken:
 685 't Zy wien het laf gerecht van zulk onthaal verzaadt;
 Wy hebben lang dien broey, en varkensdraf, versmaadt:
 O VONDEL uw' vernuft, en geest, vol eedle gaven,
 Brengt beetre stof te berd, toont andre kracht in 't draven:
 Een trek tot vaste spys word met geen wind geboet;
 690 Dies schop vry zulk een disch, en toetsel met de voet:
 Uw' wysheit overweeg', en toets' het stuk wat nader.
 Indien ik dus die waan bestormde, d' oude Vader
 Gevoegzaam onderging met reden, en getrouw
 Berichte, ik weet hy 't my geen ondank weten zouw;
 695 Na 't geen ik uit zyn mond bevroede, by zyn leven,
 Door spraak, en wederspraak, en d' antwoord my gegeven,
 En 't geen misschien met recht die Dichter zich alleen
 Mocht eighen, om de kracht van zyne uitmuntentheên,
 Met eene Zangheldin die bystand dank te weten:
 700 Dat wil zich elken bloed en brekebeen vermeten:
 Zoo dat hy ook met recht zouw wraken deze vond,
 Al schoon hem thans hier in niet anders tegen stond:
 Want als 't gemeen begint de wys en 't spoor der Grooten
 Te volgen, word die wys, als walchelyk, verstootten.
 705 Weg met de Muzen dan al stellen andren vast,
 Dat deze sleep voor al op d' Uitvaartstaci palt:
 Al leit Apol den rei, al voert Minerf de reden
 Op eenigh heldenlyk, of ruchtbreu overleden;

675-696 Niet onbelangryk is 't, op te merken, hoe Oudaen zich hier wil doen voorkomen als in
 groote intimiteit met onzen dichter verkeerdt hebbende, die echter, als wy blz. 53 gezien hebben,
 alles behalve met hem ingenomen was. Zulk sacht van lof- en lykdredenaars heeft men ten allen
 tijde gekend, die, als zy een beroemden afgestorvene verheffen, niet nalaten eenige stralen van den
 lichtkrans, waarmede zy hem omgeven, op zich zelven te laten terugkaatsen.

- Wy achten dezen zwerm niet anders dan de schaar
 710 Der eertyds snottige Lykhuilfers voor de baar;
 En zoeken onze ontwerp, en vinding niet te styven
 Met deze uit fleur van ouds gehuurde flenterwyven:
 Staat iemant radeloos, of vint hy zich misſchien
 Van onderſtant ontbloot, van voorraad niet voorzien,
 715 En dat hy byſtand zoek', of ergens hulp ontlene;
 By d' AGRIPPYNER vloeit een eeuwig Hippokrene:
 Die onder 't dichten dan geen vuur in d'aadren voelt,
 Indien hy maar de mond met deze waatren ſpoelt,
 Hy voelt zyn borſt van vuur, en yver aangeſteken,
 720 Om in een eedle drift van vaarzen uit te breken.
 't Zal tyd zyn dat ik dees ter zydetreding ſtaak;
 En met een gulle vloed van tranen 't lyk genaak,
 Om, met een treurbeklag, gemengelt onder 't ſchreyen,
 Den Overledenen ten grave te geleien:
 725 Hier ſluit my Ennius de mond daar 't ſterven liegt:
 Vermits hy levendig door alle monden vliegt;
 Op 't twee-en-tnegentigſte, in 't ſluiten zyner jaaren,
 In zachte en ſtille ruſt in 's moeders ſchoot gevaren:
 Wat ſtoffe blijft'er dan van treuren, of beklag?
 730 Men viere dezen dag, als zyn geboortedag;
 Zyn lyk-gedachtenis niet t'onrecht toegelchreven,
 Nadienze onſterff'lyk blyft van zyn doorluchtig leven.

J. OUDAAN.

710 *Der eertyds snottige Lykhuilfers* voor „der snottigste Lykhuilfers van voorheen.”

P. RABUS

EN

D. VAN HOOGSTRATEN.

OP DE DOOD

VAN DEN HEERE

JOOST VAN VONDEL.

(Gedrukt) tot ROTTERDAM,

By FRANSOIS VAN HOOGSTRATEN M.D.C.LXXIX.

P. RABUS: zie over dezen het aangegeekende Deel IX N. blz. 5. Wat ik daar vermeld heb aangaande het vermaak, my door 's mans uitgave van *Catonis disticha* verschaft, kan ik ongelukkig niet van toepassing maken op zijn treurdicht op Vondel, dat hier volgt. 't Zijn vaerzen van een allertreurigste middelmatigheid, zonder eenige bepaalde fout, maar ook zonder een enkel denkbeeld vaerzen hoedanige ze een schryfmeester medebrengt om zijn leerling te laten nashrijven ter gelegenheid van grootvaders of peetooms geboortedag. 't Zijn op elkaër gestapelde lofsuitingen, die als holle klanken 't eene oor in en 't andere uitgaan, en overdreven treurgalmen, die den hoorder volkomen koel laten — *de l'enthousiasme à froid*, zouden de Franschen zeggen. — 't Is waar, hy was, toen hy het gedicht vervaardigde, nog niet ouder dan negentien jaar; maar die verzachtende omstandigheid kon wel den vorm, niet het gebrek aan gedachten verschoonen, en wat hy later schreef was dan ook niet van betere gehalte.

D. VAN HOOGSTRAZEN: over dezen is reeds gesproken Deel IV, N. blz. 4. Hy was in 1658 geboren en dus, even als zijn vriend Rabus, nog maar een aankomend jongeling, toen hy het hierachter volgend lykdicht uitgaf. Zijn vader was François van Hoogstraten, de boekverkooper, by wien de vaerzen uitkwamen. Tot onderwijzer aan de Latynsche scholen te Amsterdam aangesield, bleef hy aldaar werkzaam tot in 't jaar 1722, toen hy *salvo honore et stipendio* ontlagen werd. Hy overleed in 1724, talryke geleerde, taal- en geschiedkundige werken nalatende.

O P D R A C H T

AAN DEN WELEDELEN, AGTBAREN HEERE,

DEN HEERE EN M^r.

Gerard de Beveren,

HEERE VAN STREVELSHOEK. ENZ. UIT DEN OUDRAED DER
STAD DORDRECHT:GEWEZENE GECOMMITTEERDE RAED TER ADMIRALITEIT
TOT MIDDELBURG IN ZEELAND ENZ.

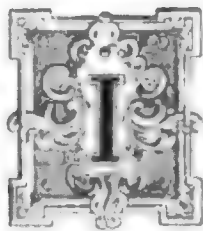
*Gy die een lust schept in gedichten,
 En komt met onbekrompen aart
 Het hart der Dichteren verplichten,
 Zoo groot een zegen nimmer waard;
 5 Bestraal ons weer met uw behagen.
 Wy zetten aan uw voeten neêr
 Een teer geschenk, u opgedragen
 Tot VONDELS onverwelkbare eer:
 En derven in deez' jammerklachten
 10 De gunst van uw' gezag verwachten.*

UITVAART

VAN DEN HEERE

JOOST VAN VONDEL.

PAULATIM EXSOLVIT SE CORPORE, LENTAEQUE COLLA
ET CAPTUM LETHO POSUIT CAPUT.

N 't eind is dan 't stoude leven
 Des Fenixdichters uitgedooft:
 De dichtkunst van dat licht berooft,
 Dat haar het leven had gegeven,
 Zy die tot noch toe haren Heer,
 Schoon noch zoo oud en hoog van jaren,
 Gedurig 't leven zocht te sparen,
 Vermocht voor hem in 't laatst niet meer.
 Helaas! hoe zal 't haar doch gebeuren,
 10 Dat zy zoo grooten voesterling
 Weer immer in den schoot ontving?
 Het Zanggodinnendom aan 't treuren
 Vervult den doodschen Hengstebron
 Met eenen vloed van brakke tranen;
 15 Die gansche rey kan zich niet spanen
 Den hooggetopten Helikon
 Te doen weërgalmen van haar weenen:
 Terwijl Apol het aanzicht krabt,
 Zijn Lauwerkroon met voeten trapt
 20 En geene maat neemt van zijn steenen
 En kermen om zijn grootsten Zoon,

PAULATIM EXSOLVIT, CAET.: d. i.: „langzamerhand werd hy loom en slap en hals en hoofd tragelyk achterover brengende, leide hy zich tot sterven neêr." Zie VING., Aen. XI. 829.

Wen hy gedenkende aan zijn dichten,
Die eeuwig Neerland zullen stichten
Door hun verhevenheid van toon,
25 Den naam van VONDEL op doet dagen,
En driewerf zijne stem verheft,
Dat die door Aarde en Hemel treft;
Een eindelooze stof tot klagen.
Mijn Zangeres, die op deez' maar
30 Zig vind aan 's mans verlies deelachtig,
Wenscht hare lijklacht eens zoo krachtig,
En mengt den rouwgalm met misbaar.
Zy staat verrukt, en opgetogen
Van droefheid, by 't gezegent lijk,
35 Barst uit en neemt aldus de wijk
Tot kermen door dien ramp bewogen:
Ach! ach! zien wy ons dus misleid
In onze hoop? zijn dan de jaren
Met zulk een wonder heengevaren?
40 Schreit kunstgenooten! kermt en schreit!
Is 't waar? of heb ik my misgrepen?
Is dit de kroon van d' ouderdom?
Vergeefs geweent. Wie maakt my stom?
Ach! ach! hoe is het hart benepen!
45 Was dan den grooten Aartspoeet
(Wie kan den naam van VONDEL noemen,
Die niet zijn godlijkheên moet roemen?)
't Stokoude en zure leven leed?
Of was 't des Heeren welbehagen
50 Hem, tot een hartzeer van de Nijd,
Te schenken zulk een Nestors tijd?
En zonder ramp van ziekte of plagen
Al zingende in d' onsterfelijkheid
Met eer en staatlie op te voeren,
55 Om zelfs ook d'Eng'len te beroeren
Door zijner vaarzen majesteit?
Dat mogen we tot troost gelooven.
Hy heeft ten einde toe gedicht,
En Neerland eeuwiglijk verplicht.
60 Nu was 't eens tijd, om ook hier boven,
By Serafijnen, zijnen toon

- Met Hemelzangen te verheffen:
 Des Scheppers wezen te bezeffen,
 Daar hy by David opontboôn,
 61 In wederklank van zijne Psalmen,
 Den hoogsten Heerscher dank bewijft,
 Zijn gunst en goedheid looft en prijft,
 En 't nieuw Jeruzalem doet galmen
 Van zijn aanbiddelijk geluid.
- 70 Gy kunstgenooten, die voorhenen
 Van zulk een heldre zon beschenen
 Elk voor dien Fenix buiten sluit,
 Wat volgt gy VONDEL in zijn treden?
 Gy schrijft vergeefs, en valt te licht,
 73 Al 't Godd'lijk is van hem gedicht.
 Wie kan zijn wonderen ontleden?
 't Zy datg'op zijne treurstof let,
 Die zelfs een Nero zou doen weenen,
 Al was zijn hart zoo hard als steenen.
- 80 Hier steekt hy uit. De Keur en Wet
 Behouden hier den stand volkomen,
 Al 't treurige heeft hy berijmt,
 En aan zijn trotse zang gelijmt;
 Den Nanceef is de stof ontnomen
- 85 Om hem te volgen in die zee
 Van gruwelijke treurbedrijven,
 Die versch herleven door zijn schrijven
 En maken 's Lezers hart gedwee.
 Hoe lacht hy in zijn Bruiloftszangen!
- 90 Wat wekt hy lachjens door dien trant!
 Hoe slaat hy 't echte paar in band,
 En doet haar naar die smaak verlangen,
 By hem zoo rustig getrompet
 In zijne minnelijke rijmen
- 94 Tot vreugde van den zoeten Hymen
 Op 't cieraalijst ten toon gezet!
 Hier zien we dappere oorlogsmannen
 Verheven door zijn weits gedicht,
 Hier schenkt hy haar den laatsten plicht.

94 Het oorspronkelijke had *haar*, wat zeker een drukfout was.

- 100 De snaren zijn op 't hoogst gespannen.
Dan dondert die gewijde klank
Op 't scheiden van het moedig leven,
En doet van schrik den vyand beven,
En wekt den onderdaan tot dank;
105 Of gaart een stapel mengeldichten,
Daar 't gretig oor zich in vermeid,
En nu eens lacht en dan weêr schreit.
Het minste kan 't verstand verlichten.
Waar val ik aan? wat haal ik op?
110 Wat mach ik zijne schriften wekken?
Zy mogen ons tot troost verstrekken.
Hy heeft de Dichtkonst op den top
Volvoert. Ze zal ook eeuwig leven
En VONDELS naam blijft ongeschend
115 Zoo ver de zon om d' aardkloot rent
Zijn naam en geeft zal eeuwig zweven.
Hier zweef mijn zangnimf vol gequel;
Terwijl wy van die klacht ontlagen
Ons teer gedicht ten einde zagen
120 En wenschten VONDELS ziel vaer wel.

P. RABUS.

PARNASROU
TER UITVAART VAN DEN HEERE
JOOST VAN VONDEL.

ILLA DISERTA
ET DULCI MANANS NECTARE LINGUA TACET.

- s 't my geraten om mijn' vaerzen op te zingen,
In zulk een invloed van bedroefde wisselingen,
Die d' al te wreede dood veroorzaekt in 't gemoed,
Dat half bedolven zich met smarten opendoet?
Helaes! waer is nu reeds mijn yver heengevaren,
Voorheen zoo gretig in het oefnen der snaren?
Of is mijn stem verdooft? of ben ik zonder kragt
In mijne zwaricheên en weedommen versmagt?
Nu weigert Febus my te helpen in mijn digten.
10 Geen Zanggodin durf my met haere fakkel ligten.
Die stralen die om 't hoofd van God Apol zoo schoon
Uitschitterden, wanneer hy, zittende op den troon
Wierd aengebeên, waerby de negen zusters blonken,
Zijn in een duisternis en nare nagt verzonken.
15 Heel Helikon draagt rou in zulk een droeven stand,
Die zig geveft heeft in het binnenste ingewand.
Wy volgen meê, en kan mijn veder iets verrigten,
Ik offer 't aen den geeft van VONDEL, in mijn digten.
De deftige Amstel was voor eenen ruimen tijd
20 Den Rijngod lang verplicht, en in 't gemoed verblijd,
Om een schenkaedje, rijk en mild van hem verkregen,
Een Zoon van Febus, die het aerdrijk t' allerwegen,

ILLA DISERTA, CART.: d. 1.: „nu zwijgt die welbespraakte en van zoeten nektar vloeiende tong.”

- Met zijne gaven zou oppronken, en de maet
 Te buiten gaen, die aen een menich te wagten staet,
 25 Wy hebben deze vreugd met dankbaerheid genoten,
 Met zulk een Nektar onbekrompen overgoten.
 Gy lachte meê, o stroom, als hy met zijne tong
 Voor u de godd'lijkheên van zijne vaerzen zong.
 Nu waert gy stil, om plaets te geven aen uwe ooren;
 30 Dan ruischte gy van vreugd, als hy u kon bekoren,
 En likte weelig vast de boorden van het land.
 Hy werd verloft, en bleef met lust aen uwen kant.
 Hier heeft hy helden, die al 't aerdrijk omgedragen,
 Van hunne dapperheên de werreld deden wagen,
 35 Zoo ver het vier, dat in hun moedige aders barnt,
 Zig spreide, moedig opgeheven in 't gestarnt;
 Daer zy met dankbaerheid bespiegelden hun daden,
 Na 't leven afgedrukt in werreldwijze bladen.
 Hier heeft hy zoo veel zaed voor jong en oud gezaeit,
 40 Waer van nu oud en jong de dierbre vrugten maeit.
 Hier heeft hy onverzeert de harten kunnen trekken,
 Om die tot frissen moed en dapperheên te wekken.
 Toen zag de werreld schier verbaest hare oogen uit,
 En beefde voor de klank van zijn vervoerd geluit.
 45 En zal die tong niet meer de weeke ziel veroveren?
 En zal ze ons nu niet meer met wonderheên betoveren?
 Die tong zwijgt stil, waer van een honig nederdroop,
 En bluft in yders hart de troost der teêre hoop.
 Wy zullen nu niet meer met hartelijk verlangen
 50 Aen dien vergoden mond vol yver blijven hangen,
 En hupplen op elk woord met innig zielsvermaek,
 Waervan 't verlekkerd oor geniet een milden smaek.
 Hoe trotste Nederland de moedige Latijnen,
 Wanneer zy Vondel zag in haren schoot verschijnen,
 55 Die fel gebeten op verwaende onwetenheid,
 Door zijne schriften heeft zijn lof alom verbreid,
 Wanneer hy moedig dorst alouden nabraveren,
 En Holland hare spraek en basterttael verleeren!
 Hy vleide zich in die verheffing voor te staen.
 60 Nu legt hy neêr en is den weg des vleesch gegaen.

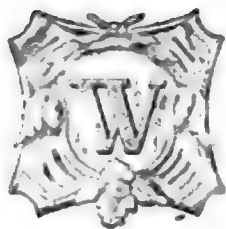
22 *Hy werd verloft*: van wat? van vaerzen? of van de aarde? verklare wien 't lust.
 44 *Vervoerd geluit*: verkeerd, voor „geluid, dat hy in vervoering hooren liet.”

- Maer zulk een naem, als hy zich zelven heeft verkregen,
Zal zijne beenderen verrijken als een zegen,
Die bout een beter graf in elx gedachtenis,
Als door geschenken van albaft te krijgen is.
- 65 En schoon me een andren 't Hoofd der Poëzy wil noemen,
Hem moet men voor het hoofd der Poëzie roemen.
En of de Nyd zig slooft te barfte op 't graf des mans,
Hy zal verheerlijkt staen in hemelhoogen glans,
Aen yder, dien de zugt tot Poëzy zal wekken,
- 70 Een zeker voorbeeld tot volkomenheid verftrekken.
Zoo Amsterdam zig nu bemoeit met Vondels eer,
Dan tart het Rotterdam, zoo trots op Desideer.
Dan tart het al den roem der wijdberugte volken,
En schrijft dien grooten naem op het papier der wolken.
- 75 De nazact eert het ligt der digteren met vlijt,
En viert het waerdig hooft als wonder van zijn tijd.

D. VAN HOOGSTRATEN.

PARNASROU
TER UITVAERT VAN DEN HEERE
JOOST VAN DEN VONDEL.

MUSARUM SACERDOS.

AT dichtgeeft sterkt my, om myn vaerzen op te
zingen,
Nu ons de faem verbaest met nieuwe wisselingen,
En nieuwe tyding brengt, die al den Zangberg
drukt?

- De groote VONDEL is van d'aerde weggerukt.
 5 Die weêrgaloze geest is eenmael heengevaeren,
 Wat dichter zet naer eisch een lyktoon op zijn snaeren?
 De bittere smart vest zich in yders ingewand,
 En Helikon draegt rou in zulk een droeve stand;
 Nu d'onverzoenbre doot die kroon der Nederlanden,
 10 Dat kostelyk sieraed, bestaen heeft aen te randen.
 Maer Amsterdam, om hem aen Keulen hoog verplicht,
 En opgehemelt en verewigt door zyn dicht,
 Zoo verre Apollo streeft op zynen gouden wagen,
 Treurt nader om het lot, dat hem heeft neergeslagen.
 15 En gy, o Amstelstroom, naer dees vergode tong
 Gewoon te luistren, als zy haere vaerzen zong,
 En gretig deze klank te vangen met uwe ooren,
 Zygt neder in uw kil, in dit verlies te hooren.
 Nochtans erinnertge u dat hemelsche verstand,
 20 Gevoed en aengequeekt aen uwen waterkant,
 Daer heeft hy helden, die, al 't aerdryk omgedragen,
 Van hunne dapperheit de werrelt deden wagen,

PARNASROU Dit gedicht is, als men zien zal, een tweede editie van het vorige, eenigszins verkort en, over 't geheel, verbeterd.

MUSARUM SACERDOS: d. i. „priester der Muzen.”

15 In dit verlies te hooren voor „by 't hooren van dit verlies.”

- Zoo ver het vier, dat in hun hart en aders barnt,
 Zich spreidde, door zijn zang verheven aen 't gestarnt,
 15 Waer in de werrelt nog beschout hun heldendaden,
 Naer 't leven afgedrukt in werreltwyze bladen.
 Daer heeft hy aldereerst het kostlyk zoet gezaeit,
 Waer van wat kunst bemint de schoone vruchten maeit.
 Daer is de poëzy voltrokken in haer deelen.
 20 Daer groeide 't heerlyk werk van zoo veel Treurjuweelen.
 Daer zyn Bepiegeling, daer 't Maegdlyk brievenblad,
 En wat men men meerder vint in zulk een letterfchat,
 Nu zal die wyze tong niet meer ons hart veroveren.
 Nu zal zy ons niet meer door wonderen betoveren.
 25 Die tong zwyg stil, waer van een honig nederdroop
 En deze doot vernielt al ons vermaek en hoop.
 Hoe trofste Nederlandt de Griecken en Latynen,
 Wanneer het VONDEL zag met zulk een glans verschynen,
 Zoo groots, zoo heerelyk, zoo vol van majesteit,
 30 Vervolgende 't geweld der drielte onwetenheid,
 Door 't zuiveren der tael van alle bastaetklanken,
 Waervoor de naneef hem met blyden mond zal danken,
 Door deze fakkel op dat duister spoor verlicht,
 En aen zyn lessen en voorschriften hoog verplicht.
 35 Nu zal zyn naem, dien hy zig zelve heeft verkregen,
 Hem ewig bloejen doen met onwaerdeerbren zegen.
 Die bout een beter graf in elx gedachtenis,
 Dan door geschenken van albast te krijgen is.
 Die doet hem voor het hooft der Duitsche Dichtkunst roemen,
 40 Wien andren ook het hooft der Duitsche Dichtkunst noemen,
 En of de nyt zich slooft te barste op 't graf des mans,
 Hy blyft verheerlykt staen in schitterende glans,
 Om yder, dien de zugt tot poëzy zal wekken,
 Een zeker voorbeeld tot volmaektheid te verstreken.
 45 Zoo Amsterdam zich nu bemoeit met VONDELS eer,
 Dan tart het Rotterdam, zoo trots op Desideer,
 Dan tart het al den roem der wytberugte volken.
 En schryft den grooten naem op het papier der wolken
 Alle eewen eeren dan dit digt-juweel met vlyt
 50 En vieren het met regt als wonder van zyn tyd.

DAVID VAN HOOGSTRATEN.

L I J K D I G T

OP

J O O S T V A N D E N V O N D E L,

VORST EN VADER VAN DE NEDERDUITSCHÉ POESY.

EXEGIT MONUMENTUM LERE PERENNIUS.

U berft een bron van droefheid uit onse ogen,
 En VONDEL trekt nog ftof voor teer vermogen:
 Dat flonkerlicht is eindlijk uitgebluft,
 Die zonnebloem geloken en geruft.
 Zoo ftort ten lefte een hoogbejaarde ceder
 In 't bofch van zelf door ouderdom ter neder,
 Die eertijds pal de ftormen heeft beftuurt
 Der winden, en den tijd ten trots verduurt,
 Waar toe fy fcheen natuurlijk opgewafen,
 10 Door geen geweld als ftokers te verrafen.
 Apol betreurt dien grooten zonnezoon
 Die 't grijfe Athene en Rome naar de kroon
 Kon fteken, en de wereld dede blijken,
 Dat hy geen vlag behoefde neêr te ftrijken
 15 Voor 't klinken van d'aaloude dichttrompet,
 Maar moedig volgde op Maroos hoofte tred,
 Gelijk men klaar dien Fenix kan bekennen
 Aan fchoonen glans van fchitterende pennen,
 's Mans boeken van een eeuwige waardy,
 20 Zoo duurfaam als ooit wereldheerfchappy.
 De dood vernielt met ongenadig woeden
 Het ftertlijk lijf, van niemand te verhoeden,

10 *Stokers*, voor *ftoker*, een faet opgekomen ftorm. Zie Deel II, blz. 178.

Maar 't werk der geest de wereld overstraalt,
 Zoo lang de zon verrijst en nederdaalt.
 25 Het grootste deel van Vondel leeft op tongen,
 Van geen geweld of zark of dood bedwongen,
 Terwyl hy bly door 't hoogstgezaligd lot
 Verzaad zijn ziel met vreugd in 't beeld van God.

SAMUEL SYLVIVS.

SAMUEL SYLVIVS' de naam van Sylvius is in de letterkundige wereld evenzeer bekend, als in de politieke. Wie echter de schryver was van de voorstaande en van de hier volgende dichtregelen, is my niet gebleken, en het is onzeker of hy vermaagschapt was aan de Leydsche Sylvii. Ook was de naam, als zijnde een vertaling van *Van den Bosch* of *ten Bosche*, algemeen genoeg. Zie 's mans *Gedigten* in 4°. te 's Gravenhage, by Pieter de Hondt, 1729, Deel II, blz. 96.

GRAFSCHRIFT

OP

JOOST VAN DEN VONDEL.

Apolloos zoon, van Vondel, rust hier veilig,
 In zege: zijn gedagtenis zy heilig,
 Braveerende de helliche donderkloot
 Der laster, en 't vernielen van de dood.

SAMUEL SYLVIVS.

1. VAN VONDEL: deze wijze van den naam te sehrijven komt, voor zoo verre my bekend is, maar in één gedicht van vroegeren tijd voor, en wel in dat op Jan Gysbertssoon (Deel II, blz. 525), dat wel van de eigen hand des dichters is, die 't zelf best weten moest, maar toch ook daar ter plaatse door de maat kan gedwongen zijn geweest. Wy lezen elders by hem, gelyk dan ook op het opschrift zelf van dit grafdeicht. „Van den Vondel.” Doch zie verder de noot onder vs. 210 van Bidloos Lykstaey.

2. De helliche donderkloot Der laster: is de donderkloot onder de attributen van den laster te rekenen? Oppervlakkig beschouwd, neen; om dat de laster in 't verborgen werkt; maar op die werking — en dat speelde Sylvius voor den geest — volgt een uitbarsting, even als die van een bom of granaat, en, leefde de man nog, hy zoud te zynen rechtvaardiging het beroemde lied „van den laster” uit Rosini's *Barbieri* kunnen aanhalen.

G R A F S C H R I F T

OP DEN GROOTEN

JOOST VAN DEN VONDEL,

DEN 4 FEBR. 1679 IN AMSTERDAM.

DIT 's VONDELS graf, zet zoo, (en meer niet) op de steen;
 Een grooter schrift was voor zoo grooten man te klein.
 Beschrijf niet die zich zelf best in zijn vaerzen maelde,
 Dien Agrippiner * rees, Maria Stuart † daalde:
 Dien Duitschen Sophokles nu uit de heil-baan treed,
 Is hy geweest zoo groot een Christen, als Poet.

DIRK SCHELTE.

* Geboren. [Noot der oude uitgave.]

† Hoofd verloren in 't jaar 1587. [Noot der oude uitgave.]

• De regel is niet zeer duidelijk, wat aan taal en konstruktie faalt. Vooreerst moet voor *dien* gelezen worden *die*, en dan zal men er, met behulp van de noten, waarschijnlijk van moeten maken: „die als Keulenaar geboren werd, toen Maria Stuart het hoofd verloor.”

G R A F S C H R I F T

VOOR

JOOST VAN VONDEL,

DEN VORST DER NEDERLANDSCHE DICHTERS.

WAAROM staet Vondels beelt niet op een' zerk van gout?
 Waarom? zyn edle ziel, ter starren ingevaren,
 Misgunt haar' omtrek aan d'ondankbare Amstellaren;
 En eischt een' Fidias, waar aan zy 't werk vertrouwt.

ABRAHAM BOOGAERT.

J U S T I V O N D E L I I,

BELGICORUM POETARUM PRINCIPIS,

E P I T A P H I U M.

*Hic est Vondelii tumulus. non, ille Maronis,
 Et Flacci, & Sophoclis contegit offa lapis.
 Parce quiescentis cineri gravis esse, viator;
 Hac superinposito nec preme sacra pede.
 : Iste locus facer est: gressus acerte; locumque
 Attonitus multa religione cole:
 Utque decet, venerare senem, venerare poetam,
 Qui cunctos ævo vicit, & ingenio.*

P. FRANCIVS.

P. FRANCIVS. deze, in 1645 te Amsterdam geboren, was aldaar in 1674 tot Professor in de historien en welsprekendheid by 't Athenaeum aangesteld, en had dus Vondel niet alleen uit zijn schriften, maar ook nog, ofschoon niet gedurende langen tyd, persoonlijk kunnen leeren kennen. Wy vinden hem hierboven blz. 39 onder de begunstigers van Antonides genoemd.

G R A F S C H R I F T

VOOR

JOOST VAN DEN VONDEL,

PRINS DER NEDERDUITSCHER DICHTEREN.

UIT P. FRANCIVS LATYN VERTAALT.

AANSCHOUWER, dit 's de zark van VONDELS graf, o neen:
 Virgiel en Sophokles en Flakkus dekt dees steen.
 Gun dit gebeente rust· trap met geen onbescheidt
 Te stout op 't graf daar 't lyk van zulk een' Dichter leit.
 Dees plaats is heilig: tree te rug, sta verder af,
 (Hier leit iets goddelyks verborgen in dit graf)
 En eer den ouden, eer, uit plicht, der Dichtren zou,
 Die z' allen door verstandt en jaaren overwon.

G R A F S C H R I F T

VAN

JOOST VAN DEN VONDEL,

FENIX DER HOLLANDSCHE DICHTEREN.

HIER leit de lykafsch van den Fenix, die de Rijn
 Een eeu byna geleên, zag ryzen t' Agrippijn':
 De Duitfche Euripides en Maro, Juvenaâl
 En Flakkus, wiens gedicht, hoogdravende van taal,
 Zoo klaar als zinrijk vloeit, tot glori van ons Y,
 Betreur dien Vader der volmaakte poëzy.

GERARD BRAND.

G R A F S C H R I F T

V O O R

J O O S T V A N D E N V O N D E L,

Hooft Dichter.

M U S A V E T A T M O R I.

DE beste rijmkunst die mijn oog ooit kon behagen,
 Wordt met haar meester aan den Amstel uitgedragen.
 Mijn ziel bezwijmt, en zucht op 't koude lijk des Mans,
 Die 't oog der Dichteren verblindde door zijn glans.
 Hy stierf veel ouder dan zijn groote tijdgenooten.
 't Ontsluiten van zijn graf houdt mijnen geest bellooten.
 Geen wonder dat in hem de Dichtkunst legt gedooft,
 En op geen voeten staat door 't sterven van haar hooft.

J O H A N N E S B R A N D.

MUSA VETAT MORI: d. i. „de zanggodin belet te sterven.”

JOHANNES BRAND: deze was de jongste der drie zonen van Gerard, en te Nieukoop, in 1600, geboren. Hy werd, na volbrachte studiën, in 1681, predikant, eerst te Tiel, vervolgens te Warmond, te Hoorn, in den Haag en te Amsterdam. Hy gaf, even als zijn vader en broeders, eenige geschriften en gedichten uit, deze laatste van de gehalte der bovenstaande regels. Hy was, en dat is een zijner beste aanspraken op roem, de grootvader van Lucretia Wilhelmina van Merken.

O P D E N D O O D

VAN

DEN FENIX DER DICHTEREN

JOOST VAN DEN VONDEL.

DE zon der Dichtkunst heeft op 't Aardrijk uitgescheenen:
 Dat deftig licht der taal is met zijn glans verdweenen;
 De groote Vondel, die met zijn bezield gedicht,
 En toverende toon gantsch Neêrland heeft verplicht,
 5 En yders oor by beurt nu droef dan dartel streefde,
 Den geeft deed weiden in een beemd van waare weelde,
 En 't hart ten dans voerde op de maat van zijn geluid.
 Maar ach! hy is niet meer: 't heeft alles met hem uit.
 Die Rijnzwaan heeft zich dood, maar nimmer moê gezongen,
 10 Doch leeft in eeuwigheid op duizenden van tongen,
 Daar elk zijn deugd en dicht eerbiedig kent en eert,
 En de afgunst, tijd en dood met zijn geweld braveert.

KATHARINA LESCAILJE.

KATH. LESCAILJE. zie over haar Deel XI, blz. 240, 258. Ik kan by het aldaar aangeteekende nog voegen, dat zy, na den dood haars vaders, in 1677, diens boekhandel had aangehouden en met bekwaamheid en goeden uitflag bestuurde tot in 1711, wanneer zy overleed. Haar zusterszoon, Dirk Runk, die de zaken had voortgezet onder de firma: *de erfgenamen van Jacob Lescailje en Dirk Runk*, gaf in 1731 een volledige uitgave in 4°. harer werken uit.

Ook op den Schouwburg werd een plechtige hulde aan Vondel bewezen, en wel door het vertoonen van de allegorie, welke wy hier laten volgen.

JOOST VAN VONDELS LYKSTACY

BY WIJZE VAN

VOORSPEL

GEFEST OP ZIJN JOSEPH.

TE AMSTERDAM,

By JACOB LESCAILJE, Boekverkooper op den Middeldam,
naast de Vischmarkt, 1679.

VERTONERS.

MELPOMENE.

CALLIOPE.

MERCURIUS.

BOUWKONST.

SCHILDERKONST.

WELSPREKENTHEIT.

APOLLO.

PALLAS.

ZWYGENDE.

DE SCHOUWBURG.

AMSTERDAM.

DE RYN.

EENIGE KINDERKENS.

Het Tooneel verbeeldt een Tempel. De sieraden werden op haar plaats beschreven.

JOOST VAN VONDELS

LYKSTACY.

E E R S T E T O O N E E L.

MELPOMENE, CALLIOPE.

MELPOMENE.

Ik hoop niet dat ons werk Apollo zal mishagen.

CALLIOPE.

Hy, die voor andere onz' 't geluk heeft opgedragen
Van Vondels Uitvaart met een rijkelyke pracht
En toefstel te voorzien, niets kleins van ons verwacht.
Maar 'k zie de Hemelbode op zijne wieken drijven;
Het zal wel voegen tot zijne aankomst hier te blijven.

T W E E D E T O O N E E L.

MERCURIUS, MELPOMENE, CALLIOPE.

MERCURIUS.

Gezusters die Parnas zoo waardiglijk bekleet,
Melpomene die stout op treurtooneelen treet,
Als stof en tijt u maant uwe yver uit te voeren.
10 En gy, Calliope, gewoon de pen te roeren;
Te weiden in 't geweld van tranen, brand en bloed,
Daar gy verlaten held, of dappren vorst ontmoet.
God Phebus wachte al lang dat gy hem zoud vertonen
De heerlyke uitvaart van de waartste zijner zonen.

7-12

Na zulk een aanhef, zoo verheeren,

Veruucht men zeker hier iets groots; —

och neen! 't komt eenvoudig op de boodschap neder „Apollo laut vragen, of jelui nog al niet klaar bent!”

13 Wat doet u dralen en wat houdt dit werk terug?

MELPOMENE.

Wy zijn zoo willig op zijn wenken, als gy vlug
Op nwe vleugelvoet, maar de omslag der sieraden,
Het schikken van 't gebouw, en kost'le treurgewaden,
En 't geen de schilderkonst tot welstand geven wil,
20 Heeft tijd van noden, schoon daar elk zijn tijd aan spil.
Gy zult eerlang dan zien hoe hy door onz zal leven
Als wy de groote Man verdiende Lijk eer geven.
De Bouw- en Schilderkonst in arbeid zweeten vast
Om 't eind te krijgen van onze afpraak, en haar last.
25 Gy zult welspreketheit haar krachten uit zien zetten,
Daar zy 't vergeten van zijn naam tracht te beletten.
Terwijl de Zangkunst 't pit van nare maten speelt,
En met een doffe klank de droeve zinnen streelt,
Nabootzende een geluid van hijgen, hikken, stenen,
30 Om 't vlottende gemoed wat lucht en kracht te lenen.
Daar komt de Bouwkunst en al haar speelgenood al aan.

DERDE TOONEEL.

BOUWKUNST, SCHILDERKUNST, MERCURIUS, MELPOMENE.

CALLIOPE.

BOUWKUNST.

Godinnen, alles is na uw bevel gedaan,
Het heldegraf volbouwt.

17-24 Uit deze regels is wel te zien, dat wy hier niet met de echte Zanggodinnen te doen hebben; die zouden niet de hulp van *Bouw- en Schilderkunst* (twee godheden of allegorische personen, waar, om dit in 't voorbygaan te zeggen, de oude fabelleer niets van wist) hebben ingeroepen om een toefel te bouwen, dien zy zelve door het wenken met de hand hadden behooren te scheppen.

18 *Kost'le*: voor *kostelijke*; zoo edel als famentrekking van *adettijk*, *wonder* voor *wonderlijk*, enz. Zie Deel III, biz. 275.

20 Was daar dan anders zoo groot gevaar voor?

27 Hoe gelukkig moeten zich de schouwburgbezoekers van dien tijd gevoeld hebben, die, behalve op de nare vaerzen van Bidloo, nog op nare maten, en wel op een pit van nare maten onthaald werden, die een geluid van hijgen en van hikken nabootsten!

31 *Haar speelgenood*: dit woord geeft ons den sleutel van het getalm. In plaats van te zweeten in arbeid, (zie vs. 23) hebben zy loopen spelen.

BOUWKUNST, SCHILDERKUNST: deze hadden gevoeglyker „timmerman” en „behanger” kunnen genoemd worden, daar zy, als uit hun woorden zelve blijkt, niets uitgevonden, maar alleen volbracht hebben wat haar door de godinnen, volgens de rindig van deze, is gelast. Dat wy voor 't overige hier en elders *kunst* en in de lyst der personen, gelyk mede op andere plaatsen *kunst* lezen, is een aangename verscheidenheid, die niet aan ons, maar aan den oorspronkelijken schryver of drukker is te wijten.

SCHILDERSKUNST.

In 'al de taferelen

- Uw vinding nagevolgt, 't zal Phebus oogen strelen
 35 Als hy die Letterheld zoo hoog verheerlykt ziet,
 Die, wat hy hier geniet, noch niet genoeg geniet.
 Al mijn vermogen kan niet schetzen, 't geen zijn krachten,
 Zoo onbedwongen in zijn wijze schriften brachten.
 Al 't purper, al het rood, scharlaken zelf verbleekt,
 40 Als hy de koningen in rijksgewaden steekt;
 En lust hem lanen of priëlen af te malen,
 Hy doet gedachten in de weite en groente dwalen,
 En leit het oor ten dans, daar zijne nachtegaal
 De vroegen uchtend wekt, door haare schelle taal
 45 Beroerend maatgezag schijnt uit zijn dicht gevonden,
 De danfer aan zijn luit en losse lier gebonden.
 Hy geeft de ziel geneuchte, of als 't zijn droefheid wil,
 Maakt hy de zinnen dof, en somber, naar, en stil.
 Zijn letterschildery verdooft dan alle verwen,
 50 En heeft zich zelf bewaart voor slijten, en bederven.

BOUWKUNST.

Terwijl wy vaardig zijn, ontbreekt Welsprekenschap.

CALLIOPE.

Daar is zy, die de ziel door haar vermogen vleit,
 En wat de dichtkunde op papier weet af te malen,
 Door hoge en lage toon natuurlijk op kan halen.

VIERDE TOONEEL.

WELSPREKENTHEID, MERCURIUS, CALLIOPE, MELPOMENE,
 BOUWKUNST, SCHILDERSKUNST.

WELSPREKENDHEID.

35 Is 't Lijkgedicht volvoert, en 't Grafgebouw gereet?

35 Verbaasd duidelijk, om te kennen te geven, dat hetgeen men tot Vondels eere doet, nog beneden zijn waarde blijft!

35, 36 Hier wordt Vondel als een „kleermaker" voorgesteld.

37 In de weite: dat woord verrischt eenig nadenken. Wordt hier *wijde* bedoeld? maar dan levert het geen tegenstelling op met *groente*: hebben wy aan *weid* („boekweit") te denken? maar dan is de *e* overtoellig.

37-38 Uit deze regels blijkt, dat de schrijver door *welsprekendheid* de „kunst van opzeggen" verstaan heeft.

MELPOMENE.

Zoo doet het, en opdat de waereld lang noch weet
 Van onzen yver, en uw gladde tong te zeggen,
 Zoo wilt van Vondels lof haar diep in 't harte leggen.
 Gy zoon van Majas, bid Apollo dat hy kom,
 60 Met Pallas, op 't gezigt van zulk een heiligdom.
 Hy zal genoeg in zijn zoons onthaling vinden,
 En blijken zien, dat wy hem meer als andre minden.

MERCURIUS.

't Verlangen, dat hy heeft na 't opgestelde werk,
 Zal hem wel haastig doen verschijnen in de kerk

Vliegt wech. 1)

MELPOMENE.

65 Ontsluit den Tempel, op dat yder mag beschouwen,
 In welk een achting wy zijn dode Lijk noch houwen.

VIJFDE TOONEEL.

Alhier ziet men het opgaan van een verschiet, een Tempel, wiens muuren en pijlaren ter halver hoogte met zwart laken, daar goudde stede-steven, 2) groene lauweren en palmkronen, schepters, harpen, en lieren op geborduurt staan, zijn behangen. In 't midden vertoont zich een Tombe, omvlochten met lauweren, voor op staat met goudde letteren J. van Vondel, aan deszelfs oostereind ziet men den Rijn god in biezen en lis, met zijn arm rustende op een scheepsroer, houdende met de andere een rivierkruyk, daar een zwaan van achteren komt overvliegen. Aan het westereind zit Amsterdam in den rouw. Op de hoeken der Tombe staan kinderkens met uitgedoofde toortsen, boven op staat het afbeeldjel van J. van Vondel, omvlochten met een laurier en slang in 't geweld van een zegepralenden dood. 3) Op yder

55 Zoon van Majas: zoo staat er.

60 Op 't gezigt: waarom niet, nog poëtischer „op een kykje!“

1) *Vliegt wech*: voor 't geen hy te vertellen had, had hy waarlyk wel geheel weg kunnen blyven.

2) *Stede-steven*: wederom durf ik niet beslissen, wat wy hierdoor te verstaan hebben. heeft de schryver, omdat men voor 't meerv. van *stad*, *steden* zegt, ook, voor 't meerv. van *staf*, *sterven* geschreven? doch wat is dan nog een *stede-staf*?

3) *Een zegepralenden Dood*: indien die Dood niets anders dan 't afbeeldjel van Vondel in zijn geweld had gekregen, was er nog al zoo groote stof niet tot treuren.

der vier hoeken staat een cipres, en tusschen deze een brandende toorts. Op de voorvoet van de Tombe zit een Maagt, verbeeldende de Schouburg, die schreit. De tempel is alom behangen met de afbeeldsels van oude Dichteren, zommige in was gedrukt, andere uit steen gehouwen, andere geschildert. In de bogen, tusschen de pijlaren, vint men des overledenen voornaamste werken afgebeeld, roor deze hangende lampen en kaarskronen.¹⁾ De sprekende Personen schikken haar, de Welsprekentheit voor op. Melpomene en de Bouckunst, Calliope en de Schilderkunst aan het westereinde van het Tooneel. Na een tusschenspel van stemmen en speeltuigen vaart de Welsprekentheit voort.

WELSPREKENTHEID.

Dus krijgt de deugd haar loon, dus leeft zy in het graf,
 En schoon dit eerste zien mijn ziel ontroering gaf,
 Nu kan zy zich in 't zien van deze pracht vermaken,
 70 En of mijn nagalm smoort in 't opgespannen laken;
 Noch wil ik toonen hoe 't geraakte hert vernoegt,
 By deze lijkplicht ook zijn tedre tranen voegt.
 'k Wil mede aan 't groote lijk een blad ten offer brengen,
 En op het dor gebeente een vloed van tranen sprengen.
 75 Apol, die hem beminde, ontzeg uw bijzijn niet,
 Daar gy uw waarde zoon zoo lieflijk rusten ziet
 In schaduw van cipres, die van de glans gellagen
 Der toortzen, die haar licht verdubbelen by vlagen,
 Haar kruis verheffen, als hovaardig dat haar groen,
 80 Aan de afgeleefde noch die laatste dienst mag doen,
 Zijn bloeiende onderdom verbeeldende in heur bladen,
 Die onverwelkbaar, hem met geuren overladen.
 De lauwer buigt van zelf zich om zijn beeldtenis,
 En bouwt van bladeren, een uitgeholde nis,
 85 Noch grooter, of zy was uit zwarte toets gehouwen.
 Het kleet dat hier ontplooit, en elders opgevouwen
 De lijkbuis dekt, voldoet voor falie, daar het beelt

1) *Lampen en kaarskronen*: die moeten hier al een meesterlyke uitwerking hebben gedaan! en over 't geheel doet de vertooning machtig veel aan die van een „wasbeelddespel by kermis-avond” denken.

WELSPREKENTHEID: uit al wat er is voorsafgegaan te oordeelen, had Apollo wel wat meer haast mogen maken met zijn komst, en Welsprekendheid e. f. wel uit beleefdheid mogen wachten met te beginnen, tot de „baas van 't spel” er was.

70. Offchoon wat ontroerd door dit eerste zien, kan dat (volgende) zien haar toch nog al vermaken. Ik moet zeggen, zy is licht getroost, en met weinig te vreden.

75. Een blad: dat blad bestaat eigentlijk daarin, dat zy, in hetgeen volgt, op de wyze der liedjeszangers, een beschrijving van de „vertoonning” geeft.

- Van duurzaam goud op sluit, daar zijne naam in speelt.
 Want schoon de dood zijn kruin omcingelt met laurieren.
- 90 Om zegepralende zijn dwingen, en bestieren
 Op 't breedste te doen zien in zulk een meesterstuk,
 Noch is zijn magt te klein dat hy zijn roem verdruk,
 Hy zwijgt niet, schoon zijn mond voor eeuwig schijnt geloten,
 Hy heeft zoo rijkelijk zijn wijsheid uitgegoten,
- 95 Zoo menig blad beestroomt met onverganklijke ink,
 Daar ik, geen lezens moe, my nimmer zat aan drink,
 Dat hy noch spreken zal als alle monden zwijgen,
 En uit zijn nagalm lust om na te spreken krijgen.
 De Schouwburg die hier treurt met ingetogen geest,
- 100 En in zijn lijktriomph ook zijn verscheiding leest,
 Zal juigchen, als zy ziet van achter haar gordijnen,
 Zijn hooggelaarsde geest op 't Treurtooneel verschijnen.
 Als zy haar hofgewelf voelt fidd'ren op de spraak
 Van uitgevoerde moord, en aangeleide wraak;
- 105 Wanneer zy 't kermen hoort van onderdrukte helden,
 Of zegeftacy, en verwinningen wil melden,
 Dan zal zy weten dat heer Vondel nimmer stierf;
 Dat maar zijn vleesch verging, en niet zijn geest bedierf.
 Geen lijkfluit hoeft zijn lof noch werken uit te blazen,
- 110 Zijn naam alleen zal elk in elken dag verbazen.
 Men breng dan tot zijn lijk gedreve kop noch kelk
 Gevuld met safferaan, of bloed, of wijn of melk;
 Die giften zijn niet waard van zulk een ziel ontfangen
 Men eere Vondels lijk met graf- en jaargezangen,
- 115 Een gift, die zoo hy leefde een gloed van dankbaarheid
 Zou krijgen van dat hert 't welk nu hier roerloos leit;
 En 't eerste leven kreeg, daar langs de kaay, en muren
 Van Keulen de eed'le Rijn komt met zijn golven schuren.
 Het lust ons niet te zien na hoe veel fukkeling
- 120 Hem 't machtige Amsterdam in haren schoot ontfing,

99-102 Nu' dat is verklaarbaar en meer dan een onder mijn lezers zou gewis ook *juichen*, als hy de verscheijning kon bywonen van zoon *geest* op *hooge laarzen*!

103, 104 Wat is het toch eigenlijk, dat de Heer Bidloo in V. bewonderde? Straks (vs. 41) was het zijn knapheid in 't malen van *lanen* en *prieelen*; nu is 't weer zijn talent van een *gewelf* te doen *fidderen* en *helden* te doen *kermen*. De lofspraken, in dit gerymel gegeven, betreffen den *toom*; van 't geen V. tot *dichter* maakte nergens een woord.

107 Dat *heer Vondel* doet hier een treffende uitwerking!

109 Neen; maar wel ware er een *sluit* noodig geweest om dat dwaas gewaue van Dr. Bidloo *uit te blazen*.

111, 112 Die *kop saffraan* ziet zeker op de „*stemp*,” den eigenaardigen schouwburgsdrank van ouds her.

115-116 Dus, zoo Vondel *leefde*, zou hy dankbaar wezen, dat men zijn *dood* bezong. — Voorwaar! indien het de Welfprekendheid is, die zulk een taal voert, dan is het die van *monfieur de la Paliffe*.

- Genoeg is 't dat wy hem als burger mochten groeten,
 En in zijn schrift onze oog, en wijde weetlust boeten.
 Met meerder vreugd zal elk gedenken hoe zijn lof
 Gehoort wierd in de zaal van 't keizerlijke hof.
- 125 Want of zijn groote geest by vorsten heeft geblonken,
 Blijkt uit de giften hem verdienstelijk geschonken
 Van Koning Christiaan, Vorstinne Medicis,
 En Keule, Ments, en Trier, die haar gedachtenis
 Door zijn onsterflijk dicht, vereeuwigt zagen leven,
- 130 Tot roem van haar gellagt, en vorstelijke neven.
 Het zij zijn eertrompet haar volgt in 't oorlogsveld,
 Of blijde toonen op haar huwlijksfeesten stelt,
 Of aan haar beeldtenis de laatste hand wil leggen.
 Want dat geen verf vermag volvoerd zijn schildrend zeggen,
- 135 Dus zong hy onvermoeit, dus leefde hy vol eer,
 En bood alleen zijn naam tot rustig tegenweer,
 Als dichters om een prijs hem in het strijdperk riepen.
 Hy was gelijk een zwaan, die onder heuren, piepen,
 En kirren van gebroed dat naauwlijks gorgel heeft,
- 140 Al zingende in ontzag en hoger aanzien leeft.
 Maar schoon zijn stem al lang ter ooren ingedrongen,
 Het hart kon leiden na het draayen van zijn longen,
 Noch zag men de oude Rijn en Amstel, beurt om beurt,
 Haar tranen storten toen zijn zingen wierd gesteuert,
- 145 En 's levens laatste tijd hem alle kracht ontroofde,
 Waar meê zijn 'schelle keel alle andre zang verdoofde.
 Noch schoorvoet zelfs de Tijd, en schrikt door hare spoet,
 Den dag te vorderen die eenmaal komen moet;
 Zy komt, en Vondel, op de bergspits van het leven,
- 150 Gevoelt de schicht des doods, die in het hert gedreven
 Zoo wiggelt als weleer zijn aangedreve pluim.
 Nu waart zijn blijde geest in 't onbegrijpelijk ruim,
 En langgewenschte rust, nu ziet hy al de mannen,

12. *Verdienstelijk*: waarschijnlijk voor „naar verdiensten.”

13. *Koning Christiaan* van Denemarken: zie Deel II, blz. 604.

Vorstinne Medicis: dit kan ter gelegenheid van haar verblijf hier te lande geweest zijn, zie Deel III, blz. 242 volg. Wy vinden er echter niets van vermeld by de levensbeschryvers.

125 *Keule, Ments, en Trier*: namelijk „de geestelyke keurvorsten van die plaatsen.” Dat over die vorstelijke schenkaadjes niet veel te roemen viel, heeft de lezer o. a. Deel IX, blz. 653 kunnen zien.

135 *Heuren*: ik heb vruchteloos zitten denken, wat dit woord hier beteekenen moet. Vermoedelyk moeten wy hier aan een drukfout gelooven; maar welk werkwoord heeft er dan in Bidlons h. f. gestaan? Zegge het, die 't weet.

145 *Beurt om beurt*: dus wachtte de een altijd met tranen storten, tot de ander zijn oogen had afgeveegd.

Voor welkers roem zijn pen altijd was ingespannen,
 155 De geest van Sophocles, van Nafø, van Virgiel,
 Verheugt zich om 't gezicht der blijde ontbonden ziel.
 Hem komen Dichters van de latere eeuwen tegen.
 Den Drosfart voelt in 't graf zijn stuyvende as bewegen.
 Zijn halsvrind Koster, en van Baarle vliegt hem in
 160 Met uitgestrekten arm, nu ziet hy een begin
 Van 't leven zonder eind, 't welk 't eedle deel zal leven,
 Terwijl zijn groote naam, al 't aardrijk omgedreven,
 Zich zelf in wezen houd door balsen van gedicht,
 Die voor geen ondier vreesst of lucht of rotting zwicht,
 165 Maar ach! de dood nochtans, dit spelt my naar in de ogen,
 Toont aan 's Mans beeldtenis zijn vreesfelijk vermogen,
 Ach! dat zijn wreden arm die eerbuit worde onthaalt.
 Maar 'k hoor een maatgefang, wat godlijk licht bestraalt
 Het Beelt, het Graf, 't Geboomte, en al de Kerkpylaren
 170 Met zulk een volle gloed, Apollo neêrgevaren,
 In ontoegankelijk licht, schijnt ons zijn hulp te biên,
 Hy voert Minerve mede om deze pracht te zien.

Z E S T E T O N E E L.

APOLLO, MERCURIUS, PALLAS, *in een wolk*. MELPOMENE,
 CALLIOPE, SCHILDERKONST, BOUWKONST.

APOLLO.

Mijn oog verlustigt zich in deze graflieden.
 Dus voegt het Phebus zoon, van jaren overluden,
 175 Te rusten, daar Thalie, in vlechten uitgeleert,
 Met vrouw Erato, 't graf met groene kranlieden eert.
 Gezusters, deze dienst zal u tot roem verstreken;
 De groote sterken en de flauwe geesten wekken,
 Om zulk een grafgebouw te winnen na haar dood,

167 Onthaalt voor „ontnomen.”

172 Wel ja! dat was ook wel de moeite waard! — Zeker had Apollo een *dameskaartje* gekregen voor Minerva, en had zy hem, toen hy haar *in een wolk* kwam afhalen, wat lang laten wachten. Wy kunnen hieruit de reden verklaren, waarom hy eerst zoo laat verscheen.

173 Thalie, in vlechten uitgeleert: zie daar al weer wat nieuws en dat zelfs Fokke Simonst. toen hy zyn *Moderne Helicon* schreef, niet schijnt geweten te hebben, dat Thalia uit bloemen-maken ging.

180 De rouw die u het hart beneep en 't zamen floot,
 Verdwijne als gy zult zien hoe hy, door my verheven,
 Door duizend eeuwen zal op alle tongen leven.
 Ontruk de dood zijn schets, Minerve, ik zal ze zelf,
 Ter eeuwige geheug, in 't hoogste van 't gewelf,
 185 Een welverdiende plaats voor aller oogen hangen.
 't Voegt hem alleen, deze eer van mijne macht te ontfangen,

PALLAS.

Gelukkige panneel, en meesterlijke hand,
 Die Vondels wezen maalde in voeggelijke stand,
 Daar 't flikkren van 't gezicht, en bos op zijne kaken,
 190 De suffende ouderdom gemakkelijk kon verzaken,
 Zoo niet in d'achtbaarheid van 't zilververwig haar,
 Een houding van ontzach en afgeleest gebaar,
 Gedommelt in een trek van vriendelijk vernoegen,
 Heel klaar te lezen stond. Het zal my zelfs niet voegen,
 195 Dan met gekuste hand en diepe needrigheid,
 Dit waardig zweemfel, reeds de felle dood ontzeid,
 Te voeren daar zijn deugd, met d'eeuwigheit vermengelt,
 Onscheidelijk zich in dat eindloos wezen strengelt.
 'k Omarm al bevende uw geëerde beeld. Maar gy,
 200 Die duizend levens voert in uwe heerschappy,
 Ontlauwer vry uw hoofd, zult daar geen roem op dragen,
 Dat gy de draad doorsneê van Vondels levensdagen,
 Zy brak van zelfs, en hy verhaaste, met gebeên
 Den laatste dag, die hem een reeks van eeuwen scheen.
 205 Ik offer aan uw zorg, o hoofd der Zanggodinnen!
 Het Hoofd van die uw roem ontzagchelijk beminnen.
 'k Zal voor zijn Grafsteê mijn bekende wapenschild,
 Daar elke nijd en kracht zig zelfs vergeefs op spilt,
 Gaan hechten, en in 't vlak der standewimpel schrijven
 310 *Hier rust van Vondels Lijk.* Meer kan ik niet bedrijven,

182 *Gekuste hand*: dit wil, naar ik meen, zeggen: „de hand met een kusfentje bedekt,” ten einde het „zweemfel” niet te beschadigen. By 't werkvolk heeft dit nog wel plaats.

201 *Zult*: het wat' hier althands had gy niet mogen vergeten worden.

205, 206 Hier sneed Minerva waarschijnlijk aan het „zweemfel” den kop af.

209 't *Vlak der standewimpel*: welke *standewimpel* hier bedoeld wordt, en of die een deel uitmaakte van dat bekende wapenschild, is niet recht duidelijk.

310 *Van Vondels Lijk*: even zoo in 't „Grafteekst” door Sylvius hierboven blz. 118 *Apollo's zoon, van Vondel*. Zeker kwam *Van den Vondel* met de maat niet overeen, en wierp men gemakshalve het den maar weg; doch deze verminking van den naam vond — als zulks met slechte voorbeelden doorgaans het geval is — allengakens navolgers, en wel in zulke mate, dat eerlang de verkeerde schrijfwijze de bovenhand kreeg over de goede, vooral ook omdat op de aanplakbiljetten van den schouwburg, die ieder in 't oog vielen, bestendig, tot in onze dagen, *Joost van Vondel* te lezen stond. *Meer kan ik niet bedrijven*: nu' men kan niet zeggen, dat zy zich te veel heeft uitgetoofd.

Tot roem van hem, wiens naam zijn deugden maakt bekend,
En alle beeldtenis gelijk de wint ontrent.

APOLLO.

Noch wil ik Vondels naam eerbiedig doen gedenken.

PALLAS.

Wat leet kan hem, wien gy beschermen wilt, toch krenken?

APOLLO.

215 Het eeuwige vaarwel, dat in zijn sterfbed klonk,
Toen, als een avondzon, zijn levenslicht verzonk,
Werde alle jaar vernieuwt, als Dichters neêrgezeten,
Hem haren voedsterheer, en grote vader heeten.
Ik zelf zal 't hoge feest bestralen met mijn gunst.

MELPOMENE.

220 De blijdschap dat uw mond, Beschermmer van de kunst,
En arbeid, die uw oog door onze vlijt bejegt,
Het uiteynd met geluk, en welbehagen zegent,
Verplicht ons uwen zoon na 't leven te doen zien;
Maar wijl dit door geen konst, als zijne, kan geschien,
225 Zal hy in Joseph zijn gedaante aan elk verbeelden,
Die in verlaagde stand, en koninglijke weelden,
Altijd zich zelf gelijkt, zijn broeders, 't volk en 't Hof,
Ja zelfs den Hemel doet verkondigen zijn lof.

APOLLO.

Vaart wel, volvoert al 't geen zijn luister kan vermeerren,
230 Wie Zangkonst liefst, zal u om dezen arbeit eren;
En die als Vondel my met zijn gedicht voldoet,
Zal dus herleven als hy hier me sterven moet.

G. BIDLOO.

232 Ra ra, wat is dat?

237 Ach! blijf maar liever t'huis, dan dat gy ons alle jaar op de vernieuwing van dit hooge feest ontbaalt.

238 Zeker volgde dus op dit voorspel een voorstelling van den Sofompanas.

239 Als hy hier me sterren moet: waarmee?

G. BIDLOO: de schryver van het bovenstaande prul 't welk ik hier niet zoû hebben opgenomen, indien 't niet wars geweest, vooreerst, omdat het een paar byzonderheden bevat, ons van elders niet bekend, en ten andere, omdat het ons een denkbeeld geeft van den staat, waartoe de smaak in de dagen van Vondels overlyden, zelfs by zyn bewonderaars, vervallen was: was Govert Bidloo, in 1649 te Amsterdam geboren, en aldaar het beroep van genees- en heelmeeester uitoefenende. Wy bezitten van hem eenige tooneelspelen en andere gedichten van niet veel beter gehalte dan het hier gegevene, doch als geleerde schynt hy meer verdiensten gehad te hebben dan als dichter: althands hy werd in 1688 naar den Haag onthoden om er ontleedkundige lessen te geven, bekwam in 1690 het algemeen opzicht over 's lands militaire hospitalen, werd in 1694 tot Hoogleeraar in de genees- en ontleedkunde aan de Leydsche Hoogeschool beroepen, en in 1701 tot lysarts van Koning Willem aangesteld. Na het afterven van dezen vorst naar Holland teruggekeerd, overleed hy niet lang daarna.

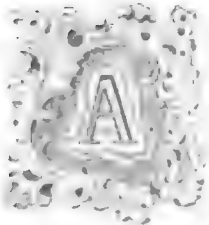
Dat deze allegorische voorstelling, even arm aan vinding van gedachten als jammerlijk van vorm en uitdrukking, werkelijk gegeven werd, leert ons o. a. de navolgende plaats uit het *Pan-Poëticon* van Lambert Bidloo.¹⁾

1) Deze, in 1633 geboren, was een oudere broeder van Govert. Hy oefende te Amsterdam met goed gevolg het beroep van apotheker uit en had den naam van groote geleerdheid. Hy bereikte een vrij hoogen ouderdom, daar hy eerst in 1724 overleed, een zoon nalatende, die lyfarts van Czaar Peter was, en talryke schriften. Zie v. d. AA *Woordenb.*

UITTREKSEL

UIT

HET PANPOËTICON.

'k GT dus mijn Digt-lust kost- en schadeloos ontlagen
Van dat Playdoy; maar zie haar op een nieuw
verdagen
Door al die VONDELS Geest hier agt te kort
gedaan,

Daar wy zijn Beeltenis in 't Tafereel zien staan
3 Voor 't *Panpoëticon*; wel kenlijk, door 't graveeren
Des braaven Meesters, om den Digter te vereeren.
Dus zien we ons weer ontboôn ter vierschaar van de Faam,
Voor niet op zyne rang te melden Vondels naam.
Dog wat vereysch is dit! Behoudens de Eer der Regten,
10 We ontkennen dit gestel; en noodeloos te vegten
Met Pleyters-kibbeling, wy hebben Vondels Rang,
En Digter-waardigheyd al omme en overlang.
In de Overzettingen voorheen met Lof gestadigt,
Daar hy zig zelfs veel meer als myn Gerym verdedigt;
13 Waar van 't gevolg eerlang onwraakbaar zal doen zien,

9 *Vereysch*: niet voor vereichte, maar voor „eisch, vordering.”

10 *Gestel* voor *stelling*, of wel voor „wet,” 't H. D. *Gefels*.

En *noodeloos*: versta: „en het is noodeloos.”

13 *Gestadigt* voor „betogd, verdedigt.”

- Hoe hoog een agting wy zyn poëzye aanbien,
 Zulks, zoo 't geoorloft zy 't werk van Heer Cats te noemen,
 De *Vryfter Bybel*, wy van VONDEL zullen roemen,
 Het zyne (neem geen arg uit een gelykenis)
- 20 In styl het *Hooge-Lied* voor alle Digtters is,
 Zints zijn Verheven Geest in 't Rym zig uyt quam strekken
 Om 't hoog *Regifter* van het *Treur-Thooneel* te trekken.
 Hoe deugd'lyk klinkt daar in zyn opperste KLAUWIER!
 En geenszins tot hun smaad. Schenkx *Tooren-Lauwerier*
- 25 Verlieft nog bay nog blad of schoon men in zyn kooren
 Corelli, Gabriël, en Raymond kom te hooren.
 Gelukkig Leerling, die eens Grooten Meesters stap
 Regt kenlyk hebt gevolgd in zyne wetenschap,
 En eyndlyk, groote *Hoofd*, uw geest moet zich niet steuren,
- 30 Indien 't u immermeer te hooren mogt gebeuren,
 Hoe VONDEL, boven u zulk een geluk geniet,
 Dat hy zyn Digt by elk volmaakt in agting ziet,
 En geene Neuse-wijs, geen Sneê- nog Letter-vitter
 Nog nydige Agterklap, hoe Vinnig, Vuyl, en Bitter,
- 35 Aan zijne Vaerslèn in het minste wryven dorst,
 Of was 't niet aan de kruym, komt knabblen aan de korst.
 Dat is een Roem, waarby niet hooger op te halen,
 Al konden SALOMON, of DAVID nederdalen:
 Maar heeft mijn Digt-luft nog haer schuld-pligt niet voldaan
- 40 Laat zy ter UYTVAART door mijn Broeder 't zamen gaan,
 Alwaar de Klaag-Bazuyn zijn Lof blaasde onder 't weenen,
 En deed den schouwburg door den naaren weërgalm sjeenen.
 Zyn nazaat zal dat deel van 's Vaders Ervenis
 Niet weigren, daar 't voor 't *Pand der Minne* dienstig is.
- 45 Dog zoo dit alles niet genoeg is ter Betaling,
 Myn schaamle Digt-luft wil zig egter van haar dwaling

20-23 Welk een verwarring van beelden en uitdrukkingen! Bidloo poogt hier te betoogen, dat Vondels poëzy het *Hooge-lied*, d. i.: „het volkomenste voorbeeld” aller dichters genoemd mag worden, en staat dit door de voortreffelykheid, waarmee de groote man het treurspel wist te behandelen op een wyze, welke B. vergelykt met het bespelen der hoogste en krachtigste noten op een orgel.

24 En geenszins tot hun smaad: d. i.: „zonder er kwaad aan te doen,” niet aan de dichters, waarvan vs. 20 gesproken is, als men uit hun zot opmaken, maar aan 't bespeelde orgel, als uit het gevolg blijkt.

25-26 Ik versta dit: „evenzoo verliest het orgel, door Schenck vervaardigd, niets van zyn duur- of deugdzamheid, al wordt het ook door groote virtuozen, als Corelli enz., bespeeld.” Intusschen, weet iemand een betere lezing, ik mag het gaarne lyden.

25 Bay: 't Fr. baie, „vele.”

27 Gelukkig Leerling: lees: „gelukkig is de Leerling.”

40 Ja, daar behoort zy t'huis, en 't zyn vogels van eender veeren.

42,44 De nazaat is wijs genoeg geweest, het logest der tiebr. Bidloo af te wyzen.

Ontheffen, en doen zien, hoe veel zy Vondel agt,
 Wien zy 't Hoogleeraarschap wel wenschte toe-gedagt,
 Als zy wil voet neemt op Thooneel- of Stelden-vaersfen,
 50 Zal raden, naar zijn Maat te vormen doen de Laarsfen,
 Waarvoor, tot overvloed, by onverwagt geval,
 De Borg-togt van Heer Smids my niet ontbreken zal,
 Die 't Panpoëticon door al zijne ordeningen
 Ten Tytel voorgesteld tot Geest-bespiegelingen,
 55 Heeft zinryk toegepast aan VONDELEN en HOOFD,
 Dat hy zijn Agtbaar Woord voor mijn Credyt verloofd.
 Geen *Joodfche Woekeraar* heeft sterker aangedrongen,
 Al schoon hy *Rente op Rente*, en *Day-geld* had bedongen,
 Dus ben ik niet bevreesdt, dat immer *Joost-Ooms* schim
 60 Na hy is omgekeerd, mijn Haard, of Bed beklim,
 Of in een donkre hoek, door 't Kindfch-bedagte wanen,
 Der geesten-waarrery, om deeze schuld kom manen.
 'k Heb dan de handen los, en 't Panpoëticon
 Eyscht, dat mijn Digt-luft weêr haer yverzugt begon.

50, 50 Dat de laars als 't eenmaal aangenomen zinnebeeld van het treurspel gelde, ik heb er vrede mee; maar begrypt dan de fchryver niet, dat wanneer hy op de beeldfpraak gaat doorredeneeren en er zich aan vastklemmen, zy ophoudt beeldfpraak te zyn en er niets overblijft dan de alledaagsche en hoogst prozaische voorftelling van iemand, die zich „een paar laarsen laat aanmeten.”

51 *Heer Smids*: Ludolf Smids, in 1640 te Groningen geboren en die zich te Amsterdam had nedergezet, waar hy de geneeskunst uitoefende en flette vaerzen maakte. 't Benige waardoor hy zich werkelijk eenige verdienften als fchryver verworven heeft is zyn *Schatkamer der Nederlandsche Oudheden*.

52 *Joost-Oom*: het is wel te weten Vondel, en niet de duivel — als men licht denken zou — die op deze kiefche en — zoo 't heet — geestige wyze wordt uitgeduid.

64 *Yverzugt*: moet hier niet „jaloezy” beteekenen; maar „yverige zucht.”

Ik laat achter deze gedichten, ter gelegenheid van Vondels afster-
 ven, er nog eenige volgen, door zijn tijdgenooten op afbeeldingen
 van hem vervaardigd of tot zijn lof gezongen, en die in geen der
 vorige deelen zijn opgenomen.

OP D'AFBEELDING

VAN D' HEER

JOOST VAN VONDEL.

De grijze Vondel, die door treurstijl, heldentoon,
 Door lier en hekeldicht met d' outheit om de kroon,
 Des lauwers street, voor wien wat Neerduits schrijft moet fwichten,
 Vertoont zich in dees print, maar leeft in zijn gedichten.

GERART BRANDT.

OP HET BEELT

VAN

JOOST VAN DEN VONDEL.

LAUREA DONANDUS APOLLINARI.

Dit 's 't beelt van Vondel, vorst van Neêrlands poezy,
 Geboren 't Agrippijn, gestorven aan het Y,
 Die voor Homeer of geen Virgiel behoeft te zwigten,
 En eeuwig voert de vlag van digten in zijn digten.

SAMUEL SYLVICS.

LAUREA. CAET. „te begiftigen met Apollo's lauwer.”

OP DE AFBEELDING

VAN

DEN PRINS DER DICHTEREN

JOOST VAN DEN VONDEL.

HET licht der Poezy
 Voor 's afgunsts blixem veilig
 Der Zanggodinnen heiligh
 Is VONDEL, d'eer van 't Y.

A N D E R S.

FER Febus gaat te rust,
 Laet hy zich door zijn reien
 Voor 't beelt van VONDEL leien,
 Dat elk dan knielend kust.

JACOB ZEEUS.

JACOB ZEEUS zie ook deelen DE VRIES, Pt. II, blz 28 volg.

OP

JOOST VAN DEN VONDELS

AFBEELDING.

VADER DER NEDERDUITSCHÉ DICHTKUNST.

INDIEN gy Vondel wilt affchildren naer het leven,
 Zoo smelt Euripides en Sofokles in een,
 Met Maro en Homeer, by d' outhéit zoo verheven;
 Want al 't vernuft dat aen hen alle was gegeven,
 Bezat dees groote Vorst der dichteren alleen.

DAVID VAN HOOGSTRATEN.

 OP DE AFBEELDINGE

VAN DEN HEERE

JOOST VAN DEN VONDEL.

DIT 's VONDEL, die Apol zou zijn,
 Zoo die hem leende zijnen schijn.

HERMANUS VAN DEN BERG.

HERMANUS VAN DEN BERG: de man die hier vertelt, dat Vondel Apollo zou wezen, luden hy op Apollo geleck, was een veelschrijver, in 1683 te Amsterdam geboren, en over wien men het Woordenb. van V. D. AA moge raadplegen.

OP DE AFBEELDING

VAN DEN HEERE

JOOST VAN DEN VONDEL.

SIET vry dit heerlyk beelt verwondert aan.
 Dees voert het puyk der Nederduytsche Digten.
 Dit is de Fenix, daar de Grieksche Swaan
 In 't vliegen naar de wolken voor moet swigten.
 Dit 's Febus zoon die om d' onsterfelykheit
 De Lauwerkrans te dragen is bereit.

TITIA BRONGESMA.

TITIA BRONGESMA: zie over deze Groninger dichteres, die in het laatst der 17de eeuw een drietal bundels erbarmelyke gedichten uitgaf, het woordenboek van V. D. AA.

ONDER VONDELS AFBEELDING.

ZIJN wieg was Agrippijn, zijn zetel Amsterdam,
 De Poëzy, waer door hy tot vermaertheid quam,
 Maer d' oude Godsdienst, daer de nevels door verfloven
 En 't licht der waerheid rees, baent hem den weg naar boven,

FRANS VAN HOOGSTRATEN.

1. *De Poëzy, waer door, enz.* versta „het was de Poëzy, waardoor enz.”

FRANS VAN HOOGSTRATEN, de vader van David. Zie blz. 100.

OP

JOOST VAN DEN VONDEL,

FENIX DER NEDERLANDSCHE DICHTEREN.

DIEN 't lust naer regels in de poëzy te hooren,
 Houdt Van den Vondel voor bewintheer in de kunst,
 En een'gen Fenix; maer (behoudens aller gunst),
 Wordt uit zijne aschen nooit een fenix jong herboren.

ARNOLD MOONEN.

ARNOLD MOONEN: zie boven, blz. 6.

34 Het denkbeeld in de beide laatste regels bedoeld, is geheel niet onaardig; maar alles behalve gelukkig uitgedrukt.

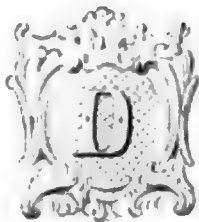
OP EEN HANDSCHRIFT

VAN

VONDEL,

AEN DEN HEER

JOAN DU RIEU.

E groote geest van Neêrlants hooftpoëet,
 Die voor geen Maro hoof te zwichten,
 Of Sofokles, als hy ten schouburg treed
 Met goddelyke treurgedichten:
 Dat wonder van onze eeu ontsteekt mijn geest
 Om u met een gedicht te danken,
 Al schoei ik niet op zulk een hoogen leeft,

JOAN DU RIEU: omtrent dezen is my niets bekend.

't Genegen hart voltoit mijn klanken,
 Nu ik die hand ontfang van uwe hand,
 10 Die op onsterfelyke bladen
 Verewigt heeft den roem van 't Vaderlant
 En zoo veel brave heldendaden.
 Zy strekk my tot een spoor om deze baen
 Groothartig in te slaen.

DAVID VAN HOOGSTRATEN.

OP DE AFBEELDING

VAN DEN GROOTEN POËET

JOOST VAN DEN VONDEL.

KONSTIGH DOOR FLINK GESCHILDERT.

Dit's 't aanschijn van Apoll' aan d' Amstel en het Y,
 Wiens uitgeleerde zang de zielen kan verwinnen.
 Zijn geest blinkt als een zon in hemelpoëzy,
 De liefde leert ons deught en wijsheit te beminnen.
 5 Ik wensch te branden in de straalen van dit licht.
 De kunst kan zijn verstand, en hy ons niet verzaden.
 Het Treurspel woont in 't hart, en 't leven in zijn dicht.
 Een edel brein verheert de Doot door wijze bladen.

JACOB LESCAILJE.

Gelukkiger dan door de lier der dichters, is Vondel vereeuwigd geworden door het penfeel of de graveerstift der kunstenaars, en herhaalde reizen zijn zijne sprekende gelaatstrekken door de voortreffelijkste meesters van zijn tijd terug gegeven. Van zijn portretten, door Sandrart, Lievensz, Flink, De Koning, De Vischer en Van Mander

is te zijner plaatse gesproken. ¹⁾ Filips de Koning zou hem, volgens getuigenis van Brandt ²⁾, wel zes of zevenmalen hebben geschilderd of geteekend. De laatste afbeelding, door dezen bekwamen meester vervaardigd, was een teekening, die den grijsaart in 't laatst zijns levens voorstelde. Op de daarnaar vervaardigde plaat zien wy Vondel in zijn armstoel zitten, voor een tafel, op welke boeken, een papieren rol en schrijfgereedschap geplaatst zijn, en waarachter een Apollo-beeld zichtbaar is. De oude man heeft een breedgeranden hoed op 't hoofd, een witten das om, waarvan de breede tip tot over de borst nederhangt, en een kabaai aan, die 't lichaam geheel bedekt: maar enkele haren komen op zijde uit den hoed te voorschijn: de grijze wenkbrauwen zijn sterk geteekend, de knevels zijn wit en zoo ook de *henri-quatre*, die van den ingetrokken onderlip tot beneden de kin afdaalt. De handen zijn saëmgevouwen: het gezicht is nog vol in 't vleesch, doch de stijfstaende oogen, de uitzetting der onderkaken en de ingevallen mond duiden dien hoogen ouderdom aan, die aan kindsheid begint te grenzen. Op dien verzwakten toestand zinspeelt dan ook D. van Hoogstraten in het navolgende byschrift, dat onder de plaat gelezen wordt:

*Dit is de laatste schets van VONDELS aengesicht,
Wanneer in hem bezweek het goddelyke licht
En hemelsch yvervier, waer door zyn hart bewogen
'T verwondert Neêrlant hielt in aendacht opgetogen.
Wie was oit meer gelaest door 't nat der hengstebren?
Wat dichtgeest was oit meer gewilt op Helikon?*

Behalve door de boven genoemde schilders, schijnt Vondel nog te zijn afgebeeld door Adr. van Ostade. Althans, ik bezit een gekleurde teekening, die hem voorstelt, en waarby vermeld staat, dat zy naar de oorspronkelijke schildery van dien meester zou vervaardigd zijn. Vondel zit in een leunstoel met rooden rug, voor zijn boekekast, met een papier in de hand. Zijn hoofd is bedekt met een spits oplooppenden, zoogenaamden toppershoe; hy draagt een zwart onderkleed, uit hetwelk witte omgeslagen halsboorden te voorschijn komen, en boven 't welk hy een purperkleurigen sarmaar draagt. Zijn kleur is opdrachtig — even als de mansgezichten van Ostade doorgaans zijn: zijn haar en baard geheel grijs: de uitdrukking der oogen is geestig: doch de neus minder gebogen dan op de overige portretten, die van onzen dichter bestaan, en dus de gelijkenis vermoedelijk minder goed getroffen.

Zie hier de beschrijving, welke Brandt ³⁾ ons van 's mans gestalte

¹⁾ Zie Deel IV, blz. 5; V, blz. 53; VI, blz. 108, 104, 101; VII, 131, 309, 418; IX, 628, 629

²⁾ Zie *Vondels Leven*, blz. 89.

³⁾ *Vondels Leven*, blz. 98.

en gedaante geeft, en die vrij wel overeenkomt met de voorstelling, welke de meeste afbeeldingen ons aanbieden. „In 't weezen vertoonde zich een kenbaare schranderheit en opgetrokkenheit van gedachten. Zijn aangezicht was in de kracht zijner jaaren blankbleek en magerachtig; maar in zijnen ouderdom breedachtig vol in 't vleesch, gezondt van kleur, en bloozend op de kaaken; het voorhoofd niet te hoogh. Onder hooge wijnbraauwen, aan de rechte zijde een weinig hooger opgetrokken dan aan de flinke, doch zonder mistlandt, had hy bruine, levende, doordringende scherpsziende, of, gelyk men spreekt, aarentsoogen, vol viers, als of hy heekeldichten in 't hoofd had. Zijn neus was wat verheven, wel in 't vleesch, de mondt niet te groot, zijne lippen dunachtig; zijn hair zoo kort, dat het d' ooren pas half bedekte; zijn baardt kleen, en, gelyk als 't hair, zwartbruin; tot dat het in zijn hooge jaaren wit van grysheit wierdt.”¹⁾

Wat nu 's mans aart en karakter betreft, uit hetgeen vooraf is gegaan, zal de lezer in staat zijn geweest, zich daarvan eenig denkbeeld te vormen. Het zal echter niemand ongerijmd schijnen, zoo ik hetgeen vroeger hier en daar door my dienaangaande is aange-merkt, te dezer plaatse samenvat, en er zoodanige byzonderheden byvoeg, als ik nog geene gelegenheid had te vermelden.

Vondels geest was van nature godsdienstig gestemd: zijn geschriften ademen den diepsten eerbied voor het Opperwezen, en voortdurend, van den eersten tijd dat hy de lier hanteerde tot aan zijn einde toe, een warmen yver voor Gods eer. Ongeloof en wangelooft, — of wat hy daar voor hield — waren hem een gruwel, en daarvan getuigen zoo wel de slotvaerzen van zijn Henricus den Groote,²⁾ die vruchten zijner eerste jeugd, als de uitvallen, die hy zich op lateren leeftijd veroorloofde tegen Arius en andere voorstanders van begrippen door de Kerk veroordeeld: daarvan getuigt inzonderheid die onafgebroken prediking van een kruistocht tegen de Turken. — Maar aan die godsdienstige organisatie paarde zich by hem een groote behoefte aan een geloof, dat rust schonk aan zijn geest en hem van de moeite ontfloeg om zich in theologische haarkloveryen te verdiepen. Wy hebben reeds by 't verhaal van zijn overgang tot de Roomsche kerk die strekking van zijn geest doen opmerken en de redenen ontwikkeld, welke dien overgang zeer verklaarbaar, ja, in hem, hoogst natuurlijk maken³⁾.

1. Eene dier afbeeldingen geraakte, ik weet niet hoe noch wanneer, op een auctie, waar ze niet meer mocht opbrengen dan vier gulden, en het eigendom werd van Cornelis Nuyts, den bekenden suikerbakker in den Konink van Polen. De dichter Joan Pluimer vervaardigde hierop de navolgende regelen

Het konstigh schildery van de eer der letterheiden,

Den grooten Vondel, mocht, och arm! vier gulden gelden.

Heer Nuyts uit liefde tot den dichter en de kunst,

Verkrijgt door dezen koop Apoll en Pallas gunst.

Zeker kan men niet zeggen, dat die gunst te duur gekocht was, en Heer „Nuyts” kwam er nog al gemakkelijk aan. — Wat gunst moeten dan de Jezuïeten te Antwerpen niet verworven hebben, die Vondels beeltenis in hun klooster onder die der vermaardste mannen plaatsten.

2) Deel I, blz. 35.

3) Zie Deel III, blz. 620 en volg.

Hy was door dien overgang verlost van de moeite om party te kiezen tusſchen Lutheranen, Calvinisten, Arminianen enz., en, gehoorzame en onderworpen zoon der Kerk geworden, onderwierp hy zich voortaan, zonder tegenſtribbelen of nadenken, aan 't geen zy hem voorſchreef, ja, eens Roomsche geworden zijnde, was het klaar, dat hy, als alle bekeerlingen, de meest rechtzinnig gehouden leer voorſtond, en alzooveel meer overhelde tot de party, welke men nu gewoon is de Ultramontaanſche te noemen, dan tot hare tegenſtanders: en offchoon hy ook ſommigen onder deze laatſten, b. v. Rovenius, niet onbezongen liet, zoo was het toch voornamelijk aan de Jezuïeten en aan Pauſen, die hen beſchermden, dat hy zijn ſnaaren wijdde. De Godsdienst, dien zy hem leerden, was de Godsdienst, waarvoor hy ſtreed, en zeker was zijn overgang tot de Roomſche Kerk voor deze geen geringe aanwinst: zoo om de eer, welke de bekeering van zoo verdienſtelijk en vermaard een man haar moest aanbrengen, als om dat zy in hem een warmen ſtrijder voor hare belangen verwierf, die haar beginselen en leer in heerlijke poëzy ontwikkelde en verhief, die, zonder iemand te ontzien, voor haar belangen yverde, en onvermoeibaar was in zijn pogingen om ook anderen in haar ſchoot te doen overgaan, gelijk hem dat ook omtrent ſommigen gelukte. En dit laaſte moet ons te minder verwonderen, naarmate wy gelegenheid hebben gehad uit zijn theologifche dichtſtukken, inzonderheid uit de „Altaergeheimeniften”, de „Belpiegingen” en „de Heerlijkheit der Kercke” op te merken, dat hy van het onderwijs zijner Roomſche leermeesters een treffelijk gebruik had gemaakt en in de kennis van 't leerſtellige zoo wel als van de dialektiek het verre gebracht had, zoo dat bovengenoemde gedichten, het eerſte vooral, dan ook niet onder de minst vernuftige en welſprekende pleidooien behooren, die ten voordeele der Roomſche Kerk zijn gevoerd.

Van de leerſtellers der Proteſtanten had hy minder grondige kennis: gelijk dit te zijner plaatſe reeds is aangetoond ¹⁾.

Dan, in weêrwil van zijn vurigen yver voor zijn geloof, in ſpijt zelfs der ſcheldwoorden, die hy zoowel Arius en Socijn, als den Amſterdamſchen predikanten, den Engelfchen Puriteinen en den Schotſchen Bruinisten naar 't hoofd werpt, zijn hart was te liefderijk om eenigen geloofsdwang goed te keuren. De man, die zich zoo krachtig tegen de ſynodale beſluiten verklaarde, de vriend van Voſſius en De Groot, bleef zich zelve ook later gelijk, en niet alleen zou men vergeefs, in al de werken die hy na zijn overgang ſchreef, een enkelen regel zoeken tot aanprijzing van geſtrengheid tegen ketters, maar ook leide hy, volgens Brandt ²⁾, de getuigenis af, „dat hy in de Inquizitie over niemand's leven zou hebben willen zitten, en dat men het vervolgen

¹⁾ Zie Deel III, blz. 111.

²⁾ *Vondels Leven*, blz. 70.

van andersdenkenden aan eenige heethoofdige papen had toe te schrijven:” er nog byvoegende, „dat de papen t’ allen tijde over ’t geweten der menschen zochten te heerschen, en dat sommige Reformateurs daarin hun voorbeeld volgden.” Nog verhaalt Brandt, dat hy, offchoon de Onroomschen voor ketters houdende, toch het beste wilde vertrouwen betreffende de zaligheid van deze en soortgelijke eenvoudige vrome lieden. Evenmin nam hy al de mirakelen, in de oude legenden opgedischt, als geloofsartikelen aan, en erkende ronduit, dat veel daarvan louter fabelen waren, in tijden van domheid en bygeloof door de monniken verlicht om ’t domme volk te vermaken.

Hoe zijn Roomsgezindheid geen inbreuk maakte op zijn gehechtheid aan den Staat, en vooral aan Amsterdam, zal wel geen betoog behoeven, en het sprekende bewijs hebben wy er van gezien in zijn „Zeeleeu op den Teems” ¹⁾, waar hy zoo wakker voor het Protestantische Nederland tegen den kryptokatholiek Karel II te velde trekt, en dat, ondanks zijn gehechtheid aan het Huis van Stuart.

Nog minder zal ik behoeven uit te weiden over ’s mans arbeidzaamheid, van welke de vruchten getuigen, in dit en de voorgaande deelen vervat. Maar wel moet ik gewagen van de vlijt, welke hy aanwendde, om ten allen tijde op de hoogte te zijn van het onderwerp dat hy behandelde, en zich bekend te maken met de byzonderheden, die daarby te pas kwamen. „Zijn leergierigheid”, zegt Brandt ²⁾, „was hier spitsvondig, en diende zich van allerhande middelen. Om op elke stof en zaak de rechte spreekwijzen te vinden, onderzocht hy, by allerley slag van menschen, wat Duitfche woorden elk omtrent zijn werk, handteering en kunst gebruikte. De landtluiden vraagde hy, hoe zy spraaken omtrent den landtbou, en hoe zy ’t geen daar toe behoorde, noemden, en uitdrukten. Omtrent den huisbou, vraagde hy op gelyke wyze de timmerluiden en metselaars; omtrent de zeevaart en ’t scheepstuig de zeeluiden; omtrent de fchilderkunst, en wat daar toe hoorde, de fchilders: en zoo voort omtrent alle ander bedrijf, wetenschappen en kunsten. Dit strekte tot opbou der taale en om al wat hem voorquam met woorden, die der zaake eigen waaren, te spreken.”

Reeds meermalen hebben wy gelegenheid gehad op te merken, hoe hy, ook voor zoo verre het den vorm betrof, gaarne het oordeel van lieden van fmaak en kennis vernam, en hun zijn gedichten, eer hy die ter perse gaf, liet lezen, of voorlas. By zoodanige gelegenheid placht hy hun raad in te nemen, en verzocht hen, fcherp te letten op de zuiverheid van de taal, van het dicht en van den zin. Wezen zy hem in het Nederduitsch eenige onzuiverheid, in de poëzy eenige ftoefheid of matheid, in den zimbouw eenige kreupelheid aan, en oordeelde hy, dat hun kritiek op goeden grond fteunde, zoo deed

1. Zie Deel XI, blz. 8.

2. *Vondels Leven*, blz. 76.

hy zijn best, de bestaande feil te verbeteren. Ongelukkig had hy niet altijd keurmeesters, zoo fijn van smaak en uitmuntende door grondige kennis, als Hooft, Van Baerle, Vechters, Huygens, de Vosliussen, de Baecken en anderen zijner tijdgenooten: en ik durf er aan twijfelen, of zy, die hy later raadpleegde, wel op de hoogte waren om wezenlijk juiste aanmerkingen te maken. Van Jacob Venkel, die mede door Brandt ¹⁾ genoemd wordt onder degenen, waarvan hy zich tot het overzien en beschaven zijner gedichten meest bediende, weet ik niets af, en kan dus over zijn geschiktheid tot die taak niets beslissen. Jacques de la Rue, een ander raadsman, wiens hulp Vondel inriep in gewichtige en twijfelachtige zaken en met vrucht placht te volgen, was, naar de getuigenis van Brandt ²⁾, een koopman, wel ongeleerd in 't Latijn en Grieksch, maar die de waereld gezien en lang in Spanje gewoond had, en even kloek van geest als schrandere en door-dringend van oordeel.

Zedig en ingetogen van aart, was Vondel niet gewoon, zijn eigen lof te trompetten of met ophef van zijn werken te spreken. Slechts eenmaal — in het „Berecht” voor zijn „Jesta” ³⁾ — zagen wy hem eenige ingenomenheid met zijn arbeid aan den dag leggen: wat daar ter plaatse de gelegenheid verschoonde.

Was hy nederig, waar 't hem zelve betrof, hy was toegevend omtrent het werk van anderen. „Wanneer jonge aankomende Dichters”, zegt Brandt ⁴⁾, „hem iet lieten leezen, met verzoek van zyn oordeel, wees hy hunne mislaagen wel gaarne aan, maar nam meer vermaak in 't prijzen van 't geen hem geviel, dan in 't berispen van 't geen hem mishagde. Nooit zocht hy den geest uit te bluschen; maar in 't tegendeel den lust en yver der leerzame vernuften bet 't ontsteeken. Hierom stondt hy veeltijds gereet t' hunner hulpe en overzag dikwyls hun werk: verwerpende al wat mistondt: het ruuwe beschavende, en 't mistelde herstellende: voorts hun leerende geen woorden tegens den aardt onzer taale te verstellen; noch met zwetsen niet te hoog te vliegen of door kreupelheit plat op d' aarde te vallen; voorts wel te letten op d' orde of den draat en 't vervolg der reede: ook op den staat, eigenschap en gestaltenis, van elke zaake, en die elk naar heuren aardt uit te drukken. Daar toe diende d' „Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunste”, op het aanhouden der leergierigen, in den jare 1650 geschreven, ⁵⁾ in welk schrift hy met verscheide nutte regelen ontvoude, wat den jongen dichteren te myden of te volgen stondt.”

Nijd of afgunst jegens andere schrijvers waren Vondel onbekend; dit getuigen zijn tijdgenooten: dit straalt door in zijn werken; ner-

1) *Vondels Leven*, blz. 77.

2) *T. a. p.*, blz. 77.

3) Deel XI, blz. 44.

4) *Vondels Leven*, blz. 78.

5) Zie Deel VI, blz. 44.

gens vindt men daarin een poging, of zelfs den schijn daarvan, om iemands werk in een ongunstig of belachlijk licht te stellen — ten zij wanneer het zoodanig werk betreft, dat zijn denkwijze in 't godsdienstige of staatkundige aantast; doch dan tast hy de zaak en niet den vorm aan. In tegendeel toont hy zich ten opzichte van dezen overal welwillend en toegeeflijk, en talrijk zijn de gedichten, door hem ter aanprijzing van dichtwerken in 't licht gegeven. Hoe hy ingenomen was met Huygens, met De Groot, met Antonides, is ons door verscheidene plaatfen uit zijn werk gebleken. Ook Anflo en De Decker, die hy dichters van een cierlijke netheid noemde, en Vollenhove achtte hy hoog: en aan Brandt gaf hy lof als epigrammatist. Maar boven alle Hollandfche fchrijvers stelde hy den Drost, zoo wegens zijn poëzy, als inzonderheid wegens zijn prozastijl, waarvan hy getuigde, dat hy in gandsch Nederland niemand kende, die in staat was slechts een blad te fchrijven, gelijk de Drost het geheele werk der Nederlandfche Gefchiedenissen had uitgevoerd. Aan Brandt had hy verklaard, van die Gefchiedenissen gewagende, „dat het een volmaakt werk was, een kweekhof van verheven Duitsch; dat de Dichters uit dat werk al de krachtige en aardige spreekwijzen in orde behoorden te verzamelen — gelijk Aldus Manutius en anderen uit Cicero in 't Latijn deden — en dat ze die door 't overwegen en herkaauwen hun eigen makende, dan een stijl zouden krijgen, den Parnas waardig.” ¹⁾ Maar ook Spiegelhel hield hy in groote waarde: nog in zijn laatste levensjaren las hy dien aan zijn dochter overluid voor, en in zijn eenigheid tot tweemalen toe; terwijl hy 't werk Antonides ter lezing aanprees, als uitnemend geschikt om taalkunst en wijsheid te leeren.

Zoo verre was Vondel er af, iemand zijn verdienden lof te willen onthouden, dat hy in tegendeel zich bloot stelde aan de berisping, personen en zaken in zijn gedichten te prijzen, die beneden zijn lof stonden: in welk geval hy zich behielp met de uitvlucht, dat zy hem als lofwaardig waren voorgesteld en hy ze op goed geloof geprezen had. Ook werd hem ten laste gelegd, dat hy 't misnoegen, eenmaal opgevat, niet licht weer aflei, en 't gewaand ongelijk niet licht vergaf. Het valt niet te ontkennen, dat Vondel, voor zoo verre wy hem uit zijn fchriften moeten beoordeelen, zich even standvastig toonde in zijn weêrzin jegens sommigen als in zijn genegenheid tot anderen; — doch de weêrzin gold in den regel minder de perfoon dan de zaak, welke die voorstond, en sproot dus by hem uit het verstand voort en niet uit het hart. In tegendeel spoorde dat hart hem aan, zich te verzoenen met al wien hy dacht misdaan te hebben, en hem vergiffenis te vragen: zoo dat men zich over zijn zelfsverloochening verwonderde. ²⁾

¹⁾ Zie *Vondels Leven*, bl. 79.

²⁾ Zie *Vondels Leven*, bla. 82.

In 't gezelschap der menschen was Vondel stil en afgetrokken. Als een staaltje hiervan wordt verhaald, ¹⁾ hoe hy eens, ten huize van Joost Brasfer, broeder van den Thezaurier, ter maaltijd genoodigd, terwijl De Groot, Voslius en Van Baerle, allen vrienden van onzen dichter, zich in 't gezelschap bevonden, aan tafel geen woord sprak: wat velen vreemd voorkwam. Wy hebben intusschen gezien, ²⁾ dat zijn aart van nature tot droefgeestigheid overhelde; en het is te onderstellen, dat hy bovendien, steeds bezig in den geest met het een of ander werk dat hy onder handen had, onderhevig was aan zekere verstrooidheid van gedachten, die hem vergeten deed, dat hy zich in gezelschap bevond en dat velen de oogen op hem gevestigd hielden. Maar, en hoe kon het wel anders? in weêrwil van zijn stilzwijgendheid ontviel hem nu en dan een kort en snedig woord of een stekelig gezegde, dat te meer trof, naarmate het meer onverwacht kwam.

In handel en wandel gedroeg zich Vondel onbesproken, zedig, nederig, vreedzaam en zonder gewinzucht. Omtrent den drank was hy matig en zelfs onder zijn tijdgenooten een toonbeeld van ingetogenheid; althans Brandt getuigt, ³⁾ niet te weten, dat hem iemand ooit beschonken zag; een negatieve lofspraak, die in onze dagen niet als zoo heel vleierend zou worden opgenomen; maar wel als zoodanig beschouwd kon worden in een eeuw, toen by plechtige gelegenheden ook zelfs de deftigste lieden niet gewoon waren anders dan met een roes aan van tafel te scheiden. Was Vondel alzoo geen wijn-drinker, hy at met smaak, inzonderheid hartige spijs, tot in zijn hoogsten ouderdom. Zijn kleeding was — gelijk dit uit de bestaande portretten is op te maken — eenvoudig en deftig.

Dit is nagenoeg al wat met zekerheid omtrent de persoonlijkheid van onzen dichter kan gezegd worden. Wilde ik het gebied der fantazy betreden, ik zou eenige bladzijden kunnen vullen met knie-dichten en kwinkslagen, die de overlevering aan Vondel toeschrijft. Doch de meesten daarvan dragen, 't zij door hun onkiesheid, 't zij door het kreupele rijm of dicht, het innerlijk bewijs met zich, dat zy geheel ten onrechte op zijn rekening worden geschreven. De reden, waarom dit gebeurd is, valt licht te verklaren, wanneer men bedenkt, dat een gezegde of een anekdote altijd meer pit heeft, wanneer men die in verband kan brengen met dezen of genen beroemden naam. Zoo werd in onze dagen het vaderschap van de meeste *bons-mots*, die in Frankrijk rondgevent werden, aan Talleyrand toegerekend; en zoo zal het ook na Vondels dood gegaan zijn met rijmpjes en uitdrukkingen, die wel spoedig vergeten zouden zijn geweest, indien zijn naam niet tot voertuig gediend had.

Meer treurig dan vreemd is het, dat ons niet bekend is of Vondels

¹⁾ Zie *Vondels Leven*, blz. 84.

²⁾ Zie Deel II, blz. 117.

³⁾ *Vondels Leven*, bl. 84.

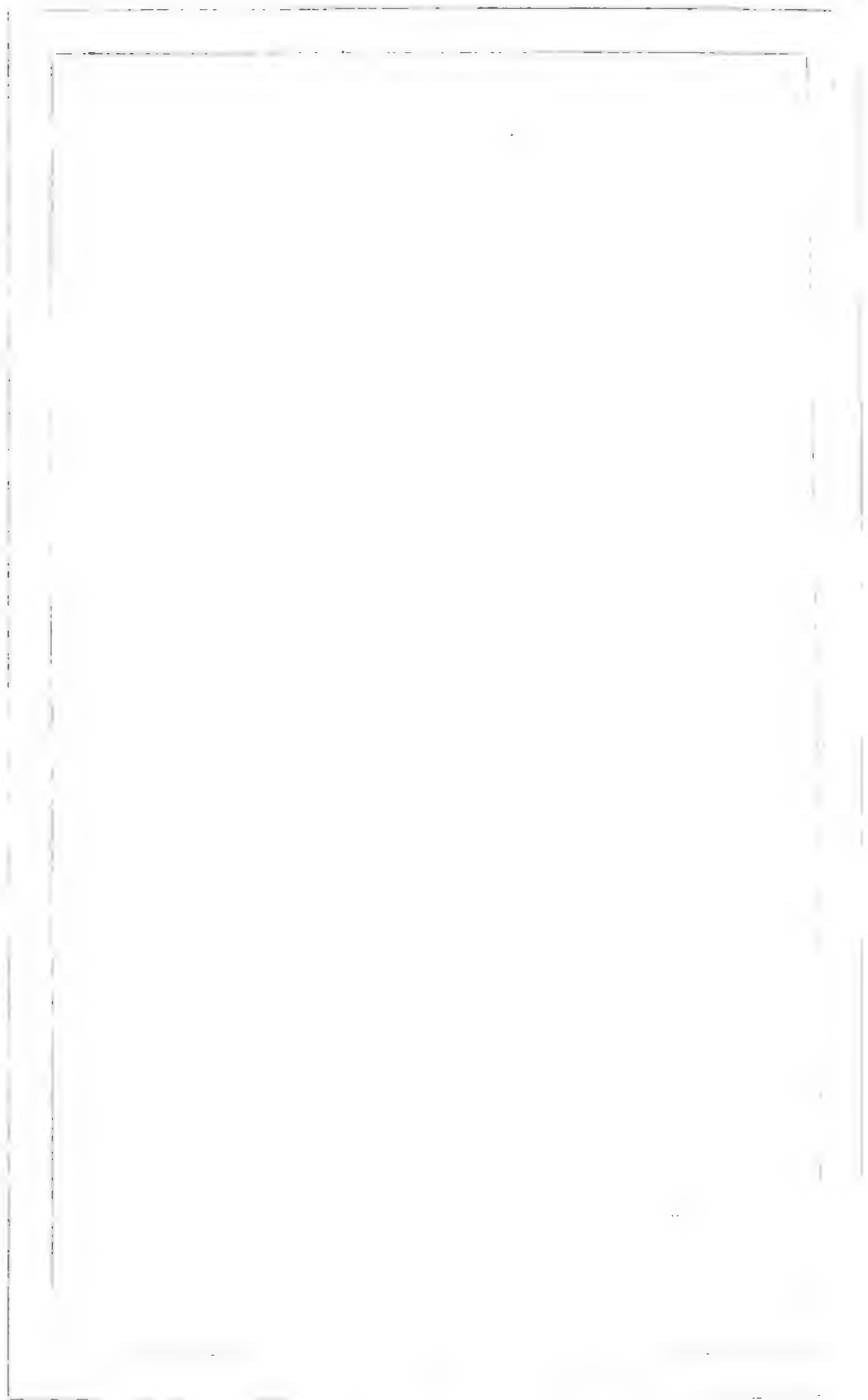
naam nog in eenigen nakomeling blijft bestaan. Wy hebben gezien, ¹⁾ dat zijn kleinzoon zich in een treurige omstandigheid bevond, en wanneer zelfs de voorſpraak des dichters niets voor hem vermocht, is het geen wonder, dat, na den dood van dezen, men zich zijn naamgenoot nog minder zal hebben aangetrokken. Wat er van hem, veel min van zijn afſtammelingen geworden is, is my dan ook niet gebleken. Gelijk de naam van dien ſtatigen en boven alle rivieren beroemden waereldſtroom, aan wiens oever Vondel geboren was, en dien hy in zulke ſchoone vaerzen bezongen had, van den Rijn, na dat deze de Duiſche grenzen heeft overſchreden, niet blijft voortleven dan in een ſmalle ſprank, die ſpoedig in de duinen verzandt, even zoo moest Vondels naam, na zijn ſterven, niet meer dan door eenen kleinzoon gedragen worden ²⁾. — Maar leeft die naam in geen kindskinderen, hy zal onſterfelijk blijven zoo lang nog ergends de Nederduitſche taal in eere is, zoo lang nog ergends een hart voor Nederduitſche poëzy blijft ſlaan. Moge het voortreffelijke, door hem in 't licht gebracht, meer en meer ten voorbeeld ſtrekken aan al wie zich in de taal en dichtkunst van ons land wil oefenen, en moge de arbeid, aan deze uitgave ten koſte gelegd, daartoe maar eenigszins hebben bygedragen.

En zoo heb ik een taak ten einde gebracht, welke ik, wellicht te vermetel, maar met moed aanvaard en met volharding verricht heb. Wordt my de lof geſchonken, dat ik aldus aan Neêrlands grooten dichter een gedenkzuil heb opgericht, zijner niet geheel onwaardig, het zij verre dat ik mij dien geheel zou willen toeëigenen. In de eerſte plaats komt een groot deel daarvan toe aan den Heer M. H. Binger, die 't ontwerp vormde en mijn hulp daarby inriep, en aan zijn wakere zonen, die, op zijn ſpoor, tijd en zorg en moeite en koſten hebben ten beſte gegeven, om het werk tot een cieraad der Nederlandſche pers te doen ſtrekken. In de tweede plaats aan hen, die, 't zij door liefde tot Vondel, 't zij door welwillende zucht om ſchrijver en uitgever van dienſt te zijn, gedreven, my die bouwſtoffen hebben verſtrekt, welke deze uitgave van Vondels werken en dit verhaal van Vondels leven in volledigheid, in belangrijkheid alle vroegere moesten doen overtreffen. Ten derde aan de intekenaren, die het ons mogelijk gemaakt hebben, de onderneming te beginnen, voort te zetten en ten einde te brengen.

Maar Hem vooral zij mijn dank gebracht, die my het voorrecht geſchonken heeft, onder vele wiſſelingen, mijn aandeel in dit werk te volbrengen niet alleen, maar zelfs, wat ik naauwelijks verwachten mocht — het ter perſe brengen van dit laaſte Deel te beleven.

1) Zie hierb. blz. 93.

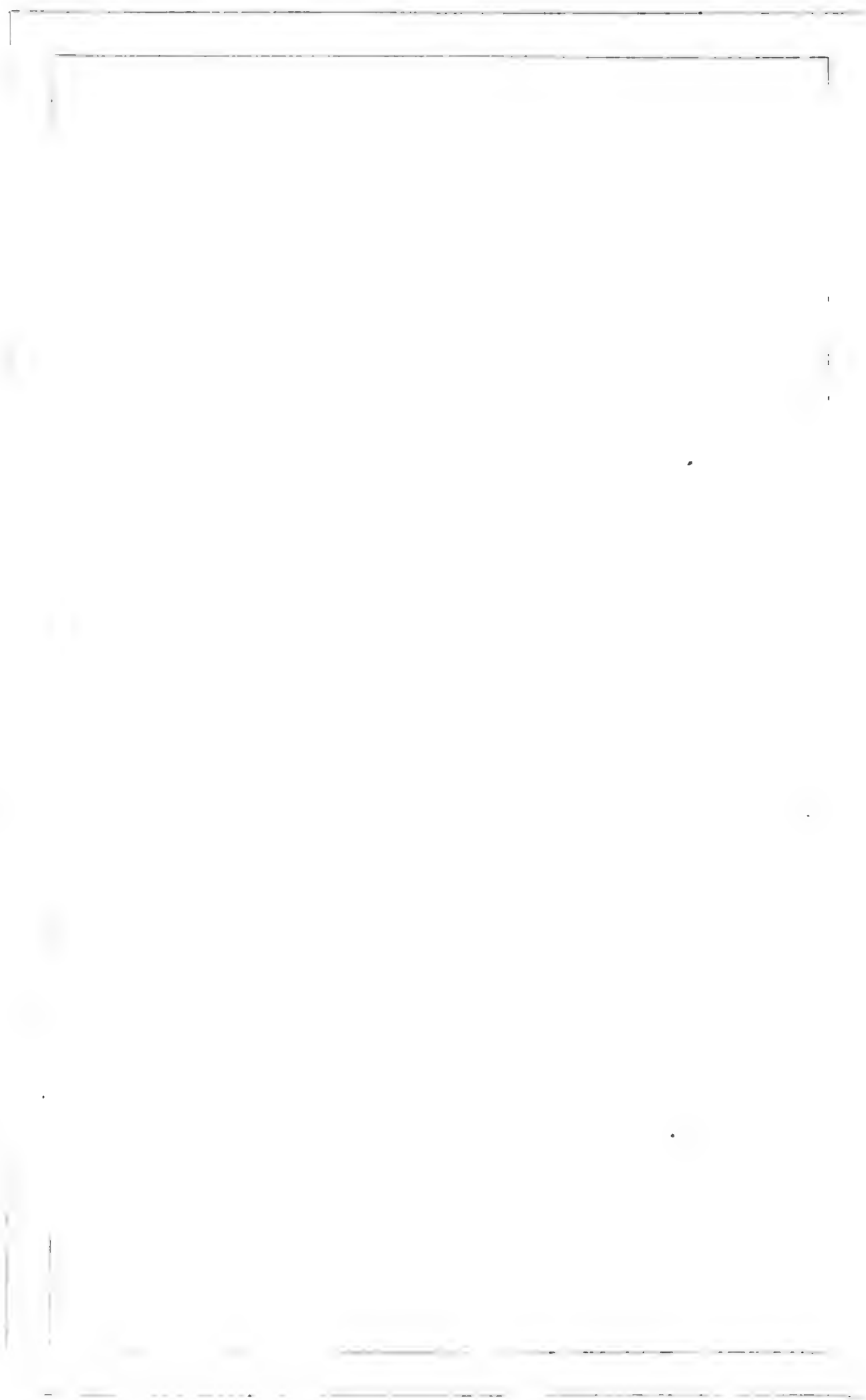
2) Immers beſtaat er geen bewijs dat de zoodanigen, die, in lateren tijd, den naam voerden, en over wie in de Byvoegſelen zal geſproken worden, in eenige betrekking tot onzen dichter ſtonden.

BY VOEGSELEN

EN

VERBETERINGEN.

BYVOEGSELEN EN VERBETERINGEN.

OP HET

E E R S T E D E E L.

Blz. 20, vs. 4.

Snackend' na 't water Claar-ken cant beter gelijcken?

Aldus is de regel in het gevolgde h. f. afgedeeld: de Heer Van Vloten heeft hem in zijn uitgave, met verandering van spelling en interpunctie, te recht naar ik geloove, aldus doen luiden:

Snakkend naar 't water klaar: 'k en kan 't beter gelijken.

De laatste halfregel is alzoo by hem geen vraag, maar beteekent: „ik kan voor de zaak geen betere gelijkenis vinden.”

Blz. 47, de noot op *bedijen*. — *Bedijen* is in Friesland nog in dagelijksch gebruik, en wel met gelijke beteekenis als die 't in onzen tekst heeft.

Blz. 51, de noot op *zegn*. — *Zein* wordt nog heden ten dage in Friesland gezegd, voor *zeis*: in Holland meest *zen*.

Blz. 75, vs. 805.

Sy kunnen loop op nieus verdubbelden vervolgen,

De heer V. Vloten heeft in zijn uitgave de noot op 't woord *verdubbelden* nagelchreven en dit laatste door „dubbel snel” verklaard. Had hy echter, met zijn gewone scherpzinnigheid, de onjuistheid mijner verklaring ingezien, en het vaers zelf, in plaats van het insgelijks na te schrijven, gelijk hy het by my vond, eens

in een vroegere uitgave nageslagen, hy zou gevonden hebben, dat mijne noot, waarschijnlijk op de proef zelve gesteld, alleen het gevolg is van een zelfout, en dat men den regel aldus moet lezen:

Sy kunnen loop op nieus verdobbelden verBolghen.

Verdobbelden blijft op die wijze, wat het altijd geweest is, de 3de perf. mv., onv. verl. tijd van 't w.w. *verdobbelen*, de zin vloeit zuiver en regelmatig voort en wy hebben met geen bywoord *verdubbelden* te maken.

Blz. 81, de noot op *ketten*. — *Ket* en *kette* worden nog heden in Friesland gehoord.

Blz. 88, vs. 1191. — »Het schijnt my twijfelachtig," schrijft my de Heer Riedel uit Groningen, »of V. hier wel Ninivé en niet liever Babylon bedoeld heeft. Beide werden toch algemeen als hoofdsteden van 't Asyrische rijk beschouwd, ofschoon Babylon veelal een afzonderlijk rijk uitmaakte en slechts nu en dan aan Asyriën onderworpen was. Dat evenwel Ninivé aan den oostelijken oever van den Tigris, tegenover het hedendaagsche Mosul, gelegen was, en niet by 't stroomen der Eufrates, behoefde Vondel juist niet te weten, daar men dit eerst onlangs uit de puinhoopen van deze reeds in 606 voor Chr. verwoeste stad bewezen heeft. Nogtans geloof ik, dat Vondel in zijn vroegsten tijd eerder aan het bybelsche Babel van Nimrod dan aan het Ninivé van Asfur gedacht heeft. Bovendien veroorloof ik my aan te merken, dat de veronderstelling van een *eerste* en *tweede* Asyrisch rijk eene uitvinding der nieuweren is, alleen om de onontwarbare kronologiën en berigten der oude schrijvers over Asyriën in eenige overeenstemming te brengen, maar dat zy op geene voldoende gronden steunt, ofschoon Asyriën, gelijk alle Aziatische rijken in de allereerste tijden, onderscheidene lotwisselingen zal hebben ondergaan, en ook volgens Herodotus een langen tijd over een groot deel van Opper-Aziën geheerscht heeft, terwijl het in zijn laatsten tijd door Mediën en Babylon eerst verzwakt en toen vernietigd werd."

Blz. 91, vs. 1286 volgg.

*En voor dien Scepter eel van dynen Gheytjchen Ram
De kromme hoornen grijpt, twelck beter u zal voeghen,
Oft t Kouter, om de borst des Ackers te doorploeghen
Vant Palestijnsche lant.*

Zoo staat er in alle uitgaven en de zin loopt volkomen rond. »De borst des akkers van 't Palestijnsche land", voor »de Palestijnsche bodem," moge wat tautologisch klinken, onverklaarbaar is het zeker niet. Volgens den Heer Van Vloten is dit echter wel

het geval. Zeker meent hy, dat Farao niet in eenen adem aan Mozes en Aaron het verlof zal weigeren om naar Palestina te gaan, en hen aansporen, aldaar te ploegen: uit welken hoofde hy — t. w. de Hr. V. Vloten en niet Farao — achter vs. 1288 een komma plaatst en in vs. 1289 *van* in *dan* verandert, zoodat de zin komt te luiden: „het grijpen van de hoornen van een ram of van 't ploegijzer zou u beter voegen dan het land van Palestina.” De konjektuur moge vernuftig zijn, ik kan er my niet mee vereenigen: welke tegenstelling ter wereld toch levert het *grijpen* van ramshoornen, of van een ploegijzer, met een *land* op? — 't Is, als zeide ik aan den Heer V. Vl.: „het preëken in de Grootte Kerk te Deventer zou u beter voegen dan Zutphen.” Hy zou my, maakte ik my aan zulk een fraze schuldig, zeer te recht vragen of ik alle begrip van stijl verloren had. — My komen de woorden van Farao geenszins onduidelijk voor, wanneer men slechts aanneemt, dat hy ironisch spreekt, „Ei wat!” zegt hy: „zoek maar niet naar mijn scepter te grijpen — waar het u toch eigenlijk om te doen is: — grijpt liever een bok by de hoornen, of een ploegijzer, waar gy” — en hier volgt nu juist de *farrende spot* — „een Palestijnschen akker mee ploegen moogt — als gy er maar komen kunt.” — Vondel moge hier niet klaar genoeg uitgedrukt hebben wat hy bedoelde: de gedachte op zich zelve was echt dichterlijk en juist geschikt om het hatelijk karakter des konings in 't licht te stellen.

Blz. 148, de noot op *kop*. — „*Kop*,” zegt de Hr. V. Vl. in zijne noot op deze plaats, „is van 't Romaanſche *coppa* en dus niet hetzelfde als *hoofd*.” *Kop* van *coppa*? dat klinkt my in 't oor, als zei men, dat *wind* van *ventus*, en *Hamburg* van de *Hamburger cigaren* kwam. Doch 't zij eens zoo: hebben *koppa*, *caput*, *κεφαλον*, *haupt* en *hoofd*, niet al te zamen denzelfden oorsprong en zijn zy niet, met geringe afwijking, 't zelfde woord?

Blz. 207, vs. 1, 2. — Vondel begaat hier een anakronismus, door Perillus voor te stellen als navolger van Myron, die anderhalve eeuw na hem leefde. Immers Falaris, voor wien Perillus, volgens de legende, zijn koperen koe goot, was van 565 tot 549 v. Kr. tyran van Agrigentum. Van Myron kan nog gezegd worden, dat hy te Eleuthera geboren, doch Atheensch burger, en tijdgenoot was van Fidias en Polykleet, beiden, als hy, leerlingen van Ageladas. De Griekſche Anthologie bevat zes-en-dertig byſchriften op zijn koe.

Blz. 209, vs. 2. *God wouds!* — De uitdrukking had, als te recht door den Hr. V. Vloten is opgemerkt, dezelfde kracht als het heden-daagſche „God beter 't.”

Blz. 211, de noot op *put-eeemren*. — De heer V. Vl. beſtrijdt hier mijn beweerden, dat *eemer* „waterdrager zou beteekenen, als afgeleid van

ee, en wil het woord als een samentrekking van *eenbaar* („wat aan een handvat *gedragen* wordt.”) Gronden voor zijne stelling brengt hy niet by, en zoo lang my die niet overtuigend gegeven worden, komt my de afleiding, die hy opgeeft, geweldig gezocht voor en eenigszins in den smaak van afleidingen als *lantaren* van *lamp* en *toren*, of als *koomeny* van *common ease*. Als wy toch in ons land rivieren hebben, wier naam van *Fem* en van *Demer* (d. i. „de *eemer*,”) buiten kijf synoniem met dien van „wateraanvoerder” is, wat kan er dan natuurlijker zijn dan een dergelijke benaming toe te kennen aan een werktuig, gebezigd om hetzelfde te verrichten?

Blz. 221, de noot op *uytspanden*. — „Om 't rijm”, zeide ik, „voor *uitspant*.” Neen,” zegt de Hr. Van Vloten: „voor *uitspande*.” — Dat *uytspanden* voor *uitspande* stond, was niet noodig door my herinnerd te worden: zulke byvoegingen of weglatingen eener *flot-n* zijn toch in Vondels eerste dichterstijdsperk zeer gemeen; maar wat ik wilde doen opmerken is de licentie, die zich de dichter veroorlooft, door, om 's rijms wille, het imperf., dat hier niet te pas kwam, voor het praef. te gebruiken.

Blz. 223, de noot op *schappray*. — Nog altoos, getuigt de Hr. V. Vloten, wordt in Overijsel de plank in een kast *schap* genoemd.

Blz. 227, vs. 17. *Want dat den eenen Wolf*. — De Hr. V. Vloten verandert in zijn uitgave *dat* in *daar*, wat zeker beteren zin geeft, maar toch niet de *rechte* verbetering is. Immers deze vinden wy in de uitgave van 1661 by J. van den Bergh, waar de zin hersteld is door *dat* in *als* te veranderen.

Blz. 231, de noot op *noenmach*. — De noot is min juist, voor zoo verre daar in gezegd wordt, dat het etensuur *verlaterd* werd van 9 tot 12 uren. De Romeinen verdeelden den dag in 12 uren en telden van zonsopgang af: hun *noen* of „negende uur” kwam dus omstreeks met ons zes uren na den middag overeen. Hun etensuur verschilde alzoo weinig met dat van den hoofdmaaltijd by voornamen lieden in onze hof- of hoofdsteden, behalve alleen hierin, dat wanneer de Romeinen eens een buitengewoon feestmaal hielden (wat zy *dedio* noemden) zy dan vroeger dan anders aan tafel gingen, terwijl ten onzent juist het tegenovergestelde plaats heeft.

Blz. 237, de noot. — Over Herkules, als beschaver van Galliën, kan nog met vrucht worden nageflagen AMÉDÉE THIERRY, *Histoire des Gaulois*, Tom. I. p. 62.

Blz. 316, reg. 5. — Sara van den Vondel trouwde op 3 April en daarby verlicheen alleen haar moeder als getuige. — Zie *Dietjche Warande*, Deel VI, blz. 68. Een nieuw bewijs, dat de vader toen reeds overleden was.

Blz. 355, de noot op vs. 244, 245. — Door een *blonden Englenregen* acht de Hr. V. Vloten dat wy „een regen van gouden *engelen* of *angelotten*” — een Engelsche munt — te verstaan hebben: een gis-
sing, die ook my zeer aannemelijk voorkomt.

Blz. 358, de noot op vs. 360. *Ptolomaeus*. — „Hoe kan,” vraagt my een filoloog, „hoe kan een kenner van het Grieksch in dezen van *Πτολεμαῖος* afgeleiden naam nog altijd, even als 't *profanum vulgus*, in 't midden een *o* schrijven?” — Ik antwoord, dat ik hierby 't algemeen gebruik gevolgd heb, volgens 't welk de Egyptische koningsnaam *Ptolemeus*, die van den geleerden herrekundige *Pto-
lomeus* geschreven wordt. Even als hier ten opzichte van de ety-
mologie, blijf ik insgelijks met het *profanum vulgus*. *Sint Helena* zeggen, wanneer ik van het eiland spreek, ofschoon de quantiteit *Helena* vereischen zou.

Blz. 386, en Nal., bl. 53. — De vertaling der dichtregelen, door De Bargas aan koning Jakobus I gewijd, en die niet voorkwam in de door my gevolgde afzonderlijke uitgave der „Heerlijkheyd van Salomon,” is te vinden in de uitgave door Zacharias Heynsz van den geheelen Bargas gegeven (en waarin ook de gedeelten, door V. vertaald, zijn opgenomen). Ik laat die hier volgen, echter met de opmerking, dat zy niet van Vondel zijn kan; dewijl al wat van diens hand in de uitgave van Heynsz voorkomt, ook met diens naam geteekend is.

- O Schotse koningh: 't zelfde ick van u spreek lofzaam
't Wydremmende gherucht van uw gevlerkte faem
De zee my kruyssen dede en, van de grens van Spangien
Bezoeken avontuers de kust van uw Bretangien.
1 Wat zagh ick, oeh! maer oeh! wat zagh ick niet, goê Godt!
O weereelts wonder-werek! o koningh uytgelot,
Van d'Heemel tot yet groots! O roem van Vorsten-Hoven,
'k Zagh zoo veel, dat mijn siel mijn oogh niet kost ghelooven.
Een grysen breyn, die 't hooft eens jonghelings beslaet
10 Maer moedicheyt bedeeft met vrouwelyek gelaet:
Een ryp verstant, een geest snel, waeker en dierweerdigh,
Een Redeneering, die diepsinnich is en veerdigh
In eenen geest Virgyl en Cicero geltoofd
En 's Hemels gaven al ghegoten in een hoofd.
15 Volherdt o goed Monarch! wilt eere op eere laden
En effen als uw Loff is minder als uw daden,

1 *Lofzaam* voor „tot uw lof.”

2 *Avontuers* voor „op avontuur.”

3 *Uytgelot* voor „uitgekoord, voorbeslacht.”

4 *Dierweerdigh* voor „veel waarde hebbende.”

5 *Goed Monarch*: te recht door V. VI. gesteld voor *Godt Monarch*, als in 't oorspr. staat: ook het Fransch heeft *bon roy*.

6 *Effen*: 't zelfde als *even*.

Maeckt dat uw voorfaet sy gevordert door uw daën.
 Dat uw aenstaende daën verleën te bovengaen.
 U zelf beheerscht, en wijs, godvruchtigh, vroom, ten lesten.
 20 't Geurigh ghetuignis van myn veezen wilt bevelten.

Blz. 389. *Nal. blz. 55.* — In den *Navorscher* XI. blz. 11, komt het navolgende voor:

Een brief van Pieter de la Rue. Dezer dagen kreeg ik toevallig in handen een geestigen brief van PIETER DE LA RUE, den bekenden schrijver van *Staatkundig, Heldh. en Gelett. Zeeland*, in 1734 aan een ander letterkundige, naar ik vermoed D. JAN TE WATER te Zaamslag, gerigt. Over de verhouding van HUYGENS tot CATS sprekende, wordt onder andere gezegd: „dog zoo men op enkele vertelselen agt wil slaan, zou d'heer HUYGENS zelf zijnen elders zoo dikwijls geëerden vriend met dit schimpend grafteekenschrift beluid hebben:

*„Hier onder leit een man, een man die in zijn leven
 Heeft ik en weet niet hoe, en 'k weet niet wat geschreven.
 En des al niet te min, wat dient er meer gezet.
 'Tis CATS, de ridder CATS, die hier begraven leit.”*

„En men verhaalt, dat zijn andere goede kennis WESTERBAEN in zijn jonge jaaren den heere CATS eens een zijner gedichten hebbende laten lezen, CATS zou gezegd hebben. „'T gaat al wel, de gedachten zijn goed, maar gij moest het wat uitgebreider gemaakt hebben,” waarop WESTERBAEN een punt dicht zou gepast hebben, waarvan de inhoud was, dat, had hij daar wat dikwijls *ik en weet niet wat en des al niet te min* enz. ingevoegd, het haast zoo groot als zijn *Trouwing* zou geworden zijn. Anderen schrijven dit laatste historietje den zedigen J. DE DEKKER toe, dog tot het een nog 't ander hebbe ik eenig bewijs als van hooren zeggen en omtrent zaaken van dien aard, valle ik doorgaans zeer traag geloovend.”

Na CATS, die destijds van letterdieverij seheen beschuldigd te zijn, verdedigd te hebben, gaat DE LA RUE voort:

„Vrij wat meer redenen zouden er zijn om den Heer CATS van letterdiefte te beschuldigen, indien men hem kon aantoonen, dat hij omtrent den Britschen DONNE of andere uitlandsche vernuften gehandeld had, zoo als VONDEL (VONDEL dat orakel van Parnas) heeft kunnen goedvinden in zijne jeugd te handelen met zijne *Waarande der dieren* en *Gulden winkel*, welke beide werkjes hij opgeeft als eigen maaksel: ondertusschen is het eerstgenoemde niet anders dan eene vrij gemakkelijke vertaling, in zoovele of weinige regels hem ligt viel, van zeker fransch werk, zijnde alle klinkdigten op dezelfde zinnebeelden genaamd *Ebatement moral des Animaux*, Anvers

1578. 't welk ik bezitte en dus oogschijnbaar verbeteren kan, alleen heeft er VONDEL de aanmerkingen in profa bijgevoegd." Onder in eene noot staat hier: „Nadat ik dit geschreven heb, heb ik toevallig ontdekt, dat die aanmerkingen zelfs nog niet van V zijn, maar nog veel woordelijker als het rijm vertaald uit een Hoogduitsch boek in 4°. getyteld *Theatrum Animalium*, ged. 1608.

„Het tweede is nog erger behandeld, gemerkt dat en rijm en proos niets anders is dan een genoegzaam woordelijke vertolking uit het fransch van GOULARD zijnde een boekje in 8°. of 12°, met dezelfde printen, doch een anderen tytel. Ik keure wel geensins af dat V zijne kunst begonnen heeft met vertaalen van in hun foort geestige schriften. 'T is er zoo verre van daan dat ik met hem oordeele zulks den regten weg mogte zijn om toe te nemen: maar dit is en blijft onverantwoordelijk dat hij het uitgaf t' eenemale als zijn eigen werk. Ware het nood, men zou MORHOFF en anderen van tegenberigt op hunne bezwaren omtrent CATS kunnen dienen, enz."

Wat hier DE LA RUE omtrent de beide uitgaven vertelt is reeds door my in de Nalez. op 't Eerste Deel medegedeeld: en wat zijn verwijt aan V. betreft, zoo bedenke men 1°. dat ieder lezer in VONDELS dagen zeer goed met het bestaan der oorspronkelijke werkjes bekend was en dus de vermelding, dat VONDELS arbeid maar vertaalwerk was, volkomen onnoodig geacht kon worden, en 2°. dat mede in die dagen tytel en voorwerk geheel de zaak waren van den uitgever, waar de schrijver zich niet mede bemoeide, zoodat het verwijt niet tegen VONDEL, maar tegen Pers had gericht moeten worden.

Blz. 459, de noot op vs. 14. -- *Aenveest* is een synoniem van „aenwennis," en even zuiver van vorming.

Blz. 487, vs. 5 en 6.

*Oft, ander oorjaeck, verre om d'oudheyd noch te zoeken
Int ongekreuckt pampier van onbeschreven boecken.*

Ik had, in de noot, de woorden *verre om d'oudheyd* verklaard met: „nog verder dan de oudheid." De Hr. Van Vloten acht deze verklaring min gelukkig, plaatst in zijn uitgave *om d'oudheyd* tusschen (), en verklaart *om* door „wegens." Ik mag 't lijdén, offchoon Vondel hier met dat *ongekreuckt pampier* en die *onbeschreven boecken* wel den schijn aanneemt, den lezer naar een heel verren, mythischen tijd te willen wijzen, en *verre om d'oudheyd* even goed Nederduitsch is als *verre om de Oost*; doch de lezer oordeele.

Blz. 615, vs. 2. *Een Lombaertje Hen*. -- Het Paduaanſche hoenderras

was om zijn zwaarte en schoonheid vermaard," zegt de Heer van Vloten, en verwijst daarby naar BUFFON, *Oiseau*, VII. p. 108.

Blz. 629, de noot op vs. 9, 10. — *Ronsfen* ligt in Vlaanderen en 't woord is waarfchijnlijk uit het oorspronkelijke overgenomen. Zeker lag de plaats, als de Hr. V. Vloten te recht aanmerkt, niet volkomen in de buurt van 't *Geldeloze Pad*.

Blz. 666, noot 3. — „Een niet Amsterdamsch lezer," fchrijft my de Heer Riedel, „weet niet, waar die tirade op doelt." Volkomen waar, en zy was dan ook meer bepaald gericht tot de Belturen, die de heiligschennis gepleegd hebben, en voor derden minder belangrijk. Den weetgierigen geef ik echter gaarne deze toelichting, dat zy o. a. doelde 1°: op het in der tijd doen verdwijnen zoo wel van de regels van Hooft, luidende:

*Schrik niet, ik wreek geen quaat, maar dwing tot goet,
Straf is mijn hant: maar lieflijk mijn gemoet,*

en geplaatst onder het fraaie bas-relief, in 1607, door den vermaarden beeldhouwer Hendrik de Keyfer vervaardigd, 't welk in 't laatst der vorige eeuw uit het Spinhuis werd overgebracht naar de poort in den ringmuur van het toen gefichte Werkhuis; 2°: op het bedekken met een leelijke houten kast van het fraaie beeldhouwwerk boven de Oude Tuchthuispoort: — vandalismen, ter befparing van de zenuwen der boeven door filoboeven gepleegd.

Blz. 667, de noot op *d'Huysvaderlijke Goden*. — „Vondel", fchrijft my de heer Riedel, „had geen ongelijk met de *penates* „huysvaderlijke goden" te noemen." Immers reeds Cicero (*de Nat. Deor.* II. 27), zegt van hen: „*five a penu ducto nomine (est enim omne, quo rescuntur homines, penus) five ab eo, quod penitus infident, ex quo etiam penetrales a poetis vocantur.*" En in het overgeleerde boek van Klaffen, *Aeneas und die Penaten* (Hamburg u. Gotha, 1846, p. 647), leest men van hen: *sie find die Geister des sich selbst versorgenden Hausstandes. Ihre Stelle ist vor der Vorrathskammer, aber der sie walten: am Herd, für den sie den Vorrath hergeben; im Complicium, welches das innere des Hauses frisch und kuhl erhält; unter dem Baum desjellen, welcher sie beschattet. Der Herd kann als Opferstatte für sie dienen, doch wird auch zuweilen ein eigener Altar für sie errichtet. Ihr feierliches Opfer wird ihnen in Januar gebracht, zu der Zeit da man des penus am meisten bedarf.* — De *Penates* stonden echter veel hooger dan de *Lares*, en werden, even als ook deze, in *publici* en *privati* onderfcheiden." — Waar zulke autoriteiten tegen my worden aangevoerd, zou my zeker niets anders overfchieten dan Vondel om verfehoning te vragen voor mijn ongepaste kritiek: alleen moot ik doen opmerken, dat mijn bedenking maar ten deele is opgelost, en *Huysvaderlijke Goden* my nog altijd blijft

doen denken aan „Huisgoden“, *penates privati*; terwijl Virgilius spreekt van *penates patrui* of *publici*.

Blz. 676, noot 3. — *Eerlijke* voor *eevvoll*. — Reeds op blz. 334 had ik gezegd, *eerlijk* boven *eevvoll* te verkiezen, waar men er, even als hier, niets anders mee wilde uitdrukken dan de *Fraulehen*, waar zy 't woord *honorable* bezigen — en ik had dit op blz. 392 herhaald. Toch werd ik door mijn vriend Alberdingk Thijm in eene, door hem geleverde kritiek, berispt, als zou ik, — ware 't ook maar in schijn — een bevorderaar zijn der H. Duitſche ſamenſtellingen met *vol*. Ik wensch ook zelfs den ſchijn van zulk een bedoeling van my af te werpen: ik ben het volkomen met den Hr. A. T. eens, dat by ons van het woord *EERVOEL* een ſchromelijk misbruik wordt gemaakt, dat — om zijne woorden aan te halen — „*eerlijke* bejegeningen den *eerlijken* man hoogst aangenaam, zoogenaamd *eevvoll* onderſcheidingen vaak zeer laſtig en kwellend zijn,” en even als men van een „*eerlijke* begrafenis” ſpreekt, wenschte ik ook, dat men ſprak van „een *eerlijk* ontſlag.” Maar ook de oude benaming *eevzaam*, waarmede de Soeverein voorheen de magiſtraten toefprak, zou ik wel weder in zwang willen gebracht zien. Men is gewoon in de Tweede Kamer over en weer elkander „'t *gedachte* lid” te noemen, wat ſomtjids maar half uit de keel wil. Zou 't niet beter zijn, aan beiden, taalkunde en oprechtheid, hare eifchen te geven en te ſpreken van „het *eevzame* lid”, wat toch de juiste en letterlijke vertaling ware van *l'honorable membre*?

Blz. 695, vs. 526.

Van mond ten Hemel klimmen.

De Hr. V. Vloten leest hier, voor *mond*, *moud*, welk woord (by ons verouderd), even als nog 't Eng. *mould*, „stof, aard”, beteekent. De gisſing is vernuftig; maar komt my wel wat gezocht voor en de antithesis, „van mond ten Hemel” is, dunkt my, dichtelijker, „dan van aarde ten Hemel” zou wezen.

Blz. 731, de noot op vs. 1708. — *Pijcken* ſtaat niet alleen voor *piecken*, maar is inderdaad beter dan dit. Vgl. DELECOURT, *la langue Flamande, son passé et son avenir*, 1844, pag. 39.

Blz. 735, de noot op vs. 1818. — „*Opklaveren*” zegt de Hr. V. Vloten, „is niet met V. L. van *opklaauwen* af te leiden, maar van *klaven*, 't welk een verſterking is van *kleven*.” — Maar, vraag ik, is dit laatste wel zoo uitgemaakt? en komt *klaven* niet veeleer van *klaauw*? — *Klaauw* en *klavier* zijn ſynonieme uitdrukkingen, die men nog dagelijks *promiscue* hoort gebruiken, 't laatste zelfs als eufemisme voor 't eerste. Een vrouw uit de achterbuurt zal aan haar dochtertje zeggen: „pak het in je *klaauwen*”, een meer be-

schaafde huismoeder: „blijf er met je *klavieren* van af.” Ik hou dus *opklaven* en *opklaauwen* voor 't zelfde, en dewijl 't laatste in gebruik is gebleven en 't eerste niet, heb ik ook alleen 't laatste in de noot genoemd. In al die woorden: *klaauwen*, *klemmen*, *kleven*, *klieven*, *kloven*, *klappen*, *kleppen*, is het thema *klaauw* te vinden, en het denkbeeld van „vatten, grijpen” gelegen.

Blz. 737, de noot op vs. 1895. — Uit het hier gebezigde woord *timmer* blijkt, dat *timmeren* oudtijds niet uitsluitend gebezigd werd als er sprake was van een „houten” gebouw, en dat alzoo de uitdrukking, meermalen by oude schrijvers voorkomende, „een kasteel timmeren” niet altijd letterlijk naar ons hedendaagsch spraakgebruik behoeft opgevat te worden.

Blz. 741. vs. 2038, 2039.

*Verloste Moeders,
Die niet bedroevers.*

De Heer Van Vloten wil hier *bedroeders* gelezen hebben (voor *bedroefders*), en zeker dan komt het rijm beter uit. 'k Zou zelfs er geen bezwaar hoegenaamd in zien, de *f* in 't woord te behouden, die dan toch zoo zwaar niet behoeft te klinken. — Doch volstrekt noodig acht ik de emendatie niet. Een eenvoudig asfoneerend rijm te schrijven, in plaats van een zuiver rijm, was en is by de Spanjaarden, op wie men zich toen nog in vele opzichten vormde, zeer gebruikelijk, en was en is nog echt Amsterdamsch.

Blz. 768. De noot op vs. 15. — Volgens de middel-nederl. glosfariën wordt *ontspringen* byzonder — gelijk ook hier by V. — gebezigd voor: „uit den slaap opschieten.”

Nal. blz. 56. De hofstede Meerhuizen is hier verkeerdelijk by de Schulpbrug geplaatst en als „gesfloopt” aangeduid; geen van beiden is waar: zy bestaat nog en ligt aan de Utrechtsche zijde, even voorby het tolhek.

Nog meen ik hier te moeten byvoegen, dat Vondel, in zijn eerste jeugd, vermoedelijk ook meermalen op Meerhuizen te gast is geweest. Immers, in den Lijkzang van Antonides — vs. 219 — vinden wy bepaaldelijk Spieghel onder de vrienden opgenoemd, die Vondel in de andere wereld ontmoeten.

BYVOEGSELEN EN VERBETERINGEN.

OF HET

T W E E D E D E E L.

Blz. 13. JOHAN FONTEYN. — In een brief van Hooft aan Dr. Tulp, gedagt. 19 Aug. 1636 en te vinden in de uitgave van Van Vloten, Deel III, blz. 162. leest men: „Op haare (zijner huisvrouw) bovenste lip zijn uitgelopen twee van die bleintjes, die ik Doctor Fontein z. g. wel heb hooren zeggen, dat in 't begin der ziekte grooten brandt, ende, wat spader komende, beduyden dat zy over 't hoogst is.” In een anderen brief van 18 Sept. deszelfden jaars (t. a. p. blz. 178) aan denzelfden, spreekt hy van „den drank, eertijds verordent van Doctor Fontayn (sic) ende laastmaals van V. E.” Uit welke beide plaatfen is op te maken, dat Fontein als geneesheer eenigen naam had en dat men het der moeite waardig achtte zijn uitspraken of oordeelvellingen aangaande ziekteverschijnselen te onthouden en met vertrouwen aan deskundigen mede te deelen. Ten andere leert men er uit, dat hy Tulp als praktizeerend geneesheer was voorgegaan, en ten derde, wat niet het minst opmerking verdient, dat beide koryfeën in hun vak een ziekte van gelijken aard met hetzelfde middel zochten te bestrijden.

Blz. 25. de noot op vs. 9. — *Ik ben versproken*, voor „ik heb mijn woord gegeven,” is in Friesland nog gebruikelijk: offchoon 't niet, als in 't H. D., gebezigd wordt voor „ik ben verloofd.”

Blz. 54. vs. 21—24.

*De zon vergat te dalen
Als zy de zon zag van onze overwinningh stralen:
Bleeckverwigh en verbuest, en bleeck de bleecke maen
Zag den Eclipsis vast der Cumaniten aen.*

Zoo heb ik deze regels uit de oude uitgave overgenomen. De Hr. V. Vloten heeft echter gemeend, het dubbelpunt achter vs. 22 in een komma te moeten veranderen en alzoo de woorden *bleekverwigh en verbaest* te doen slaan op de *zon* in vs. 21. Is deze korrektie juist, en ik wil er my niet tegen verklaren, dan verheugt het my, er door mijn noot wellicht aanleiding toe te hebben gegeven.

Blz. 145, CORNELIS VAN CAMPEN. — Omtrent dezen en zijn betrekking zoo tot den bouwheer van 't stadhuis, als tot dien van den schouwburg, hebben sedert de uitgave van het II^{de} Deel, de Pui-aanteekeningen vrij wat licht verspreid. Daarin zijn namelijk twee gebroeders Van Campen vermeld, Willem en Jacob, die in de 16^e eeuw leefden en een zuster hadden, wier naam onbekend is gebleven, doch die de vrouw was van Roemer Vischer en de moeder van Anna, Truitje en Testellchade. Willem van Campen had een zoon, wiens naam mede niet bekend is, die de vader was van Nicolaas, den Raad en Regent, onder wiens bestuur de schouwburg werd gebouwd, en van wien Deel III, blz. 319, gesproken is. Jacob had twee zoons, Cornelis en Pieter. Cornelis, geb. in 1564, verwekte by zijn vrouw Catharina Quekels Cornelisd^e, twee kinderen, t. w. Jacob, geb. 1598, en Machteld. Jacob trouwde op 2 Febr. 1623 met Geertrui Cornelisd^e, van Delft: Machteld stierf in den bloei harer jaren en werd door V. bezongen ¹⁾. Pieter, in 1568 geb., trouwde met Gerritje Claesfen of Claes Berendsd^e, vrouwe van Randenbroek, en had by haar drie kinderen, Jacob den bouwheer van 't stadhuis, Margareta en Geertrui.

Blz. 160, JOAN ALBRECHT BAN. — Vergelijk omtrent dezen en zijn toonwetten de hoogst belangrijke bydragen, te vinden achter de uitgave van HOOFTS *Brieven*, door V. Vloten, blz. 249—273.

Blz. 168, vs. 5. *Toppershoeden*. — In de Boekery van de Maatschappy der Nederlandische Letterkunde te Leyden berust een H. S. van N. Hinlopen, 5 bladen fol., behelzende een „aanteekening van waarfehijnlijke redenen, waarom J. van Vondel in het Lof der Zeevaert, vs. 5, had behooren te sehrijven *Noppers*, niet *Toppers*“, aan de Maatschappy ingeleverd in 1782.

Blz. 173, de noot op vs. 175. — Behalve de hier onderstelde afleiding van 't woord *putger*, stelt de Hr. V. Vloten er nog een andere voor, t. w. uit het Zweedsch *putfare*, ons *poetfer*.

Blz. 178, de noot op vs. 313. — Voeg hierby, dat *pinas* by ons is overgenomen van 't Sp. *pinaza*.

¹⁾ Zie Deel II, blz. 107.

Blz. 192. de noot op vs. 267. — „Vondel,” vraagt de Hr. Riedel, „mocht wel een wijnstok *wijngaerd* noemen, maar is het ook in proza geoorloofd, zoo als hier in de noot geschiedt? *Wijngaard* is toch, gelijk *boomgaard*, een *gaard* (*jardin*) of plantsoen, en wel van *wijnstokken*.” — Volkomen waar; doch zoo wel Vondel als zijn kommentator hebben ten deze niet anders gedaan dan 't *Hollandische* taalgebruik volgen. Wijnranken, tegen een huis, muur of schutting groeiende, worden in N.- en Z.-Holland zelden anders dan een *wingert* (wijngaard) genoemd. En, wel beschouwd, waarom niet? Is 't niet een *gaard*, d. i. een „vergadering” van ranken? Op gelijke wijze noemt hier het volk eenige bloempotten, binnen een vensterrek, op den schoorsteenmantel of in den hoek eener kamer gezet, een *tuin*.

Blz. 198. de noot op vs. 7. — De gissing is geüppeerd, of Vondel met *uytheemsche* *Walen* ook „Franschen” of „Waalische Belgen” bedoeld zou hebben. Ik heb hier alleen tegen aan te merken, dat een aansporing om die te *schuiven* al vrij zonderling zou te pas komen in een klinkdicht ter eere van iemand, die een werk loffelijk uit het Waalsch had vertaald.

Blz. 204. de noot op vs. 5, 6. — Lees hier, in plaats van „naar *Pontus*”, 't geen zou doen denken aan de landstreek van dien naam in Klein-Aziën, „naar *Torni*,” aan den weltelijken oever van den Pontus Euxinus.

Blz. 207. de noot op vs. 29. — De vermaarde Molossische honden hadden hun naam van hun herkomst uit Epirus, waarvan de Molossiërs de hoofdbewoners uitmaakten.

Blz. 215. — DEBORA BAECK was toen nog niet ouder dan 16 jaren; immers toen zy, op 22 Mei 1638, de bruid werd van den twintigjarige Cornelis Lourensz. Schouten, was zy, volgens de Pui-boeken, nog maar 22 jaar oud. Haar moeder noemde zich by die gelegenheid niet Debora van Harencarspel, gelijk zy op het geslachtsregister, Deel III, blz. 167, voorkomt, maar eenvoudig Diewer Jacobs. Diewer of Dieuwertje was een verkorting of liever een verduitsching van Debora.

Blz. 221. de noot op vs. 32. — Herstel voor *slaeploos*, volgens de oorspronkelijke uitgave, *slacloos*, d. i. „achteloos.” Vgl. DE JAGERS aantt. in zijn *Archief*, Deel II, blz. 227.

Blz. 227. DE KRUYSBERGH. — Verkeerdelijk is in de noot aan het buitenverblijf achter Velsen, waar zich Justus Baeck en zijn vrouw onthielden, die naam gegeven. 't Heette en heet nog *de Kruidberg*, wat maar eene letter, doch in de beteekenis vrij wat verſcheelt. Voorts ben ik tot de overtuiging gekomen, dat dit gedicht niet

hier ter plaatse had moeten gesteld, maar naar 't jaar 1641 verschoven worden, toen het achter den „Peter en Pauwels” in 't licht verscheen.

Blz. 230, reg. 9 v. o. *Het huwelijk van de jongste zijner zusters, Katharina.* — Volgens de Pui-boeken werd ook deze wederom door geen andere getuige bygestaan dan door *Sara van den Vondel*, zonder bygevoegde vermelding, of deze haar moeder of haar zuster was. Het eerste achttien wijlen mijn vriend Mr. W. J. C. van Hasfelt waarschijnlijk zie *Dietfiche Warande*, Deel VI, blz. 65: — ik zou eer overhellen tot de laatste meening, omdat waar, in dien tijd, getrouwde vrouwen als getuigen verschijnen, doorgaans alleen haar eigen- of doopnaam, en niet die van haar man vermeld wordt.

Blz. 240, vs. 74. *Derft nu sijn leste vlam.* — Dit staat, als de Hr. V. VI. te recht aanmerkt, op 's koning lijkverbranding, en niet op zijn laatste levensvlam.

Blz. 274, de noot op vs. 1191. — Enipe was een stadje in Arkadiën, door Homerus vermeld, doch in Straboos tijd reeds verdwenen.

Blz. 274, de noot op vs. 1206 en 1208. — By Seneka, (*Troades*, vs. 849) staat:

An Pifum Jovis et coronis Elida clarum,

welken regel V. eenigszins verkeerd begrepen heeft, door *Jovis*, dat by *coronis* behoort, van *Pifum* te laten afhangen. Met die „lofkranzen van Jupiter” had Seneka het oog op de spelen, die om de vier jaren gevierd werden te Olympia, een oord in de nabijheid van de vroeg door de Eleërs verwoeste stad Piza; en de tempel met het alom beroemde beeld van Jupiter, waar V. op doelt, werd door die van Elis te Olympia gebouwd met den buit van Piza.

Blz. 287, de noot op vs. 1291. — *Lijckewel* is in Friesland nog in gebruik.

Blz. 322, de noot op *ROMBOUT*. — Mijn vriend Alberdingk Thijm heeft my doen opmerken dat *bald* en *wald* geen woorden zijn van eenerlei beteekenis en dat *Rombout* alzoo een geheel andere naam is dan *Roumol* of *Romualdus*.

Blz. 335. — Den laatste regel van het gedicht op een *medaillie* van Tacitus staat *heerlijck*, lees: *heereelijck*.

Blz. 428, de noot op de variant van vs. 996. — De gegeven verklaring is onjuist. V. heeft bedoeld:

Dit is noodlot, en het werk Gods.

Even zoo laat hy in den „Lucifer” Gabriel zeggen:

Dit 's noodtlot en een onherroepelyk befluit.

Blz. 491, vs. 2043. — In den eersten druk van den „Palamedes” zegt V. hier nog „die *Phoenix* syner *tijd*,” wat hy later veranderde in: „*De Fenix* van zijn *tijt*.” Zeker had hy vroeger niet geweten, dat de schoolsche taalwijsheid reeds voorlang *tijd* mannelijk had gemaakt (waaron ook *liefde* niet, daar *de liefde* toch ook als een knaap wordt afgebeeld). Niettemin veranderde hy, in het „Oranje Mayliet,” den *maytijt* later in *de maytijt*.

Blz. 493, de noot op vs. 2101. — *Ontrampeneerd* is in zeemanstaal eenvoudig „*rompu*, gebroken, uiteengeglagen.”

Blz. 499, vs. 2125.

Met biesend slangenhayr.

In de noot heb ik, op krediet van KILIAAN en het *Witlegk. Woordenb.* op Hooft, *biesen* verklaard met „hevig opstuiven.” 't Woord zal intusschen hier, even als op blz. 538 en 609, wel niet anders dan „*fisien*” beteekenen.

Blz. 521, reg. 3, v. o. Daar deze (Vondel) *het poorterschap der stad niet bezat*. — Neen, maar zijn vader had het bezeten, blijkens het poorterboek, waarin door Alb. Thijm de navolgende aantekening is opgespoord:

Blz. 182 ^{1^{ste}}. „Joosten van den Vondel van Antwerpen is op huyden den 27 Martii 1597 poortier deser stede geworden. Gedaen hebbende syn poortereedt ende voldaan den Treforieren.”

Het argument van Bicker ging dus wel degelijk op, mits men 't woord „burger” niet in te strengen zin opneeme en hem late spreken zoo als hy, volgens Alb. Thym, nagenoeg kan en waar-schijnlijk zal gesproken hebben: „als men ons' poorterskinderen, om elke faute ofte erreur, na den Haeg wil uitleiden, wat hebben wy hier dan te doen?” — Zie *Dietsche Warande*, VI Dl. blz. 70.

Blz. 546, de noot op vs. 497—499. — Te recht heeft my Alberdingk Thijm doen opmerken, dat HUYDECOPER ter aangehaalde plaatse niet den *ablativus absolutus* afkeurt, maar den *nominativus absol.*, door TEN KATE voorgestaan: tevens in 't midden latende, hoe men den losfen of op zich zelven staanden zin ook wil noemen, ontzegt hy my het recht, dien zonder slag of stoot uit een zuiveren stijl te verbannen. Als gronden voor zijn beweeren haalt hy aan den *genitivus absolutus*: „*mijns bedunkens, bloots hoofds, luider stemme, stormender hand*,” den *accusativus absolutus*: „*gedurende den strijd, staande de vergadering, niettegenstaande zijne aanmerkingen, den Raad*

van *State* gehoord, gezien het rekest van N. N., daargelaten zijne aanspraak op het ambt," alle welke niemand aarzelen zal als volkomen gangbaar te beschouwen. Gaarne geef ik toe, dat zy door het gebruik zijn geijkt; maar dit is de vraag niet. De vraag is, of zy overeenkomstig zijn met den aart onzer taal, en daar blijft ik hard aan twijfelen. *Mijns bedunkens* is dit en zijn dergelijke uitingen ontleend aan den Fransehen kancellarystijl, die reeds zeer vroeg hier te lande werd nagevolgd, en weérklanken of vertalingen van uitdrukkingen gelijk *tête nue, durant la guerre, pendant la deliberation, nonobstant ses remarques, au le conseil d'état, vne la requête de N. N.* etc. — Opmerking verdient het, dat in het Engelsch, 't welk, wat den zinsbouw betreft, meer dan eenige andere taal met het Nederduitsch overeenkomt, dergelijke *casus absolutus* niet, of niet dan zeer zeldzaam, voorkomt.

Blz. 555, de noot op vs. 834. Naar de meening van den Heer Riedel doelt V. met de uitdrukking *Sophten* op de dynastie der Sophi of Sjafti, die van 1499 tot 1736 over Perziën heerschte, en alzoo niet byzonder op den heilige der Sjiiten, die in 1554 gestorven was, en van wien gezegde dynastie haar afkomst en haar naam afleidde. Immers nog in de vorige eeuw noemde men algemeen Perziën „het Rijk der Sophi."

Blz. 558, de noot op vs. 942. — Mijne beweeren, dat alleen de keizerskroon een *gefloten kroon* genoemd mocht worden, was wat getreng en slechts van toepassing op een vroeger tijdperk. Volgens de heraldiek werden ook de latere koningskroonen zoo genoemd, in tegenstelling van den eenvoudig gefleuonneerden gouden band, dien de koningen der middeleeuwen droegen; terwijl de keizerskroon sedert de XV^{de} eeuw als de *gekloofde* of *gespleten kroon* bekend stond. Vgl. DE ROUCK, *Ned. Her.* bl. 215, 216.

Blz. 868, OP DE VAERSEN VAN MORANT. — In de verzameling van „*Koudige en ernstige Opischriften op Lauffens, Wagens* enz. 't Amsterdam, by JEROEN JEROENSE, 1698, Deel I, bl. 33" vinden wy dit schimpdicht opgenomen, doch met een opschrift, dat ons een byzonderheid kennen doet, die tot de meer billijke waardeering van 't stuk niet onverschillig is. Er staat namelijk:

„Op de Toonbank van de Boekverkoper Pers met krijt door J. v. Vondelen *gechreven*, wanneer hem Meurant (sic.) *Meejter* in 't Duits *Latijnsche* School, wat te nu *gesproken* had."

Het schimpdicht was dus niet meer dan een *boutade*, de inwilliging van een luim van 't oogenblik, en niet bestemd om verder te gaan dan de persoon, in wier tegenwoordigheid het neêrgekrabbeld werd. Pers had wijzer en kiescher gehandeld, indien hy zich bepaald had, er om te lachen en het, na Vondels vertrek, uit te veegen en te vergeten. Doch blijkbaar hield hy er kopy van en zoo bleef het bewaard.

Blz. 571, vs. 15, v. o. — De hier besproken twist uitte zich voornamelijk in zeker pamflet van den Amsterdamschen leeraar Wittert Obbesz, ten tytel voerende *Raegbezem om zommige Menniste schueren te reynigen van de spinnewebben en grollen einiger geestdryveren*, enz. tegen over zijn ultra-rechtzinnige geloofsverwanten, vooral tegen De Rijs en Gerritsz. Zie SCHIJN, *Geschied. der Menn.* Deel II, blz. 490.

Blz. 574, de noot op vs. 14. — De „Raegbezem” was eerst uitgegeven op naam van „Nicodemus, letterknecht van Uitgeest.”

Blz. 576. HANS DE RIJS, DE RIES, — (een en ander een verballtering van *le riche*, of DE RIJKE), en die ook, omdat hy in zijn jeugd kashouder was geweest hy een koopman te Antwerpen, wel voorkomt onder den naam van HANS CASSIER, behoorde tot de Waterlandsche Doopsgezinden. Tegen 't einde van 1579 stond hy te Westersouburg in Zeeland aan 't hoofd eener afdeeling daarvan onder den naam van „voetwaschers” bekend, en te dier oorzaak aan de vervolgingen bloot der rechtzinnigen, die zijn gevangenneming wisten te bewerken. Op vrije voeten gesteld, begaf hij zich naar Aken. „Hy wist,” volgens een van hem beltaande levensbeschrijving, „door een onverwinnelijke wijsheyt syne partijen die hem aenquamen te bejegenen, want al was hy een man, ongeleert in talen en die noyt in hooge scholen en hadde gelegen, nochtans en wist hy hem soo te draghen, (doordien hy hadde een cloecke memorie, ernstige nitsprake en vloeyende tonge, daerby een langhinnich wesen, als die syne passien seer wel conde bedwingen, sonder datse 't verstant verduyfleren, gelijk dickwils in 't disputeren gebeurt) dat syne tegenpartieën door de proeven die se aen hem bevonden hadden, vreesden wanneer se hem hoorden noemen.” Zoo wel hy als Lubbert Gerritsz, verre van tegenstanders der yveraars te zijn, gelijk op reg. 1 en 2 der aangehaalde bladzijden gezegd wordt, behoorden tot de hoofden dier party. De lofsdichten op hen vervaardigd dienen alzoo tot een anderen tijd te worden gebracht, en mischien wel dat op De Rijs tot 't jaar 1619, toen Mierevelt een afbeelding van hem schilderde.

Blz. 580, reg. 12. Jan Willemjen Boguert. — Onder de bedieningen, door dezen bekleed, behoorden ook die van Regent van 't Burgerweeshuis, waartoe hy in 1611 benoemd was, en het Kerkmeesterschap van de Nieuwe Kerk, dat hy van 1613 tot 1615 bezat.

Blz. 615, de noot op vs. 406. — Juw van Eyfinga was de tweede zoon van Frans van Eyfinga, een der onderteekenaars van het verbond der edelen. Hy diende als kolonel onder Maurits en Frederik Hendrik, en onderscheidde zich door veelvuldige wakkere daden. Hy stierf den 4^{den} Mei 1631 op 67jarigen ouderdom. Zie TE WATER, *Hist. v. h. Verb. der Edelen*, Deel II, blz. 388 in de noot. BOSSCHA, *Nederl. Heldend.*, Deel I, blz. 306, 391, 416.

Blz. 653, reg. 2 en 1 v. o. — Ik heb te dezer plaatse gezegd, dat ik niet had kunnen nasporen, wanneer het huwelijk tuschen Guilielmo Bartelotti en Jakoba van Erp gevierd zou zijn geweest. Door den Hr. Van Vloten wordt dit gesteld op 't jaar 1632, en hy beroept zich daarby op een brief, in d°. 12 Sept. van dat jaar door Hooft aan Baeck geschreven, (*Br.*, blz. 282), en waarin wy lezen: „wy waanden op gister tot Amsterdam te koomen, ons toeleggende ter bruiloft genoodigt te worden; maar hebben uyt mijn Broeder verstaan, hoe neef Balestel ziekkelyk en de feest uitgesteld is.” De zinsnede maakt zeker de gissing hoogst waarschijnlijk; immers in geval *Balestel* voor *Balestelli* (als elders *Bartelot* voor *Bartelotti*) staat; want dan klinken beide namen als die van stamgenooten; maar verder dan tot een gissing kan het bygebrachte bewijs niet leiden, en de Hr. V. V. zelf was dan ook vroeger (*Br.* I, blz. 343) van meening geweest, dat het huwelijk reeds in 1629 had plaats gehad.

Dat Bartelotti zich te Amsterdam vertigde, meen ik daaruit o. a. te moeten opmaken, dat Joan Batista Bartelotti van den Heuvel — vermoedelijk een zoon van hem — in 1647 Kerkmeester werd van de Welterkerk aldaar.

Blz. 655. Het devies onder het blazoën. — In de woorden

i e k f t r i o p f n o e e r d e
2. 4. 5. 12. 9. 3. 7. 15. 6. 13. 16. 14. 8. 10. 11. 1. 17.

lezen wy, door Letterkeer, volgens de daaronder gestelde nummering:

direk pieters foone.

Blz. 673. OP DE LEDIGE UREN van C. HUYGENS. — Dit lofdichtje is drie jaren te laat geplaatst. Uit de editie van de Brieven van Hooft, door den Hr. Van Vloten bezorgd, welke ik, toen ik den bygevoegden tekst schreef, nog niet had kunnen raadplegen, blijkt, dat de brief, van welken ik gewaagde, noodzakelijk geplaatst moet worden tuschen den 3^{den} November 1624 (datum van den brief, waarin Hooft weigert aan Huygens' papieren dochter een „camenier” by te zetten) en het einde van Mei, toen het boek in 't licht kwam.

Blz. 680, de noot op vs. 88. — De verandering van *mijn bruyd* in *mijn lief* had haar reden. Immers Augusta van Brunswijk, de hier bedoelde bruid, met welke Graaf Rudolf sedert 1624 verloofd was, werd nimmer zijn vrouw, dewijl hy te zeer gehecht was aan Katharina Borgel, een Aurichsche schoone, by welke hy verscheidene kinderen had. Zie G. KLOPP, *Gesch. van Oostfriesland*, II. 3. 287 f.

Blz. 686. DE NOORDSCHE NACHTEGAAL, op de wijze van Arend Pieter Gyllen, enz.

Wie lust gevoelt het lied te zingen, kan de muziek vinden in *STARTERS Frieschen luthof*. — Wat het gedicht zelf betreft, het staat hier ettelijke jaren te vroeg, althands naar de meening van den Hr. Van Vloten, die het tot het laatst van 1660 brengt, toen de Deensche geestelijkheid zich met de burgery vereenigde tegen den heerschzuchtigen adel en aan den koning de oppermacht erfelijk werd opgedragen. Volgens den Heer Van Vloten heeft men alzoo in dit lied door de *keel* den „koning”, door den *beul* den „adel”, door *maag* en *lijf* „geestelijken en burgers te verstaan.

Blz. 692, vs. 4. *De blaevre fteen*. — Dit staat niet voor „Akademiegebouw,” gelijk in de noot gegist wordt, maar voor „t Raadhuis.” Even zoo heet het gerechtsgebouw te Hoorn „de roô fteen.”

Blz. 704, de noot op vs. 26. — *Acharnas*, of beter *Acharnae*, was een vlek in Attika, bekend door de kloekheid van zijn bewoners en vereeuwigd door het blijspel van Aristofanes, „de Acharners.” Of de plaats door landverhuizers uit Akarnaniën bevolkt werd is onzeker, en wellicht door den kommentator van Seneka, van wien ik 't overgenomen heb, opgemaakt uit den vreemden vorm *Acharnas*, dien men by den Latijnschen dichter leest in stede van *Acharneus*, den gewonen vorm voor „een inwoner van Acharnae.”

Ald., de noot op vs. 32. — In plaats van *Philipis* leest men in SCHRÖDERS uitgave van Seneka's treurspelen (*Delphis* 1728): *Phlyeus*, d. i.: „inwoner van *Phlya*,” een vlek in Attika.

Blz. 724, de noot op vs. 617. — *Lerna* lag in Argolis, 40 stadiën zuidwaarts van Argos, alzoo vrij ver van Korinthe. Men weet, dat het vermaard was door de slang, door Herkules aldaar gedood.

Blz. 753, vs. 1486.

Ontfang, o Hippolyt, hetgeen u waeren doet.

De Hr. V. Vl. verstaat den laatste halfregel, als stond er: „hetgeen uw sehim doet rondwaren,” en gist, uit Vondels vertaling, dat hy *recipe jam moras* voor *recipe jam mores* gelezen zou hebben, welke laatste woorden hy overzet met: „hetgeen u volgens 't gebruik toekomt.”

Nal., blz. 9. De noot op vs. 20. — Zie over de *reiboorden*, ook *rieboorden* en *lischdoddén* en in Overysfel — volgens V. Vloten — *toetebolden* genoemd, OUDEMANS, *Flora van Nederland*, III. blz. 127.

BYVOEGSELEN EN VERBETERINGEN

OP HET

DERDE DEEL.

Blz. 28. DE RHEINSTROOM. — Volgens het gevoelen van Alberdingk Thijm, in zijn belangrijk vertoog over de *Afslamming der laatste Heeren van Brederode*, in de *Dietſche Warande* van 1867 geplaatst, had deze lierzang eerst op 't jaar 1635 moeten voorkomen. De hoofdreden, waarom ik dit gedicht, 't welk in de oude uitgaven geen jaarteekening droeg, op 't jaar 1629 gebracht had, was, gelijk hy te recht giste, dat ik overal het jaar 1630 vond opgegeven als dat, waarin Anna van Nassau was overleden. Die opgave schijnt hem onjuist toe, op gronden, die men in zijn vertoog kan nagaan, en die vooral daarop neêrkomen, dat in 1629 Brederode nog geen *schaer van ſchoone dochtren* (zie vs. 113—114) hebben kon, dewijl hy eerst in 1599 geboren, alzoo op zijn vroegst in 1619 getrouwd was en zijn eerste zes of zeven kinderen allen vroeg ſterven. 't Is zeer mogelijk, en indien zy, die ik gevolgd ben, 1630 voor 1636 geſchreven hebben, is die ſchrijffout even vergeetlijk als de drukfout op de genealogiſche tabel, die Doortje van Haefſten, de moeder van Joan Wolfert, in 1814 laat ſterven. 't Ongeluk is, dat zoo'n abuis van 200 jaren ieder in de oogen ſpringt, wat met een verſchil van 6 jaren geenszins het geval is.

Toch kan ik de argumentatie, waarop Alb. Thijm de 0 in een 6 veranderd wil hebben, niet zoo gereedelijk toegeven. Joan Wolfert, zegt hy, kan niet voor 1619 getrouwd zijn (eilieve waarom niet? — men trouwde toen vrij wat vroeger dan heden ten dage). Doch, dit eens toegegeven, kan hy dan in 1630 geen *schaer* van dochteren gehad hebben? — Neen, antwoordt hy; want in 1620 en 1621 en 1622 had Anna v. Nassau zoons gekregen, allen vroeg geſtorven; — en toen zijn er vier dochtertjes na elkander ter wereld gekomen, waarvan drie voor den doop zijn overleden en

geen enkele groot geworden: — derhalve kan *en bonne généalogie* de Gravin van Dohna eerst in 1627, en de andere vier meisjes in 1628, 1629, 1630 en 1631 geboren zijn. Volgens die berekening zou Brederode negen dochtertjes gehad hebben, vier voor, eene in — en vier na 1626.... behalve al de overleden jongentjes! Maar zonder de prolificiteit van Anna van Nassau te willen in twijfel trekken, moet ik toch vragen, of hier mijn geachte vriend niet wat sterk *midi à quatorze heures* zocht? Drie der meisjes van voor 1626 zijn voor den doop overleden — doch dat bewijst niet, dat zy daarom in 1629 al dood waren. Katholieken hechten aan een spoedigen, ja onmiddellijken doop; by de Mennonieten wacht men daarmede, tot dat men tot jaren van onderscheid gekomen is; by anderen weér talmt men met de plechtigheid, tot er een goede gelegenheid is. En hier heeft Alb. Th. te veel als Katholiek gedacht en geärgumenteed. — Dewyl hy Anna van Nassau naar zijne fantazie laat bevallen, zie ik geen bezwaar om 't ook te doen, en haar dan, wat hy zich niet veroorlooft, hoezeer het in de familie niets ongewoons was, nu en dan tweelingen te geven; en aannemende, dat zy in 1619 getrouwd is, schenk ik haar

in 1620 een zoon en een dochtertje;

in 1621 een zoon (ik kon er haar weér een dochtertje by geven, maar ik wil niet te hard van stal gaan); in 1622 een zoon (Walraven) en een dochtertje; in 1623 een dochtertje; in 1624, 1625, 1626, 1627, 1628, 1629, elk jaar een dochtertje: — dat zijn er acht — en nu geef ik Alb. Thijm verlof, er drie dood te slaan, dan blijven er nog vijf over en kon Vondel heel goed in 1629 nog van een „schoone schaer” of — zouden wy in plat proza zeggen — „een mooie troep dochterkens” spreken. En wie weet? misschien heeft zy tuschen 1624 en 1629 ook nog wel twee- of drielingen gehad. Zoo lang haar sterfjaar niet uit echte bronnen blijkt, en evenzeer de geboortejaren van al haar kinderen, zie ik voor alsnog geen reden, om het gedicht van Vondel op een later jaar dan 1629 te stellen.

Maar ik heb nog een reden, om dit niet zoo lichtvaardig te doen. In 1635 was Joan Wolfert Goeverneur van 's Hertogenbosch, en my dunkt, Vondel, die altijd zorgt, aan een ieder den tytel te geven, die hem toekomt, zou wel niet hebben nagelaten, dien aan 't hoofd van zijn lierzang te vermelden. Intuschen noemt hy hem niet anders dan Heer te Brederode, vrijheer te Vianen, en — vs. 163 — *wachter van ons heck*, d. i.: „van de Hollandsehe grens.”

Eindelijk, die klacht over *kereckgechil en haet van Heeren* (vs. 153) schijnt my ook te wijzen op een tijd, toen Vondels brein nog met synodale twisten bezig was.

In de vierde zinsnede der eerste noot is gezegd, dat Hendrik van Brederode „aan de mazelen” overleed: dit is niet juist: hy stierf aan den val van een paard en daarop gevolgde koorts. De byzonderheden daaromtrent zijn te vinden in een brief, door den

predikant Pinette, uit Amiens, in dato 1 July 1657 aan de Donairière van Brederode geschreven, en opgenomen in het belangrijke stuk, dat onder den tytel *de Afdamming der laatste Heeren van Brederode* is opgenomen in de *Dietsche Warande* (1867). — Een tweede mistlag, dien ik aan 't slot derzelfde zinsnede te herstellen heb, is dat, ten gevolge eener schrijf- of drukfout, de jongste zoon van Louiza Christina van Solms aldaar *Walraven* genoemd is, in stede van Wolfert. Ook zou, volgens een opgave van M. C. van Hall, op de grafplaat niet 19 Juny, maar $\frac{5}{15}$ Juny 1679 staan. Dat mijn vriend Alb. Thijm 21 *July* by my heeft gelezen, is een vergissing van hem.

Blz. 28. — Lees het slot der tweede zinsnede van de aantekening op JOHAN WOLFERT aldus:

„en bracht alzoo de goederen over op zijn broeder Johan Wolfert.”

Blz. 29, de noot op vs. 9. — *Begort*, merkte Alberdingk Thijm aan, is van *gorden*, alzoo dus letterlijk (*ceinte* of) *enceinte*. Volgens die etymologie zou 't woord zeker op zich zelf niet onkiesch zijn: 't is en blijft, als ik het genoemd heb, triviaal, en wel omdat van hen, die 't bezigden, gewis nauwelijks een aan die herkomst dacht, maar zich eenvoudig eene afleiding dacht van *gort*, even als in een ander woord van synonieme beteekenis een afleiding van *struif*.

Blz. 34, AEN DE BEECK.... is door den Hr. V. Vl. op 't jaar 1632 gebracht. Het „waarom” vermeldt hy niet.

Blz. 35, DANCKDICHT AEN JACOB BAECK. — De Hr. V. Vloten vertelt op blz. VII zijner „inleiding”, dat hy verscheidene mijner misgrepen by de kronologische rangschikking hersteld heeft. Onder de gedichten, die op een verkeerd jaartal gebracht zijn, behoort, volgens hem, ook dit „Dankdicht, — althans zoo zegt hy in de noot, die hy er op geeft; doch ook hier wederom geeft hy van zijn verbetering geen reden op, zoo 't al een verbetering is, waaraan hy zelf schijnt te twijfelen: immers waar hy 't in zijn register brengt op 't jaar 1634, plaatst hy achter dat jaartal een vraagteken. — Moest dat er toch achter, dan had het vaers, dunkt my, wel kunnen blijven staan waar het was.

Blz. 38, reg. 2 v. o. JOAN HUYDECOPER. — Hy was zijn loopbaan begonnen als Kerkmeester van de Noorderkerk in 1624. In 1628 werd hy het van de Nieuwe.

Blz. 53, Nal. en aantek., bl. 7. — Volgens een opgave, door den Hr. Van Vloten, in den *Algemeenen Konst- en Letterbode* van 1855, n°. 48, betreffende Tescfchades antwoord op de vraag der Akademie gedaan, bevindt zich onder de papieren van Hooft — behalve

een afschrift in 't kladboek zijner poëzy, dat het gedichtje eveneens geeft als in het netschrift van Tesfelschade, met byvoeging der beide varianten (*Naer Gods verborghen wijsheit wenschen*, reg. 6, en *met de daedt*, reg. 10), die in sommige uitgaven voorkomen — verzameling van den heer Grothe; zie *Letterbode* van 20 oct. 1855 — nog een kladschrift van het vaers, met de hand van Hooft gesteld op de achterzijde van den tytel van een plakkaat der Staten van Holland, welk kladschrift al de sporen zijner eerste overwerking (betutteling) draagt. Daar stond in de eerste regels oorspronkelijk:

*De beste tong die stemmen smeede
Was Gode lof, den mensche vrede.
Die sijnghend meeste deughden toondt
Was die met vier d'Apostels kroondt
Die snoodst op aerde wracht*

doorgeschrapt en veranderd in

*Die 't allerfnoodst op aerde wracht,
Was die den mensch tot afval braght.*

Daarop volgt alles gelijk het in den door my gegeven tekst luidt, hehalve

De Roomsche Geus zoo wil het, blad,

en

*Daer d' eene burger 's anders myren
Verkracht, die stadt en kan niet duyren,
Geen aerdsche God oft hy wort by
Den eedt verknocht; meer schuttery
De leeraar die dien komt t'—
Zy kerren 't snoor der zeven stitjen.*

Blz. 67. vs. 139:

't Geloof is erjgenaem van wereldlijk en geestlijk.

Dit staat, volgens Van Vloten, op een plaats, voorkomende in de *Ontleding der Arminianen*, van DU MOULIN, waarin deze hun ook het bezit van aardse goederen ontzegt.

Blz. 70, de noot op vs. 1. — Met het *bytschaep* zou, volgens V. Vloten, waarschijnlijk D^r. Gozewijn van Buitendijk zijn gemeend, die zich door overdreven rechtzinnigheid onderscheidde. Zie SCHOTELS *Kerkel. Dordrecht*, Deel I, blz. 304. Vergel. ook PASCHIER DE FLIJNE, *Aant.* blz. 43, verso.

Blz. 76, vs. 98.

Schout Bont die grafelt raft, en blinckt in 't gouden leder.

In de 4de uitgave der Hekeldichten, Amersfoort, 1707, *Bijvoegfel* op het einde van het boek, vindt men tot opheldering van bovenstaanden regel een aanhaling uit de Traktaten van PASCHIER DE FIJNE, Deel II, blz. 182, die zegt, dat Schout Bont een kamer met goudleder had laten behangen, hetgeen toen ten tijde (1630—1640) „ongemeen opzigtelijk en opsprakelijk” was.

In den *Navorscher* van 1858 vindt men een belangrijk artikel over de fabriek van goudleëren behangfels hier te lande.

Blz. 97, DE SERCK VAN HENRICK GOLTSIUS. — De Hr. Van Vloten stelt dit gedicht op 't jaar 1646, wederom zonder de reden van deze verschikking op te geven. Ik heb tegen die verschikking maar één bezwaar, namel.: dat Diderik (of Theodorus) Matham, aan wien het stuk gericht is, in 1646 reeds overleden was.

Blz. 99, OP DEN GETROUWEN HERDER VAN HENRICK BLOEMAERT. — Dit gedicht moet gebracht worden op het jaar 1651, toen eerst de vertaling van den *Paylor fido* (en niet *fide*, zoo als er verkeerdelijk staat) in 't licht kwam.

Blz. 100, reg. 8, PETER SERWOUTERS, en reg. 3 v. o. J. SERWOUTERS. — Hetgeen op deze bladzijde is vermeld aangaande den eerstgenoemde, is my later gebleken in vele opzichten onjuist te zijn. Op 29 January 1861, alzoo een geruimen tijd na de verschijning van het Derde Deel, werd te Amsterdam een boekje in breed 12mo geveild, dat in het bezit van wijlen den boekverkooper Radink kwam, en waarvan my inzage werd gegund. Dat boekje is grootendeels met de hand van Pieter Serwouters beschreven, en bevat aan de eene zijde een reeks van aantekeningen betreffende zijn genealogie, aan de andere proeven van fraaie plaatjes, door hem gegraveerd. Uit het boekje blijkt, dat hy de zoon was van Jan Serwouters (den oude) en Magdalena de Boetere, en dat hy, niet in 1574, gelijk bij IMMERZEEL in diens *Levens der Schilders* vermeld staat, maar op 28 October 1586 geboren werd. Zijn ouders waren, oven als die van Vondel, ter zake der geloofsvervolging naar Duitschland geweken en vermoedelijk, even als deze, met hun kinderen naar Amsterdam komen wonen. Immers wy vinden drie dier kinderen reeds vroeg in de 17de eeuw op de Pui-registers vermeld. De eerste aantekening luidt: „29 Dec. 1601 compareerden Elisabeth Serwouters van Antwerpen, oud 24 jaren, wonende op de Nieuwendijk, geadsist. met Hans Serwouters en Magdalena de Boeto (sic), haar ouders, ter eenre, en Cornelis Symons van Hamburg, oud 25 jaren, zijneerder, wonende tot Hamburg, geadfisteert met zijne petemoeye Tanneken de Wolff en Cornelis van Tongerloo en Joost van den Vondel, vertoonende

des vaders consent in dato 29 November laatstleden, ter andere zijde."

De Joost van den Vondel, hier genoemd, was natuurlijk de vader, de hoedtkoffeerder, Cornelis van Tongerloo wellicht de vader van die Clara, op wier huwelijk met Peter Haesbaert onze dichter een zijner eerste zangen schreef¹⁾. Ook Tanneken de Wolff behoort tot een by onze lezers goed bekende familie, en Cornelis Simonsz., de bruigom, was wellicht een ouder broeder, oom van die Anna Simonsz., die mede van Hamburg was en de vrouw werd van Jan Nikolaasz.²⁾. Men blijft, als men ziet, hier in een kring van bekenden.

De tweede aantekening luidt:

„5 May 1607. Hans Serwouters de jonge van Gend, oud 33 jaren, wonende op de Nieuwe Zijts melckmerkt ter eener, en Aeltje Jaspers van Breda, oud 28 jaren, wonende als voren, geass. met Lysbeth Cornelisdr. haar moeyken, ten andere zijde."

En de derde:

„19 Febr. 1622 compareerden Willem de Visser, van Coesvelt, Schoolmeester, Wedr. van Harmpje van Ulfen, wonende op de Prinsegr. ter eener, en Saerken Serwouters van Antwerpen, oud 58 jaren, geassist. met Jan Serwout (*sic*) hare vader, wonende als voren, ter andere zijde."

Uit deze byzonderheden blijkt, dat Joan Serwouters de oude, in 1574, toen hem zijn zoon Joan, (of Hans) de jonge, geboren werd, te Gent, doch in 1577 en 1584, geboortejaren van zijn dochters Elizabeth en Sara, te Antwerpen zijn verblijf had, en tevens, dat Pieter de jongste zijner vier kinderen was.

Wat nu Pieter betreft, hy was met Sibilla Voocht (of Vogel) getrouwd en had van 1623 tot 1630 onderscheiden kinderen, van welke Joan, de oudste, op 21 Augustus 1623 geboren werd in het huis de Schellevisch, Prinsegracht over de Rozestraat. Zoo wel deze, als een ander kind, werden, blijkens het bovengemelde boekje, ('t laatste in 1627) gedoopt in de Nieuwe kerk, door een predikant: — het jongste kind echter, Petronella, in 1630 door Pater Laurentius, waaruit Alberdingk Thijm opmaakt³⁾, dat de ouders tusschen 1627 en 1630 tot de Roomse Kerk waren overgegaan: een gissing, die eenigszins bevestigd schijnt te worden door de omstandigheid, dat Joan Serwouters op 25 April 1649 in het huwelijk trad „voor Heere Leonardus Marius," met Elizabeth Costers, geb. 7 Juny 1629. In dat geval kunnen de twee laatste regels van Vondels byschrift:

De mensch blijft nimmer hier in eenen jelven staet.

Nocht is 'er yet dat blijft en nimmermeer vergaet —

als een zinspeling op Serwouters geloofsverandering worden aangemerkt.

¹⁾ Blz. 19.

²⁾ Deel III, blz. 160.

³⁾ *Dietfche Warande* VI, blz. 296.

Dat byschrift is in het gemelde boekje opgenomen en er een teekening bygevoegd van het wapen van Serwouters, hebbende 3 harten in het veld en 3 hamers in het schildhoofd (zonder dat de kleur is te onderscheiden), met het devies *In al is lijden*. Of nu Pieter Serwouters tot de adellijke familie van dien naam behoorde, is niet uit het boekje op te maken, dan voor zoo verre de naam daar een enkel maal 't *Serwouters* gespeld wordt, en in allen gevalle *Ser Wouters*, d. i.: „Heer Wouterszoon”, een adellijken klank heeft. — Wat de bekwaamheid van Pieter als graveur betreft, zoo heeft de Heer Kramm een aantal door hem vervaardigde kunstwerken opgenoemd en beschreven.

Joan Serwouters, de zoon van Pieter, is twee malen getrouwd geweest: aangaande zijn eerste huwelijk lezen wy in het Pui-register:

„9 April 1649 compareerden Joannes Serwouters, van Amsterdam, oud 25 jaren, wonende op de Blommarkt, boekhouder, geadlisteert met zijn vader Pr. Serwouters, ter eenre, en Elifabeth Costers, van Amsterdam, oud 19 jaren, woond op den Nieuwendijk, geadlisteerd met haar moeder, Trijn Gerritsz, ter andere zijde.”

Elizabeth Costers overleed in 1660 en de aantekening van Joans tweede huwelijk luidt als volgt:

„3 November 1668 compareerden Joannes Serwouters van Amsterdam, wedr. van Elifabeth Costers, woont op de Blomgracht, ter eenre, en Maria Gruwels van Venlo, oud 27 jaer, geasc. met acte van ouders consent, woont als vooren, ter andere zijde.”

Wy zien uit de eerste dezer twee aantekeningen, dat Joan Serwouters boekhouder van beroep was. Behalve de gedichten, die van hem in den „Parnas” voorkomen, schreef hy drie treurspelen, waarvan in 1657 „den Grooten Tamerlan”, in 1658 „den trotten Leo”, en in 1659 „Hester ofte verlossing der Jooden” in 't licht verschenen. Het eerste dier stukken beleefde vijf, het laatste drie drukken. Ook was hy omstreeks 1650, te gelijk met Jan Vos, een der hoofden van den Schouwburg.

Uit een en ander blijkt, dat beiden, vader en zoon, by hun tijdgenooten in eenige achting stonden.

Een zoon van Joan Serwouters, naar zijn grootvader Pieter genoemd, staat in de volgende aantekening vermeld:

3 November 1668 compareerden Pieter Serwouters, van Amsterdam, apothecar, oud 25 jaren, woont op de Roozegracht, geassisteert met zijn vader, ter eenre, en Margareta de Vogel, van Amsterd., out 19 jaren, woont op de Prinsegracht, ouders doot, geadlist. met Claes Valckenier ¹⁾ ter andre zijde.” ²⁾

Ook in de registers van 1775 vindt men nog verlovingsen van Serwouterfen vermeld. Zy behoorden toen tot de geringe burgery

¹⁾ Vermoedelyk de sekretaris.

²⁾ Deze nadere berichten aangaande de Serwouterfen zyn, behalve uit het gemelde h. f., hoofdzakelyk ontleend aan de mededeelingen, in de *Dietzche Warande* gedaan, blz. 200, volg. door Alb. Thym en blz. 408 volg. door W. J. C. v. Hasfelt.

en „der oudren schilt en wapen” zal wel niet langer by hen in aandenken, veelmin in gebruik zijn geweest.

Blz. 101, de noot op Bokkallix. — Voeg hier by dat de *Ragguogli di Parnasjo*, in 1612 te Venetiën verschenen, in 1629 door Hooft werden vertaald. Zie zijn *Brieven*, uitg. V. Vloten, I. blz. 339, volg.

Blz. 104, TROURINGK VAN P. W. HOOFT. — Dit gedicht was door my op 't jaar 1630 gesteld, en de Hr. V. Vloten zet het — echter met een vraagteeken — op 't jaar 1632. Beiden hadden wy 't mis, als uit de navolgende opgaven blijken kan, uit de Pui-aanteekeningen en andere officieele bescheiden verzameld.

P. W. Hooft, geb. 1588, was de zoon van Willem Crijnsz. Hooft. Er woonde toen, zoo te Amsterdam als te Bergen in Noorwegen, meer dan een Crijn Hooft, en deze tak der Hoofden behoorde tot de dissenters.

Hy (P. W. Hooft) is drie malen getrouwd geweest: 1°. in 1614, met Grietje Warnarsdochter van Bronkhorst, wonende te Weesp, waar haar vader schepen was: — 2°. in 1631, met Neeltje Pietersd. de Vries, wed. van Willem Jansz. Backer; zy teekenden den 17^{den} October ten huwelijk aan: 3°. in 1638, met Jannetgen Jansdochter, weduwe van Gerrit Gerritsz., van den Nieuwendijk — alwaar ook P. W. Hooft zijn leven lang gewoond heeft.

Neeltje Pietersdochter de Vries wordt opgegeven als in 1597 te Bergen in Noorwegen geboren: zy was in 1625 getrouwd met Willem Jansz. Backer, wonende in de Kromme-elleboog-steeg. Hare ouders waren toen dood. By haar tweede huwelijk was zy vier-en-dertig jaren oud en, al moge zy er nog frisch en jeugdig uitgezien hebben, zy was geen onnozel wichtje meer, gelijk men uit Vondels gedicht al licht zou opmaken.

Blz. 106, DE HAVEN, AEN JOAN NICOLAESZ..... — Ook dit gedicht wordt — mede met een vraagteeken, — op 't register van V. Vloten later gesteld dan by my: — doch 't had integendeel vroeger moeten staan. Joan Nicolaasz. Outgers, oud 20 jaren, wonende op de Waal, zoon van Nicolaas Outgers en van Anne Janes Cloeck, teekende in December 1627 aan met Anna Simonsdochter, oud 17 jaren, geboren te Hamburg, dochter van Simon Hendriksz. en van Agnieta Simonsd., op den O. Z. Voorburgwal. Het jeugdig paartje behoorde alzoo mede tot die familiën, waarmede Vondel in dien tijd nog op gemeenzamen voet verkeerde: immers een zuster van den Drosjaart, Jannetje Hooft, was met Pieter Cloeck getrouwd, die een oom was van den bruidegom. Zie voorts blz. 180 en 181.

Blz. 111, de noot op vs. 14—16. — Voeg hierby de belangrijke aantekening in het geschreven Memoriaal van D^r. Cornelia Weesp. Raad, Burgemeester en Gecommitteerde Raad wegens de stad Leyden. „Alloe in May 1617 seecker geschrift by den geweten Ambassadeur

Aerslen in de Vergaderingh van de Heeren Staeten-Generael is overgeleverd, dienende tot weder-legginghe van zeecker boeckje, ghenaemt ontdekkinghe van de Spaense Raet, waer van de Heer van der Myle vermeynd werd d'Autheur te zijn: voor zoo veel hy Aerslen daer inne gheraet wert, so heeft de Heer Advocat in de vergaderinghe van d'Heeren Staeten van Holladt in substantie dese woorden ghebruyet: „Ik heb dezen Aerslen tot het Ambas-„sadeurschap helpen promoveeren, alsoo ick bespeurde, dat hy gauw „was en heeft ooc seer goede diensten ghedaen. Maer int jaer „1606 heeft hy, in presentie van my, en zoo ic goede memorie „hebbe, mede by de Heeren van der Aa en Joachimi, ge-„proponeerd, om dese landen aan de Majesteit van Vrankrijc „op te draeghen op sekere conditiën, en dat men de Roomse Religie „in het lant sou toelaten: en int jaer 1607 daer aen heeft hy nog „breeder de saecke gededuceert, welke propositie of zy eerst van „den Coninck is voortgekomen dan of Aerslen zelve die den „Coninck had ingegeven, can ik niet wel segghen, doch soo hebbe „ic een advys van de Grooten uyt Franckrijc geschreven: *aujourd'hui „est cecy au roy remonsté*: en die overgroote rijedom van Aerslen „is my seer suspect.” — Medeged. door V. Vloten.

Blz. 122, TRIOMF-TORTS.... — Vergelijk het geeltige gedicht, door Revius te dezer gelegenheid vervaardigd, en het medegedeelde in de „Bylage” op zijn *Leven en Zangen*, Schiedam 1863, blz. 15.

Blz. 124, de noot op vs. 3. — Die *tweede Schwartz* was Pater Filip van Brusfel. Zie de zoo even aangehaalde „Bylage” op REVIVS, blz. 112.

Blz. 147, UYT HUGO DE GROOT. — Dit gedicht, waarvan de juiste tijd der vervaardiging even min door den Heer V. Vloten als door my kon bepaald worden, en dat ik daarom als toevoegsel by eenige anderen had gesteld, die De Groot betroffen, is door hem verschikt naar 't jaar 1629, achter den „Rijustroom.” Het „waarom” is my ook hier weder een raadsel.

Blz. 156, reg. 6, *Zijn eigen oordeel.... niet vertrouwende, raadpleegde hy De Groot.* — Dat hy, zich aan 't werk stellende om een epos op Konstantijn te schrijven, ook te rade ging met Hooft, meen ik met den Hr. V. Vloten te mogen opmaken uit de navolgende zinsnede, te vinden in een brief van den Drosfaart aan Baeck, in d°. 12 September 1632, (*Brieven II*, blz. 282).

„Derhalve wenschte wel, dat UE. geliefde Sr. van den Vondel aan te zeggen, dat onze overkomst noch, voor een wyle, onzeker blijft. Zulx, indien hy haastigh is naar mijn gevoelen op *zijn betrachtte werk*, zoude dienen eens hier te verschijnen. Zoo UE. hem verzelschapt, zal ons hartelijk welkom zijn.”

Hooft scheen op het uitsluitend gezelschap van Vondel niet gesteld; 't is zelfs doorgaans door tuschenkomst van Baeck, dat hy

briefwisseling met hem hield — als uit talrijke voorbeelden blijkt.

Blz. 157, KINDER-LIJCK. — Waarom ook dit vaers door den Hr. V. Vl. van 't jaar 1632 naar 't jaar 1633 (?) is overgebracht, is my onbekend.

Blz. 158, DAVID DE WILLEM. — of beter, David de Leu de Wilhem, was niet alleen, als 's Prinzen geheimschrijver, in dagelijkse betrekking met Huygens, maar ook, toen hem dit dankdicht werd toegezonden, op het punt van nader aan dezen laatste verbonden te raken: immers hy trouwde op 16 January 1633 diens jongste zuster Konstantia.

Een naangenoot van De Wilhem was in 1669 Kerkmeester der Westerkerk te Amsterdam.

Aldaar, de noot op vs. 8. — De hier bedoelde Barbarijn is, als de Hr. V. Vloten te recht aanmerkt, niet de kardinaal Antonio Barbarini, maar diens broeder Maffeo. — Paus Urbaan VIII zelf.

Blz. 164, AEN... MAGDALENA EN SARA BAECK. — Dit gedicht van Van Baerle moet van latere dagteekening zijn dan hier is opgegeven, of wel de namen der beide meisjes hebben er niet oorspronkelijk vóór gestaan, maar zijn alleen later, by gelegenheid dat V. B. haar een afschrift toezond, er voor gekomen. Immers Justus Baeck was omstreeks 1605 geboren en, gesteld dat hy op zijn 20de jaar getrouwd is, dan kunnen zijn dochttertjes in 1632 niet veel ouder dan 3 à 5 jaar geweest zijn, en dus weinig van die

*Lachjens, kusjens, lieve woordtjens,
Lusjens sonder arch off tijt*

— zie blz. 166 — hebben begrepen.

Blz. 167, de noot ¹⁾. — Aan geen sehrijffout behoeft hier gedacht te worden. Ik had vroeger, ten gevolge der zwagerfchap en der vriendfchap, die tusfchen Hooft en Justus Baeck bestond, my altijd verbeeld, dat tusfchen die beiden geen byzonder groot verfchil van jaren was, als my later bleek het geval te zijn. Hooft was in 1583 geboren en had dus de vader kunnen zijn van zijn zwager, die omstreeks 1605 geboren was. Jacob, de oudste broeder van Justus, was een tijdgenoot en makker van Vondels jongften broeder Willem: — doch zeker is 't, dat de noot vervallen kan: immers zoo Justus in 1681 overleed, was hy toen 76 jaar, wat wel een ordentelijke ouderdom is, maar toch niet om zoo over te roepen.

Blz. 168, AEN DE HOFSTEË VAN LAURENS BAECK.... — De hofstede Schey-Beeck is dezer dagen door 't ministerie van den notaris De Booy te Haarlem in openbare veiling verkocht. De vrees, die door fom-

migen gekoesterd werd, dat de plaats, aan welke zich zoo vele dichterlijke herinneringen verbinden, in sloopers handen geraken zou, heeft zich gelukkig niet verwezenlijkt. Wederom is, als voor dert halve eeuw, het buitenverblijf het eigendom geworden van een wakkeren Amsterdamschen koopman, en zonder vermetelheid durf ik het uitzicht koesteren, dat het niet aan den Heer Quien zal liggen, indien Schey-Beeck niet wederom de dagen der Baecken ziet herboren worden.

Blz. 170. AEN GARBRANT ANSLO. — De Heer Van Vloten beweert, dat ik dit bruiloftsvaers 25 jaar te vroeg heb gesteld, en plaatst het, op goed geluk, gelijk hy zelf erkent, op 't jaar 1658. Ik had gemeend, dat iemand die — gelijk Gerbrand Anslo — in 1643 als een der hoofden van de Saaihal afgebeeld was, toen reeds eenige jaren vroeger kon getrouwd zijn. De Hr. V. Vl. grondt zijn beweeren op vs. 41 en 42, die op het misoffer schijnen te spelen en op een tijd te wijzen, toen Vondel reeds tot het Roomsche geloof was overgegaan. Ik zal hier in geen wederlegging treden en my bepalen by de verklaring, dat ik gedwaald heb, toen ik het gedicht op 't jaar 1632 stelde. Ik had het niet 25 jaar *later*, maar twee jaar *vroeger* moeten plaatsen; immers uit de Pui-boeken blijkt, dat Gerbrand Anslo in 1630 trouwde met Abigaël Schouten, van Weesp.

Blz. 175. ONVERWACHT GERICHT, enz. — Ik had in het *Leven van Frederik Hendrik*, blz. 176 b, lezende dat de schans Filippina in 1633 door de Staatlichen gewonnen en de tot ontzet gezonden twintig Spaansche vendels teruggekeerd waren, niet gearzeld, het gedicht, waarin van een mislukte poging tot herovering van 't *Schansken Filippijn* gesproken werd, op 't jaar 1633 te stellen. De Heer V. Vloten toont my, dat ik verder had moeten lezen en wel tot op blz. 211^b en 212^a van 't zelfde werk, waaruit blijkt, dat in Mei 1635 de Spaansche troepen onder La Fontaine, een poging wagende om de schans te herwinnen, tot vluchten genoodzaakt werden, met achterlating van ongeveer duizend dooden (waaronder de bevelhebber van Sas van Gent, een vliesridder en tal van edelen) en 14 à 1500 gekwetsten. Ik vertrouw, dat een misgreep als deze niet als onverhoonbaar zal worden uitgekreten.

Blz. 184. vs. 32. *Soo kon een stem de kans verandren.* — Deze regel zinspeelt op een voorval uit het amtsleven van Geurt Dirksz. van Beuningen. In 1627 waren, gelijk ik dit, Deel II, blz. 593 volg., heb uiteengezet, in de Amsterdamsche vroedschap met betrekking tot het vraagstuk der Godsdienst-verdraagzaamheid, de stemmen verdeeld en hielden de beide partyen elkander zoo naauw in evenwicht, dat de afwezigheid van één lid de schaal naar de overzijde kon doen overslaan. Er zou een beraadslaging plaats hebben over een hoogst gewichtig punt, ja waar 't van afhing, of het stelfel van matiging, door Geurt Dirksz. voorgestaan, al of niet voor goed

zou verlaten worden, en 't spreekt van zelf, dat hy er op gesteld was, de zitting by te wonen. Maar hy was naauwlijks uit een zware ziekte hersteld en nog zoo zwak, dat zijn geneesheer, doctor Tulp, hem verbood naar 't stadhuis te gaan. Geurt Dirksz, het hooge belang der zaak in aanmerking nemende, en bovendien Tulp, die toen tot de „waggelmutten” gerekend werd, maar half vertrouwende, zond om zekeren doctor Gerrit, een Roomschegezinde, en vroeg dezen zijn gevoelen af. D^r. Gerrit maakte minder bezwaar dan zijn hooggeplaatste confrater en raadde den lijder, zich aan te kleeden, de komst van Tulp af te wachten en met dezen in diens koetsje naar 't stadhuis te rijden. Die raad werd gevolgd, en Tulp, 't zij hy zuur keek of niet, zag zich genoodzaakt zijn patiënt met zich te voeren naar de zitting, waar de komst van den man, dien men aan 't bed gekluisterd waande, niet weinig opschudding te weeg bracht: zoo zelfs, dat Reinier Pauw, hem ziende binnenkomen, tegen zijn buurman zeide: „'t schijnt, dat de dooden uit de graven opstaan om my tegen te zijn!” — En werkelijk, de stem van Van Beuningen bezorgde de zegepraal aan de zaak, die hy voorstond. — Mevrouw Bosboom-Toussaint heeft aan dit voorval, 't welk in een oude aantekening is bewaard gebleven, de stof ontleend voor een novelle, getiteld: *de goede raad van Doktor Gerrit*, en te vinden in den almanak *Holland*, jaarg. 1849.

Blz. 185, OP DE BRUYLOFT VAN C. LE BLON. Ik had dit gedicht, en zoo ik vermeende op goede gronden, op 't jaar 1633 gesteld. De Hr. Van Vloten heeft beter geoordeeld, het naar het jaar 1635 te verschuiven. De by hem aangehaalde plaatzen uit de *Brieven* van Hooft schijnen my tot die verandering in de rangschikking geen afdoenden grond te geven; integendeel acht ik het niet zeer aannemelijk, dat Vondel, in 't jaar 1635, zoo kort na den dood zijner diep betreurde vrouw, en toen hy volgens aller getuigenis in een toestand van diepe neêrslachtheid verkeerde, eenige opwekking zou hebben gevoeld tot het schrijven van bruilofsdichten.

Blz. 197, OP DEN ZEND-BRIEFSCHRIJVER. Dit gedicht had iets later moeten voorkomen; dewijl het in July 1635 (niet 1633, zoo als, zeker ten gevolge eener drukfout, in de noot by V. VI. staat) in 't licht kwam. Zie HOOFTS *Brieven*, Deel III, blz. 63.

Blz. 198, DE ROOMSCHE LIER. — Dit gedicht, even als dat

Blz. 202. AEN ANTONIUS JULUS — is door den Hr. V. Vloten tuschen die van 't jaar 1638 geplaatst, zeker om er dat op de „Koninklijke Harp” op te doen volgen, als 't welk in denzelfden trant geschreven is. Maar 't is juist deze omstandigheid, die my heeft doen oordeelen, dat de beide eersten van vroeger tijd dan 1638 moeten zijn. De „Koninklijke Harp” ademt niet alleen een ge-

heel anderen geest dan de beide andere, maar heeft veel van een foort van boetedoening voor deze.

Blz. 205, GROETE AEN... G. STAECKMANS. — Deze *Groete* is door den Hr. V. Vloten op 't jaar 1640 gebracht, mijns inziens zonder genoegzamen grond. Hy geeft voor de verplaatting geene reden, dan dat hy een brief aanhaalt, door Hooft op 5 Aug. van dat jaar aan Staeckmans geschreven. (*Brieven* III, blz. 361). Ik heb mijn vermoeden, dat Vondels gedicht van 1634 was, gegrond op de andere brieven, tusſchen 1633 en 1636 aan dienzelfden Staeckmans gericht (Zie *Brieven* II, 308, 318, III, 595.) Immers het komt my waarschijnlijker voor, dat Vondel hem een groete — 't ſchijnt wel een feestdrank — heeft toegebracht, in een tijd toen hy (Vondel) nog nu en dan te gast kwam by Hooft, en dus in de gelegenheid was den Friefchen diplomaat aldaar te ontmoeten, dan dat hy zulks in 1640 zou hebben gedaan, toen tusſchen den Drost en diens vrienden aan de eene, en onzen dichter aan de andere zijde, de vriendschap verkoeld en het met den gemeenzamen omgang uit was.

Blz. 208, de noot op vs. 6 en Nal., blz. 10. — Kaviaar is altijd voor sommigen een groete, voor allen een dure lekkerny geweest, waarom het tot een ſpreekwoord geworden was: *'t is Kaviaar voor my*, in den zin van: „'t is boven mijn prik, 't gaat mijn middelen te boven.”

Blz. 211, de noot op vs. 13. — Lees hier in reg. 3, voor *Timaeus*, *Timavus*. De volkplanting Aquileia werd in 't jaar 182 v. Kr. geſticht in de vlakte tusſchen den Sontus (thands Isonza) en den Natizo. De Turrus ſtroomde oostwaarts voorby de ſtad, en de Timavus, die de grensſcheiding vormde tusſchen de landſchappen Venezia en Istria, viel tusſchen Aquileia en Tergerae (nu Triest) in den Sinus Tergeſtinus.

Blz. 237, de noot op vs. 582. — De naam van *fokker*, voor „rijkaart”, ſchijnt herkomstig van de rijke Augsburgſche bankiers, de *Fuggers*, die in de XVIe eeuw leefden.

Blz. 265, BESTAND TUSSEHEN POLEN EN SWEDEN. By den Hr. V. Vloten komt dit gedicht niet na, maar voor den „*Sophompaneas*”, vermoedelijk om dat het beſtand den 2de September 1635 geſloten werd en de voorrede of opdracht van het treurſpel den 1^{en} van Wijnmaand luidt. Die verplaatſing van het gedicht ſchijnt zeer logiſch — want September komt vóór October: maar zy is het daarom niet. Immers in 1635 waren er nog geen telegraafdraden zoo als nu, en het zal wel tot half September hebben aangelopen, eer de tijding, dat het Beſtand geſloten was, Vondel ter oore kwam; — en, zag de „*Sophompaneas*” eerst in October het licht, men mag aannemen, dat de vertaling in September en voor het gedicht op 't Beſtand gereed is geweest. De voorrede toch wordt gemeenlijk *na* het werk zelf geſchreven.

B1z. 268, SPORE AAN... HOOFT. — Door V. Vl. op 't jaar 1634 (?) gebracht.

B1z. 270, OP DEN KOPEREN DUYM VAN... ALBA: door V. Vl. — met een? — naar 't jaar 1640 verfehoven: voormelde duim, die in de vorige eeuw in 't bezit was van Joan van de Poll, Burgemeester van Amsterdam, bevindt zich thans by 's mans naneef, M^r. W. van de Poll, lid der Arrondissements-Rechtbank te Tiel. Zie verder over dien duim BURMANI, *Præf. Anal. Belg.* t. I. p. 51; HUGENI, *Epigr.*, p. 154; HOOGSTRATEN, *Poëm.* p. 256; J. DE HAAS, ged., en *Navorfcher* XVII. bl. 162.

B1z. 271, vs. 23.

*Uren lof, altijd gefongen
Van 't onfterfelycke Hooft.*

Zie de vaerzen van Hooft op de *musch van Oreade*. C....

B1z. 275, de noot op vs. 179. — Voeg hierby: de vaerzen van Van Baerle waren uit dien hooftde aan de *musch* gewijd, als „volleerd in de naaikunst” — *artem uendi edoctus*.

B1z. 315, DE FEEST VAN... HILLEBRAND BENTES. — Het is my uit de Trouwboeken gebleken, dat ik dezen feestzang twee jaren te vroeg heb geplaatst. De aantekening luidt:
„18 Nov. 1639.

„Hillebrant Bentes, van Amsterdam, 48 jr., op de Coninxgracht, geasf. met zijn zwager Jan Ypres, met

Catharina Baack v. Amst., 38 jr., vader Lourens Jooften Baack, moeder Dievertie Jacobs, Keyferftraat.

Vraagt my een Amsterdammer, waar die „Coninxgracht” gelegen was, dan antwoord ik, dat men toen het „Cingel” met dien naam beftempelde.

B1z. 318, GRAFSCHRIFT OP KATHARINE BAECK. — Door den Heer V. Vl. met een? tusfchen de vaerzen van 't jaar 1640 verplaatst.

B1z. 347, vs. 49.

*Noch hiel de wraeck geen' stand, en gaf fich noyt te vrede,
Al had fy uytgeroyt, ten negenften gelede.
Wat Velzens flam bestond, of van fijn mueghfchap fcheen.*

In de noot op deze regels is aangemerkt, dat het hier vermelde geen plaats heeft gehad; immers dat in den jare 1325 Klarisse, Velzens dochter, nog leefde: en in allen gevalle treedt zy in Vondels ftuk nog levend te voorfchijn, en legt hy dus aan zijn

held woorden in den mond, die onwaar of althands ondoordacht zijn. Maar ik moet hier de aandacht van den lezer op een ander punt vestigen en wel op de beteekenis van de uitdrukking *ten negensten gelede*, die ik, toen ik mijn aantekeningen op den „Gysbreght” schreef, verkeerd verstond. Doch Vondel deed dit ook en vatte evenzeer, als uit vs. 51 blijkt, dat woord *negensien*, 't welk hy ongetwijfeld by dezen of genen ouden kronijkschrijver vond, in den zin op van „negenden”. Mijn geachte vriend Ter Gouw heeft my echter doen opmerken, dat het by dien kronijkschrijver een andere beteekenis had. 't Woord is niet *negenste*, maar *negeste*, en, samengetrokken, *naagste*. Wil men bewijzen, men vindt die o. a. in een Rigafchen Gildebrief, voorkomende in de *Neue Nordische Miscellaneën*, X ft. § 563. Het gild was een liefdadig gild en heette *de Tafel Gylde*. Wy lezen aldaar:

„Item. To deszer Mahltyt fall en illick Broder unde Süster kamen by finer Bröke ¹⁾ unde wer et sacke dat welk van den Bröderen und Süsteren in der Stadt wezen un nicht to der maltijte quemen, also ferne alle gefunt weren. ²⁾ de soll sijn vulle Gelt geven gelicke den sennen de to der Maltijt sijn, unde wer et dat he des nicht donen ³⁾ wolde, so full men ene den Olderman in schrift gheven in der *negensien* steven ⁴⁾ te eschende ⁵⁾).

In een Charter van Koning Kristoffel van Denemarken in d°. 4 Oct. 1440 leest men ook:

„Tuischen dit unde der hilghen drier koninghen daghe *neghest* te komende ⁶⁾).

Nog in 't zelfde charter:

„Des anderen daghes *neghest* na sancti Dyonisii dage des hilghen Martins.”

Wat de zaak zelve betreft — het uitroeien van Velzens *negeste* maagschap — men kan een opfomming der verschillende kronijken, die haar ieder op haar wijze vertellen, vinden by DOMSELAER II. Boek, blz. 103—107, die ook 't gevoelen van Vosius vermeldt, volgens welk dat „vervolgen tot in 't negende lit toe” reeds als onwaarschijnlijk moet verworpen worden.

In 't voorbygaan doe ik opmerken, dat de regel *Wat Velfens flam* — en nog 35, die er op volgen, in de uitgave van den Heer V. Vloten zijn overgeslagen: wat my te onbegrijpelijker is, om dat de zetter, de korrektor en de schrijver der nootjes onze uitgave voor zich hadden en slechts behoeften te volgen.

Blz. 369, de noot op vs. 556. — Byna gelijktijdig met het Derde Deel

1) *By finer Bröke*: wy zouden zeggen: „op verbeurte eener boete”; *breuk* is „overtreding”.

2) *Also ferne alle gefunt weren*: „In zoo verre (offchoon) zy gezond waren”.

3) *Donen*: „doenen”, voor „doen”, als 't nog in de volkstal by ons luidt.

4) *Der negensien steven*: „ten naaften kamerdag” of „zitling”. *Steven* is vermoedelijk 't zelfde als *flure*, „kamer”. Zoo ook schreef men hier *knutenen* voor *klutenen*, *seheef* voor *sehouf*, *deeg* (degeijk, *ter deeg*, voor *doeg*, enz.

5) *Eschende*: „te eischen”.

6) *Neghest te komende*: „eerstkomende”.

mijner uitgave verscheen het Tweede van *Amstels Oudheid*, door den Stads-Archivaris, den Heer P. Scheltema, en daarin, op blz. 15 volgg., een stuk „over het Karthuizerklooster, van Sint Andries ter zaliger havene by Amsterdam,” waartoe ik niet nalaten mag, den lezer te verwijzen, die verdere narichten aangaande dat klooster verlangt. Het daaraan verleende privilegie, volgens 't welk niemand de plaats binnen honderd roeden betimmeren mocht, waaroemtrent ik in mijn noot verklaarde, niets gevonden te hebben, werd, gelijk uit dat stuk blijkt, in 1392 door Hertog Albrecht van Beyeren aan de Ordebroeders verleend (Zie *A. Oud.*, blz. 17); terwijl de „Legger” of het „Groot kopyboek”, door hen nagelaten, en vermeldende al hun landen en vaste goederen, gelijk mede hun privilegiën, alsnog in het Burger-Weeshuis, en het „Giftboek”, de geschenken opnoemende, aan het Klooster gedaan, in het Stads-Archief wordt bewaard. De opfomming der voorrechten van het Klooster, door V. aan Willebrord in den mond gelegd, levert alzoo wederom een nieuw blijk van die belezenheid en dat zorgvuldig onderzoek, waardoor onze dichter zich boven zoo velen onderscheidde. Hy had, om deze eenvoudige tirade in een tooneelstuk te schrijven, gedaan, wat geen beschrijver van Amsterdam gedaan had ten behoeve van een historisch werk: t. w.: het archief geraadpleegd van het Burger-Weeshuis. Daarin had hy zoo wel het zoo even aangehaalde handvest van Albrecht gevonden als het privilegie van Filips van Borgondiën, waarin de vrijheden worden vermeld, door Pausen en Roomschekeizers aan de Karthuizers verleend, en die den Proost het recht geven aan Diederik toe te voegen:

Wy staen op Keyserlijke en Pauselijke wetten.

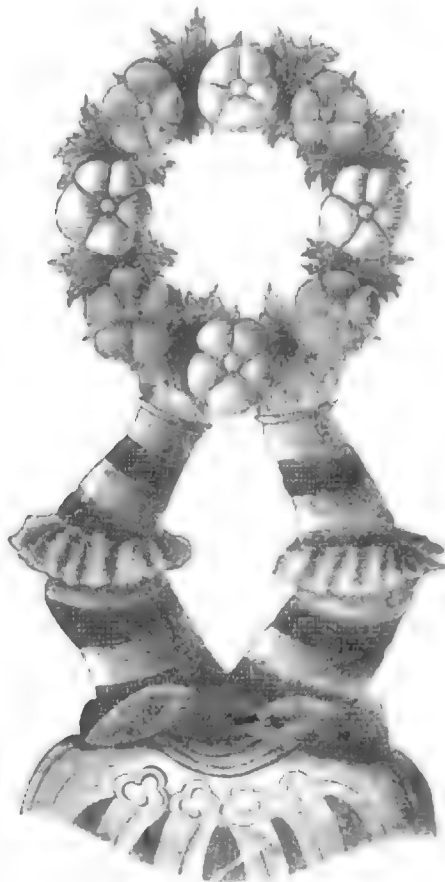
Dat Vondel, waar hy den „goeden vader” een beroep laat doen op handvesten, die eerst een eeuw na den tijd der handeling zouden gegeven worden, een anakronisme begaat, is in de noot reeds aangemerkt, doch staat in verband met zijn geheele voorstelling van Amsterdam en, is men er eenmaal overheen, het Amsterdam der 17de eeuw in dat der 14de te willen zien, dan zal niemand zich er aan storen, dat hy het Karthuizersklooster uit de 15de eeuw ook maar een honderd jaren vroeger verschoof. Met de tijdrekening was Vondel, op 't voorbeeld der Griekse en Romeinse zangers, die nu en dan een dichterlijke vrijheid gebruiken, ook vrij, maar als hy historische byzonderheden vermeldt, kan men er zeker op zijn, dat hy zich van de echtheid daarvan behoorlijk vergewist heeft. En dan durft nog een Olfert Dapper, van een tytel sprekende, door Vondel, niet eens, maar zes of zeven malen in verschillende tijdperken aan iemand toegekend, twijfel opperen en vragen, „uit wat boek hy dit gehaald heeft,” en het aan „poëtze vryheit” toeschrijven! en een Domfelaer zich veroorloven, een vaers van Vondel te verminken, en hem iets anders te laten zeggen dan er staat,

om dat hy, Domselaer, een zaak niet wist, die Vondel, en door zijn nasporingen en door zijn betrekkingen, zeer goed weten kon. — Zie Deel VI. *Nal.* blz. 25 volgg.

Blz. 404, vs. 1439:

....Gelijk een krans van roosen wit en rood.

Die vergelijking der verlagen en door elkander liggende nonnen met een krans van roode en witte rozen was my steeds vrij zonderling voorgekomen, te meer, omdat de nonnen altijd in een zwart habijt zijn voorgesteld. De zaak echter heldert zich op, wanneer wy de vernuftige gissing van mijn vriend Ter Gouw aannemen, dat hier aan een toespeling te denken valt, en wel op den krans van acht rozen, beurtelings wit en rood, die boven 't cimier van Amstel van Mijnden prijken, als hier onder is voorgesteld:

In Vondels tijd wist men dat en vond de toespeling heel aardig, ja mochten zelfs sommigen vragen, of dat cimier zijn oorsprong misfehien aan dat akelige moordfeit verschuldigd was. — Maar in onze eeuw is men wijzer geworden en zou een dergelijke toespeling met een minachtend schouderophalen begroeten.

die nu eens heel, en dan weer half onder bergen liggen te smachten." — Een rare liefhebbery! — Neen: „de Reuzen brachten — om den Olymp te bestormen — bergen saëm, en daaronder werden zy, sommigen geheel, anderen ten halve begraven."

Blz. 292, de noot op vs. 97. — Mijn gemoedelijke vriend Alb. Thijm beklagt zich, dat ik hier „een aardigheid" heb te pas gebracht, waarvoor het onderwerp te ernstig is. Ik moet hem betuigen, dat ik al die martelaars-legenden volstrekt niet als iets ernstigs heb kunnen opnemen, noch — met den besten wil van de waereld — er ernstig by heb kunnen blijven, en 't my moeite gekost heeft, mijn tot scherts gestemden luim geen bot te vieren. Ik weet dan ook niet, er iets by gezegd te hebben dat ergerlijk of ontstichtend kon heeten. — En vooral de geïncrimineerde noot was geen „aardigheid," maar treurige ernst. 't Feit is, helaas! waar, en kan niet wedersproken worden, dat Siciliën, in het Heidensche tijdvak de voorraadschuur van Italiën, onder Kristen-, of, wil men, monniken-heerschappy, haar vruchtbaarheid heeft zien verwaarloozen, en het koren, dat zy behoeft, van Odesa moet laten komen. Mag ik dan, in beeldspraak, die toch by de kritiek eens dichters vrijstaat, niet zeggen, dat Bacchus en Ceres — daar voorheen vereerd — beter patroonen voor haar geweest zijn dan de heiligen, die zy later vierde?

Blz. 306, de noot op vs. 37. — Zie hierby echter de aanmerking op blz. 386, de 2^e noot onder *Dootshoof*t.

Blz. 312, de noot op vs. 150. — *Spon* is wellicht beter voor *sponning*.

Blz. 358, vs. 53.

Het licht van 't licht ontbeert zijn' luiſter.

Het verwijt, in de noot gedaan, dat deze regel ook licht en luiſter ontbeert, treft, zegt Alb. Thijm, niet Vondel, maar de Vaderen van het koncilie van Nicea: *Lumen de lumine, Deum verum de Deo vero*. Zeer wel; maar 1°. is niet altijd wat in de eene taal duidelijk is, het even zeer in de andere: 2°. wordt in 't Latijn het *Lumen de lumine* door het *Deus de Deo* nader verklaard, wat in de overzetting geen plaats heeft.

Blz. 362, vs. 9, staat *Kint*? — lees *Kint*!

Blz. 370. KATRINE KERKRINK. — Later is my gebleken, dat *Catrine Kerckrinck*, zoo als haar naam in de Pui-boeken luidt, een dochter was van Godaert Kerckkrinck, tot de Disfenters behoorde en verscheidene zusters had, waarvan er twee echtgenooten hadden, die te Keulen waren geboren. Zy zelve trouwde in 1647 op haar 33ste

jaar, met Adriaen van Stryen, Advokaat voor den Hove van Holland, te 's Gravenhage. Het gedicht, als niet in den bundel van 1644 voorkomende, is door V. VI. op 't jaar 1645 gebracht.

Ald. reg. 3, v. o. HEGENITS. — In een lofgedichtje, door Janus Gebhardus, Hoogleeraar aan de Akademie te Groningen, geplaatst voor het *Itinerarium* van Hegenits, komt het navolgende voor:

HEGNITIUS, *Quadae nobile germen humi*
Et quâ parte movet vestigia culta riarum,
Huc premit ingenii maxima signa sui.
Qui modo mente vagâ Belgarum raptus in orâ es
Hoc fatidicas indice carpe Rosas.

Uit deze regels blijkt, dat Hegenits een Duitfcher was, en waarfchijnlijk een Sileziër; terwijl uit den aanhef van zijn werkje blijkt, dat hy eerst in het vorige jaar hier te lande was gekomen. Over Hamburg, Stade en Bremen te Delfzyl aangeland, bezocht hy achtereenvolgens Groningen, Leeuwarden, Doekum, Franeker, Harlingen, Workum, Hindeloopen en Stavoren: van daar naar den Westfriefchen wal overgestoken, doorreisde hy Enkhuizen. Hoorn, Amsterdam, Alkmaar, Haarlem, Leyden, Rijnsburg, Katwijk, Zevenhuizen en de Veenen, 's Gravenhage, Rijswijk, Scheveningen, Loosduinen, Voorburg, Delft, Rotterdam en Dordrecht. — Eenige niet onbelangrijke byzonderheden, in zijn reisbeschrijving vermeld, geeft mijn geachte vriend M^r. J. Dirks op in *den Navorscher*, Deel VII. blz. 186, 187.

Blz. 382, de noot op vs. 52, (53.) — *Van der jeught*, zegt Alb. Thijm, is hier de dativus, als *met der tijd*, *in der daad*. Ik zou eer aan een ablativus denken, al moet ik bekennen, aan den naam, dien men aan den casus geven wil, weinig te hechten, en zoo wel in de eene als in de andere uitdrukking nog altijd iets elliptisch te zien.

Blz. 384, vs. 34. — staat *den Heiligen*, lees: *der Heiligen*.

Blz. 388, de noot op vs. 7. — Alb. Thijm bestraft my, dat ik V. hier een anakronisme verwijt, waar hy aan Brittanje den naam van *Engeland* toekent ten tijde der bekeering van het eiland tot het Kristendom, en haalt er Paus Gregorius M. by aan, die over de markt te Rome gaande, waar een tal van fchoone Britfche flaven zouden verkocht worden, uitriep: *aut sunt Angli, aut sunt Angeli*, en daarop tot de bekeering van Engeland befloot. De anekdote was my bekend, en, zeker, toen in 596 Augustinus werd afgezonden om dat bekeeringswerk te aanvaarden, hadden de Anglen reeds in 't oude Brittanje voet gezet. Maar V. spreekt van 't eiland, als

*Zoo vroegh ontflagen
Van 't Heidenſch juck —*

en zinspeelt dus op een tijdperk van voor 596, en op de bekeeringen, die reeds in de tweede eeuw hadden plaats gehad, en toen was, ik herhaal het, Engeland nog geen Engeland. 't Is waar, Vondel zegt dat ook niet, maar alleen, dat het waardig was, zoo genoemd te worden, en ik wil dus in zoo verre mijn verwijt terugnemen.

Blz. 417, noot 3:

Megara in Achajen.

Toen Griekenland een Romeinſche provincie was geworden, en Hellas met den Peloponnezus den gemeenſchappelijken naam van Achaja hadden verkregen, kon men zeggen, dat Megara in Achajen lag; doch volgens de regelmatige oude geographie behoorde het kleine landſchap Megaris, met zijn hoofdstad Megara, ten noorden van den Isthmus gelegen, aan Hellas, en werd de naam van Achaja alleen toegekend aan de ſmalle noordelijke kuſtſtreek van den Peloponnezus, langs den Korintheſchen zeeboezem. — In de „Altaergeheimeniften” — Deel IV, blz. 573, vs. 380 en blz. 574, vs. 451 — noemt Vondel terecht Korinthe de hoofdstad van Achajen en hare inwoners Achajers: dewijl by de invoering van het Kriſtendom Korinthe de zetel was van den Romeinſchen landvoogd der Provincie Achaja of Romeinſch Griekenland. Ook had Korinthe, in den laatſten tijd van Griekenlands onafhankelijkheid, een gewichtig deel uitgemaakt van het Acheiſch Statenverbond.

Blz. 443, vs. 100:

Die grijs van ſtaet en twiſt.

De Hr. V. Vloten ſtelt voor hier te lezen:

Die grijs van ſtaetentwiſt.

Ik heb er niets tegen: offchoon de zin er nog niet heel veel duidelijker door wordt.

Blz. 447, reg. 3. v. b:

Met Doorne Croone, het Godt geſegent hair.

V. VI. leest hier:

Met Doornen Croonen 't Godt geſegent hayr.

Blz. 452, reg. 23, staat *H(oppenbrouwer)*. — lees *H(oppenbrouwers)*.

Blz. 453, reg. 24, staat *Dyckmans* — lees *Dyckmann*.

Blz. 456, reg. 7, staat *SEIRSTORPFFIUS*, lees *SEIBSTORPFFIUS*.

Blz. 515, vs. 192, 193

*Die zielendauw bevochtigt lage dalen,
Gezonken vry wat lager dan mijn ziel.*

Ik had by deze regels aangeteekend, dat zy niet Kristelijk klein-gevoelend luiden. Volgens Alb. Thijm zou ik echter de ware beteekenis niet hebben gevat, en moet men hier *laag gezonken* niet opvatten als „in zonden verlaagd”, maar als „nederig” in den zin by JACOBUS IV: 6, 1 PETR. V: 5, 6 en PROV. III: 44. Ik heb hier alleen op aan te merken, dat, hoe men 't woord ook verklaar, de zelfsverheffing toch altijd onder den ootmoedsmantel zichtbaar blijft. Neem ik de parafras zelve aan, die Alb. Thijm aan de bovenstaande regels geeft: „die dauw der zielen bevochtigt de lage, de nederige dalen, dalen veel (vrij) lager trouwens dan mijne ziel in hunne nietigheid als weggezonden” — ik zie niet, dat de tegenstelling daarin eenigermate wordt weggenomen.

Blz. 534, de noot op vs. 871, 872. — Ter beter veritand der zaak, waarvan de noot, ik erken het gaarne, geen zeer helder denkbeeld geeft, verwijst Alb. Thijm naar het werk van JEAN DU VERGER DE HARRANNE, *Raifons de la cérémonie et de la coutume ancienne de suspendre le S. Sacrement dans les Eglises au desfus du grand Autel*. Parijs, 1674.

Blz. 537, de noot op vs. 1005, staat *Sozomenes* — lees *Sozomenus*.

Blz. 543, de noot op vs. 1166, staat: *Lib. VI, c. 441* — lees *Lib. VI, c. 44*.

Blz. 547, de noot op vs. 1307 — Het feit, dat alleen de Paus zou gerechtigd zijn, den hier bedoelden grafkelder binnen te gaan, wordt door Alb. Th. weersproken.

Blz. 555, de noot op vs. 1608, staat *kerk* — lees *kelk*.

Blz. 616. OP HET ONTHEELIGEN enz. — Dit schimpdicht was voorafgegaan door een ander van..... tegen Westerbaen van dezen inhoud:

B R I L

VOOR

DEN ARMINIAENSCHEN GEUS.

Verblinde huichelaer! d'Altaergeheimenis
 Eifeht een verlichten geest, geen Esdras by de gis:
 Uw valsche bril verleit, daer d'andre onfeilbaer gingen,
 Die niet u sob're kost, maer 't Heylighdom onttingen.
 Een ketter leeft by draf en raest van hongersnoodt:
 Hoe graeg ontstal de hondt den kind'ren 't Hemelsbroodt.

Hierop antwoordde Westerbaen met een

V O E T I N ' T G A T

VOOR

A. B.

OF ARMINIAANSCH E GEUZE-BRILLEKRAMER.

Is dit een bril voor den Arminiaanschen Geus,
 Zoo paste zy voor dees ook op Van Vondels neus.
 Doe hy zoo heftig lag in 't zelfde gasthuis ziek,
 En met een scherpe pen (getrocken uit de wick
 Van 't vlugge paard, geteeld uit vuil Medusaas bloet)
 Op zuivre Gommers leer zoo dapper heeft gewoedt,
 En dorst de Roomse kerck uitventen voor een hoer,
 Die hy een tijt daarnae erkende voor zijn moer.
 Is dit het recht kristal, waardoor men ziet en leeft
 In de gewyde blaen van een verlichten geest,
 Geëischt tot het geheim van Vondelens altaar?
 Neen Arend Brilleman, dees glazen zijn niet klaar.

- Hoe zijn zy zoo besmeert met gal en drakebloet?
 Pak op dees kramery. Weg met dit valsche goet!
- 15 Heeft u dan Vondels vriend de zinnen zoo ontveld,
 Dat gy hem veilt een bril en hem met eenen schelt?
 Die zijne waren vent speelt vriendelijk en zoet,
 Wie scheldt behoudt zijn tuig en krijgt noch licht een voet.
 Een, die Van Vondels geeft en zijnen arbeit acht
- 20 En kent hem voor het puik van 't dichteren-geslacht:
 Een, die hem heeft geset op een verheven troon,
 Met d'allereêlste van zijn paalen aan zijn kroon,
 Werpt men een Geus naar 't hooft van 't allerslimste slach,
 Zoo men een quaeden duit of paard te noemen plach,
- 25 Omdat hy, mogelijk onnoozel, had verbreed
 't Geen van Apollo was op Helicon gezeid.
 Een „blinden huichelaer,” een „ketter” krijgt hy toe,
 En, of hy wil of niet, hy moet aan deze roe.
 Hoe fiks is dit geweer! hoe gladt gaat deze vondt!
- 30 Hoe zorglijk is 't te zijn omtrent een dullen hondt!
 Hoe giftig is zijn beet, hoe doodelijk zijn wondt!
 Hoe quaat is 't, Hemels broodt te stellen uit den mondt
 Der kinders, daar de moêr een put en galleg voert,
 En hangt er wel een op, die maar het huis beloert!
- 35 Wat mensch bleef by den draf in overvloedt van broodt
 En wierp om zijn gevoel zich willens in de dood,
 Indien hy broodt en draf kon scheiden met verstand!
 O moêr, o moorderes, die zulke kinders bant.

18 Een roet: „een schop.”

22 De moêr: „de Roomsche Kerk.”

Op de acht regels van Vondel gaf Westerbaen, met herhaalde toespeling op de „Bril” van A. B., het navolgende

A N T W O O R D.

Beroemde Vondel, die des rijken Aemstels stroomen
 Doet zwellen door het nat van uwen Hengstenbron,
 En heft het avrechtseh bosch der hooger malteboomen
 Ver boven den Parnas en top van Helikon!

2 Met het avrechtseh bosch worden de „palen” verstaan, waar Amsterdam op gebeld is.

8 Hoe zorglijk is 't, een man te raken die den ijver
 Kwanfuis van Godes huis en zijne kerk verteert!
 Hoe dapper leè daarom die onverlichte schrijver
 Des krachts van het Geloof, dat men te Trenten leert.

Die blinden huichelaar, hoe slecht moet hy staan kijken,
 10 Doe men hem zoo een *bril* kwam zetten op den neus,
 En schold hem voorts ter loops — daar hy meê moest gaan strijken —
 Voor *hond*, voor *ketter*, voor *Arminiaanschen Geus*.

Maar, als een voet in 't gat was voor den Brillekramer
 Is *Geus* te slechten vloek. 't werd een Sociniaan.
 15 Ai my! dat is de neep: een slag van grover hamer!
 De man die leit er toe, wat kan daar tegen staan?

De mutfert is gereed, het heilig is geschonden,
 Niet op zijn *Calvinists* doch op zijn *Lutheraans*,
 De linkert is ontdekt, men heeft het uitgevonden,
 20 Het outer is onteerd op zijn *Sociniaans*.

Maar, bitter ijveraar, is 't niet den ouden etter,
 Wanneer men voor zijn zaak geen klem van reden vindt,
 Zijn weêrpartij terstont te schelden voor een ketter?
 Gy doopt uw pen al meê in dezen vuilen int.

25 't Verkettren is het eerst in Roomsche school te leeren,
 Daar uwe vrijheid is verbuffeld et verflaafd
 En voorts naar 't capeçon te winden en te keeren,
 Gelijk het domme beest, dat onder sporen draaft.

Al strijdt het oordeel dan met redenen daartegen,
 30 Al keurt dan uw gewisf het tegendeel voor klaar,
 Ziet, wat de kerk gevoelt, dat moet het zwaarste wegen,
 Men houdt het met zijn moêr, al vindt men 't ander waar.

O Vondel, wat gemak is het, na *ydel dolen*,
 Op anders trouwen taft te volgen 't blinde padt,
 35 Gerust van Sinte-Paul den schoot der kerk bevolen!
 Gy eet aan Hemels broodt en manne u zelven zadt.

Daar *Maarten* broodt en vleesch deelt onder sijne gasten,
Calvijn breekt broot, waardoor het vleesch wordt uitgeprent,

8 *Die den yver*; lees, omgekeerd: *dien de yver*.

9 *Hoe slecht*: hoe onnoozel."

11 *Capeçon*, 't Sp. *caberon* voor „halster."

14 *Anders* voor *eens anders*.

17-20 Weêrslag op Vondels „onthelliging."

22 *Uitgeprent* voor „afgebeeld."

Socijn leit aan de trog, waaruit de varkens braften,
 40 En eet in Rakou draf, uit honger en elend.

Gy slaapt nu ongewiegd, en laat violen zorgen,
 Gy legt in Moertjes schoot gemakkelijk, en rust.
 Maar sluimeraar, ontwaak veel liever nu als morgen,
 De slaapzucht is een ziekte die 's levens vuur wel bluscht.

45 Keer liever weder by de eenvoudige Mennisten,
 Daer gy door *errefleer*, u certyts onder boogt.
 Gy waart dog mogelijk een liefelijker Kriften,
 Als sint gy zoo veel gals uit uwe manne zoogt.

Of zoo ge u naderhand aan andren hebt gebonden
 50 Wanneer men sekte of leer met vollen oordeel kiest,
 Eer gy door klaarder blijk de *parel* hadt gevonden,
 Waarvoor men 't al met winst, ja zijn verstant verliest.

Zoo keert weêr naar de schaar, die niemand af en zondert,
 Als dien Godts woordt dat doet, wijkt van dat wolfsgebroet,
 55 Dat al verbant, vervloekt, verbliksemt en verdondert
 Wat tot het minste toe met haar niet mee en doet.

Dat, daar het meester is en 't na zijn aart mag maken,
 Geen ander lijdt of duldt, die ergens in verschilt;
 Maar goed en bloed verslint aan galgen en aan staken,
 60 En vangt en spant, en hangt en brandt, en blaakt en vilt.

Keer liever naar 't gebou van uwen *Kriften Tempel*;
 Of waart gy nimmer lid der Remonstranten kerk?
 Nochtans een deftig rijm, op dien gewyden drempel,
 Bekent gy voor het uwe in 't scherpe hekelwerk.

65 „Uw jonkheid”, zegt gy, „bond u maar aan eene sekte,
 Door *erfleer*, tot gy vondt de perel naar uw zin.”
 Maar zeg my, wat gy waart, doe uwen yver strekte
 Den Tempel voor Armijn zoo braaf te wijen in?

Heer Vondel, ga vry rond, de strik is niet te breken,
 70 Al hadt gy het gewicht en spieren van een reus:
 Zoo daar niet onder liep van Mennoniste streken,
 Gy waart ook doenmaals een Arminiaanse geus.

Noli esse justus multius. Eccles. Cap. VII: 17.

40, 51, 62, 66, zinspelingen op enkele regels in Vondels Toetsteen, Deel VI, blz. 32.

61-63 Toespeling op Vondels gedicht op de *Inwyding van den Christen Tempel*, Deel III, blz. 86.

Noli esse, caet.: „Wil niet al te rechtvaardig zijn.”

Blz. 620, reg. 1—7. — Zeer breedvoerig komt Alb. Th. op tegen de geloofbaarheid van het hier, naar Brandt, verhaalde, omtrent de schildery, door Jakob Boonen aan Vondel vereerd. Volgens hem was 1° de Aartsbischop er de man niet naar, om, in dank voor de opdracht van een prachtig dichtstuk, een prul van een schildery te zenden: 2°. was V. een te goed kunstkenner, om ingenomen te zijn met een vod: 3°. kan de reden, waarom hy het stuk niet langer in huis wilde hebben, gelegen zijn geweest in de ongehoorzaamheid van den zender aan den Paus: 4°. kan hy het naar Hoorn gezonden hebben als hoogtijdsgift by de Statie van Anna Bruyning.

Geene dezer redenen — trouwens niet anders dan gissingen — komt my van genoegzamen grond voor om geloof te weigeren aan hetgeen een tijdgenoot als waarheid vermeldt. Dat Brandt in zijn oordeelvellingen, en waar hy op krediet van anderen spreekt, somtijds van 't spoor geraakt is en geen vol vertrouwen verdient, heb ik zelf herhaaldelijk doen opmerken; doch nooit is hy verdacht geweest, opzettelijk de waarheid verdraaid te hebben. Het verhaal, dat hy van de zaak geeft, steunt niet op een mededeeling van derden, op een bloot „men zegt”; maar hy geeft het, en wel in al zijn byzonderheden, als iets, dat van algemeene bekendheid is, of dat hy uit den mond des grijzen dichters vernomen heeft. Werpt men, op grond van bloote gissingen, dergelijke getuigenissen weg, dan bestaat er geheel geene geschiedenis meer.

Maar nu de gissingen zelve. Wat den Aartsbischop betreft, hy zou de eenige niet geweest zijn, die Vondels poëzy schraal beloond had: een ander Aartsbischop deed het met drie dukaten, en de Kerkvorst zal hebben kunnen denken, dat de kousenwinkelier al heel wel te vrede zou zijn met een stuk van minder waarde: — en hy bleek gelijk gehad te hebben, in zoo verre als Vondel er eerst mede was opgetogen. Dat, ten andere, Vondel kunstkennis zou bezeten hebben, zoo als Alb. Th. beweert, daarvan geloof ik niets: en wy hebben de getuigenis van Brandt niet noodig om te weten, dat hy dikwijls lieden — inzonderheid kunstenaars — prees, die zijn lof niet verdienden, en wien hy dien alleen schonk, „omdat men hem had wijs gemaakt, dat zy wat waren.” Als hy Joan den Esel en zulk slach van volkje ten hoogste verheft en geen regel ter eere van Rembrandt op 't papier zet, dan heb ik voor zijn kunstmaak weinig krediet; en ware het hier de plaats om verder over dit punt uit te weiden, dan zou het my, geloof ik, weinig moeite kosten, om mijn zoo esthetisch gevoelenden vriend uit de gedichten, door V. op kunstwerken gemaakt, te overtuigen, dat hem het kunst-orgaan ontbrak. *Non omnia possumus omnes*, en mijn vader, zoo uiterst fijn van gehoor, waar 't op de melody van een vaers aankwam, kon niet onderscheiden of men de wijs van „Wilhelmus” of van „al is ons Prinsje” speelde.

Dat men geen geschenk van iemand meer zou willen in huis hebben, omdat de gever Janfenist is geworden, komt my wat heel

sterk voor; doch in dat geval schijnt het vreemd, dat V. het juist als een „hoogtijds gift” aan zijn nichtje gestuurd zou hebben. Hier wordt de eene gising, dunkt my, door de andere weersproken.

Ik meen dus in deze, zoo lang ik geen krachtiger gronden vind om mijn geloof te schokken, my aan de mededeeling van Brandt te moeten blijven houden.

Minder hecht ik aan de andere, insgelijks op blz. 620 voorkomende vertelling, betreffende de vergelijking, door denzelfden Jacob Boonen tuschen Vondel en Cats gemaakt, die ik aan WILLEMS, *Verh.* 1820—24. II. 14, heb ontleend, en ik heb die ook alleen als een „men verhaalt” gegeven. Zy kan een bloote fabel zijn, doch komt my in haar ruwe naaktheid toch nog waarschijnlijker voor, dan zoo als mijn geächte vriend ze heeft zoeken te verklaren.

Blz. 625, de noot op vs. 7. — Vergel. hier LUCANUS II. vs. 151. *Fatidicae Cephijos aquae.*

Blz. 625, reg. 3, v. o. — Vergelijk hier de aandoenlijke wijze, waarop V. van dit afscheidnemen van De Groot gewach maakt in den brief van geleide waarmede hy zijn „Virgilius” zond aan Hooft en die opgenomen is Deel V, blz. 422 en in HOOFT'S *Brieven* IV, blz. 205.

BYVOEGSELEN EN VERBETERINGEN

OF HET

V I J F D E D E E L.

Blz. 27, noot 3. — Vondels lofpraak kan, naar de Hr. Riedel meent, alleen staan op den Muzeüs, die het liefelijke gedicht schreef van Hero en Leander, en die, volgens de meening der hedendaagſche geleerden, een grammatikus was uit den aanvang der zesde eeuw. Van den Muzeüs uit den mythischen tijd, door Virgilius bedoeld, kan men even min iets weten als van Orfeus, Linus of Eumolpus.

Blz. 29, reg. 12, v. o. — Van *Lampridius* is verzuimd te zeggen, dat hy een der *scriptores historiae August.* is. Hy zegt n. l. — *Hist. Aug. ed. Salmafii, Parisiis*, 1620, pag. 124 — van keizer Alexander Severus: *Virgilium autem Platonem poetarum vocabat, ejusque imaginem cum Ciceronis simulacro in secundo larario habuit, ubi et Achillis et magnorum virorum*, d. i.: „hy noemde Virgilius den Plato der dichteren en had zijn beeld met dat van Cicero in zijn tweede *lararium* (kamer of rek, waar de huisgoden stonden) by die van Achilles en (meer) groote mannen.”

Blz. 31, reg. 8, v. o. staat *Chiloos leerlingk* — lees *Philoos leerlingk*.

Blz. 78, noot 3. — staat *meir* — lees: *rivier*.

Blz. 92, reg. 5, v. o. — *De Krustumynſche peeren* werden aldus genoemd naar *Crustumia* of *Crustumium*, een ſtadje van de Sabynen.

Blz. 102, noot 3. — De Hemus, thans Balkan, ſcheidde Thraciën van Meziën.

Blz. 106, noot 5. — Dat Augustus Quirijns nazaat genoemd wordt, is alleen, om dat hy, even als Quirinus (of Romulus) te Rome heerschte. De *gens Julia*, tot welke hy door adoptie behoorde,

leidde wel haar oorsprong af van Eneas, doch niet van Romulus. Bovendien, V. bezigt nergens het woord *nazaat* in den zin van „achterneef“, maar bestendig in dien van „plaatsbekleeder, opvolger op een troon of zetel.“ Zie Deel VII. blz. 625. Zoo wordt, in de lijst der personen voor den „Peter en Pauwels“, Linus *Peters nazaet* genoemd, omdat hy — naar de overlevering — hem als Bischof van Rome opvolgde.

Blz. 110, noot ¹). staat *Kampspelen* — lees: *de Olympische spelen*.

Blz. 116, noot ¹). — De *Bijalten* waren een Thracische volksstam, die in Macedoniën t'huis behoorde.

Blz. 257, noot ¹). — In sommige streken van ons vaderland heet men „gelte koe“ een zoodanige, by welke de bevruchting gemist heeft.

Blz. 128, noot ²). — De brief, in THOM. CRENI *Animadv. Philol. et Hist. Roterod.*, 1695 (niet zoo als verkeerdelijk in de noot staat 1659) of, met een anderen tytel *Lugd. Bat. et Amst.*, 1697, Pars I, pag. 22, 24, is, met Salmasius eigen hand geschreven, aan Sarrau, raadsheer in 't Parlement van Rouaan en later in dat van Parijs. Dewijl 't boek weinig voorkomt, geef ik den brief hier:

CL. SALMASIUS CLAUDIO SARRAVIO. *Princeps tibi est Grotius, mihi Vosius. Uter nostrum verius judicet, non ego ad posteros eundem cenſeo, ſed conſulendos ætatis hujus ſummos viros, qui in Italia, Germania et in his locis vivunt: imo etiam in Gallia noſtra, nec omnes idem ſentire crediderim, quod unum alterumve aut tertium, aut Sarravium, Bignonium, aliumve aliquem, quem ignoro. De principatu agitur litterarum quæ ſic proprie vocantur, in quibus grammatica ars regnat. Ut ex ungue leo dignoſcitur, ita vir litteratus ex ſcriptis. Ex his ergo arbitrandum, cui debeat principatus, juſtius Voſione an Grotio? Sed priuſquam hæc rependamus per ſingulas eamꝝ ſcientiæ, ut quantum in his fuerit Grotius agnoſcamus. In theologicis nemo eſt, cui me minus ſimilem valeri velim. Ubique Socinianus eſt, in libello de Veritate religionis Chriſtianæ, in notis ad Novum Testamentum, et adnotationibus Veteris. In philoſophicis, ſi diſputandi ſolertia ſpectitur vix mediocribus par eſt: nec unquam vidi, qui minore cum vi ratiocinetur, id quod teſtantur ſcripta ejꝝ, quibus Rivetus et Mareſius reſcripſerunt. In ſtudio litterarum multos habet pares, et plurimos ſuperiores. In jure quantum excelluerit oſtendit ſparſio Florum ad Jus Juſtinianum. Librum ejꝝ de Jure Belli et Pacis reſutandum ſuſcepit quidam profeſſor Albæ Julię, qui amicis aliquot, quos vidi, adfirmavit, ſe oſtenſurum eſſe, nullam paginam vacare inſignibus erratis. In poëſi vir eſt ſui nominis, magnus. Sed omnes in his locis Barlaeum præferunt, multi etiam Heinfium: hic certo animoſior et πολυταχέστερος: ſed poſtea nihil ſcit ad principatum*

*litterarum. Vosſius in his ἐπὶ πᾶσι γράται; ſine controverſia prae-
cellit. Nec meum hoc μόνονημα, ſed omnium doctorum Itatorum,
Germanorum, Polonorum et Belgarum, ut in litteris multorum
vidi, in ſcriptis plurimorum, et ex ſermonibus plurium collegi. Si
ſcripta comparemus, nihil ſimile magnum cum iſto, cui non nomen
ſed res magni elogium tribuit. Libri de Graecis ſcriptoribus, de
Latinis, de Grammatica, de Rhetorica, et Dialectica, ac nuper de
vitiis Latini ſermonis teſtantur, quantus ſit in litteris; ſed omnium
maxime declarant id libri ejus de Idololatria, in quibus omnigena
eruditio non modio, non trimodio, ſed ucervo congeſta eſt. Habet
paratos libros de re Deltica (?), Etymologicum magnum et alia
inſinita. Si de antiquitate eccleſiaſtica certamen eſt, opus ejus de
Pelagianismo, de ſymbolis, et alia pateſciunt in ſcriptis Patrum
eſſe verſatiſſimum, nec de hac palma quempium poſſe cum eo
contendere. Quid his oppones in ſcriptis Grotii, per quae poſſis
ei principatum vindicare in hoc genere dico litterario? an quae
notavit pene puer in Martinum Capellam? an quae in Aratum?
multa ibi nomina ſignorum Arabica propoſuit ad ostentationem,
cum ejus linguae rudimenta vir primis labiis attigiſſet, ut mihi
ipſe confeſſus eſt litteris, quas jervo, cum eum conſuluiſſem de
Arabica aliqua voce, quae mihi negotium facesſebat. An notas
in Lucanum adſeres? vel ſola critica Voſſii, quae edidit in Frag-
menta Tragorum et Comicorum veterum, omnibus iſtis praepon-
dere et praevalere videntur. Scimus etiam in critica, quam
infelix fuerit et ἀότιμος vir alioquin ſummus Grotius. In hac
mea tenuitate ac paupertina omnium rerum ſupellectili nollem meum
nomen adſcriptum eſſe Adnotatis in Vet. T. nihil his in multis
puerilius omnino et tanto nomine indignius. De adnotatis ad Norum
Teſt. alias dicam et reiſſa oſtendam quid ſentiam. Haec mea eſt
de principatu litterarum ſententia in qua plurimos habeo hujus vel
ſuffragatores ex omnium nationum eruditis. Ubi plauſores tuos
proſeres, ego nominabo meos. Leydae 20 Novembris 1645.*

d. i.:

Claude Saumaise aan Claude Sarrau:

Gy geeft den eerſten rang aan De Groot, ik aan Voſſius. Wie
van ons beiden juister oordeelt behoeft naar mijn begrip niet aan
de nakomeliſchſchap te worden gevraagd, maar aan de voor-
treffelijkſten onder onze tijdgenooten, die in Italiën, Duitschland
of hier ter plaatſe leven: ja, ik zou haast denken, dat ook in
Frankrijk niet allen van 't zelfde gevoelen zijn als Sarrau, Bignon
en eenig ander, dien ik niet ken. De vraag loopt hier over den
voorrang in de letterkunde, in den eigentlijken zin des woords, en
waarin alſoo de Spraakkunst hoofdzaak is. Gelijk de leeuw aan
zijn klaauw, zoo wordt de letterkundige aan zijn werken gekend.
Uit deze moet men dus opmaken, wie naar billijkheid den voor-

rang verdient, Vosfius of De Groot. Laat ons, alvorens zulks te overwegen, eens elk afzonderlijk vak van wetenschap nagaan en onderzoeken, in hoe verre De Groot zich daarin onderscheidde. Wat de godgeleerdheid betreft, zoo is er niemand, met wien ik minder zou verlangen gelijk te staan. Overal toont hy zich een Sociniaan, in zijn werkje over de waarheid van den Kristelijken Godsdienst, in zijn noten op het Nieuwe Testament, in zijn aantekeningen op het Oude. Op 't stuk der wijsbegeerte staat hy, wanneer wy de sekerheid in 't redetwisten in aanmerking nemen, naauwlijks met de middelmatigen gelijk: en nooit heb ik iemand gezien, die met minder kracht redeneerde: wat zijn geschriften getuigen, op welke Rivetus en Marezius hebben geantwoord. Als letterkundige heeft hy velen, die hem evenaren, nog meer, die hem overtreffen. In 't Latijn en Grieksch heeft hy zijn gelijken, in 't Oostersch zijn meerderen. Hoeveel hy in 't vak der Rechtsgeleerdheid gold, heeft zijn Bloemspreiding op 't Justiniaansch Recht getoond. Zijn werk over het Recht van oorlog en vrede heeft zeker Wittenbergisch Hoogleeraar ondernomen te weerleggen, die aan sommige vrienden, met welke ik sprak, verzekerd heeft, te zullen aantoonen, dat geene bladzijde daarvan zuiver is van mistellingen. In de Dichtkunst is hy, als zijn naam luidt, groot. Maar hier te lande stellen allen Barleus boven hem, velen ook Heinſius: zeker is deze laatste levendiger en dichterlijker: — in allen gevalle doet de Dichtkunst niets af tot den voorrang in de letterkunde. [Arme Homerus! Virgilius, Dante, Shakſpere, Vondel!] In deze staat naar 't oordeel van alle critici, Vosfius zonder eenigen twiſfel boven hem. En dit is geen uitſpraak van my alleen, maar van alle geleerden, Italianen, Duitſchers, Polen en 'Nederlanders, gelijk ik dit heb gelezen uit veler brieven en ſchriften, en opgemaakt uit veler geſprek. Vergelijken wy de uitgegeven werken, dan is er niets zoo groot te vergelijken met hem, aan wien niet de naam, maar de daad den tytel van Groot toekent. 's Mans boeken over de Griekſche en over de Latijnsche ſchrijvers, over de Spraakkunst, over de Redekunst, over de Dialektiek, en nu laatſtelijk over de fouten in de Latijnsche rede, getuigen, hoe groot hy is als letterkundige; maar bovenal verklaren zulks zijn boeken Over den Afgodendienſt; in welke een algemeene kennis niet by 't mud, niet by drie mudden, maar by hoopen is opgeſtapeld. Hy heeft nu boeken gereed over [wat een *res Deltica* is, verſta ik niet, en moet aan een ſchrijf- of drukfout denken.].... een groot etymologiſch boek, en tallooze andere zaken. Indien ſtrijd is op 't gebied der Kerkelijke oudheidkunde, bewijzen zijn werken Over 't Pelagianismus, Over de Symbolen, en andere hoe doorkneed hy is in de ſchriften der Kerkvaderen, en hoe niemand by machte is hem de palm der overwinning te betwiften. Wat zoudt gy, uit de ſchriften van De Groot, daar tegen kunnen ſtellen? Wegens welke zoudt gy hem den voorrang op letterkundig gebied kunnen toekennen? Wegens hetgeen hy,

nog pas een knaap, aanteekende op Martianus Capella? of op Aratus? aldaar kwam hy met een tal Arabische namen van beelden voor den dag, offchoon hy nog naauwlijks de eerste beginfelen dier taal met de lippen had aangeroerd, gelijk hy zelf my dat bekend heeft in een brief, dien ik bewaar, en dien hy my gefchreven had, na dat ik hem had geraadpleegd over zeker Arabisch woord, waar ik mede verlegen zat. Of zult gy zijn Aanteekeningen op Lukanus aanvoeren? De kritiek alleen, door Vossius uitgegeven op de fragmenten der oude Treur- en Blijfpeldichters acht ik dat alles verre op te wegen en te overtreffen. Ook in de kritiek weten wy hoe ongelukkig en onhandig de voor 't overige treffelijke De Groot was. Ik zou, by mijn geringheid en armoedige wetenschap in elk vak, mijn naam toch niet willen gezet hebben onder die aanteekeningen op 't O. T. Ik ken in vele opzichten niets zoo kinderachtig, en zulk een man zoo onwaardig. Over de Aanteekeningen op 't N. T. zal ik elders spreken en met de daad mijn gevoelen aan den dag leggen. — Ziedaar, wat den letterkundigen voorrang betreft, mijn gevoelen, waarin ik ook bystemmers heb onder de geleerde lieden van alle landen. Noem gy uw medelanders, ik zal de mijne noemen. Leyden, 20 November 1645."

De stukken, door Salmasius, onder den naam van Simplicius Verinus, tegen De Groot gefchreven, worden in de lijst zijner werken, die voor de vermelde uitgave zijner brieven staat, dus opgegeven:

Epistola ad J. Pacium (sub nomine Simplicii Verini) de libro postumo Hug. Grotii, 1646. De Transsubstantiatione (sub nomine Simplicii Verini) contra H. Grotium. 1646.

BAYLE in v. Grotius haalt uit *J. Pacii revisionem judicii* deze (tegen Salmasius gerichte) woorden aan: *Illum phoenicem sui seculi in tuis literis praedicares, quid te igitur modo impulit virum adeo in te benignum canino dente perstringere?* d. i.: „Gy noemt hem in uw brief den *Fenix* zijner eeuw. Wat drijft u dan nu aan, een zoo goed jegens u gezinden man met hondfchen tand te verbijten?"

Men herkent hier dezelfde woorden, waarvan V. in het krachtige gedicht, dat hy in zijn verontwaardiging Salmasius naar 't hoofd fmijt, op zoo dichterlijke wijze heeft party getrokken.

Blz. 451, de noot op vs. 328. — Het hier bedoelde „Albaenſche hooft" is zonder twijfel Johan Stuart, Hertog van Albany en broederszoon van Jakobus III van Schotland. Eerst in Franſchen dienst zijnde, werd hy, na het tweede huwelijk van Jakobus IV (Margareta, zufter van Hendrik VIII van Engeland) in 1518, gedurende de minderjarigheid van Mariaas vader Jakobus I, regent van Schotland.

Blz. 458, de noot op vs. 579. — Naar aanleiding mijner aanmerking op 't woord *geheimſchrijver* is my de vraag gedaan, waarom men, by ons in Holland, *halve broeder* en *halve zufter* duldt, voor *halfbroeder* en *halfzufter*, gelijk men elders zegt. Ik zou hier eenvoudig

op kunnen antwoorden, dat de vergelijking tusſchen deze woorden en dat van *geheimſchrijver* niet opgaat, dewijl dit laatste uit twee ſubſtantiva, de beide anderen uit een adj. en een ſubſt. zijn ſamengeſteld. Maar zoodanig antwoord zou ik niet kunnen geven, indien men, in plaats van met *geheimſchrijver*, met *grootvader* en *kleinzoon* voor den dag kwam. In dat geval zou ik moeten erkennen, dat men, om konſequent te zijn, ook *halfbroeder* en *halfzuster* behoorde te zeggen. Dat men zulks echter niet doet, kan een gevolg zijn van het gevoel voor welluidendheid, dat voorheen by ons volk beſtond. *Halfbroeder* toch was niet uit te ſpreken, zonder dat men onwillekeurig rust nam achter *half*. En toen men eens *halve broeder* zeide, kwam *halve zuster* van zelf in 't gebruik. Maar een beter reden nog dan een onderſteld verloop by de uitſpraak meen ik te vinden in de omſtandigheid, dat men niet zegt, noch geloof ik, ooit gezegd heeft *volbroeder* of *volneef*, maar wel *volle broeder*, *volle neef*: en dat er alzoö geen grond beſtaan kan, om by de halve verwantschap een andere woordvorming te bezigen dan by de geheele.

Ald. vs. 589, 590.

*Een krancke weduw. die gekerckert zucht en ſmeeckt,
Mijdoet, terwijlze ſchreit, dat hier of daer een ſtercker.*

Tuſſchen deze twee regels is, tot mijn groot verdriet, een andere uitgevallen, waardoor wel niet de zin, maar toch 't rijm verbroken is. Men herſtelle hier

*Een krancke weduw. die gekerckert zucht en ſmeeckt,
Mijdoet, terwijlze bidt, dat Godt haer boeyen breeckt,
Mijdoet, terwijlze ſchreit, dat enz.*

Blijkbaar heeft hier de gelijkheid van den aanhef der beide regels den zetter, en het doorloopen van den zin den korrektor en my, het gemis van een rijmregel over 't hoofd doen zien.

Blz. 512, reg. 8, 9, *Die over 't algemeen vry ellendige rijmelaryen* (voor en tegen Vondels „Maria Stuart”). — Ik had het niet van my kunnen verkrijgen, er meer dan een ſtaaltje van te geven: in de uitgave van den Hr. Van Vloten kan men de geheele verzameling byeen vinden, en wie ze wil leeren kennen moge er daar — I Deel, blz. 753^a—759^b — zijn hart aan ophalen.

Blz. 516. OP JOAN DE WITTE. — In de Pui-aanteekeningen vond ik het navolgende, betreffende een ander voorval uit 's mans leven.

„Johan de Witte, ond 32 jaren, advocaat, wonende op de Nieuwe Zijds Voorburgwal, ter eenre, en Catharina de Roë, van Utrecht. en aldaar wonende, ten huwelijk aangeteekend 28 Junii 1604.”

Blz. 523. NOCH OP DE VIJF ZINNEN. — Deze gedichten zijn door den Hr. V. VI. op het jaar 1643 (?) terug gebracht.

Blz. 525—527. DE KRISTDOOP — OP DEN BRANT VAN TROJE. — Deze gedichten heb ik in de uitgave van den Hr. V. VI. nergens terug gevonden.

Blz. 537, de noot op vs. 55. — Met dien *tweeden Cicero* bedoelt V. Cicero, Keurvorst van Brandenburg — 1486—1494 — en, met dien anderen *Achilles*, diens vader, Albrecht Achilles, Keurvorst 1471—1486. Hun twee, min vermaarde, opvolgers prijken insgelijks met klasieke namen: zy heetten Nestor en Hektor.

Blz. 551, reg. 10 v. o. — Ik zeide hier, dat de poëtische gewrochten van Bartholomeus Abba niet tot de nakomelingschap waren overgegaan. Er is echter een tweeregelig versje van hem bewaard in de *Koddige en Ernstige Opschriften op Luijffens* enz., t' Amsterdam, by Kees Jeroensz. ¹⁾, 1700, blz. 28. Het luidt als volgt:

*Hier trouwt een dwaze maagd, Catrina Polio,
Met Barnard Corenhart, een gek in folio.*

Waar een ander onder voegde deze (mede aldaar opgenomen) regels:

*Noch leeft een zot Poet! zo gy sijn naam wilt hooren,
Zo spelt alleen A. B. van achtren en van voren.*

Dit was zeker niet vleierend; nog minder zijn het de grafschriften, op Abba vervaardigd en in hetzelfde Derde Deel te vinden blz. 64 en 70. Zy zijn vijf in getal en luiden als volgt:

I.

*Hier rust het kind van weelde, een Zoon van d' Overdaad,
Die in de wellust swom, gelijk een Ende-kuiken
In 't gruizig groene kroost, ja zo diep quam te duiken
Dat hy zich zelf verloor, uit sijn te grootfen staat.
Uytdraagsters, Suyers, treur, met Waarden en Waardinnen:
Dat hy heeft doorgebracht, heeft hy u doen gewinnen.*

II.

*Hier leit het wonder van onze Eeuw,
Die als een temmelooze Leeuw,
Elk Dichter peuterde aan de veter.
En nochtans als Aesopus Raaf,*

¹⁾ Kees Jeroensz. de zoon van Jeroen Jeroense, van wien hierboven blz. 59 gesproken is: alleen het Derde Deel der Opschriften (uitg. 1700) draagt zijn naam op den tytel.

*Met andre veders pronkte braaf.
Vergeeft het hem, hy wist niet beter.*

III.

*Hier rust hy, die, als ziende blind,
Zich noemde een recht Apolloos kind,
En groote zaken kon verhalen:
Ja wou geacht zijn als een zon,
Vol glans, van welke een ieder kon
Bespereu de geleende stralen.*

IV.

*Hier leit die groote Hercules,
Die met sijn Knots zo diepen bres
In Helicon geslagen heeft,
Dat het noch staat en lilt en beeft:
Wat wonder! 't trof als booze vlegels
En al met versen van zes regels.*

V.

*Sta wandelaar, hier rust dien rusteloozen ABBA,
Die kale Rechtsgeleerd', doch enkel met de Naam:
Die in sijn kindsheid was een malle kindje-babba,
En maakte van zich zelfs een Bulhoorn van sijn Faam.
Een dichter om de slem, die met sijn beedelverffen,
Gebedelt van elk een, de vrucht eens anders herffen,
Syn daaglijk kost en drank meer als Poëtlik won,
Hy dichte dicht op dicht in sijn vervoerde stripen,
Om door dat middel zich zat, vol en digt te zuipen,
En stierf, waarom, omdat hy niet meer dichten kon.*

Wy leeren uit de bovenstaande gedichten, dat Abba de les, hem door De Decker (zie blz. 552) gegeven, om de poëzy te laten varen en zich bepaald op de rechtsgeleerdheid toe te leggen, niet bleef volgen. Vermoedelijk was zijn losbandige levenswijze oorzaak, dat hy als advokaat geen vertrouwen inboezemde en de praktijk hem geen verdiensten opbracht. Ten andere zien wy er uit, dat hy zijn kost moest winnen met het maken van verzen, die hy dan aan welwillende Mecenaten opdroeg; dat zijn gedichtjes doorgaans zeer kort waren, als uit een zestal regels bestaande, die dan nog grootendeels by andere dichters gestolen waren. Hy behoorde dan ook tot de zoodanigen, omtrent welke Vondel, als hem, naar de getuigenis van Brandt ¹⁾, wel meer gebeurde, zich te toegevend

¹⁾ Vondels *Leren*, blz. 82.

betoonde, als die den lof onwaardig waren, welken hy hun schonk. Maar wy mogen tot verdediging van onzen dichter aannemen, dat zijn byschrift op Abbaas beeltenis van een tijd dagteekende, toen deze zich nog als een fatsoenlijk man gedroeg en er alle hoop bestond, dat hy zich en als rechtsgeleerde en als dichter zou onderscheiden. Wy hebben er meer gekend, en de voorbeelden komen ons nog dagelijks voor, van mannen, die groote verwachtingen van zich deden koesteren, doch ze jammerlijk te leur stelden.

Blz. 559, OP DE ZEVEN KEURVORSTEN, enz. OP EEN KARSSESTEENTJE GESNEDEN. — Een nog grooter kunststuk, dan het hier bezongene, werd in het laatste vierdedeel der 17de eeuw geleverd door zekeren George Bloemenau, die op een kerfsteen niet alleen den Keizer met de zeven Keurvorsten, maar ook den Paus met zeven Kardinalen, hun gereedschappen, een doodshoofd, zijn naam en het jaartal uitbeitelde: — welk kunststuk werd bezongen door SAMUEL SYLVIVS. Zie diens *Gedigten*, Deel I. blz. 126, uitg. in 4°. te 's Gravenhage by Pieter de Hondt, 1729. Dat de gemelde Bloemenau ook nog andere begaafdheden had, blijkt uit een byschrift van denzelfden Sylvius, *Ged.* Deel II, blz. 207, waarin deze hem den tytel geeft van *Fenix-Violist*.

Blz. 564, reg. 13—14 v. o. — Niet *Govert Wuytiers* was de stamvader der thans nog bestaande adellijke familie van dien naam, maar 's mans broeder *Cornelis Barchman Wuytiers*. Zie *Navorcher* III, blz. 161.

Blz. 662, de noot op vs. 1730. — De Hr. V. VI. verklaart *hoe na* met „in hoe verre”, en verwijst op de vraag, vs. 1345, (blz. 649) door Adelaert gedaan:

Hoe na ijt vannis al gevelt.

Blz. 709, vs. 209

Stomme en blinde en doove en reuckelooze goôn.

De Hr. Van Vloten verklaart tot mijn niet geringe verwondering hier het woord *reuckelooze* met „achtelooze.” Dat V. het woord dikwijls in den hedendaagschen zin van „rockeloos bezigt, is ons uit menig voorbeeld gebleken; maar in dien van „achteloos” heb ik het by hem niet aangetroffen, en hier, waar gesproken wordt van afgoden, die de zintuigen van de *spraak*, het *gezicht*, en het *gehoor* ontbeeren, zal wel met *reuckeloos* niet anders dan „zonder reuk” bedoeld zijn geweest.

Blz. 767, LASTMANS OFFERSTAETSI —

Blz. 770, OP ANNA WYMERS —

Blz. 772, OP M. KRETZERS MARIE MAGDALENA —

Blz. 774, OP HET WEDUWEN...HOP VAN PETER RAEP —

Blz. 776, TIJTDICHT OP DE GRONDSTEENLEGGING VAN 'T STADTHUIS —

Blz. 777, BOUWZANG. — Deze zes gedichten gaan in de uitgave van V. Vloten den „Salomon” vooraf. Vermoedelijk kwam dat zoo, niet in 't *rijm*, maar in den druk, te pas; immers de redenen worden er niet voor aangegeven; het *Tijtdicht* en de *Bouwzang* althands zijn van 't laatst van 1648.

Nal. en Aant., blz. 8, reg. 21. — Hier wordt het sterfjaar van P. C. Hooft opgegeven 1689; terwijl hy, als bekend is, in 1647 overleed. Ik heb verzuimd, ter behoorlijke plaatse den lezer oplettend te maken op het abuis, ingeslopen in de genealogische opgave, my door een lid van de familie der Hoofden verstrekt.

BYVOEGSELEN EN VERBETERINGEN

OP HET

ZESDE DEEL.

Blz. 24, 25. — Onder de byzonderheden, aldaar opgegeven aangaande de familie Block, die my tot de gissing brachten, dat Agnes, even als velen onder hare verwanten, tot den Katholijken Godsdienst behoorde, heb ik er eenige te voegen, die aantoonen, dat zulks, wat andere leden van dat geslacht betreft, minder aannemelijk is. Immers, uit mijn geslachtlijst blijkt, dat de jongste zoon van Warnar van Lennep, Jan, die in de Pui-aanteekeningen „zijde-winkelier in de Warmoesstraat” wordt genoemd, in 1664 getrouwd is met Suzanna Block, en Elizabeth, jongste dochter van gezegden Warnar, op 1 April 1663 met Lourens Pieterse Block, lakenkooper op den Nieuwendijk. Warnar van Lennep ¹⁾ nu, zoo wel als zijn vrouw Sara van Halmael en hun kinderen, behoorden tot de Mennisten, en het komt my niet zeer waarschijnlijk voor, dat zy een schoonzoon en een schoondochter onder de Katholijken zouden gezocht hebben. Uit een Pui-aanteekening van 12 January 1674 blijkt verder, dat Ameldonek Block, winkelier in de Warmoesstraat en zoon van Agneta Leeuw, ondertrouwd werd met Maria Leeuw, dochter van diezelfde David Leeuw en Cornelia Hooft, wier huwelijk door Vondel bezongen was ²⁾, en van welk echtpaar de man tot de Mennisten, de vrouw tot de heerschende kerk behoorden. Dat tuschen die Menniste familie Leeuw en de familie Block meer verbintenissen plaats hadden, hebben wy gezien uit het dubbele huwelijk van Dirk Block met Agneta, en van

¹⁾ Zie over dezen Warnar, den eersten van mijn geslacht, die zich, uit Gelderland, te Amsterdam nederzette, mijn *Leven van Mr. C. van Lennep*, blz. 22.

²⁾ Zie Deel VI. blz. 93.

Antonie Block met Barbara Leeuw ¹⁾, de dochter van gemelden Dirk, als haar moeder Agneta genoemd, en wonende op de Heeregracht alhier, werd op achttienjarigen leeftijd, den 16^{den} April 1681, volgens de Pui-boeken, ondertrouwd met Antonie Block den Jonge, oud 21 jaar en wonende op den N. Z. Voorburgwal, alzoo met haar vollen neef — wat, indien zy Katholijken waren geweest, tegen de kerkwet gestreden zou hebben.

Blz. 26, reg. 17. — In de „Kerkelijke Courant, Katholijke Nederlandſche ſtemmen” van 5 Mei 1860, n°. 175, is aangaande het hier over Rovenius te boek geſtelde, een *teregtwijzing* verſchenen, waarvan ik het volgende meen te moeten opnemen.

„Offchoon de heer van Lennep de hier vermelde zaken als van algemeene bekendheid vooronderſtelt — daarom acht hy zich welligt ook van eenige bron ontlagen — zoo moeten wy echter bekennen, niet te behooren tot het getal dergenen, die de geleerde commentator onder de uitdrukking „men weet” wil begrepen hebben. Wij verklaren rondborſtig, dat wij verſcheidene der hier meêgedeelde omſtandigheden tot dusverre niet zoo geweten hebben als de Heer Van Lennep ze beſchrijft.

„Wij wisten, dat in 't jaar 1614, na het overlijden van den *Apoſtoliſchen*, niet *Algemeenen*, vicaris der Nederlanden, Sasbout Vosmeer, dat vicariſſchap, wel te verſtaan, dat *apoſtoliſch* vicariſſchap, door Paus Paulus V was opgedragen aan Philippus Rooveen, of, zoo als anderen hem noemen, Van Rooven, meer bekend onder zijn Latijnschen naam Rovenius. Dat *hij* Sasbout als *algemeen* Vicaris (*vicarius generalis*) opvolgde, wisten wy niet.

„Wij wisten, dat Rovenius, den 17^{den} October 1620, in de Abdykerk te Voorst, de heilige wijding ontving, onder den titel van Aartsbiſſchop van Philippi, i. p. i.; maar nu leeren wij van den Heer Van Lennep, dat als opvolger van Sasbout, in 1614, door Paulus V werd aangelteld Rovenius, *Aartsbiſſchop van Filippi*.

„Sedert (1614) is Rovenius, volgens den Heer Van Lennep, op de voordragt der Aartshertogen Albertus en Ifabella, kort voor 't uitgaan van 't Beſtand, tot Aartsbiſſchop van Utrecht aangelteld.

„Als kind hebben wij geleerd, dat het Beſtand twaalf jaar duurde, en wel van 1609—21. Maar nu kunnen wij het ons niet verklaren, hoe Rovenius, *kort voor 't uitgaan van 't Beſtand*, dus in 't laatſt van 1620, of in het begin van 1621, tot Aartsbiſſchop van Utrecht zou zijn aangelteld. Onze moeite heeft haren grond in een brief van Rovenius ſelven. Den 17^{den} Maart 1623, dus ongeveer twee jaren na het Beſtand, ſchreef Rovenius uit Rome aan zijn vriend Jacob Boonen, Aartsbiſſchop van Mechelen, onder anderen het volgende: „dat er (te Rome) volſtrekt van zijne zijde over de *bevordering* van zijn perfoon tot den Aartsbiſ-

¹⁾ Zie Deel VI, blz. 12. Mijn bet-oud-overgrootvader Aarnoud en zijn broeder Dirk trouwden, de een met Wyna, de andere met Suzanna Leeuw.

schoppelijken stoel van Utrecht niet het minste *geïnfineerd* was, dat hij die zaak overliet aan God, die, zegt hij, weet, dat ik geen eer bejaag, en aan de Infante en de kroon van Spanje, zonder wier aanbeveling te Rome niets zal worden ondernomen." Dat die aanbeveling of voordragt zich ook later wachten liet, kan men met reden vooronderstellen; want door de veranderde en voor de kroon van Spanje verergerde omstandigheden, en eindelijk door den algeheelen afstand dezer gewesten aan de Staten, werden dergelijke benoeringen volkomen onuitvoerbaar en onmogelijk gemaakt. Zeker is het, dat de heer van Lennep het moeilijk bewijzen zou.

„In 1640 werd het banvonniss tegen Rovenius uitgesproken, dat was ons bekend. *Sedert*, zegt de heer van Lennep, heeft Rovenius zich deels te *Rome*, deels elders opgehouden. Al weér wat nieuws geleerd. Vroeger wisten wij slechts, dat Rovenius in 1622 naar Rome was gereisd en er verbleef tot 1624; maar nu hooren wij, dat dezelfde Prelaat, na 1640, dus op bijna zeventigjarigen leeftijd, dien in die dagen zoo ontzettend moeilijken togt andermaal ondernomen heeft. Het wonderlijkste is, dat niemand, behalve de heer Van Lennep, deze wel voornamelijk byzonderheid voor de geschiedenis van Noord-Nederland aan de vergetelheid ontrukkt heeft."

De schrijver van bovenstaand artikel is natuurlijk veel beter op de hoogte zijner kerkgeschiedenis dan ik, en daarom heb ik zijn te-recht-wijzing ook in haar geheel hier opgenomen, op een paar steekjes na, die my voorkwamen, dat in 't artikel zelf even goed als hier hadden kunnen gemist worden. Wat nu de aanmerkingen zelve betreft, gaan wy eens het gehalte daarvan na.

In de eerste plaats wordt my de text gelezen om dat ik Rovenius „*Algemeenen*" in plaats van „*Apostolischen Vikaris*" heb genoemd. Heb ik in de titulatuur gedwaald, zoo verzoek ik de schim van Rovenius en den lezer om vergeving. Tot mijn verschooning strekke, dat ik in de *Batavia Sacra*, waaruit ik de door my gegeven byzonderheden geput heb, nergens dien tytel van Apostolischen Vikaris gevonden heb. Wel vind ik daar, Deel III, blz. 238, Rovenius „*pausfelijken Vikaris door het Vereenigde Nederland*" en blz. 144 „*over het Vereenigde Nederland*" genoemd. Ik meende, en ik meen nog, dat die nitdrukking synoniem te achten is met „*Algemeene Vikaris van Nederland*", en dat hy daartoe bevorderd werd, na — zie in hetzelfde werk, blz. 241 — *Algemeene Vicaris* van 't Bisdom van Deventer te zijn geweest. Ik voor my, zou er geen bezwaar in zien, dat iemand den Gouverneur-Generaal van Neêrlands Indiën „'s Konings Landvoogd door of over Neêrlands Indiën" heette, en omgekeerd zie ik nog niet in, hoe de *Pausfelijke Vikaris* door de Nederlanden 't kwalijk nemen kan, dat ik hem *Algemeenen Vikaris der Nederlanden* heette.

Maar hoe dezelfde schrijver, die my daar een zonde van maakt, vertellen kan dat Rovenius ook wel *Van Rooven* heette, is my

onbegrijpelijk. Ik moet hier aan een drukfout denken. 't Dorp heette immers *Rooveen* en niet *Rooven*.

Dat Rovenius, toen hy Pauselijke Vikaris werd, nog geen Aartsbischof van Filippi was, is volkomen waar, en hier moet ik onderstellen, dat een renvooi in mijn handschrift tot een misstelling heeft aanleiding gegeven. Doch wat de aanmerking betreft op mijn zeggen, dat Rovenius kort voor 't einde van 't Bestand Aartsbischof van Utrecht zou geworden zijn, zoo verwijs ik mijn berisping wederom naar de *Batavia Sacra*, waar, blz. 248, uitdrukkelijk staat te lezen:

„Als eindelijk na het verloop van ses jaaren, te weten in de maand October van 't jaar 1620 de Princen van het Katolijk Nederland hunne toestemming gegeven hadden op het verlangen en het verzoek van de Geestelijkheid, is hij van Urbanus VII geschikt geweest om Aartsbischof van Philippen en ook van Utrecht, indien de zaaken van de laatste kerke wel opnaamen, gewijdt te worden.

„Zoo is hy dan nogh in 't zelfde jaar, den 22 Zondag na Pinxteren, binnen het oktaaf van Allerheiligen, in de vermaarde Abdy van Voorst by Brusfel, *aartsbischof* van Philippen en van Utrecht gewijdt geweest. De wijding is, met de gewoonlijke plegtigheden der kerke, en ten overstaan van Jacobus Boonen, Aartsbischof van Mechelen, en van Johannes Malderus, Bischof van Antwerpen, verrigt geweest door den Doorluchtigsten Heer Sanseverinus, *Pauselijken Nuntius* in het Katolijke Nederland.”

My dunkt, er ontbreekt niets aan, om de waarheid te bevestigen van 't geen door my verhaald is. De wijding tot Aartsbischof van Utrecht heeft plaats gehad op 't eind van 't jaar 1620, met toestemming der Aartsbischopen, en is door den Pauselijken Nuntius volbracht. — Ten zij men my nu bewijze, dat de schrijver of de vertaler van de *Batavia Sacra* hier leugens verhaalt, moet ik het door my geschrevene handhaven.

Wat den brief aan Jacob Boonen betreft, zoo bewijst het daarvan gegeven uittreksel niets tegen het bovenvermelde feit. Er was aan den Koning van Spanje verzocht, om de wijding tot Aartsbischof door een benoeming zijnerzijds te bekrachtigen; die bekrachtiging bleef uit, en het is daarop, dat de aangehaalde plaats uit den brief betrekking heeft.

Het is mischien tien of twaalf jaar geleden, dat ik den hier besproken text schreef, en het zou my onmogelijk zijn te zeggen, of ik werkelijk de byzonderheid, dat Rovenius na 1640 te Rome geweest zou zijn, ergens gelezen heb, dan wel of 't woord Rome hier ten gevolge van een min duidelijk schrift in de plaats gekomen is voor een ander, wellicht voor *Rooveen*.

Blz. 27, de aant. *De Vorster Kerck*. — Wie meer aangaande de Abdy te Voorst begeert te weten, dien verwijs ik, met het artikel uit de Kerk C., naar *Het Groot Kerkelijk toneel des Hertogdoms van*

Brabant en naar VAN GESTEL, *Hist. jacr. et prof. Archiep. Mechlin.* — In hetzelfde artikel doet de steller opmerken, dat volgens de tweede strofe van het gedicht, Rovenius zijn jubeljaar vierde in dezelfde kerk, waarin hy de Priesterlijke wijding ontvangen had.

Blz. 28, de noot op vs. 31. *Rijn en Yssel.* — Dezelfde kritikus geeft zijn twijfel te kennen of de verklaring dezer woorden met „Utrecht en Deventer” wel juist is. Volgens hem slaan zy op de dubbele betrekking, welke Rovenius vervulde, voor dat hy Sasbout als Apostolisch Stedehouder opvolgde. „Eenmaal”, gaat de schrijver voort, „stond hy aan het hoofd van het collegie der Heiligen Willebrordus en Bonifacius, door Sasbout omtrent het jaar 1600 te *Keulen* opgericht. Daar verbleef hy en als President en als Hoogleenaar in de theologie, tot dat in 1605 de Apostolische Vicaris Rovenius opriep, om in het voormalige diocees van *Deventer*, als zijn Provicaris, de kerkelijke zaken, door den oorlog niet minder dan door de Hervorming tot de uiterste wanorde gebracht, volgens zijn beste vermogen te regelen. Deze aanstelling en vervolgens zijne benoeming tot kanonik, Deken en Proost van den H. Plechelmus van Oldenzaal, wordt ongetwijfeld door Vondel bedoeld, als hy zingt:

„Marcellyn, met Lebuynen
En Plechlyn” enz.

Ik geloof, dat de opmerking juist is; men leze alzoo in de noot, voor „Utrecht”, *Keulen*.

Ald. de noot op vs. 37. — Zeer te recht wordt hier, altijd door denzelfden kritikus, de uitdrukking *het aartsbisdom bekleeden* berispt. Er is waarschijnlijk bedoeld, en er had althans moeten staan: *den aartsbischoffelyken zetel bekleeden*. Maar de kritikus zegt tevens, alleen dan vrede met de noot te hebben, wanneer ik met „het Aartsbisdom” dat van *Philippi* bedoel. Ik zou kunnen zeggen, dat ik dit in 't midden heb gelaten; doch dewijl ik in de *Batavia Sacra* Sasboldus Vosmarus als Aartsbischof van *Philippi* en van Utrecht heb gevonden, en Rovenius als zijn opvolger, heb ik hier zoo wel den eenen als den anderen Bischofszetel bedoeld. Of nu de schrijver en de vertaler van genoemd werk tot die „partygezinde schrijvers”, behooren, die de kritikus bedoelt, en „wier kwade trouw” volgens hem „voor 't grootste deel de schuld moet dragen van de onnaauwkeurigheden, ten deze door my begaan”, wil ik op zijn plaats laten; maar niemand kan van my vergen, dat ik party trekke in geschillen tuschen onderscheidene fraktiën eener Kerk, tot welke ik niet behoor, veel min beslisse, wie gelijk heeft of niet.

Blz. 35, de noot op vs. 13. — De Heer Riedel is van gedachte, dat hier niet *Cato censor* bedoeld wordt, maar *Dionysius Cato*, de schrijver der *disticha*, uit de 4de eeuw.

Blz. 38, reg. 16 en 15. v. o. *De baai van Fochus — de stad Cymae der ouden.*

Deze kleine inham heeft haar naam van het oude Focca: een nieuw Focca werd later nader by op de plaats van het oude Cyme gesticht, en heet thands Fokia. — Het door V. bezongen gevecht werd, volgens Jos. von HAMMER (*Gesch. der Osm.* V. p. 483) op den 7^{en} Mei 1649 geleverd, maar was, volgens ZINHEISEN, (*Gesch. der Osm.* IV. p. 835), vrij onbeduidend.

Blz. 43, .reg. 76. — Menigeen zal mischien zich verwonderen, dat, waar ik van Vondels verhuizing spreek, ik met geen woord gewach maak van het huis op den Nieuwe-Zijds Achterburgwal, waar hy, volgens een overlevering, die voor een dertigtal jaren hier nog vrij algemeen was, een groot deel van zijn leven zou hebben gesleten. Zelfs komt in het *Nederlandsch Magazijn* van 1841, by Gebroeders Diederichs, op de eerste bladzijde, een plaat voor, dat „nederige woonhuis” voorstellende, „hetwelk het kenmerk droeg, dat *hetzelve* federt het begin der zeventiende eeuw, en welligt reeds van veel vroeger, weinig verandering had ondergaan.” De steller van dat stuk gaf daarbij de verzekering, „dat *hetzelve* volmaakt met de afbeelding overeenkwam, (het huis was zeker naar de afbeelding gebouwd); want” vervolgde hy hier met weemoed, „hiervan kan men zich niet meer *daudwerkelijk* overtuigen, doordien *hetzelve* alreê geloopt is en door een ander staat vervangen te worden, dat, zoo wij vertrouwen, (hier zoekt de man zich te troosten) door een toepasselijk opschrift de plaats zal blijven aanwijzen, alwaar de Agrippijnsche Zwaan vele zijner verheven dichtstukken geschreven heeft (wy wisten wel, dat men zwanen heeft laten *zingen*, maar een *schrijvende* zwaan is wat nieuws) en wy dus, even zoo wel als Engeland, Frankrijk en Duitschland, ons met zelfbehagen de woonplaatsen van Shakspeare, Voltaire (Ei! lag Ferney in Frankrijk?) en Schiller aanwijzen, tot den vreemdeling zullen kunnen zeggen: „hier woonde Vondel.”

Maar nog in nadere byzonderheden treedt de steller; hy weet ons zelfs te vertellen, hoe in dat huis Vondels brave huisvrouw Maria de Wolff, even ijverig als haar echtgenoot met zijnen geest voor de onsterfelijkheid bezig was, den *ligchamelijken arbeid* (!), in den kousenwinkel waarnam, en voor het tijdelijke met naauwgezetheid zorg droeg: — en hoe Vondel er „het huisfelijke geluk en de zorgen vond — die *ten aanzien van hem* veelal door het losse gedrag van zijnen zoon Willem [!] veroorzaakt werden — en hoe hy, op het vertrekje, waarvan de ramen aan de linkerzijde der plaat boven het voorhuis geplaatst zijn, zijnen Palamedes gedicht heeft, welk treurspel hem *veel ongenoegen met het hooge bestuur* berokkende” enz. — doch ik onderstel, dat mijn lezers reeds genoeg zullen hebben aan deze staaltjes.

En nu herinner ik my, dat er inderdaad toen ter tijde sprake geweest is van het plaatsen van een gedenksteen in het nieuw te

bouwen huis; — doch voor dat dit klaar was, zal men waarschijnlijk de overtuiging bekomen hebben, dat het in bovenstaand verslag als zeker gestelde feit verre van authentiek was, en is diensvolgens ook die gedenksteen weggebleven.

En vraagt iemand my nu, wat ik van die overlevering denk, zoo antwoord ik, dat ik my niet vermoeien wil, met er over te denken. In de openbare stukken, Pui-aanteekeningen of andere, van voor 1650, waar Vondels woning in voorkomt, wordt als zoodanig „de *Trouw in de Warmoesstraat*” genoemd: in al die van 1650 af tot aan zijn dood „t Cingel op of by de Donkere Sluis.”

Nu is het zeer mogelijk, offchoon m. i. „niet heel waarschijnlijk, dat V., na de „*Trouw* verlaten te hebben, om deze of gene reden zijn nieuwe woning niet terstond heeft kunnen betrekken en daarom een wijl op den Achter-burgwal gehuisd heeft; doch dat hy aldaar een langdurig verblijf gehouden zou hebben, geloof ik niet, en stellig heeft Maria de Wolff er nooit *lichamelijken arbeid* verricht, noch haar man op dat vertrekje boven het voorhuis aan de linkerzijde der plaat zijn Palamedes geschreven.

Blz. 48. de noot. — Ter aanvulling diene het volgende over *Cezar Ripa* in JÜCHERS *Gelehrten-lexicon: Ein ritter von St. Mauritio und St. Lazaro, war von Perugia, und lebte zu anfang des 17 jeculi zu Rom, bey dem cardinal Salviati als hof-cavalier, allwo er 1603 seine Iconologie in welscher sprache in 4°. vermehrter herausgegeben, nachdem er solche daselbst bereits in 1593 ans licht gestellet hatte. Sie ist zu Padua und zu Venedig 1669 nachmalen vermehrter gedruckt.*

Blz. 50, noot I. — *Aristarchus* was de grootste en beroemdste Griekse filoloog of Grammaticus van de oude wereld. Hy leefde te Alexandriën ten tijde van Ptolomeüs IV en diens naaste opvolgers. Naar hem heeft G. J. Vossius zijn nog niet verouderd werk *Libri septem de Arte Grammatica* den naam van *Aristarchus* gegeven. Dewijl 's mans werken meest handelden over de kritiek en de uitlegging van de oude dichters, is zijn naam gelijkkluidend geworden met „keurmeester”, en hier had de eigentlijke beteekenis van dien naam, die niet op „kritiek” zinspeelt, niets mede te maken. Sedert FRIEDRICH AUGUST WOLF zijn alle geleerden er op uit, om den text van Homerus te lezen gelijk die door Aristarchus is vastgesteld.

Blz. 87, BLOEDTBEULINGH. — „Meester *Teeling*, Predikant te Middelburg, schreef in den jare 1650, korts na den toeg op Amsterdam, zekren toe-eigenbrief aan den Heere Prince van Oranje voor een boek, genoemd de *Polityke Christenen*, hy wylen zynen vader Meester Willem Teeling geschreven: en op die toeëigeninghe, die meest uit Schriftuur en woorden bestondt van d'Apostelen en Propheten ontleent en tot zyn ooghmereck gedraait of verdraait, heeft hier de Poët het oog, als begrypende veel aenstotelijke dingen, Schriftuurspreuken, die alleen op Godt passen, duidde hy op zyn Hoog-

heyd, met onverschoonbare vleyerie. De Vrede, met Spanje gesloten, noemde hy met de woorden van Jeremias 13, vs. 7, een *verdorve gordel, die nergens toe zou deugen*, Papisten Remonstranten... noemde hy *kinderen van Belial*. Den toeleg op Amsterdam verdedigde hy met schriftuurwoorden, daar nog andere uitsporigheden, te lang om te melden op volgden, die den digter gaande maakten om hem zulk een bloetbeuling t'huis te zenden." *Aant. der Amersf. editie.*

Ald. vs. 13. *Capellanen*. — „Dit ziet op sommige toestemmers van gevaarlijke aanslagen, als de Heer van Capelle, die kennis had van den toeleg op Amsterdam en den Prins aanstookte." — *Oude Aant.*

Teulingen. — „Dit ziet op Harmen Teuling, gewezen schepen van Amsteldam, die om zijn schandelijk banqueroet de stad ruimde en zich by den Prins voegde om zijn aanlag te helpen uitvoeren." *Oude Aant.* — Waar ik echter op heb aan te merken, dat my op de Amsterdamsche Regeeringslijsten geen *Teuling* is voorgekomen. De eenige daarnaar zweemende naam is die van *Tholinx*, die nog in 1643 schepen was; — doch die heette geen Harmen, maar Dirk. — Ik blijf dus van gevoelen, dat *Teulingen* hier alleen, met een klaukverwysfeling, die 't rijm vorderde, voor *Teilingen* te lezen staat.

Blz. 95, reg. 6. v. o. *Cornelia Hooft, dochter van Hendrik*. — Dit is in strijd met hetgeen Deel V. *Nal.* blz. 8, gezegd is, dat Hendrik Hooft naar Indiën vertrokken en ongehuwd overleden zou zijn.

Wijlen Mr. W. J. C. van Hasfelt giste, dat Cornelia een dochter was van Pieter Gerritz, in dat geval een kleindochter van Gerrit Pietersz. Hooft, oom van den Drosfaart. De familie was zeer uitgebreid. Willem, de stamvader, had zeven zoons, allen schippers; een hunner, Pieter, de grootvader van den Drosfaart, had er ten minste vijf. Men vindt in de XVIIe eeuw leden der familie te Amsterdam, te Weesp, te Amersfoort, te 'Bergen in Noorwegen, en elders. Een tak, waar Vondels schoondochter toe behoorde, bleef Roomsche, en uit dezen sproot het geslacht Hooft van Huysduynen, dat nog mischien te Amersfoort bestaat.

Blz. 97, vs. 34. *De Vecht*. — Cornelia Hooft woonde, toen zy de bruid werd, te Weesp. Hierop zinspeelt de dichter.

Blz. 107, de noot onder 't *Epitaphium* staat *overigens* — lees: *overgezet*.

Blz. 131, de noot op vs. 2. — Dat ik hier Marius *triumvir* heb genoemd, is ten gevolge eener herinnering uit mijn schooljaren, toen men nog sprak van een triumviraat van Sylla, Marius en Cinna. Voor den hedendaagchen geschiedschrijver bestaan maar twee driemanschapen, dat van Cezar, Pompejus en Krasfus, en dat van Oktavius, M. Antonius en Lepidus.

Blz. 143. vs. 49.

*En wert begroet
Van 't Vaderlant, en Zeven Staten,
Die hem verschenen te gemoet,
Ten trots van all' die vroomheit haten.*

Deze laatste regel is meer dan een bloote rijmlap. Ik althands lees er een scherp verwijt in aan 't adres van hen, die den ongelijkbren zeeheld van wankelmoedigheid, ja van verraad hadden durven beschuldigen. Merkwaardig is te dien opzichte een gedicht, dat omstreeks dien tijd zonder drukkers naam verschenen was, en dat door my gevonden werd in een verzameling van gedichten van Vondel, of op hem betrekking hebbende, door wijlen D. Groebe byeengebracht. Misschien schreef hy het aan onzen dichter toe, en gaf er daarom een plaats aan. Zeker is 't van een geestverwant van Vondel en van iemand, die, als deze, geweldig op Reinier Paenw gebeten was. In allen gevalle meen ik het hier te mogen geven als een bydrage, die ook uit een historisch oogpunt zeer belangrijk is en te stade zou kunnen komen aan wie eens het leven van den grooten zeeheld zou willen schrijven.

LATET ANGUIS IN HERBA.

Geltrengte Zee-voogd, die de Gaffel van *Neptuyn*,
Indien 't u waer belast, zoudt hebben aen-gegrepen;
Die *Blakes* Vloot in afch, en *Londons Tour* in puyn
Tot *Stuarts* zoen verdelgt zoudt hebben met u Schepen.
Hoe geeftmen aen uw' eer nu sulcke geessel-strepen?
't Is niet ghenoech uw' eer ghebrantmerckt, is het waer.
Die schaed' is niet met gout: maer koppen op te wegghen,
De *Spaense Vloot* in *Duyns* weeght nerghens na soo swaer:
Wat baet een Lauwer-krans voor 't Vaderlant verkregghen,
Wanneer een schelm-stuck laet in 't laest zijn Heer verlegghen.
De waerheyt van de saeck bewaert of kost u 't hooft,
Men schrijft u slapheyt toe de schae ter Zee geleden,
Dat meenigh Haringh-buys van vaer-tuygh is berooft,
Door dien ghy niet in tijts met *Blake* hebt gestreden,
Dit roeptmen luydt-keels nyt in Dorpen en in Steden.
Ghy kunt niet seggen dat de wint u tegens viel,
Toen na het Zee-gevecht de Vloot in *Duyns* gelooopen,
Ten ancker was geset: Of wat u weder-hiel,
Om niet met volle macht de *Britsche Vloot* te sloopen,
Of vreest *Tromp* voor sijn huyt, wat staet ons dan te hoopen?

Het Hoogh-woort moet'er uyt, of had ghy noch gheen last,
Of deed een Haegsche Vrou het Mannen-hert verflauwen?
Hoe! bint men *Hercules* nu aen de Spin-rock vast,
Die met veel minder macht eerst Spangien dorst benauwen,
Aylaes soo scherpt de *Leeu* vergeefs te Lant sijn klauwen.

Neen *Junoos-vogel* ¹⁾ blies den Zee-voogd dit in 't oor,
En wederhielt dien last gegeven by de Staten,
Des gaf hy om 't ontsach des Afgezants gehoor,
Terwijl hem *Blake* ontvlucht met Schepen en Soldaten,
Die schade treft hem 't minst, 't meest Hollants Onderfaten.

Hoe dra verliet hy Duyns, en koos de ruyme See,
Daer hy nu veyligh is, en beter op zijn hoede,
Doch *Heemstee* had de smaeck en 't ooghmerck op de Vree,
(So seyt hy); want wie durst yets quaets op hem vermoeden
ICK; valt het anders uyt, men houd het my ten goede.

Die bloodaert, of wel eer vervalschte Raed door 't gout, ²⁾
Dorst (toen hem wiert geverght om vier-en-twintigh Kielen
Tot vrijdingh van de See) wel seggen: *Hoe soo stout?*
Dat 's niet wilt ghy de macht van Engellant vernielen?
Soo vreesst hy dan haer macht, of hout het met die Fielen.

Noort-Hollant heeft hy mee volkomen aen zijn snoer,
Des wert het zeyl nu op dan weder in getoghen,
Soo doende wordt de Knecht haest Meester van het Roer: ³⁾
Doch Hollant heeft (Godt danck) dat sop niet in-gefoghen,
Het kent die Vogel aen zijn staert met hondert oogen. ⁴⁾

En Amstel vroegh hem korts noch in den vollen Raed,
(Daer hy in 's *Gravenhaegh* als Raedts-man was geseten)
Wie dat hy stont ten dienst, de Brit, of dese Staet:
Verklaer u? want men dient van nu af dat te weten:
Geen twijffel of hy heeft doen mee zijn plicht vergeten.

Dat sy soo 't wil, de Staet heeft nu een vast besluyt,
Het laet sich onder schijn van Vree niet langer doecken:
Het maeckt een Man van Staet niet reuck'loos tot een guyt,
Des wil het recht die saeck soo stip niet onderfoecken,
't Denckt om Tapitsfery, noch Koninecklijke Boecken.

Ghy die den teugel voert ⁵⁾ ter zee van Hollands Vloot,
Den Oorlogh wort de Staet nu op den hals ghedronghen,
Des het sijn Recht aen Godt en u beveelt, door noot
Geparst, de Vyant dient met volle macht besprongen,
Soo wert hy die ons tracht te dwingen, self gedwonghen.

Geen twijffel of ick sie den See-voogd haest te moet,

1) *Junoos vogel*: Paeuw, en wel de Heer van Heemstede, als eenige regels verder blijkt.

2) *Vervalschte Raed door 't gout*: dit kan beteekenen: „randsheer, die zich door goud had laten omkoopen”: of ook „die om goud zich had laten verleiden een valschen raad te geven.” De uitdrukking is gewrongen en verre van Vondelliaansch.

3) *Aen sijn staert met hondert oogen*: „aan sijn paeuwestaert.”

4) *Amstel* hier voor „Amsterdam”, of „de Regering van Amsterdam.”

5) *Ghy, die den teugel voert*, enz. Hier wendt zich de dichter weder tot Tromp.

En *Blakes* Vlagh ten toon voor yder opgehanghen,
 En Tromp de Lauwer-krans, bescprenckelt met het bloet
 Der Britten, op de Sael in 's *Gravenhaegh* ontfangen,
 Haer meefte macht verbrant, verdroncken of gevangen.

Victrix triumphat veritas.

Blz. 175, OP DEN JAEGER VAN EICKHOF. — Dit gedicht, reeds opgenomen in den bundel van 1644 — een bundel, die tot mijn spijt my eerst ter hand kwam toen het te laat was, — is door V. VI. te recht op een vroeger jaar terug gebracht.

Blz. 178, r. 9. v. o, MARIA KOECK. — Deze was geen dochter van Nikolaas, maar van Jan Heimenſe Koeck en Elizabeth van Herfel. Zy was geboren te Brusſel en 20 jaren oud, toen zy op 6 Juny 1658 de bruid werd van Johannes van Papenbroek, oud 25 jaren, wiens moeder Elifabeth Bancras (ſic.) by den ondertrouw tegenwoordig was.

In 1635 huwde Wendela de Graeff, oud 24 jaren, dochter van den Oud-burgemeester Jacob de Graeff, Pieter Martensz van Papenbroek, wonende in de Kalverſtraat, oud 22 jaren. Hy behoorde tot de diſſenters. Zijn vader, Marten van Papenbroek, was te Antwerpen geboren, doch woonde in 1608 reeds in de Kalverſtraat.

Blz. 182, reg. 13. *Marten Looten*. — Deze was vermoedelijk een zoon van Marten Looten, van Brugge, die in 1617 te Amſterdam trouwde met Cecilia Lups. Hy — de zoon — was in 1626 geboren en zijn vrouw Kriſtina, dochter van David Rutgers, was by haar huwelijk 22 jaar oud; wat het gevoelen, dat zy een zuſter van Ida zoû geweest zijn, nog minder aannemelijk maakt.

Blz. 196, vs. 56, *Het gras te bijten met den tant*. — De Heer Riedel, offchoon erkennende, dat de byvoeging *met den tant* in onze taal niet fraai klinkt en overtollig is, haalt, tot verſchoning van Vondel, de navolgende voorbeelden uit de klaſſieken aan, als:

Πολέες δ' αὖτε τοῖον ἔταιροι
Πηνηέες ἐν κυνέησιν ὁδᾶς λαποῖατο γαῖαν —

„velen van zijn makkers, in het ſtof gewenteld om hem heen, grepen bijtende de aarde.” *Iliad*. XI. 417.

Ἑκτορος ἐν παλάμῃσιν ὁδᾶς ἔλον ἀσπετον οἶδαν —

„velen, door Hektors handen (verſlagen) grepen bijtende den breedten grond.” *Iliad*. XXIV. 738.

Procubuit moriens et humum simul ore momordit.

„Hy viel stervende neêr en beet tevens met den mond in 't zand." *Aeneis* X. 448.

Cruentum

Mandit humum moriens.

„Stervende kaauwde hy den bebloeden grond." *Aen.* XI. 418.

Blz. 371, OP DEN AFSTANT.... VAN KONINGINNE CHRISTINE. — Volgens de meening van Alberdingk Thijm, ontwikkeld in de aantekeningen op zijn verhaal „Christina van Zweden te Amsterdam," (in den *Almanak v. Katholieken*, Jaargang 1865, blz. 56 en 63) zou de tytel van het gedicht verkeerd luiden en zou het haar persoonlijk zijn voorgedragen op een feest. Als gronden voor dat gevoelen geeft mijn geleerde vriend op

1°. de waarfchijnlijkheid, dat Kristina Amsterdam bezocht zou hebben, als door CATTEAU CALLEVILLE, in zijn *Hist. de Christine de Suède* wordt verhaald:

2°. dat in den regel

Wat Noortſtar gunt ons nu haer licht,

het woord *ons* geen beteekenis heeft, tenzij er geſproken worde van een perſoon, die aanwezig is:

3°. dat de woorden *op dit feest* in vs. 15, aanduiden, dat er een feest gegeven is, op hetwelk beiden, de Koningin en de dichter, zich bevonden.

Wat hiervan alleen zeker blijkt te zijn, is hetgeen wy leeren uit het verſlag van Kristinaas reize, in 't Neêrduitsch door een tijdgenoot gegeven en door my aangehaald Deel VII. blz. 1 in de noot. Het navolgende uittrekiel, door Alb. Th. volledig medegedeeld, acht ik belangrijk genoeg om er ook hier een plaats aan te gunnen:

„De Coninginne van Sweeden.... raemde haer Reyſe te laet te nemen en dwars door Denemarcken te trecken, 't welck ſy dede, en quam den 28 dagh van Hoymaent tot Hamborgh, bleef eenighe dagen onbekent, om datſe Mannelicke kleederen aen had ('t haer eenigſins gekort) in 't Graeuw en op ſyn Holſteyns met een ſluyer om den hals, en den Hoet aen een zyde opgherolt: Sy vernoeghde haer ghehuysvest en onthaelt te ſien int Huys van een beſonder Perſoon haren vrient. Eenige meynen haer korts daer na in voorighe geſtalte, tot Utrecht en elders (doch onbekent) gheſien te hebben, vermits ſy den 6 dag van Oogſtmaent tot Antwerpen was ge-gaen," enz.

Dat het gedicht van Vondel, door tuſſchenkomst, 't zij van Le Blon, 't zij van een ander, aan Kristina is toegezonden, ten tijde dat zy zich hier in de buurt ophield, en haar is medegedeeld op een maaltijd, te harer eer gegeven, laat zich zeer goed aannemen: doch verder zou ik met mijn giſſingen niet durven gaan.

Blz. 684, vs. 862. *De stadt door Haimens sterckt, zoo heerlijk als wiskun-
stigh.* — Schrap hier de noot uit, waarby ik *Haimens* met „omhei-
ningen” verklaar. Wy hebben hier eenvoudig met een eigen naam
te doen en wel met de perfoon van Jan Heimenz. of Heimensse
Koeck, den krijgshouwmeester (Ingenieur) en overste van ’t geslucht,
over wien in datzelfde Zesde Deel, blz. 179, is gesproken. De
Regulierspoort o. a. is door hem gebouwd. De hier aangehaalde
regel van V. is een beleefd compliment aan den man, die met de
versterking der stad te water en te land belast en bovendien een
geloofsgenoot en bekende was van den dichter. Zie het zoo even
aangehaalde verhaal van Christina van Zweden, blz. 62, 63.

Blz. 697, vs. vs. 1371 volg.

*De Zeven volcken, alle uit eenen Duitschen stam,
Bekennen dat hun heil, van Godt en Amsterdam,
Gelijck een morgendau en zegen, neêr komt vallen.*

Mijn geleerde en smaakvolle vriend, de oud-minister en oud-
hoogleeraar J. Boscha, is van oordeel, dat Vondel zóó niet kan
geschreven hebben, en wil voor de woorden *morgendau en zegen*
gelezen hebben, of

*morgendau in zegen — of
morgendau en regen.*

Blz. 738, vs. 158.

En ’t Raethuis, dat uir wil, gelijk uir hart, ontfing.

De Hr. V. Vloten wil hier, en terecht naar ik meen, voor *uir*,
gelezen hebben *wilt*.

Nal. blz. 22, Q. HOR. FLAKK. *Lierzangen en dichtkunst*. Amst. Spillebout
1654. Op de achterste bladzijde van een exemplaar dezer uitgave, in
’t bezit van den Heer Riedel te Groningen, staat onder een hout-
snede: „*impressit Christoph. Cunradus typographus in Fossa dicta*
Negelantiersgracht 1654.” — Voorwaar een kluchtige vertolking
van de Amsterdamsche uitdrukking *gracht* voor „kaai”!

BYVOEGSELEN EN VERBETERINGEN

OF HET

ZEVENDE DEEL.

Blz. 35, noot 5. CEZAR SCALIGER. Vondel — teekent de Heer Riedel aan — verwarde vader en zoon: hy had in 1657 geen Ger. Jo. Vossius meer om hem in de geschiedenis der letterkunde als raadsman ter zijde te staan. Julius Cezar Scaliger (de vader) was en bleef ten einde toe gevestigd te Agen in Guyenne en stierf in 1558. Hy was de schrijver der *Poëtica*, door Vondel bedoeld, en hy schreef ook onder anderen over Aristoteles en Theophrastus. Jozephus Scaliger, de zoon, geb. in 1540, was de grootste filoloog van den nieuweren tijd: hy werd daarom, na lange onderhandelingen, onder schitterende voorwaarden overgehaald om zich in 1593 te Leyden aan de Hooge School te vestigen, alwaar hy vervolgens in de armen van zijn geliefdsten en beroemdsten leerling, Daniël Heinsius, in 1609 overleed.

Blz. 37, noot 2. — Gorgias behoort eer rhetor of sofist dan wijsgeer genoemd te worden. De plaats van Plutarchus, door V. geparafraseerd, is te vinden in zijn boek *de gloria Atheniensium*, p. 348, l.

Blz. 45, de noot op vs. 2, 3. *Den Peloponnesus*. — Hier tikt de Heer Riedel my op de vingers en zegt, dat *ῥῆσο;* van 't vr. gesl. is, en dus Peloponnesus 't ook moet zijn. Ik heb er niet tegen, dat men hier *de* voor *den* leze, te minder, omdat in 't gedicht van Bidloo, blz. 128, vs. 295, het woord ook vr. voorkomt; doch als algemeenen regel zou ik niet gaarne toegeven, dat, omdat een woord in 't Gr. of Lat. mann. of vr. is, het zulks in 't Neêrduitsch ook moet zijn. Elke taal heeft

hare eigenschappen en eischen, en naar deze, niet naar de herkomst, schikt zich het geslacht. De Heer R. denke hier b. v. aan zoo vele woorden, aan het Fransch ontleend, en die wy in het onzijdige geslacht nemen, dat de Franschman in 't geheel niet kent. Indien hy de *Woordenlijst* der HH. De Vries en Te Winkel eens doorloopen wil, zal hy er een tal van woorden in vinden, tot bevestiging van hetgeen ik zeg: — daar wordt b. v. — wat ik echter verre ben van goed te keuren of te begrijpen, wanneer ik my een Harlequinade of een der blijspelen van Goldoni voor den geest roep — zelfs *Pantalon* vr. gemaakt.

Blz. 56, vs. 330. *Die rockent werck te zamen*. — Niet iedereen verstaat deze uitdrukking, is my gezegd, en 't woord *rokkenen* verdient daarom op mijn register niet onvermeld te blijven. 't Woord is uit het gebruik geraakt, ofschoon *berokkenen* daarin (wel is waar alleen in verband met „lastig werk, moeite, leed, verdriet, kwaad” enz., in een woord met louter onaangename dingen) gebleven is. *Rokken*, of *rokkenen*, is van *rok*, en oorspronkelijk niet anders dan „kleeden, bedekken”, en 't werd meer byzonder gezegd van het kleeden of bESPANNEN van een weefgetouw, of van een stok, waarvan *spinrokken*, — vervolgens, overdrachtelijk, van „toebereiden, gereed maken” in 't algemeen. *Te zamen rokkenen* is dus „byeenbrengen, ter be-
arbeiding geschikt maken.”

Blz. 60, vs. 482. *Ide*. — Zoo wel op Kreta als in Troas vindt men een gebergte, dat den naam van *Ida* draagt.

Blz. 61, vs. 483. *Pyrræus*. — „Indien”, zegt de Hr. Riedel, „dit de havenstad van Athene, Piræus of Piræeus, zal aanduiden, is het wel een wat sterk anachronismus voor den mythischen tijd van Salmoneus.” — Zeer waar, doch niet sterker dan dat van den Griekischen dichter, waar hy Orestes voor den Areopagus verschijnen laat, of dat van Virgilius, als hy Dido en Eneas tot tijdgenooten maakt. Op zulke vrijheden dient het *pictoribus atque poëtis* te worden toegepast.

Blz. 69, vs. 720. *Kopre fluis*. — „Voor niet-Amsterdammers”, zegt de Hr. Riedel, „had hier wel mogen aangemerkt zijn, dat in die stad *fluis* een „brug” beduidt.” — 't Is zoo, doch alleen de bruggen, die geheel van steen zijn: is er houtwerk aan, dan wordt haar nimmer die naam gegeven. De Oude Brug, de Nieuwe Brug, de Halve-maansbrug enz., zal door niemand een *fluis* genoemd worden, en zeker was V. bang, dat, zoo hy Salmoneus over een *brug* liet rijden, geen zijner tijdgenooten begrijpen zou, hoe daardoor zulk een geraas kon ontstaan. In onzen tijd levende, zou, juist omgekeerd, Salmoneus een *brug* hebben verkozen, met *houten blokjes* geplaveid: het gedreun toch van een rijtuig, dat dáár over gaat, bootst volkomen het geratel van den donder na.

Blz. 102. vs. 1721.

De paerden op dien toom aen 't draven op de fluis.

Zeer gegrond komt my de gisfing van den Hr. V. Vl. voor, dat *toom* een drukfout in de oude uitgave is voor *toom*: de paarden n.l. worden gezegd te draven op de muziek der kornetten en fchalmeien, waarvan gesproken is.

Blz. 305, vs. 24. *Tot noch toe.* — De Hr. V. Vloten stelt voor, hiervoor te lezen *nog tot nu*. Ik beken, dat het rijm dan zuiverder en de zin beter wordt; doch vraag, of de uitdrukking *tot nu* in Vondels dagen reeds zeer gebruikelijk was?

Blz. 315, vs. 16. *Fzen.* — „Rijmshalve voor *eizen*, „vreezen”, zegt de Hr. V. Vloten. Ik geef toe, dat het woord etymologisch met *ei* behoorde te worden geschreven; doch V. was niet gewoon, alleen voor zijn gemak, de tweeklanken te verwisfelen. Dat werd eerst, in zijn ouderdom, door het jonge Holland van die dagen gedaan, waarover het dan ook, als wy hierboven, blz. 88 gezien hebben, door Oudaen duchtig werd gehefeld. — Ik onderstel dat V. hier eenvoudig het gebruik volgde, dat toen reeds, der etymologie ontrouw geworden, *ijzen*, *ijfelijk* enz. schreef.

Blz. 324, vs. 34. *Alleens* — voor: „en toch: des-niet-te-min.”

Blz. 444, de noot op vs. 17, 18. *Wat is hier nomin.* — lees: wat is hier *accus.*

Blz. 496, de noot op vs. 12. — *Lammen* voor *lammeren* is in Friesland nog algemeen in gebruik.

Blz. 622, vs. 80—84. — De noot, by deze verzen geplaatst, moet verhuizen naar blz. 625 onder vs. 180—184.

Blz. 654, reg. 18. — Niet slechts Vos en Huygens schreven in 't Stamboek van Katharina Questiers, maar ook Vondel. De twee regels, door hem vervaardigd, vond ik toevallig, waar ik ze niet gezocht zou hebben, in de Verzameling van *Koddige en Ernstige opschriften op Luyffens, Wagens* enz. t' Amsterdam, by Kees Jeroensz. 1700. Tweede Deel, blz. 71. Zy luiden aldaar:

QUESTIERS, vol viers, vol gunst,
Schept leven uit de kunst.

En nu volgt:

„Daar een ander een Blaasbalk achter tegen aan tekende, uitblazende *Palabras son ventos*, en schreef er onder:

*Deze Blaasbalcke om 't vier te onderhouden,
 Daar u Joost van de Vondel zo VOL van zeet (zweet?)
 Heb ik u willen zenden, uitlykende Vrouwe
 Want dat het zou verflouwen, waar duizende leet.
 Och! quam dat te verflouwen in 't minste of meeste,
 Zoo was het gedaan met uw allergrootste geeste.*

Sic erat in fatis.

Blz. 679, reg. 7. v. o. *Pieter Blefen van Glabbeeck*. — Volgens de Pui-
 boeken van 21 April 1649 woonde hy in de Warmoesstraat en
 was winkelier.

Blz. 716, de noot op vs. 4. — Mijn vriend Ter Gouw heeft my doen
 opmerken, dat in hetgeen op blz. 717 verder in deze noot voor-
 komt, twee drukfouten zijn ingeslopen. Vooreerst moet er, in den
 vijftden regel van het vaersje, in plaats van *Staetsgezach* staan
Raetsgezach, en ten anderen, reg. 22, in plaats van *Graeffenborg*,
Graeffenberg, wat dan eigenlijk ook niet deugt, want, zegt hy
 verder, de nu afgezande streek ten W. en Z. W. van den Leeuwen-
 berg heet het „*Graevenveld*.”

Venusneng (zie reg. 3 van het vaersje) is, volgens zijne mede-
 deeling, niet „de eng”, maar „de neng van Venus”. De *neng* heet
 in Gooiland de bebouwde streek rondom een dorp, in tegenstelling
 van de hei. Zoo is b. v. de *Huizerneng* de bebouwde grond rondom
 Huizen: aan 't einde van de *neng* begint de hei. De *Venusneng*
 was alzoo de bebouwde grond rondom het bergje. — Voorts deelt
 hy my aangaande die plek de navolgende overlevering mede.

Dirck Jansz. de Graeff, die in 1578 Burgemeester werd ¹⁾, voerde
 het wapen, 't zij van zijn moeder, 't zij van eene zijner twee
 vrouwen — een valk van zilver, gekapt van keel — gelijk dit in
 een geschilderd raam in de Oudekerk nog te zien is. Een buiten-
 plaats in Gooiland aanleggende, dicht by de zee, waar hy een ver-
 rukkelyk vergezicht genoot, noemde hy die ter eere van zijn vrouw
Valckeveen. Zijn nakomelingen hebben die plaats verfraaid en ver-
 groot, door die over den omringenden heigrond uit te breiden, van
 't Graeffenveld tot by Oud-Naarden.

Op 't bergje, dat kennelijk door menschenhanden is opgeworpen,
 stond toen een Venus-beeld — gelijk er naar den trant dier dagen
 wel meer goden en godinnen op de hofstede zullen gestaan hebben.

Later heeft Andries de Graeff van Zuid Polsbroek het bosch
 rondom het bergje doen aanleggen, en het bekende monument doen
 plaatsen met zijn wapen er op — De Graeff, gekwartileerd met
 Z. Polsbroek, d. i.: 1. 4. de *Graaf*, 2. 3. de *Gans* — en steenen
 banken er om heen, van waar men naar alle zijden een heerlijk
 uitzicht genoot, dat men nog geniet, al heeft het romaneske van
 't oord door den arbeid met bijl en spade veel verloren.

¹⁾ Zie Deel VII, blz. 711.

Wat de afstamming onzer Amsterdamsche De Graeven van Tyroolfsche Von Grabens betreft, waar mede in de noot van wordt gewaagd, mijn vriend wil die naar een „Vermakelijke geslachtsrekenkunst" verwijzen. Ik heb die gegeven zoo als ze vermeld is, en als een Keizer van 't H. R. Rijk die authentiek bevond en ze tegen de noodige Hollandfche dukaten als zoodanig bekrachtigde, ben ik de man niet om zoo'n autoriteit te weêrspreken. Toen Michiel Adriaensz., het lijnbaansjongetje uit Vlisfingen, geädeld werd door den Koning van Denemarken, wist men hem daar te lande ook wel voorouders te vinden.

BYVOEGSELEN EN VERBETERINGEN

OP HET

ACHTSTE DEEL.

Blz. 17. reg. 2, *Robertellus, Madius, Lombardus, Scaliger.* — Vondel zal hier, naar de zeer waarschijnlijke gissing van den Heer Riedel, de navolgende zeldzame werken bedoeld hebben.

FR. ROBORELLI *paraphrasis in librum Horatii qui vulgo de arte poetica ad Pisonem inscribitur. Ejusdem explicationes de satyra, de epigrammate, de comoedia, de satibus, de elegia.* Florent., exc. Laur. Torrentius, 1548, fol.

FR. ROBORELLI *paraphrasis in librum Horatii qui vulgo de arte poetica inscribitur (ac textu)* Basil., Jo. Hervag, 1555, fol.

VINCENT. MADI *interpretatio in Horatii librum de arte poetica. Addita et ejus et* BARTH. LOMBARDI *in Aristotelis art. poet. comm. explan.* Venetiis, 1550, fol.

JULII CAESARIS SCALIGERI *poetices libri VII.* Genev., 1561, fol., of 1581 en 1607, 8vo.

Van Madius leest men in JOCHERS *Gelehrten Lexicon*:

„Vincent Maggi (Magius, Madius) ein Italiäner von Brescia, war nicht nur in der Lat. und Griech. Sprache und andern Wissenschaften ungemein erfahren, und lehrte um 1530 zu Ferrara und Padua mit grossem Ruhm; schrieb auch über die Poetica des Aristotelis und Horatii, ingleichen einen Tractat de ridiculis. Er machte noch bey seinem Leben ein schönes Stipendium vor die Profesores zu Ferrara, daher er von allen sehr caresirt wurde und starb inn 1543 zu Padua.“

Van den Lombardus, dien V. bedoelt, en dien ik niet had weten t'huis te brengen, leest men alleen:

„BARTHOLOMAEUS LOMBARDUS von Verona had Commentarium in Aristotelis artem poeticam geschrieben, welcher 1550 nebst Vinc.

Madii oder Magii commentario zu Venedig in fol. herausgekommen."

Blz. 98, reg. 4. v. b. KATHARINA RAYE. — Toen ik aldaar schreef, dat ik omtrent haar familie niets had kunnen ontdekken, had ik er niet op gelet, dat ik in Deel IV, blz. 120, een Maria Raye had genoemd, die echtgenoot was van Hieronymus Coymans, Heer van Meereltein. Trouwens niemand zal my ten kwade duiden, dat ik een naam vergeten was, die in een Deel, dat eenige jaren te voren verschenen was, en nog maar in 't voorbygaan voorkwam, en my bovendien niet verder op den weg zou geholpen hebben om met de afkomst van de bruid van C. Backer bekend te worden. Het is my nu, ten gevolge van latere nasporingen, gebleken, dat Katharina de dochter was van Jean Raye, den broeder van Maria, een Franschman, die in 1636 kwam te wonen in het huis op de Heerengracht tegenover de Korsiespoortsteeg, waar toen „de werelt" in den gevel stond, en dat hy versierde met de afbeelding van Lodewijk XIII, naar welke het den naam droeg van *Louis le Juste* of *Ludovicus Justus*. De zoon van Jean Raye, doch die op zijn Hollandsch Jan Raay geheeten werd, en Heer was van Breukelerweerd, was nog in 't laatst van de 17de eeuw eigenaar van dat huis. 't Werd in 1734 verkocht aan Anthony Waterman, die 't liet afbreken en er twee huizen voor in de plaats liet bouwen, waarvan 't noordelijkste den naam van *de Koning van Frankrijk* bleef behouden, en waar nog diens beeltenis boven de deur te zien is.

Het blijkt, dat Jean Raye, de oude, reeds vroeg het poortersrecht te Amsterdam verkregen had niet alleen, maar zelfs het Patriciaat: immers in 1662 was hy, of zijn zoon, kerkmeester der Noorderkerk, een betrekking die niet gegeven werd dan aan aanzienlijken, en de eerste sport was op den ladder, die tot Regeeringsposten voerde.

Blz. 109, vs. 77, *Ghy zoudt hem zien in 't harrenas verlaeten*. — My is gevraagd, wat hier de laatste vier woorden beteekenen. Werkelijk heeft de uitdrukking iets duisters, omdat men niet dadelijk bespeurt, dat hier by *verlaeten* een paar woorden verzwegen zijn en men er by denken moet: „van allen, door iedereen," of iets dergelijks.

Blz. 229, de noot op vs. 715. *Myziën*. — Dit is een schrijf- of drukfout, in plaats van *Moeziën*, het landschap tuschen den Donau en den Hemus. *Myziën* ligt in Klein-Aziën aan den Hellespont.

Blz. 530, vs. 322. *En met een ydel graf mijn schimme noch vereeren*. — Naar de Heer Riedel meent, heeft V. hier door *ydel graf* de bedoeling van Nizus duidelijker willen maken dan zy in 't oorspr. is uitgedrukt. Het was n. l. by Grieken en Romeinen gebruikelijk, ook voor hen, wier gebeente men niet machtig kon worden, evenwel een grafteeken te stichten en lijkeplechtigheden te vieren. Zulk

een grafteeken heette *Κενοτάφιον*, *cenotaphium*, „ledig graf.” Dat V. voorts, zoo wel in zijn proza als in deze berijmde vertaling, den zin goed getroffen heeft, blijkt o. a. uit de keurige H. Duitſche vertaling van C. L. Neuffer (1816).

*Sey's dafs einer mich ſchleppe vom Kampplatz, oder mich loſend
Scharr' in gewöhnliche Erd', und verwehrt auch dieſes ein Schickſal,
Weicht dem vermißten ein Opfer er doch und ein ehrendes Denkmahl.*

Blz. 539, de noot op vs. 678. — De woorden by Virgilius, *Aen.* IX 457 ſq.

*Agnoscent ſpolia inter ſe, galeamque nitentem
Meſſapi, et multo phaleris ſudore receptas,*

(laan terug op vs. 359—356.

*Euryalus phaleris Rhamnitis et aurea bullis
Cingula....*

*....rupit atque humeris nequiquam fortibus aptas.
Tum galeam Meſſapi habilem criſtisque decoram.
Induit.*

V. had in zijn proza-vertaling *multo ſudore receptas* wedergegeven door *met den hals gehaalt*: dat heeft hy hier zelfs verkeerd opgevat en gezegd: *op den hals hem afgenomen*. Op de eigenaardige beteekenis van *receptas*, „heroverd” of „terug gewonnen”, is door hem geen acht geſlagen.

Blz. 669, reg. 14 en 15. — De eenige getuige, dat Julius Cezar ook treurſpelen gedicht zoû hebben, is Suetonius: „*Feruntur*”, zegt hy (*Caes.* cap. 56) *et a puero et ab aduleſcentulo quaedam ſcripta, ut Laudes Herculis, tragoedia Edipus, item Dicta Collectania.*” Daarby teekende Torrentius („Van der Beecken”, geb. te Gent, 1520) aan: „*Tragoedias vero Caefaris etiam Asconius commemorat.*” Maar Torrentius heeft zich vergist en dien ten gevolge ook Vondel. L. Asconius Pedianus ſpreekt, in zijn kommentaar op Ciceroos *oratio pro M. Scauro*, niet van den grooten Julius Cezar, maar van C. Julius Cezar Strabo, die in den burgeroorlog tuſſchen Marius en Cinna in 't jaar 87 v. Kr. gedood werd. Van dezen verhaalt Asconius: „*Item inter primos temporis fui oratores et tragicus poeta bonus admodum habitus est; hujus ſunt enim tragoediae quae inſcribuntur Julii.* — Van elders kent men de namen van drie zijner tragediën: Adrastus, Tenthrus en Tecmeſſa. Voorts erkent men thands ſlechts een Asconius Pedianus, die ten tijde van Keizer Klaudius zijn kommentariën op Ciceroos oraties ſchreef.

Blz. 713, vs. 1135. — Voor *Bode* had ook hier, even als vs. 1142 en vervolgens, *Forbus* moeten ſtaan.

BYVOEGSELEN EN VERBETERINGEN

OP HET

NEGENDE DEEL.

Blz. 1, DAVID IN BALLINGSCHAP. — Zoo wel dit treurspel als die van „David, Herstelt” en „Samfon”, gaan in de uitgave van den Hr. V. Vl. de vertaling van Maroos gedicht vooraf, (en wel de „Samfon” ’t eerst, wat zeker, zoo al niet met de kronologische orde der vervaardiging, dan met de Bybelsche kronologie beter overeenkomt), terwijl de gedichten ter eere van Karel Stuart — zie Deel VIII, blz. 104—107 — aldaar tusfchen de twee eerstgenoemde treurspelen zijn geplaatst. Wel is geen twijfel aan het verband tusfchen de vaerzen op het herstel des Britfchen konings en op dat van koning David; doch ’t is te gelooven, dat de gebeurtenissen in Engeland Vondel hadden aangespoord tot het fchrijven niet alleen van ’t laatste, maar van beide treurspelen, en zijn lierzangen zullen dus wel van vroeger dagteekening zijn dan die dramatische werken.

Blz. 220, OP FLAKKUS MARO. — Dit gedicht is een vertaling van een epigram uit de *Anthologia Lat. Vet. epigrammatum et poematum*, te vinden in de editie van BURMANNUS, Lib. II, n°. 202, en dus luidende:

*Tristia fata tui dum fies in Daphnide Flacci
Docte Maro fratrem dis immortalibus aequas.*

Sommige Romeinen namelijk meenden, dat Virgilius, *Ecl.* 5. vs. 20 sqq.

*Extinctum Nymphae crudeli funere Daphni
Flebant caet*

den herder Menalkas een lijkzang op zijn broeder Flakkus in den mond legt: getuige de oude kommentator Servius, waar hy by de aangehaalde plaats aanmerkt: „*quidam dicunt Virgilium fratris sui mortem deslere*”. De onbekende maker van het epigram heeft die overlevering als waarheid aangenomen, zonder in te zien, dat zoodanige *apotheoſe* van Flakkus Maro in de vijfde ekloga een ongerijmdheid zou geweest zijn ¹⁾).

Blz. 225. *Utcunque ferent ea fata minores.* — Zoo was de zoogenaamde *vulgata lectio*; sedert Heinſius leest men algemeen:

Utcunque ferent ea facta minores.

Door deze lezing is de bedoeling der woorden minder dubbelzinnig geworden; ofschoon Vondel bewijst, ze reeds zeer goed gevat te hebben. Hy vertaalde ze toch zelf in zijn uitmuntende proza-vertaling ²⁾ „zonder aan te zien, hoe de nakomelingen dit stuk mogen duiden.” *Minores* namel. beteekent hier „het nageslacht”. In de hoogst naauwkeurige Hoogd. poëtische vertaling van NEFFER (1816) wordt de zin mede zeer juist en kort uitgedrukt door „Wie immer die That nachlebenden deuten.” Anders opgevat zou ze ook niet toepasselijk geweest zijn op het lot van T. Manlius. — Ik neem hier tot dusverre byna woordelijk de noot over, my op bovenstaande plaats door den Heer Riedel toegezonden; doch ik meen hier, met al den eerbied, dien een dilettant aan een man van 't vak verschuldigd is, de beſcheiden vraag te mogen doen, of de zin duister is, ook al laat men 't woord *fata* ſtaan. Nemen wy aan, dat *fata* hier, ter wille van de maat, voor *fatum* ſtaat, dan vraag ik: of *fatum* niet in 't ND. zeer goed te vertalen is met 't *geval*, en of er iets duisters is in de uitdrukking: „zonder aan te zien, hoe de nakomelingen 't geval zouden opnemen?”

Blz. 226. *Sunt hic etiam sua praemia laudi.* — De Heer Riedel ſtelt, om den ſamenhang, de navolgende omzetting van de door my gegeven vertaling voor: „Ook hier zijn prijzen voor den lofwaardige.” — Mifſchien ware beter nog, ten einde de kracht van 't woord *sua* zoo veel mogelijk worde teruggegeven: „ook hier krijgt hy, die lof verdient, den prijs, die hem toekomt.”

Blz. 232. IZABELLA BENZI. — Men leest in de Pui-aanteekeningen betreffende haar het navolgende:

„27 Jan. 1640.

Giovan Batista Benzi, van Como, 38 Jr. Geen ouders. Geaſf. met D^r. Yvo Bayeren, zijn bekende. Heeregracht.
met:

¹⁾ Opmerking van den Heer Riedel.

²⁾ Deel V. blz. 271.

Isabella Bosmans [dochter], van Amsterdam. Geasf. met haar moeder Weyntie Gerrits. Oude Brughsteegh."

Was het zijne slaperigheid, of Izabellaas schoonheid, die den ambtenaar verhinderd heeft, naar haren leeftijd te vragen?

Blz. 237, reg. 6 v. o. — Als toegift op deze noot betreffende de gebroeders François en Pieter Hemony diene, dat althands acht jaren na het vervaardigen van het gedicht op de „Kloekmufyck," de fabriek te Amsterdam nog aan den gang en Pieter Hemony nog daarby werkzaam was. In October 1864, by gelegenheid dat de groote klok van het stadhuis te Stirling in Schotland werd afge-
laten om hergoten te worden, las men daarop het navolgende opschrift: *Sit Nomen Domini benedictum. Petrus Hemony me fecit. Amstelodami. Anno Domini 1669.* De klok was voorzien van Kupidoo's en van bloemen, alsmede van een wolf (het wapen der stad) en het motto *Stirlini oppidum.* — Wel een bewijs, hoe ook over zee de roem der Amsterdamfche klokgietry zich uitstreckte.

Blz. 239. *Macte nova virtute, puer.* — Beter, dan door „pas op, knaap, toon uw nieuwen moed", is dit, zegt de Hr. Riedel, vertaald door Neuffer, met

Heil dir Knabe, zur Probe des Muths.

Immers Iulus had de proef zijner dapperheid reeds volbracht, en Apollo, die hem dus begroet had, beveelt hem vervolgens, onder de aangenomen gedaante van Butis, zich niet verder in den strijd bloot te geven. — Heel goed: maar hier is geen sprake van eenige vergelijking tuschen Iulus en den Jonker van Vlooswijk, en Vondel raadt aan dezen laatste voltrekt niet af, zich op nieuw op de planken te wagen. Hy ontleent alleen aan Virgilius een motto, en in zulk geval is 't volkomen onverschillig, in welk verband de regel, die als motto gebezigd wordt, met den oorspronkelijken tekst staat. Ik erken met dat al, dat mijn vertaling niet gelukkig is, en 't wel niet eierlijker, maar toch beter zou klinken, als er stond: „knap zoo, jongen! je hebt voor deze eerste keer je best gehouden."

Blz. 329, reg. 25. *Herman Sator.* — Ik heb verzuimd aangaande deze persoon, die waarschijnlijk by de meeste lezers onbekend zal zijn, aan te tekenen, dat hy een schoenmaker was, die in 1535 zich uitgaf voor den Messias, ja voor God den Vader, en op een December-nacht in 't Zand by Groningen over straat liep, met luider stemme de menschen tot boete en bekeering en vooral tot het doodslaan van priesters, monniken en overheden vermanende. 't Was in den tijd, dat de Wederdoopery als een besmettelijke ziekte door 't land liep en de dorpelingen, in plaats van den man naar 't dolhuis te brengen, waar hy 't huis behoorde, lieten zich werkelijk beduiden, dat de dag des oordeels naby was, en zich, tot driehonderd toe,

door hem herdoopen. 's Mans rijk was echter kort van duur; immers de Regeering van Groningen liet hem oppakken en in den kerker brengen, waar hy zijn dagen eindigde. Dat Vondel hem met een Latijnschen naam *Sutor* noemt, is daaraan toe te schrijven, dat hy het verhaal van 's mans bedrijf by Emmius gelezen had, die, in 't Latijn schrijvende, alzoo ook den naam en 't beroep van den dweeper verlatijnscht had.

Er bestaat een portret van den man, dat hem voorstelt met een zwaren baard, en 't bovenlijf naakt, gezeten in een antieken stoel, met een drietand in de rechterhand, een wijnkan in de linker, en 't vaatje naast zich: — zeker zonderlinge zinnebeelden voor een man, die zich God noemt. 't Onderschrift luidt: *Herman Schoenmaecker genaemt den Vader opt Sant gaf hem wt voor een propheet.* — Men zie verder over hem URBO EMMIUS, *Histor. Frisii* LVII. 884, 885: BRANDT, *Hist. der Reform.* Eerste Deel, blz. 119.

Blz. 396, vs. 109. *Inten.* — De Hr. Riedel vraagt my, of dat woord niet eenige verklaring behoefde? Voor den trouwen lezer van V. zeker niet, die by hem den vorm *int*, voor *inkt*, dikwijls genoeg heeft aangetroffen om te begrijpen, dat *inten* hier, ook al ging 't woord *pen* niet vooraf, 't meerv. is van *int*. Maar te recht oordeelt de naauwlettende opmerker, dat ik in een noot de aandacht had moeten vestigen op de ongewone vrijheid, die V. gebruikt, om 't woord *inkt* in 't meerv. te bezigen. Ik vind echter geen termen om hem deswegens te berispen, even min, als waar hy b. v. Gysbreght laat zeggen:

Men maghze dan voorzien en barnen 't rijs tot aschen.

Blz. 503, *Melesius* en *Melitus*, — in de noot op vs. 1145, zijn drukfouten, voor *Milesius* en *Miletus*.

Ald. de noot op vs. 1157. — Lees hier, voor *Sciros*, dat een der Sporadische eilanden was, *Pyros*, een der Cykladen. Ook de V^{de} *Olympiade* is hier een drukfout: dat zou den man maar eventjes 120 jaar terug voeren van den tijd, waar Suidas hem toe brengt, namel. tot de 45de *Olympiade*. Diogenes Laertius stelt hem in de 59de, en dat kan zeer goed met de opgave van Suidas worden overeengebracht, indien men aanneemt, dat de man gedurende omtreeks zestig jaren geleeraard heeft. Hy schijnt in elk geval een tijdgenoot van de Zeven Wijzen geweest te zijn, doch als een byzonderheid wordt van hem vermeld, dat hy geen leermeester had gehad, maar een autodidakt was.

Blz. 507, de noot op vs. 1317. — Ieder lezer, wien 't niet aan alle historiekennis mangelt, zal hier in zijn geest de dwaze drukfout *Hero* wel met *Nero* hebben verbeterd, en ik zou het daarom ook niet de moeite waardig hebben geacht er op te wijzen, indien my zulks

geen aanleiding gaf om nog met een enkel woord te vermelden. dat Epiktetus, in 't jaar 94 na Kr., met alle filosofen door Domitianus uit Rome gebannen werd, dat, even als de leer van Sokrates ons door Plato en Xenofon, de leer van Epiktetus ons door zijn beroemden leerling Arrianus is bekend geworden, en het kort begrip daarvan, onder den naam van Enchiridion, tot in den nieuweren tijd een veel gelezen handboek is geweest.

Ald. de noot op vs. 1319. — Lucianus, de Voltaire van zijn eeuw, was geboortig uit Samozate in Syrië, en zworf nog al wat rond in zijn leven, doch hield zich meestal te Athene of te Rome, in het Parijs en Londen van die dagen, op. Dat hy in den gulden tijd van 't Romeinsche keizerrijk, onder de Antoninusfen, schitterde, is bekend, doch van zijn geboorte- of sterfjaar weet men even weinig als van dat van Epiktetus.

Blz. 559, de noot op vs. 293. — Sedert Tarquinius Priscus bestond het collegie der priesters voor de Sibyllijnsche boeken (der *keepers*, zoo als men ze aan 't *British Museum* noemen zoñ) uit twee, later uit tien, en eindelijk, sedert Sylla, uit 15 man.

Blz. 560, de noot op vs. 337. — Hier wordt gezegd, dat het Delfisch orakel reeds 400 jaar vóór Kristus gezwezen had, wat met de geschiedenis in strijd is. Maar in mijn handschrift stond 100 — wel is waar vrij onduidelijk; doch ook dat is niet volkomen juist. Wel had het orakel al sedert lang by de verstandige lieden zijn krediet verloren, doch de groote menigte hechte er nog aan, en de aanzienlijken raadpleegden ze nog nu en dan, als zy hoopten er hun politieke doeleinden door te kunnen bereiken. Plutarchus verhaalt ons, dat ook orakelplaatsen door de tijdsomstandigheden in verval geraakten. Julianus poogde de orakels weer in aanzien te brengen; doch Theodosius schafte, aan 't einde der vierde eeuw na Kr. geb., ze voor goed af.

Blz. 571, de noot op vs. 755. — Van Gerson zij hier nog vermeld, dat hy, sedert 1395 kanselier van de Universiteit te Parijs, in 1414 als zoodanig en als afgezant des Konings de Kerkvergadering te Konstans bywoonde, en er een belangrijke rol speelde. Men houdt hem in Frankrijk voor den schrijver van het beroemde boekje *de imitatione Christi*, elders doorgaans aan onzen landgenoot Thomas a Kempis toegeschreven.

Blz. 574, de noot op vs. 899. — Niet onder Tiberius, maar omstreeks 20 jaar vóór Kristus, en alzoo onder Augustus, werd Filo geboren. Op zijn 50ste jaar trok hy naar Rome, als afgezant zijner landgenooten by Kaligula. — Zijn hoofdstreven als wijsgeer was, een vereeniging tuschen het Mozaïsme en het Platonisme te weeg te brengen.

Blz. 634, de noot op vs. 30. — *Aforoticis lapillis*. — Men moet hier *asaroticis* lezen, van 't zeldzaam voorkomende Griekſche woord *ἀσάρωτον* — *muſivum opus*, dat van vrij onzekeren oofſprong en beteekenis is, maar een ſoort van mozaïeke vloeren ſchijnt te hebben aangeduid.

Blz. 637, reg. 4, v. o. *Duplex Arelate*. — De noot in de editie van Aufonius, in *uſum Delphini*, 1730, luidt: „*olim quidem duplex, dum duas haberet partes, unam in orientali Rhodani ripa Italiam ſpectante (quae hodie ſola ſuperest), alteram in altera ripa, in infula, quam Rhodani oftia efficiunt; utramque jungebat pons.*” d. i.: „vroeger dubbeld, dewijl het twee deelen had, waarvan het eene (dat alleen nog aanwezig is) op den ooſtelijken oever van den Rhodaan, naar de zijde van Italiën gelegen was, en het andere daar tegen over, op een eiland, gevormd door de monden van den Rhodaan: beiden waren door een brug vereenigd.” Dat Vondel *Aureel* en niet *Arles* ſchreef, is vermoedelijk daaraan te wijten, dat hy de ſtad door dezen of genen *Aurelius* geſticht achtte.

Blz. 638, de noot op vs. 4, 5. VAN DE WATERWEL.... *Nemaufus*. — Dezelfde kommentator op Aufonius zegt hier van: „*fons fuerit ad urbem cognomine Nemaufum in Gallia hodie Nismes,*” d. i.: „er was by de ſtad *Nemaufum*, thands *Nismes*, in Frankrijk, een bron geweest.” Uit hetgeen de man er byvoegt, en reeds uit het woord *fuerit*, blijkt, dat die bron of beek, toen hy ſchreef, niet meer beſtond.

Ald. OP BLAYE. — De versregels van Aufonius, die Vondel op Blaye toepaſt, ſtaan in zijn *Epistoſa* 10, aan *Axius Paulus*, dien hy uitnoodigt hem te ſcheep of per as een bezoek op zijn landgoed te brengen. Zy luiden aldus, vs. 11—16:

*Te quoque ne pigeat conſponſi ſoederis et jam
Citius veni remo, aut rota.
Acquoris undosi qua multiplicata recurſu
Garumna pontum provocat.
Aut iteratarum qua glarea trita viarum
Fert militarem ad Blaviam.*

Deze regels zouden, volgens de parafraziſ, die er de meerge- noemde kommentator van geeft, vertaald aldus luiden: „Het met my aangegane verbond berouwe u niet, en kom nu ſpoedig over, 't zij per ſcheepsgelegenheid of per as, 't zij waar de Garonne, gezwollen door den rijzenden vloed, met de zee in breedte wed- ijvert, 't zij van die zijde, waar de vaak beſtrate en herhaaldelijk platgetreden weg naar Blaye, dat zoo ſterk een bezetting heeft, geleidt.” — Vondels *borghtocht van 't verbont* duidt dus op *Axius Paulus* en op den vriendschapsbond, met dezen geſloten.

Blz. 706. vs. 1437. *Konijnevatters*. — „Naar averechtſche naamsverklaring

voor *Kaninefaten*, zegt" de Hr. V. Vloten. Jammer, dat er niet bystaat, wat het woord dan beteekenen moet. De verklaring schijnt anders zoo geheel voor de hand te liggen, en 't is, dunkt my, wat sterk, haar met een machtwoord voor averechtsch te verklaren, zoo lang men niet, op onwederlegbare gronden, bewezen heeft, dat een andere de eenige juiste is.

Blz. 711, vs. 1575. *Jongfke, treck voor elck een cedel uit.* — De Hr. V. Vl. teekent hier op *cedel* aan, dat men daar „briefje" mede te verstaan heeft. Wellicht was het mijn hoedanigheid van Amsterdammer, die my in een dwaling bracht, toen ik meende, dat alle Nederlanders, even als mijn stadgenooten, het woord *cedel* verstonden, en daarom het niet noodig oordeelde er eenige uitlegging van te geven. Wat „*ceelen* maken" is, weet hier iedereen; de bewijzen van geboorte, huwelijk of overlijden, die men by den burgerlijken stand gaat halen, worden in 't dagelijksch gesprek hier ter stede nooit anders dan „*doopceël*, *trouwceël*, *doodceël*" genoemd: accijnsquitantiën, volgbrieven, vervoerbiljetten, al wat van dien aard is, gaat onder den naam van *ceelen* door, en geen makelaar, geen grosfier, geen schuitemoedersknecht, die niet zoû meesmuilen, wanneer hy zag, dat men twijfelde aan zijn bekendheid met de beteekenis van dat woord, ja, die niet mischien de opmerking zoû maken, dat in allen gevalle *cedel* beter door „strook" dan door „briefje" had moeten verklaard wezen. Met een „briefje" toch verstaat men doorgaans een papier, dat „gevouwen", met een „cedel" een papier, dat opgerold is of opgerold wordt — en zeker waren dit de cedels, die door het „jonkske" getrokken werden.

BYVOEGSELEN EN VERBETERINGEN

OP HET

TIENDE DEEL.

Blz. 202, de noot op vs. 62. — De Hr. V. Vl. stelt hier een andere lezing voor, en vraagt, of V. ook geschreven kan hebben:

Met sprinkhanen alleen en wilde honigraet.

Ik voor my kan dit niet gelooven, vooreerst omdat wy dan aan een willekeurige verandering van *met* in *en* zouden te denken hebben; ten andere en voornamelijk, om dat de voorgestelde regel alle kadans en welluidendheid mist. Hoe meer ik de zaak overweeg, hoe meer ik geloof, dat wy hier alleen te denken hebben aan een verkeerde navolging van een vrijheid, die de Latijnsche dichters, gebruiken, om by de plaatling van woordjes als *que, quoque* en dergelijke, alleen de eischen der maat te raadplegen en er zich niet aan te stooren, of zy by woorden gevoegd worden, waar zy niets meê te maken hebben.

Blz. 216. vs. 563. *'t Oogh van Pythagoor.* — Ik had hier in de noot by opgemerkt, dat ik, ter wille zoo van de welluidendheid als om aan den regel een gezonden zin te geven, hier *oor* in *oogh* veranderd had. De Hr. V. Vl. handhaaft echter de oude lezing, en wil aan een zinspeling op de harmonie der sfeeren gedacht hebben, die zeker met het *oor* vernomen wordt. Toch blijven wy dan altijd, wat hy niet ontkent, nog met het woord *zien* verlegen.

Blz. 486, reg. 7.

Uw vermaeck was 't groene hant.

De moeilijkheid der interpretatie vervalt hier geheel, indien wy aannemen: 1°. dat *hant* een fout is voor *hart*, om te rijmen op *smart*, en 2°. dat het *Groene Hart* het uithangteeken was van de buitenplaats, waar Tanneken met haar moeder woonde. Dat deze laatste gissing niet onwaarschijnlijk is, bevestigt de voorstelling, op de voorzijde van den penning, van een vrouw in een landschap.

't *Groene Hart* kwam als uithangteeken meer voor, is nog te Amsterdam aan te wijzen, en zal door mijn vriend Ter Gouw en my, in ons werk over de uithangteekens, besproken worden.

Blz. 600, noot 5. — Een mijner geächte korrespondenten verwondert zich, dat ik hier aan *Krantor* alleen eenige verklaringen van Plato toeschrijf, en ten betooge, dat er meer werken van dien geleerde moeten bestaan, verwijst hy my naar den brief van Horatius aan Lollius, die aldus begint:

*Trojani belli scriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Romae, Praeneste relegi,
Qui quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non.
Planius ac melius Chrysippo et Crantore dicit.*

d. i.:

'k Herlas, o Lollius! terwijl ge in Romes veste
Uw gaven hooren doet, Homerus te Preneste,
Die, meer en beter dan 't Kryzip of *Krantor* doet,
Ons leert wat nuttig is of schandelijk of goed.

Ik zie echter niet in, dat my de woorden van Horatius eenige aanleiding zouden moeten geven, om de noot te wijzigen. *Krantor*, glosfen op Plato makende, zal daarin natuurlijk over Platoos zedeleer uitgeweid, en er waarschijnlijk 't een en ander uit zijn eigen brein ter onderrichting des lezers hebben bygevoegd. En dan kan Horatius immers zeer goed hebben willen zeggen, dat er meer te leeren valt uit de werken van Homerus dan uit de lessen dier glosfen-makers.

Ald. *Palemon*: lees *Polemon*; hy was de opvolger van Xenokrates, als hoofd der Akademie van Plato.

Blz. 609, vs. 53. — „In 't Grieksch” schrijft my de Hr. Riedel, „staat hier *Κίμας ξανθας*, net als Vondel vertaald heeft; alleen in vs. 75 heeft de gewone tekst wel *τριχόματα*, maar dit zeldzame woord is hier bezwaarlijk te verklaren, immers dan zou het Gr. vers, letterlijk vertaald, dus luiden: *ex cruore quidem habet rubrum capillamentum*. Maar reeds Ruhnkenius heeft dat woord in *τριχόματα* verbeterd, wat door Godfried Hermann, Fix, Hartung en

anderen in hunne uitgaven van Euripides aangenomen is. Dat woord nu beteekent de „randen” of „steenen kranfen” van 't altaar, die, volgens Orestes' zeggen, „van 't bloed rood gekleurd schenen te zijn.”

Blz. 618, 619, vs. 395—410. — Dat men, zegt dezelfde geleerde, deze verzen met verbeterden Gr. text thans beter verstaat dan Vondel of Brumoy 't konden doen, moge blijken uit de vertolking in de editie van Fix, by Didot, van 't jaar 1843:

*O miser, si es mortuus, de qua praeclara forte
Peristi, Orestes, et patris beata fortuna.
Deae vero (Dianae) non laudo scita,
Quae, si quis mortalium patravit caedem,
Aut etiam partum aut cadaver attigerit manu,
Eum arcet ab ara, impurum quippe existimans;
Ipsa vero delectatur hostiis humanis.
Nullo unquam modo peperit Jovis conjux
Latona tantam stultitiam. Equidem
Tantali epulationem diis exhibitam,
Incredibilem judico, ipsos deos pueri esse delectatos.
Et hujus regionis incolas, quod ipsi sint homicidae,
In numen turpitudinem suam transferre puto,
Neminem enim deorum malum esse censeo.*

d. i.:

„O rampzalige Orestes, zoo gy dood zijt, by welk doorlucht geval en tot bereiking van welk gelukkig lot uws vaders zijt gij omgekomen? Ik kan de bevelen der godin niet prijzen, die, zoo iemand een moord begaan heeft, of slechts een pasgeboren kind of een lijk heeft aangeroord, hem van haar altaar verwijderd, hem als onrein beschouwende, maar die zelve zich in menschenoffers verblijft. Zulk een onzinnigheid kan Latona, de bedgenoot van Jupiter, haar niet hebben ingestort. Zelfs komt het (verhaal van het) maal, dat door Tantalus aan de goden voorgezet (zou zijn), en dat de goden er smaak in zouden gevonden hebben van een knaap te eten, ongelooflijk voor: en ik ben van meening, dat de bewoners van dit land, omdat zy zelve doodslagers zijn, hun eigen schandelijke hoedanigheden aan de godin toefchrijven: want ik hou geen der goden voor boos.”

Blz. 634, vs. 799. — De hier bedoelde Griekse versregel is door G. Hermann naar een latere plaats verschikt, waar hy beter schijnt te passen. Anderen hebben hem door emendatie met de plaats, waar hy stond, in beter verband zoeken te brengen. De uitroep *o Goden* in vs. 797 moet in allen gevalle, niet aan Pylades, maar aan Orestes worden toegeschreven.

Blz. 665, reg. 4. v. o. — Uit de verzameling van *Koddige en Ernstige Opjchriften op Luffens, Wagens, enz.*, 't Amsterdam by Jeroen Jeroensz, 1698. Deel IV, blz. 6, leeren wy, dat er, tot wederopbouw van het verbrande Ter Schelling, een lotery plaats had, waarby ieder lot een *schelling* kostte. Op de loten stond de navolgende spreuk:

*Ter Schelling, door den brand zeer deerlijk neergevelt,
Moet nu door schellingen, door 't lot, zijn weer herstelt.*

Blz. 667, vs. 43—45.

*Nu kan Neptuin, met al zijn water
Van zee en Trems, noch schelm noch spie,
En aertsverrueder, 't vier niet bluffchen.*

In de noot hierop had ik medegedeeld, dat in een kantteekening der oude uitgave by dien *Neptuin* staat *Neptunus Britannicus*, en dat de Koning (Karel II) zelf daarmee bedoeld wordt. De benaming van *Neptuin* behelsde echter een sarkastische spotterny met den tytel, dien de vleiery hem na zijn herstelling by zijn intrede te Londen geschonken had. Toen was namelijk op eene der eerepoorten, waar de Koning onder door moest trekken, dit opschrift geplaatst:

CAROLO STUART II

NEPTVNO BRITANNICO, SVB CVJVS IMPERIO MARE VEL

CLAVSVS VEL LIBERVN.

Met toespeling hierop kwam, na den zege van 14 Juny 1666, door De Ruyter behaald, het navolgend spotgedicht in 't licht:

*Anglois, après votre infortune,
Vous direz-vous Dieu de la Mer?
Pourrez-vous les flots enfermer?
Tout de bon; estes-vous Neptune?
Encore un coup desous les eaux
Faites-vous périr nos vaisseaux
Quand il vous plaît sous vostre empire?
Non. RUTER dit: Nous en doutons;
Et vous nous apprestez à rire,
Puisqu'il enchaîne vos Tritons,
Puisqu'aujourd'huy, sous sa conduite,
Ce grand Admiral nous fait voir
Un grand effet de son pouvoir
Et qu'il met vostre Flotte en fuite.
Soyez, Anglois, soyez soumis,
Craignez TROMP et vos Ennemis,*

*Et rendez grâce à une brune:
Car cessant ce sombre accident,
La Tamise auroit vu Neptune,
Sans équipage et sans trident.*

Nal. en Aant. blz. 3. M^r. DANIEL VAN LIEBERGEN. — By 't lezen van dezen naam gevoelde mijn geachte en ijverige vriend Bodel Nyenhuis zich opgewekt, de immatriculatie-boeken der Leydſche Hoogſchool eens op te ſlaan en naar een Liebergen te zoeken. Behalve een „*Godefridus Liebergen* (sic.) *Hagenſis Philoſ. ſtud.*., in 1660, 20 jaren”, vond hy er twee, die den naam van *Daniël van Liebergen* droegen, beiden van Amſterdam, den eenen op 't jaar 1668, den anderen — vermoedelijk een neef van den eerstgemelde — op 't jaar 1672 ingeſchreven, elk toen hy 20 jaar oud was. Een van deze beiden zal dus wel de Heemraad geweest zijn, aan wien Bógaert zijn gedicht opdroeg, en die toen 't zij een 44-, 't zij een 48jarigen leeftijd had bereikt.

BYVOEGSELEN EN VERBETERINGEN

OP HET

ELFDE DEEL.

Blz. 43, vs. 491:

Al teflens dompele in de grootſte jammernis.

De Hr. V. Vloten verandert hier *dompele* in *domp'len*, en te recht, dewijl het ww., als aſhangend van 't voorafgaand 's *Hemels plagen*, -- vs. 489 -- in 't meerv. behoort te ſtaan. Waarschijnlijk was de dichter, by 't haaltig ſchrijven, door 't enkelv. woord in vs. 490, in de war geraakt. Waar de Hr. V. Vl. echter dat bezigen van den enkelvoudigen vorm aan 't Amſterdamſche dialect toefchrijft, kan ik hem niet byſtemmen. De Amſterdammers zijn eer gewoon een *n* te veel dan te weinig te doen hooren, en de meelſten onder hen, zelfs voorname akteurs, zouden hier, ook zonder de gemaakte verbetering te kennen, lezen of opzeggen: *dompelex in*.

Blz. 87, reg. 3 v. o. -- Antonides was in den aanvang een medelid van het gezelfchap „likkebroers” geweest en had zelfs mede de hand gehad aan de vertaling van den „Agrippa”, waarvan blz. 88 en volgende geſproken wordt.

Blz. 121, vs. 414.

Liet vaders maeghjſchap in den vreemde u iet ontbeeren?

De Hr. V. Vl. herſtelt hier de lezing *en de vreemde*, als in de oude uitgave, terwijl hy uit den Griekſchen text afleidt, dat wy te verſtaan hebben: „vaders zwager en vrienden” of „vrienden en gadvrienden.” -- Toch blijft de uitdrukking *vaders maeghjſchap en*

de vreemde (maeghschap), of *en de vreemde* (voor „vreemdeling”) vrij zonderling luiden.

Blz. 149, vs. 1222. *De lantpoort van Neta*. — Er heeft nooit een *Neta* bestaan, en Vondel is hier door het Grieksch misleid geworden. De „lage poort” wordt hier bedoeld.

Blz. 158, vs. 1501.

Ik sta naer scheidende eer, een' snooden broederflagh.

Ik had in de noot gevraagd, of de laatste drie woorden ook in den mond van den Bode moesten gelegd worden. De Hr. V. VI. merkt aan, dat zulks niet kan, dewijl de Grieksche text letterlijk heeft: „ik vraag een schandelijken zegen, mijn broeder te dooden.” Heel wel; doch dan blijft in allen gevalle het woord *snooden* een tusschenvoegfel van V. of van den Bode, wien hy 't in den mond legt.

Blz. 235, reg. 17 volgg. — Ik heb, by het noemen der vijf poorten van Amsterdam, my aan een klein anakronisme schuldig gemaakt. Het waren, in 1668, de Haarlemmer-, Leydsche-, Utrechtsche-, Weesper- en Muiderpoorten.

Blz. 256, vs. 54-56.

*Hy (Viane) kon de bruiloftsfeest verrucken,
Toen Polsbroecks tafel geen bancket,
Zoo heerlijk schafte, als zijn lumpet
En becken.*

Uit deze regels neemt de Hr. V. Vloten aanleiding, te vragen, of wy het gedicht op 't jaar 1662 moeten stellen, ter gelegenheid van het huwlijk van Peter de Graeff met Jacoba Bieker. Ik zie hier geen reden voor, vooreerst, omdat de hier gebezigde woorden schijnen te zinspelen op een gebeurtenis, die reeds eenigen tijd geleden is: ten andere, omdat niets aantoon, dat hier juist aan het bruiloftsfeest van P. de Graeff moet gedacht worden, en er alleen sprake is van een *lumpet en becken*, — waarschijnlijk een zoogenaamd *plateau* of *pièce de milieu*, door den zilversmid voor den Heer van Polsbroek vervaardigd, — dus van desfert-zilver, dat wel by meer dan eene gelegenheid zal gediend hebben. — Ik neem deze gelegenheid waar, om op te merken, dat *bancket* in vs. 55 hier niet genomen moet worden in den zin, dien wy er thands aan hechten, van „lekkerny”, maar voor „desfertstuk” in 't algemeen.

Blz. 268, OP DE VERTAELING VAN DE GELIJKE TWEELINGEN.... — Deze vertaling was, even als de „Agrippa”, het werk van het genootschap *Nil volentibus arduum*, of althands van de kunstgenooten, die het

eerlang stonden te vormen, en Antonides had er aan medegewerkt, gelijk de schrijver van zijn *Leven* zulks getuigt, en de Opdracht daarvan mede onderteekend. Ook aan de vertaling van het „Spokend weeuwte” had hy deelgenomen, en vooral aan die van „Orondates en Statira”, in welke zijn gespierde verzen zich lichtelijk van de overige laten onderscheiden. Hy was echter met ongenoegen van hen gescheiden: hun betwetry en afgepastheid op 't stuk der kunst stuitte hem tegen de borst, en waarlichijlijk niet minder de afgunst, die zijn buitengewone gaven by hen verwekt hadden, en waarvan zy hem geen ondubbelzinnige blijken hadden gegeven. Hy zette hun die echter nu en dan op geestige wijze betaald, als wy daarvan hierboven blz. 82 in zijn lijkedicht op Vondel een staaltje hebben gezien, zoo er nog eenige door den schrijver van het „Leven van Antonides” worden aangehaald.

Blz. 509, vs. 68. *Zijn heilanden*. — De Hr. V. Vloten stelt hier *zijn heilandin*, dewijl Medea van zich zelve spreekt. Ik geloof, dat de gissing juist is, en in allen gevalle is *heilandin* even wettig als *vyandin*.

Blz. 634, vs. 564. *Minnemoér*. — De Hr. V. Vl. schijnt dit woord voor verouderd te houden; althands hy geeft er een verklaring van. Misschien was die noodig voor geleerden; doch 't ongeleerde publiek zal 't woord nog wel blijven verstaan, zoolang er bordjes nithangen met het opschrift: „hier besteet men *meijies* en minnemoers.”

Blz. 809, vs. 951. *De witte slangen*. — lees: „de witte duiven”. Men heeft hier in 't Lat. *columbis* en niet *colubris* te lezen.

BYVOEGSELEN EN VERBETERINGEN

OF HET

TWAALFDE DEEL.

Blz. 51, reg. 16. — Dat Agnes Block de schoone kunsten lief had en beoefende, is een uitgemaakte zaak, doch zy was niet de eenige in hare familie, die er hart voor had. Er was zelfs nog een Agnes als zoodanig bekend: immers de bekende Pieter Vlaming, de vriend van Wellekens, vervaardigde byschriften op tafereelen door Barend Grant geschilderd in een „galderye” ten huize van Juffr. Agnes Block, die, volgens de verklaring van gezegden Vlaming, zijn „behuwdmoeder” en „kunstbeminrend” was. Die Agnes kan nu onmogelijk de onze geweest zijn: immers Vlaming werd in 1686 geboren, en trouwde, blijkens een verjaargedicht aan Wellekens ¹⁾, den 17^{den} February 1706, met Wynanda Calkoen. Nu is 't wel niet aan te nemen, dat onze Agnes, die reeds op gevorderden leeftijd was, toen zy in 1674 met De Flines in den echt trad, nog na dezen een derden man genomen, en op haar ouden dag aan dezen een dochter gebaarld zou hebben. Doch wy hebben hierboven, blz. 229 gezien, dat er nog een andere Agnes of Agneta Block was, die met Antonie Block, den jonge, trouwde, en dus een geslacht jonger was dan haar naamgenoot; deze kan hertrouwd zijn met Calkoen, Wynandaas vader, of, wat ook mogelijk, doch niet waarschijnlijk is, met M^r. Willem Vlaming, den vader van Pieter. Ik zeg: niet waarschijnlijk; immers dan zou die „galderye” ten huize van Juffr. Agnes Block, die Pieter bezong, een galery ten huize van zijn vader zijn geweest. Ik hou 't er dus voor, dat wy hier aan zijn schoon-, niet aan zijn stiefmoeder te denken hebben. 't Is waar, zekere Pieter Pieterse van Beeck, die met Abigail Block, vermoedelijk een zuster van Agnes of Agneta,

¹⁾ *Dichtl. Vttsp.* Deel II, blz. 187.

gehuwd was, wordt door Vlaming de „oom" genoemd van diens zuster Christina Agatha Vlaming: en nu kon een huwelijk van Pieter met Wynanda Calkoen gezegden Van Beeck wel tot oom van hem, Pieter, maar nog niet tot oom van diens zuster maken. 't Is intusfehen zeer mogelijk, dat die oom Van Beeck in een eerste huwelijk met een zuster van M^r. Willem Vlaming, of, wat wy even goed kunnen aannemen, dat Willem Vlaming met een zuster van Van Beeck was getrouwd.

In 't voorbygaan zij opgemerkt, dat Vlaming geen Janfenist was, gelijk door Wagenaar verteld en door anderen nagepraat is. De Janfenistilche Leuvenfche geleerde Ph. L. Verhulst fchreef onder den pfudoniem van Ph. Vlaming; en daar is een verwarring uit voortgefproten, waaraan onze Amfterdamfche fchrijver zeker geen fchuld had.

Ook de man der beroemde papierknipfter Johanna Koerten heette Adriaen Bloek: of hy ook tot het geflacht van Agnes behoorde, is my niet bekend.

Blz. 71, reg. 6 staat MDCCLXXIX: lees: MDCCLXXII.

Blz. 153, reg. 5. — Ik zeg hier, dat het my niet gebleken is, of Vondel eenige afstammelingen heeft nagelaten. Toch mag ik niet verzwijgen, dat de naam zelf my een paar reizen is voorgekomen en zelfs nog niet fchijnt uitgefcorven.

Het eerste voorbeeld daarvan vind ik in een verlof tot trouwen door een overite aan een foldaat gegeven en aldus luidende:

Hollanfse gvaerdens te voedt.

Wert hiermeeden gepermitteert aen Johannis Breidt foldaet in de Comp^e. van de Heer Luetenant Coll^e. en Capitain Graeve van Degentfeldt Schonburg, om te mogen trouwen met de jonge dochter Maria Catharina van de Vondel geboortig van Paris.

's Haegen, Den = 8 = november 1749.

(w. g.)

F. C. G. VON DEGENFELD
SCHONBURG.

Men ziet — Maria en Katharina beiden zijn namen in Vondels familie zeer bekend. Zou Justus van den Vondel ook naar Parijs zijn getrokken, om er zijn fortuin te beproeven, en zou de aanstaande bruid een kleindochter van hem zijn geweest? Dat zy met een foldaat trouwde, bewijst niet voor de fchitterende maatschappelijke pozitie, waarin zy verkeerde.

Het andere voorbeeld is nog merkwaardiger, omdat het een uit onze dagen is, en een naamgenoot van onzen dichter betreft — maar in nog droeviger toestand dan de zoo even genoemde Maria Catharina. Immers, 's mans naam werd bekend uit de omftandig-

heid, dat er geschil bestond over de vraag, welke gemeente in zijn onderhoud had te voorzien. Die vraag was voor den Raad van State aanhangig gemaakt en behandeld, alle dagbladen en tijdschriften gewaagden er van en men meende dat nu toch een achterneef van den grooten dichter was teruggevonden. Op mijn verzoek zond my de Vice-President van bovengenoemd Staats-kollegie, mijn geachte vriend Jhr. Mr. J.E. Baron Mackay een afschrift der notulen van het aldaar deswege verhandelde en nu bleek het my, dat de naamsgelijkheid niet dan aan toevallige oorzaken is toe te schrijven. Ik laat het stuk hier volgen.

De Voorzitter. Aan de orde is thans:

III. Het geschil over het domicilie van onderstand van Anne Joost van Vondel tusfchen de gemeenten Leek en Ooststellingwerf. In deze zaak is rapporteur de Heer Meeusen. Ik verzoek dien heer rapport te willen uitbrengen.

De heer Meeusen. Dit geschil van bestuur is bij de afdeeling aanhangig gemaakt, van 's Koningswege, den 6 September 1862.

Bij besluit van den Burgemeester van de gemeente Ooststellingwerf (Provincie Friesland), van den 22 Januarij 1861, werd in onderstand opgenomen Anne Joost van Vondel, arbeider, geboren, volgens zijne opgave, te Niebert (Provincie Groningen), op den vijfden gang van het oosten, of in het huis, waar thans Roelof Simons woont, of laatst heeft gewoond, den 26 Februarij 1797.

Van die opname werd kennis gegeven aan de gemeente Marum, waartoe het gehucht Niebert behoort. Deze gemeente ontkende het onderstands-domicilie te zijn van den verpleegde, en beweerde toen, dat zijne ouders nimmer gewoond hebben in het huis, waar Roelof Simons woont, maar wel in een huis, dat gestaan heeft op den derden optrek (gang) ten oosten van de Boerakkers, op eene plaats, nu nog genaamd: de Joostentuin, en gelegen in de gemeente Leek.

De gemeente Leek gaf te kennen, dat Van Vondel aldaar in de doopregisters niet voorkwam, en dat Marum waarschijnlijk zijne geboorteplaats was.

Daarop heeft er plaats gehad eene zeer uitvoerige briefwisseling tusfchen de Gemeentebesturen van de drie genoemde gemeenten, de Gedeputeerde Staten van Friesland en Groningen, alsmede den Minister van Binnenlandsche Zaken. Daaruit blijkt, dat men het eens is, dat Van Vondel geboren is te Niebert, maar dat men het oneens is over de vraag, in welk gedeelte van dat gehucht hij geboren is, namelijk in het gedeelte, dat behoort tot de burgerlijke gemeente Leek, of in het gedeelte, behoorende tot de burgerlijke gemeente Marum. De gemeente Ooststellingwerf beweert, dat de geboorte heeft plaats gehad in het huis, toebehoorende of toebehoord heb-

bende aan Roelof Simons, genaamd het Hoendernest, en dat zijne ouders eerst na die geboorte verhuisd zijn naar den zogenaaften Joostentuin.

De gemeente Marum beweert nu daarentegen, dat de ouders van den verpleegde gewoond hebben, behalve in het huis Hoendernest, ook nog in het huis, waar nu Hendrik Heuker woont, en eindelijk in den Joostentuin; dat hij waarschijnlijk geboren is of in het Hoendernest, of in het huis, nu bewoond door Hendrik Heuker; dat daarvan moet afhangen, waar hij domicilie van onderstand heeft, omdat laatstgenoemd huis, volgens de tegenwoordige burgerlijke indeeling der gemeente, tot Leek, en het huis, genaamd het Hoendernest, tot Marum behoort.

De gemeente Marum beweert al verder, dat in de doop-registers van het gehucht Niebert of in de huwelijks-registers niets wordt gevonden betreffende de geboorte van den verpleegde of het huwelijk zijner ouders Joost Annes van Vondel en Wietske Roelofs; maar erkent, dat in de administratie-boeken van de Diaconie van Niebert staat aangeteekend: „1796, 24 April ontvangen uit de bekken bi het trouwen van Joost Annes en Wytske Roelfs elf stuivers” en „1797, 19 Martinus. Ontvangen uit de bekken bi het doopen van Joost Annes en Wytske Roelfs kind, genaamd: Anne, twee stuivers. Hoewel de namen eenigzins verschillen, erkent de bedoelde gemeente toch, dat in die aantekeningen bedoeld zijn de verpleegde en zijne ouders; dat die ouders aldus te Niebert getrouwd zijn, en hij aldaar gedoopt is; maar blijft volharden bij de bewering, dat daardoor het geschil niet is opgelost, omdat het afhangt van de vraag, of hij geboren is in een huis, behoorende tot Niebert (Marum) of tot Niebert (Leek).

Dien ten gevolge is de verpleegde te Oosttellingwerf over dit punt opzettelijk ondervraagd. Hij verklaarde toen, dat hij in 1816 of 1817 in het kanton Leek heeft geloot onder de afdeeling gemeente Marum; dat zijne ouders hem hadden medegedeeld, dat hij geboren was den 25 Februarij 1797, te Niebert, in het huis op den vijfden of zesden omtrek, ten westen van de Boerakkers, destijds in eigendom behoorende aan Roelof Simons, bekend onder den naam van het Hoendernest; dat zijne ouders kort na zijne geboorte zijn verhuisd naar het huis, thans bewoond door Hendrik Heuker, en vervolgens naar den Joostentuin. Hij gaf verder nog op, dat zijne halve zuster Roelofke Popkes, en zijn volle zuster Grietje Jans van Vondel, en zijn tante van moederszijde Ybeltje Roelfs daaromtrent verklaringen zouden kunnen afleggen, alsmede, dat zijne ouders in 1796 in de kerk te Niebert voor den predikant waren gehuwd.

Dientengevolge is op den 3^{den} Maart 1862 door den Kantongeregter van het 2^e kanton, 2^e arrondissement van de Provincie

Friesland, als getuige gehoord genoemde Ybeltje Roelfs, oud 80 jaren. Zij verklaarde den persoon van Anne Joost van Vondel zeer goed te kennen, als zijnde de zoon van hare zufter Wytske Roelfs; dat hy, voor zoover zij zich kon herinneren, geboren was in het dorp Niebert; dat zij niet kon zeggen in welk huis, omdat zijne ouders aldaar in verschillende huizen hadden gewoond, onder anderen ook in het huis, genaamd Hoendernest, doch dat zij niet geloofde, dat hij in dat huis geboren was. Vervolgens zijn op 24 Maart door den Kantonregter te Zuidhorn als getuigen gehoord Roelofke Popkes, oud 70 jaren en Grietje Joost van Vondel, oud 55 jaren. De eerste getuige verklaarde, dat haar halve broeder Joost Anne van Vondel stellig is geboren in het huis, genaamd het Hoendernest, liggende ten westen van de Boerakkers, dat hare moeder Wytske Roelofs en haar stiefvader Joost Annes van Vondel in gebruik hadden van zekeren Jan Oebels; dat huis is later de eigendom geworden van Roelof Simons; dat hare ouders kort na de geboorte zijn verhuisd naar het huis van de weduwe Roelof Elskes, thans bewoond door Hendrik Heuker, en ingedeeld bij de gemeente Leek, en eindelijk, dat zij later zijn verhuisd naar den Joostentuin: dat de ouders van den verpleegde zijn gehuwd te Niebert voor den Predikant; dat zij dit alles had vernomen van hare moeder, en dat zij het ook uit eigen kennis weet, omdat zij, zes jaren ouder dan de verpleegde zijnde, zich die gebeurtenissen kan herinneren. De tweede getuige, zufter van den verpleegde, verklaarde te zijn geboren in het huis van de weduwe Roelof Elskes, toen behorende tot Marum, thans tot Leek; dat zij gedoopt is in de kerk van Niebert, en dat zij van haar ouders heeft hooren zeggen, dat haar broeder, de verpleegde, geboren is in het huis Hoendernest; dat hare ouders na hare geboorte zijn verhuisd naar den Joostentuin, en eindelijk, dat een andere, thans overleden broeder van haar, Roelof Joost van Vondel, die ouder is dan zij, maar jonger dan de verpleegde, in hetzelfde huis als zij geboren is, zijnde dit het huis, bewoond door Hendrik Heuker.

De gemeente Marum, met dit alles bekend gemaakt, blijft bij hare bewering volharden, en verklaart dat er geene personen te Marum te vinden zijn, die de verklaringen der getuigen bevestigen.

De gemeente Leek, daartoe opzettelijk uitgenoodigd, heeft medegedeeld, dat het Kerkdorp Niebert, voor de invoering van het kadaster, en dus nog lang na de geboorte van Anne Joost van den Vondel, geheel behoorde onder de gemeente Marum, en dat later een klein deel daarvan met slechts drie huizen ingedeeld is bij de gemeente Leek.

Gedeputeerde Staten van Groningen zijn van meening, dat uit de beëdigde verklaringen van de getuigen voldoende blijkt,

dat de verpleegde geboren is binnen de grenzen van de tegenwoordige gemeente Marum.

Onder de stukken zijn voorhanden twee extracten uit het register van overlijden der gemeente Leek, waaruit blijkt, dat de ouders van den verpleegde, met name Joost Annes van den Vondel, en zijn vrouw Wyske Roelfs, aldaar zijn overleden.

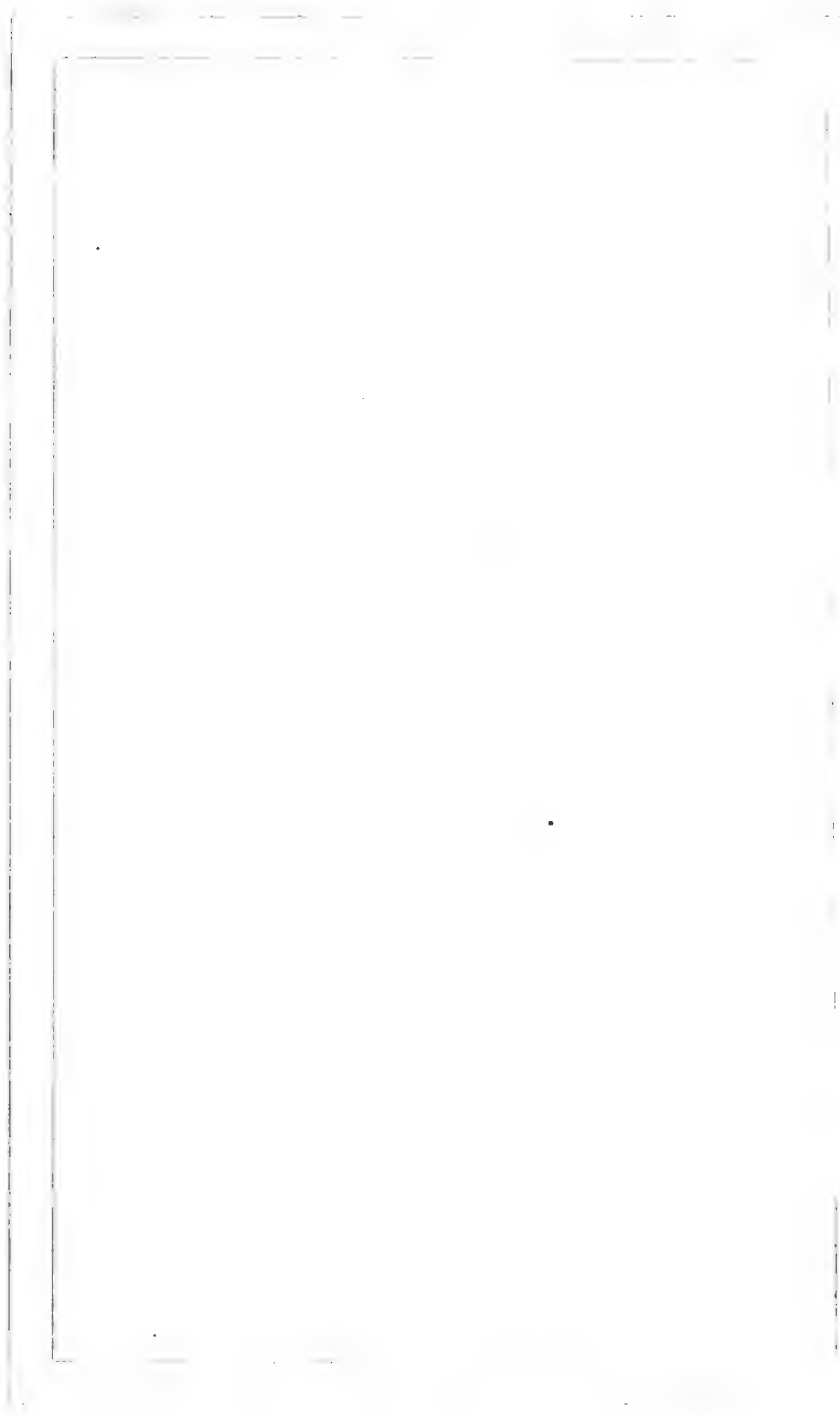
Er zijn geen memoriën overgelegd.

Men ziet, dat, in de administratie-boeken der Diaconie van Niebert, de vader van den onderstand-behoevenden, zoo by zijn trouwen als by het doopen van zijn kind, niet genoemd wordt „Joost Annes van Vondel”, maar eenvoudig „Joost Annes”, en dat hy den laatste naam dus wel niet zal gedragen hebben voor het invoeren van den Burgerlijken-Stand, waarby het aannemen van een geslachtsnaam verplichtend werd gemaakt. Dewijl nu, in Friesland, *vondels*, namelijk „planken, tot bruggetjes dienende.” by menigte bekend zijn, en er voor dien *Joostentuin*, waar Joost Annes gewoond heeft, wel zoodanige vondel zal gelegen hebben, is er niets onwaarschijns in, dat die vondel, dien hy alle dagen voor oogen had, door hem als toenaam zal gekozen zijn, en heldert de zaak zich op, zonder dat wy hier aan eenige familiebetrekking tot onzen dichter te denken hebben.

ALFABETISCH REGISTER

OF

VONDELS WERKEN.

ALFABETISCH REGISTER

OP

VONDELS WERKEN.

NB. De eerste kolom achter den tytel duidt het Deel aan, de tweede de bladzijde, de derde het jaartal waar het genoemde werk op voorkomt: de vierde, het jaartal, waarop, als later gebleken is, het werk, of zeker of waarschijnlijk, had moeten gesteld worden. — De werken, waarvan de tytel kursief gedrukt is, komen in de gewone 4°. uitgave niet voor.

A.

AAN—AEN.

<i>Aanplakbriefje van de vertooning der „Gebroeders.”</i>	III. 648.	1639.
Abba (Op Bartholomeus).	V. 551.	1647.
Abdye van St. Illidius (Op d')	IX. 643.	1662.
Abrahams Offerhande (Klinckveers op)	I. 321.	1616.
Adam in Ballingschap, enz., Treurspel.	X. 355.	1664.
Adelaer van Leopoldus, enz. (De gezegende) . .	X. 348.	1664.
Aelmoefeniershuis t'Amsterdam.	X. 471.	1665.
Aemilia (De triomfeerende).	III. 25.	1629.
Aemstel (Ter eeuwige gedachtenisse van Joan van)	XI. 249.	1669.
Aendachtige betrachting van Christus lijden. . .	I. 307.	1616.

AEN—ALT.

Aen den Lezer.	V. 77.	1646.
Aen den Lezer.	X. 149.	1662.
Aenkomfte der Koninginne van 't Zuiden te Hie- rufalem (Op de).	I. 387. Nal. 54.	1616. 1620.
Aenleiding ter Nederduitsche Dichtkunst.	VI. 44.	1650.
Aenschonwers der Warande (Tot de)	I. 390.	1617.
Afbeeldinge der Koninginne (Op de)	III. 457.	1638.
Afbeeldinge van de halsvrienschap tuschen Orestes en Pylades (Op de).	VII. 18.	1656.
Afbeeldinge van Homerus door J. den Elfel (Op de).	X. 483.	1665.
Afbeeldinge van de Tucht (Op de).	VI. 727.	1655.
Afbeeldingen der Stamheeren enz. van de Graeven, enz. (Op de)	VII. 707.	1658.
Afbeeldfel van den Christe Tempel (Op 't).	III. 92.	1630.
Afscheid van... Sofia Amalia, enz.	VII. 604.	1658.
Afzetfel der Koningklijke Printe	IV. 398.	1644.
Agnes (Lofzang van S ^{te} .)	VI. 853.	1654.
Agnes (Tot lof van S ^{te} .)	II. 140.	1622.
Agnes feest aen Agnes Block	X. 669.	1666.
Agrippa (Op den Welvertaelden)	XI. 92.	1668.
Agrippine (Aen).	III. 549.	1639.
Akerboom Doedesz (Eerstelingen des Priesterdoms van J.)	VII. 786.	1659.
Alexander VII (Op het inwijden van).	VI. 634.	1655.
Alexander VII (Voor)	VII. 134.	1657.
Alexander VII (Voor de keur van)	VI. 730.	1655.
Alexander VII (Uitvaert van)	X. 670.	1666.
Altaergeheimenissen	IV. 455.	1645.

ALT—ARC.

Altaerftuck van S'. Sebastiaen (Op het groot) . . .	IV. 14.	1640.
Amelia (Op de beeldenis van Mevrouw)	II. 311.	1625.
Amelia (Aen de.... Princesse).	II. 530.	1626.
Amelia (Op het geboortetij van Mevrouw) . . .	VII. 756.	1659.
Amsteldams Wellekomat aen zijn Hoogheyd . . .	II. 668.	1628.
Amsteldamsche Hekuba (De), Treurspel	II. 231.	1625.
Amstelredam (Den Burgemeesteren van).	III. 7.	1629.
Amstelredam (Op)	III. 93.	1630.
Amstelredam (Op)	III. 94.	1630. 1640?
Amsterdam (Op)	III. 95.	1630.
Amsterdam (Op)	III. 451.	1638.
Amsterdam verwellekomt de Koningin	III. 450.	1638.
Amsterdam (Op de Wapenkroon van)	VI. 710.	1655.
Amsterdamfche Akademi aen alle Poëten, enz. (De)	III. 39.	1630.
Amsterdamfche Kakastori (De).	III. 50.	1630.
Amsterdamfchen Gedenkpenning (Op den) . . .	VI. 705.	1655.
„ „ „ „	VI. 707.	1655.
„ „ „ „	VI. 708.	1655.
Anagramma	V. 432.	1646.
Anflo (op Cornelis).	III. 170.	1632.
Anflo en A. Schouten (De bruiloft van Kana aen G.).	III. 170.	1632. 1630.
Antonides (Op Joannes)	XII. 29.	1671.
Antonius Iulus (Aen)	III. 202.	1634.
Antwerpen (Op).	VI. 703.	1651.
Antwoort tegen L. v. d. Bos (Vondels)	V. 782.	1648.
Antwoord op de vragen door A. Moonen gesteld .	XII. 9.	1671.
Apis en Izis (Gezang van)	X. 481.	1665.
Are (Op de schildery van Johanna d')	IX. 644.	1662.

ARL—BEECK.

Arles (Op)	IX. 637.	1662.
Arminius (Op)	II. 320.	1625.
Augustus op Maroos Wercken (Keizer).	V. 33.	1646.
Avignon (Op)	IX. 631.	1662.

B.

Babylonifche Gevangenis	II. 137.	1622.
Backer en A. Raye (Ter bruiloft van)	VIII. 98.	1660.
Baeck (Dankdicht aen Jacob)	III. 35.	1629.
Baeck (Kaspar van Baerles aenspraek aen Jacob)	III. 309.	1637.
Baeck (Uytvaert van Jacob).	III. 113.	1637.
Baeck en M. van Erp (Op Justus)	II. 226.	1624.
Baeck (Opdraght aen Justus)	V. 699.	1648.
Baeck (Graffchrift op Katharina)	III. 318.	1637. 1640?
Baeck (Aen de Hofftede van Laurens)	III. 168.	1632.
Baeck (Aen Magdalena en Sara)	III. 164.	1632. 1646?
Baerle (Op Kaspar van)	IV. 6.	1640.
Baerle (Lijckzang over Kaspar van)	V. 694.	1648.
Baerle (Op Sufanna van).	VI. 113.	1651.
Ban (Op de Zangkunst van Joan Albrecht)	II. 160.	1623.
Barbette (Op de Heelkunst van D ^r . Paulus)	VI. 657.	1655.
Bartelotti en J. van Erp (Bruyloft-Lied van G.).	II. 654.	1627.
Bartiens (Lof-Zangh aen M ^r . Willem)	I. 128.	1612.
Bartiens (Op M ^r . Willem)	I. 131.	1612.
Batavifche Gebroeders, Treurfpel	IX. 655.	1662.
Bede aen de Oppervyanden enz. tot Leyden	II. 569.	1626.
Beeck op de Hofftede van L. Baeck (Aen de)	III. 34.	1629.

BEECK—BIC.

Beeckzang aen Katharine	II. 224.	1624.
Beemster voor Karel Looten (De)	IV. 316.	1642.
Bentes en K. Baeck (De feest van Hillebrand)	III. 315.	1637. 1639.
Benzi (Op de afbeeldinge van Izabella)	IX. 232.	1661.
Benzi (Op Izabella).	IX. 234.	1661.
Berecht aen alle Kunstgenooten, enz..	VI. 209.	1654.
Berecht aen alle Kunstgenooten, enz..	VII. 31.	1657.
Berecht aen de Begunstelingen der Tooneelkunste	VIII. 11.	1659.
Berecht betreffende den staet van den eersten mensche	X. 361.	1664.
Berecht over de nieuwe Nederduitsehe mispellinge (Noodigh)	VI. 619.	1654.
Berecinthia (Op de vertooning van.	III. 446.	1638.
Bergh (Behoude reis van M ^r . J.)	XII. 33.	1672.
Berkheide (Op de nieuwe Heeregracht, geschildert door).	XII. 39.	1673.
Bespiegelingen van Godt en Godtsdienst.	IX. 387.	1662.
Bestand tussehen Polen en Zweden	III. 265.	1635.
Bestendigheid der Kercke (Op de)	VII. 609.	1657.
Beuningen (Gedachtenis aen Geurt Dirksz van)	III. 183.	1633.
Beurs van Amsterdam	IV. 22.	1640.
“ “ “	IV. 24.	1640.
Beurtgezag op de komste van Kolino de Medicis	XI. 9.	1667.
Bevelting door den Magistraet van Amsterdam	IV. 450.	1645.
Bicker (Byschrift op Andries)	VI. 69.	1651. 1650.
Bicker (Engelenburg in den rouw over Andries)	VI. 133.	1652.
Bicker (Op Cornelis)	VI. 70. 71.	1651. 1650.
Bicker (Op Geeraert)	VII. 713.	1658.

BIC—BLOCK.

Bicker (Op Geeraert)	XI. 270.	1670.
Bicker (Op het huldigen van Geeraert)	VI. 10.	1649.
Bicker (Op Mevrouw Aleidis)	VII. 730.	1658.
Bicker (Op Mevrouw Elizabeth)	VII. 729.	1658.
Bicker (Op Jacoba)	X. 162.	1663.
Bicker (Aen Mevrouw Jacoba)	IX. 618.	1662.
Bicker (Op de Marmerbeelden der Heeren) .	VI. 71.	1651. 1650.
Bickers in marmer (De)	VI. 72.	1651. 1650.
Bisschoppelijke staetti der Heeren Karolus en Andreas	VI. 100.	1651.
Blaeu en G. Vermeul (Fakkel van Dr. Joan) .	III. 464.	1638. 1634.
Blaeu (Op de schoorsteen van Katherine) . . .	III. 462.	1638.
Blaeu (Op Maria Elizabeth)	III. 463.	1638.
Blaeu (Op den wiskunstigen Willem)	III. 458.	1638.
Blaeu (Op het Graedboeck van Willem) . . .	III. 459.	1638.
Blaeu en A. van Loon (Ter bruiloft van W.) .	VII. 751.	1659.
Blaeuwe Scheentje	III. 461.	1638.
Blasius (Den zeer geleerden jongeling Joan Leeu- wenaert)	VII. 783.	1659.
Blaye (Op)	IX. 638.	1662.
Blekers Danaë (Op)	IV. 148.	1642.
Blekers Triomferende Venus (Op)	IV. 147.	1642. 1649?
Blesius (Lijekklaght over Henricus)	XII. 43.	1673.
Blezen (Ter staetti van Helena)	VII. 683.	1658.
Blezen (Ter staetti van Johanna)	VII. 680.	1658.
Blijde Inkomste van Maria de Medicis	III. 447.	1638.
Blixem van 't Noord-Hollantsche Synode . . .	III. 109.	1631.
Block (Op het jaergetijde van Agnes)	XI. 238.	1668.

BLOCK—BLON.

Block (Op het verjaeren van Agnes).	X. 594.	1666.
Block (Op den lijkpenning van Barbara)	X. 563.	1666.
Block (Aen Ida)	X. 566.	1666.
Block (Op den Gedenkpenning van Paris Oordeel, aen Ida).	X. 565.	1666.
Block en A. Anflo (Ter bruilofte van Michiel) .	VII. 667.	1658.
Block (Op Maria van)	VII. 774.	1658.
Blockhuizen te Amsterdam (Aen de)	VI. 62.	1651.
Bloemaert (Op Augustijn Alften)	VII. 790.	1659.
Bloemaert („ „ „)	VII. 792.	1659.
Bloemaert (Op den Getrouwen Herder van) . .	III. 99.	1630. 1651.
Blois (Op het omstorten der Naelde te) . . .	IX. 646.	1662.
Blon en E. van de Kerckhove (Op de bruiloft van C. le)	III. 185.	1633.
Blon (Grafdicht voor Isabelle le)	III. 278.	1636.
Blon (Op Isabelle le)	III. 279.	1636.
Blon (Vertroosting voor de ouders van Isabelle le)	III. 279.	1636.
Blon (Aen K. le)	XII. 6.	1671.
Blon en E. van de Kerckhove (Wierroock voor K. le)	IV. 405.	1644.
Blon (Op M. le)	III. 280.	1636.
Blon („ „ „)	„ „ „	
Blon („ „ „)	IV. 404.	1644.
Blon (Op de geboorte van M. le)	VII. 141.	1657.
Blon (Geboortekrans opgezet den Heer Agent M. le)	VI. 99.	1651.
Blon (Jaergetijde van M. le)	VI. 723.	1652.
Blon (Opdracht der „Leeuwendalers” aen M. le).	V. 593.	1648.
Blon (Ter goeder gedachtenisse van M. le) . .	VII. 142.	1657.
Blon en E. Hellerus (Huwlijck van M. le) . .	XII. 4.	1671.

BOECK—BRIE (st. EUL).

Boeckkamer van S. K. (Op de).	VII. 667.	1658.
Boelens (Op Cornelis)	VII. 712.	1658.
Boeren Categismus (De)	II. 692.	1628.
Boetfelaer (Op 't vertolken van Bartas door Wesfel van)	II. 198.	1623.
Bogaert (Eerdicht op 't vertreck van J. W.) . .	II. 760.	1629.
Bokkalijs Kundtschappen van Parnas (Op Trajaens)	XII. 49.	1673.
Bol (Op het heerlijk stuck van F.)	VII. 639.	1658.
Bordeaux (Op).	IX. 636.	1662.
Borgia (Op het inheiligen van F. de)	XII. 30.	1671.
Bou van den Christen Tempel (Op den)	III. 91.	1630.
Bouwzang	V. 777.	1648.
Brant van Troje (Op den).	V. 527.	1646.
Bredero (Graffchrift op)	I. 660.	1618.
Brief aen den Drost te Muyden	II. 667.	1628.
Brief aen denfelven.	II. 682.	1628.
Brief aan De Groot	III. 545.	1639.
Brief aan Hooft	IV. 419.	1644.
Brief aan Huygens	V. 421.	1646.
Brief aen B. Niehuſius.	VI. 194.	1653.
Brieven der H. Maeghden	IV. 279.	1642.
Opdraght aen de Heilige Maeght.	281.	
De Lofzangk.	287.	
St. Aeght.	289.	
St. Barber.	294.	
St. Agnes.	399.	
St. Caecilia.	303.	
St. Eulalia.	308.	

(St. APO) BRIE—CAS.

St. Apollonia	314.	
St. Lucy	321.	
St. Katharina	325.	
St. Theodore	332.	
St. Maria Magdalena	338.	
St. Tekla	344.	
St. Pelagia	348.	
Brieven en papieren ter Trezorye (Op de) . . .	VI. 617.	1654.
Bruid op haer Bruigoms wapen (Aen de) . . .	II. 652.	1627.
Bruiloftslied.	II. 193.	1623.
Bruin van Keulen (Op)	V. 7.	1645.
Bruining (Maeghdepalm ter kloosterstaetli van Anna). . .	VII. 674.	1658.
Brune (Op Maria de)	V. 6.	1645.
Brunes Jock en Ernst (Op J. de).	VI. 35.	1649.
Buick (Op Joost)	IV. 418.	1644.
Buifero (Opdracht van Ovidius aan L.)	XI. 274.	1671.
Bur en S. Beauchamp (Ter bruiloft van Nathanael) . . .	X. 570.	1666.
Buren en J. van Gerwen (Bede aan het Westewin- deken voor Pieter van)	III. 542.	1638.
Burgemeesteren van Amsterdam (Den)	III. 7.	1629.
Burgemeesteren (Opdraght van de „Feniciaensche” aan de vier regeerende)	XI. 101.	1668.
Byfchriften op de XII maenden	IV. 9.	1640.

C.

Cardinael (Lijfwacht voor S. H.)	III. 440.	1637.
Casandraes Treurspel (Op)	II. 333.	1625.

CHRIS—DEUNT.

Christelijk Vrijagielied	II. Nal. 13.	1624.
Christelijke Ridder (Hymnus ofte Lofzangh van de)	II. 100.	1620.
Christiaen, gekoren prins te Denemarken (Op)	VII. 603.	1657.
Christina Maria Alexandra (Aen)	VII. 145.	1657.
Christina (Blijde Inkomste van Koninginne) . . .	VII. 3.	1656. 1657.
Christina in het aengezicht gespogen (Op de Laster- vaerzen,)	VII. 9.	1656. 1657.
Christina (Op den afstamt enz. der Koningin) . .	VI. 371.	1654.
Clemens IX (Op Z. II.)	X. 673.	1666.
Concordes	X. 481.	1665.
Coppenol (Op 't schrijven van Mr. Lieven) . .	V. 520.	1646.
Couvrechef (Afbeelding van Karel)	VI. 188.	1653.
<i>Couvrechef (Eeuwgetij van Karel)</i>	VII. 694.	1658.
Cromhout en J. van de Wiele van de Werve (Ter bruilofte van P.)	X. 156.	1663.

D.

Dagh en Nacht	IV. 12.	1640.
Dankdicht aen Boreas enz.	IV. 626.	1645.
Danckoffer aen de Magistraet te Amsterdam, enz.	III. 709.	1639. 1640.
Danckoffer aen Jacob, Aertsbischof van Mechelen.	IV. 618.	1645.
Davids Harpzangen (Koning).	VII. 143.	1657.
Davids Lijekklaght over Saul, enz.	II. 131.	1622.
Davids Lofzangh van Hierusalem	I. 757.	1620.
Decretum horribile	III. 111.	1631.
Deuntje	III. 462.	1638.

DICH—EIL.

Dichter wenſcht den Lezer, enz. (De)	I.	39.	1610.
Dido (Op het Treurſpel van)	XI.	87.	1668.
Diepenbeeck (Op Abraham van)	VI.	190.	1653.
D. N. (Ter ſtaetti van)	VI.	110.	1651.
Dolſijn (Op de geboorte van den)	III.	466.	1638.
Dolhuis (Op het)	III.	196.	1634.
Donne (Op de diepzinnige gedichten van J.) . .	III.	208.	1634.
Dooden Leander (Op den)	V.	530.	1646.
Doorluchtige Schole (Op de)	III.	138.	1632.
Doorluchtighe Heerſchappy van Venetien (Aen de)	VI.	729.	1655.
Dootshooft	IV.	386.	1643.
Droſfaerts met Mevr. van Wickevort (Op het krackeel des)	III.	725.	1640.
Drojt van Muyden (Aen den).	III.	162.	1632. 1624?
Druckfaut in 't pampieren Geld	III.	77.	1630.
Druck-kunſt aen B. Moerentorf (De).	II.	293.	1625.
Dufelius (Op N.)	VII.	789.	1659.

E.

Ecce Homo	VI.	350.	1654.
Edipus of Teeckentolek van A. Kirchner (Op den)	VI.	118.	1652.
Eduard, Paltſgrave enz. (Opdraght aen) . . .	V.	433.	1646.
Eenzame Aendacht in de Vaſten	VI.	343.	1654.
Eeuwgeſchil (Op G. Flincks tekeninge over het).	VIII.	94.	1660.
Eeuwgetij der Heilige Stede t' Amſterdam . . .	IV.	440.	1645.
Eilant van geen zeven voeten ('t).	XI.	183.	1668.

ELEK—FLI.

Elektra van Sofokles, Treurspel	III. 481.	1639.
Elektra (Breeder Inhoud van)	III. 583.	1639.
Elifa (Op de schoone).	VII. 735.	1658.
Episcopus (Op Simon)	II. 321.	1625.
<i>Epître à J. M. de Vaerlaer</i>	I. 42.	1610.
Erasmus (Gedachtenis aen)	II. 128.	1622.
Erasmus (Op)	II. 130.	1622.
Erasmus (Op het metalen pronckbeelt van) . . .	II. 127.	1622.
Ernst Kazimier (Lijekklaght over).	III. 151.	1632.
Erp (Op Kristina van)	II. 230.	1625.
Erp (Op het trouwen van Magdalena van) . . .	II. 226.	1624.
<i>Erpekom (Op Tanneken van)</i>	X. 486.	1665.
Estvelt en R. Bruining (Ter bruilofte van R. van)	VII. 780.	1659.
Eusebia (Aen)	IV. 43.	1641.

F.

Faeton (Op)	IV. 376.	1642.
Faeton of Reuckeloze Stoutheit, Treurspel . . .	X. 26.	1663.
Feniciaensche of Gebroeders van Thebe, Treurspel, (Euripides)	XI. 99.	1668.
Ferdinandus III (Op de afbeelding van) . . .	VI. 207.	1654.
Ferdinandus III (Opdraght aen)	VI. 203.	1654.
Flakkus Maro (Op)	IV. 376.	1642.
Flinck (Op Govert)	VIII. 89.	1659.
Flincks tekeningen (Op)	VIII. 94.	1659.
Flinck en S. van der Hoeven (Ter bruilofte van Govert)	VI. 743.	1656.

FLINCK—GED.

Flinck (Ter gedachtenisse van Govert)	VIII.	91.	1659.
Flines en J. Leeuw (Trouwpenning van C. de) .	X.	567.	1666.
Flines en A. Block (Huwelijk van S. de) . . .	XII.	54.	1674.
Fontein (Opdraght van de Helden Godts aen Joan)	II.	73.	1620.
Frederick Hendrick (Begroetenis aen)	II.	300.	1625.
Frederick Hendrick (Op de beeldenis van) . . .	II.	308.	1625.
Frederick Hendrick (Klinkdicht op)	II.	312.	1625.
Frederick Hendrick (Segefang ter eere van) . .	III.	5.	1629.
Frederick Hendrick (Stedekroon aen)	III.	153.	1632.
Frederick Willem (Op Flincks afbeelding van) .	VI.	198.	1653.
Frederick III (Op)	VII.	599.	1657.
Frederick (Op de flantvastigheit van Koningh) .	VII.	608.	1657.
Frederick, Erve te Noorwegen (Op Z. D.) . .	VI.	94.	1651.

G.

Galen (Ter lijckstaetse van... Joan van) . . .	VI.	151.	1653.
Galen (Grasschrift van den Zeeheld Joan van) .	VI.	152.	1653.
Gamarra (Lijckklaght over D. Antonio de) . .	VI.	756.	1656.
Gamarra (By de aenkomste van D. Estevan de) .	VII.	25.	1656.
Gebedt aen Jesus Christus.	X.	484.	1665.
Gebedt des Heeren (Het)	IV.	381.	1645.
Geboortezang	IV.	758.	1642.
Geboortezang aen Gregorius Thaumaturgus . .	V.	560.	1647.
Gebroeders, Sauls Zoonen, Treurspel	III.	629.	1639.
Gebroederschap van S ^t . Michiel (Aen de) . . .	VII.	2.	1659.
Gedenckpenning van d'Engelegroet (Op den) . .	IV.	360.	1642.

GED—GEZ.

Gedeneckpenning van S ^t . Jan (Op den)	IV. 361.	1642.
Gedeneckpenning van Overval en Afval (Op den).	VI. 77.	1651. 1650.
Gedeneckpenning van 't Lam (Op den)	X. 570.	1666.
Gedichtlievenden Lezer (Aen den)	I. 667.	1620.
Geelvinck (Op Jan Cornelisz)	VII. 721.	1658.
Geest (Waerfchuwing aen Wybrand de)	IV. 18.	1640.
Gekleurt wasfen beelt (Op een)	VI. 42.	1650.
Gelijke Tweelingen (Op de vertaling van de) .	XI. 268.	1670.
Geloofsteecken der Apostelen (Het)	IV. 383.	1643
Geluckige Regeeringe van Leyden	VI. 618.	1654.
Genadepenning (Op den princelijcken)	VII. 767.	1659.
Genua (Op)	IX. 630.	1662.
Geraemten te Toulouze (Op eenige)	IX. 648.	1662.
Gerecht van O. I. Koopmanfchappen, enz. (Op het)	III. 449.	1638.
Gerritz (Op de afbeelding van Lubbert)	II. 576.	1626. 1623.
Gerstdorp (Aen... Joachim)	VII. 593.	1657.
Gefpreck op den Leeuw, door L. van Leiden		
gefchildert	V. 558.	1647.
Gefpreck op het graf van Oldenbarnevelt	II. 316.	1625.
Geltrengc krijgshgerecht van Torquatus (Op het).	IX. 225.	1661.
Geltuite Minnegodt, enz. (De)	VI. 167.	1653.
Getemde Mars (De)	V. 573.	1648.
Gethfemane of Engeletroost	VI. 346.	1654.
Getrouwe Haeghdis (De)	VI. 170.	1653.
Getrouwen Hollander (Opdraght aen den)	II. 70.	1628.
Getuigenis van Kamden	V. 503.	1646.
Geufc-Vesper of Siecke Troost.	II. 318.	1625.
Gezangh op <i>Trahit sua quemque voluptas</i>	II. 206.	1623.

GHE—GRAF.

Ghebedt	II. 120.	1621.
Ghebedt, uytgestort over mijn siekte	II. 120.	1621.
Glaschrift in de Oude Kerk	V. 589.	1648.
Goedwilligen en Verstroyden (Allen)	IV. 637.	1645.
Goensz, Raet in de Oostindiën (Op Rijklof van).	VI. 633.	1655.
Goezenaer (Op de draejinge van het hoofd, door J. A.)	XII. 40.	1673.
Goltius (De sereck van Henrick)	III. 97.	1630.
Govert (Aen).	VII. 617.	1657.
Graeff (Aen Andries de).	VII. 716.	1658.
Graeff (Den Heere A. de)	IX. 3.	1660.
Graeff en E. Bicker (Op A. de)	VII. 718.	1658.
Graeff en E. Bicker (Op de kinderen van A. de)	VII. 732.	1658.
Graeff (Op het wapen van A. de)	VII. 705.	1658.
Graeff (Op C. de).	VII. 719.	1658.
Graeff (Op Diederick Jansz. de)	VII. 711.	1658.
Graeff (Op Jacob de)	III. 467.	1638.
Graeff („ „ „).	V. 780.	1648.
Graeff („ „ „).	VII. 715.	1658.
Graeff (Ter gedachtenis van K. de)	X. 163.	1663.
Graeff (Aen P. de)	VI. 718.	1655.
Graeff („ „ „)	IX. 617.	1662.
Graeff (Op P. de)	VII. 727.	1658.
Graeff (Opdraght aen J. de)	IX. 249.	1661.
Graeff (Opdraght aen P. de)	VI. 715.	1655.
Graeff en Jacoba Bicker (Ter bruilofte van P. de)	IX. 612.	1662.
Grafnaelt van 's Konings Stathouder in Yrlant	IV. 112.	1641.
Grafschrift en Graf dicht	V. 504.	1646.
Grafschrift.	XII. 48.	1673.

GRAF—GUL.

Graffchrift op myzelven	XII. 67.	1679.
Graffchrift van den Graef van [Pappenheim]	III. 865.	1632.
Gray (Op d' afbeeldinge van Johanna)	V. 515.	1646.
Groete aen K. van Beuningen, enz.	VII. 591.	1657.
Grol (Klinckdicht op)	II. 601.	1527.
Grol (Verovering van)	II. 599.	1627.
Groningen (Op de zege van)	XII. 36.	1672.
Groot (Aen den lasteraer van H. de)	V. 427.	1646.
Groot (Den Heere Huygh de)	III. 327.	1637.
Groot (Op den Heere H. de)	IV. 624.	1645.
Groot („ „ „ „ „)	IV. 625.	1645.
Groot („ „ „ „ „)	IV. 632.	1645.
Groot (Op het vertreck van H. de)	IV. 628.	1645.
Groot (Uytvaert van H. de)	IV. 630.	1645.
Groot (Wellekomst aen den Heer H. de)	III. 140.	1632. 1631.
<i>Grotius Testament</i>	IV. 635.	1645.
Gulden Winckel der Konstlievende Nederlanders		
(Den)	I. 145.	1613.
Aenmerckt dit vonnis doch. (<i>De drie zoons op de proef</i>).	244.	
Aenmerckt hoe d' Avonthuer. (<i>Onlandvastigheid der Fortuin</i>)	292.	
Aenmerckt hoe Firmius... (<i>Kracht en dwaasheid van Firmius</i>)	270.	
Archilla heeft uit liefde... (<i>Liefdadigheid van Archillus</i>)	266.	
Cupido en de Dood. (<i>Wisselen van pijlen</i>).	176.	
De daet Penelôpis (in het ophouden van haer minnaars)	258.	
De Lieflekens staen hier (<i>De drie Gratiën</i>)	186.	
De Moeder die de jeughd... (<i>Gevolgen eener flechte opvoeding</i>)	246.	

(DE—HIER) GUL.

De Moordische Harpij (<i>De straf volgt de misdaad</i>)	288.
De tongh bet kleynste lit (<i>Macht der Tong</i>). . .	238.
De Vreed' veel overvloeds (<i>Lof van den Vrede</i>) .	172.
De Weldaet dryderley. (<i>Erkentelyk te zijn voor genoten</i> <i>Weldaet</i>).	188.
Dees stomme beeldenis (<i>De mensch met een boom geleen</i>). .	220.
Demosthenes hier by ... (<i>Fabel door Demosthenes voor-</i> <i>gesteld</i>)	284.
Den Dolphijn in het meyr (<i>Fabel van Arion</i>). . .	278.
Den Pyler dien ghy ziet. (<i>Omerikbaerheid van Gods</i> <i>raadslot</i>).	164.
Den stercken Milo hier. (<i>Verhaal van Milo</i>). . .	272.
Den Walschen Hercules (<i>Kracht der welsprekendheid</i>). .	236.
Der Tooversehen gespoock (<i>Vertooning van hekfen</i>) .	182.
Die arm is en genoeght. (<i>Terredenheid quat boven rijkdom</i>). .	194.
Diogenes leert hier. (<i>Diogenes zoekt een „mensch”</i>) .	226.
Een algemeene leer. (<i>Het rat behoudt zijn eersten reuk</i>). .	250.
Een leerriek voorbeelt. (<i>Tegen de opkoopers van graan</i>). .	242.
Een Schaep, Aep, Zwijn of Leeuw (<i>Gerolgen der</i> <i>dronkenschap</i>)	276.
Empedocles bewijst (<i>Twist over de schaduw eens ezels</i>). .	264.
Ey ziet! hoe Momus hier (<i>Elk ziet alleen zijns naasten</i> <i>gebrek</i>)	234.
Ey ziet! wat grooten visch (<i>Gierigheid bedriegt de</i> <i>Wijshied</i>).	190.
Ghy ziet 't gebreydelt Ros (<i>Kloekheid van Semiramis</i>). .	252.
Het listigh monster Sphinx (<i>Edipus en de Sfinx</i>) .	232.
Hier light Diogenes (<i>Diogenes en Alexander</i>). . .	222.
Hier ziedy 't schoon voorbeeld (<i>Tempel des verbonds</i> <i>te Rome</i>).	268.

(HIER—VAN) GUL.

Hier zit de Minne-moer (<i>Aansporing tot matigheid</i>) .	180.
Hier zit Polycrates (<i>Polykrates en zijn ring</i>) . . .	280.
Hoe dat Diogenes (<i>De mensch volgens Plato</i>) . . .	218.
Hoe den Philosophus (<i>Krates looft de armoede</i>) . .	228.
Hoe eenen Armen man. (<i>Tegen de uitzuigers der armen</i>).	198.
Hoe twee Gemackers zijn (<i>Vriendschap van Pythias en Damon</i>)	262.
In Momi scheel gezicht (<i>Momus misprijst den dans van Venus</i>)	178.
Leergierige die hier (<i>Niet te pronken met geleende veeren</i>).	286.
Men hoort den Filosooph (<i>Waarom de doode gekroond wordt</i>)	202.
Merckt hoe rechtveerdig dat (<i>Straf van Perillus</i>) .	206.
Neroos tuchtmeeſter hier (<i>Fabel van Seneka</i>) . . .	210.
Pythagoras zit hier (<i>Lof der Matigheid</i>)	214.
Schoenmakers luyſtert hoe (<i>Apelles en de ſchoenmaker</i>).	296.
Siet hoe twee ſchilders hier (<i>Parrazius en Zeuxis</i>) .	298.
T'Atheen werd d'Overhant (<i>Ieder land had zijn God</i>).	184.
Terwijlſen Herkles ſlaept (<i>Droom van Herkules</i>) . .	248.
't Is Bacchus die hier zit. (<i>De wijn verheugt den geeſt</i>).	170.
't Is Tantalus die hier (<i>Fabel van Tantalus</i>) . . .	274.
't Klein viſchken Remora (<i>Viſchje dat een ſchip tegenhoudt</i>)	283.
Tomiris Cyrum ſlaet (<i>Tomiris neemt wraak aan Cyrus</i>).	254.
't Oprochte Vriendſchaps beeld (<i>Afbeelding der Vriendſchap</i>)	260.
Twee weerelden ziet hier (<i>De Mensch een waereld in 't klein</i>)	152.
Van 't Water en van 't Vuur (<i>Vond van den Perziſchen wijze</i>)	292.

(ZIET) GUL—GYS.

Ziet Apuleius hier. (<i>Apuleius in een ezel veranderd</i>).	290.
Ziet hier den Yfren eeuw (<i>Voorstelling der ijzeren eeuw</i>).	212.
Ziet hier Japeti zoon (<i>Fabel van Prometheus</i>).	160.
Ziet hoe Anchises zoon (<i>Eneas draagt zijn vader weg</i>).	200.
Ziet hoe dees Filosooph (<i>Tegen het ijdel spreken</i>).	240.
Ziet hoe de Filosooph (<i>Waarschuwing tegen onmatigheid</i>).	230.
Ziet hoe de wrake Gods (<i>De straf komt traag, maar zeker</i>).	166.
Ziet hoe den Asfyrier (<i>Verwijfheid van Sardapalus</i>).	204.
Ziet hoe een stalen zweert (<i>Verhaal van Damocles</i>).	208.
Ziet hoe een zeltzaam kruid (<i>Kracht van de wijnruit</i>).	168.
Ziet hoe Diogenes (<i>Geen overtollige behoefte te hebben</i>).	224.
Ziet hoe Hippomanes (<i>Fabel van Hippomanes en Atalante</i>).	196.
Ziet hoe Jupijn bestiert (<i>Voorstelling der zilveren eeuw</i>).	154.
Ziet hoe met heur een ooghs (<i>Voorstelling van den Nijd</i>).	162.
Ziet hoe Ulyffis maets (<i>Fabel van Circe</i>).	256.
Ziet hoe vrou Venus zoon (<i>Arbeidzaamheid verwint de Liefde</i>).	174.
Ziet Socrates eylaes (<i>Sokrates door zijn vrouwen geplaagd</i>).	216.
Gustaef Adolf (Olijftack aen)	III. 148. 1632.
Gustaef Adolf (Op de afbeelding van)	III. 133. 1631.
Gysbreght van Aemstel, Treurspel.	III. 325. 1637.
Gysbreght van Aemstel (Voorfpel van).	III. 332. 1637.
Gysbreghtsfoon (Op Jan).	II. 532. 1625.

HAE—HEN.

H.

Haen Kalkoen (Op)	III.	102. 103.	1630.
Haer (Den doorluchtigen jongeling Paulus ter) . .	VI.	728.	1655.
Haerlemmermeer (Op het uitmalen van 't). . .	IV.	368.	1642.
<i>Haesbaert en C. van Tongerlo (Op 't Houwelijck</i> <i>van Jacob)</i>	I.	19.	1605.
Halman (Lijckdicht op Hendrick)	XI.	241.	1668.
Hanegekraey	IV.	386.	1643.
Harpoen	III.	62.	1630.
Hartebreker	IV.	385.	1643.
Hasfelaer (Op Nikolaes)	II.	765.	1629. 1635.
Havenschendery op Bergen	X.	473.	1665.
Hecuba (Klinckert op)	II.	232. Nal. 16.	1625.
Heerlijkheit der Kereke (De)	X.	161.	1663.
Heerlijkheyd van Salomon (De)	I.	339.	1620.
Hegenits (In het flamboeck van Godefried) . .	IV.	371.	1642.
Heiblok (Aen Jakob)	IV.	757.	1645.
Heilbegeerigen lezer (Aen den).	IX.	608.	1662. 1659.
Heimbach en M. van Block (Ter bruilofte van P. van).	VII.	770.	1659.
Helden Godes des Ouden Verbonds (De) . . .	II.	11.	1620.
Hemelvaart-Zangh	I.	304.	1616.
Hendrick den III (Ter gedachtenis van) . . .	IX.	645.	1662.
Hendrick IV (Op de vertooning des Huwlijx van)	III.	445.	1638.
Henricus de Groote (Uitvaart enz. van). . .	I.	28.	1610.
<i>Henriëtte de Bourbons ontfelde grootmoedigheid.</i> .	VI.	3.	1649.

HEN—HON.

Henriëtte Marie t' Amsterdam	IV. 124.	1642.
Herderskout tusfchen Melibeus en Tityr	V. 681.	1648.
Herkules in Trachin, Treurfpel	XI. 179.	1668.
Herfcheppinge van Ovidius	XI. 275.	1671.
Heyn (Op P. P.)	II. 764.	1629.
Heyns (Op Zacharias).	II. 200.	1623.
Heyns (Op de Sinnebeelden van Zacharias) . .	II. 336.	1625.
Heyns (Op de vertalinge van Bartas door) . .	II. 199.	1623.
Heyns (Op den weghwijfer ter Saligheyd van Zacharias)	III. 27.	1629.
Hierufalem verwoest, Treurfpel	I. 661.	1620.
Hinlopen (Op Juffrouw Anna).	VI. 172.	1653.
Hinlopen en S. de Wael (De bruiloft van J. J.)	IV. 155.	1642.
Hinlopen (Aen Katharijne en Anna).	VI. 173.	1653.
Hinlopen Tijmen Vermaes en U. van Bergen (Ter bruiloft van Jacob)	VI. 176.	1653.
Hinlopen Vermaes (Opdraght aen J.)	XI. 181.	1668.
Hippolytus of Rampfalgige kuysheid, Treurfpel .	II. 669.	1628.
Hippomenes	X. 479.	1665.
Hippomenes	X. 480.	1665.
Hippomenes	X. „	1665.
Historifchilderyen enz. in Burgemeesterskamer enz. (Op de).	VI. 613.	1654.
Historifchilderyen ter cere der Keurvorftinne enz.	VI. 615.	1654. 1659.
Hondeſlagers (Aen alle)	III. 191.	1634.
Honigkorf.	III. 470.	1638.
Honiwood en M. van Vlooswijk (Ter bruilofte van R.)	IX. 620.	1662.

HOOFD—HUW.

Hoofd (Den Heere C. P.)	I. 663.	1620.
Hoofd (Op het overlijden van C. P.)	II. 525.	1626.
Hooft en M. van der Hoeve (Ter Bruilofte van A. Hellemans)	VI. 368.	1654.
Hooft (Op Catharina)	VII. 731.	1658.
Hooft en H. Hellemans (Bruyloft-Bed van P. C.)	II. 633.	1627.
Hooft onnavolghelijk	V. 696.	1648.
Hooft (Op P. C.)	IV. 6.	1640.
Hooft (Spore aen P. C.)	III. 268.	1636.
Hooft en K. de Vries (Trouringh aen P. W.) .	III. 104.	1630. 1631.
Hoogerbeets (Op Rombout)	II. 323.	1625.
Hoorn (Op de wijdtvermaerde Zeeltadt)	VI. 362.	1654.
Hoorn (Aen Mevrouw Anna van)	VIII. 7.	1659.
Hoorn (Op Mevrouw Anna van)	VIII. 87.	1659.
Hoorn (Op het jaergetijde van Anna van) . . .	IX. 227.	1661.
Hoorn (Ter lijkstaetse van Anna van)	XI. 97.	1668.
Hoorn (Aen Simon van)	IX. 637.	1662.
Horatius Flaccus Lierzangen (Q.)	VI. 385.	1654.
Huwlijck-Zangk tussehen Godt en de Geloovige Ziele	II. 109.	1620.
Hulst (Op de afbeeldinge van G.)	VI. 622.	1655.
Hulst (Op het vertreck van G.)	VI. 623.	1655.
Hulst (Op)	VI. 632.	1655. 1657.
Hulst (Graslechrift voor A. van der)	X. 585.	1666.
Hulst (Graslechrift voor A. van der)	X. 586.	1666.
Hulst (Ter nagedachtenisse van A. van der) . .	X. 585.	1666.
Hulst (Uitvaert van A. van der)	X. 583.	1666.
Huwlijckst.	IV. 156.	1642.

HUY—INH.

Huybert (Opdracht aen M ^r . A. de)	II. 233.	1625.
Huydecoper (Opdraght aen Joan).	VII. 41.	1657.
Huydecoper (Opdraght aen Joan).	VIII. 667.	1660.
Huydecoper (Opdraght aen Joan).	X. 599.	1666.
Huydecoper (Op het marmerbeelt van Joan) . .	VI. 725.	1655.
Huydecoper en S. Coymans (Ter bruilofte van J.)	VI. 739.	1656.
Huygens (Aen Konstantijn)	V. 13.	1646.
Huygens, by het overlijden zijner gemalin (Aen).	III. 305.	1637.
Huygens (Op de ledige uren van Const.) . . .	II. 673.	1628. 1625.
Huygens (Vredewensch aen Const.)	III. 172.	1633.
Huyghens (Spore aen Christiaen)	VII. 11.	1656.

J.

Jachtzang aen J. Mauritius, enz.	VI. 734.	1656.
Jaeger van Eikhof (Op den)	VI. 175.	1653.
Jaerzangh	I. 303.	1616.
<i>Jaght van Cupido</i>	I. 768.	1607.
Jammerklaght over de gruwzame verwoesting van		
Londen	X. 666.	1666.
Jeptha of Offerbelofte, Treurspel	VIII. 5.	1659.
Jeptha (Op het Treurspel van).	II. 331.	1625.
Ifigenia, Treurspel	X. 597.	1666.
Ilias van de Medicis (Op de)	IV. 149.	1642.
Imſterraadt en P. K. Wichems (Ter bruilofte van		
F. van)	X. 572.	1666.
Inhoudt van Koning Edipus.	VIII. 673.	1660.

INNO—JUN.

Innocent X (Aen)	IV. 412.	1644.
Innocent X (Aen)	IV. 413.	1644.
Innocent de Tiende (Olijftack aen)	IV. 411.	1644.
Inwijdinge der Schilderkunfte, enz.	VI. 380.	1654. 1653.
Inwydinge van 't Stadthuis, enz.	VI. 659.	1655.
Inwyng van den Christen Tempel, enz.	III. 86.	1630.
Inwyng der Doorluchtige Schole, enz.	III. 135.	1632.
Inwyng van 't gelaurierde Princebeelt	III. 869.	1632. 1630.
Joan van Oostenrijk (Op Z. K. H. Don)	VI. 755.	1656.
Joannes de Boetgezant	X. 3.	1662.
Joannes Mauritius (Aen)	X. 5.	1662.
Johan Maurits (Op Flincks afbeeldinge van)	VII. 777.	1659.
Johan Maurits — als voren.	VII. 778.	1659.
Johan Maurits (Op het geluckigh ongeluck van).	X. 410.	1665.
Jonekvrouwen van Vrieslandt, enz. (Dedicatie aen de)	I. 771.	1607.
Joodsche Rabbijnen (Klinckert aen de)	I. 667. Nal. 60.	1620.
Joost (Op).	III. 96.	1630.
Joseph in Dothan, Treurspel.	III. 727.	1640.
Joseph in Egypten, Treurspel	III. 801.	1640.
Ifabella Clara Eugenia (Op het overlijden van)	III. 189.	1633.
Italiaensche schildery van Sufanna (Op een)	V. 532.	1646.
Jubeljaer van P. Rovenius	VI. 27.	1649.
Junius (Aen François).	V. 3.	1645.
Junius (Aen François).	V. 4.	1645.

KAB—KLA.

K.

Kaban (Op 't instorten der steenen galery by den Heer van)	X. 489.	1666.
Kabrools ontleding (Op B.)	III. 473.	1638. 1633.
Kamay en A. Koppesen (Ter Bruiloft van S.)	VII. 666.	1658.
Kampen (Op Jacob van)	VII. 611.	1657.
Kampen (Op de dood van Maghtelt van)	II. 197.	1623.
Kampen (Ter gedachtenisfe van Nikolaes van)	III. 323.	1637.
Kandia op haer niterste	XI. 259.	1669.
Karel Gustaef (Op).	IV. 410.	1644.
Karel Stuart (Op)	VIII. 104.	1660.
Karel Stuart (Op)	VIII. 105.	1660.
Karel Stuart (Opgang van)	VIII. 107.	1660.
<i>Karel Stuarts gemartelde Majesteit</i>	VI. 5.	1649.
Kas (Uyt het flamboeck van Christiaen)	III. 146.	1632.
Kenteeken des Afvals	IV. 432.	1645.
Kerkrink (Geboortekrans voor Katrine).	IV. 370, (758.)	1642. 1645?
Kersliedt	IV. 357.	1642.
Kersliedt	IV. 359.	1642.
Keulen (Op)	VI. 104.	1651.
Keurgedicht op J. Mauritius enz.	VII. 620.	1657.
Keurvorst (Op het verongelucken van den jongen)	II. 766.	1629.
Keyzer (Op Henrik de)	II. 123.	1621.
Keyzeren, Koningen enz. (De vertaelder aen)	I. 340. Nal. 50.	1620.
Kinderen van A. de Graeff (Op de).	VII. 732.	1658.
Kinderlijk	III. 157.	1632.
Klaghte.	III. 628.	1639.

KLA—KON.

Klaghte over den ondergangh van Aken . . .	VI. 750.	1656.
Klaghte over de wederspannelingen in Groot Brittanje.	IV. 388.	1643.
Klaghte over het verbranden van 't Stadthuis. .	VI. 114.	1652.
Klaghte over het verongelucken der kerek van S ^{te} . Katherina.	IV. 422.	1645.
Klara (Lofzang op S ^{te} .)	VI. 356.	1654.
Kleefliche Hofzwaen (De).	V. 535.	1646.
Klelia van Hoogenhuis (Op de)	VI. 382.	1654.
Klinekert.	II. 339.	1625.
Klinek-Ghedicht	I. 650.	1617.
<i>Klinkdicht op d' ondergang van de Spaense vloot</i> .	III. 124.	1631.
Kloekmuziek t' Amsterdam (Op het).	IX. 235.	1661.
Kloek (Op Peter)	VII. 726.	1658.
Kniedicht op het plaetsen van Barnevelt in den Hemel	III. 26.	1629.
Knipzang	X. 475.	1665.
Koenerding (Aen)	VII. 702.	1658.
Koevorden (Op 't veroveren van).	XII. 38.	1672.
Kokermans (Op Judith)	III. 160.	1632.
Koning (Aen den)	III. 132.	1631.
Koning David in Ballingschap, Treurspel . . .	IX. 1.	1660.
Koning David Herstelt, Treurspel	IX. 77.	1660.
Koning Edipus uit Sofokles, Treurspel	VIII. 665.	1660.
Koningen van Vrankrijk (Op de afbeelding eeniger)	IX. 649.	1662.
Koningh-Dooders van Engelandt (Op de) . . .	VI. 7.	1649.
Koningklijke Harp, aen K. van Kampen (Op de)	III. 717.	1639.
Koningklijke Idea (De)	VI. 164.	1653.

KON—KUN.

Koningsmarck (Lauwerkrans ter gedachtenis van

C. C. van).	XI. 262.	1669.
Koorzang	IV. 459.	1645.
Koperen aerdtkloot (Op den)	V. 563.	1647.
Koperen duim van 't beelt van Alva (Op den) .	III. 270.	1636.
Koridon	X. 478.	1665.
Korporaelſchap des Heeren van Swieten (Op het)	III. 457.	1638.
Korver (De vertaelder aen D.)	I. 341.	1620.
Koster (Op D ^r . Samuel)	IV. 7.	1640.
" " " "	IV. "	"
Kracht (Op M ^r . Steven)	VI. 193.	1653.
Krachteloofe Papenblixem	II. 319.	1625.
Kraenevelt (Op).	IX. 628.	1662.
Kretzers Maria Magdalena (Op M.)	V. 772.	1648.
Kristdoop door Veronees (De).	V. 525.	1648.
Kristelijk Gedult (Het)	IV. 623.	1645.
Kriftine (Afbeelding van)	VI. 159.	1653.
Kriftine " "	VI. 161.	1653.
Kriftine (Danckoffer aen).	IV. 409.	1644.
Kriftine (Op).	VI. 163.	1653.
Kriftine (Op Koningin)	IV. 409.	1644.
Krombalek en T. Roemers (Tortſen van A.) . .	II. 184.	1623.
Kruisklacht	IV. 361.	1642.
Kruysbergh (De)	II. 227.	1624. 1640.
Krulis (Maeghdepalm voor M.).	VII. 687.	1658.
Kunstgenooten van S ^t . Lukas (Aen de)	VI. 387.	1654. 1653.
Kunstkroon van den Koning van Groot Brittanje.	VIII. 119.	1660.

LAM—LOD.

L.

Lam (Ten bruiloft van het)	XII.	55.	1674.
Lambrecht Jacobsz. met A. Antonisz. (Aen) . .	II.	116.	1620.
Lange (Op D. de)	V.	524.	1646.
Lange (Op D. de)	V.	525.	1646.
Lants nieuwe Raethuis (Op 's)	IX.	222.	1661.
Lastmans Offerstaetie	V.	767.	1648.
Lastman (Op Peter)	VI.	34.	1649.
Leeuw (Op den geboeiden en ontboeiden) . . .	VI.	73.	1651. 1656.
Leeuw (Gesprek op den)	V.	558.	1647.
Leeuw aen bant voor D. Leeuw en A. Hooft	VI.	96.	1651.
Leeuw en C. de Flines (Ter bruilofte van J.) .	X.	568.	1666.
Leeuwendalers, Lantspel (De)	V.	591.	1648.
Lenertsz. (Eerdicht op 't vertreck van Dr. K.) .	II.	760.	1629.
Leopoldus (Op het kroonen van)	VII.	736.	1658.
Licht der Zeevaart (Op het III ^e Deel van het) .	III.	460.	1638.
Liefde (Gravichrift op J. de)	XII.	45.	1673.
Liefde („ „ „ „)	XII.	46.	1673.
Liefde (Op den onder-amirael J. de).	XII.	46.	1673.
Lijckklagt aen het Vrouwekoor, enz.	III.	218.	1635.
Lijck-offer van Maeghdeburg	III.	126.	1631.
Lijfgevecht tuschen Kuysheid en Minne. . . .	II.	216.	1624.
Linnich en K. de Vries (Ter bruilofte van J.) .	VII.	671.	1658.
Loekhorst en K. Paeuw (Ridderlijk Bancket voor A. van).	IV.	32.	1640.
Lodewijk den XII (Op het zinnebeeld van) . .	IX.	645.	1662.

LOF—MAR.

Lofzangh der Geestelijcke Maeghden.	VII. 690.	1658.
Lofzangh van Maria	IV. 354.	1642.
Lofzangk van S ^{te} . Agnes	VI. 353.	1654.
Lofzangk van S ^{te} . Klara	VI. 356.	1654.
Loiola en Fr. Xaverius (Op de Marmerbeelden der H. Vaderen I. de)	VI. 140.	1652.
Loiola (Op het eeuwgetijde van)	VI. 759.	1656.
Loofwerck aan Diedrick Buifero	XI. 277.	1671.
Looten en Chr. Rutgers (De Hooghtijt van Marten).	VI. 183.	1653.
Louyse Marie (Geluck aen	IV. 750.	1645.
Lucifer, Treurspel	VI. 201.	1654.
Lutma (Op d' afbeeldinge van den ouden)	XI. 257.	1669.
Lutma den Ouden (Op Joannes)	XI. 257.	1669.

M.

Machtelt (Grasfchrift voor	IX. 642.	1662.
Maeghden, Treurspel	III. 547.	1639.
Maeght (Aen de Heilige).	IV. 281.	1642.
Maerfeveen (Op d' afbeelding van J. van)	VI. 724.	1655.
Mander (Op Karel van)	VII. 598.	1657.
Mans (Op)	IX. 641.	1662.
Maria de Medicis (Op de blijde Inkomste van)	III. 447.	1638.
Maria Magdalena (Op S ^{te} .)	IV. 13.	1640.
Maria Stuart (Byfchrift op)	V. 430.	1646.
Maria Stuart (Grasfchrift op)	V. 508.	1646.
Maria Stuart of Gemartelde Majesteit, Treurspel.	V. 431.	1646.

MAR—MIJN.

Maria Stuart (Triomf van)	V. 501.	1646.
Marius (Lijckstaetli op Leonardus).	VI. 129.	1652.
Marius (Op Leonardus)	VI. 131.	1652.
Marius („ „)	VI. 133.	1652.
Mark Aureel en Fauftine (Op)	V. 531.	1646.
Marmerbeelden van Jupijn en Leda (Op de) . .	V. 529.	1646.
Marmeren Pallas van J. Mauritius (Op de) . .	VIII. 95.	1660.
Marmeren beelt van Koning David (Op een). .	VII. 585.	1657.
Marfeille (Op)	IX. 640.	1662.
Martha (Voor de Kapel van S ^{te}).	IX. 647.	1662.
Martiaels Byfchrift voor M. Cicero	IV. 247.	1642.
Mas-Anjello (Op)	V. 554.	1647.
Maydeuntjes	IV. 117.	1642.
Maximiliaen Hendrick (Ter blijde maeltijt van) .	IX. 650.	1662.
Medaellie voor de Gomarifte kettermeester. . .	III. 70.	1630.
Medaillie van K. Tacitus (Op een)	II. 335.	1625.
Meer (Op Mr. Joan de)	VI. 124.	1652.
Merkuur (Op den flangeflaf van)	III. 451.	1638.
Metz (Lijcklaght over Zacharias de)	IX. 230.	1661.
Meurs (Antwoort voor H.)	III. 161.	1632.
Meurs (Op de fchrijfkunst van H.)	III. 159.	1632.
Meurs („ „ „ „ „)	III. 160.	1632.
Mier in ambersteen (Op een)	IV. 375.	1642.
Mijne afbeeldinge door Sandrart (Op)	IV. 7.	1640.
Mijne afbeeldinge door F. de Koning (Op). . .	VI. 109.	1651.
Mijne afbeeldinge door G. Flinck (Op)	VI. 629.	1655.
Mijne afbeeldinge in het klein enz. (Op) . . .	VII. 13.	1656.
Mijne afbeeldinge door K. van Mander (Op) . .	VII. 602.	1657.

MIJN—NAR.

Mijne afbeeldinge door C. de Vischer (Op) . .	VII. 617.	1657.
Mijne afbeeldinge door F. de Koning (Op) . .	IX. 629.	1662.
Mijne print door L. van Leiden (Op)	VI. 53.	1650.
Mijne schildery in MDCLIII (Op)	VI. 191.	1653.
Minne deuntjes	X. 467. 477.	1665.
Misbruick des Kerekelijcken bans	II. 148.	1622.
Monsters onzer Eeuwe (Op de).	VI. 75.	1650.
Montrose (Grafnaelt van).	VI. 91.	1651.
Moordpasquil	II. 149.	1622.
Morandt (Op de verzen van)	II. 568.	1626.
Morgenwecker der Sabatisten	IV. 391.	1644.
Morstin (Op Tobias)	VII. 595.	1657.
Mofart (Op den Zendbriefschrijver van Daniël) .	III. 197.	1634. 1633?
Motman (Op Adriaen).	VII. 789.	1659.
Moyfes Gezang	II. 132.	1622.
Mundus vult decipi.	IV. 396.	1644.
Musch (Graftehrift op een)	VI. 68.	1650.
Musch van Susanne Bartelot (De).	III. 271.	1636.
Muschken (Waerschuwing voor het)	III. 277.	1636.

N.

Nachtegael van Amisfort (De)	VII. 612.	1657.
Naelde te Blois (Op het omstorten der). . . .	IX. 646.	1662.
Narbonne (Op)	IX. 634.	1662.
Narbonne (Op)	IX. 636.	1662.
Narbonne (Op)	IX. 638.	1662.

NAR—ONV.

Narcisfus	X. 478.	1665.
Neêrlaegh. der Turksche vlote (Op de)	VI. 39.	1649.
Neptuun, Merkuur en de Amsterdamsche Maeghd.	III. 405.	1638.
Nereus Voorspelling	II. 202.	1623.
Neufville (Op den Gedenckpenning, vereert aen Maria de)	X. 564.	1666.
Nicolaesz en A. Simons (De Haven aen Jan) .	III. 106.	1630. 1627.
Nieuwjaer voor Smout.	II. 759.	1629.
<i>Nieuw-Jaers-Liedt</i>	I. 24.	1607.
N. N., een Akenae (Op)	X. 350.	1664.
Noah, of Ondergang der Eerste Werelt, Treurspel.	XI. 21.	1667.
Nobelaer (Aen C.)	X. 493.	1666.
Nooms en B. A. Ram (Ter bruilofte van). . .	VI. 747.	1656.
Noodweer tegen Turkyen	IX. 241.	1661.
Noordfche Nachtegael (De)	II. 681.	1628. 1657.

O.

<i>O Heer wil my verlossen, enz.</i>	VII. 610.	1657.
Oldenbarnevelt (Op de afbeeldinge van). . .	II. 315.	1625.
Oldenbarnevelt (Het stockskén van J. van). . .	II. 314.	1625.
Oldenbarnevelt (Jaergetijde van)	III. 116.	1631.
Ontfangen van Moses wet (Op het)	VI. 614.	1654.
Ontheiligen van het Sakrament (Op het) . . .	IV. 616.	1645.
Ontfot van Piet Heins buit (Op het)	II. 763.	1629.
<i>Onverwacht gerucht van des kardinaels eerste vlucht.</i> (Op het).	III. 175.	1633. 1635.

ONW—OVI (BRIEF).

Onweder van 's Lants Busfekruit te Delft (Op het)	VI. 314.	1654.
<i>Oorlofsliedt</i>	I. 772.	1607.
Oostindisch Huys (Op het)	III. 448.	1638.
Oostindisch fchip, dat de Koningin naer haeren naem noemde (Op het).	III. 455.	1638.
Op het vertreck zijner Excellentie.	IV. 628.	1645.
Op 't woort: daer is foo yets	II. 208.	1623.
Opdraght der afbeeldinge van Prins Willems graf	II. 121.	1621.
Optocht der fchutterijen te Amfterdam (Op den)	XI. 236.	1668.
Oranje en Brittanje (De Hymen van)	IV. 143.	1642.
Oranje May-Liedt	II. 562.	1626.
Os (Op D. van).	VI. 108.	1651.
Otter in 't Bolwerck (Een)	III. 83.	1630.
Oude Kerck (In een glas in de)	V. 589.	1648.
Oudshoorn (Den Heere Cornelis van)	IX. 151.	1660.
Oudshoorn (Op d' afbeeldinge van Maria van) .	VII. 21.	1656.
Ovidius aen de Nijdigen	XI. 285.	1671.
Ovidius Heldinnebrieven	IV. 159.	1642.
I. Brief. Penelope aen Ulyfles	161.	
II. „ Phyllis aen Demophoon	165.	
III. „ Brifeis aen Achilles	170.	
IV. „ Fedra aen Hippolytus	175.	
V. „ Enone aen Paris.	180.	
VI. „ Hypfipile aen Jafon.	185.	
VII. „ Dido aen Eneas.	190.	
VIII. „ Hermione aen Orefles.	197.	
IX. „ Deianira aen Herkules.	200.	
X. „ Ariadne aen Thefous	203.	

(BRIEF) OVI – PAS.

XI. Brief. Kanace aen Makareus.	209.
XII. „ Medea aen Jafon.	213.
XIII. „ Laodamia aen Protefilaus	219.
XIV. „ Hyperinnestra aen Lynceus	224.
XV. „ Saffo aen Faon.	228.
XVI. „ Paris aen Helena	234.
XVII. „ Helena aen Paris	244.
XVIII. „ Leander aen Hero	251.
XIX. „ Hero aen Leander.	257.
XX. „ Acontius aen Cydippe.	263.
XXI. „ Cydippe aen Acontius.	270.
Ovidius Herscheppinge.	XI. 275. 1671.
Ovidius (Lijekklaght over)	II. 264. 1623.
Oxenstiern (Op het overlijden van Axel)	VI. 373. 1654.

P.

Padbrue (Deuntje aen M ^r . C. T.).	III. 174. 1633.
Palamedes (Klincklicht op)	II. 338. 1625.
Palamedes („ „)	II. 339. 1625.
Palamedes ofte vermoorde Onnoselheyt, Treurspel. .	II. 337. 1625.
Pankras (Dootbaer voor G. N.).	VI. 32. 1649.
Pankras en P. de Waert (Bruiloftzang voor N.). .	IV. 20. 1640.
Papenbroek en M. Koek (Ter bruilofte van Joan van)	VI. 180. 1653.
Papieren Geld	III. 73. 1630.
Paris Oordeel (Op den Gedenckpenning van) . .	VIII. 129. 1660.
Pascha ofte de verlosinge der kind'ren Israëls uit	
Egypten, Tragi-Comedie	I. 37. 1610.

PER—QUE.

Pers (Op Direk Pietersz).	II. 655.	1627.
Pers (Op D. P.)	II. 656.	1627.
Peter en Pauwels, Treurspel	IV. 41.	1641.
Petrarcha (Op d' afbeeldinge van).	IX. 649.	1662.
Pinxterbloem van Schotland (De).	VI. 93.	1651.
Pinxter-Zangh	I. 305.	1616.
Pinxter-Zangh	I. 306.	1616.
Piso (Behoude Reys aen Willem).	III. 281.	1636.
Plato en Aristoteles.	IV. 38.	1641.
Plomp (Op C. G.)	III. 471.	1638.
Poeten tegens de Conlistorie (De).	II. 761.	1629.
Poictiers (Op)	IX. 631.	1662.
Pol (Lijekklaght op Harmen van de).	IV. 747.	1645.
Pol (Gravechrift op Harmen van de).	IV. 749.	1645.
Pol en D. van Gerwen (De Bruyloft van J. van de)	III. 249.	1637.
Polen (Aen de Gezanten van)	IV. 754.	1645.
Polen (Op de Koninklijke Bruit van).	IV. 755.	1645.
Polen („ „ „ „ „ „)	IV. 756.	1645.
Pompe en A. van Beveren (Geluck aen M.) . . .	III. 303.	1637.
Pont du Gard (Op den)	IX. 640.	1662.
Princelied	II. 298.	1625.
Prometheus enz. (Op den)	VII. 20.	1656.
Protecteur Weerwolf	VI. 158.	1653.

Q.

Quellyn (Op den Nederlandſchen Fidas Artus) .	VI. 723.	1655.
Questiers (Op Katharina).	VII. 656.	1658.

QUE—ROE.

Questiers (Op de tekeningen van Saffo). . . . VII. 657. 1658.

Questiers (Gravfechrift op K.) XI. 253. 1669.

R.

Radt van Avonture (Het) IV. 394. 1644.

Raetfel I. 310. 1613.

Raetfel VI. 74. 1651. 1650.

Raetfel VI. 112. 1651.

Raetfel X. 160. 1663.

Reael (Aen den Heer M^r. Laurens) II. 566. 1626.

Reael (Op den Heer L.) II. 675. 1628.

Reael (Tot verlosfinge van den Hr.) II. 676. 1628.

Reede (Aen G. A. van) VIII. 117. 1660.

Rey van Bacchanten III. 287. 1636.

Reynst (Op L.) VIII. 117. 1660.

Reynst en Alida Bickers van Swieten (Op de
afkomfte van L.) XI. 95. 1668.

Rhijnftroom (De) III. 28. 1629.

Rhosne en Arrar (Aen de) IX. 635. 1662.

Riceen en H. Augustijns (Ter bruilofte van
Ventidius) VII. 663. 1658.

Ridderschap van Amsterdam, enz. (De) . . . VIII. 115. 1660.

Rijexkloot van Vranckrijck (Vertooninge der) . . III. 454. 1638.

Rijn (Aen Margaretha van). . . . VII. 23. 1656.

Roelandt (Op) IX. 639. 1662.

Roemers (Op de geboorte van Anna) II. 209. 1624.

ROE—SCHE.

Roemers (Aen Maria Tesfelfchade)	III. 483.	1639.
Rome (Op)	VI. 104.	1651.
Rommelpot van 't Hanekot (De)	II. 582.	1626.
Roode paert t' Enckhuizen (Op het)	IX. 221.	1661.
Roomfche Lamp (Op een)	IV. 375.	1642.
Roomfche Lier (De)	III. 198.	1634.
Roscius (Op Anthonie)	II. 213.	1624.
Roscius (Op het verongelucken van D'.)	II. 212.	1624.
Rosmond, Treurspel (Begin van)	III. 467.	1638.
Roskam	III. 57.	1630.
Rovenius (Op de afbeeldinge van F.)	VI. 107.	1651.
Ruyter (Op d'afbeeldinge van M. de)	X. 587.	1666.
Rys (Op de afbeelding van Hans de)	II. 576.	1626. 1623.

S.

Salmoncus, Treurspel	VII. 29.	1657.
Salomon, Treurspel.	V. 697	1648.
Samenspraecck ('t)	II. 323.	1625.
Samfon of Heilige Wraeck, Treurspel	IX. 149.	1660.
Samfons Graffchrift.	IX. 212.	1660.
Sandrart (Klaghte aen J.)	IV. 16.	1640.
Sandrart (Op Joachim)	IV. 8.	1640.
Schaep (Geluck aen Geeraerd).	III. 290.	1637.
Scheepskroon behaelt door J. van Galen	VI. 147.	1653.
Scheepvaert enz. (Hymnus of Lofzangh over de).	I. 132.	1612.
Schenckaedje der Keizerlijke Wapenkroon (Ver- tooning van de)	III. 453.	1638.

SCHI—SPRO.

Schild des Geloofs	IV. 449.	1645.
Schoonheit (Op de).	III. 805.	1640.
Schouten (Klinckert op de Reyse van)	I. 776.	1618.
Schouwburg (Boven de poort van den)	III. 319.	1637.
Schouwburg (Op den Nieuwen)	III. 335.	1637.
Schouwburgdichtjes.	III. 320—323.	1637.
Schrijver (Op de boeten, betaelt door P.).	II. 322. Nal. 25.	1625.
Schrijver (Op de Oude Hollandfche gefchiedenissen van P.)	V. 518.	1646.
Schrijver (Ter begrafenisfe van P.)	VIII. 102.	1660.
Seghers (Byfchrift voor Daniël)	V. 555.	1646.
Serwouters (Op Peter)	III. 100.	1630. 1640.
Sineesch Treurfpel van Joannes Antonides (Op het)	XI. 16.	1667.
Six (Danckoffer aen)	VI. 648.	1655.
Six (Op Joan)	VII. 728.	1658.
Six en Margarite Tulp (Ter bruiloft van Joan)	VI. 644.	1655.
Slaepende Venus van F. de Koning (Op de)	VII. 14.	1656.
Slaepende Venus	VII. 16.	1656.
Slotdicht	VI. 55.	1650.
Snellius (Klinckert op Dr. Willebrordus)	II. 139.	1622.
Sofia Amalia (Op)	VII. 600.	1657.
Sophompancas of Jofeph aen 't Hof, Treurfpel	III. 215.	1635.
Speelman (Op Kornelis)	XI. 86.	1668.
Speelûrjft tusfchen Apollo en Pan	VI. 334.	1654.
Spiegel van Maria Spieghel.	III. 292.	1637.
Spieghel (Op d'afbeeldinge van Cornelia)	IV. 31.	1640. 1624?
Spierings gefalt-verwifeling.	III. 544.	1638.
Sprookje van Reyntje de Vos	II. 627.	1627.

STA—THU.

Staeckmans (Groete aen G.)	III. 205.	1634.
Staetwecker	VII. 743.	1658.
Stamboeck (In zeker)	V. 564.	1647.
Steene brugh op den Aemtel (Op de)	III. 442.	1637.
Storm (Op den burgerkrijgh der Romeren, door)	II. 201.	1623.
Strafford (Op den Graef van)	IV. 114.	1641.
<i>Strijt of kamp tusfchen Kuysheyd en Geyftheyd</i>	II. Nak. 8.	1624.
Suickerliet.	X. 467.	1665.
Sweling (Op Diedrick)	V. 557.	1647.
Sweling (Het orgel in de Rouw over D.)	VI. 125.	1652.
Swelingh (Op Mr. Joan Pieterfen)	II. 162.	1623.
Swieten (Op het korporaelfchap des Heeren van).	III. 457.	1638.
Syen (Op Elifabeth)	XII. 26.	1671.

T.

Tafelkrans voor.... Hulft gefneden (Op den).	VI. 626.	1655.
Tafelzilver, gewroecht op 't inhuldigen van Christoffel Bernard, Bifchop van Munfter.	VI. 65.	1650.
Teeling (Bloetbeuling voor M.)	VI. 87.	1651.
Teeling (Op d'oproerigheid van M.)	VI. 86.	1651.
Teems en Aemtel (De Bruiloft van).	VIII. 112.	1660.
Tesfelfchades Huwelijck (Op)	II. 194.	1623.
Text.	III. 52.	1630.
Teylingen (Uitvaert van Augustijn van).	XI. 245.	1669.
Thouloufe (Op)	IX. 637.	1662.
Thuanus (Aen)	III. 147.	1632.

TIJD—TROU.

<i>Tijd-Meeting</i>	XII.	59.	1674.
Tijdslicht op de Grondsteenlegginge van 't Stadhuis.	V.	776.	1648.
Tittelprint van d' Altaergeheimenissen (Op de) .	IV.	457.	1645.
Tityrus aen den Rhijn (?)	II.	325.	1625.
Toets-steen, geeft voor Vondels Poëzy, enz . .	VIII.	122.	1660.
Tol van Z. Majesteit van Zweden, enz. (Tot). .	II.	689.	1628.
Tooneel des Aerdtrijs (Op het).	III.	463.	1638.
Tooneelbegunstigers (Aen alle)	X.	269.	1663.
Tooneelbroeders van Leopoldus (De).	VI.	145.	1653.
Tooneelkrans aen N. van Vlooswijk, enz . . .	IX.	239.	1661.
Tooneelpoëzy aen K. van Vlooswijk, enz. (De) .	VII.	41.	1657.
Tooneelschilt of Pleitrede, enz.	VI.	317.	1654. 1661.
Tours (Op)	IX.	632.	1662.
Triomf over Funen.	VII.	749.	1659.
Triomf van Bacchus, enz. (Op den)	VII.	19.	1656.
Triomf van Koppenhagen, enz.	VII.	747.	1659.
Triumfe over de geboorte van Philippus Prosper			
Andreas.	VII.	635.	1658.
Triumferts over de neerlaegh der Konincklijke			
vloete, enz.	III.	122.	1631.
Triumfeerend Vierwerk, enz.	VII.	747.	1659.
Triump (Op de afbeeldinge van K.	X.	588.	1666.
Triump (Op de afbeeldinge van M. H.	VI.	157.	1653.
Triump (.	VI.	158.	1653.
Triump (Ter geleentnisse van M. H.	VI.	156.	1653.
Triump (Ter eijndert van	VI.	155.	1653.
Triump (.	II.	195.	1623.
Triump (.	II.	195.	1623.

TROU—UUR.

Troupenning (Op een).	II. 196.	1623.
.. .. .	II. 196.	1623.
Tulp (Op de Bespiegeling der Geneeskunst door D ^r . N.)	VI. 652.	1655.
Tulp (Op het Marmerbeeld van N.)	VII. 723.	1658.
Tulp (Op Margriete)	VI. 651.	1655.
Twalefjarigh Bestant (Op het)	I. 27.	1609.
Tweedraght der Christe Princen (Op de)	III. 626.	1639.
Tytelprint voor Maroos werken (Op de)	V. 11.	1646.

U.

Uit den CXVIII Psalm	IV. 378.	1643.
Uit Horatius	VI. 620.	1654.
Uit Juvenael	IV. 377.	1643.
Uit Klaudiaen	IV. 376.	1643.
Uit Martiael	IV. 375.	1643.
Uit Ovidius	IV. 376.	1643.
Uitdeelen der granen enz. (Op het)	VI. 612.	1654.
Uitdeelen der prijzen enz. (Op het)	IX. 226.	1661.
Uiterlijke kerk (Van d')	IV. 617.	1645.
Uitvaert van mijn dochterken	II. 526.	1626.
Uitvaert van Orfeus	VI. 327.	1654.
Uladislaus, Koning van Polen (Op)	IV. 756.	1645.
Urbaen den Achtsten (Op)	II. 659.	1628.
Utrecht (Op d' afbeelding van).	VI. 364.	1654.
Uurwerck van 't paleis te Parijs (Onder 't)	IX. 644.	1662.

UYT—VER.

Uytbreiding over den 19 ^{den} Pfalm.	II. 150.	1622.
Uytroep der verloren vrijheit, enz.	III. 79.	1630.
Uytenbogaert (Op Johan).	II. 320.	1625.

V.

Vaderen (De)	I. 319.	1616.
Vaders van het O. Mannenhuis en Weeshuis		
(Aen de)	X. 357.	1664.
Val der reuzen (Op den).	V. 529.	1646.
Valſche druckmunt, enz. (Tegen de)	IX. 143.	1660.
Vechters (Den Heere Joan).	III. 803.	1640.
Vechtſang voor Teſſelſchade	II. 164.	1623.
Veen (Aen Apollonia van)	III. 188.	1633.
Velius (Op Th.).	V. 550.	1647.
Venus door Flinck geſchildert (Op)	VIII. 92.	1660.
Venus „ „ „ („)	VIII. 93.	1660.
Vergelijking van de verloſing der kinderen		
Israëls, enz.	I. 118.	1610.
Vergift der Geestdrijveren (Tegen het)	II. 572.	1626.
Verkopinge der Italiaenſche Schilderyen (Op de).	XII. 43.	1673.
Verloſinge van Valencijn (Op de)	VI. 753.	1656.
Vermaeckelijke Inleydinghe tot de Vorſteliſke		
Warande	I. 393.	1617.
Verovering van Grol	II. 599.	1627.
Verſchuur (Graſſchrift voor Joan)	XI. 251.	1669.
Vertaeler — van Sophompaneas — aen alle Neder-		
landers (De)	III. 217.	1635.

VER—VIR.

Vertaling van een Graffchrift, enz.	V. 504.	1646.
Vertooninge op het huwelijk van François de Medicis.	III. 452.	1638.
Vertooningen by de inkomste van Maria de Medicis.	III. 445.	1638.
Vertooningen in den Salmoncus	VII. 115.	1657.
Vertroosting aen de ouders van Ifabelle	III. 129.	1636.
Vertroosting voor de ingezetenen van Hollandt, enz.	VI. 80.	1651.
Viane (De drijfkunst van)	XI. 254.	1669.
Viane (Op Paulus van)	XI. 253.	1669.
Vier wterite	I. 301.	1616.
Vierbaeck van Ignatius de Lojola (De)	IV. 621.	1645.
Vijf Zinnen (Op de)	V. 520.	1646.
Vijf Zinnen (Op de)	V. 523.	1646.
Vinckenroy (Sege-Sang ter eere van G. van) . .	III. 283.	1636.
Virgilius Maroos Wercken in proza (Publius). .	V. 9.	1646.
Herderszaugen	V. 35.	
Tityr. Eerste Herderskout	37.	
Alexis. Tweede	41.	
Palemon. Derde	44.	
Pollio. Vierde	49.	
Dafnis. Vijfde	52.	
Silenus. Zeste	56.	
Melibeus. Zevenste	60.	
Toveres. Achtste	63.	
Meris. Negende	67.	
Gallus. Tiende	70.	
Lantgedichten	V. 73.	
Het Eerste Boeck	75.	
Het Tweede	90.	

VIR.		
Het Derde Boeck		105.
Het Vierde „		120.
Eneas	V.	135.
Het Eerste Boeck		137.
Het Tweede „		159.
Het Derde „		182.
Het Vierde „		203.
Het Vijfde „		225.
Het Zeste „		250.
Het Zevenste „		275.
Het Achtste „		298.
Het Negende „		319.
Het Tiende „		341.
Het Elfde „		367.
Het Twalefde „		393.
Virgilius Maroos Wercken in rijm (Publius) . .	VIII.	127. 1660.
Herderszangen	VIII.	137.
Tityr. Eerste Herderskout		139.
Alexis. Tweede „		145.
Palemon. Derde „		148.
Pollio. Vierde „		155.
Dafnis. Vijfde „		159.
Silenus. Zeste „		163.
Melibæus. Zevende „		168.
Toveres. Achtste „		173.
Meris. Negende „		178.
Gallus. Tiende „		183.
Lantgedichten	VIII.	187.
Het Eerste Boeck		189.
Het Tweede „		210.

VLA—VOOR.

Het Derde	„	232.
Het Vierde	„	253.
Eneas VIII.	273.
Het Eerste Boeck	275.
Het Tweede	„	304.
Het Derde	„	334.
Het Vierde	„	361.
Het Vijfde	„	388.
Het Zeste	„	422.
Het Zevenste	„	459.
Het Achtste	„	490.
Het Negenste	„	521.
Het Tiende	„	554.
Het Elfde	„	591.
Het Twalefde	„	628.
Vlaming van Oudshoren (Op D. de). IV.	369. 1642.
Vlieger (Op d'uitvaert van Jacob)	. . . VI.	106. 1651.
Vlooswijk (Op C. van)	. . . VII.	725. 1658.
Vlooswijk (Op het inhuldigen van Nikolaes van).	X.	591. 1666.
Vlooswijk (Den Heere C. van)	. . IX.	79. 1660.
Vlooswijk (Opvaart van Maria van)	. . IX.	625. 1662.
Vogelhuis te Fontainebleau (Op het).	. . IX.	647. 1662.
Vondel aan zijn afwesenden vriend	. . IV.	416. 1644.
Vondel (Op het overlijden van Anna van den)	XII.	62. 1675.
Vondel (Uitvaart van Maria van den)	. X.	164. 1663.
Vondel (Op het overlijden van Willem van den).	II.	662. 1628.
Vondel („ „ „ „ „ „ „).	II.	663. 1628.
Vondel (Grasschrift op Willem van den)	. XI.	269. 1670.
Voorfpel van den Zeeftrijt (Op het gezegent).	X.	463. 1665.

VOR—WAE.

Vorstelijke Bruiloft t' Amsterdam.	VII. 756.	1659.
Vorstelijke Bruiloft, (Aenhangsel tot de)	VII. 794.	1659.
Vorstius (Lijekdicht op C.)	II. 147.	1622.
Vos (Klaghte over Cornelia)	III. 177.	1633. 1638.
Vos (Lijekzang over Dionys)	III. 180.	1633.
Vos (Op Jan)	VII. 779.	1659.
Voslius (Den Heere Geeraert)	III. 631.	1639.
Voslius (Op Geeraert).	IV. 5.	1640.
Voslius („ „).	IV. 5.	1640.
Voslius (Op het overlijden van Geeraert)	VI. 30.	1649.
Voslius (Vertroofteringe aen Geeraert).	III. 181.	1633.
Voslius den Jonge (Op Geeraert).	III. 179.	1633. 1640.
Voslius (Op Johanna).	III. 179.	1633. 1640.
Voslius en J. van Veen (Op Mattheus).	IV. 372.	1642.
Vrede (Op de)	VII. 22.	1656.
Vredehoef (Op)	VII. 706.	1658.
Vredevaders (Aen onze)	V. 577.	1648.
Vredezing.	V. 584.	1648.
Vrije Nederlanders (Aen de)	II. 602.	1627.
Vrije Nederlanden (Vreëpilaer der)	XI. 12.	1667.
Vrije Zeevaert naer Oosten	VII. 740.	1658.
Vrije Zeevaert onder Tromp	VI. 142.	1652.

W.

Wachttoreu binnen Utrecht (Op den)	V. 553.	1647.
Waeg-Schael van Holland	II. 567.	1626. 1618.

WAE—WAR. (ADE—HEN).

Wael (Den Heer Joan de)	XI.	23.	1667.
Waerdigheit van den Broek (De)	III.	96.	1630.
Walen Weeshuis (Bede voor het)	III.	194.	1634.
Wandelman (Den E. jongeling Joannes)	VIII.	784.	1659.
Wapenhuis te Parijs (Op het)	IX.	646.	1662.
Warande der Dieren (Vorfelijke)	I.	398.	1617.
Adelaer ende Rave		480.	
Adelaer en Scorpioen		514.	
Aep en de Vos		558.	
De Aep met haer jonghen		408.	
De Arend en de Vos		448.	
Baviaen en de Aep		572.	
De Beer en de Byen		612.	
De Beer met twee Wandelaers		604.	
Boek, Lam en Wolf		510.	
Boer ende Muysken		528.	
De Boer en zijn Honden		572.	
Chameleon		522.	
De Dief en de Huys-Hond		454.	
De Draeck en Oliphant		622.	
D'Elfchenboom ende 't Riet		426.	
D'Exter met Pauwe-veeren		494.	
De Ezel, Buffel, Kameel ende Muyfe		574.	
D'Ezel springt zijn Meester op 't Lijf		450.	
De Geyte en 't Jonghe Wolfken		564.	
De Gier en de Nachtegael		540.	
De hanghende Wolf in 't Schaepsvoll		516.	
De Hafen en Vorfchen		620.	
De Havick en de Voghelen		508.	
De Hennen en 't Veld-Hoen		582.	

WAR. HOUT—VOS).

De Houthacker en 't Bosch	492.
De Katte en den Haen.	566.
De Katt en de Ratten	568.
De Krancke Gier	634.
De Leeuw en 't Peerd	410.
De Leeuw, Ezel en Vos	546.
De Leeuw, Koe en 't Schaep	616.
De Leeuw, met d' andere dieren	472.
De Leeuwe, de Haen en den Ezel	630.
De Os en de gemeste Koe.	478.
De Os en de Vorsch	464.
De ouden Hond en zijn Meester	670.
De oude Oyevaer	646.
D'oude en de jonge Kreeft.	442.
D'overladen Ezel en 't Peerd	458.
De Paauw en de Exter.	476.
De Papegay en de Vos	460.
De Rave en 't Schaep	482.
De Spijfe-draghende Ezel	626.
De Steerteloofse Vos.	506.
De Struys en 't Nachtegaelken	636.
De Valcken en Gieren verſcheuren de Vogels . .	468.
De Vlieghe en Mieren	512.
De Voghel Phoenix.	644.
De Voghelaer en de Oyevaer	584.
De Vorsch, Kat, en de Adelaer	462.
De Vorſchen en haren Koningh	488.
De Vos en de Bock.	610.
De Vos en de Druyven.	498.
De Vos en de Katten	438.

WAR. (DE—KUY.)

De Vos en de Kraen	412.
De Vos en de Leeuw	554.
De Vos en 't Beelt	560.
De Vos, Hond en Haefe	554.
De Vrouwe en Henne	614.
De Wolf en 't Geyken.	490.
De Wolf en 't onschuldig Lammerken	452.
De Wolf in 't schaepskleed voor de koy van 't Schaep.	434.
De Wolf met zijn getuygen tegen 't Schaepken.	606.
De Wolf, 't Verken en de Herder.	552.
De Wolf vervolgt het Schaep	586.
De Zwaen en den Oyevaer.	642.
Den Aep en de Katte	500.
Den Barenden Bergh	618.
Den Haen en den Diamandt	624.
Den Hafe en de Schiltpadde	628.
Den Hondt en de Schaduwe	632.
Den Hont op 't Hoy en den Os	456.
Den wreeden verouderden Leeuw	638.
Een Herder ende een Afgodt	436.
Een Kraey ende 't Schaep	444.
Ezel en zijn dry Meesters	608.
Godtsdienst des Oyevaers	648.
Henne mette Kuycke-Dieven	526.
Het Veld- en Stad Muysken	598.
Jupiter en de Honich Bye	590.
Jupiter en de Slanghe	588.
Kalikoet en den Haen	596.
Katte en Oester	534.
Kuycken-Dief en Koeckoeck	538.

WAR. (OUD—VAN.)

Ouden man en Dood	600.
Paauw ende Nachtegael	414.
Peert en den Ezel	594.
Satyr en Boer	530.
Slanghe en Boer.. . . .	542.
Slanghe en Echel	520.
Sleek en Adelaer	536.
Smit en den Hont	504.
Stier en Ram.	524.
Stier en 't Muysken.	546.
Strijd der Voghelen en der Beesten	486.
Swaluwe ende het Quist-Goed	578.
'T Hart en de Osen.	496.
'T Hart spiegelende aen de Fontein	466.
'T Hert, 't Schaep en Wolf.	563.
'T Jonge Peerdt en den Ezel	502.
'T Onvernoeghde Peerl en d'Ezel	640.
'T Peerd ende 't Hart	471.
'T Peerd ende 't Swijn	592.
'T Serpent en 't Aenbeelt	440.
'T Wilt Vereken en den Ezel.	484.
Van de Leeuw ende 't Muysken	418.
Van de Mier ende Krekkel	422.
Van de Wolven ende Schapen.	416.
Van de Wind, Sonne ende Wandelaer	420.
Van den Basilisco ende 't Wefelken	406.
Van den Eycke ende Olmboom.	404.
Van den Leeuw en de Vos	416.
Van den leugennachtigen Schaepherder	428.
Van den Wolff en de Kraen	426.

WAR. (VAN—WOL) WIL.

Van een hooveerdigh Muildier	432.	
Van 't Droncken Hert	602.	
Van 't Peerdt ende den Voerman.	400.	
Van 't Swijn ende den Wolf	430.	
Voghelaer ende Slanghe	474.	
Voghelaer en de Veld-hoen	580.	
Voghelaer en Vincken	530.	
Wolf en Echel	518.	
Warenar (Op het Kluchtspel)	XI. 267.	1670.
Wasfenaer (Op J. van)	VII. 742.	1658.
Waterbel of verziert Gerucht	II. 570.	1626.
Waterwel te Nismes (Op de)	IX. 638.	1662.
Waveren en Debora de Blaeuw (Ter bruilofte van J. van)	VII. 658.	1658.
Weduwen en Weezenhof van P. Raep (Op het).	V. 774.	1648.
Weeshuis (Op ons).	III. 195.	1634.
Wellekomst aen Z. Hoogheyd (Amsterdams)	II. 668.	1628.
Westerbaen (Aen Jacob).	IV. 616.	1645.
Westerbaen („ „)	VII. 699.	1658.
Westrenen (Ter inwijdinge van G. van)	VI. 35.	1654.
Wickevort (Den Heere Joachim van)	III. 729.	1640.
Wickevort (Geboortekrans voor Katharina van)	III. 724.	1640.
Wijckzangh	II. 223. Nal. 12.	1624.
Wijnbergen (Op Arent van)	VIII. 88.	1660.
Willem den Overwinnaer (Grafschrift voor)	IX. 641.	1662.
Willem van Nasfau (Geboorteklock aen)	II. 529. Nal. 33.	1626.
Willem (Danckoffer aen D. de)	III. 158.	1632.
Wiltzangk.	VI. 169.	1653.

WIN—XAV.

Winius (Op Andreas)	VI. 156.	1653.
Wit (Inwijdinge van Franciskus de)	XI. 264.	1670. 1671.
Witfen (Op Cornelis)	VII. 722.	1658.
Witfen (Op Geeraert Jacobs)	VII. 714.	1658.
Witt (Op M ^r . Joan de)	XII. 35.	1672.
Witt (Op d' afbeeldinge van M ^r . Joan de). . .	XII. 36.	1672.
Witt (Ter eeuwige gedachtenis van Joan de). .	XII. 34.	1672.
Witt en Wendela Bicker (Ter bruilofte van Joan de)	VI. 640.	1655.
Witt (Op Kornelis de)	XII. 36.	1672.
Witte (Guldenjaer van J. de)	V. 516.	1646.
Wittewrongel (Op)	VI. 327.	1654.
Witz (Op Jacob)	II. 694.	1628.
Witz („ „)	II. 695.	1628.
Wolff geluck (De dichter wenscht zijnen Z. Abra- ham de)	I. 147.	1613.
Wolff en A. Block (Mayboom voor J. de). . .	VI. 13.	1649.
Wolff en A. Block (Op den Troupenning van J. de).	VI. 24.	1649.
Wolff en C. van der Veebt (Ter bruilofte van P. de).	X. 465.	1665.
Wolff (Ter gedachtenise van Maria de) . . .	X. 459.	1665.
Wterste Oordeel.	I. 103.	1616.
Wuitiers (Lijckbedde van wijlen Heer J. Bannink).	V. 566.	1647.
Wymers (Op de schildery van Anna)	V. 770.	1648.

X.

Xaveer (Op het Pater-Noster van Fr.)	IV. 364.	1642.
Xaverius (Eeuwgety van Franciscus).	VI. 135.	1653.

YET—ZUY.

Y.

Yet Seldfaems in 's Gravenhaegh.	II. 311.	1625.
Yltroom (Op Antonides).	XII. 27.	1671.

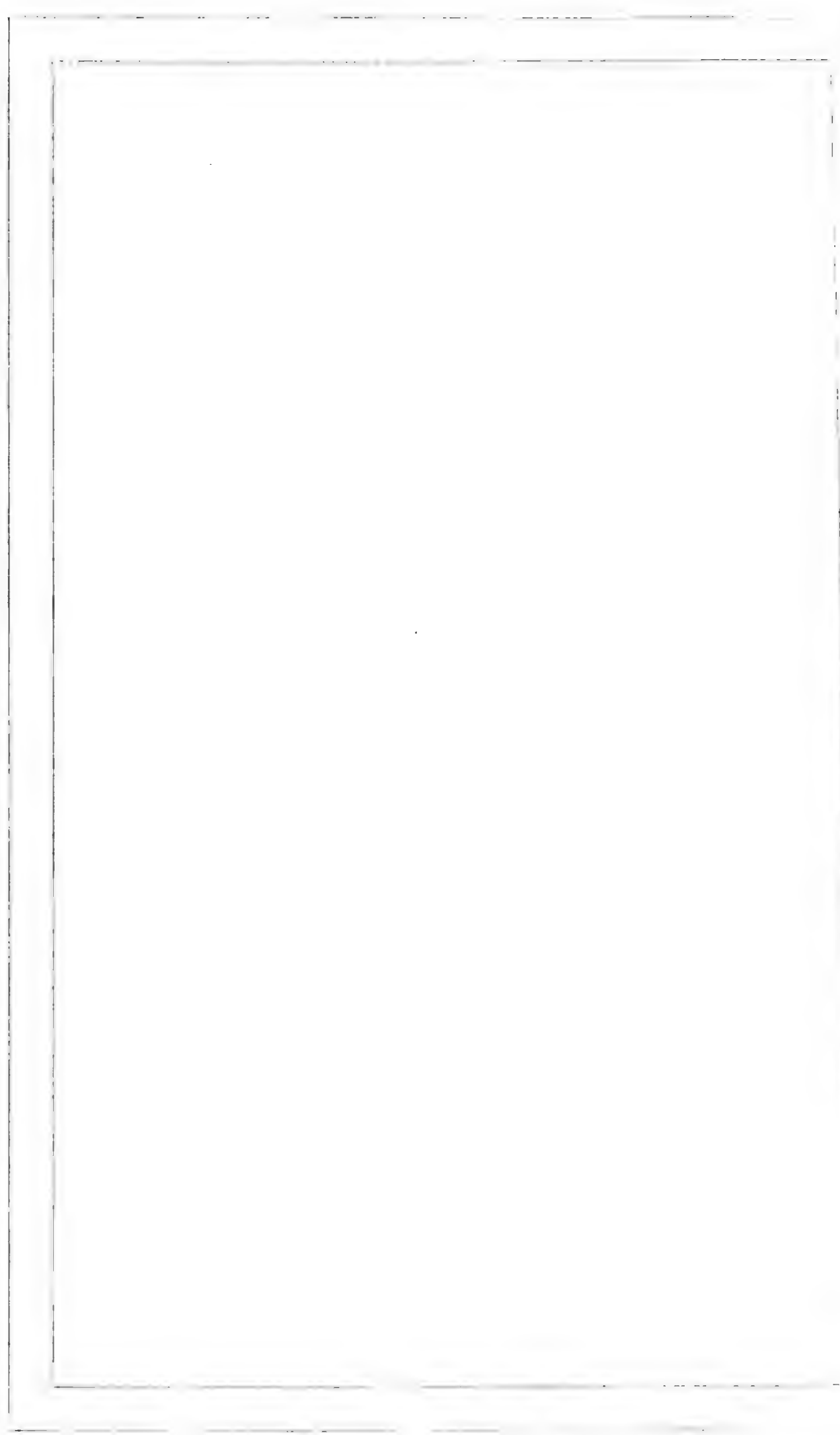
Z.

Zacharias Lofzangk	IV. 355.	1642.
Zachtleven (Op het kunstboeck van H.) . . .	VI. 364.	1654.
Zalfles te Marmoustier (Op de)	IX. 647.	1662.
Zangh op de wyfe, enz.	II. 220.	1624.
Zedigh Gedicht, enz.	I. 763.	1620.
Zeeleeu op den Teems (De).	XI. 6.	1667.
Zeemagazijn op Kattenburgh	VII. 641.	1658.
Zeeraden te Enkhuysen (Aen de).	IX. 220.	1661.
Zee-raet (Op het stuk van F. Bol voor den) .	VII. 639.	1658.
Zeeftced (Op Eriick)	VII. 601.	1657.
Zee-triomf der Vrye Nederlanden	X. 576.	1666.
Zeevaert (Het lof der).	II. 168.	1623.
Zegevier der Vrye Nederlanden	XI. 2.	1667.
Zegezang over den Zeeftrijd	X. 578.	1666.
Zeven Keurvorfien... op een karsfeltcentje ge- fmeden (Op de)	V. 559.	1647.
Zungchin of Ondergang der Sineefche Heerfchappy, Treurfpel	X. 491.	1666.
Zuylichem (Op de print van den Heer van) . .	VIII. 10.	1656.
Zuylichem (Op Mevrouw van)	III. 307.	1637.

KRONOLOGISCH REGISTER

OF

VONDELS GEDICHTEN.

KRONOLOGISCH REGISTER

OP

VONDELS GEDICHTEN.

NB. Van de stukken, waarby de maand niet vermeld is, kan niet opgegeven worden, in welke volgorde zy in het jaar hunner vervaardiging of uitgave verschenen zijn.

1605.

Juny. Schriftuerlijk Bruylofs Refereyn op 't Houwelijck van Jacob
Haesbaert en Clara van Tongerlo.

1607.

January. Nieuw-Jaers Liedt.
~ De Jaght van Cupido.
Dedicatie aen de Jonck-vrouwen van Vrieslandt ende Over-Yffel.
Oorlofsliedt.

1609.

Op het Twalefjarigh Bestant der Nederlanden, Klinck-Dicht.

1610.

Juny. Wtvaert en Treur-Dicht van Henricus de Groote, Koningh van
Vranckrijk en Navarre.

1612.

Maart. Het Pascha ofte de verlossinghe der kind'ren Israëls uit Egypte.

Maart. Verghelijckinge van de verlossinghe der kind'ren Israëls met de
Vrywordinghe der Vereenighde Nederlandsche Provinciën.

Lofzangh toege-eygent aen M^r. Willem Bartiens?

Op M^r. Willem Bartiens?

Hymnus ofte Lof-Ghesangh over de wijd-beroemde Scheepsvaert
der Vereenighde Nederlanden?

1613.

Aen Abraham de Wolff.

Den Gulden Winckel der Konstlievende Nederlanders.

Raedfel des Dichters.

1613—1615.

Vier Wterste.

Wterste Oordeel.

Jaer-Zangh.

Hemelvaart-Zangh.

Pinxter-Zangh.

Pinxter-Zangh, op de stem van Maria Loffangh.

Aendachtige Betrachting van Christus lijden.

1616.

De Vaderen ofte het tweede deel van de derde dagh der tweede
weke, vervattende Abrahams offerhande?

1617.

Vorstelijke Warande der Dieren.

1618.

Waegschael van Holland.

Grafschrift op Bredero.

Klinckert op de wonderlijke Reyse van den Hoornschen Meyr-
man Willem Cornelis Schouten.

1619.

February. De Helden Godes des Ouden Verbonds.

July. Aen den Bruydegom Lambrecht Jacobsz met zijn bruidt Aechtjen
Anthonis.

Hymnus of Lofzangh van de Christelijke ridder.

Huwlijck-Zang tuschen God en de geloovige Ziele.

1620.

De Heerlijkheyd van Salomon.

Op de aenkomste der koninginne van 't Zuyden te Hierusalem.

Hierusalem verwoest, Treurspel.

Davids Lofzangh van Hierusalem.

Zedigh Gedicht van de ydelheid der menschen enz.

1621.

Opdraght der afbeeldinge van Prins Willems graf.

Op Henrik de Keyzer.

Ghebedt, uytgheftort tot Godt over mijn gheduerige quynende
Sieckte.

Ghebedt?

1622.

Op het metalen pronck-beelt van den grooten Erasmus.

Ghedachtenis van Desideer Erasmus — aen den H^r. P. Schrijver.

Op Erasmus.

Davids Lijcklaght over Saul en zijn zonen.

Moyzes Gezangh.

Babylonische Gevangenis.

Uytbreyding over den 19^{den} Pfalm Davids.

Tot lof van S^{te}. Agnes.

Klinckert op D. Willebrordus Snellius.

Misbruick des Kerkelijcken Bans.

November. Lijekdicht op D. Conradus Vorstius.

1623.

Op de Zangkunst van Heer Joan Albrecht Ban.

Op Meester Joan Pieterfen Sweling.

Vechtzangh voor Joffrouw Maria Teffelschade.

Het Lof der Zeevaert aen den Heer Laurens Reael.

November. De Tortfen van Alard Krombalck en Teffelscha Roemers.

Op Teffelschades huwelyck.

Op de dood van Maghtelt van Kampen.

Op 't vertolken van Bartas door Wesfel van Boetelaer.

Op den burgerkrijgh der Romeren, door Storm uyt Lukaen
vertaelt.

Op Hans de Rys.

Op Lubbert Gerrits.

Nereus Voortpellingh op den ondergangh van Troje.

Gezangh op het Latijnsche woort *Trahit sua quemque voluptas*.

Op 't woordt daer is soo yets.

Lijekklaght over Ovidius Nazo.

Op een Troupenningh?

Ander?

Ander?

Ander?

1624.

January. Op het verongelucken van Doctor Rofcius.

January. Op Anthonie Rofcius.

Op de Geboorte van Anna Roemers.

Op het trouwen van Jufvrouw Magdalena van Erp met Justus
Baeck.

Op den Heer Justus Baeck en Magdalena van Erp.

Strijt of Kamp tusfchen Kuysheyd en Geylheyd.

Zangh op de wyfe *Iets moet ick u Laura vragen*.

Wijckzangh.

Christelijck Vryagielied.

Beeckzangh aen Katharine.

Juny. Op Mevrouw de Droftin van Muyden, Kristine van Erp.

Op Cornelia Spiegel.

1625.

Mei. Prince-Lied.

Mei. Begroetenis aen Frederick Hendrick.

Mei. Op de Beeldenis van Vorst Frederick Hendrick.

Mei. Op de Beeldenis van Mevrouw Amelia.

Mei. Yet Seldfaems in 's Gravenhaegh.

- Mei.* Klinckdicht op Frederick Hendrick.
- Mei.* Het Stockske van Joan van Oldenbarnevelt.
- Mei.* Op de Afbeeldinge van Joan van Oldenbarnevelt.
- Mei.* Gespreck op het graf van... Oldenbarnevelt.
- Juny.* Geuse-vesper of Siecke-Troost.
- Juny.* Krachteloofse Papeblixem, toegeëigent aan Lamotius en Walaeus.
- Augustus.* De Amsteldamsche Hekuba, Treurspel.
- November.* Palamedes oft vermoorde Onnoofelheyd, Treur-Spel.
- December.* Op Jan Gysbrechtfoon.
- De Druck-kunst aen Balthazar Moerentorf.
- Op de ledige uren van Constantijn Huygens.
- Aen den Drost van Muyde?
- Op Johan Uytenbogaert.
- Op Jacobus Arminius.
- Op Simon Episcopus.
- Op de boeten betaelt door P. Schrijver.
- Op Rombout Hoogerbeets.
- 'T samenpraeck.
- Tityrus aen den Rhijn.
- Op Calandraes Treurspel.
- Op het Treurspel van Jephtha.
- Op een Medaillie van Kornelis Tacitus.
- Op de Sinnebeelden van Zacharias Heyns.
- Inwyng van 't gelaurierd princebeelt.

1626.

- January.* Op het overlijden van Cornelis Pietersz. Hoofd.
- April.* Rommelpot van 't Hane-kot.

- Mei.* Oranje May-Lied.
- Juny.* Geboortklock van Willem van Nassau.
- Aen den Heer Laurens Reael.
- Uitvaart van mijn Dochterken.
- Op de vaerfen van Morandt.
- Bede aen de Oppervyanden van de voorftanders der Vrijheyd
tot Leyden.
- Waterbel of verziert Gerucht.
- Tegen het vergif der Geestdrijveren.

1627.

- January.* Sprookje van Reyntje de Vos.
- Augustus.* Verovering van Grol door Frederick Henrick.
- November.* Bruyloft-bed van P. C. Hooft en Helionore Hellemans.
- November.* Aen de Bruyd op haeren Bruydegoms waepen.
- December.* De Haven, aen J. Nicolaesz en A. Simons.
- Op D. P. Pers.
- Ander.
- Bruyloft-lied van Gulielmo Bartelotti van den Heuvel en Jakoba
van Erp?

1628.

- April.* Amfteldams Wellekomst aen zijne Hoogheyd.
- Mei.* Op den Heere Laurens Reael.
- Mei.* Tot verlosfinge van den Heere Laurens Reael.
- Juny.* Brief aen den Drost van Muyden, spellende de herftellinge der
Duytsche Vryheyd.
- Juny.* Noch een aen denfelven.

- Augustus.* Tot tol van Zijne Majesteit van Zweden betaelt te Gottenburg
aen den Heer Jacob van Dijk.
- November.* De Boeren-Categismus.
- December.* Aen Jacob Witz.
- December.* Aen Jacob Witz.
- Op Urbaen den Achtsten.
- A. G. Plemp op het overlijden van Willem v. d. Vondel.
- D. B. D. op denzelfden.
- Hippolytus of Rampfalie kuyscheyd, Treur-Spel.

1629.

- January.* Nieuwjaer voor S.
- January.* Op het verongelucken van den jongen Keurvorst.
- February.* Eerdicht op 't beeld van Doct. Karel Lenertsz.
- February.* Eerdicht op 't vertreck van Jan Willemsz Bogaert.
- February.* De Poëten tegens de Consistorie.
- September.* Op het ontfet van Piet Heyns buyt.
- September.* Op Pieter Pieterszoon Heyn.
- September.* Zegezing ter eere van Frederick Henrick.
- September.* De triomfeerende Aemilia.
- September.* Kniedicht op Barnevelt in den Hemel.
- September.* Aen de Beeck op de Hofstee van Laurens Baeck.
- October.* Danckdicht aen Jacob Baeck.
- Op den weghwyser ter Saligheyd van Z. Heyns.
- De Rhijnstroom.

1630.

- January.* D' Amsterdamsche Akademi, aen alle Poëten enz.
- Maart.* Amsterdamsche Kakaſtorie.

- Maart.* Text.
- April.* Roskam.
- Mei.* Harpoen.
- Mei.* Medaille voor de Gommariste Kettermeester.
- Juny.* Een Otter in 't Bolwreck.
- September.* Inwyng van den Christen Tempel t' Amsterdam.
- September.* Op den Bou van den Christen Tempel t' Amstelredam.
- September.* Op 't afbeeldfel der selve Tempel
- September.* Op Amstelredam.
- October.* Papieren Geld.
- Aen G. Anslo en Abigel Schouten.
- Op Amsterdam.
- De waerdigheyd van den Broeck.
- Op Joost.
- De Sereck van Henrick Goltzius.
- Op Haen Kalkoen.
- Op denzelfden.

1631.

- Mei.* Jaer-getijde van Oldenbarnevelt.
- September.* Triomfstoort over de neêrlaegh der Koninglijke vloote op het Slaeck.
- September.* Klinck-dicht over d' ondergang van de Spaense vloot op het Slaeck.
- September.* Lijck-offer van Maeghdeburg.
- September.* Aen den Koning (Gustaef Adolf).
- September.* Op de afbeelding van Gustaef Adolf.
- October.* Trouwinck van P^r. W^{ss}. Hooft en Cornelia de Vries.

- December.* Weltekomst van Huygh de Groot t' Amsterdam.
 Blixem van 't Noord-Hollandfche Synode.
 Decretum horribile.

1632.

- January.* Inwyng der Doorluchtige Schole t' Amsterdam.
January. De Doorluchtige Schole in 't Kerckfken van H. Agnes.
January. Olijftack aen Gustaef Adolf.
February. Huygh de Groots verlosfing, aen M. van Reygersberg.
Maart. Uyt het Stam-boeck van Chr. Kas.
Maart. Anders.
Maart. Uyt Hugo de Groot aen Thuanus.
Juny. Lijekklaght over Ernest Kazimier.
Augustus. Stedekroon van Fredrick Henrick.
Augustus. Aen de Hoffteel van Laurens Baeck.
November. Graffchrift op den Grave van Pappenheim.
 Danckoffer aen D. de Willem.
 Op de Schrijfkunst van H. Meurs.
 Op denzelfden.
 Op Judith Kokermans.
 Antwoord voor H. Meurs, aen A. Ojens.

1633.

- January.* Vredewensch aen C. Huygens.
July. Op den Zendbriefschrijver van D. Mostart.
October. Lijekzang over Dionys Vos.
October. vertroostinge aen Geeraert Vosfius.
October. Gedachtenis aen Geurt D. van Beuningen.

- December.* Op het overlijden van Isabella Clara Eugenia.
 Op de Bruyloft van C. le Blon en E. van den Kerckhove.
 Aen Apollonia van Veen.
 Op B. Kabrools ontleding.
 Deuntje aen Mr. C. T. Padbrue.

1634.

- February.* Aen alle Honde-slagers en Honde-Beuls.
Mei. Bede voor het Walen Weeshuys.
Mei. Op de diepzinnige puntgedichten van J. Donne.
 Fackel van Dr. Joan Blaeu en G. Vermeul.
 Vaerzen op het Burgerweeshuis.
 Op het Dolhuys.
 De Roomfche lier aen D. Mostert.
 Aen Antonius Julius.
 Groete aen G. Staackmans.

1635.

- February.* Lijckklaght aen het Vrouwekoor, over het verlies van mijn ega.
Mei. Onverwacht Gerucht van des Kardinaels eerste vlucht.
October. Sophompaneas of Joseph in 't Hof, Treurspel.
October. Bestand tusfchen Polen en Zweden.

1636.

- July.* Grafgedicht op Ifabelle le Blon.
July. vertroosting aen de ouders van Ifabelle.
July. Op Ifabel le Blon.
October. Behoude Reys aen W. Pifo.
November. Spore aen Hooft ter voltrekking zijner Historie.

Op den koperen Duym van 't beelt des Hartogen van Alba.

De Musch van Sufanna Bartelot.

Waerfchouwing voor het Muschken.

Op M. le Blon.

Op denselven.

Sege-Sang ter eere van G. van Vinckenroy.

Rey van Bacchanten.

1637.

Maart. Geluck aen Gerard Schaep.

Maart. Spiegel van Marie Spieghel.

Mei. Aen C. Huygens, op het overlijden van sijn gemaclin.

Mei. Op Mevrouw van Zuylichem.

Mei. Kaspar van Baerles aenspraeck aen Jacob Baeck.

Juny. De Bruyloft van J. van de Pol en D. van Gerwen.

October. Uytvaert van Jacob Baeck.

October. Een verzameling Schouwburgdichten.

October. Gysbreght van Aemstel.

October. Op den Nieuwen Schouburg, aen N. van Kampen.

November. Ter gedachtenisse van Nikolaes van Kampen.

Lijfwacht voor S. H. Cardinael.

Op de steene Brugh op den Amstel.

Geluck aen M. Pompe en A. van Beveren.

1638.

February. Klaghte over Cornelia Vos.

April. Bede aen het Westewindeken, voor P. van Buren en L. van Gerwen.

September. Vertooningen, ter gelegenheid van het bezoek van Maria de Medicis aan Amsterdam, uit het Latijn van Barlaeus.

October. Op den wiskunſtigen Willem Blaeu.

October. Op Jacob de Graef.

December. Op Cornelis Gysbertsz Plemp.

Begin van Roſemonds Treurſpel.

Op het Graedboeck van Willem Blaeu.

Op het Derde Deel van 't Licht der Zeevaert.

Blaeuwe Scheentje.

Deuntje.

Op den ſchoorſteen van Katharine Blaeu.

Op Maria Eliſabetb Blaeu.

Op het toonneel des aerdrijcks.

Honighkorf.

Spierings geſtaltwiſeling.

1639.

Mei. Electra van Sofokles.

September. Maeghden, Treurſpel.

September. Aen Agrippine.

September. Op de Tweedraght der Chriſte Princeen.

November. Gebroeders, Sauls Zonen, Treurſpel.

November. De Koninghlijke Harp, aen Kornelis van Kampen.

Klaght.

Geboortekrans voor Catrine van Wickevort.

De feest van Hillebrant Bentes en Catharine Baeck.

1640.

January. Danckoffer aen de Magistraet na het ſpelen der Gebroeders.

- Maart.* Op Johanna Vosius.
- Maart.* Op Geeraert Vosius (Twee).
- October.* Joseph in Dothan, Treurspel.
- October.* Joseph in Egypten, Treurspel.
- Op Amsterdam (veranderd).
- Op het krackeel des Drosfaerts met Mevrouw van Wickevort.
- Graffchrift op Catharina Baeck?
- De Kruysbergh aen M. van Erp.
- Op Geeraert Vosius den Jonge.
- Op P. C. Hooft.
- Op Kaspar van Baerle.
- Op Dr. Samuel Koster (Twee).
- Op mijne afbeelding door Sandrart.
- Op Joachim Sandrart van Stokkau.
- Byfchriften op de Twalef Maanden.
- Dagh en Nacht.
- Op S^{te}. Marie Magdaleen.
- Op het groot Altaerftuck, den S^t. Sebastiaen.
- Op Paltsgraef Karel Gustaef.
- Klaghte aen Joachim Sandrart van Stokkau, staende op zijn
vertreck naer Baiere.
- Waerschouwing aen Wybrant de Geest.
- Bruiloftzang voor Nikolaes Pankras en Petronella de Waert.
- Aen de Beurs van Amsterdam (Twee).
- Ridderlijk bancket voor Adam van Lockhorst en Kornelia Paeuw.
- Op Plato en Aristoteles.
- Op P. Serwouters.

1641.

- Juny.* Grafnaelt van 's Konings Stadthouder in Yrlandt.
Juny. Op den Graef von Straffort.
 Peter en Pauwels, Treurspel.

1642.

- Mei.* Maydeuntjes op Jonkvrou Anna Engels.
Mei. Henriette Marie t' Amsterdam.
Mei. De Hymen van Oranje en Britanje.
July. Op d'Ilias van de Medicis.
July. Op het Pater Noster van François Xaveer.
November. Aen Matheus Vosius op zijn huwelijk met Johanna van Veen.
 Op Blekers Triomferende Venus?
 Op Blekers Danaë.
 De Bruiloft van Jakob Jakobsz. Hinlopen en Sara de Wael.
 Huwelijx Lof.
 P. Ovidius Nafos Heldinnebrieven.
 Brieven der Heilige Maeghden.
 Lofzangk van Maria.
 Zacharias Lofzangk.
 Kersliedt?
 Kersliedt?
 Op den gedeneckenning van d' Engelegroet?
 Op den Gedeneckenning van Sint Jan?
 Kruisklaght (*Stabat Mater*)?
 De Beemster, voor Karel Looten.
 Op het uitmalen van 't Haerlemmermeir.
 Op Diedrick de Vlaming van Oudshoren.

Geboortekrans en Geboortezangh voor Jonkvrouwe Katrine
Kerkrink.

In het Stamhoeck van Godefried Hegenits.

Vershillende uit Martialis, Ovidius, Klaudianus en Juvenalis.

1643

Davids Tranen (de zeven Boetpsalmen).

Uit den CXVIII Psalm.

Het Gebedt des Heeren.

Het Geloofsteecken der Apostelen.

Hartebreeker.

Hanegekraey.

Dootshoof.

Klaghte over de Wederspannelingen in Groot-Brittanje.

1644.

October. Olijftack aan zijne Heiligheid Innocent de Tiende.

October. Op Innocent den Tiende (Zes malen.)

Morgenwecker der Sabbatisten.

Het Radt van Avonturen.

Mundus vult decipi.

Afzetsel der Koningklijke Printe.

Op den Heer Michiel le Blon.

Wierooek voor Kornelis le Blon en Elizabeth van den Kerckhove.

Danckoffer aen Koningin Kristine.

Op Koningin Kristine.

Op Paltsgraef Karel Gustaef.

Op Joost Buick.

1645.

- January.* Klaghte over het verongelucken der kereke van S^r. Katharina.
- February.* Kenteecken des Afvals.
- April.* Eenwgety der Heilige Stede t' Amsterdam.
- April.* Schilt des geloofs.
- April.* Bevestiginge door den Magistraet van Amsterdam.
- Juny.* Op den Heer Hugo de Groot, (*bis*).
- July.* Danckdicht aen Boreas.
- July.* Op het vertreck zijner Excellentie.
- Augustus.* Aen Jakob Heiblock.
- September.* Uitvaert van Huigh de Groot.
- September.* Op Hugo de Groot.
- October.* Lijekklacht over Herman van de Pol.
- October.* Graffchrift op denzelfden.
- October.* Altaergeheimenissen.
- November.* Op het ontheiligen van het II. Sacrament des altaers, door den
Arminiaenschen Sociniaen N. N.
- November.* Van d' uiterlijke Kerek.
- November.* Danckoffer aen Jacob, Aertbisfchop van Mechelen.
- December.* Aen de Gezanten van Polen.
- December.* Op de Koninghlijke Bruit van Polen. (vier malen)
- December.* Op Vladislaus, Koning van Polen en Zweden.
- December.* Geluck aen Louyse Marie.
- De Vierbaeck van Ignatius de Lojole.
- Het Kristelijk Gedult.

1646.

- July.* P. Virgilius Maroos Werken in proza.
- December.* De Kleeffche Hofzwaen aen Louise van Oranje.

Op F. Junius.

Aen denzelfden.

Op Maria de Brune.

Op Bruno van Keulen.

Aen den lasteraer van Huigh de Groot.

Byfchrift op de afbeeldinge van Maria Stuart.

Maria Stuart.

Op d' afbeeldinge van Johanna Gray.

Gulden jaer van Joan de Witte.

Op d' oude Hollandfche Gefchiedenissen, befchreven door P.
Schrijver.

Op 't fehrijven van M^r. Lieven Coppenol.

Op de vijf zinnen.

Nog.

Op Daniël de Lange.

Op d' edele fehrijfkunst van Daniël de Lange.

De Kristdoop, gemaakt door P. Veronees.

Op den brant van Troje, door Rafaël Urbijn gefchildert.

Op den val der Reuzen, door Julius Romain gefchildert.

Op de marmerbeelden van Jupijn en Leda.

Op den dooden Leander, door Rubens gefchildert.

Mark Aureel en Faufine.

Op een Italiaenfche fchildery van Sufanne.

1647.

November. Geboortezang aen Gregorius Thaumaturgus.

Op Theodoor Velius.

Op Bartholomens Abba.

Op den Wachtoren binnen Utrecht.

Op d'afbeeldinge van Mas Anjello.

Byfchrift voor Daniël Seghers.

Op Diedrick Swelingk.

Gefpreck op den Leeu door Livius van Leyden gefchildert.

Op de Zeven Keurvorften, kunftigh van een Baierfche Non op
een Karsfelteentje gefneden.

Op den koperen Aertkloot aen Pentagoule gezonden.

In zeker Stambocck.

Lijkbedde van wijlen Joan Banning Wuytiers.

1648.

January. Lijkzang over Kasper van Baerle.

February. De Getemde Mars.

February. Vredezing.

Maart. De Leeuwendalers, Lantſpel.

Maart. Herderskout tuſſchen Melibeus en Tityr.

July. Op M. Kretzers Maria Magdalene.

October. Bouwzing.

Op Jakob de Graef, Jonkheer van Zuidpolsbroek

Op het Weduwen- en Weezenhof van Pieter Raep.

Antwoort aen L. van den Bos.

P. C. Hooft onnavolghelijk.

Salomon, Treurſpel.

Lastmans offerſtaetſi van Liſtren.

Op de ſchildery van Anna Wymers.

1649.

February. Op de Koningh-Dooders van Engelandt.

Maart. Op het overlijden van Geeraert Voſſius.

- Mei.* Mayboom voor Joan de Wolff en Agnes Block.
- Mei.* Op den Troupenning van J. de Wolff en A. Block.
- Mei.* Op het huldigen van Geeraert Bicker, Drost te Muiden.
- Juny.* Jubeljaer des Priesterdoms van den Heere Philippus Rovenius,
Aertsbisfchop van Philippen.
- November.* De dootbaer van Gerbrant Nicolaesz Pankras.
Op Peter Lastman.
Op J. de Brunes Jock en Ernst.
Op de Neêrlaegh der Turkfche Vlote.
Ter Bruilofte von G. van Zusteren en Helena Donkers,

1650.

- April.* Toetssteen.
- April.* Op mijn print door Livius van Leiden getekent.
- April.* Slotdicht.
- November.* Op Andries Bicker.
- November.* Aen de blockhuizen van Amfterdam.
- December.* Graffchrift op een Mufch.
Op een gekleurt Wasfenbeelt.
Op Cornelis Bicker.
Op de Marmerbeelden der Heeren Bickers.
Anders.
De Bickers in Marmer.
Op den geboeiden en onthoeiden Leeu.
Raetfel.
De Monfters onzer eeuwe.
Op den Gedeneckpenning van Overval en Afval.

Op het tafelzilver — voor Christoffel Bernhard, Biscshop van
Munster.

1651.

- April.* Op d' uitvaert van Mr. Jacob Vlieger.
Mei. Grafnaelt van Montrose.
July. Biscshoppelijcke Staetli der E. Heeren Karolus en Andreas,
 gewijt tot Biscshoppen van Brugge en Roermont.
October. Op d' afbeeldinge van F. Rovenius.
 Op d' oproerigheit van Maximiliaen Teeling.
 Bloedtbeuling van Maximiliaen Teeling.
 De Pinxterbloem van Schotlant.
 Op sijn H. D. Frederick, Erve te Noorwegen.
 De Leeuw aen bant. — Voor David Leeuw en Kornelia Hooft.
 Geboortekrans voor Michiel le Blou.
 Antwerpen, Keulen, Rome.
 Op Diedrick van Os.
 Op mijn afbeeldinge door F. de Koning.
 Ter Staetli van Jonghvrouw D. N.
 Raetfel.
 Op den Getrouwen Herder van Bloemaert.

1652.

- February.* Op Mr. Joan de Meer.
July. Klaghte op het verbranden van 't Stadthuis.
September. Op Sufanna van Baerle, de Bruidt van G. Brandt.
October. Lijckstaetli van Leonardus Marius.
October. Op L. Marius — drie malen.
December. Eenwgetij van Fr. Xaverius.

Op de Marmerbeelden van Lojola en Xaverius.

Op den Edipus of Teekentolek van Athamadius Kircher.

Jaergetijde van M. le Blon.

Het orgel in den rouw over D. Swelingh.

Engelenburgh in den rouw over A. Bicker.

1653.

Februarg. Vrije Zeevaert onder Marten Harpertsz. Tromp.

April. Scheepskroon behaelt by Livorno door Joan van Galen.

Juny. Op M^r. Steven Kracht.

Augustus. Uitvaart van M. H. Tromp.

October. Inwijdinge der Schilderkunst.

Ter Lijcktaetsi van Joan van Galen.

De Tooneelbroeders van den Aertshertog Leopoldus aen de
Magistraet te Amsterdam.

Op de afbeeldinge van M. H. Tromp.

Op den zelven.

Protecteur Weerwolf.

Afbeeldinge van Kristina, door D. Becks geschildert.

Op dezelve.

Op Kristina, door Becks.

De Konincklijke Idea.

Op Andreas Winius.

De gestuite Minnegodt, op de hofstede van de Hinloopen.

Wiltzangh op dezelve hofstede.

De getrouwe Haeghdis. Op dezelfde hofstede.

Op Anna Hinloopen.

Aen Katharijne en Anna Hinloopen.

Op den Jaeger van Eickhof.

Ter bruilofte van J^b. Hinlopen Tymensz Vermaes en Ursula van Bergen.

Ter bruilofte van Joan van Papenbroeck en Maria Koeck.

De hoogtijt van Marten Looten en Christina Rutgers.

Afbeeldinge van Karel Cuvrechef.

Op Abraham van Diepenbeeck.

Op mijne schildery, toen Govert Flink my nitschilderde.

Brief aen Bertholdus Niehusius.

Op G. Flinks afbeeldinge van Frederick Willem, Keurvorst des R. Rijks, Markgrave te Brandenburg.

1654.

January. Q. Horatius Flaccus Lierzangen.

July. Op den astant der kroone en het reizen van Koninginne Christine.

October. Op het Onweder van 's Lants Busfekruit te Delft.

Lucifer. Treurspel.

Op de Afbeelding van Ferdinandus den Derden.

Op Wittewrongel.

Uitvaert van Orfeus.

Speelstrijt van Apollo en Pan.

Eenzaeme aendacht in de vasten.

Gethsemane of Engeleetroost.

Ecce Homo.

Lofzang van S^{te}. Agnes.

Lofzang van S^{te}. Klara.

Ter Inwijdinge van Gerardus van Westrenen.

Op de wijdtvermaerde Zeestadt Hoorn.

Op d' afbeeldinge van Utrecht, getekent door Herman Zachtleven.

Op het Kunstboek van Herman Zachtleven.

Ter Bruiloft van Aernout Hellemans Hooft en Maria van der Houve.

Op het overlijden van Axel Oxenstern.

De Klelia van Hoogenhuis geschildert door Stokkade.

Op de Romainfche Historiefchilderyen geschildert door J. Lievensz.
G. Flinek en F. Bol.

Op het uitdeelen der Graenen door Joseph in Egypten, geschildert door Stokkade.

Op het ontfangen van Mofes wet.

Op de Brieven en Papieren ter Trezorye geschildert door Brizé.

Op de geluckige regeeringe van Leyden.

Uit Horatius.

1655.

January. Op Rijklof van Goens.

January. Op de keus van Alexander den VII.

January. Op het inwijden van Z. H. Alexander den VII.

January. Op het vertreck van Geeraert Hulft, Dir. Gen. in Oostindiën.

January. Op de afbeeldinge van G. Hulft.

January. Op den Tafelkrans voor G. Hulft door Dirck van Rijswijk gevlochten.

January. Op mijne afbeeldinge, door G. Flinek geschildert en aan G. Hulft gezonden.

February. Ter Bruilofte van Joan de Witt en Wendela Bicker.

Juny. Ter Bruilofte van Joan Six en Margarite Tulp.

Augustus. Inwijdinge van 't Stadthuis.

- Augustus.* Op den Amsterdamschen Gedenkpenning.
- Augustus.* Op de Wapenkroon van Amsterdam aen K. de Graeff.
- September.* Op Artus Quellinus.
- Danckoffer aen Joan Six.
- Op Margriete Tulp.
- Op de bespiegelingen der Geneeskunst van D. N. Tulp.
- Op de Heelkunst door P. Barbette.
- Ondergang van 'Troje, Virgilius II Boeck.
- Aen P. Hooft de Graeff.
- Op d' afbeeldinge van Joan van Maerfeveen.
- Op het Marmerbeelt van Joan Huydecoper.
- Op d' afbeeldinge van de Tucht, aen Jakob Hinlopen Vermaes.
- Op Paulus ter Haer.
- Op de Doorluchtigste Heerschappye van Venetiën.

1656.

- February.* Ter bruilofte van Joan Huydecoper en Sofia Coymans.
- Maart.* Jachtzang aen J. Mauritius, Vorst van Nassau, enz.
- April.* Ter bruilofte van Peter Nooms en Beatrix Adriana Ram van Schalekwijck.
- Mei.* Klaghte over den ondergangk der Rijksstede Aken.
- Juny.* Verlosing van Valencijn door Joan van Oostenrijk.
- Juny.* Op D. Joan van Oostenrijk.
- Juny.* Lijekklaght over D. Antonio de Gamarra.
- July.* Op het eeugetyde van Ignatius de Loiola.
- Op den Zeetriomf van Venetiën.
- Ter bruilofte van G. Flink en Sofia van der Hoeven.

Op de print van den Heer van Zuilichem door zijn zoon Christiaen Huygens.
 Spore aen Christiaen Huygens.
 Op mijne afbeeldinge in het klein door F. de Koning.
 De slaepende Venus van A. de Koning.
 Op dezelve Venus.
 Op d'afbeeldinge van Orestes en Pylades door Filips van Haerlem.
 Op den triomf van Bacchus door F. de Koning.
 Op den Prometheus ten huize van Nijs.
 Op d'afbeeldinge van Maria van Oudshoren door F. de Koning.
 Op de Vrede, door denzelfden.
 Op Margareta van Rijn, door denzelfden.

1657.

January. Blijde aenkomste t' Amsterdams van D. Estevan de Gamarra.
April. Keurgedicht aen J. Mauritius.
September. Op Jakob van Kampen.
 Salmoncus.
 Voor Alexander den VII, hersteller van Jesus Societeit.
 De geboorte van Michael Le Blon.
 Ter eeuwige gedachtenisse van M. le Blon.
 Aen Christina Maria Alexandra.
 Blijde Inkomste van Koninginne Christine te Rome.
 Op de lastervaerzen, Christina in het aengezicht gefpogen.
 Davids Harpzangen.
 Op een marmeren beelt van Koning David.
 Groete aen Koenraet van Beuningen, enz., Gezanten der H. M.
 Staeten by de Majesteit te Denemarken.

Aen Joachimus Gerstdorp.

Aen Tobias Morstin.

Op Karel van Mander.

Op Frederick III, getchildert door K. van Mander.

Op Sofia Amalia.

Op Erijk Zeefteed.

Op mijne afbeeldinge door K. van Mander.

Op Christiaan, gekoren Prins te Denemarck en Noorwegen.

Afſcheit van Sofia Amalia.

Op de ſtandvaſtigheit van Koningh Frederick.

De Beſtendigheit der Kercke aen D. Bernardino de Rebolledo.

De Noortſche Nachtegael.

O Heer wil my verloſen.

Op Jacob van Kampen.

Op Hulſt.

De Nachtegael van Amisfort.

Aen Govert.

Op mijne afbeeldinge door Cornelis de Viſcher.

1658.

January. Triomf over de Geboorte van Philippus Andreas, Prince van Spanje.

January. Op het heerlijke ſtuk van F. Bol voor den Zeeraet getchildert.

Mei. Ter Bruiloft van Joan van Waveren en Debora Blaeu.

Mei. Ter bruilofte van Ventidius Riccen en Haesje Augustijns.

Juny. Eeuwgety van Karel Couvrechef.

July. Op het kroonen van Leopoldus.

November. Vrije Zeevaert naer Oosten.

November. Op Jakob van Wasfenaer.

December. Staetwecker.

Zeemagazijn.

Op Katharina Questiers.

Op de tekeningen en boetleerfels van Saffo Questiers.

Ter bruiloft van Sybrant Kamay en Maria Koppesen.

Op de boeckkamer van S. K.

Ter bruiloft van Michiel Block en Alida Anflo.

Ter bruiloft van Jacob Linnich en Katherine Jakobs de Vries.

Maeghdepalm ter Kloosterstaetſie van Anna Bruining.

Ter ſtaetſie van Joanna Blezen.

Ter ſtaetſie van Helena Blezen.

Maeghdepalm voor Margarita Krulis.

Lofzangck der Geestelijke Maeghden.

Op het wapen van A. de Graeff.

Op Vredehoef, de hofſtede van A. de Graeff.

Afbeeldingen der ſtamheeren en zommige telgen van de Graven,

Boelenſen, Bickeren en Witſens.

Op Elizabeth Bickers van Swieten.

Op Alcidis Bickers van Swieten.

Op Katharina Hooft.

Op de kinders van Andries de Graeff en Elifabeth Bicker.

Op de ſchoone Eliza.

Aen Koenerding.

1659.

Mei. Ter bruiloft van Willem Blaeu en Anna van Loon.

Augustus. De Vorſtelijke Bruiloft te Amſterdam, aen Johan Georg, vorst
te Anhalt, en Henriëtte Katharine van Oranje.

- Augustus.* Het triomfeerende Vierwerek, aen Willem Haegh,
 Triomf van Koppenhagen.
 Triomf van Funen.
 Historieschilderyen ter eere der Keurvorstinne.
 Ter bruiloft van Peter van Heimbach en Maria v. Block.
 Op Maria van Block.
 Twee op Flincks afbeeldinge van Joan Maurits.
 Op Jan Vos.
 Op de bruiloft van Reinier van Estvelt en Rebecka Bruining.
 Aen Joan Leeuwenheyt Blafius.
 Aen Joannes Wandelman.
 Eerstelingen des Priesterdoms aen J. Ackerboom Doedensz.
 Op Adriaen Motman.
 Op N. Dusefelius.
 Op en aen Augustijn Alsten Bloemaert.
 Grafchrift voor A. A. Bloemaert.
 Aen d' Edele Gebroederschap van S'. Michael.
 Jephta, Treurspel.
 Aen Anna van Hoorn.
 Op de Afbeelding van Anna van Hoorn.
 Op Arent van Wijnbergen.
 Onderwijs van het Geloofspunt der H. Dryeenheit.

1660.

- Maart.* Ter Bruiloft van Cornelis Backer en Katharine Raye.
Mei. Ter Begraeffenisse van Peter Schrijver.
Mei. Op Koning Karel Stuart den Tweeden.
Mei. Op denzelfden.

- Mei.* Opgang van Karel Stuart.
- Juny.* Ter Bruiloft van den Teems en Aemstel t' Amsterdam.
- Juny.* De Ridderfchap van Amsterdam onder Willem van Oranje.
- Juny.* Op Godart Adriaen van Reede.
- October.* De Kunstkroon voor den Koning van Groot-Britanje, aen S. van Hoorn.
- Op Govaert Flinck.
- Op denzelven.
- Ter Gedachtenisse van G. Flinck.
- Op Venus en Cupido door Flinck.
- Op Flincks Schildery door C. van Dalen gefneden.
- Op G. Flincks tekeninge over het eenwgefehil tusfchen Keur-Brandenburg en de Stenden van Kleef en Marek.
- Op de Marmere Pallas van J. Mauritius.
- Op de toetsfteenen Feesttafel der Goden, door D. van Rijswijk.
- P. Virgilius Maroos werken, in rijm.
- Parnasloof aen C. de Graeff.
- Koning Edipus van Sofokles, Treurfpel.
- Koning David in Ballingfchap, Treurfpel.
- Koning David Herftelt, Treurfpel.
- Samfon of Heilige Wraeck, Treurfpel.

1661.

- February.* Op 's Lants Nieuw Raethuis gebout by de Raeden ter Amiraliteit.
- February.* Op het geftrenge Krijghsgerecht van T. Manlius Torquatus.
- February.* Op het uitdeelen der prijzen van Koning Eneas.
- Maart.* Op het Jaergetijde van Anna van Hoorn.
- July.* Lijekklaght over Z. de Metz.

Aen de Zeeraeden t' Enckhuizen.
 Byfchrift op het Roode Paert.
 Op de afbeeldinge van Ifabella Benzi.
 Op Izabella Benzi.
 Op het Klockmuzyck t' Amsterdam.
 Tooneelkrans voor N. van Vlooswijk.
 Nootweer tegens den inbreuck van Turkeyen.
 Op een schildery.
 Adonias rampzalige Kroonzucht, Treurspel.

1662.

April. Ter Bruiloft van Peter de Graeff en Jacoba Bicker.
November. Op mijne afbeeldinge door Filips de Koning.
 Belpiegelingen van Godt en Godtsdienst.
 Aen Peter de Graeff.
 Aen Jakoba Bicker.
 Ter Bruiloft van Robert Honiwood en Margarite van Vlooswijk.
 Opvaart van Margarite van Vlooswijk.
 Op N. Kraenevelt.
 Op Genua, Poitiers, Avignon, Tours, Narbonne, Bordeaux,
 Touloufe, Arles, de Waterwel te Nismes, Blaye, Roelandt,
 Marfeille, den Pont du Gard, Mans, Willem den Veroveraar,
 Machteld zijn Gemaeline, d' Abdy van S'. Illidius, Johanna
 d' Arc, 't Uurwerck van 't Paleis te Parys, het Zinnebeeld
 van Lodewijk den XII, Hendrick III, het omstorten der
 Naelde te Blois, het Wapenhuis te Parijs, de Zalfles te Mar-
 monstier, de Kapel van S. Martha te Tarrascon, eenige

Geraemten te Toulouſe, d' Afbeeldingen der Koningen van
Vranckrijck, op Petrarcha.

Ten blijde maeltijt voor Maximiliaen Hendrick.

Bataviſche Gebroeders, Treurſpel.

Joannes de Boetgezant.

Aan Joannes Mauritius.

1663.

- Mei.* Ter gedachteniſe van Cornelis de Graeff.
Ter Bruilofte van B. Cromhout en J. van der Wiele.
Ractfel op Willem Kalf en Kornelia Pluvier.
Op Jacoba Bicker.
Uitvaert van Maria van den Vondel.
De Heerlijkheit der Kereke.
Faëton of Reuckelooze Stoutheit, Treurſpel.

1664.

- Juny.* Op Maria de Wolff.
Augustus. De gezegende Adelaer van Leopoldus.
Adam in Ballingschap of aller Treurſpelen Treurſpel.

1665.

- January.* Op het geluckige ongeluck van Johan Maurits.
February. Op het gezegent Voorſpel van den Zeeltrijt.
Mei. Ter bruiloft van Peter de Wolff en Klementia van der Vecht.
Mei. Op 't Aelmosfeniershuis.
De Havenshendery te Bergen in Noorwegen.
Knipzangen.

Minnedeuntjes.

Gezang van Apis en Isis.

Op de Afbeeldinge van Homerus, door J. den Esel.

Gebedt aen Jesus Christus.

Op Tanneken van Erpekom.

1666.

Maart. Op het nederstormen der steenen Galery in Hofvliet.

Mei. Op den Troupenning van Christine de Flines.

Mei. Ter Bruilofte van Jacob Leeuw en Christina de Flines.

Juny. De Zeetriomf der Vrye Nederlanden.

Juny. Zegezag over den Zeeftrijt.

Juny. Uitvaert van Abraham van der Hulst.

Juny. Graffchriften voor Abraham van der Hulst.

Juny. Op d' afbeelding van Michiel de Ruyter.

Juny. Op d' afbeeldinge van Kornelis Tromp.

October. Op het verjaeren van Agnes Block.

Zungehin of ondergang der Sineefche Heerschappye, Treurspel.

Op den Lijckpenning van Barbara Block.

Op een zilvren Gedenckpenning, aen Maria de Neufville vereerd.

Op den Gedenckpenning van Paris Oordeel.

Aen Ida Block.

Op den Gedenckpenning van 't Lam door Agnes Block aen een
andre Agnes vereerd.

Ter Bruilofte van Nathanaël Bur en Sofia Beauchamp.

Ter Bruilofte van Franciskus van Imsterraedt en Sofia Katharina
Wichems.

Op het inhuldigen van Nikolaes van Vlooswijk.

Ifigenie in Tauren, uit Euripides, Treurspel.

1667.

July. Zegevier der Vrije Nederlanden.

July. De Zeeleeu op den Teems.

Augustus. De Vrepylaer der Vrije Nederlanden.

Beurtgezang op de komste van Cosmo de Medicis.

Op het Sineesch Treurspel van Joannes Antonides.

Noah of Ondergang der Eerste Weerelt, Treurspel.

1668.

October. Op het Jaergetijde van Agnes Block.

Op Kornelis Speelman.

Op het Treurspel van Dido.

Op den welvertaelden Agrippa.

Op d' afkomste van L. Reynst en A. Bickers van Swieten.

Ter lijkstaetse van Anna van Horen.

Euripides Feniciaensche, of Gebroeders van Thebe, Treurspel.

Sofokles Herkules in Trachin.

Op den Optocht der Schutteryen t' Amsteldam.

1669.

Augustus. Uitvaert van Augustijn van Teylingen.

Augustus. Kandia op haer uiterste.

October. Ter eeuwige gedachtenise van Joann van Aemstel.

October. Lauwerkrans op den Grave van Koningsmarck.

Lijkdicht op Henrick Halman.

Graftehrift op Joost Verſchuur.
 Op Katharine Questiers.
 Op Paulus van Viane.
 De drijfkunst van Paulus van Viane.
 Op d'afbeeldinge van den ouden Lutma.
 Op Joannes Lutma, den Ouden.
 Tijdmeting.

1670.

Mai. Op het overlijden van Willem van den Vondel.
 Op de vertaeling van de twee gelijke Tweelingen.
 Op het Kluchtfpel Warenar.
 Inwijdinge van Franciskus de Wit.
 Aen Geeraert Bicker van Swieten, Rekenmeester van Hollant.

1671.

P. Ovidius Nazoos Herſcheppinge.
 Loofwerck aen Diedrick Buifero.
 Op Joannes Antonides.
 Aen Kornelis Le Blon.
 Op het inheiligen van Franciskus de Borgia.
 Ovidius aen de Nydigen.
 Op Antonides Yltroom.
 Huwelyck van M. le Blon en E. Hellerus.
 Ter goede gedachtenisfe van Elifabeth Syen.

1672.

Behoude Reis van M^r. J. Bergh.
 Op de Zege van Groningen.

Op het veroveren van Koevorden.

Drie op Joan de Witt.

Een op Kornelia de Witt.

1673.

April. Lijekklaght op Henricus Blesius.

Augustus. Op den onderamirael J. de Liefde.

Augustus. Twee Graffchriften op J. de Liefde.

Op Trajaens Bokkalijns Kundtschappen ven Parnas.
Graffchrift.

Op de verkopinge van Italiaensche schilderyen.

Op de Nieuwe Heeregracht, geschildert door Berckheide.

Op de draeyinge van 't hooft, verweert door J. A. Gozenaer.

1674.

December. Op Joan Blaeu.

Huwelyck van Sybrand de Flines en Agnes Block.

Ter bruiloft van het Lam.

1675.

Op het overlijden van Anna van den Vondel.

1679.

Graffchrift op myzelven.

N A A M L I J S T

V A N

SCHRIJVERS,

WAARVAN VONDEL 'T ZIJ GEHEELE WERKEN, 'T ZIJ ENKELE
GEZEGDEN HEEFT VERTAALD, MET AANDUIDING VAN HET DEEL EN
DE BLADZIJDE, WAAR DE VERTALING OP VOORKOMT.

A.

Ambrosius (S^t.), X. 364.

Aulus Gellius, III. 487.

Anfonius, IX. 685, 636 (*bis*), 637 (*bis*), 638 (*bis*).

B.

Barlaeus, III. 271, 309, 445—457, 725.

Bartas (Guillaume de Saluste, seigneur de), I. 319—337; 339—386.

Bernardus van Clairvaux (S^t.), VI, 211.

Beza, IX. 640.

B[reen] (D. de), XI. 663.

C.

Camden (William), V. 502.

Cezen van Vorstenau (Filips), V. 553.

Cunaeus, I. 671.

Cyprianus, VI. 211.

D.

Dictys Cretensis, II. 348, 349.

Diogenes Laertius, II. 344, 345.

Dionysius Halicarnasensis, I. 391.

E.

Euripides, II. 352, 353: III. 547, 804: X. 366, 597—660: XI. 99—171.

Ezechiël, VI. 210.

F.

Filostratus, II. 344. 345.

G.

Garzon (Thomas), II. 15.

Goulart (Simon), I. 343.

Gregorius Magnus, VI. 211: X. 365.

Grotius (Hugo), III. 147, 215: IV. 46.

Guillaume le Breton, IX. 632.

H.

Hieronymus (S'), I. 670.

Hierre, IX. 640.

Homerus, I. 668.

Horatius Flaccus (Q.), II. 202: VI. 213, 385—610, 620: VII. 37.

Huygens (C.), IV. 112.

J.

Jesaia, I. 668: VI. 210.

Joannes (De Apostel), X. 364, 367, 368.

Joannes Chrysoſtomus, X. 364.

Jozefus (Flavius), I. 670.

Juvenalis, IV. 377.

K.

Klaudianus, IV. 367.

L.

Lactantius, X. 270.

Langius (Carolus), I. 668.

Lipfius (Justus), I. 668: III. 487.

Lukanus, V. 597.

Lukas (de Evangelist), IV. 354, 355: VI. 210.

M.

Martialis, IV. 374, 375.

Montaigne (Michel de), I. 341.

O.

Onbekenden, I. 153—299, 307, 389—649: VI. 204: VII. 34: IX. 630,
639, 641 (*bis*), 642, 643, 644 (*bis*), 645 (*bis*), 647 (*ter*), 648 (*bis*), 649 (*bis*).

Ovidius, I. 344: II. 346, 347: IV. 159—276, 376: XI. 275—815.

P.

Paulus (De Apostel), X. 364, 365, 366, 368.

Petrus (De Apostel), VI. 210.

Plato, I. 391: VI. 325: X. 271.

Plemp (C. G.), II. 662.

Plutarchus, VII. 37.

Politianus (Angelus), II. 204.

Prediker, X. 363.

Prudentius, I. 672.

Pfalmen, I. 668, 757: II. 131, 132, 137, 150: IV. 378: VII. 143—585:
X. 363.

R.

Richteren, IV. 4.

S.

Scaliger, ^rIX. 631 (*bis*).

Scriverius (Petrus), III. 95, 138.

Seneka (L. Annaeus), I. 673: II. 231—289, 699: III. 804: VIII. 668.

Sidonius Apollinaris (L. Sollius), IX. 633, 634, 635.

Sofokles, III. 481: VIII. 668: XI. 179—230.

Stabat Mater, IV. 361.

Stem (J.), IV. 418.

T.

Tasfo (Torquato), I. 15.

Theokritus, II. 338.

Thomas a Kempis, IX. 608.

Thomas van Aquynen (S^t.), IV. 458.

V.

Vincentius van Lerins, X. 368.

Virgilius Maro (P.), I. 664, 667, 670: II. 342, 343, 346, 347, 350, 351,
559: III. 328, 329, 548, 631, 633, 635, 636, 732, 807: V. 9—418,
594, 597, 681: VII. 31, 38: VIII. 137—663, 670: X. 359, 494, 496.

Vondel (Willem van den), II. 659.

X.

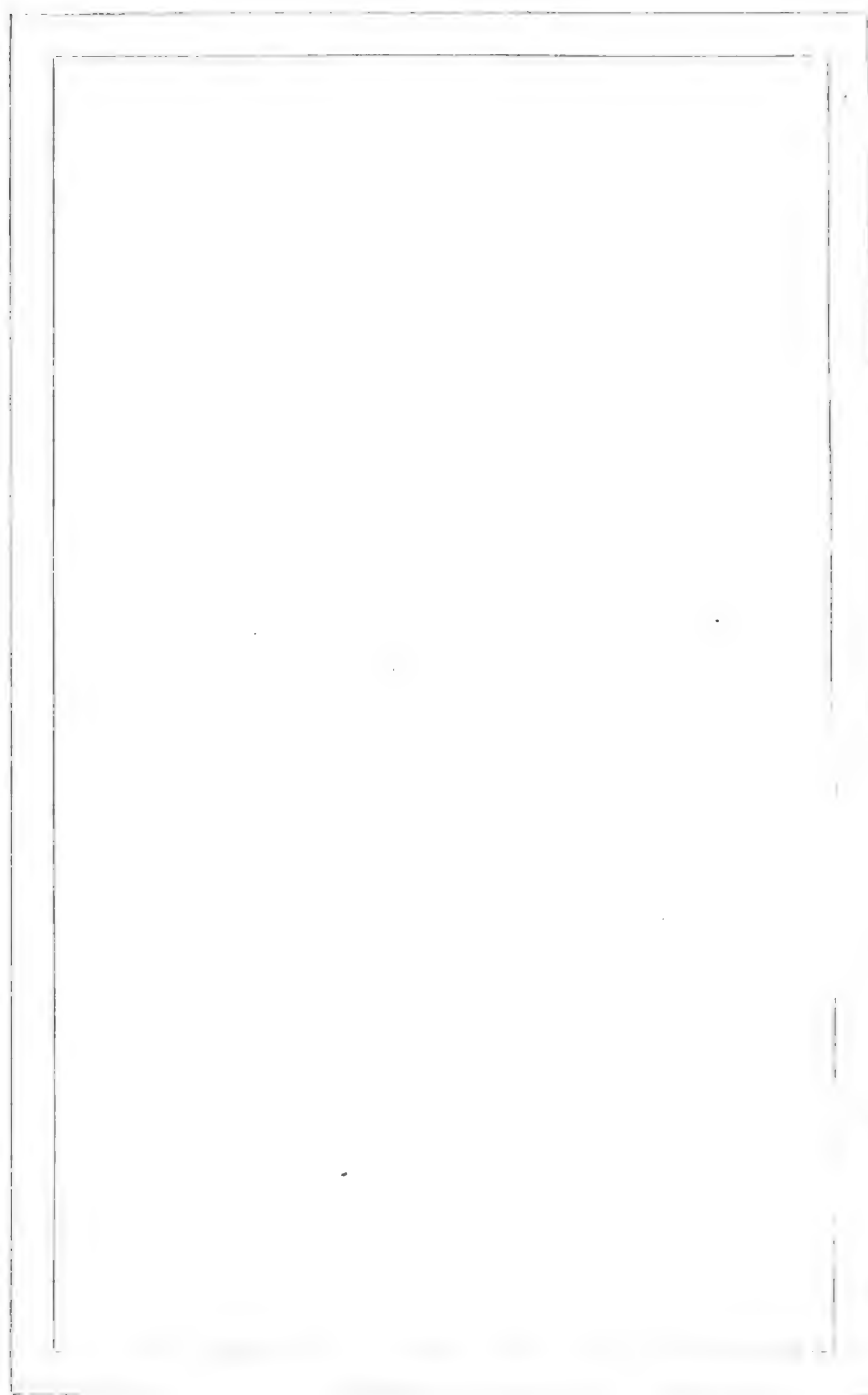
Xenofon, II. 345.

REGISTER

VAN

PERSONEN EN ZAKEN,

IN VONDELS LEVEN OF IN DE AANTEKENINGEN
VERMELD.

REGISTER

VAN

PERSONEN EN ZAKEN, IN VONDELS LEVEN OF IN DE AANTEKENINGEN VERMELD.

NB. De namen van Vondels tijdgenooten staan gespatioerd, die van de overige personen, van plaatsen of van zaken, met *kurfieve* letters gedrukt.

Het Romeinſche cijfer wijst het *Deel*, het Arabiſche de *bladzijde* aan.

N. beteekent „Nalezing en Aanteekeningen,” B. „Byvoegſels en Verbeteringen,” V. „Vondel.”

A.

AAF—AAR.

Aafjen Jansz., vrouw van Roemer Viſcher: IV. 22.	/	Aaron — de Hoogeprieſter — II.
	/	47, 657: IV. 611: V. 447.
Aagt (<i>St.</i>): IV. 22.	/	Aaron al Raſchid: IX. 253.
Aalbrecht, Graaf van Holland: III. 369.	/	Aarſchot (Hertog van), gezonden om met de Staten over den vrede te onderhandelen: III. 172.
Aalmoejeniershuis te Amſterdam beſchreven: VI. 683.	/	Aarſen, (François van) Heer van Sommelsdijk, door V. in diens „Palamedes” vinnig doorgeſtreken: II. 359, 373, 376, 437, 515: zijn bekwaamheid, IV. 30: zinspelingen op hem: III. 70: bijzonderheden, hem betreffende: B.
Aamſtel: zie Aemſtel.	/	Aarſen (Kornelis van), Heer van Sommelsdijk, ligt in bezetting op 't Huis te Hart: VI. 59: vervalt in den haat der Staatsgezinde partij: 67: door V.
Aanvangletters; zucht van V. om daarmede te ſpelen: IV. 400.	/	
Aanzitten <i>by den diſch</i> : hoe dat in Vondels dagen plaats had: X. 110.	/	
Aarlanderveen (de Heerlijkheid), in verſchillende handen gekomen: VI, 745.	/	
Aarnout, Graaf van Holland: I. 135.	/	

AAR—AEL.

- in een gedicht zijlings aangetast, 68: moet de vergadering van Holland verlaten: 84.
- Aartsmaarschalk*, *Aartsfchenker*, *Aartstruchfes*: welke die waar- digheden waren, en wie ze ver- vulden: VII. 626.
- Aartspoet*: wie door Hooft zoo ge- noemd werd: IV. 116: XII. 205.
- Abaddon*: V. 218.
- Abazi-Basfa*: veldheer van Amurat: IV. 752.
- Abba* (Bartholomeus), poët en rechtsgeleerde, door *V.* bezon- gen: V. 551: spotvaerzen op hem gemaakt, en byzonderheden, hem betreffende: XII. 225.
- Abbama*, Praeceptor aan de La- tijnsche schole te Amsterdam, onderwijst *V.* in 't Latijn: I. 315.
- Abbas de Eerjle*: II. 535.
- Abdias*: X. 133.
- Abel*: II. 25: IV. 611.
- Abelles*: VIII. 486.
- Abjathar*: III. 650, 713.
- Abkoude* ('t Huis): III. 365, N. 19.
- Abkoude* (Gysbreght van): III, N. 19.
- Abraham* (de Aartsvader): I. 322, 324, 648: II. 37, 750: XI. 289.
- Abfalon*: IX. 113.
- Abfyrtes*: IV. 216.
- Achaja*: XII. 211.
- Acharnae*: II. 704: XII. 175.
- Achates*: VII. 593.
- Acheloüs*: IV. 203: VI. 64: XI. 189.
- Achemenes*: VI. 468: XI. 417.
- Achemenides*: XI. 755.
- Acheron*: II. 708.
- Acherontia*: VI. 491.
- Achilles*: II. 204, 246, 248, 273, 281, 369: IV. 170, 400: V. 345: VI. 721: X. 620.
- Achttienhoven*, Heerlijkheid van Izak Pauw: IV. 32.
- Acerren*: V. 96.
- Acidaliën*: V. 156.
- Acilius*: I. 422.
- Actor*: VII. 91.
- Ada* van Schotland: IV. 127.
- Adalgerius*: I. 506.
- Adam*: II. 23: IV. 139: V. 721, 772.
- Adam*: beteekenis van den naam: X. 376: was, naar de meening van *V.*, roodbruin van gelaats- kleur: 376, 381, en, voor den val, met een geestelijk gewaad bekleed: 364, 385, 386.
- Adel*: door *V.* met het Patriciaat verward: III. 606.
- Adelbold*: bischop van Utrecht: VI. 365.
- Adherbal*: I. 546, 606.
- Adimathus*: I. 592.
- Admetus*: V. 604.
- Adolf* (Keizer) van Nasfau: II. 539, 615, 668: III. 24, 26: IV. 127: VII. 625, 755: VIII. 111.
- Adonibezek*: IX. 174.
- Adonis*: I. 769: II. 647: IV. 177: V. 604, 709: XI. 645.
- Adrastus*: III. 514: XI. 122.
- Adriaen* (Kapitein), verliest het leven by de Kernesfans: II. 669.
- Adriaensze* (Gillis): III. 371.
- Adriel*: III. 641.
- Aeëtes*: XI. 511.
- Aeltje Jaspersdr. van Breda* trouwt met H. Serwouters: XII. 181.

AEM—AIS.

- Aemstel* (rivier den): III. 94.
- Aemstel* (het geslacht van): III. 348; N. 23.
- Aemstel* (het kasteel van): III. 345; N. 17, 18: XII. 201.
- Aemstel* (het wapen van): III. N. 16, 20—23.
- Aemstel* (Aegidius van): III. 342, 349.
- Aemstel* (Aleid van): III. 324.
- Aemstel* (Arend van): III. 342, 348, 408, N. 7.
- Aemstel* (Dirk van): III. 348.
- Aemstel* (Egbert van): III. 353; N. 18, 19.
- Aemstel* (Elizabeth van): III. 344, 404.
- Aemstel* (Gijs van): III. 348.
- Aemstel* (Gysbreght van): III. 325, 339, 342, 347, 348, 349, 351, 352, 423, 435, N. 18, 19.
- Aemstel* (Gozewijn van): III. 343, 387, 388.
- Aemstel* (Jan van): III. 339, 344, 347, 363, 424.
- Aemstel* (Jan van), zeekapitein: XI. 247: bijzonderheden betreffende zijn levensloop: 247, 248: grafteekst, op hem vervaardigd: 249: hoe dit verminkt werd: 250.
- Aemstel* (Otto van): III. 348, 353.
- Aemstel* (Willem van): III. 333—388.
- Aemstel van Mijnden* (cimier op 't wapen van): XII. 192.
- Aersfen*: zie *Aarsfen*.
- Aertsen* (Hendrik), Boekverkooper te Antwerpen: IV. 439.
- Afdnen*: II. 704.
- Afkomst*: De aanzienlijke Romeinen en later de voorname Huiizen in de middeleeuwen zochten de hunne van Trojaansche Vorsten af te leiden: VIII. 393.
- Agamemnon*: II. 359, 367, 495: III. 538, 539.
- Aganippe*: V. 71.
- Agathokles*: I. 404.
- Agathyrfen*: V. 208.
- Agave*: IV. 135.
- Agelaüs*: XII. 208.
- Agenor*: XI. 115, 117.
- Ageilaüs*: I. 618.
- Agnes* (S^{te}): II. 139, 140, 144: III. 135, 188: IV. 299: VI. 352: X. 669.
- Agneteklooster* te Amsterdam; de Doorluchtige Schole aldaar gevestigd: III. 134.
- Agrippa* (Koning): I. 464.
- Agrippa* (Menenius): I. 574.
- Agrippa* (M. Vipsanius): I. 10: III. 583: VIII. 209: XII. 194.
- Agrippa*: Treurspel van Quinault, door Dop vertaald: XI. 92: gedicht van V. daarop, *ald.*
- Agrippina*, dochter van Germanikus: I. 10: II. 324: III. 150, 549: XII. 194.
- Agrippina* (Colonia): III. 549, 559. . Zie *Keulen*.
- Agrippijner*: toenaam van Vondel, wegens zijn geboorte te Keulen: XII. 85, 88.
- Agrius*: IV. 204.
- Ahenobarbus* (L. Domitius): IV. 68.
- Ahyah*: V. 761.
- Ajax*, zoon van Telamon: II. 203, 281, 359, 547: IV. 171, 173: VIII. 278.
- Ajax*, zoon van Oileus: VI. 580.
- Aistulfus*, Koning der Longobarden: X. 253.

AIT—ALEX.

Aitzema (Foppius van), Rezi-
dent te Weenen: zijn getuigenis
betreffende de komst van Reael
aldaar: III. 1.

Akademie: ontstaat uit de Oude
Kamer: I. 659: wordt ingewijd:
ald.: door het Weeshuis over-
genomen: II. 145: beschrijving
van den overgenomen toestel:
ald.: geeft een prijsvraag uit:
III. 39: antwoorden daarop, van
verschillenden aart: 41: die ver-
boden worden: 53: het beste,
door Tesfelfchade vervaardigd:
53, 54: door Badius aangevallen:
83: geraakt voor een deel aan
't Oude Manhuis: 319: het oude
gebouw hertimmerd: *ald.*: haar
blazoen veranderd: *ald.*: het
Princebeeld aldaar ingewijd: III.
862. Zie verder *Schouburg*.

Aken: III. 30: zware brand aldaar:
VI. 649: gedicht van V. daarop:
750: is om zijn koperfabrieken
bekend: 751: het gebruik der
wateren aldaar zou aan de vrucht-
baarheid der vrouwen bevorder-
lijk zijn: XI. 272.

Akenaar, door V. in een tweere-
gelig vaers berispt.

Akerboom Doedensz (Joan-
nes), Pastoor te Opdam: VIII.
785: gedicht aan hem van V.:
786.

Akers (Chaonische): V. 75.

Akerflood (W.), graveert een
portret van Frederik Hendrik:
II. N. 58.

Akontius: IV. 263, 270, 275.

Akonijt: vergift: II. 451: IX. 487.

Akrizius: V. 285.

Akroot: XI. 770.

Akropolis: II. 714.

Akteon: IV. 266, 392.

Alarik: X. 243.

Albaensche hoofd: V. 451: XII. 223.

Albertina Agnes, tweede doch-
ter van Frederik Hendrik, ge-
huwd met Willem Frederik van
Nassau, Stadhouder van Fries-
land: VII, 765: bezoekt Vorst
Joan Maurits, na diens ongeval:
X. 459.

Albertus van Oostenrijk (Aarts-
hertog), Landvoogd der Neder-
landen: I. 137: wordt in den
„Palamedes” door „Priam” voor-
gesteld: II. 359.

Albidius: I. 578.

Albigenzen: IV. 546.

Alboyn: III. 475—478: X. 253.

Albrecht Achilles, keurvorst
van de Palts: V. 537: XII. 225:

Alceus: VI. 440.

Alcibiades: I. 522. 604.

Alcidamas: XI. 521.

Alcides: II. 244, 716.

Alcinoüs: V. 92.

Alcyone: IV. 260.

Alekto: IV. 168; V. 288.

Alemon: XI. 784.

Alexander of Paris: II. 423.

Alexander de Groote: I. 426, 528,
544, 588: III. 10, 149, 150:
IV. 136, 407: V. 434: VI. 91,
635, 721: VII. 135.

Alexander II, Koning van Syriën:
I. 410.

Alexander, zoon van Aristobulus:
X. 90.

Alexander, zoon van Hyrkan: I. 408.

Alexander, slaaf van Pollio: VIII.
145.

Alexander, koning van Schotland:
III. 350.

ALEX—AME.

- Alexander VI (Paus)**, verheft Sandrart tot de ridderlijke waardigheid: IV. 4.
- Alexander VII (Paus)**, (zie *Chigi*) belast Kircher met het ontcijferen van een obelisk: VI. 122: zijn ambtsaanvaarding: 633: zijn inwijding door V. bezongen: 634. N. 23: kent een jaargeld toe aan Nichusus en verheft hem tot Bischof: 636: gedicht van V. tegen zijn bestrijders: 730: verwelkomt koningin Kristina te Rome: VII. 2: herstelt de Jesuïeten te Venetiën: 134: deswegens door V. bezongen: *ald.*: die hem zijn „Heerlijkheid der Kereke” opdraagt: X. 172: Lodewijk XIV doet hem den oorlog aan: 166: hy sterft en wordt door V. bezongen: 670.
- Alexander Polyhistor**: XI. 25.
- Alexander Severus**: XII. 219.
- Alexis of Alexius Michaëlowitz**, Grootvorst van Moskoviën, zendt Winus naar Holland: VI. 164: byzonderheden, hem betreffende: 165.
- Alfeus**: II. 724.
- Alfonfus I. van Kastiliën**: X. 252.
- Alfonfus XI van Kastiliën**: X. 252.
- Algidius**: VI. 522.
- Alkander**: XI. 735.
- Alkmeon**: III. 514.
- Alkon**: V. 53: XI. 733.
- Alkothoë**: XI. 545.
- Allatius (Leo)**, beroemd geleerde: byzonderheden hem betreffende: VI. 196.
- Allia**: VIII. 485.
- Aloeus**: V. 266.
- Alteris (Symon Lodewijk van)** koopt de Heerlijkheid Jaarsveld: I. N. 17.
- Al te voldoende, Nichtje de Flines**: oorsprong van die spreekwijze: XII. 55.
- Althea**: IV. 204.
- Alva (Hertog van)**: III. 81: de metalen duim van zijn standbeeld in 't bezit van Hooft: 269: vaerzen van V. en Hooft daarop: 270: [XII. 189]: met Leicester in eenen adem genoemd: VI. 68, 81: in den „Lucifer” als Michael voorgesteld: 307, 308.
- Alypias**: X. 238.
- Amadis**: VI. 46.
- Amalia van Solms**. Zie *Amelia*.
- Amalthea**: IV. 255: V. 307: VI. 64: XI. 399.
- Amarias**: VIII. 55.
- Amate**: VIII. 47.
- Amathus**: VIII. 557.
- Amazenus**: VIII. 484.
- Amazonen**: I. 406: VIII. 3, 4, 661, 678.
- Ambrozius**, Bischof van Milaan: IV. 524: X. 669.
- Amelia van Solms**, echtgenoote van Fredrik Hendrik, door V. bezongen: II. 311, N. 32: bevalt van een zoon: II. 528: feest te harer eer: 543: zy vergezelt Maria de Medicis naar Amsterdam: III. 444: is zeer ingenomen met de schilderkunst van Seghers en zendt hem een geschenk: V. 556: N. 7: gedicht op haar afbeelding herdrukt: 9: zy bezoekt Amsterdam: VII. 754: haar verjaardag, door V. bezongen: 765: zij beschenkt hem met een gouden penning: 766: dankgedicht daarop: 767.
- Amenaar**: XI. 793.
- Amerinum**: V. 82.

AME—AMU.

Amersfoort, door Montecuculi veroverd: III, 3, 17: door V. bezongen: VII, 612: naamsoorsprong: *ald.*: byzonderheden aangaande die stad: 613, 614.

Amfaraüs: III. 514: VI. 12: XI. 599.

Amfilochus: IX. 560.

Amfion: de flichter van Thebe: VII. 612.

Amfion, de zoon van Antiope: III. 201: IV. 407: V. 587, N. 15.

Amfions zoon: I. 432.

Amfryxus: VIII, 233; XI. 326.

Amiraliteit te Amsterdam (Raden der) zoeken een plaats om een magazijn en werf te flichten: VII. 637: leggen daarvan de grondflagen: 638: geven V. een gefchenk: 654: bouwen zich een nieuw Raadhuis op 't Prinfenhof: IX. 221: gedicht van V. daarop: 222.

Amiraliteit te Enkhuizen: V. draagt haar een gedicht op: IX. 220.

Amiternum: VIII. 485.

Ammianus Marcellinus: X. 238.

Ammon (Jupiter): XI. 446.

Amor, voor *Amoriet*: III. 691, 782.

Ampele: I. 428.

Amph. NB. Zoek de aldus beginnende woorden op *Amf.*

Ampyx: XI. 558.

Ampzing (Samuel), Predikant te Haarlem, beflrijdt het gerucht, als hadde hy J. W. Bogaert in een lofdicht geprezen: II. N. 72.

Amftel: zie *Aemftel*.

Amfterdam is prat op zijn vrijheden: III. 7: wordt door V. in onderscheidene gedichten verheerlijkt: 93, 94, 95: hoe V. het in zijn „Gysbreght” voorftelt: 345, 382,

392, 400: oorsprong van het wapen der ftad: 422, 423; N. 16, 20 [VI. N. 25]: onthaalt Maria de Medicis: III. 442—456: ook Henriëtte Marie: IV. 121: doet haar een vereering: 122: toefpeling op den brand, die er in 1421 woedde: IV. 441: ongemeene welvaart, die er heerscht: V. 775: dringt op vermindering van het krijgsvolk aan: VI. 55: laat eigendunkelijk eenige gevangen gezette kapiteins ontfiaan: 56: weigert een Bezending der Algemeene Staten te ontvangen: 57: wordt door een leger bedreigd: *ald.*: ftelt zich in ftaat van tegenweer: 58, 59: geeft toe: 60: waarin het Maximiliaan van dienst was geweest: 64: met een „koeflal” vergeleken: 74: gedenkpenning en vaerzen op de verloffing der ftad: 78, 79: pestziekte en koortfen aldaar: 183: hoe door den oorlog verarmd: 611: en door den vrede weder tot welvaart gekomen: *ald.*: gedicht op de belegering der ftad: V. 4; voor 't eerst als een „maagd” voorgelfeld: VII. 755: geeft een marmeren Pallasbeeld ten gefchenke aan Joan Maurits: VIII. 95: verwelkomt de Princes-royaal en Prins Willem III: 110: geeft een feestmaal aan den Aartsbifchop van Keulen: IX, 650: vereert f 30 aan Vondel en f 50 aan Vos voor hun vaerzen te dier gelegenheid: 653: pestziekte, die er regeert: X. 162, 163: poorten van de ftad: XII. 263.

Amfterdammers kwijten zich loffelijk bij den inval der Spaanfchen in de Veluwe: III. 17.

Amurath: III. 625.

AMU—ANT.

- Amurath* of *Morad* bestrijdt *Uladislaus*, IV. 752.
- Amyklen*, II. 240: V. 357.
- Amymone*, IV. 260: XI. 114.
- Anafe*, XI. 525.
- Anagnia*, VIII. 483.
- Anakletus*, IV. 547.
- Anakronismen*, in het „Paseha”, I. 124: wanneer te verdedigen, 124, 125: in den „Gysbreght”, III. 428.
- Ananel*, X. 89.
- Anape*, XI. 460.
- Anas*, de *Guadiana*, IV. 314.
- Anaxarchus*, aardrijkskundige, II. 180.
- Anceüs*, XI. 560.
- Anchises*, II. 545, V. 154, 176, 528.
- Andel* (Vanden), Advokaat in den Haag, bij wien zich J. de Witt in de praktijk geëfend had, woont diens bruiloft by, VI. 638.
- Andreae* (Joachim): zijn weduwe verpleegt Vorst Joan Maurits na diens ongeval, X. 459.
- Andreas* (S.), IV. 602.
- Andreas*, Bisschop van Roermond. Zie *Creuven*.
- Androgeos*, IV. 207, XI. 525.
- Androkles*, IV. 345.
- Andromeda*, VII. 649: X. 463.
- Anemone*, II. 547.
- Angelo* (Michele), VI. 691.
- Anhalt*, (Johan George, vorst van) trouwt met Henriëtte Katharine, dochter van Frederik Hendrik, VII. 754: bezoekt Amsterdam, *ald.*, [VI. 615, VII. N. 5]: feesten, te dier gelegenheid gegeven, 754, 755: gedicht van *V.* ter eere van dien vorst, 756, 794.
- Aniaan*, III. 588.
- Anignus*, XI. 793.
- Anjelier*, II. 547.
- Anjello*, (Mas) verwekt een oproer te Napels, V. 553.
- Anio*, VI. 402.
- Anna*, — de Profetesle — X. 33.
- Anna Boleyn*, V. 444, 499.
- Anna van Saxen*, II. 367.
- Annas*, X. 23.
- Anflo*, (Alida) trouwt met M. Block, VII. 667: gedicht daarop, 668.
- Anflo* (Claesz Claesz.), zet zich neder te Amsterdam, III. 169.
- Anflo* (Cornelis), Doopsgezind leeraar, III. 169: door Rembrandt geschilderd en door *V.* bezongen, 170.
- Anflo* (Gerbrand), zijn huwelijk met A. Schouten, door *V.* bezongen, III. 170; [XII 186]: is hoofdman der saai-nering, VI. 187.
- Anflo* (Reinier) of *van Anflo*, zijn oordeel over Vondels „Elektra”, III. 541: zijn lofdicht op Vondels „Jozef in Egypte”, 800: gedicht van hem aan Le Blon, III. N. 9: bezingt De Lange, V. 524: bezingt een paternoster van pruniteenen, 558: voert *V.* sprekende in, in een gedicht aan Brandt, 569: vredevaerzen van hem uitgegeven, N. 9: bezingt het regenachtig weder, 28: begeeft zich naar Rome, waar hy het Pausdom omhelst, VIII. 8: bezingt Kristina, *ald.*: oordeel van *V.* over hem, *ald.*: bezingt, uit Rome, het huwelijk van W. Blauen met Anna van Loon, 750, 751.
- Antandrus*, V. 183.

ANT—APE.

- Antenor*, V. 144: VI. 729: VII. 135.
- Anteüs*, IV. 202: IX. 223.
- Anthonis*zoon (Cornelis), kaartemaker: III. 341.
- Anticyra*, VI. 606.
- Antifates*, VI. 602.
- Antigonus*, zoon van Hyrkan: I. 408.
- Antigonus*, zoon van Aristobulus: X. 84.
- Antigonus* (De reus), VI. 103.
- Antikleä*, II. 387.
- Antiklides*, XI. 289.
- Antiochus Epifanes*, IV. 593.
- Antiochus Gryphus*, I. 410.
- Antiochus Theos*, I. 580.
- Antiope*, II. 712, 714: III. 201: XI. 479.
- Antipater*, — de veldheer van Alexander — I. 416.
- Antipater* — de zoon van Herodes — X. 90.
- Antisfa*, XI. 793.
- Antisthenes*, I. 600.
- Antium*, VI. 444.
- Antoni Jansz*, zie *Janszoon*.
- Antonides*, of, eigenlijk, *Jan Antonisz van der Goes*: byzonderheden, door hem aan Brandt medegedeeld aangaande het leven van *V.*, IV. 2, 3: brief van hem over de aanleiding tot Vondels geloofsverandering, *ald.*: byzonderheden, hem betreffende, X. 486, 487: schrijft een treurspel, 487: oordeel van *V.* daarover, *ald.*: maakt zich een naam als dichter, 488: overzicht van zijn „Trazil,” X. 559: bezingt den vrede met Engeland gesloten, XI. 15: zijn „Trazil” komt in 't licht, *ald.*: en wordt door *V.* met een gedicht vereerd, 16: hy verjaart *V.* met een klinkdicht, 17: ziet diens vertaling der „Herfcheping” na, 272: vaerzen van hem in 't „Verheerlyckt Nederlandt” opgenomen, XI. N. 6: toejuching, die zijn „Yftroom” verwerft, XII. 26: lofdicht daarop van *V.*, 27: byfchrift van *V.* op zijn afbeelding, 29: hy wordt door Buifero en anderen tot ftudeeren in ftaat gefield, 39: wordt tot doctor in de medicynen bevorderd, 40: gedicht van *V.* op zijn difertatie, *ald.*: hoe *V.* hem lief had als een zoon, 41: hy bezingt den verkoop van fchilder-ryen by Uilenburgh, *ald.*: en den dood van De Liefde, 45: bezoekt *V.* in zijn ouderdom, 63: vertrekt metterwoon naar Rotterdam, *ald.*: brief van hem aan Oudaen over den „Palamedes”, 64: fchrijft de „Uitvaert” van *V.*, 75: is lid van *Nil Volentibus* en werkt aan fommige werken van 't Genootfchap mede, XII. 262, 264.
- Antonisz* (Aagjen) trouwt met *L. Jakobsz.*, II. 116: hun bruiloft door *V.* bezongen, *ald.*
- Antonius* (Markus), I. 510, 556: IV. 374, 401: V. 316: VIII. 139, 209.
- Anubis*, XII. 80.
- Antwerpen*, door *V.* *Handverp* genoemd, III. 12: naamsafleiding, VI. 103: het ftadhuis aldaar verbrandt, 670.
- Anxter* (Roemer Arent van den), IX. 618.
- Anxur*: VIII. 488.
- Apelles* — de fchilder — VI. 159: VII. 659: X. 114.

APE—ARI.

- Apelles* — een geleerde van dien naam — VI. 196, XI. 25.
- Apias*, I. 450.
- Apicius*, I. 598: V. 523.
- Apidaan*, XI. 326.
- Apis*, III. 828, 860: X. 481.
- Apollinaris* (C. Sollius Sidonius). IX. 632.
- Apollinarius* (Claudius), VI. 100.
- Apollo*, II. 185: N. 10: III. 9: IV. 614: V. 105, 604, 694: VI. 334: IX. 346: X. 651: XI. 321.
- Apollo* (De Aktische), V. 316.
- Apollo* (De Milezische), IX. 503.
- Apollonia* (S^c.), IV. 314.
- Apollonius* van Tyane, IV. 329.
- Apollyon*, VI. 218.
- Appleton*, Britsche Schout-by-nacht, door Van Galen verflaggen, VI. 146.
- Aquilaia*, II. 659: III. 211: XII. 188.
- Aquilenus* (S^c.), III. 554.
- Aquinius* (Cornelius), IX. 698.
- Arachne*, II. 210: IV. 34: V. 126.
- Aracynt*, V. 42.
- Aran en Titus*, treurspel van Jan Vos, maakt veel opgang, IV. 114: door Langendijk geparodiëerd, 115.
- Arar*, V. 39.
- Aratus*, V. 45: VI. 389: X. 603: XI. 286.
- Araxes*, II. 706: VIII. 519.
- Arc* (Johanna d'), IX. 644.
- Archelaüs*, X. 23, 601.
- Archemolus*, V. 352.
- Archilochus*, VI. 576, 606.
- Archimedes*, VI. 738: IX. 483.
- Archytas*: VI. 434.
- Arctofylax*, IV. 255.
- Arcturus*, II. 179.
- Ardaleo*, VI. 218.
- Ardea*, V. 285, 286.
- Arehute*, IX. 637: XII. 255.
- Arentsz*, Boekverkooper te Amsterdam, X. 457.
- Areopagus*, X. 646.
- Aretas*, X. 103, 182.
- Arethuza*, V. 70.
- Argentoratum*, III. 613.
- Argiletum*, VIII. 504.
- Argo* ('t schip), III. 136: VI. 590, 708.
- Argonauten*, IV, 185, 186.
- Argos*, IV. 225.
- Argus* — de honderdoogige — VI. 64: VII. 95: X. 311.
- Argus* — de gast van Evander — V. 307.
- Ariadne*, II. 729: III. 287: IV. 167, 205.
- Arianen*, IV. 99.
- Arias Montanus* (Benediktus), Spaansch geleerde: VIII. 112.
- Ariminium*, VI. 574.
- Arion*, I. 281, 685.
- Arisbe*, VIII. 532.
- Aristarchus*, VI. 50: XII. 235.
- Aristeüs*, V. 76: VIII. 263.
- Aristobulus II* (Koning), I. 550.
- Aristobulus* — de zoon van Herodes — X. 90.
- Aristofanes* van Byzantium, VIII. 673.
- Aristoteles*, IV. 38: IX. 504, 507.
- Arius*, IV. 524: VI. 196: X. 236.
- Ariusum*, V. 55.

ARK—AUG.

- Ark*, voorgesteld als type der kerk, X. 45: hout, waarvan zy gebouwd was, 178.
- Arkadien*, V. 664: VIII. 608.
- Arkel*, de naam van Herkules afgeleid, IX. 767.
- Arlei* (d'), zie *Doruley*.
- Arles*, IX. 637, 649: XII. 255.
- Irminius* of *Herman*, IX. 677.
- Arminius* (Jacobus), zwager van Reael, is diens leidsman by zijn studiën, II. 114: gedicht op zijn afbeelding, 320: zinspeling op hem, III. 42.
- Armone*, III. 641, 741.
- Arnulf* (Keizer), I. 542.
- Arnus*, VIII. 113.
- Arp* (Jan van), schrijver van de „Helvaard van Juno”, IX. 330.
- Arpe*, VIII. 556.
- Arragon* (Aartshertog van), I. 137.
- Arria*, IV. 112.
- Arrius*, zie *Arius*.
- Artaserxes*, I. 516.
- Artemizia*, VII. 768.
- Arundel* (Thomas Howard, Graaf van) befehert Junius, V. 2.
- Ase*, zie op *Ask*.
- Askaan*, — een stroom — V. 112.
- Askaniën*, een graafschap der vorsten van Anhalt, VII. 760.
- Askanius*, II. 670: IV. 442: V. 315: VII. 603, 760: VIII. 557.
- Asmodé*, X. 387, 413.
- Asnethe*, III. 226: VIII. 42.
- Asjarakus*, II. 495: V. 145.
- Asfelijn* (Thomas), begroet *V.* op 't S^t. Lukas-feest met twee gedichten, VI. 376, 377, 379 [N. 22]: zijn verdienste als blijfepeldichter, 383.
- Asfendelft* (Bartholomeüs Willemsze van) wordt van de regeering van Leyden ontzet, III. 74.
- Asfendelft* (Willem van), kanonnik te Haarlem, verdedigt tegen Vosmerus de rechten van 't kapittel, VII. 790.
- Astaroth*, I. 329: V. 705.
- Astarte*, V. 705.
- Asterie*, XI. 479.
- Astorius*, XI. 289.
- Astrate*, treurspel van Quinault, door Buifero vertaald, XI. 279.
- Astrea*, III. 455: V. 50: IX. 644: XI. 309.
- Astur*, III. 609.
- Astyages*, I. 448: IX. 427.
- Astyanax*, II. 232, 267.
- Astydamia*, IV. 201.
- Astypalea*, XI. 525.
- Atalante* — de bruid van Hippomenes — IV. 273: V. 58: IX. 614.
- Atalante* — de bruid van Meleager — VI. 735.
- Atarnanis*, XI. 794.
- Ate*, X. 614.
- Athamas*, IV. 213.
- Athanazius*, X. 235.
- Athene*, V. 637: VI. 36.
- Athenodorus*, V. 560.
- Athezis*, VIII. 548.
- Atis*, XI. 623.
- Atlas*, I. 97: III. 465.
- Atreus*, II. 397: III. 539: IV. 239: X. 613.
- Attabaliba*, III. 23.
- Attalus*, VI. 478.
- Attila*, III. 478, 554, 574, 600: VI. 729: X. 14, 214.
- Aufidus*, VI. 537, 564: VIII. 508.
- Auge*, IV. 201.
- Augusta*, moeder van Hertog Frederik van Holstein, VI. 94.

AUG—BAC.

- Augustinus* (S'), VI. 52: XI. 246.
Augustinus, zendeling, die Engeland hielp bekeeren, IV. 388: X. 248: XII. 210.
Augustijns (Haasje), trouwt met V. Riccen, VII. 662: gedicht van V. daarop, 663.
Augustus (Keizer), I. 450: II. 220: III. 132, 155: V. 106: [N. O.], 587, 687, 689: N. 16: VI. 721: VIII. 191: XI. 799: XII. 219.
Augustus (*Semper*), een tulp, VII. 657: IX. 484.
Aulon, VI. 459.
Aulus (Cascellius), VI. 608.
Aura, I. 769.
Aurelius (M.), IV. 329: V. 531.
Aurora, II. 705: VIII. 506.
Aurunken, V. 281: VIII. 486.
Aufonius (D. Magnus), XI. 635, 637.
Auftrimon, IX. 643.
Avernus, II. 267: V. 94, 132, 195.
Averroës, IX. 404.
Avignon, IX. 631.
Avitus (Alcimus Eedicius), VI. N. 18.
Avitus (Vibius), IX. 662.
Avondlyer, zinnebeeld van het koninkrijk Spanje, VII. 25.
Avondvorst, benaming des Konings van Spanje, VII. 25.
Ayscue (George), Engelsch Amiraal, in den zeedlag by Lestoffe gevangen genomen, X. 575, 576, 577, 578.
Azarias, — een profeet onder Koning Aza — X. 145.
Azarotisch Mozaiek, IX. 634: XII. 225.
Azer, IV. 481.
Aziongeber, X. 51.

B.

- B. (A. P. R.), vaerzen van hem in „t Verheerlijekt Nederlandt,” XI. N. 6.
 B. (D), bezingt Frederik Hendrik, III. N. 7.
 B. (P. R.) bezingt Frederik Hendrik, III. N. 7.
 B. (W. van), vaerzen van hem in „t Verheerlijekt Nederlandt,” XI. N. 6.
Baack, *Baak*: zie *Baeck*.
Baargoden, wat dit zijn, XI. 595.
Baathouers voor „Batavieren”, IV. 130: IX. 677.
Babington, (Antonie), V. 441.
Babel, I. 81: Rome daarby vergeleken, IV. 435, 597: XII. 185.
Bachanten, VII. 33.
Bacchia, XI. 460.
Bacchus, IV. 205: VI. 582: VIII. 196.
Bacchusfeesten, VIII. 225.
Bacchuskop, VIII. 225.
Backer (Cornelis) legt den eersten steen van den toren der Nieuwe Kerk, V. 585: trouwt met K. Raye, VIII. 98: gedicht daarop, *ald.*

BAC—BAE.

Backer (Willem), Schepen van Amsterdam, van Remonstrantsgezindheid beschuldigd, II. 259: is getrouwd met N. de Vries, XII. 183.

Badelech: III. 313, N. 16.

Badius (Otto), een Hoogduitsehe predikant te Amsterdam, III. 82: predikt tegen de Akademie, *ald.*: spotlied, door V. op hem gemaakt, 83.

Baeck (Geslachtregister der familie), III. 167.

Baeck (*Deborá* of *Deianira*), dochter van Laurens Joosten, II. 159: gedicht aan haar en haar zuster Katharina, 215, N. 7, 8: nog een aan haar, 220, N. 15: trouwt met C. L. Schouten, XII. 169.

Baeck (Jakob), schepen van Amsterdam, II. 38: begunstigt de Remonstranten, 39.

Baeck (Jakob), zoon van Laurens Joosten, II. 158: V. zendt hem een dankdicht, III. 35 [XII. 178]: gedicht van hem aan Van Baerle, 167: sonnet van hem aan denzelfden, 309: sterft, 313: zijn uitvaart door V. bezongen, *ald.*: vertaling door hem van een gedicht van Van Baerle, N. 13.

Baeck (Justus), zoon van Laurens Joosten en zwager van Hooft, II. 158: oordeel van dezen over hem, *ald.*: gedichten op zijn huwelijk met M. van Erp en op hun afbeeldingen, 226: geroemd, III. 86: door Hooft op een poëtischen maaltijd genoodigd, IV. 115: V. draagt hem zijn „Salomon” op, V. 696, 699: was veel jonger dan Hooft en Vondel: XII. 185.

Baeck (Katharina), dochter van

Laurens Joosten, II. 158: gedichten aan haar, 215, 224, N. 7, 8, 12, 13: III, 34: trouwt met Hillebrant Bentes, 314: haar huwelijk door V. bezongen, 315: grafscrift op haar, 318.

Baeck (Laurens Joosten), beoefenaar en befehrmer der poëzy, II. 158: ontvangt V. op Scheybeek, 214: is in de Nieuwe Kerk begraven, V. 423.

Baeck (Magdalena), dochter van Justus, II. 164: gedicht van Van Baerle aan haar, *ald.*: XII. 185.

Baeck (Sara), dochter van Justus, III, 164: gedicht van Van Baerle aan haar, III. 164: [XII. 185]: sterft, V. 428.

Baerle (Kaspar van), of *Barlaeus*, bezingt de echtverbintenis van Hooft, II. 631: zijn gedicht op Grol, N. 64: tot Profesfor te Amsterdam beroepen, III. 134: bezingt de Beek van Baeck, 163: — de toezending van dat lied aan de dochter van Justus is later: 164 — en den dood van Dionys Vos, 182: zijn oordeel over de gedichten van Donne, 207: hy bezingt de musch van S. Bartelot, 270: verliest zijn vrouw, 307: zijn droefheid daarover, 307, 308: beantwoordt een sonnet van Baeck, 308, 309: zijn gedicht aan V., 311: slaagt niet in zijn vrijadje, *ald.*: Hooft schrijft hem over het onthalen van Maria de Medicis, 442: hy vervaardigt gedichten ter eere van deze, die V. vertaalt, 445—455: zijn beeltenis door Sandrart gemaakt, IV. 6: gedicht daarop, *ald.*: zijn oordeel over den „Aran en Titus”, 114: loogert twee malen met Tesfel-

BAE—BAP.

- schade op het Muiderflot, 420: velt een ongunstig oordeel over den „Virgilius” van *V.*, *V.* 426: prijst de lijkrede van Brandt op Hooft, 568: sterft, 693: wat de aard was zijner ziekte, *ald.*: zijn laatste werk, *ald.*: waar begraven, 694: lijkzang van *V.* op hem, *ald.*: waarom by Hippocrates vergeleken, 695.
- Baerle (Suzanna van), trouwt met Konstantijn Huygens, *II.* 577: sterft, *III.* 304: lijkgedicht op haar, 305: en grafscrift, 307.
- Baerle (Suzanna, dochter van Kaspar van), *V.* 693: Brandt verliest op haar, *VI.* 112: gedicht van *V.* op haar, als bruid afgebeeld, 113: trouwt, *ald.*
- Baersdorp, burgemeester van Leyden, yvert tegen Scriverius, *II.* 321: door *V.* gehekeld, 596: *III.* 75.
- Paersdorp (Jan Janfen), burgemeester tijdens 't beleg van Leyden, van Spaansgezindheid verdacht, *III.* 80.
- Bagynen of Bagijntjes, geestelijke zusters te Amsterdam, *VI.* 110: uittreksels uit haar rekeningenboek, *VI.* 181, 187: *VII.* 685, 686.
- Bagijnekoek, *II.* 582.
- Bajazet I (Sultan), *I.* 552: *XII.* 200.
- Bajert te Amsterdam, beschreven, *VI.* 681.
- Bak (Ernestus), boekverkooper te Amsterdam, *IX.* 321.
- Bake, zie *Baeck*.
- Bake (Laurens), Heer van Wulverhorst, zoon van Justus, *III.* 167: begunstigt Antonides, *XII.* 39.
- Baker (Richard), schrijft over Lucifer, *VI.* 214.
- Balast, *V.* 458.
- Baleariſche eilanden, *V.* 83.
- Balen (Matthijs), vaerzen van hem, opgenomen in „'t Verheerlijekt Nederlandt”, *XI.* N. 6.
- Baliol (Eduard), *III.* 350.
- Beveren (W. de), vaerzen van hem, opgenomen in „'t Verheerlijekt Nederlandt”, *XI.* N. 6.
- Beveren (Adriana van) trouwt met M. Pompe: *V.* bezingt haar huwelijk, 303.
- Beverweert (Lodewijk van Nassau, Heer van) wordt aan 't hoofd van een Gezantschap naar Karel II afgevaardigd, *VIII.* 118.
- Ban (Joan Albrecht), rechtsgeleerde, priester, zanger en komponist, *II.* 159: zijn werken, 160: vriend van Hooft, *ald.*: gedicht op zijn zangkunst, *ald.*: ander van Vos, N. 5, 6.
- Bancken (Aeltje Adriana van), trouwt met Joost van den Vondel, den Jonge, *IV.* 417: *VII.* 587.
- Bancken (Geertje van) is getuige by het huwelijk van haar zuster Aeltje, *VII.* 587.
- Bandringeen, ſchilder, maakt een afbeelding van Le Blon, die *V.* bezingt, *III.* 280.
- Bank van Leening beschreven, *VI.* 683.
- Banken aan tafel, vroeger voor twee personen en met kussens bedekt, *V.* 160.
- Banninck (Dieuwert), vrouw van G. Wuytiers, *V.* 564.
- Banninck (Jakob Janszoon) weigert den eed aan Prins Willem I te zweren, *III.* 293.
- Baptist (Jan), tooneelfpeler, speelt in „de Gebroeders”, *III.* 645.

BAR—BAZ.

Barbançon (Prins van) beproeft een aanval op Zeeland, III. 120: die mislukt, 121.

Barbara (*S^{te}*), III. 139: IV. 294.

Barbarini, door Innocent IV uit Rome verdreven, IV. 411.

Barbarini (Antonio), III. 158: hier had Maffeo genoemd moeten zijn, XII. 185.

Barbarini, (Cezar), VII. 772.

Barbarini (Kardinaal) verwelkomt Koningin Kristina te Rome, VII. 2.

Barbarini (Maffeo), II. 659. Zie *Urbaan*.

Barbette (Paulus), beroemd ontleedkundige, schrijft een werk over de heelkunde, VI. 656: dat door *V.* bezongen wordt, 657.

Barce, VIII. 363.

Barclay, Engelsch Amiraal, sneuvelt in den scheepstrijd by *Lestoffe*, X. 575.

Bardes (Willem), Schout, is Lid der Kamer, „In Liefde Bloeyende”, I. 14.

Barentszoon (Willem), beroemd zeevaarder, door *V.* geprezen, I. 139, 140, 141.

Barnabas, V. 767.

Barrière (Pierre), I. 14.

Bartelot, *Bartelotti*, zie *Bartolotti*.

Bartholomeus (*St.*), X. 213.

Bartjens (M^r. Willem), beroemd rekenmeester, door *V.* bezongen, I. 128, 131: zijn klinkdicht op 't „Pascha”, 128: zijn spreuk, N. 15.

Bartolotti (Gulielmo), trouwt met *J. van Erp*, II. 653 [XII. 174]: huwelijksgedicht daarop, 654.

Bartolotti van den Heuvel (Joan Batista), kerkmeester van de Westerkerk, XII. 174.

Bartolotti (Konstantia), voordochter van *Mevr. Hooft*, II. 631.

Bartolotti (Suzanna), voordochter van *Mevr. Hooft*, II. 631: haar musch door *Plemp* en *Van Baerle* bezongen, III. 270: het gedicht van dezen door *V.* vertaald, 271: haar musch vliegt weg, 276: nog een gedicht daarop, 277.

Bas (M^r. Dirck), Ridder, burge-meester van Amsterdam, II. 520: is *V.* niet ongenegen, 521: wordt in een schimpdicht van *Remonstrantsgezindheid* beschuldigd, 593: wordt *Schepen*, III. 37.

Basfen (Warnar Ernst van), koopman in aardewerk, schepen te Amsterdam, II. 520: is hevig kontra-remonstrant en *V.* vijandig, 521: zet den Kerkeraad op tegen *Hanekop*, 581: wordt in de „Rommelpot” onder den naam van *Malchus* begett, 588: in een paskwil onder de „vromen” geteld, 594.

Basfon (Govert), boekverkooper, III. N. 3.

Batavieren, V. 588.

Batementen, wat dat zijn, I. 13.

Batia, V. 151.

Batina, VI. 491.

Bato, V. 588: IX. 653.

Baudicea, IV. 123.

Baudrigeen, zie *Bandrigeen*.

Bax (Marcelis) II. 543, 614.

Bayaert, het paard der Heemskinderen, I. 433: IV. 23.

Bayeren (D^r. Yvo), is getuige by 't huwelijk van *G. Benzi*, X. 251.

Baziliskus, fabelachtig dier, I. 169, 407, 588.

BAZ—BER.

- Bazilius* (Keizer), I. 424.
- Bdellion* of *bedola*, VI. 224.
- Beauchamp* (Sofia), trouwt met N. Bur, X. 570: gedicht van V. daarop, *ald.*
- Beaumont* (Jan van), III. N. 19.
- Bebrycianen*, VIII. 402.
- Becks* (David), hofschilder van Koningin Kristina, maakt haar afbeelding, VI. 158.
- Beda*, I. 642.
- Bedola* of *bdellion*, VI. 224.
- Beeck* (Pieter Pieterse van), trouwt met A. Block, XII. 265.
- Beeckman* (Izaak), met Reael en anderen gekommitteerd om een uitvinding van Galilei te onderzoeken, III. 300.
- Beelzebub*, zie *Belzebub*.
- Beemster* (de), door V. bezongen: IV. 366: was vroeger vol buitenverblijven, 367.
- Beernts* (Griete Pieter), IX. 617.
- Begravenispenning* — op Govert Flinck, VIII. 90: op Tanneken van Erpecum, X. 486: op Barbara Block, 563: op Ida Block XII. 56: op Anna van den Vondel, 62: op Vondel, XII. 68.
- Behemot*, VI. 262.
- Belial*, IV. 537: VI. 218, 262.
- Belizarius*, X. 244, 246.
- Bellerofon*, VI. 433.
- Bellicèvre*, V. 455.
- Bellone*, II. 535.
- Belus* — de afgod der Meden — IV. 226.
- Belus* — Koning van Feniciën — V. 154.
- Belveaux* (Henri de), in 't zelfde graf als V. begraven, XII. 70.
- Belzebub*, IV. 595: VI. 218.
- Belzebul*, VI. 218.
- Ben* (Ysbrand), Lid van den Raad van Amsterdam, door Maurits afgezet, IV. 748.
- Benajas*, III. 663, 713.
- Benakus*, V. 94. 347.
- Benning* (Frans), Lid der Kamer „In Liefde Bloeyende”, I. 14.
- Benskoop* (Arend van), III. 348.
- Bentes* (Hillebrand), trouwt met Katharina Baeck, III. 314: gedicht daarop, 315 — dat twee jaren te vroeg is geplaatst, XII. 189.
- Benzi* (Izabella), zie *Bosmans* (Jz.)
- Benzi* (Giovan Batista), van Como; trouwt met Izabella Bosmans, XII. 251.
- Benzi* (Maria Katharina), getrouwd met G. Voet, IX. 231.
- Berckhout*, Advokaat, geeft aan Oldenbarneveldt den raad, zich weg te maken, II. 431.
- Berecynthia*, III. 446: V. 270.
- Berengarius*, bisschop van Angiers, IV. 506.
- Berg* (Van den), maakt een schimpdicht, V. N. 10.
- Berg* (Hermanus van den), byschrift van hem op Vondels afbeelding, XII. 142.
- Bergen in Noorwegen*, onze retoervloot wordt in de haven dier stad door Britsche schepen aangetaast, X. 472: de wakkere wederstand, dien zy biedt, door V. bezongen, 473.
- Bergen* (Ursula van), trouwt met J. T. Hinlopen Vermaes, VI. 175: huwlijksgedicht daarop, 176.
- Bergh* (Joan), advokaat te Amsterdam, rust vrijwilligers uit om op het schip Utrecht, onder kapitein Bonk, tegen de Engelschen

BER—BIC.

- te dienen, XII. 32. gedicht aan hem van V., 33.
- Bergh (Graaf Hendrik van den), by Erkelens gevangen genomen, II. 543: poogt Grol te ontzetten, 603, 611, 613, 620, 625: wordt Veldmaarschalk, en valt in de Nederlanden, III. 3: zijn krijgsbedrijven, 14, 17, 18.
- Bergh (Jacobus van den), boekverkooper te Amsterdam, bezorgt een nieuwe uitgave van den „Gulden Winkel“, IX. 244: geeft een gedicht van Koemans, tegen het tooneel gericht, in 't licht, 335.
- Berkheide (Geeraert), schildert de nieuwe Heeregracht, XII. 39: lofdicht hierop van V., *ald.*
- Bernardus (St.) van Clairvaux, VI. 211.
- Berta van Holland, IV. 128.
- Bertramus of Ratramus, IV. 545.
- Besjen, een volk, II. 205: XI. 283.
- Bestand (Twaalfjarig), door V. bezongen, I. 27. N. 8: daarop gezinspeeld, II. 367.
- Bestand tusſchen Polen en Zweden, door V. bezongen, III. 265.
- Beth (Gillis Jansz.), lid van den Raad, wordt by de „Vromen“ geſteld, II. 594, 598: N. 57.
- Bethabara, X. 73.
- Bethlehem in Judea, IV. 526.
- Bethlehem, klooster te Brusſel, VII. 673, 675.
- Betis, VIII. 113.
- Benningen (Gerrit of Geurt Dircksz. van), ſchepen te Amsterdam, II. 520: zijn verdraagzaamheid, 521, 594: wordt in een paskwil daarover gehekeld, 593: wordt Burgemeester en is afwezig by het behandelen der zaak tegen J. W. Bogaerdt, c. s. N. 68: begunſtigt de Remonstranten, III. 37, 38: ſterft, 182: bezongen, 183: daarby gezinspeeld op een voorval uit zijn amtsleven, XII. 186.
- Beuningen (Koenraad van), zoon van Gerrit, is Pentionaris van Amsterdam en gaat in een Gezantschap naar Koppenhagen, VII. 589: heeft zich aldaar V. waarschijnlijk aangetrokken, 590: wordt door V. bezongen, 591, 592: maakt deel uit van een bezending naar Karel II van Engeland, VIII. 106.
- Beurs te Amsterdam, wanneer geſlicht, III. 407: gedichten daarop, en byzonderheden, haar betreffende, IV. 22, 24: VI. 673.
- Beuzichem (Jan van), III. N. 19.
- Beveren (Gerard de), oud-raad te Dordrecht, XII. 107: de lijkedichten van Rabus en Van Hoogſtraten op V. worden hem opgedragen, *ald.*
- Bevindhebberen der O. I. Comp. zenden een ingelegde tafel aan Hulſt, VI. 625.
- Beyeren (Keurvorst van), begunſtigt Sandrart, IV. 8.
- Beyenes (Hugo), Gedeputeerde der Synode, II. 693.
- Bianor, V. 69, 347.
- Bicker, zinspeling op den naamsoorſprong van dat geſlacht, VI. 73.
- Bicker (Aleidis), dochter van Cornelis, huisvrouw van L. Reinst, VII. 730: byſchrift op haar afbeelding, *ald.*: op haar kinderen, XI. 95.
- Bicker (Dr. Andries) Gerritsz., ſchepen te Amsterdam, II. 520:

BIC—BIE.

- laat zich heftig over de stadsprivilegiën uit, 521: wordt in een paskwil van Remonstrantsgezindheid beschuldigd, 593: wordt heer van Engelenburg, 594: verdedigt den buit der zilveren vloot, 764: wordt burgemeester en begunstigt de Remonstranten, III. 37, 38: ontfangt Maria de Medicis te Amsterdam, 457: uit aanmerking zijner diensten aan den lande, wordt zijn zoon tot Drost van Muyden benoemd, VI. 8: hy wordt met Alcides vergeleken, en waarom, 10: neemt zijn ontslag uit het bewind, 60: hierop gezinspeeld, 63: wordt in 't bewind hersteld, 69: gedichten daarop, 69, 71, 72 [N. 9]: wordt herdacht, 82: herft, 133: lijkdielt op hem, *ald.*
- Bicker (Cornelia Jansdr.), vrouw van G. Bicker, XI. 269.
- Bicker (Cornelis), Heer van Swieten, onthaalt Maria de Medicis, III. 457: krijgt bericht van den toelag op Amsterdam, VI. 57: beraamt maatregelen van tegenweer, 58, 59: neemt zijn ontslag, 60: hierop gezinspeeld, 63: hy wordt in 't bewind hersteld, 69: gedichten daarop, 69, 70, 71, 72, N. 9: herdacht, 82.
- Bicker (Elizabeth), dochter van Cornelis, gehuwd met A. de Graeff, VII. 706: gedichten op haar, 718, 729, 735.
- Bicker (Geeraert), Burgemeester van Amsterdam, en mede-oprichter der O. I. Compagnie, VII. 713: gedicht op hem en nadere bijzonderheden, hem betreffende, *ald.*
- Bicker (Gerard), zoon van Andries, wordt Drost van Muyden, VI. 8, 9: gedicht van V. te zijner eere, 10: brengt tijding van den toelag op Amsterdam, 58: nog vermeld, X. 589, 590.
- Bicker van Swieten (Gerard), zoon van Cornelis, Raad en rekenmeester van Holland, XI. 269: bijzonderheden, hem betreffende, 269, 270: V. wijdt hem een lierzang, 270.
- Bicker (Jacob), Bewindhebber der O. I. Comp., ontfangt Maria de Medicis, III. 445: zijn dochter Wendela met J. de Witt getrouwd, VI. 636.
- Bicker (Jacoba), trouwt met P. de Graeff, IX. 611: gedichten op haar bruiloft, 612, 615, 616: byschrift op haar, 618: op haar afbeelding door Ovens, X. 162.
- Bicker (Wendela) is de bruid van J. de Witt, VI. 635, 636: gedicht van V. daarop, 640: haar verdere lotgevallen, 643.
- Bickers tot dichten aangespoord, V. 692.
- Bidloo (Govert) vermeldt vereeringen, aan V. geschonken, VI. N. 5: bijzonderheden, hem betreffende, VII. 116: [XII. 136]: schrijft een voorspel op den „Salmoncus”, *ald.*: deswegens gehekeld, 130: schrijft een allegorische voorstelling van „Vondels Lijkitaey”, XII. 125.
- Bidloo (Lambert) schrijft een verhoog tegen het vooritellen van goddelijke zaken op het tooneel, VI. 340: bijzonderheden, hem betreffende, XII. 137: aangehaalde plaats uit zijn *Pan Poeticon*, *ald.*
- Bie (Joris de), Thezaurier-Generaal, III. 61.
- Bielke, Deensche Amiraal, komt by kapitein Van Amstel aan boord

BIJT - BLE.

- om de krijgsverrichtingen gade te staan, XI. 247.
- Bijfchaap*, wie *V.* daarmede be- doelde, XII. 179.
- Bileam*, V. 734.
- Bils* (Jhr. Louis de), ontleed- kundige, VI. 656.
- Biron* (Charles Louis de Gontaut, hertog van), I. 14.
- Bisfchop* (Rem Egbert), zin- speling op hem, II. 463.
- Bittonen*, XI. 724.
- Bizalten*, V. 116: XII. 220.
- Blaeu* (Anna), vrouw van C. P. Hooft, V. N. 8.
- Blaeu* of de *Blaeu* (Debora), trouwt met J. van Waveren, VII. 658: gedicht daarop, *ald.*
- Blaeu* (Joan), zoon van Willem, beroemd boekdrukker, III. 463: gedicht van *V.* op zijn Atlas, *ald.*: en op zijn huwelijk, 464: XII. 193: hy wordt schepen, enz., 466: geeft een werk van Junius uit, V. 2: sterft, XII. 47: graftehrift van *V.* op hem, *ald.*
- Blaeu* (Katharina), dochter van Willem: gedicht van *V.* op haar schoorsteen, III. 462.
- Blaeu* (Kornelis), zoon van Willem, III. 460: gedicht van *V.* op hem, 461.
- Blaeu* (Lucia), dochter van Willem, ten huwelijk aangezocht door Ph. van Gyfen, III. 461: gedicht van *V.* daarop, *ald.*:
- Blaeu* (Maria Elizabeth), dochter van Willem: graftehrift van *V.* op haar, III. 463.
- Blaeu* (S.) geeft een portret uit van Hooft, XII. 203.
- Blaeu* (Willem), kleinzoon van Willem Jansz., trouwt met A. van Loon, VII. 750: heeft Italiën be- zocht en te Rome aan de pest gelegen, 750, 751, 752: brui- lofstdicht, hem door *V.* toege- zongen, 751: gedicht op hem van Jan Vos, 754.
- Blaeu* (Willem Jansz.), boek- verkooper te Amsterdam, geeft de „Verovering van Grol” uit, II. 665, N. 58: ook de „Begroe- tenis aen Frederick Hendrick”, N. 21: de „Geboortekloek”, N. 32: en den „Liersfang op den Bosch”, III. 225: wordt met Reael en anderen gekommitteerd om een uitvinding van Galilei te onderzoeken, 300: sterft, 458: gedichten van *V.* te zijner eere, 458, 459, 460: over zijn afbeel- ding, N. 24: hy drukt den „Gys- breght”, IV. 15: is in de Nieuwe Kerk begraven, V. 423: her- dacht, IX. 480.
- Blaeulaken* (Cornelis Willemsz), boekverkooper te Amsterdam, IX. 330.
- Blake*, Engelsch vlootvoogd, be- strijdt Tromp, VI. 141, 153: door *V.* herdacht, 157.
- Blafius* (Joan Leeuwenaert), rechtsgeleerde, door *V.* bezon- gen, VII. 783: als ook, by ver- schillende gelegenheden, door Oudaen, 783, 784: trouwt met M. Willborts, 783: en met zekere Celestine, 784.
- Blaye*, IX. 638: XII. 255.
- Bleda*, III. 600.
- Bleecker* (Jan Casper), schilder, vervaardigt een afbeelding van de Princesse-royaal, IV. 147: gedicht daarop, *ald.* [XII. 206]: en op zijn Danaë, 148.
- Bleiswijk* (Dirk van), Lid van Gekommitteerde Raden, verge- zelt Frederik Hendrik naar Am- sterdam, II. 664.

BLE—BLO.

- Blesfen of Blezen (Anna Christina), VII. 685.
- Blesfen of Blezen (Cornelis), VII. 685.
- Blesfen of Blezen (Helena), zuster van Pieter en Joanna, omhelst den geestelijken staat, VII. 679: gedicht van Vondel daarop, 683: waar begraven, XII. 70.
- Blesfen of Blezen (Joanna), zuster van Pieter, omhelst den geestelijken staat, VII. 679: gedicht van V. daarop, 680: teekent het rekeningboek der Bagijntjes, 685: wordt meesteresse, 686.
- Blesfen of Blezen (Joanna Elizabeth), VII. 680.
- Blesfen of Blezen (Katharina), geestelijke dochter, VII. 685.
- Blesfen of Blezen (Maria), huisvrouw van D. A. Roest, VII. 685: XII. 69.
- Blesfen of Blezen en Blesfe van Glabbeek (Pieter), winkelier in de Warmoesstraat, XII. 245: wordt by zijn huwelijk door V. geësfisteerd, VII. 679: in 't Rekeninge-Boek der Bagijntjes genoemd, 685: door V. tot zijn executeur aangesteld, X. 144: Willem van den Vondel wordt in zijn graf bygezet, XI. 272: hy wordt door Anna van den Vondel tot erfgenaam aangesteld, XII. 61, 62: bezoekt V. in zijn ouderdom, 63: geeft hem een plaats in zijn familiegraf, 69.
- Blesfius (Henricus), pastoor te Amsterdam, enz. XII. 42: sterft en wordt door V. in een lijkklacht bezongen, 43.
- Block: onderscheiden personen van dien naam opgeteckend in 't register van 't Bagijnhof, VI. 25.
- Block (Abigaël), trouwt met P. S. van Beeck, XII. 265.
- Block (Adriaen), trouwt met.... Koerten, XII. 265.
- Block (Agnes), dochter van Arend, VI. 12: trouwt met J. de Wolff, *ald.*: gedichten, te dezer gelegenheid, van verschillenden aard, 13, 24: onderzoek of zy tot de Roomsgezinden behoord heeft, 25, 26: of Chr. Rutgers aan haar verwant was, 182: V. vereert haar zijn „Heldinnebrieven” en andere geschriften van hem, IV. 277: alsmede zijn afbeelding, IX. 629: en een gedenkpenning op Agnes Leeuw, X. 569: gedicht daarop, 570: op haar geboortedag, 594: op haar naamdag, 669: nog eens op haar geboortedag, XI. 238: hy eet alle Vrijdagen by haar, XII. 49: hoe hy over haar onthaal te vrede is, *ald.*: zy verliest haar man en hertrouwt met S. de Flines, 50: huwelijkszang te harer eere van Oudaen, *ald.*, en van V., 54: haar bekwaamheid geroemd in het knippen en borduren van bloemen, 53, 54: V. blijft haar tafelvriend tot na haar huwelijk, en laat haar vele papieren na, 55, 65: haar kweektuin op Vijverhof beroemd door zeldzame gewassen, 56: zy kweekt het eerst hier te lande den ananas, verwerft den naam van „Flora Batava”, en wordt deswege door de Staten van Utrecht met een medaille vereerd, *ald.*: haar sterfjaar, *ald.*:
- Block (Agneta), trouwt met A. Block den Jonge, XII. 230. 265.

BLO—BLO.

Block (Ameldonck), winkelier, trouwt met Maria Leeuw, X. N. 10: XII. 229.

Block (Antonie), zoon van Arend, trouwt met Barbara Leeuw, X. N. 10.

Block (Antonie), de Jonge, trouwt met Agneta Block, XII. 230, 265.

Block (Arend of Arnoud), vader van Agnes, VI. 12: begrafenis-briefje aan hem bezorgd, XII. 68.

Block (Barbara), dochter van Antonie, sterft, X. 563: regels van V. op haar lijkenpenning, *ald.*

Block (Cornelia), trouwt met H. de Wolff: IV. 417.

Block (Direk), winkelier, zoon van Arend, trouwt met A. Leeuw, VI. 12: X. N. 10: XII. 229.

Block (Jacob), Regent van den Schouwburg: X. 350.

Block (Ida), dochter van Arend, VI. 12: gedichten, haar door V. toegezongen, X. 565, 566: zy trouwt met J. Lammertsz, 566: lijkenpenning op haar, XII. 56: en dichtregelen, 57.

Block (Laurens Pieterszoon), lakenkooper, getrouwd met E. van Lennep, X. N. 10: XII. 229.

Block (Michiel), trouwt met Alida Anflo, VII. 667: gedicht van V. daarop, 668.

Block (Nelleken), dochter van Arend, trouwt met D. de Neufville, VI. 12.

Block (Suzanna), getrouwd met Jan van Lennep, XII. 229.

Block (Maria van), trouwt met S. van Heimbach, VII. 769: gedicht van V. daarop, 770: en op haar afbeelding, 774.

Bloed (Invloed van het verdikte of verdunde) op de geestver-

mogens, VIII. 229. — Het tooneel mocht niet met bloed bezoedeld worden, IX. 218, 306.

Bloemaert (Augustijn Allten), onderdeken te Haarlem, ijvert tegen Vosmerus voor de rechten van 't Kapittel, VII. 790: byschrift van V. op zijn afbeelding, *ald.*: V. zendt hem het „onderwijs der H. Dryeenigheid” met een gedicht, 791: grafchrift op hem, 792.

Bloemenau (George) vervaardigt een kunstwerk, dat door Sylvius bezongen wordt, XII. 227.

Blois, IX. 646.

Blokhuisen te Amsterdam in den Amstel opgericht, VI. 61: gedicht daarop, 62: worden weer gesloopt, 64.

Blon (Cornelis le), zoon van Michiel, III. 184: zijn huwlijk met E. van de Kerekhove door V. bezongen, 185: beiden hangen, uit last van hun vader, V. een gouden keten om den hals, IV. 404: waarvoor V. hen met een gedicht bedankt, 405: nog een van V. aan hem XII., 4.

Blon (Izabella le), dochter van Michiel, III. 278: sterft, *ald.*: graflicht van V. op haar, *ald.*

Blon (Margareta le), kleindochter van Michiel, door V. ingevoerd in twee geboortedichten, VI. 99, 123.

Blon (Michiel le), Agent van de kroon van Zweden, III. 184: met Oxenstierna bevriend, *ald.*: gedichten van V. op afbeeldingen van hem, 280: gedicht op hem van Anflo, N. 9: zendt aan V. een afbeeldfel van Kristina, IV. 397: door V. bezongen, 404:

BLO—BOG.

- laat hem een gouden keten ter hand stellen, 404: *V.* draagt hem zijn „Leeuwendalers” op, *V.* 593: zijn geboortedag wordt door *V.* herdacht, *VI.* 98, 99, 123: *VII.* 141, hy sterft, *ald.*: door *V.* herdacht, 142.
- Blon (Michiel le), kleinzoon van Michiel, door *V.* sprekende ingevoerd in een geboortedicht, *VI.* 123: *X.* 384: trouwt met *W. E. Hellenus*, *XII.* 3: gedicht van *V.* daarop, 4.
- Blondel (David), Professor te Amsterdam, voorstander van het schouwtooneel, *VII.* 36.
- Blooteling (Abraham), graveert een portret van *De Ruyter*, *X.* 587: etst de platen voor de *Herfcheppingen*, *XI.* 272: byzonderheden, hem betreffende, *ald.*
- Bockenberg (Pieter Cornelis), letterkundige, te Gouda geboren: zijn loopbaan, *X.* 269.
- Boccacio, *VI.* 46.
- Bocculini, zie *Bokkalijn*.
- Bodley, Engelsch vlootvoogd, door *Van Galen* verslagen, *VI.* 146.
- Boelens (A.) schrijft vertooningen voor den schouwburg ter gelegenheid van den vrede, *V.* 25.
- Boelensz Dircksz (Andries), *VI.* 672, 701, 711: *N.* 25—29: *VII.* 712, 728: *VIII.* 134: *IX.* 118, 119.
- Boelensz (Anna), vrouw van *J. de Graef*, *VI.* 711.
- Boelensz. (Cornelis), Raad en Schepen, *VII.* 712: gedicht op hem en byzonderheden hem betreffende, *ald.*
- Boelensz (Elizabeth), *VII.* 718: *IX.* 118.
- Boelensz (Hendrik Willemsz), *IX.* 118.
- Boelensz (Jacob), *IX.* 618.
- Boelensz (Jan Klaasz), *IX.* 618.
- Boelensz (Klaas), *IX.* 618.
- Boelenszoon (Hendrik Paulus), sticht een dolhuis, *III.* 196.
- Boeliszen (Jacob), Lid der Kamer „In Liefde Bloeyende, *I.* 14.
- Boer (Kapitein de), herneemt een schip op de Engelsen, *VI.* 148.
- Boer (De), geletterte, *V.* 80.
- Boete, door Schrijver betaald: gedicht daarop, *II.* 322: *N.* 5.
- Boete, door *V.* betaald, *II.* 523: zinspelingen daarop, *IV.* 437, 443.
- Boetere (Magdalena de), vrouw van *H. Serwouters*, *XII.* 180.
- Boeterman (Dirk Pietersz), maakt een schimpdicht tegen *V.*, *V.* *N.* 10.
- Boeterman (Pieter Dirksz.), boekdrukker, *V.* *N.* 10.
- Boëtius (Anicius Manlius Torquatus Severinus), *XI.* 274.
- Boetselaer (Rutger Westel van den), Heer van Asperen, vriend van *Hooft*, *II.* 159: zijn geboorte en afkomst, 197: vertaalt *Bartas*, *ald.*: klinkdicht van *V.* daarop, 198: hoe hy in den „Palamedes” wordt voorgesteld, 459: klinkdicht, hem door *Anna Roemers* toegezongen, *N.* 7.
- Bogaard (Jan) maakt een gedicht op *De Geest*, *IV.* *N.* 3: op *Coppenol*, *V.* 520: op den vrede met Engeland, *VI.* *N.* 22, 23.
- Bogaerdt (Jan Willem), zeepzieder, Regent van 't Burgerweeshuis [*XII.* 173] en Schepen, noemt

BOG—BOO.

- Hasfelaer een moordenaar en trekt bij de Regeering party voor de oproermakers, II. 580: wordt in de „Rommelpot” onder den naam van „t malle ventje” begeekt, 588, 591: in een paskwil onder de „Vromen” geteld, 594: uit alle bedieningen gehouden, 597: hitst het misnoegender burgers op, 690: klaagt de Wet-houderfchap by de Staten aan, 693: spotdicht daarop, 696, 697: wordt voor twee jaren gebannen, 760: door *V.* herdacht, 761, 762: zijn rekest aan de Staten, met A. Lenertsz en anderen, N. 67: sententie tegen hem gewezen, N. 68, 69, 70: gedicht daarop, N. 71: herdacht: III. 80: zijn ontmoeting met De Groot, 144: heeft onder Hinglopen als Vendrig gediend, IV. 183.
- Bogaert (Abraham), of Boogaert, bezorgt een nieuwe uitgave van „Joannes de Boetgezant”, X. N. 3: byzonderheden, hem betreffende, *ald.*: draagt het werk met een gedicht op aan D. van Liebergen, *ald.*: gedichten van hem op werken van *V.*, X. 6, 7, 8: graffchrift van hem op *V.*, 119.
- Bogerman, voorzitter van de Synode: spotdicht op hem, II. 319: zinspelingen op hem, 359: III. 51.
- Bohemen, II. 604.
- Bohemen (Koning van), is opperschenker des H. Rijks, VII. 626.
- Bokjes (De), gesternte, V. 81.
- Bokkalijn (Trajaan) of *Boccalini*, Italiaansch dichter, door *V.* geprezen: III. 101: gedicht op een werk van hem, XII. 49: werken van hem, door Hooft vertaald, 183.
- Bol (Ferdinand), beroemd schilder: een zijner werken door *V.* bezongen, VI. 643: byzonderheden, hem betreffende, 617: een schilderstuk van hem uit het jacht der Amiraliteit overgebracht naar het Zeemagazijn, VII. 638: door *V.* bezongen, 639: vervaardigt schilderyen voor het nieuwe raadhuis der Amiraliteit, IX. 224: die door *V.* worden bezongen, 225, 226.
- Bondkist, III. 722.
- Bonk (Joan), kapitein op 't schip Utrecht, XII. 32.
- Bont (Willem de), Schout te Leyden, yvert tegen Scriverius, III. 76: laat zijn hond met eere begraven, 191: spotdicht daarop, *ald.*: had een kamer met goudleer laten behangen, XII. 180.
- Boogaert: zie *Bogaert*.
- Boom Pietersz (Abraham), Burgemeester van Amsterdam, II. 20: in een paskwil voor Remonstrantsgezind uitgekreten, 593: „kapitein” genoemd, *ald.*: door De Keyfer geschilderd, 675: begroet Maria de Medicis, III. 448.
- Boom (Cornelis), Pensionaris van Amsterdam, begroet Maria de Medicis, III. 448: begroet Henriëtte Maria, IV. 122.
- Boomschors tot spijs gebezigd, IX. 163.
- Boon van Engelaant (M^r. Cornelis), Baljuw van Heenvliet, enz.: geeft een byschrift op een afbeelding van Vondel, IX. N. 9, 10.
- Boonen (Jacob), Aartsbisshop van Mechelen, door *V.* in de „Altaergeheimenissen” toesproken, IV. 464: vergeldt de

BOR—BRA.

- opdracht met een dankbrief en een schildery, 617: waarvoor hem *V.* in een gedicht bedankt, 618: byzonderheden, hem betreffende, *ald.*: flecht compliment, dat hy aan *V.* zoû gemaakt hebben, 620: wat van een en ander te gelooven valt: XII. 217.
- Bordeaux*: IX. 636.
- Boreas*: I. 466.
- Boreel* (Willem), Pensionaris van Amsterdam, ontfangt Maria de Medicis, III. 444, 448: houdt een toespraak aan Henriëtte Maria, IV. 122.
- Borgia* (Franciskus de), Hertog van Gandia, XII. 29. 30.
- Borgel* (Katharina), beminde van Graaf Rudolf van Oostfriesland, XII. 174.
- Borgondiën*, V. 585. *
- Borichs* (Jannetje) van Wormer, trouwt met P. H. Hooft, V. N. 8.
- Bormeesters* (A.), tooneeldichter, VIII. 693.
- Borromeus* (Kardinaal), III. 97.
- Borfelen* (Floris van), III. N. 19.
- Bos* (Barent), boekverkooper te Rotterdam, geeft een tweeden druk uit van de „Bespiegelingen, IX. N. 4.
- Bos* (L. D. L. van) verzen van hem opgenomen in „t Verheerlijkt Nederlandt”, XI. N. 6.
- Bos* (Lambert van den), byzonderheden, hem betreffende, V. 781, 782: schrijft een vierregelig gedichtje tegen *V.*, *ald.*: en een schimpdicht, 701, 702, 703.
- Bosch* (Karel van den), wordt Bischof van Brugge, VI. 99: gedicht op zijn inwijding, 100: byzonderheden, hem betreffende, *ald.*
- Bosforus*: III. 561.
- Bosman* (Gysbert), Pastoor te Aarlanderveen, schrijft gedichten, VI. 746.
- Bosmans* (Izabella), trouwt met G. B. Benzi, XII. 252: door Savoy afgebeeld, IX. 231: gedicht van *V.* daarop, 232: ander op haar, 234.
- Bothwell* (Graaf van), V. 443.
- Bottow*, slot in 't Brandenburgsche, later „Oranjeburg genoemd, V. 539.
- Boucher*, Predikant te Amsterdam, yvert tegen de verdraagzaamheid omtrent de Remonstranten, II. 577.
- Bouckhorst* (Floris van), Baljuw van Aemstelland, IV. 439.
- Boudewijn* van Jeruzalem, I. 4. 18.
- Bouillon* (Hertog van), voert de Fransche hulpbenden tegen den Bosch aan, III. 16.
- Bouman*, Prokureur te Amsterdam, belast met Vondels verdediging voor Schepensbank, II. 522.
- Bouman* (Jan Jacobsz), boekverkooper, III. N. 15.
- Bourbon* (Eleonora van), IV. 121.
- Bourbon* (Karel III. van), IV. 151.
- Bouton*, een eiland, by Celebes, door Speelman aan Nederland gehecht, XI. 86.
- Boy* (Jacob Janszoon), voert het bevel over het Spaansch eskader, dat Nederland moet aantasten, III. 120: wordt verslagen, 121.
- Brachmanen*, IX. 68.
- Bradstreet* (Ann), navolger van Bartas, I. 317, 318.
- Brakel* (Aernout van), boekdrukker te Antwerpen, XI. 244.
- Brakel* (Van), scheepskapitein: byzonderheden aangaande zijn

BRA—BRE.

- bedrijf by Chattam, XI. N. 3.
4. 5.
- Brakman (Pieter), boekverkoo-
per te Amersfoort, II. N. 27.
- Brandenburg (Kristiaan Wil-
lem van), sneuvelt voor Maag-
deburg, III. 127.
- Brandenburg (Keurvorst van),
III. 132: is Aartskamerling des
H. Rijks, V. 536: VI. 197.
- Brandjpuiten*, door V. in zijn „Zung-
chin” gemeld, X. 503.
- Brandt (Geeraert), horologiemaker,
hoofd van den schouwburg, V.
564.
- Brandt (Geeraert), zoon van den
voorgaande, gehouden voor den
samensteller der aantekeningen
op den „Palamedes”, II. N. 27:
heeft van Antonides bouwstoffen
ontfangen om Vondels Leven
samen te stellen, IV. 2, 3: is
vermoedelijk de schrijver der
voorrede voor het IIe Deel van
Vondels gedichten, V. 549: ver-
vaardigt een lijkrede op Hooft,
567, 568: die gunstig beoordeeld
wordt, 568, 569: ontwerpt ver-
tooningen ter gelegenheid van
den vrede, 587, N. 17, 25: ge-
dicht van hem op Coppenol,
N. 3: verliest op S. van Baerle,
VI. 112: oefent zich in de god-
geleerdheid en wordt Predikant
by de Remonstranten, 112, 113:
trouwt, 113: verschillende stand-
plaatzen, door hem bekleed, 116:
hy hertrouwt met K. van Sor-
gen, *ald.*: prijst Vondels „Jeptha”,
VIII. 79: is predikant te Hoorn
en woont op IJpendam de brui-
loft by van P. de Graeff, IX.
615: gedicht, door hem te dier
gelegenheid vervaardigd, 616:
bezoekt V. in zijn ouderdom,
XII. 63: hoe hy aan zijn be-
richten aangaande V. gekomen
is, 64: en die wenscht te
monopolizeeren, 65: grafchrift
van hem op V., 121: gedicht
van hem op Vondels afbeelding,
140.
- Brandt of Brand (Johannes),
schrijft een grafchrift op V.,
XII. 122: berichten hem betref-
fende, 122.
- Brandt (Marten Martenszoon),
boekverkooper aan de Nieuwe
Kerk, wordt door V. als Rom-
melpot-zinger voorgesteld, II.
582, 583, 590: of het lied van
de „Rommelpot” by hem gedrukt
werd, 592: geeft een gefchrift
van Cloppenburg tegen Pop-
pius en Vondel uit, *ald.*
- Brasfer (Joost): V. by hem ter
maaltijd genoodigd, spreekt geen
woord, 152.
- Brauron, X. 659.
- Braziliën, VI. 736: X, 15.
- Breda, door Spinola genomen, II.
604, 606: op hem herwonnen.
III, 335: vrede-onderhandelin-
gen aldaar geöpend, XI. 1: de
vrede aldaar geteekend, 12.
- Bredenburg (Johannes), berijmt
de titelplaat der „Bespiegelin-
gen”, IX. N. 3.
- Bredero (Gerbrand Adriaensz),
beroemd Amsterdamsch dichter
en rederijker, maakt een klinck-
dicht op Vondels „Pascha”, I.
N. 15: zijn lof en werken, I.
656: zijn ongunstig oordeel over
de Oude Kamer, 658: werkt
met Coster tot herstel daarvan,
658, 659: sterft, 659: grafchrif-
ten op hem, 660: zijn spreuk,
N. 15: door V. aangehaald,
II. 761.

BRE—BRU.

- Brederode*, byzonderheden, betreffende het geslacht van dien naam, III. 28: XII. 176, 177, 178.
- Brederode* (Dirk van), III. 350.
- Brederode* (Hendrik van), zoon van Joan Wolfert, III. 28: byzonderheden, betreffende zijn overlijden, XII. 177, 178.
- Brederode* (Hendrik, Heer van): VI. 306.
- Brederode* (Joan Wolfert, Heer van), strijdt voor Grol, II. 614: V. draagt hem zijn „Rijnstroom” op, III. 27: byzonderheden, hem betreffende, 28: XII. 176, 177, 178.
- Breen* (Daniël de), geleerd Doopsgezinde, onderwijst V. in de Grieksche taal en in de logika: II. 524: is vermoedelijk de vervaardiger van een Latijnsch Lijkdicht op W. van den Vondel, 663, en de bezorger der eerste uitgave van Vondels gedichten, IV. 415.
- Breidt* (Johannes), trouwt met M. van den Vondel, XII. 266.
- Breitenfeld* (Slag van), III. 126.
- Bremen*, door de Zweden belegerd, VII. 588.
- Brennen*, VI. 563.
- Breton* (Le), IX. 631.
- Briauté* (Karel van), I. 542: III. 16.
- Bril* voor den Arminiaenschen Geus, schimpdicht tegen Westerbaen, XII. 213.
- Brinio*, VIII. 133: IX. 706.
- Brink* (Ernestus): bericht door hem aangaande de dochters van Roemer Vischer gegeven, I. N. 59.
- Brinkhuizen* (Hermannus), vervaardigt een hekeldicht tegen Bidloo, VIII. 100.
- Brizé* (Kornelis), schilder van stilleven, VI. 617: een schildery van hem door V. bezongen, *ald.*
- Brizéis*, IV. 170: V. 345.
- Brock*, Engelsch officier voor Grol, II. 614.
- Broeckhoven* (Jacob van), Lid van Gekommitteerde Raden, vergezelt Frederik Hendrik naar Amsterdam, II. 664: gehegeld, III. 75, 76.
- Broeckhuizen* (Joan van) begunstigt Antonides, XII. 39.
- Broekhuizen* (Gerard van), hoedemaker te Amsterdam, III. 96: vaersje over hem, *ald.*, en N. 8, 9.
- Broers* (Maria), vrouw van N. H. Koeck, VI. 178.
- Bromius*, IV. 383, 454: XI. 410.
- Brongersma* (Titia), byschrift van haar op Vondels afbeelding, XII. 143.
- Bronkhorst* (Grietje Warnarsdochter van), eerste vrouw van P. W. Hooft, XII. 183.
- Bronkhorst* (Jan van), schilder, VI. 671.
- Brontes*, VIII. 507.
- Eroos* (De), zinnebeeld van het Blijfspeel, VI. 145.
- Brosterhuizen* (Johannes), dichter, vriend van Hooft, II. 159: V. verlangt zijn oordeel over den „Virgilius in proza”, V. 424: byzonderheden, hem betreffende, 426: hy wordt tot dichten aangespoord, 692.
- Brown* (Richard), IV. 643: VI. 93.
- Brownisten*, IV. 643: zie voorts *Bruinisten*.
- Bruce* (Robbert), III. 350.
- Brug* (houten), by de voormalige

BRU—BUR.

- Regulierspoort te Amsterdam, door een steenen vervangen, III. 441: gedicht daarop, 442.
- Brug* (Steenen) te Amsterdam „sluis” genoemd, VII. 720: XII. 243.
- Brugge*: Bisthoppelijke staatlie aldaar, door V. bezongen, VI. 99, 100.
- Bruin*, zie *Bruno* en *Brinio*.
- Bruin* (Claes), zededichter, schrijft eenige dichtregels voor den derden druk der „Bespiegelingen”, IX. N. 8, 9.
- Bruining*, zie *Bruyning*.
- Bruinisten*, een foort van Puriteinen, door V. veelal met de Independenten verward, IV. 643: VI. 93.
- Brun* (Le), gezant van Spanje in den Haag, IX. 229.
- Brundisium*, V. 21.
- Brune* (Johannes de) bezorgt een werk van Junius ter perse, V. 2: geeft er zelf een uit, door V. geprezen, 4: VI. 35.
- Brune* (Maria de), zuster van Johannes, V. 6: haar dood door V. bezongen, *ald.*
- Bruno* (St.), III. 369: V. 7.
- Bruno* of *Brinio*, VI. 616.
- Brano* (Alida), maakt verzen op den vrede, V. N. 9: bezoekt Tesfelschade in haar ziekte, VI. 127: bezingt haar dood, *ald.*
- Bruno* (Hendrik), schrijft aan Huygens over de ziekte van Tesfelschade, VI. 127: bezingt het opspringen van 't buskruitmagazijn te Delft, N. 21.
- Brunswijk* (Anna Augusta van), bruid van Graaf Rudolf van Oostfriesland, II. 680: NO.
- Brunswijk* (Hertog van), is met zijn stad in geschil, II. 537.
- Brutus* (M. Junius), VI. 81.
- Bruy* (De), IV. 546.
- Bruyning* (Anna), dochter van Jan Antonie, gaat in 't Bethlehems klooster te Brussel, III. 673: gedicht van V. daarop, 674: die haar toespreekt in de inleiding van zijn „Joannes de Boetgezant”, X. 22.
- Bruyning* (Jan Antonie), trouwt met K. van den Vondel, II. 230.
- Bruyning* (Rebekka), dochter van J. Ant., trouwt met R. van Estvelt, VIII. 779: gedicht van V. daarop, 783: legaat, haar door Anna van den Vondel vermaakt, XII. 61.
- Bruzius*, IV. 546.
- Bubazus*, XI. 608.
- Buchanan*, VIII. 11.
- Buyck* (Joost), Burgemeester van Amsterdam, IV. 418: VII. 27.
- Buifero* (Diederik), Heer van 's Heeraertsheiminge, begunstigt V. en Antonides XI. 272, 274: V. draagt hem zijn vertaling der „Hertcheppinge” op en wordt daarvoor met een gouden kop vereerd, 274, 277: hoe hy met de Oudshoorns was verwant, 283: hy vertaalt de Astrate van Quinault, 279: schrijft een lofdicht op den „Ylftroom” van „Antonides, XII. 16: bevordert diens studien, 39.
- Bupalus*, VI. 576.
- Bur* (Nathanaël), trouwt met S. Beauchamp, X. 570: gedicht daarop, *ald.*

BUR—CAM.

- Burgemeesters*, in Vondels tijd aan alle steden toegekend, III. 556, 563: met de Romeinse Konfuls vergeleken, V. 779.
- Buren (Pieter van), trouwt met Ida van Gerwen, III. 542: gedicht van *V.* daarop, *ald.*
- Burg, dichter, vriend van Hooft, II. 159: zijn oordeel over den „Aran en Titus”, IV. 114.
- Burgerhart*: vertaling van „Civilis”, VI. 616, 737: IX. 658.
- Burgh (Albert Koenraetsz), Amsterdammer, door Prins Maurits in den Raad gebracht, II. 297: spoort *V.* aan tot vertaling van den „Palamedes”, *ald.*: zit als schepen over Vondels geding, 520, 522: is het niet eens met zijn ambtgenooten, en brengt de zaak aan de volle Schepensbank, *ald.*: doet gunstig verslag, *ald.*: bezorgt het geld voor de boete aan *V.* terug, 523: wordt in een paskwil van Remonstrantsgezindheid beschuldigd, 593: door De Keyser afgebeeld, 675: begroet Maria de Medicis, III. 448.
- Burgh (Coenraed), Schepen en Raad van Amsterdam, trouwt met Kristina Hooft, V. 570: N. 8.
- Burgh (Leonora) vrouw van N. van Vlooswijk, X. 589.
- Burgh (Jacob van der — niet van den), IV. 114.
- Buyl (Elizabeth van), dochter van Nikolaas, trouwt met J. Voscuyl, I. N. 59.
- Buyl (Nikolaas van), onderschout te Amsterdam, trouwt met Truitje Roemer Vischer, I. N. 59: IV. N. 22.
- Buytendijk (D^r. Gozewijn van), zou door *V.* in een gedicht onder den naam van „Bytschaap” zijn voorgesteld, XII. 172.
- Buziris*, II. 286: IV. 202: V. 105.
- Byen* bouwen een wasfen kerk, VIII. 539: haar huishouding, VIII. 206.
- Byrsa*, IV. 23: V. 147.

C.

- Camden (William), geschiedschrijver: zijn getuigenis aangaande Maria Stuart, V. 502.
- Campeius* (Kardinaal), V. 443.
- Calais*, V. 447.
- Calderone (Maria de), moeder van D. Jan van Oostenrijk, VI. 752.
- Calkoen (Wynanda), trouwt met P. Vlaming, XII. 265.
- Calom (Jacob Aertsz), boekverkooper, II. N. 7.
- Calom (Pieter Aertsz), boekverkooper, II. N. 16.
- Campen (Cornelis van), zoon van Jacob, door Hooft als schrijver geprezen, I. 25: wordt gemachtigd om met Coster te onderhandelen over den verkoop der Akademie, II. 145: genoemd in een gedicht van Bredero, *ald.*:

CAM—CAV.

- V. draagt hem zijn „Koninklijke Harp” op: 715, 716: aan Roemer Vischer verwant, XII. 168.
- Campen (Govert van), spotdicht aan hem, VII. 617.
- Campen (Geertrui van), dochter van Pieter, XII. 168.
- Campen (Jacob van), vader van Cornelis, XII. 168: weigert den eed aan Prins Willem I te doen, III. 350.
- Campen (Jacob van), zoon van Pieter, bouwmeester van 't stadhuis te Amsterdam, V. 775: sticht een huis te 's Gravenhage voor Joan Maurits, VI. 738: sterft, VII. 614: grafchrift van V. op hem, *ald.*: in een gedicht van V. op Amersfoort herdacht, 613: bijzonderheden, hem betreffende, 614, 615, 616.
- Campen (Machtelt van), dochter van Cornelis, door Huygens bemind, II. 196: staat zijn aanzoek af, *ald.*: sterft, *ald.*: gedicht van V. op haar, 197.
- Campen (Margareta van), dochter van Pieter, XII. 168.
- Campen (Nikolaas van), kleinzoon van Willem, bouwt den nieuwen schouwburg, III. 319: gedicht op hem, 323, 325.
- Campen (Pieter van), zoon van Jacob, XII. 168.
- Campen (Willem van), broeder van Jacob, XII. 168.
- Campen (.... van), getrouwd met Roemer Vischer, XII. 168.
- Candale, Engelsch officier voor Grol, II. 614.
- Cannae, III. 131.
- Capelle (Alexander van der), Heer van Aartsbergen, geraakt in den haat der staatsgezinde party, VI. 67: wordt in een hekeldicht van V. zijdelings aangerand, 68: 84: XII. 236.
- Capella (Bianka), IV. 150.
- Capito (Fonteius), IX. 691.
- Cardinaa (Sybrand Hansz), beroemd rekenmeester, III. 439: zijn werken, *ald.*: gedichten door V. op hem vervaardigd, 440, 441.
- Carels (Adam), zie *Tjermesz.*
- Carpentier (*Jean Baptiste*): hem wordt de genealogie van Sohier toegeschreven, IV. 118.
- Cartefius — Des Cartes —: zijn stelling over de wervelingen door V. belpot, XII. 40.
- Carvilius Pictor, V. 26.
- Castelvetto (Ludovicus), VIII. 17.
- Castra Vetera, IX. 659.
- Castres (Eleonora de), gemalin van Fr. de Borgia, XII. 29.
- Cat (Teeuwe Jansd.), vrouw van D. de Graeff, VII. 711.
- Cathay, I. 138.
- Cats, advocaat te Amsterdam, verdedigt V. voor Schepensbank, II. 522.
- Cats (Jacob), hoofd der Dordtsche dichtschool, wrevelig jegens V. III. 47: schrijft een vuil gedicht tegen hem, 48, 49: wordt door V. gehekeld, 52: gedicht, in zijn trant, tegen V. geschreven, IV. 436: zijn wensch aan J. de Witt en diens bruid by hun huwelijk, VI. 639: scholastieke geest in sommige zijner gedichten, X. 451.
- Cats (Petronella): een bundeltje wordt door Koenerding haar opgedragen, VII. 695.
- Cavendish (Thomas), I. 138, 776.

CEA—CIN.

NB. De overige woorden met *Ca*
op *Ka* te zoeken.

Cea, V. 76.
Cebes (Tafereel van), I. 193: IX. 239. 509.
Cecilia (S^c), IV. 303, 305: VII. 172.
Cederhout duldt geen ongedierte, XI. 31.
Cefeus, VI. 535.
Cefizus, II. 169: IV. 625.
Cekrops, VII. 90: VIII. 263: XI. 361.
Celano, XII. 208.
Cerambus, XI. 520.
Cerasten, XI. 628.
Cerauniën, VIII. 353.
Cere, V. 347.
Ceres, III. 454: IV. 166, 402: V. 251.
Cerialis, V. 588.
Cerkopen, XI. 752.
Cethegus, VI. 606.
Ceus, V. 82, 209.
Ceyx, IV. 252: X. 645.
Cezar (Julius), I. 518: II. 694: IV. 374: V. 588: IX. 688: XI. 810: XII. 249.
Cezar Strabo (Julius), VIII. 669: XII. 249.
Cezarea, X. 210.
Chaeroftratus, I. 494.
Chalcidius, IX. 559.
Chalcis, II. 274.
Chalybes, V. 77.
Cham, III. 782: IX. 241.
Cham of Khan der Tartaren, VI. 162: X. 494, 504.
Chamus, I. 329.
Chaoniën, V. 75.
Chaos, II. 256.

Charaxes, IV. 230.
Charibdis, XI. 510.
Charites, I. 187: II. 536, 561.
Charles (De Royal), Engelsch oorlogschip, door de onzen vermeesterd, XI. 15.
Chastel (Jean), I. N. 13.
Chatillon, Fransch bevelhebber voor Grol. II. 614.
Chattam, de tocht derwaarts door *V.* bezongen, XI. 2.
Cherintus — een scheurmaker uit den eersten tijd — X. 212.
Chigi (Fabius), wordt Paus onder den naam van *Alexander* VII — zie *ald.* — VI. 633: was uit Sienna afkomstig, 635: zijn wapen, VII. 146.
Chillas, I. 640.
Chimeer — een burg — XI. 608.
Chios (Wijn van), V. 55.
Chiron, III. 137: V. 118: VI. 585: XI. 365.
Chloris, I. 432.
Chrysippus, XI. 289.
Chuze, de hofmeester van Herodes, X. 130.

NB. De overige woorden met *Ch*
op *K* te zoeken.

Cicero, Keurvorst van de Palts, V. 537: XII. 225.
Cicero (M. Tullius): I. 446, 510: III. 140, 197: IV. 374: VI. 81: IX. 560.
Cikonen, XI. 619.
Cilor, I. 564.
Cimbren voor Denen, IV. 133.
Cimole, XI. 525.
Cimon, I. 646.
Cimothoë, V. 141.
Cinips, VIII. 244.

CIN—COP.

- Cinna*, V. 68.
Cinyfus, VIII. 244.
Cinyras, XI. 478.
Cinyzus, V. 113.
Cinxia, III. 275.
Circe, I. 257: II. 501: IV. 151:
V. 59, 276, 480: VI. 159, 727.
Cisfel, Engelsch officier voor Grol,
II. 614.
Cisfeus, V. 284.
Citheron, IV. 135: V. 346: VIII.
235.
Cithon, I. 129.
Citnos, XI. 454, 525.
Civilis (Claudius), II. 607: V. 588:
VI. 663: IX. 651, 658, 692.
Cloeck (Anne Jansdochter), vrouw
van N. Outgers, XII. 183.
Cloppenburg (Johannes). Pre-
dikant te Amsterdam, spreekt
den gevangen Swart by Bur-
gemeesteren voor, II. 580: wordt
in de „Rommelpot” begeekt, 587:
vaart, in een werk tegen Pop-
pius, ook tegen *V.* uit, 592:
trekt zich een verzoek aan, door
schutters van Amsterdam aan
de Staten gericht, 691: stelt
vijf vragen voor aan de Theolo-
gische fakulteit, *ald.*: daarover
door *V.* doorgehaald, 692, 693:
wijkt ter stede uit, wordt elders
heroepen en sterft, III. 57: met
schimp herdacht, 77, 85.
Cnobbaert (J.), boekverkooper
te Antwerpen, XI. 243.
Cnobbaert (De Wed. J.), boek-
verkooper te Antwerpen, XI. 244.
Cocceius (Jacobus), conrector
te Haarlem, geeft onderwijs aan
Antonides, X. 487.
Codde (.... van der), moeder
van J. Oudaen, IX. 610.
Coecubum, VI. 533.
Coenen (M^r. Johan), griffier by
den Hoogen Raad, woont de
bruiloft by van J. de Witt, VI.
638.
Colbert, minister in Frankrijk,
noodigt Christiaan Huygens naar
Parijs, VII. 13.
Colevelt, lid der Brabantsehe
Kamer, I. 122: bezingt Fre-
derik Hendrik, III. N. 6.
Colff, zie *Colvius*.
Colijn (Manuel). boekverkooper,
III. N. 3.
Colom, zie *Calom*.
Colombo, stad op Ceylon, by wier
vermeestering Hult om 't leven
komt, VI. 631.
Colonia Agrippina, zie *Keulen*.
Colvius (A.), vaerzen van hem
opgenomen in „'t Verheerlijkt
Nederlandt”, XI. N. 6.
Coningh (Abraham de) schrijft een
treurspel op Jestaas dochter, III.
333: klinkdicht daarop, 334.
Conradus (Jacobus), schrijft een
tegenhanger op Vondels klacht
over den brand der N. Kerk.
IV. 424, 425.
Constants (A.), maakt een schimp-
dicht op Vondels klacht over
den brand der N. Kerk, IV.
424, 429.
Coorenkindt (Heereman
Direksz), regent van den schouw-
burg, X. 350.
Coornhert (Direk Volekertz),
lid der Kamer „In Liefde
Bloeyende”, I. 14: is veelzijdig
beroemd, 15: streeft Cicero na.
16: werkt met Spieghele en Vis-
scher aan den opbouw der taal,
ald.: zijn dood, 625: zinspeling
op hem, III. 96.
Coppens (M^r. Lieven van), be-
roemd schoonschrijver, V. 519:

COR—COY.

- door Westerbaen bezongen, *ald.*: byzonderheden, hem betreffende, *ald.*: gedichten, door *V.* aan hem gewijd, 520, 521: alsmede door Brandt en Huygens, N. 3, 4.
- Cornelisz (Adriaan), boekverkooper, I. N. 15.
- Cornelisz (Neeltje), eerste vrouw van Hans de Wolff, I. 36.
- Cornelisz (Steven), boekverkoper te Amsterdam, X. 458.
- Corput (Elizabeth), moeder van J. Vosius, IV. 26.
- Cors (Matthijs van der), kamerdienaar van Prins Maurits, II. 515: verhaal, door hem gedaan, *ald.*
- Corus, de N. W. wind, II. 178.
- Corvinus, VI. 520.
- Corvinus houdt een lijkrede op Van Baerle, V. 693.
- Costagari (Kardinaal), verwelkomt Koningin Kristina te Rome, VII. 2.
- Coster (D^r. Samuel), geneesheer te Amsterdam, heeft grooten invloed op *V.*, I. 656: is een beoefenaar en voorstander der dichtkunst, 657: vergelijking tusschen hem en *V.*, *ald.*: werkt met Bredero aan het herstel der Oude Kamer, 658, 659: zijn strijd met vele Rederijkers en met de predikanten, 659: door de politieken gesteund, *ald.*: richt de Kamer van nieuws op, onder den naam van „Akademie”, *ald.*: overeenkomst, door hem met de Regenten van 't Weeshuis getroffen, *ald.*: doet de Akademie aan 't Weeshuis over, II. 145: zijn „Izabella” wordt op 't slot te Muiden opgevoerd, 631: hy wordt in een spotvaers van *P.* aangehaald, 761: in een paskwil beschimpt, III. 41: is waarschijnlijk de maker van een gedicht op 't „Papieren geld”, aan *V.* toegeschreven, 78: stelt de predikanten in zijn „Ifigenia” ten toon, 81: noemt Amsterdam een modderpraam, 93: ontwerpt en regelt de vermakelijkheden, ter gelegenheid van het bezoek van Maria de Medicis, 442: oordeel van Hooft daarover, 442, 443: wordt door Sandrart afgebeeld, IV. 7: ontwerpt en regelt de vermakelijkheden, by het bezoek van Henriëtte Maria, 122: vervaardigt vertooningen by de feestvieringen over den Vrede, V. 587: N. 15, 25.
- Costers (Elizabeth), trouwt met J. Serwouters, XII. 181, 182.
- Courante la bare, zangwijze, aldus genoemd, X. 468.
- Courtomé, Fransch bevelhebber voor Grol, II. 614.
- Couvrechef (Karel), Prior der Karmelieten te Antwerpen, V. 711: ontfangt van *V.* een afschrift van diens gedicht op M. Magdalena, *ald.*: *V.* schrijft hem een briefje, VI. 186: wat hy daaronder schreef, 187: gedicht, door *V.* op den rug daarvan geschreven, 188: ander, door *V.* te zijner eere gemaakt, VII. 693, 694: vervaardigt een teekening ter eere van *V.* en Rubens, 695.
- Coymans (Balthasar): de gevel van zijn huis door van Campen ontworpen, VII: 116.
- Coymans (Hieronymus), heer van Meerestein, IV. 120.
- Coymans (Katharina), trouwt met K. Sohier, IV. 120.
- Coymans (Sofia), trouwt met J. Huydecoper, VI. 750: gedicht

CRE—CIT.

van *V.* daarop, 739; ook door Vos bezongen, N. 30.

NB. De verdere woorden, met *Co* beginnende, te zoeken op *Ko*.

Creuwen (Andreas), wordt Bisschop van Roermond, VI. 99: gedicht op zijn inwijding, 100: bijzonderheden, hem betreffende, *ald.*

Croce (Markies van Santa), beproeft een onderneming op Zeeland, III. 120: die mislukt, 121; poogt vergeefs Maastricht te ontzetten, 152.

Cromhout (Verschillende leden uit het geslacht van), X. 158, 159.

Cromhout (Adriaen Reyniersz), X. 155.

Cromhout (Bartholomeus) trouwt met *J. van der Wiele* van de Werve, X. 155: gedicht van *V.* daarop, 156.

Cromhout (Jacob), gehuwd met *M. Wuytiers*, V. 564: X. 159.

Cromhout (Godefridus Franciskus), VII. 680: X. 159.

Cromhout (), een der rechters van Oldenbarnevelt, door *V.* zijdelings aangevallen, II. 466.

Cromwell (Olivier), staat aan 't hoofd der Independenten in Engeland, heeft in 't Parlement een overwegenden invloed, en zet met kracht den oorlog door tegen Karel I., V. 428: by Lucifer vergeleken, VI. 7: staat twee malen de troepen van Karel II, 90: wordt Protektor, 158: gedicht daarop, *ald.*: sluit vrede met de Staten, 611: *V.* zwijgt verder over hem, 643: zijn dood, VIII. 103: in een vertoo-

ning te Amsterdam voorgesteld met een bebloede bijl. 110.

NB. De verdere woorden, met *Cr* beginnende, te zoeken op *Kr*.

Ctezifon, VI. 81.

Cum-Chin, zie *Zungchin*.

Cunradus (Christoph.), boekdrukker te Amsterdam, XII. 241.

Cupido, XI. 321.

Curcellaeus (Stefanus), Professor by de Remonstranten, geeft onderwijs aan Brandt, VI. 113.

Curtius, VI. 81.

NB. De verdere woorden, met *Cu* beginnende, te zoeken op *Ku*.

Cyane, XI. 460.

Cyanea, XI. 601.

Cyaneesche rotsen, IV. 216.

Cydippe, IV. 263, 270.

Cygnus, II. 246: VIII. 562.

Cyklopen, VIII. 447.

Cyllanus, V. 108.

Cyllene, VIII. 720.

Cyllenen, VIII. 496.

Cyllener — voor „Merkurius” — V. 211.

Cynosjema, XI. 729.

Cynthia, II. 371.

Cynthius, II. 187, 709.

Cynthus, V. 208.

Cypria, II. 172.

Cypris, II. 546: VIII. 604.

Cyrecum ('t Land), I. 257.

Cyrene, V. 128: VIII. 124.

Cyriakus (S^t.), III. 553, 562: XII. 196.

Cyrillus, X. 238.

Cyrus, IX. 427.

Cythereus of *Cytheris*, V. 70.

Cytorus, V. 101.

DAA—DEL.

D.

Duak of *Daciër*, V. 102: VIII. 229.

Dafne, II, 651: N. 10: XI, 321.

Dagon, V. 712.

Daijilo, II. 643.

Dalen (Cornelis van), de Jonge, plaatfnijder, brengt een fchildery van Flinek op 't koper, VIII. 93.

Dam te Amfterdam, in 1648 nog tot vifchmarkt ingericht, V. 779.

Damates, I, 568.

Damokles, I. 502: VI. 485.

Damrak, II. 685.

Danaë, II. 188: V. 285: VIII. 753.

Danaë, fchildery van Bleecker, IV. 148.

Danaïden, IV. 224: XI. 427, 621.

Danaüs, IV. 224, 226, 227: V. 355.

Danckerts (Cornelis), medege-machtigde tot den verkoop der Akademie, II. 145.

Danckerts (Dancker), boekver-kooper, VII. 614.

Daniël, de profeet, I. 474: II. 83.

Dantzig door *V.* geroemd, III. 265: door de Zweden belegerd, door de Staatfche troepen ontzet, VIII. 589.

Dapper (Olfert), tijdgenoot van *V.*, beticht hem, de herkomst van de Kroon boven 't Amfterdamfche wapen ten onrechte aan Boelens te hebben toege-fchreven, VI. N. 25.

Dardaniën, V. 151.

Dardanus, V. 151, 188: VIII. 290.

Darius — de Koning — I. 474, 592.

Darius — de zoon van Artaxerxes — I. 516.

Darnley, V. 502.

Dathenus, (Petrus), III. 64.

Dauber (Jan Henry), Rektor te Breda, houdt een lijkrede op Frederik Hendrik, V. N. 8.

Daulia, XII. 208.

Daunus, VI. 537: VIII. 496.

Davelaar (Kornelis van), Heer van Petten, Kommandant der Eerewacht, die Maria de Medicis inhaalt, II. 675: III. 445.

David — Koning van Israël — I. 345: II. 61, 131: V. 458: VII. 585: X. 48, 50.

David — Koning van Schotland — IV. 132.

D. B. D. L. B., letters, waaronder Vondels gedichten 't eerst worden uitgegeven, IV. 415: wat die beteekenen, *ald.*

Decius, VI. 81.

Decker (Jeremias de), puntlicht van hem, aan Abba toegezongen, V. 551, 552: maakt een treur-dicht op Tromp, VI. N. 14: wat *V.* in hem prijst, *ald.*

Dedalion, XI. 661.

Dedalus, II. 708: V. 696: VI. 291, 540: IX. 393.

Deianira, IV. 200. 203: XI. 565.

Degenfeld Schonburg (F. C. Grave van), geeft verlof tot het trouwen van F. Breidt met M. C. van den Vondel, XII. 265.

Deifobus, IV. 242.

Deïoo, XI. 479.

DEL—DIR.

Delft, III. 140, 490: VIII. 711: IX. 338, 560, 561: werd voor het middelpunt der aarde gehouden, X. 651: wanneer het orakel aldaar gezwezen heeft, IX. 560: XII. 254.

Delft, III. 639: kruittoren aldaar gesprongen, VI. 373 [IX. 483]: gedicht daarop, 374.

Delia, III. 274.

Delius, of „Apollo”, II. 191.

Delos, V. 185: VII. 732.

Delrius (Martinus Antonius), geleerde Jezuïet, VIII. 17.

Demer (de), III. 283.

Demofoon, IV. 165: X. 640.

Demokritus, IX, 397.

Dennen, groeien onder alle luchtstreken, X. 178.

Denys (S^t.), stad in Frankrijk, I. 29.

Deonot, III. 553: XII, 195.

Derceta, XI. 411.

Deutz (Jean), vermogend koopman te Amsterdam, trouwt met een dochter van Jacob Bicker, VI. 637: De Witt schrijft hem om raad aangaande de bezorging van zijn bruiloftsmaal, *ald.*

Deyster (Jan van den), herdrukt de „Vaderen”, I. N. 46.

Dia, XI. 552.

Diagoras, IX. 397.

Dialog, by *V.* reeds vroeg meesterlijk behandeld, I. 123,

Diamant, door „bokkebloed” gefleten, V. 452.

Diana, II. 190, 587, 716.

Diana, (Spiegel van), VIII. 477.

Dido, IV. 22, 190, 400: V. 147: VII. 41.

Dido, treurspel van Pels, door *V.* met een lofdicht vereerd, XI. 86, 87.

Didymos — de taalkundige — VII. 32.

Diepenbeeck (Abraham van), schildert de hoofden der saai-
nering, VI. 187: bijzonderheden,
hem betreffende, 189: byschrift
van *V.* op hem, 190.

Dieuwertje Jacobsdochter. —
Zie *Harencarfpel*, (Van).

Digman, glasfchilder, III. 210:
N. 10.

Dijk (A. van), beroemd Vlaamsch
schilder, maakt een afbeeldfel
van Le Blon, dat *V.* bezingt,
III. 280.

Dijk (Jacob van), Haarlemmer
en stadsoverste van Gothenburg,
onthaalt *V.*, II. 689: gedichten,
door dezen aan hem opgedra-
gen, *ald.*

Dina, III. 831, 841.

Dindyma, V. 335.

Dingstee (Albert Harmansz),
rekestrant aan de Staten van
Holland, II. N. 67, 68. Zie
verder *Bogaerdt*.

Dio, I. 514.

Diogenes, I. 534, 600.

Diokletianus (Keizer), I. 488, 512:
IV. 14: IX. 561.

Diomedes — Koning van Thra-
ciën — IV. 202.

Diomedes — de strijdbroeder van
Ulysses, — II. 202, 359: IV. 69:
V. 299, 375.

Dionyzius (Koning), I. 502, 566:
X. 601.

Dionyzius de Jonge (Koning), I.
594, 608, 614.

Dionyzius van Halikarnasfe, I. 391.

Dionyzius (S^t.) VI. 5: IX. 559.

Dioskuren, IV. 45.

Dirce, III. 201: XI. 119.

DIR—DRA.

- Dirk I*, Graaf van Holland, I. 135.
- Dirk II*, Graaf van Holland, I. 135.
- Dirk IV*, Graaf van Holland, VI. 365.
- D. N.* voor *Dina Noortdijk*, VI. 110.
- Dobbes* (Geertrui), huisvrouw van C. G. Plomp, III. 471, 472: XII. 193.
- Dodone*, II. 294: V. 79: VI. 337, 338.
- Doedesz* (Akerboom), Zie *Akerboom*.
- Dorg*, III. 673.
- Doele* te Dordrecht, vergaderplaats der Synode, III. 50, 51, 71, 74.
- Doelebrug* te Amsterdam, III. 403.
- Doelen* (de beide), te Amsterdam, VIII. 1, 2.
- Does* (v. d.), bezingt Frederik Hendrik, III. N. 6.
- Dolijn* van Frankrijk geboren, en gedicht daarop, III. 456.
- Dolhuis* te Amsterdam geticht, III. 196: opschrift van *V.* daarvoor, *ald.*
- Dolon*, V. 403.
- Dolopers*, V. 160.
- Domitianus* (Keizer), I. 423, 636: VII. 720.
- Domselaar* (Tobias van), verandert een paar vaerzen van *V.* betreffende Boelens, VI. N. 25.
- Donald*, Koning van Schotland, V. 463.
- Donatisten*, IV. 524, 537.
- Donatus*, IV. 524.
- Donatus* (Elias), V. 41.
- Donker* (Hendrik), boekverkoper te Amsterdam, VI. 620.
- Donkers* (Helena), trouwt met *G. van Zusteren*, VI. 36: gedicht daarop, 37.
- Donne* (John), Dekan van S^t. Paulus te Londen, schrijft gedichten, die door Huygens vertaald worden, maar aan *V.* niet behagen, en waar hy den draak mee steekt, III. 206.
- Dooden* (Iemand op het tooneel te) streed met de tooneelwetten, IX. 218, 306.
- Door een is 't nu voldaan*, zinspreuk, door *V.* gebezigd, I. 304, 307, 321, 387, 677: II. 12, 22.
- Doornenburg* (Kasteel), III. 423.
- Dop* (M.), Med. D^r., Lid van een genootschap van tooneelminnaars, werpt zich op als Aristarch, XI. 17: winderige opdracht, door hem geschreven voor zijn vertaling van Quinaults „Agrippa”, 88: die vertaling door *V.* met een lofdichtje vereerd, 92.
- Dordrecht*, III. 70, 71, 371.
- Doren*, IV. 128.
- Doreflaar* (Izaak), door 't Parlement als Rezident naar den Haag gezonden, VI. 7: en aldaar vermoord, 8: gedicht daarop, N. 3.
- Dorilea*, II. 643.
- Doris*, XI. 339.
- Dorislaus*, zie *Doreflaer*.
- Dorp* (Filips van), Amiraal van Holland, bekommt zijn ontslag, III. 300: oordeel van Hooft over hem, 301.
- Dorham*, III. 797.
- Doublet* (George Rataller), raadsheer in den Hoogen Raad, vriend van Hooft, II. 159.
- Douglas* (M.), V. 444.
- Drake* (Francis), beroemd zeevaarder, I. 138, 776.

DRA—EDU.

- Draken*: aan het bestaan daarvan werd in Vondels dagen nog geloofd, IX. 483.
- Drebbel* (Kornelis Janszoon), van Alkmaar, geeft zich voor den maker uit van een *perpetuum mobile*, door De Graeff en Hooft vervaardigd, III. 469.
- Drepani*, IV. 129.
- Driehoek*, het zinnebeeld der Godheid, VI. 299.
- Drie Koningen*, III. 549: XII. 194.
- Driekoningskoffer*, wat daardoor te verstaan, III. 552: XII. 195.
- Dronkelaer* (Kornelis van), schoolmeester te Amsterdam, op een penning vereeuwigd, VI. 705.
- Druzus* (Nero Klaudius), VI. 545.
- Dryopen*, V. 208.
- Dryops*, V. 351.
- Duarte* (Franciska), beroemde zangster, vriendin van Hooft, II. 159.
- Dujardin* (Cornelis), boekverkoper te Munster, XI. 244.
- Duick*, Griffier der Staten, II. 359.
- Duim* (Metalen), zie *Alva*.
- Duinen*, by V. veelal als synoniem van „bergen” gebezigd, V. 208.
- Duisburg*: schole aldaar gesticht, VI. 727.
- Duitsch*, wat hiermede voorheen werd verstaan, I. 16: XII. 81, 88.
- Duitjche orde*, X. 8, 9.
- Duitschland*, in tegenstelling met Nederland genoemd, XII. 87.
- Duivenvoorde* (Heer van) onder 't karakter van Diomedes in Vondels „Palamedes” voorgesteld, II. 353.
- Dulcken* (Matthijs) verdedigt Grol, II. 603, 607.
- Duringers*, III. 560.
- Durer* (Albert), III. 97.
- Dusfelius* (N.), byschrift op diens afbeelding, VIII. 789.

E.

- Eakus*, VI. 253.
- Eas*, XI. 326.
- Ebalische nymf*, IV. 237: XII. 208.
- Ebalus*, XII. 208.
- Ebion*, VI. 196: IX. 584.
- Echaliën*, IV. 200: [XII. 8]: VIII. 502: XI. 583.
- Echidna*, X. 146.
- Echidnen* (de), II. 274.
- Echion*, VI. 545: XI. 146.
- Edipus*, III. 551.
- Edon*, VIII. 641: XI. 654.
- Edonen*, VI. 461.
- Eduard de Heilige* (Koning), V. 436.
- Eduard de Belijder* (Koning), V. 436.
- Eduard I*, Koning van Engeland, II. 539, 540: III. 350.
- Eduard*, Hertog van Beieren, vijfde zoon van den verdreven Koning Frederik, en achterkleinzoon van Maria Stuart: het

EEN—EMP.

- naar deze genoemde treurspel door
F. aan hem opgedragen, V. 433.
- Eenhoorn*: legende aangaande dat
dier, X. 403, 481.
- Ectes*, IV. 216.
- Ephaltes*, V. 266.
- Ejyren*, II. 583: IV. 214.
- Egeon*, VIII. 577: XI. 339.
- Egeria*, XI. 801.
- Egeus* — Koning van Athenen, —
IV. 166: XI. 523.
- Egeus* — Stedehouder van Achaïen,
— IV. 602.
- Eggert* (Jan Hartgerts), IV. N. 23.
- Eggert* (Willem), IV. 422: N. 22,
23: IX. 617.
- Eggius* (Adelbertus). Licentiaat,
door Vosmerus buiten het ka-
pittel tot Vikaris aangesteld, VII.
790.
- Egina*, XI. 528, 531.
- Egistus*, II. 497: III. 538, 539.
- Edmond* (Jan van), III. 371.
- Edmond* (Lamoraal van), V. 588:
VI. N. 21.
- Edmond* (Willem van), III. 342,
424.
- Edmond* (Wouter van), III. 365.
- Egyptus*, IV. 226, 227.
- Eiderstee*, streek langs de Eider,
VI. 684: N. 30.
- Eigen namen* (Over het vertalen
van), XI. 673.
- Eikhof*, hofstede der Hinlopiens, VI.
172, 173.
- Flek wat wils*, spreuk van Roemer
Vischer, II. 191.
- Flektra* — dochter van Agamem-
non — III. 480, 481, 538, 540,
546: IV. 238.
- Flektra* — dochter van Atlas —
V. 151.
- Eleonora* van Engeland, IV. 127.
- Eleuzis*, II. 274.
- Fleurijne*, V. 79.
- Elger* (Mr. Willem den), byschrift
van hem op een afbeelding van
F., XII. 145.
- Eli*, IV. 577.
- Eli* (De zoons van), IV. 593, 611.
- Elias*, de profeet, I. 115: II. 65,
IV. 282: X. 27, 74: zijn wagen
door *F.* gewenscht, XII. 67.
- Elis* — de landstreek — II. 274:
VII. 45: XI. 36.
- Elis* — de stad — VII. 45.
- Elius*, VI. 514.
- Eliza* of *Dido*, IV. 192, 408: XI.
87.
- Elizabeth* van Engeland, vrouw van
Graaf Jan I, IV. 128.
- Elizabeth*, Koningin van Engeland,
V. 499, 512, N. 6.
- Elizabeth* (Keurvorstin), II. 156,
306: staat Princes Amalia in
't kraambed by, 548, 549, 560:
woont de vertooning by van
„Jozef in 't Hof", VIII. 36.
- Elizeüs*, de Profeet, II. 67: IV.
282, 462: X. 50, 153.
- Elsbroek*, by Hillegom, hofstede van
Six, VI. 649.
- Flymas*, IV. 48.
- Emathiën*, V. 129.
- Emlden*, VI. 671.
- Emerite* voor „Merida", IV. 311.
- Emilia*: zie *Amalia*.
- Emilius Paulus*, I. 482.
- Emmanuel* (Keizer), I. 532.
- Emming* of *Emmius* (Ubbo),
Friesch geleerde, X. 269.
- Empedokles*, VI. 610.

ENA—ERP.

Enakskinderen, III. 231.

Enceladus, V. 209.

Ende (D^r. Franciskus van den), geleerde te Amsterdam, houdt zijn scholieren bezig met dramatische oefeningen, IX. 238: byzonderheden, hem betreffende, 239: heeft wellicht Vondel met de stellingen van Spinoza bekend gemaakt, 584.

Endymion, II. 648, 716.

Eneades, V. 183.

Eneadijnen, V. 183.

Eneas, II. 557, 670: IV. 69, 190: V. 215: IX. 224, 226.

Engaddi, III. 573.

Engelbrecht (Simon), Regent van den Schouwburg, X. 350.

Engelen, altijd afgebeeld met een palmtak in de hand, IV. 360.

Engelenburg (Kasteel), IV. 491.

Engelenburg, zie *Bicker* (Andries).

Engelenregen, I. 355: wat daardoor te verstaan, XII. 161.

Engels (Anna), liedjes, haar toegezongen, IV. 117.

Engels (Engel), Amsterdammer, XII. 205.

Enipe, II. 274: XII. 170.

Enippe, XI. 456.

Enispen (de), II. 274.

Enkhuizen, II. 170: XI. 219.

Enoch, XI. 478.

Enomais, III. 504: IV. 198.

Enone, I. 773: IV. 180.

Enopiën, XI. 526.

Eolus, IV. 209.

Epafus, XI. 133.

Epeus, V. 167.

Epidaurus, VIII. 235.

Epifanius, XI. 25.

Epigonen, XII. 514.

Epiktetus, IX. 507: XII. 254.

Epikurus, IX. 397, 411, 416: X. 214.

Epimenides, VI. 389: X. 603: XI. 290.

Episkopius (Simon), gedicht op zijn beeltenis, II. 321: predikt te Amsterdam, III. 38.

Epitheus, IX. 561.

Eracinus, XI. 793.

Erasmus (Deziderius), standbeeld voor hem te Rotterdam opgericht, II. 122: twisten daarover, 123—126: gedichten daarop, 127, 130: herdacht, 319.

Erato, V. 277.

Erebus, II. 246.

Eresichton, VII. 93.

Eretum, VIII. 485.

Erichto, IV. 231.

Erichtonius, V. 108.

Eridaan, VIII. 208.

Erkelens (Slag by), II. 543, 612.

Erlichhuizen (Lodewijk van), X. 9.

Ernst Kazimier van Nasfau, neemt Oldenzaal, II. 605: helpt, als stadhouder van Friesland, Grol belegeren, 608, 613, 617, 620: geprezen, III. 10, 16: inculvelt, 150: gedicht daarop, 151: vermeld, 158, 173.

Ernst Lodewijk van Oostfriesland, met Katharina van Oranje verloofd, IV. 126.

Erp (Jacoba van), trouwt met G. Bartelotti, II. 653: gedicht daarop, 654.

Erp (Kristina van), vrouw van

ERP—EVE.

- P. C. Hooft, I. 655: sterft, II. 229: graftehrift op haar, 230: herdacht, 684: V. N. 8.
- Erp (Magdalena van), vrouw van J. Baeck: II. 158: gedichten op haar huwelijk en haar afbeelding, 226: de „Kruisberg” haar toegezongen, 227: XII. 169.
- Erpecum (Carel van), Regent van 't Aelmoefeniershuis, X. N. 9.
- Erpecum (Jan van), kerkmeester, X. N. 9.
- Erpecum (Willem van) Regent van 't Burgerweeshuis, X. N. 9.
- Erpekum (Tanneken van), begrafenispenning en gedicht op haar, X. 486: XII. 257.
- Erpekum (Luidewijk van), XII. 25.
- Erycina, II. 548: IV. 229.
- Eryx, V. 226.
- Eryx (De), V. 153.
- Eſchylus, X. 599.
- Eſkulapius, II. 745.
- Eſkuriaal, III. 865.
- Eſſeërs, X. 34, 107.
- Eſſex (Graaf van) beveelt aan 't leger van 't Parlement, IV. 146.
- Estvelt (Reinier van), trouwt met R. Bruyning, VII. 779: gedicht van V. daarop, 780.
- Eſula, VI. 534.
- Eta (Oeta), XI. 195.
- Etensuur by de Romeinen, I. 231: XII. 160.
- Ethereus (S'), III. 553.
- Etruriën, III. 445: IV. 77.
- Eubea, V. 374.
- Eubeërs, II. 359.
- Eudoxus, V. 45.
- Euforion, V. 72.
- Eufraat, III. 88.
- Euklides, IX. 480.
- Eulalia (S'), IV. 308.
- Eumeniden, VII. 32.
- Eumolpus, XI. 654.
- Euridice, VI. 331.
- Euripides, III. 804: IX. 3: X. 599, 600, 643.
- Euripilus, II. 359: XI. 521.
- Euristheus, IV. 200: XII. 208: IV. 105: XI. 594.
- Europa, II. 188: V. 579, 588, 728: VII. 61.
- Eurotas, XI. 348.
- Eufſtātius, Biſchop van Theſſalōnika, VII. 32.
- Euterpe, II. 663.
- Eutyches — een ſcheurmaker — X. 245.
- Eurijn, II. 202.
- Euzebia, naam, aan Teſſelſchade gegeven, IV. 39: de „Peter en Pauwels” aan haar opgedragen, 43.
- Euzebius, IV. 554.
- Eva, IV. 139: V. 721, 772: X. 49.
- Evadne, V. 262.
- Evander, V. 301, 307, 637: VI. 693: VIII. 493.
- Evantes, XI. 289.
- Evartes, XI. 289.
- Evers (Pieter), brouwer, beſchuldigt Trigland van dronkenſchap, III. 102.
- Evertſen (Cornelis), ſneuvelt, X. 575.
- Evertſen (Jan), beſtrijdt met Tromp de Engeliſchen, VI. 141: ſneuvelt, X. 589.

EVE—FAU.

- Eveus*, VI. 527.
Evius, VI. 420.
 Ewijk (Herman van), Domheer te Utrecht, lid van het kollegie ter Amiraliteit, gekommitteerde tot het toezicht over den bouw van het Magazijn, VII. 639.
 Ewsum, Friesch bevelhebber voor Grol, II. 615.
Exuperus, Bischof van Toulouze, IV. 555.
 Eyfinga (Jan van), Friesch bevelhebber voor Grol, II. 615: XII. 173.
Ezaias, II. 77.
Ezechias (Koning), II. 73.
Ezechiël — de profeet — II. 81: IV. 499.
Ezechiël — een latere schrijver — VI. 214: VII. 35.
 Ezel (Joan den), schilder, woont de bruiloft by van H. de Wolff en A. Block, VI. 23: maakt een afbeeldfel van Homerus, X. 482: dat *V.* bezingt, 483.
Ezon, IV. 188, 216.
Ezopus, I. 392.

F.

- Faam* (de), verkondigt het valsche zoowel als het ware, XI. 783.
Fabius, voornaam van Chigi, (Alexander VII): zinspelingen daarop, VI. 635: VII. 135, 136.
Fabius Maximus (Q.), I. 628: V. 587: N. 6: VI. 613, 692.
Fabricius, VI. 614.
Fabritius (Henricus), monnik, later predikant, door *V.* gehegeld, II. 569.
Faes (Jacob): *F.* de Koning maalt voor hem een schildery, die *V.* bezingt, VII. 18, 19.
Faëton, I. 344: III. 130, 177: IV. 367, 423: VI. 79.
Fairfax (Thomas), generaal van 't Parlement, IV. 396: of hy de perfoon is, die in een spotdicht van *V.* „Sir Thomas van Norwits” wordt genoemd, *ald.*: wordt herdacht, VI. 4.
Falanten, VI. 459.
Falaris, I. 207.
Falck (J.), vervaardigt een afbeelding van W. Blaeu, III. 458, N. 24.
Fama, bevelhebber voor Grol, II. 614.
Fanius, I. 548.
Fannius (M^r. Cornelis), advokaat in den Haag, woont de bruiloft by van J. de Witt, VI. 638.
Fanote, III. 490.
Faon, III. 273: IV. 228.
Farao, I. 49: III. 110.
Faris, II. 274.
Farizeër, X. 74, 93, 106, 120.
Faronide, I. 347, 369.
Faros, IV. 621.
Farfaliën, XI. 813.
Farus, XI. 793.
Faunus, VI. 417, 477.
Faust, II. 294.

FAU—FIL.

Faustina (Keizerin), V. 531.

Faustus, I. 562.

Fazis, V. 129: VIII. 726: XI. 348, 507.

F. B., ongenoemde schilder, aan wien door K. Questiers een verjaardichtje wordt toegezonden, VII. 654.

Febe — „Diana” — II. 389, 729: V. 348.

Febe — de vrouw van Kastor — II. 198, 242.

Febus, II. 281, 536, 709, 730: III. 291: XI. 516.

Fedimus, V. 560.

Fedra, II. 709: III. 838: IV. 175: V. 262.

Feniciërs, III. 236.

Fenix, IV. 171.

Fenix — de vogel — I. 644, 741, 746: II. 387.

Fenix — een schip, door de Engelschen genomen en op hen heroverd — VI. 148.

Ferdinand II. Keizer van Duitschland, II. 604: bedreigt de Sond, 674: V. smeekt hem om de vrijheid van Reael, 675, 676: hy bedreigt Maastricht, III. 155: schenkt de ridderlijke waardigheid aan Antonie van Waveren, VII. 660.

Ferdinand III, Keizer van Duitschland, heeft groote achting voor Sandrart, IV. 17: zijn zoon tot R. Koning gekroond, VI. 194: Vondels „Lucifer” hem opgedragen, 203: sterft, VII. 619.

Ferdinand I. van Kastiliën, X. 252.

Ferdinand V. van Kastiliën, X. 252.

Ferdinand, Infant van Kastiliën, II. 476, 554, 609, 611, 625: III. 175.

Ferdinand van Medicis: zie *Medicis*.

Ferdinand Franciskus, Aarts-hertog van Oostenrijk, tot R. Koning gekozen, VI. 191: sterft, VII. 619.

Ferecides, IX. 503: XI. 185.

Ferenti, VI. 491.

Ferguis, V. 486.

Feronien, VIII. 488.

Ferrol, IV. 119.

Fesfennium VIII. 584.

Festinus, stichter van Tours, IX. 632.

Feye (G.), van Haarlem, vervaardigt een gedicht op Oldenbarneveldts hofstede, II. N. 23.

Fidias, VI. 389.

Filip (Pater) van Brusfel, XII. 184.

Filippa van Holland, IV. 128.

Filippen, V. 87: XI. 813.

Filippina (de schans), gedicht van V. daarop, III. 176: XII. 186.

Filippus van Macedoniën, I. 285, 521: VI. 109: X. 601.

Filippus, de Viervorst in Galileën, X. 23, 103, 132.

Filippus (M. Julius), Keizer, IV. 315.

Filippus Prosper Andreas, Infant van Spanje, wordt geboren, VII. 633: penning, te zijner eere gellagen, 634: gedicht van V. op hem, 635: sterft, 637.

Filips I van Frankrijk, IV. 128.

Filips II van Spanje, III. 81: VI. 302: VII. 4.

Filips III van Spanje, II. 118.

Filips IV van Spanje, II. 554: III. 155: IV. 588, 589: stelt Aartshertog Leopold tot Landvoogd aan over de Spaansche Nederlanden, VI. 144: benoemt

FIL—FOC.

- Jan van Oostenrijk in diens plaats, 752: zendt Gamarra naar de Nederlanden, VII. 26.
- Filips* van Borgondiën, IV. 128: VII. 613.
- Filips* de Schoone, V. 588: VII. N. 27.
- Filips* Willem van Oranje, IV. 128.
- Filiza*, XI. 366.
- Fillis*, zie *Fyllis*.
- Filo* de Oude, XI. 25: XII. 254.
- Filomele*, III. 493: [XII. 93]: IV. 232.
- Filotimie*, VII. 39.
- Fineas*, II. 49.
- Fineus*, Koning van Thraciën, X. 620: XI. 507.
- Finland*, III. 131.
- Fione*, XI. 410.
- Flaauwigheden* worden niet zelden opgeteckend, als 't een beroemd man is, die ze zegt, IV. 632.
- Flakkus Maro*, IX. 220: XII. 250.
- Flamines*, IV. 54: V. 315, 637.
- Flegeton*, II. 754.
- Fleggyas*, III. 631: V. 266: VII. 38, 92.
- Flegon*, IX. 559.
- Flegra*, XI. 625.
- Fletcher*, V. 466, 491.
- Flinck* (Govert), beroemd schilder: zijn geboorte en opleiding, VI. 190: komt te Amsterdam, 191: maakt een afbeelding van *V.*, *ald.*: gedicht daarop, 191, 192: maakt een afbeelding van den Keurvorst van Brandenburg, 197: gedicht daarop, 198: gedichten op schilderyen, door hem vervaardigd, 613, 615 [VII. N. 5: IX. 658] 622: zijn afbeelding van *V.* aan Hulst gezonden, VI. 629: maakt die van R. van Goens, 633, en van M. Tulp, 651: trouwt met S. van der Hoeve, 742: gedicht van *V.* daarop, 743: vervaardigt een afbeelding van Joan Maurits, VII. 776: gedichten daarop, 777, 778: hy sterft, VIII. 88: byschriften van *V.* voor zijn afbeelding, 89: lijkpenning te zijner eere geslagen, 90: regels van *V.* daarop te lezen, 91: gedichten op schilderyen van hem, 92, 93, 94.
- Flinck* (Nikolaas Antonie), zoon van Govert, VI. 742.
- Flines* (Christina de) trouwt met J. Leeuw, X. 566: gedichten. by die gelegenheid, 567, 568.
- Flines* (Sybrand de), zijde-fabrikant, trouwt met A. Block, XII. 50: gedichten daarop van Oudaen en *V.*, 50, 54: byzonderheden. hem betreffende, 53.
- Flora*, beroemde Romeinsche lichtekooi, X. 114.
- Flora Batava*, toenaam, aan Agnes Block gegeven, XII. 56.
- Florentinus* (Franciskus), Provinciaal der Jezuiten, IV. 620: sluit een verdrag met den Aartsbischop Sasboldus, *ald.*
- Floris* III, Graaf van Holland, IV. 127.
- Floris* V, Graaf van Holland, II. 185: III. 348, 349, 350, 351, 352. N. 20.
- Floriszoon*, Vice-Amiraal, sneuvelt in een slag tegen de Zweden, VII. 739: herdacht, IX. 224.
- Fluitspelers* (Hettrurische), VIII. 218.
- Fochus* of *Foja*, een baai, waar de Turksche vloot in geslagen wordt, VI. 38: XII. 234.

FOC—FRE.

- Focca*, VI. 589.
- Focion*, II. 323.
- Focis*, III. 490, 538.
- Foja*, zie *Fochus*.
- Fokkens* (Melchior) bezingt Verbeeck, IX. 236.
- Fokker* (rijke), uitdrukking, van *Fugger* herkomstig, XII. 188.
- Folia*, VI. 574.
- Folus*, V. 101, 306, 423.
- Fontainebleau*, IX. 647.
- Fontein* (Johan), geneeskundige te Amsterdam, II. 13: de „Helden Godts” worden door *F.* aan hem opgedragen, *ald.*: zijn wapen in het Theatr. Anatom., N. 3: is geneesheer by Hooft, XII. 167.
- Fontein* (Marinus) vervangt Van Vlooswijk als Drosfaart van Muiden, X. 590.
- Fontein* (Nikolaas) is lijfarts by Prins Maurits, II. N. 3.
- Fontein* (Thomas), boekverkoper, geeft Vondels vertaling van den II^{den} Zang der Encis uit, VI. 714.
- Forkus*, V. 232.
- Foroneus*, X. 329.
- Fotheringay*, V. 437.
- Fotinus*, IV. 374: IX. 577.
- Fragites*, VI. 450, 500.
- Franciscus Seraphicus*, VI. 356: VII. 675.
- Franciscus Xaverius* (S^{t.}): zijn pater-noster door *F.* bezongen, IV. 364: levensbyzonderheden, hem betreffende, 364, 365: aangeroepen, VI. 110: het eeuwfeest van zijn dood gevierd, 135: gedicht van *F.* daarop, *ald.*: byzonderheden, hem betreffende, 136.
- Francius* (Petrus), Hoogleeraar te Amsterdam, geeft Latijnsche byschriften voor de platen op 't ongeval, Joan Maurits overkomen, X. 460: begunstigt Antonides, XII. 39: schrijft een Latijnsch grafchrift op *V.* 120.
- Francken* (H.), vaerzen van hem, opgenomen in 't „Verheerlijkt Nederlandt”, XI. N. 6.
- Fraudenius* (Dirk) maakt een byschrift op Vondels afbeelding, VI. 54, en een lofdicht op hem, 709.
- Frederik III* (Keizer), III. 95.
- Frederik III*, Koning van Denemarken, sluit een verbond met de Staten, VII. 589: *F.* wordt hem voorgesteld, 590, en bezingt hem, 599, 608: hy valt in Bremen, met ongelukkigen uitslag, 602: is gedwongen den vrede te sluiten, doch wordt weder beoorloofd en door de Staten geholpen, 739: gedicht, hem door *F.* toegezongen, 747: hy wordt van geheime verstandhouding met Karel II van Engeland verdacht, X. 472.
- Frederik*, Keurvorst, verdreven Koning van Bohemen, II. 604: loopt levensgevaar op het Haarlemmer Meir, 765: genoemd, IV. 128: VI. 86.
- Frederik*, zoon van den Keurvorst, verongelukt op het Haarlemmer Meir, 765: lijktranen, door *F.* daarop gedicht, 766.
- Frederik III*, Hertog van Holstein-Gottorp, verleent den Remonstranten een schuilplaats, VI. 94: begunstigt de wetenschappen en wordt door *F.* bezongen, *ald.*: heeft zestien kinderen, 95: sterft, *ald.*
- Frederik*, Hertog van Saxen, X. 9.

FRE—FYL.

Frederik Hendrik wordt Stadhouder, II. 297: volgt een andere staatkunde dan zijn broeder, 298: zijn lof bezongen, 298, 300, 304, 309, 310, 312: laat zich den „Palamedes” voorlezen, 523: geprezen, 533: gedicht op hem, 562: veroverd Grol, 598, 599, 604, 608: onderzoek naar zijn naam, 641: hy komt te Amsterdam, ten einde de rust te herstellen, 664: wordt door V. in een gedicht verwelkomd, 666: zendt krijgsvolk naar Amsterdam om de Wethouderschap te leunen, 694: wint 's Hertogenbosch, III. 4: zegezing daarop, 153: wordt geprezen, 172, 201, 233: zijn beeld op den Schouwburg ingewijd, 862, 864: lofdichten te zijner eere, N. 3, 6, 7: hy verwelkomt Henriëtte Maria, IV. 121: bezoekt met haar Amsterdam, 123: zijn gift aan 't Oude-Manhuis, 124: schimpwerken tegen hem, 146: hy huwlijkt zijn dochter Louize uit aan den keurvorst van Brandenburg, V. 634: bestelt een schildery aan Seghers, 554: beloont hem daarvoor, 555, 556: sterft, 567: heeft V. nimmer een blijk van gunst gegeven, 571: wordt als Fabius Maximus voorgesteld, 587: als vredeliefcher herdacht, 593, 594, 606: N. 8, 9, 16: 't huis op 't Plein, op zijn last door Van Campen gebouwd, aan Huygens geschenken, VII. 615: zijn afbeeldfel by een vertooning gebezigd, 755.

Frederik Willem, Keurvorst van Brandenburg, verliest op Princes Louize, V. 533: vraagt hare hand, 534: doet zijn aanspraken gelden op Kleef, *ald.*:

trouwt, *ald.*: zijn huwelijk door V. bezongen, 535: verdere byzonderheden aangaande zijn huwelijk, 538, 539, 540 [N. 5]: wat hy aan Seghers voor een schildery vereert, 556: byschrift van V. op zijn afbeelding door Flinek, VI. 198: zijn bezittingen aan de Oostzee worden door Zweden bedreigd, VII. 588: hy zendt Joan Maurits als zijn vertegenwoordiger naar de vergadering der Keurvorsten, 679: benoemt Joan Maurits tot Heermeester der orde van S^t. Jan, 623: zijn staatkunde ten onrechte door V. geprezen, 759: hy wordt in een gedicht herdacht, X. 16.

Frederikstad aan de Eider, een wijkplaats der Remonstranten, II. 147: VI. 94.

Friesland: wat voorheen onder dien naam bekend was, XII. 37.

Frygen, V. 210: om hun verwijftheid weinig geächt, VIII. 632.

Fryne, III. 804.

Fryxus, II. 283: IV. 213.

Fthië, II. 273: V. 145.

Fuggers, rijke kooplieden, van wie de uitdrukking, „rijke fokkers” haar oorsprong heeft, XII. 188.

Fulvia, de vrouw van M. Antonius, X. 115, 119.

Funen, door de Ruyter ingenomen, VII. 746: gedicht van V. daarop, 749.

Furmerius (Bernardus Johannes), Friesch geleerde, X. 269.

Furmutus, XI. 289.

Fyllis, II. 273.

GAB—GED.

G.

- Gabaa*, III. 641, 650.
- Gabaonners*, I. 596: III. 641, 679, 682.
- Gabbema* (S. Abbes) maakt een gedicht op een schildery van De Geest, IV. N. 3.
- Gabiynsch* (geschorst op zijn), oorsprong van die uitdrukking, VIII. 481.
- Gabor* (Bethleëm), Prins van Transylvaniën, handhaaft zich als koning van Hongarijen, II. 604.
- Gades*, VII. 91.
- Galen* (Jan van), beroemd zeeheld: zijn laatste overwinning in de Middellandsche zee beschreven, VI. 146: zijn zege en dood door *V.* bezongen, 147: eere aan zijn lijk bewezen, 150: gedicht op zijn lijksaatsie, 151: graf-schriften op hem, 152: herdacht, IX. 224: XI. 10.
- Galen* (Kristoffel Bernard van), tot Biscop van Munster ingehuldigd, VI. 63: gedicht op die gelegenheid, *ald.*: belegert Groningen, XII. 36.
- Galenus*, III. 473: XII. 193.
- Galerius* (Keizer), I. 488.
- Galerus*, VIII. 258.
- Gahlea*, X. 23.
- Galilei* (Galileus), houdt briefwisseling met Reael, III. 300: een door hem gedane uitvinding wordt in handen eener commissie gesteld, waarvan Reael, Blau, enz. deel uitmaken, 301.
- Gallas*, Keizersch Veldoverste, II. 680.
- Gallus*, (Cornelius), V. 18, 58: XI. 286.
- Gamaliël*, IV. 577.
- Gamarra* (Don Antonio de) sneuvelt by het ontzet van Valenciën, VI. 755: lijklucht van *V.* daarover, 756.
- Gamarra* (D. Eltevan de), gezant by H. H. M.: verliest zijn zoon by Valenciën, VI. 755: *V.* draagt hem een lijklucht op, 756: hy bezoekt Amsterdam, VII. 24: waar *V.* hem verwelkomt met een gedicht, 25: geeft feesten om de geboorte van een Infant van Spanje te viëren, 633: *V.* draagt hem een geboortedicht op, den jongen Prins toegezongen, 635.
- Ganges*, XI. 348.
- Ganymedes*, II. 187, 636: IV. 239: V. 139: VI. 519.
- Garamanten*, II. 706: V. 64.
- Garamantis*, V. 209.
- Garganus*, V. 374: VI. 463.
- Garzon* (Thomas), II. 15.
- Gasthuis* (Sint Pieters of Binnen-) beschreven, VI. 681.
- Gasthuis* (Buiten-) of *Pesthuis* vermeld, VI. 684.
- Gebhardus* (Janus), Hoogleraar te Groningen, schrijft een gedicht voor 't „Itinerarium” van Hegenitz, XII. 210.
- Gedenkcedels*, waaruit die bestonden, X. 35.
- Gedenkpenning* van den Engelen-groet, IV. 360: van S^t. Jan, IV. 361: van Overval en Afval, VI. 77, 78, 79, 83: by de stichting van 't nieuwe Stadhuis geflagen, 705, 706, 707: op Tulp, 705: Amsterdamsche, 708: by de geboorte van den Infant van Spanje, VII. 634,

GED—GER.

- 635: zilveren, aan Maria de Neufville geschonken, X. 564: van Paris oordeel, 566: van 't lam, aan Agnes Block vereerd, 570: op Karel II van Engeland, 668: XII. 260: aan Agnes Block door de Staten van Utrecht vereerd, 56.
- Gedenkteecken* ter eere van Louize Henriëtte, V. 541: van Vondel, XII. 70, 71.
- Gedeon*, II. 55.
- Geel*, in Sina de kleur des Keizers, X. 542.
- Geelvinck* (Jan Cornelis) is in de Kommisfie over den bouw van 't nieuwe Stadhuis, V. 775: afgevaardigd naar Prins Willem II, VI. 57: herdacht, 665: byschrift van *V.* op zijn afbeelding, VII. 721.
- Geeraerts* (Markus), plaatsnijder te Brugge, I. 388, N. 54, 55.
- Geeraerts*, schilder, maakt de portretten van Kamay en zijn vrouw, VII. 667.
- Geer* (De), een Hollander, ontgint de Zweedsehe mijnen, IV. 401.
- Geertrui Cornelisdochter* van Delft, vrouw van Jakob van Campen, XII. 168.
- Geesfroeden* werden in' azijn ge-weekt, XI. 58.
- Geest* (Wybrand de), Friesch schilder, IV. 18: gedicht van *V.* aan hem, *ald.*: andere op hem, N. 3: maakt het portret van Saeckma, XII. 204.
- Geest* (Wybrand de), kleinzoon van boven genoemde, geeft het kabinet van statuen en andere werken uit, XII. 204: gedicht op hem, *ald.*
- Geestdorp* (F.), bezingt Frederik Hendrik, III. N. 7.
- Geestelijk gewaad*, toegekend aan Adam voor den val, X. 364, 385, 386, 414.
- Gela*, VIII. 39.
- Gelder*, III. 152.
- Gelderschen*, III. 395: *Sikambren* genoemd, IV. 127: VI. 565.
- Geldersman*, III. N. 6.
- Gelegenheidszangen* waren zeer talrijk in de dagen van Frederik Hendrik, III. N. 6.
- Gelimer*, X. 246, 247.
- Gelonen*, V. 93: VI. 463.
- Gendt* (Otto van), Heer van Dieden, verrast Wezel, III. 4, 10, 18.
- Genesius*, VI. 215.
- Genootschap*, zie *Nil volentibus arduum*.
- Genferik*, X. 244.
- Genua*, IX. 630.
- Gerano*, XI. 478.
- Gerefson* (S'), III. 558.
- Gerrit* (D'), geneesheer, door Geurt Direksz van Beuningen geraadpleegd, XII. 187.
- Gerretje Claes Berentsdochter*, vrouw van P. van Campen, XII. 168.
- Gerritsz* (Lubbert), byschrift op zijn beeltenis, II. 576: is een heftig ijveraar, XII. 173.
- Gerrits* (Wijntje), moeder van Jz. Bosmans, XII. 252.
- Gerfon*, IX. 571: XII. 254.
- Gerstdorp* (Joachim), Rijkshofmeester van Frederik III, door *V.* bezongen, VIII. 593.
- Gerwen* (Duijfen van), trouwt met J. van de Poll, III. 294: bruiloftsgedicht van *V.* daarop, *ald.*: byschriften van Jan Vos op haar afbeeldfel, 299: N. 11.
- Gerwen* (Ida van), trouwt met P. van Buren, III. 542: gedicht van *V.* daarop, *ald.*

GER—GOL.

Geryon, VI. 471: VIII. 434.

Geschtgietry te Amsterdam, beschreven, VI. 633.

Geta, I. 576.

Geten, II. 202: V. 131: XII. 81.

Getuliën, II. 207.

Geuzen, VI. 308.

Geuzen (Oude): wie onder deze benaming werden aangeduid, I. 13: gaan in de Kamer „In Liefde Bloeyende” met de Katholieken om, 14.

Gevangen Hollandsche Zeelieden te Londen slecht behandeld, X. 474, 580, 588, 667.

Gezant (Fransche): zinspelingen op hem, II. 459, 465.

Gezantschap, door de Staten afgevaardigd naar Denemarken, VII. 588, 589: wat door *V.* bezongen wordt, 591: en Frederik III tot den oorlog aanzet, 602: — naar Spanje, VIII. 117: — naar Karel II, 118.

Ghistele (Cornelis van), Brabantfche rederijker, I. 8: vertaalt de *Heroïdes*, IV. N. 13.

Giare, XI. 454.

Gilles (Françoise Angeliqne), douairière A. Roest van Alkemade: het graf van *V.* staat op haar naam geboekt, XII. 69.

Gysbertszoon (Jan), zie *Vries* (J. G. de).

Glaukus — een zeegod — II. 182: IV. 255: V. 87.

Glaukus — een dwingeland — VII. 92.

Glazen, by de Ouden niet bekend, XI. 737.

Gnephoek, ambachtsheerlijkheid in Rijnland, IX. 151.

Gobelins, door P. de Graeff te Parijs gezien, IX. 613.

Goden vluchten voor de *Titans* naar Egypten, VI. 120.

Goden (Valsche), in Vondels tijd weinig anders dan onder Latijnsche namen bekend, III. 581: niet aangemerkt als verziende wezens, maar als booze geesten, die zich in dien schijn vertoonden, IV. 50.

Godfried van Bouillon, XI. 261.

Goede (Jan de), boekhouder van de Rekenkamer der stad Rotterdam: de tweede druk der „Bespiegelingen” aan hem opgedragen, IX. N. 4.

Goedesberg (Gerrit van), boekverkooper, V. N. 14: VI. N. 14.

Goens (Rijklof van), Raad van Indiën, wordt door Flink afgebeeld, VI. 632: byschrift van *V.* daarop, 633: byzonderheden, hem betreffende, *ald.*

Goeree (Jan) teekent de tytelplaat der „Bespiegelingen,” IX. N. 3.

Goes (van der), zie *Antonides*.

Goethe prijst *Bartas*, I. 318.

Goethem (Pieter van), zijn adres aan de Staten, en sententie, tegen hem gewezen, II. N. 67—72. Zie *Bogaerdt*.

Gozenaer, zie *Antonides*.

Gogh (Michiel van), rekenmeester der Staten van Zeeland, maakt deel uit van het Gezantschap, dat naar Engeland wordt afgevaardigd, VIII. 118.

Golgotha, IV. 619.

Golinus, met Reael en anderen gekommitteerd om een uitvinding van Galilei te onderzoeken, III. 300.

Goltzius (Hendrik), beroemd kunstenaar, door *V.* bezongen, III. 97: XII. 180.

GOM—GRA.

Gomarus (Franciskus), door *V.* beschimpt, II. 367, 567.
Gongora de Argote, VII. 608.
Gonoessa, II. 274.
Gooiers, III. 359.
Gooiland, II. 649: III. 359.
Gordijnen voor de schouwtooneelen der ouden, VIII. 234.
Gorge, XI. 565.
Gorgias, VII. 37: XII. 242.
Gorgo, I. 538.
Gorgonia, IV. 537.
Gortyne, II. 269: V. 58.
Gothen, III. 128, 150, 160.
Gothen (Oost-), II. 689.
Gothenburg, door *V.* bezocht, II. 689.
Goud, of het opgelost en drinkbaar gemaakt kon worden, IX. 487.
Goudestein, hofstede van Joan Huydecoper, VI. 724.
Goulart (Simon), predikant, I. 343: III. 114.
Graaf (Abraham de), onderwijst de wiskunde aan Antonides, X. 487.
Gradius, II. 711: V. 184.
Graeff (Geslacht van de), III. 467, 469: VII. 705: XII. 246.
Graeff (Hofstede van de), door *V.* bezongen, VII. 706.
Graeff (wapen van de), door *V.* bezongen, VII. 705: bijzonderheden daaromtrent, XII. 245.
Graeff (Andries de), in den adelstand verheven, VI. 711: *V.* draagt hem zijn „Salmoncus” op, VII. 41: hy brengt een verzameling zijner voorvaders byeen, 705, die door *V.* bezongen wordt, 707: byschriften van dezen op zijn afbeelding, 716, 718: bijzonderheden, hem betreffende, 716, 717: VIII. 130: XII. 245: *V.*

draagt hem zijn „David in Balingsehap op”, IX. 3.
Graeff (Cornelis de), Vrijheer van Zuidpolsbroek, burgemeester van Amsterdam, V. 775: de eerste steen van ’t nieuwe Stadhuis wordt onder zijn regeering gelegd, *ald.*: hy wordt afgevaardigd om met Willem II te onderhandelen, VI. 59: is wederom burgemeester by de inwijding van ’t Stadhuis, 662, 677, 705: bijzonderheden, hem betreffende, 711—713: VII. 719: byschrift op zijn afbeelding, VII. 719: *V.* draagt hem zijn berijmde vertaling van Virgilius op, VIII. 129: waarvoor hy dezen met een naam wijn befehenkt, IX. 219: sterft, X. 163: grafchrift op hem, *ald.*
Graeff (Diederik Jansz de), III. 467: VIII. 711: IX. 617: XII. 245.
Graeff (Gerrit de), bezigt den truffel, by ’t bouwen van ’t Stadhuis door Jacob de Graeff gebruikt, V. 781.
Graeff (Gerrit Arnold Theodoor de), bezigt denzelfden truffel, V. 781.
Graeff (Jacob de), burgemeester van Amsterdam, door *V.* geprezen, II. 671 [VII. 715]: sterft, III. 466: grafchrift op hem, 467: byschrift op zijn afbeelding, VII. 715.
Graeff (Jacob de), legt den eersten steen van ’t nieuwe Stadhuis, V. 775: gedichten, hem door *V.* te dier gelegenheid toegezongen, 777: byschrift op zijn afbeelding, VII. 728: is met Katharina Hooft getrouwd, 731: *V.* draagt hem zijn „Adonias” op, IX. 245, 249: prachtig zilveren lampet, by hem aanwezig, 256.

GRA—GRO.

- Graeff* (Jan Pietersz. de), IX. 617.
- Graeff* (Pieter Hooft de), tweede zoon van Cornelis: *V.* draagt hem de vertaling op van den II^{de} Zang der Eneis, VI. 714. 715, 718: en geeft hem lesfen van staatkunde, 722: byfchrift op zijn afbeelding, VII. 727: hy trouwt met J. Bicker, IX. 611: gedichten, by die gelegenheid vervaardigd, 612, 615, 616: heeft Parijs bezocht, 612.
- Graeff* (Wendela de), dochter van Jacob, trouwt met P. M. van Papenbroek, XII. 239.
- Graeffenberg* in Gooiland, aangelegd door De Graeff, VII. 717: XII. 245.
- Graf*, waar *V.* in is bygezet, byzonderheden daaromtrent, XII. 69, 70.
- Graf* (Ydel of ledig), XII. 248.
- Grafpenningen*, zie *Begraffenispenningen*.
- Grafen*, II. 379: V. 164.
- Grant* (Barend), fchildert tafereelen ten huize van A. Block, XII. 265.
- Granville*, VI. 303: N. 19, 21.
- Graswinckel*, Advokaat-fisicaal van Holland: byzonderheden, hem betreffende, V. 692.
- Gratianus*, Romeinsch Keizer, X. 242.
- Graveland* ('s), befchreven, VII. 658, 659.
- Graven* (Hollandfche): verkeerde begrippen aangaande hun gezach, V. 518.
- Gravenhage* ('s), II. 531, 551, 560.
- Gravenfteen* ('s), gevangenis te Leyden, III. 75.
- Gravenweert* ('s), II. 607: VII. 625.
- Graviske*, V. 347.
- Gray* (Johanna), V. 515.
- Grebber* (Claes de), door *V.* „Grobber” genoemd, III. 333, 365.
- Gregor*, aanvoerder der Mauren en Thebanen, XII. 196.
- Gregorius Magnus*, VI. 211: X. 247: XII. 210.
- Gregorius Nazianzenus*, VI. 214: X. 239.
- Gregorius Thaumaturgus*, geboorte-heilige van *V.*, I. 10: gedicht aan hem opgedragen, V. 560: byzonderheden, hem betreffende, 560, 561.
- Grenu*, kommandant van Yzendijke, helpt Grol belegeren, II. 614.
- Grift* (de), riviértje in Overijfsel, VIII. 131.
- Grifius* (Johan), vertaalt Hoofts „Rampzaligheden” in 't Latijn, IV. 149.
- Grobbendonck* (Antonie), bevelhebber van den Bosch, III. 11—13.
- Grobber*, zie *Grebber* (de).
- Groene Kleur*, zinnebeeld van het bedrog, VI. 280.
- Grol*, door Frederik Hendrik genomen, II. 598: gedichten daarop, 599, volg.: 666, 667: N. 60—66.
- Groningen*, door den Bifchop van Munfter belegerd, wordt van 't beleg verlost, XII. 36: gedicht van *V.* daarop, 37: over de fichting en bemuring der ftad, *ald.*
- Groot*, (wed. Gysbert de), boekverkooper te Amfterdam, VII. 148: bezorgt een nieuwe uitgave van den „Joannes de Boetgezant”, X. N. 3: en van de „Harpzangen”, 5: die zy opdringt aan C. Lootsman, *ald.*

GRO—GRU.

Groot (Huig de), de vader, met E. van Heemskerck getrouwd, III. 331.

Groot (Huig de): V. draagt hem zijn „Hippolytus” op in een klinkdicht, II. 698: ’t welk de boekverkooper laat uitsnijden, *ald.*: hy keert in Holland terug, III. 139: door V. in een gedicht verwelkomd, 140: Hooft poogt hem een Profesoraat te doen opdragen, 141: hy moet zich schuil houden, 144: en vertrekt naar Hamburg, *ald.*: vaerzen van V. aan hem, 145—147: hy schrijft aan V. over zeker gedicht, 147: wordt door V. geraadpleegd over diens „Konstantijn”, 156: brief hem door V. geschreven, 212: hy geeft zijn „Sophompaneas” uit en schrijft daarover aan V. *ald.*: V. draagt hem zijn „Gysbreght” op, 327: zijn antwoord daarop, 426: brief daarover aan Voslius, 427: ontvangt een brief van V. met de „Elektra” en de „Maeghden”, 545: zijn antwoord 546: prijst beide stukken, *ald.*: herdacht, 639: zijn brief aan V. over de „Gebroeders”, 715: is vermoedelijk de „Afwesende vriend”, aan wien V. de eerste uitgave zijner gedichten opdraagt, IV. 416: wordt gezant van Zweden by ’t Hof van Frankrijk, 624: komt in Holland, *ald.*: wordt te Amsterdam met eerbewijzingen ontfangen, *ald.*: gedicht van V. op zijn afbeelding, 625: zijn verblijf verlengd door den Noordenwind, *ald.*: gedicht daarop van V., 626: V. doet hem uitgeleide, 628, [V. 423]: gedicht op zijn vertrek, *ald.*: komt te Stokholm, 629: neemt zijn ontslag, *ald.*: wordt op reis ziek en sterft, *ald.*: gedicht op zijn uitvaart, 630: graftehrift op

hem, 632: wordt verdacht, Katholiek gestorven te zijn, 632, 633: zijn laatste werken geven V. aanleiding tot het schrijven van „Grotius Testament”, 633: bericht aangaande zijn overlijden, N. 23: hy wordt te Delft begraven, V. 423: Salmazius schrijft tegen hem, 423, 427, 428, [XII. 220]: of hy in zijn „Adamus Exsul” Avitus gevolgd is, VI. 18: gemeld treurspel met Vondels „Adam in Ballingschap” vergeleken, X. 423, volg.: zijn vertaling van de „Feniciaanschen” herdacht, XI. 103.

Groot (M. de), boekverkooper te Amsterdam, VII. 1: VIII. 105.

Groot (Pieter de), zoon van Hugo, door V. een wijl verdacht van het schrijven der voorrede voor het II^{de} Deel zijner werken, V. 549: de „Vertroosting over den Doodt van Z. Hoogh.”, aan hem toegeschreven, VI. N. 9: hy gaat in bezending naar Karel II, VIII. 106: Latijnsche vaerzen van hem geplaatst in ’t „Verheerlijkt Nederlandt”, XI. N. 6.

Grootenhuis (D^r. Jan ten), schepen van Amsterdam, wendt pogingen aan tot herstel der Oude Kamer”, I. 658: bekleedt het schoutsambt, II. 520: is V. genegen, *ald.*: verzacht de beschuldiging tegen dezen, 523: zijn brief aan den schout by ’t Hof van Holland, N. 31: wordt in een paskwil van Remonstrantsgezindheid beschuldigd, 593.

Grotius (Hugo), zie Groot (H. de). Gruno, XII. 37.

Gruwelsz (Maria), trouwt met J. Serwouters P z., XII. 182.

Gruyter (Izaak de), bezingt het overlijden van Maria de Brune, V. 6.

GRY—HAI.

- Gryneesch bosch*, V. 58.
Grynium, VIII. 374.
Guarius, II. 99.
Guize, (Frans van Lotharingen, Hertog van), III. 114.
Guize (Hendrik van), V. 437.
Gustaaf Adolf, koning van Zweden, II. 623: door *V.* bezongen, II. 689: voorspelling aangaande hem, 690: trekt in Pommern en verlaat de Keizerfchen by Leipzig, III. 125, 127: gedicht, hem door *V.* toegewijd, 132, 133: op zijn afbeelding, 133: hy bedreigt Keulen, waarvoor *V.* zijn goedertierenheid inroept, 148: geprezen, 173: het fehrijven eener gefchiedenis van hem wordt aan Dionijs Voslius opgedragen, 180: zijn dood, 186: door *V.* herdacht, IV. 408: en bedektelyk aangevallen, 627: VII. 605.
Gutta, IV. 47.
Gutenberg, II. 293.
Gwy van Henegouwen, III. 435.
Gyas, VI. 477.
Gyfen (Filips van den), zeepzieder te Delft, vrijt naar Lucia Blaeu, III. 462.

H.

- H.* (M. G. v.), maakt een lofdicht op de „Tooneelbefchouwing” van J. Koeman, IX. 337.
Haar (Paulus ter), wordt tot Profefor by de H. School te Duisburg aangefield, VI. 727: gedicht van *V.* daarop, 728.
Haarlem, nayverig op Amfterdam, III. 353.
Haarlem (Diderik van), III. 342.
Haarlem (Filips van), F. de Koning maakt voor hem een fchildery, die *V.* bezingt, VII. 17, 18.
Haarlemmerdijk, III. 346.
Hacke (F.), boekdrukker te Leyden, IV. 118.
Haefien (Doortje van), moeder van J. W. van Brederode, XII. 176.
Haegh (Willem), geheimfehrijver van Joan Maurits, vergezelt dezen te Amfterdam, VII. 774: *V.* draagt hem een gedicht op, 775.
Haemfede (Witte van), III. 340, 344, 405.
Haes (de), geneesheer in de Beverwijk, II. 225: III. 37, 313.
Haes (Joan de), de „Heldinnebrieven” hem opgedragen, IV. 158, N. 5.
Haes (Van der), geneesheer: gedicht van *V.* aan hem, III. 313: of hy dezelfde is als *De Haes*, ald.
Haesbaert (Jacob), zijn bruiloft met Clara van Tongerlo door *V.* bezongen, I. 19: zinspelingen op zijn naam, 20, 21, 22: byzonderheden, hem betreffende, N. 4.
Haey Kolybrant (K. van der): vaerzen van hem opgenomen in 't „Verheerlickt Nederlandt”, XI. N. 6.
Hairvlecht eens ftervenden, aan de Goden gewijd, verlichtte, naar het gevoelen der Ouden, den dood-ftrijd, V. 223.

HAG—HEB.

Haga (Kornelis). gezant te Konstantinopel, I. N. 31.

Hagedis, voorgesteld als den men-
schen genegen, VI. 171: N. 15.

Hagen (J.), trouwt Grietje Hooft,
V. N. 8.

Halcyone, II. 179: X. 645.

Haleznus, V. 294: VIII. 571.

Halmael (Sara van), trouwt met
W. van Lennep, XII. 229.

Halman (Hendrik). geleerde Je-
zuïet, XI. 240: lijklicht op hem,
241.

Halteren (Van). Baljuw van Ken-
merland, IV. 147: een schildery,
die hem toebehoort, bezongen,
148.

Hanekop (Kornelis), predikant
te Amsterdam, II. 580: berispt
de oproermakers, 581: wordt
door den Kerkeraad van zijn be-
diening ontzet, 582: door V. in
een gedicht geprezen, 583, 584:
in een tegenschrift gelaakt, N.
52.

Hannibal, I. 482, 490, 602, 628:
II. 615: VI. 411: VII. 135.

Harcke (Pieter), zijn adres aan
de Staten en over hem uitge-
sproken sententie, II. N. 67—72:
zie *Bogaerdt*.

Harderick, III. 560.

Harencarfpel (Claes Jacobsz),
schepen en Raad, wordt in een
paskwil onder de „Vromen” ge-
teld, II. 594.

Harencarfpel (Debora of Dieu-
wertje van), vrouw van L. J.
Baeck, III. 464, XII. 169: is
getuige by het huwelijk van haar
dochters Debora, *ald.*: en Katha-
rina, 189.

Harpalice, V. 146.

Harpagus, I. 448.

Harpyen, II. 538: IV. 609.

Harmonia, III. 514.

Hartevelt (Pieter Zacharias).
boekverkooper te Hoorn, geeft
gedichten van Vondel uit, VI.
342. N. 21.

Hartgens (Joost), boekverkoop-
per te Amsterdam, bezorgt de
eerste uitgave van Vondels ge-
dichten, IV. 414: drukt de lijk-
rede van Brandt op Hooft, 568:
geeft Vondels „Aenleiding ter
Nederl. dichtkunst” uit, VI. 43.

Harwood, Engelsch bevelhebber
voor Grol, II. 614.

Hasfelaer (Gerard) rust 40 vrij-
willigers uit om op 't schip de
Befchermer, onder kapitein Swe-
rius te dienen, XII. 32: sneu-
velt in den slag by Solebaai, *ald.*

Hasfelaer (Nikolaes), majoor der
bezetting te Amsterdam: zijn af-
komst, II. 578: verftrooit een
volksoploop, 579: wordt ver-
schillend beoordeeld, 580 en 586:
drijft nogmaals een samscholing
uit een, 664: door V. geroemd,
672: ontzet den bedreigden buit
der zilvervloot, 763: aardig ge-
dicht daarop, *ald.*: zijn grafchrift,
765.

Hasfelaer (Pieter), raad en bur-
gemeester van Amsterdam, wordt
in een paskwil van Remonstrants-
gezindheid beschuldigd, II. 593:
door Keyfer geschilderd, 675:
begroet Maria de Medicis, III.
448: vordert als Schout van V.
een boete in voor zijn „Maria
Stuart,” V. 514: wordt aigevaar-
digd tot Prins Willem II, VI. 57.

Hasfelaer (Pieter), getrouwd met
A. Hooft, V. N. 8.

Hauterive, Fransch bevelhebber
voor Grol, II. 614.

Havana (de), III. 23.

Hebe, XI. 599.

HEB—HELA

- Hebrus*, V. 131: VI. 331: XI. 349.
- Hedrich*, zie *Wrangel*.
- Heeckerens tot Nettelhorst* stammen van het Huis van Aemstel af. III. 422.
- Heemskerk* (Coenraad van) rust 50 vrijwilligers uit om met hem onder den vice-amiraal van Gent te dienen. XII. 32.
- Heemskerk* (Elfelinge van), moeder van Huig de Groot, III. 331.
- Heemskerk* (Gerrit van), III. 382. N. 19.
- Heemskerk*, (Jacob van), I. 141, N. 57: VI. 682: IX. 224:
- Heemskerk* (Marten van), VI. 681.
- Heemskerk* (W. van), vaerzen van hem opgenomen in 't „Verheerlijkt Nederland”, XI. N. 6.
- Heemstede*, Heerlijkheid, aan het geslacht van Pauw behorende, IV. 33. 34.
- Heerde* (Kapitein), kommandant op 's Prinzen jacht, III. 121.
- Heeregracht* (Nieuwe) te Amsterdam, door Berkheide afgebeeld, XII. 39: gedicht daarop van *V.*, *ald.*
- Heerelogement* (O. Z.) beschreven, VI. 682.
- Heffe* (Kardinaal), helpt koningin Kristina inhalen, VII. 2.
- Hegenits* (Godefried) geeft een „Itinerarium” uit, IV. 371: *V.* schrijft in zijn Stamboek, 372: nadere bijzonderheden, hem betreffende, XII. 210.
- Heiblok* (Jacob), rektor te Amsterdam, IV. 757: zijn album bevat een gedicht aan hem van *V.*, *ald.*
- Heidendom* (Het) by een volen vergeleken, IV. 593.
- Heilige Berg* by Amersfoort: bijzonderheden daaromtrent. IV. 33: VII. 613.
- Heimbach* (Peter van), Raadsheer in 't Hertogdom Kleef, trouwt met Maria Block, VII. 769: gedicht van *V.* daarop, 770: — zijn vader door vergif omgekomen, 772.
- Hein* (Piet), de buit van de zilveren vloot, door hem bemachtigd, naar Amsterdam gebracht, II. 762: en met plundering bedreigd, 763: door Wyts en Hasfelaeer ontzet, *ald.*: gedicht van *V.* daarop, *ald.*: byschrift op zijn afbeelding, 764: herdacht, III. 22.
- Heins* (Zacharias), zijn afkomst, II. 198: en werken, 199: gedicht van *V.* op zijn vertaling van *Bartas*, 199: byschrift van *V.* op hem, 200: op zijn „Zinnebeelden”, 336: op zijn „Wechwyser ter Saligheyd”, III. 27.
- Heinfius* (Daniël), bevriend met R. Vischer, II, 210: schrijft over het treurspel, VII. 35.
- Hekate*, II. 256, 283: V. 218: XI. 110: 515.
- Hektor*, de Trojaan, II. 249.
- Hektor*, Keurvorst van de Palts, XII. 225.
- Hekuba*, I. 662: II. 231, 359: V. 284: IX. 427.
- Heldt Stokade* (N. van), schilder te Amsterdam, is een der oprichters van het S^t. Lukas-feest, VI. 376: bijzonderheden hem betreffende, 381: gedicht van *V.* op zijn „Klelia”, 382: op andere zijner schilderyen, 612.
- Helena* — de vrouw van Menelaüs — II. 202, 249: III. 363: IV. 128, 180, 181, 183, 234, 237 [XII. 208], 242: V. 204.
- Helena* — de moeder van Konstantijn — III. 558: IV. 128, 129, 131, 532: X. 134.

HEL—HER.

- Helenopolis*, IV. 129.
- Heli*, zie *Eli*.
- Heliuden*, X. 295.
- Helice*, XI. 794.
- Helikon*, V. 346, 694.
- Helioqabalus*, I. 442.
- Heliopolis*, III. 260: IV. 329, 558: VI. 19, 320: IX. 447.
- Helius*, II. 730.
- Helle*, II. 283: IV. 213, 254.
- Hellebaard*, kenteeken eens hopenmans, III. 116.
- Hellemans* (Heleonora), weduwe van J. B. Bartolotti, trouwt met Hooft, II. 631: V. N. 8.
- Hellemans* (Suzanna) trouwt met N. Sohier, IV. 119.
- Hellerus* (Willemijne Elizabeth), trouwt met M. Le Blon, XII. 3: gedicht van V. daarop, 4.
- Helmiges*, III. 475.
- Helsdingen* (S. van), teekent het huwelijk op van J. van den Vondel J., VIII. 586.
- Helst* (Bartholomeus van der), vervaardigt een afbeelding van Duifje van Gerwen, III. 299, N. 11: is een der oprichters van het St. Lukas-feest, VI. 376: byzonderheden hem betreffende, 381: zijn afbeelding van Anna van Hoorn, door Vos bezongen, VIII. 88.
- Helt* (Matthijs), III. 372.
- Hemony* (François), beroemd klokkenist, VI. 674: byzonderheden, hem en zijn broeder betreffende, IX. 235, 237: gedicht van V. te zijner eere, 235.
- Hemony* (Pieter), broeder en medehelper van François, IX. 237: vervaardigt een klok voor Edinburg, XII. 252.
- Hemor*, III. 750.
- Hemus*, V. 102 [X. N. 219]: XI. 347, 478.
- Henderfon*, Engelsch bevelhebber voor Grol, II. 614.
- Hendrik III*, koning van Frankrijk, III. 484: V. 482: IX. 639.
- Hendrik IV*, koning van Frankrijk, door Ravaiillac vermoord, I. 27: treurdicht op zijn dood, 28: Frederik Hendrik naar hem genaamd, II. 304, 639, 641: herdaacht, III. 26, 454.
- Hendrik VIII*, koning van Engeland, V. 444.
- Henegouwen* (Maria van), III. 408.
- Henqstebron*, V. 694.
- Hennings* (Jan), boekverkooper te Amsterdam, IV. N. 24.
- Henoch*, XI. 72.
- Henriëtte Katherine*, dochter van Frederik Hendrik, getrouwd met Johan George van Anhalt, komt te Amsterdam, 754: seften te harer eere gegeven, 755: N. 5: haar huwelijk door V. bezongen, 765, 794.
- Henriëtte Marie* van Frankrijk, gemalin van Karel I van Engeland, bezoekt de Nederlanden met een politiek doel, IV. 121: hoe te Amsterdam begroet en gevierd, 122, 123: wordt door V. bezongen, 124: uitslag van haar reis, 146: de moord der Protestanten in Ierland haar geweten, 387: wordt in een gedicht sprekende ingevoerd, VI. 3: N. 3.
- Heptapolis* of *Heptanomis*, I. 83.
- Heraklides*, XI. 289.
- Heraklius* (Keizer), X. 248.
- Herberts* (Frans), burgemeester van Gouda, Raad ter Amiraliteit, gekommitteerd tot het overzigt over den bouw van het magazijn, VII. 638.

HER—HIN.

- Herkules*, II. 186, 269, 515, 602: III. 10, 465, 806: IV. 200: VI. 325: VII. 33: VIII. 502, 503: IX. 672.
- Herkules* (Duitsche), IX. 675.
- Herkules* (Fransche of Walsche), I. 237: XII. 160.
- Hermasfroditus*, XI. 421.
- Hermes*, I. 372.
- Hermes Trismegistus*, VII. 119, 320: IX. 542, 553, 588, 589.
- Hermione* — Helenaas dochter — IV. 196: V. 160.
- Hermite* (Jacob I'), beroemd reiziger, III. 23.
- Hermus*, V. 94.
- Hero*, IV. 251, 257: VIII. 242.
- Herodes de Groote*, III. 263: X. 23, 43, 84, 89, 90.
- Herodes de Viervorst*, IV. 529: X. 21, 90, 93, 103, 111, 132, 134.
- Herodianen*, X. 93.
- Herodias*, VI. 75: X. 21, 87, 93, 103, 110, 116.
- Hertogenbosch* ('s), door Frederik Hendrik genomen, III. 4: zegesang daarop, 5: herdacht, 386. N. 6. 7.
- Herwerden*, (Slag by), II. 542.
- Hesperiden*, V. 217: XI. 656.
- Hesperien*, XI. 418, 656, 661.
- Hetruriërs*, uit Lydiën herkomstig VIII. 522.
- Hetrurische fluitspelers*, VIII. 218.
- Hevelius* (Johannes), beroemd sterrekundige, IX. 496: byzonderheden, hem betreffende, *ald.*
- Heyde* (ter), zeeslag in de nabyheid van dat dorp, VI. 153.
- Heziodus*, V. 18, 58: XI. 285.
- Hezione*, II. 423: IV. 234: V. 219: XI. 715.
- Hezus*, III. 584: VI. 104: X. 573.
- Hi-cum* of *Tienkius*, X. 505.
- Hiem-cum* of *Hungius*, X. 504.
- Hiempful*, I. 546.
- Hiero*, I. 486.
- Hierre*, IX. 639.
- Hilarius*, X. 256.
- Hinloopen* (Geslachtlijst der), XII. 207.
- Hinlopen* (Anna), dochter van Jacob Jacobsz., VI. 166: door *V.* bezongen, 170, 172, 173.
- Hinlopen* (Frans Jacobsz), Kerkmeester, XII. 207.
- Hinlopen* (Jacob Franzen), Raad en Schepen, IV. 153.
- Hinlopen* (Jacob Jacobsz), Schepen, II. 520: beschermt *V.* 521: wordt in een paskwil van Remonstrantsgezindheid beschuldigd, 593: kommandeert een vendel, IV. 153: trouwt met S. de Wael, *ald.*: gedicht daarop van *V.*, 154: is reeds op jaren, 155.
- Hinlopen de Jonge* (Jacob), Raad en Schepen, IV. 153: getrouwd met M. Huydecoper, 178: zijn kinderen, VI. 166.
- Hinlopen Tymensz Vermaes* (Jacob), trouwt met U. van Bergen, VI. 175: gedicht van *V.* daarop, 176: ambten, door hem bekleed, 175, 176: *V.* draagt hem zijn „Herkules in Trachin” op, XI. 179, 181.
- Hinlopen* (Joan), zoon van Jacob Jacobsz, VI. 166: getrouwd met L. Huydecoper, 178.
- Hinlopen* (Katharina), dochter van Jacob Jacobsz, VI. 166: gedichten van *V.* op haar, IV. 170, 173.
- Hinlopen Tijmensz* (Michaël), gedicht, door *V.* aan hem opgedragen, IV. 149: wie hy kan

HIN—HOO.

- geweest zijn, 153: [XII. 207]: genoemd, VI. 167, 175: laat aan Amsterdam een kunstverzameling na, N. 15.
- Hinlopen (M^r. Tymen), zoon van Tymen Jacobsz., XII. 207.
- Hinlopen (Tymen Jacobsz.), burgemeester, XII. 207.
- Hipaniz, XI. 793.
- Hipape, XI. 476.
- Hipparchus, sterrekundige, II. 181.
- Hippodamia, III. 504: IV. 198.
- Hippokrates, III. 473, [XII. 193]: V. 695.
- Hippokrene, V. 694.
- Hippolyte, II. 741: IV. 273, 401: VIII. 618.
- Hippolytus, II. 699, volgg.: N. 68: III. 858: IV. 175, VI. 498.
- Hippomenes, IV. 273: VIII. 21: X. 479, 480.
- Hippone, I. 293.
- Hiram, V. 701.
- Histor, IX. 348.
- Hoef (Floris Pietersz. van den), Burgemeester van Haarlem, Raad ter Amiraliteit, gekommitteerd tot toezicht op den bouw van het Zeemagazijn, VII. 638.
- Hoefkens (Johannes Christophorus), in 't zelfde graf als V. begraven, XII. 70.
- Hoenderras uit Padua, zeer vermaard, NO.
- Hoeve (Matthijs van der), ook *Verhoeve* en *van der Houve* genaamd, geneesheer te Leyden, door V geprezen, III. 730: V. 692.
- Hoeve (Maria van der), trouwt met A. Hooft, V. N. 8: VI. 367: gedicht van V. daarop, 368.
- Hoeve (Sofia van der), trouwt met G. Flinck, VI. 742: gedicht van V. daarop, 743.
- Hohorst, zie *Hoogenhorst*.
- Hollaert (Marinus), verlaat de Spaansche vloot, III. 321.
- Holland, reeds in 1647 voor 't gandsche land genomen, III. 329.
- Hollingerus (Henricus), gewezen predikant te Grave, schrijft tegen Levius, II. 125.
- Homerus, III. 96.
- Honaert (Rochus van den), raadsheer in den Hoogen Raad, vriend van Hooft, II. 159: schrijft een treurspel op „Mozes den tafelbreeker”, VII. 36.
- Hond (De), sterrebeeld, V. 81.
- Hondt (Pieter de), boekverkooper te 's Gravenhage, XII. 227.
- Hongersman voor Hongaar, VII. 758.
- Honorius (Keizer), I. 480: X. 243.
- Honthorst (Gerard), schilder, maakt een afbeelding van Maria de Medicis, III. 456: heeft Sandrart tot leerling, IV. 4.
- Honywood (Robbert), Ritmeester in dienst der Staten, trouwt met M. van Vlooswijk, IX. 619: gedicht daarop, 629.
- Hoochkamer (Jacob Pieterszoon), Burgerhopman, Oud-scheppen en Trezorier, helpt een oproer stillen, II. 579: in een paskwil voor „Waggelmuts” uitgescholden, 593.
- Hoofdzonden (Zeven), VI. 285.
- Hooft, geslachtsnaam, heeft in 't 't meervoud *Hoofden*, niet *Hoofden*, I. 663: lijst van sommige leden, tot dat geslacht behorende, V. N. 8: meer dan een daaronder te Bergen in Noorwegen woonachtig, XII. 183, 236.
- Hooft (Aagje), trouwt met P. Haselaer, V. N. 8.

HOO.

Hooft (Aarnout), eenig overgebleven zoon van den Drosfaart, V. 570: trouwt met M. van der Hoeve, N. 8: VI. 367: ontvangt de orde van S^t. Michiel, *ald.*: gedicht van V. op zijn huwelijk, 368.

Hooft (Annetje), V. N. 8.

Hooft (Baartje), weduwe van Direk Hooft, trouwt met J. van den Vondel, den zoon, VI. 41: haar maagfchap en herkomst, *ald.*: haar fchoonheid, door V. in een gedicht geroemd, 42: krijgt een zoon, *ald.*: brengt door haar verkwisting veel toe om de zaken van haar man te doen verachten, VII. 587.

Hooft (Catharina), huisvrouw van C. de Graeff, VI. 712.

Hooft (Christina), eenig overgebleven dochter van den Drosfaart, V. 570: trouwt met C. Burgh, N. 8: haar parkietje door Vos bezongen, III. N. 11.

Hooft (Cornelia), dochter van Hendrik? [XII. 236], trouwt met D. Leeuw, VI. 95: bruilofsdicht van V. daarop, 96: verzen daarop en op Meer-en-Berg aanwezig, 98: haar dochter trouwt met A. Block, X. N. 10.

Hooft (Cornelis Pieterszoon), Burgemeester van Amſterdam, lid der Kamer „In Liefde Bloeyende”, I. 14: is de eerſte vertegenwoordiger der Staatsgezinde party, 653: V. draagt hem zijn „Hierufalem” op, 663: hy wordt uit het bewind geſtooten, II. 157: gedicht van V. op zijn overlijden, 525: was getrouwd met A. Blaeu, V. N. 8.

Hooft (Grietje), trouwt met H. Tholinx, daarna met J. Hagen, V. N. 8.

Hooft (Hendrik), broeder van den Drosfaart, minnaar der poëzy, en vriend van V., I. 655: ſchrijft hekeldichten, die op rekening van V. komen, II. 290, 698: heeft den eerſten ſteen van de Beurs gelegd, IV. 22: ſterft ongehuwd in de Indiën, V. N. 8; — doch zie VI. 95.

Hooft (Jacob), trouwt Jannetje Pauw, en is de ſtamvader der nog levende Hoofden, V. N. 8.

Hooft (Jan Corneliszoon), lid der Kamer „In Liefde Bloeyende”, I. 14: bezoeker van 't Muiderſlot, II. 157.

Hooft (Jannetje), dochter van Cornelis, trouwt met P. Kloeck, V. N. 8.

Hooft (Katharina), vrouw van J. de Graeff, VIII. 731: byſchrift van V. op haar afbeelding, *ald.*

Hooft (Pieter Corneliszoon) ſchrijft een brief aan de „Oude Kamer”, waarin hy V. prijst, I. 25: zijn geboorte en eerſte dichtwerken, 653: zijn opleiding en vorming 654: verkrijgt aanzienlijke bedieningen, *ald.*: trouwt met K. van Erp, 655: zijn ſtad- en landverblijf, *ald.*: ſchrijft tooneelſpelen, *ald.*: zijn oordeel over de „Oude Kamer”, 658: zijn vriendschap met Reael, II. 114: zijn oordeel over dezen, 115: poogt hem tot afgezant naar Venetiën te doen benoemen, 158: houdt byeenkomsten met hem en anderen tot opbouw der taal, *ald.*: zijn vrienden te Muyden, 157, volgg.: is een beminnaar der zangkunst, 159: verliest zijn kinderen en huisvrouw, 229: vertaalt met Reael de „Troas” in proza, 230: zendt Vondels „Hekuba” aan een

HOO.

vriendin, N. 20: prijst „Reyntje de Vos”, 631: hertrouwt met H. Hellemans, *ald.*: wordt de vriend van Van Baerle, *ald.*: bruiloftslied van V. te zijner eere, 633, 672: brieven, hem door dezen uit de Sont geschreven, 677, 682: waar hy groot vermaak in schept, 685: zijn gedichten op Grol, enz. N. 60: loos gratiechrift, door hem op Reael vervaardigd, III. 2: zijn vreugde over diens terugkomst, *ald.*: zijn beklag over 't gemis van diens gezelschap, 2, 3: hy prijst Tescfeschades antwoord op de vraag der Akademie, 54, 55: V. draagt hem zijn „Roskam” op, 57: zijn oordeel daarover en over den „Harpoen”, 68: hy maakt toebereidselen om den Prins op 't Muiderstot te ontfangen, 92: die hem te leur stelt, 93: bezingt de Inwijding der Doorluchte Schole, 139, 143: schijnt door V. geraadpleegd te zijn over diens „Konstantijn”, XII. 184: niet op diens uitsluitend gezelschap geteld, *ald.*: zijn oordeel over de gedichten van Donne, III. 206: geeft aan Huygens bericht van Tescfeschades verlies, 209: noodigt V. op een poëtischen maaltijd, *ald.*: raadt Van Baerle te hertrouwen, 310, 311: maakt een ontwerp van feestelijkheden voor 't onthaal van Maria de Medicis te Amsterdam, 442: zijn brief daarover aan Van Baerle, 442—444: zijn brieven over Huyghens „Dagwerk”, 478, 479: hy wordt Ridder van S^t. Michiel, 723: zijn vriendelijke strijd met Mevr. de Wickesfort, door V. bezongen, 725: Sandrart beeldt hem af, IV. 6 [XII. 203]: noodigt V. en anderen te gast, 125: zijn oordeel over Vondels geloofsverandering, 116: zijn

„Gedenkwaardigheden” bezongen, 149: verkoeling tusschen hem en V., 419: redenen daartoe, *ald.*: berispt in een brief aan Van Baerle het uitgeven van Vondels gedicht op 't Mirakel, 443: oordeel over dien brief, 444: V. zendt hem een exemplaar van zijn Virgilius, met een hartelijken brief ten geleide, V. 422: dien hy beleefd, maar koel beantwoordt, 425: sterft, 567: lijkrede te zijner eere gehouden, 567, 568: door V. herdacht, 695: gedichten op hem, 696: zijn „Warenar” door V. bezongen, XI. 267.

Hooft (Pieter), grootvader van den Drosfaart, B.

Hooft (Pieter Gerritsz), XII. 236.

Hooft (Pieter Janszoon), beroemd natuuronderzoeker, II. 157: wordt Schepen, III. 38: begunstigt de Remonstranten, 39: vervaardigt een „perpetuum mobile”, 469.

Hooft (Pieter Willemszoon), getrouwd met G. W. van Bronkhorst, XII. 183: trouwt in tweede huwelijk met Kornelia de Vries, III. 103: [XII. 183], wat V. bezingt, 104: later met Jannetje Jansz., XII. 183.

Hooft (Pieter Willemsz), trouwt J. Borichs, V. N. 8.

Hooft (Willem), stamvader der Hoofden, XII. 236.

Hooft (Willem Crijnsz), XII. 183.

Hooft (Willem Dirksz), Regent van den Schouwburg, X. 350.

Hoogstraten (François van), drukker te Rotterdam, geeft gedichten op V. uit, XII. 105: byschrift van hem op Vondels afbeelding, 143.

Hoogstraten (David van) geeft de „Heldinnebrieven” uit, IV.

HOO—HUL

- 158: zijn oordeel over dat werk, 278: opdracht door hem daarvan aan J. de Haes, N. 5: gedicht van hem, 6: aan den lezer, 7: byschrift van hem op Vondels afbeelding, 15 en VI. 54: bezorgt een nieuwe uitgave van de berijmde vertaling van Virgilius, VIII, N. 3: gedicht van hem ter eere van dat werk, 4: en lijdicht op *V.*, XII. 105, 115: berichten aangaande hem, 106: byschriften van hem op Vondels afbeelding en op een H. S. van *V.*, 142, 144, 147.
- Hoorn* (De) was by de oude volkeren een zinnebeeld van kracht, XI. 803.
- Hoorn* (De stad): gedicht van *V.* tot lof daarvan, vermoedelijk tijdens zijn verblijf aldaar vervaardigd, VI. 361, 362.
- Hoorn* (Anna van), vrouw vanden burgemeester C. van Vlooswijk, trekt zich het lot van *V.* aan, VII. 631: bezorgt hem een plaats aan de Bank van Leening, 632: *V.* draagt haar zijn „Jesta” op, VIII. 3, 7: vaerzen op haar afbeelding, 87, 88: viert haar 52ten verjaardag, IX. 226, en wordt door *V.* met een gedicht vereerd, 227: is buitenmoeder van ’t gasthuis, XI. 97: haar afsterven door *V.* bezongen, *ald.*
- Hoorn* (Simon van), burgemeester van Amsterdam, gaat Karel II met zijn troonsbeklimming gelukwenschen, VIII. 118: afscheids-groete, hem door *V.* toegezongen, 119: *V.* draagt hem zijn „Batavische Gebroeders” op, IX. 657.
- Hoornbeek* (D. van) bezingt Frederik Hendrik, III. N. 7.
- Hoorne* (Johan van), ontleedkundige, VI. 656.
- Hoppen* (Jan Claeszoon), III. 210.
- Hoppenbrouwers* (F. J.) geeft de „Altaergeheimenissen” met aantt. enz. in ’t licht, IV. 458: zijn arbeid beoordeeld, *ald.*
- Horatius Flaccus*, een zijner oden vertaald, II. 202: by *V.* geroemd, aangehaald of nagevolgd, III. 798: IV. 115: zijn lierzangen door *V.* in proza vertaald en by wat gelegenheid uitgegeven, VI. 384, 385.
- Horatiusfen*, (De Drie), VI. 81.
- Houthaek* (Direk Cornelisz), boekverkooper, I. N. 15: III. N. 15.
- Houthaek* (Tymen), boekdrukker, III. N. 15: V. N. 8.
- Houtman* (Kornelis), beroemd zeevaarder, I. 140, 142, N. 30.
- Houtmans* (Margareta), huisvrouw van M. le Blon, III. 184.
- Houtvaartfeest* te Keulen, III. 559: XII. 195.
- Houve* (Van der), zie *Hoëve* (v. d.).
- Houwaert* (Jan Baptiste), Vlaamsch rederijker, I. 8.
- Howard* (Het geslacht van), V. 454.
- Howard*, zie *Arundel*.
- Hudde* (Hendrik). Schepen en Raad, in een paskwil voor „Wagelmuts” gefcholden, II. 593: verzet zich tegen ’t innemen van krijgsvolk, 596.
- Hudson* (Henry), zoekt een vaart naar ’t Noorden, I. N. 57.
- Huis* (Het), hemelteeken, V. 84.
- Huis* (Oost-Indisch), VI. 683.
- Huis* (West-Indisch), II. 763: VI. 683.
- Huisgoden*, I. 667. XII.
- Huiszittenhuis* beschreven, VI. 683.
- Hulft* (Gerard) tot Directeur Generaal van Neêrlandsch-Indiën

HUL—HUY.

- benoemd, VI. 621: gedicht van *V.* op zijn afbeelding, 622: op zijn vertrek: 623: etenstafel, hem gezonden, 625: alsmede de afbeelding van *V.*, 626: hy wordt door een spreekw in de hand gebeten, 630: sneuvelt voor Colombo, 631: byschrift van *V.* op hem, 632.
- Hulst (Abraham van der), Vice-Amiraal, sneuvelt in den slag by Lestoffe, X. 575: zijn uitvaart bezongen, 583.
- Humalda (Filips van), Heer van Ee en Juwfwier, gaat als gezant naar Spanje, VIII. 117.
- Hunnen, II. 579.
- Huybert (Antonis de), rechtsgeleerde, houdt byeenkomst met *V.* en anderen tot opbouw der taal, II. 158: de „Amsterdamfche Hekuba” aan hem opgedragen, 232: geeft regels op van de taal, II. 16: N, 16—20.
- Huydecoper (Jan Jacob), lid der Kamer „In Liefde Bloeyende”, I. 14.
- Huydecoper (Joan), wordt Kerkmeester [XII. 178] en Schepen III. 38: begunstigt de Remonstranten, 39: is lid der kommissie van toezicht over 't nieuwe Stadhuis, V. 775: wordt afgevaardigd naar Graaf Willem Frederik, VI. 58: *V.* draagt hem zijn gedicht op op 't springen van 't Buskruit te Delft, 374: hy bekleedt het voorzitterfchap by 't S^t. Lukas-feest, 376: is Burgemeester tijdens de inwijding van 't Stadhuis, 662: zijn naam komt op den gedenkpenning voor, 705: gedicht van *V.* op zijn afbeelding, 724: en op zijn beeld in marmer, 725: *V.* draagt hem zijn „Salmoneus” op, VII. 41: hy ontfangt de Keurvorstin van Brandenburg en andere doorluchte personen by zich, 754: wordt afgevaardigd om Karel II geluk te wenschen met zijn herfel, VIII. 106: *V.* draagt hem zijn „Ifigenia” op, X. 599.
- Huydecoper (Leonora), getrouwd met Joan Hinlopen, VI. 178.
- Huydecoper (Maria), gehuwd met J. J. Hinlopen, VI. 178.
- Huygens, de naam op onderscheidene wijzen gespeld, I. 7.
- Huygens (Konstantia), trouwt met D. de Leu de Wilhem, XII. 185.
- Huygens (Konstantijn), dichter, muzikant en staatsman, II. 163: zijn geboorte, afkomst, opleiding en aart. *ald.*: vriend van Hooft en van de dochters van Roemer Visfcher, *ald.*: verliefd op M. van Campen, 196: door *V.* geprezen, 532: trouwt met S. van Baerle, 577: zijn „Ledige Uren” door *V.* bezongen, 673: zijn gedicht voor Grol, N. 58, 64: door Hooft beantwoord, 59: *V.* geeft hem zijn wensch naar vrede te kennen, III. 172: hy vertaalt de gedichten van Donne, 206: stekelig vaersje daarop van *V.* 208: hy geeft en ontfangt bericht van Tefelfchades verlies, 209: gedicht op het overlijden zijner vrouw door *V.*, 305: namen zijner Heerlijkheden, *ald.*: zijn „Daghwereck” door Vondel, Mostert en Baeck beoordeeld, 478, 479: wijze, waarop hy den Graaf van Strafford prijst, IV. 113: hy ontfangt een gedicht, door Hooft en al diens gasten onderteekend, 420: vertaalt zijn gedicht op den dood van Strafford, N. 4: *V.* draagt hem zijn „Virgilius in proza” op, V. 8—13: hy was toen in 't leger, 16: *V.* zendt hem een

HUY—JAK.

exemplaar van den „Virgilius” met een brief van geleide, 421: de lijkrede van Brandt wordt hem opgedragen, die hy zeer prijst, 568: *V.* spoort hem tot dichten aan, 692: gedicht van hem op Coppenol, N, 4: hy ontfangt van Bruno bericht van Tesselschades ziekte, VI. 127: sehrijft vaerzen op haar overlijden, 128: beklagt uit naam der Staten E. de Gamarra over den dood zijns zoons, 755: heeft drie zonen, VII. 9: waarvan Kristiaan zijn afbeelding vervaardigt, 10: huis, hem door Frederik Hendrik geschonken, 615: hy wordt op een feest by Gamarra genoodigd, 633: sehrijft in 't Stamboek van K. Qnestiers, 654: sehrijft een Lofzang op den „Yfroom” van Antonides, XII. 26.

Huygens (Konstantijn), oudste zoon van den voorgaande, volgt hem op in zijn betrekking van Geheimschrijver, VII. 9.

Huygens (Kristiaan), tweede zoon van Konstantijn, VII. 9: zijn voortreffelijke aanleg, en byzonderheden hem betreffende, 9, 13:

vervaardigt een afbeeldfel van zijn vader, waarop *V.* een byschrift maakt, 9, 10: *V.* spoort hem aan, zijns vaders gedichten uit te geven, 10, 11.

Huygens (Nikolaas), jongste zoon van Konstantijn, VII. 9.

Hyacinth, VIII. 154.

Hyanthiën, XI. 382.

Hyas, III. 274.

Hybla, II. 536, 643: V. 39.

Hydaspes, III. 273.

Hydra, II. 538: III. 10.

Hylas, V. 57, 105.

Hyleus, V. 101, 306: VI. 467.

Hymenaeus, I. 20.

Hymet, II. 636, 643, 704: VI. 478: VIII. 263: XI. 534.

Hypanis, V. 129.

Hyperion, XI. 417.

Hypermnestra, IV. 224.

Hyppipile, IV. 185.

Hyrciniën, III. 732.

Hyrië, XI. 522.

Hyrkan, I. 408, 530.

Hyrkaniën, II. 286, 760.

I. J.

J. (J. D.), vaerzen van hem opgenomen in 't „Verheerlijkt Nederlandt”, XI. 6.

Jaarsveld (Huis te), byzonderheden dienaangaande, I. N. 17.

Jaddus, III. 149.

Jakob de aartsvader, II. 41: X. 45, 46, 179.

Jakob I, koning van Engeland, zie *Jakobus*.

Jakobs schelpen (S^t.), I. 193.

Jakobsz (Lambrecht), gedicht van *V.* op zijn bruiloft met A. Antonisz., II. 116: is schilder en prediker, 117: komt te Kleef en spoort er de ouders van G. Flinek aan, hun zoon tot schilder op te leiden, VI. 190, 191.

Jakobsz (Hendrik), medegemach-

JAK—JEZ.

- tigde ter onderhandeling over den verkoop der Akademie, II. 145.
- Jakobus* — de apostel, X. 211, 213.
- Jakobus I*, Koning van Engeland, I. N. 53: II. 537: IV. 389: V. 443: VIII. 110: dichtregelen, hem door De Bartas gewijd, XII. 161.
- Jakobus I*, Koning van Schotland, V. 450.
- Jan van Braganza* (Don), V. 578.
- Jan van Oostenrijk* — zoon van Karel V, III. 285: V. 442: VIII. 109.
- Jan van Oostenrijk* (Don), zoon van Filips IV, als Landvoogd naar de Nederlanden gezonden, ontzet Valencijn, VI. 752: gedicht van V. daarop, 753: en op zijn beeltenis, 754.
- Jan Kazimier*, Koning van Polen, door de Zweden beoorloofd, VII. 589: sluit een verbond met Frederik Willem, *ald.*
- Jan Willem*, Hertog van Gulik, wiens overlijden aanleiding geeft tot den Kleeffchen successe-oorlog, V. 536.
- Jan I*, Graaf van Holland, IV. 188.
- Jan II*, Graaf van Holland, III. 347.
- Jan* (Klooster van S^{t.}), in Palestina, waar gesticht, X. 22.
- Jan van Jeruzalem* (Orde van S^{t.}) of van Maltha, VII. 623: X. 7, 8, 10, 147.
- Janiculum*, IV. 47.
- Jannetge Jansdochter*, weduwe Gerrit Gerritsz, derde vrouw van P. W. Hooft, XII. 183.
- Janfen* (Cornelis) bestraft, omdat hy by de Rederijkers verkeert, I. 316.
- Jan Splinters testament*, III. N. 12.
- Janszoon* (Antonie), vader van Antonides, X. 486.
- Janus* (Tempel van), V. 17, 717.
- Japetus*, V. 83.
- Jäpiz*, VI. 531.
- Japon*, oude naam van *Japan* by onze schrijvers, VI. 137: X. 516.
- Japonner* voor *Japanner*, VI. 628.
- Japyden*, VIII. 249.
- Japygiën*, V. 347.
- Jaziërs*, XI. 600.
- Jazius*, V. 151, 188.
- Jazon*, IV. 185, 189, 213: VI. 692: XI. 514.
- Ibrahim* (Sultan), in 1649 door de Janitsfaren verworgd, VI. 75.
- J. C.* (Gedicht, door), V. 783.
- Ida* (De berg), II. 278: XII. 243.
- Idaliën*, II. 533: IV. 33: VII. 752.
- Idomeneus*, V. 186.
- I. D. S.*, dichtregelen van hem op *Ida Block*, XII. 57.
- Idumeërs*, IV. 392.
- Jesta*, II. 333, 334: VI. 186.
- Jempfar*, III. 858.
- Jeneverboom*: zijn uitwaseming schadelijk, VIII. 186.
- Jeremias*, de profeet, II. 79.
- Ieren*, III. 421.
- Jeroen Jeroense* geeft een verzameling van opschriften uit, XII. 59. Zie *Sweerts* (II.).
- Jeroensz* (Neeltje), moeder van G. Brandt, V. 168.
- Jeruzalem*, I. 660: IV. 392.
- Jezaias*, X. 47.
- Jezuïeten* brengen Europeesche werken in Sina, II. 293: bewerken te Weenen het ontslag van Reael, III. 1: ook Vondels geloofsverandering, IV. 2: Maria de Medicis vermaakt hun een „pater-noster” van Xaverius, 363: zy

JEZ—JON.

- helpen *V.* aan 't bewerken der „Altaergeheimenissen", 620: hun oneenigheid met de Reguliere Priesters, *ald.*: zy worden door *V.* zeer gewaardeerd, 621: *V.* 554: door Frederik Hendrik in de Republiek toegelaten, 556: Alexander VII herstelt hen in Venetiën, VII. 134: lofdicht van *V.* daarop, *ald.*: hun zendeling-schappen, 136: X. 486, 495: plaatsen te Antwerpen Vondels beeltenis onder die der vermaardste mannen, XII. 148.
- Jezus*, III. 262: N. 8: X. 51, 86, 106, 130, 140, 144, 145.
- Ifianasse* — zuster van Elektra — III. 494.
- Ifianasse* — dochter van Pretus — *V.* 58.
- Ifigenia*, II. 334: III. 505, 538: X. 608: X. 659.
- Ifnoë*, *V.* 58.
- Ignatius de Lojola*, IV. 364: VI. 138, 140: VII. 134.
- Ikarius*, X. 521.
- Ikarus*, III. 202: VI. 540: IX. 393.
- Ikonoklasten*, IV. 545.
- Ilia*, VI. 393.
- Iisfus*, II. 703.
- Iitya*, VI. 596.
- Iioneus*, IV. 242.
- Illidius* (S^t.), IX. 643.
- Ilpendam*: by den herbouw der kerk aldaar wordt de zilveren truffel gebezigd, waarmede de eerste steen van 't Stadhuis was gelegd, *V.* 781.
- Ilpensleyn*, kasteel van De Graeff, IX. 615: bruiloft, aldaar gevierd, *ald.*
- Ilt* (Harmen van), vervult de rol van Abjathar in Vondels „Gebroeders", III. 643.
- Ilea*, *V.* 346.
- Imsterraedt* (Franciskus van), Keulenaar, trouwt met S. Wichems, X. 571: gedicht daarop, 572.
- Inachia*, IV. 222.
- Inachus*, II. 385: IV. 225: *V.* 285: VI. 455.
- Inarime*, *V.* 337.
- Indus* (doortocht naar), III. N. 16.
- Innocent X.* (Jan Baptista Pamtili, later Paus): zijn lotgeval-len, IV. 411: door *V.* bezongen, 411, 412, 413: gedicht tegen hem, N. 22: door *V.* herdacht, VI. 101, 102: draagt aan Kircher de herstelling op van de obelisk van Karakalla, 117: door *V.* herdacht, 118: sterft, 633.
- Ino*, IV. 213.
- Ió*, IV. 226: IX. 692: X. 277, 285.
- Joab*, III. 663, 713: IX. 113.
- Joachanan*, X. 30.
- Joan Maurits*, zie *Nasfau* (J. M. van).
- Johan George*, zie *Anhalt* (J. G. van).
- Johannes* — de Apostel — IV. 529, 609.
- Johannes* — de Dooper — IV. 285, 339, 361, 525, 592: *V.* 576: X. 22, 23, 25, 34, 86, 104, 130, 139, 140.
- Johannes* van Giskala, IV. 392.
- Johannes*, Waaiwode van Zevenbergen, I. 430.
- Johannes I*, Hertog van Kleef, IV. 755.
- Iole*, IV. 200.
- Iolkos*, II. 269.
- Jonas*, de Profeet, II. 71.
- Jonathan*, Sauls zoon, II. 131.

JON—JUN.

- Jonkheer*, in welken zin die tytel is op te vatten, V. N. 28.
- Jonkheir* (Elbert Simonsz), is getuige by 't huwelijk van N. van Buyl met Truitje Roemer Vischers, IV. 23.
- Joodfche Docter*, door Mostert beet genomen, V. 423.
- Joodfche muzykant* weigert de „Koninklijke Harp” van V. te ontvangen, omdat het zijn sabbath is, V. 422.
- Joost-oom*: naam, door Bidloo aan V. gegeven, XII. 139.
- Jordaan*, V. 526.
- Jordaens* helpt de fchilderyen op 't Stadhuis naar de fchetsfen van Flinek te voltooien, IX. 658.
- Joris* (S^t.), II. 540.
- Joris Hof* (S^t.) befchreven, VI. 682.
- Joupardan*, fterkte op Celebes, later Rotterdam geheeten, XI. 86.
- Jovis*, I. 163.
- Jozeff* — de aartsvader — II. 43: IV. 217, 224, 225, 727, 740, 796, 801, 809, 811, 858: IV. 516, 517: V. 533.
- Jozeff* — de man van Maria — IV. 359.
- Jozeff van Arimathæa*, IV. 138, 556.
- Jozias*, I. 75.
- Jozua*, I. 496: II. 53: III. 682.
- Irene*, IV. 14.
- Ireneüs*, IV. 554.
- Iris*, II. 637: V. 320: XI. 313, 424.
- Irus*, V. 163.
- Isbrants* (Huig), Doopsgezinde, voor diakenen gedaagd, II. 118: zijn meeningen, *ald.*
- Ismael*, III. 750.
- Ismarus*, V. 57, 91.
- Ismenus*, VIII. 676.
- Israël* met Nederland vergeleken, I. 127: by een ezelin vergeleken, IV. 593.
- Ister*, II. 204, 706: III. 267: VIII. 726.
- Isthmedia*, XI. 480.
- Itabën*, V. 152, 579.
- Italus*, V. 152.
- Ithai*, IX. 117.
- Ithaka*, II. 275, 281.
- Ithakuan*, V. 163.
- Ithakois*, II. 359.
- Iturea*, V. 10.
- Itys*, III. 493: IV. 232.
- Jugurtha*, I. 546, 606.
- Judith*, X. 117.
- Juliaan* — Attilaas veldheer — III. 554, 556.
- Julianus* (Keizer), I. 440: X. 237, 238, 239.
- Julius Paulus*, V. 588.
- Julius Romanus*, V. 528.
- Junius* (Adriannus), een der reetters van Oldenbarneveldt, in den „Palamedes” voorgesteld als Nestor, II. 359.
- Junius* (Adrianus), Rektor te Amsterdam, by Hooft genoodigd, IV. 115: is met de opleiding belast van Antonides, X. 487.
- Junius* (Elizabeth), vrouw van G. J. Vosius, IV. 26.
- Junius* (Franciskus), III. 179: zijn lotgevallen en werken, V. 2, 3: gedichten van V. aan hem, 3, 4.
- Junius* (Johannes Kazimier), V. 1. 2.
- Juno*, II. 184: IV. 200: V. 254.
- Juno Lucina*, X. 310.
- Juno Magna*, VIII. 594.
- Juno Pronuba*, IV. 154.

JUP—KAM.

- Jupiter*, II. 461, 613: III. 128, 159: IV. 198: V. 529, 579: VII. 753.
Jupiter Ammon, XI. 457.
Juste: motto van *V.*, II. 525: V. N. 27, VI. 189.
Justiniani (Vincentius), begunstigt Sandrart, IV. 4.
Justinianus, Grieksch krijgsoverste, X. 12.
Justinianus II (Keizer), I. 412, 536.
Justinus, de martelaar, IV. 554.
Iustus fide vivit: motto van *V.*, IV. 453, 615.
Juturna, V. 397.
Juvenalis, VI. 377.
Ixion, XI. 588.
Izaak, de Aartsvader, I. 322, 648: II. 39.
Izabella (Keizerin), XI. 29, 30.
Izabella Clara Eugenia, Infante, in den „Palamedes” als Hekuba voorgesteld, II. 359: sterft, III. 189: haar dood door *V.* bezongen, *ald.*
Izion, IV. 314.
Izis, I. 369: IV. 314, 318: X. 277, 487.

K.

- Kabau*, zie *Nobelaer*.
Kabbeljauw, Burgemeester van Gothenburg en Amsterdammer van geboorte, onthaalt *V.*, II. 689.
Kabeljauw (Jonas), vertaalt de *Heroides*, V. N. 13.
Kadix, VI. 459.
Kadmus, V. 708.
Kafareus, V. 374.
Kaikus, XI. 793.
Kajete, VIII. 457: XI. 754.
Kain, III. 770.
Kakus, II. 602: VI. 163.
Kalaïs, X. 507.
Kalchas, II. 279, 359, 367, 397, 459: X. 608: XI. 521.
Kale of Kales, VI. 439.
Kaleb, II. 51.
Kalenum of Kales, VI. 559: VIII. 486.
Kalf (Willem), schilder te Amsterdam, trouwt met R. Pluvier, X. 160: gedicht van *V.* daarop, *ald.*: hoe hy aan zijn eind kwam, 161.
Kaligula, I. 508, 616.
Kalisto, II. 189.
Kallinoüs, I. 414.
Kalliope, I. 414: II. 185.
Kalvijn (Jan), III. 111: IV. 435, 604, 616.
Kalydon, II. 274.
Kamarine, VIII. 359.
Kamay (Sybrand), trouwt met N. Koppelen, VII. 665: gedicht van *V.* daarop, 666: hy wordt door Gernaerts geschilderd en door *V.* bezongen, 667: bezit een boekery, doch leent zijn boeken niet uit, *ald.*: gedicht van *V.* daarop, *ald.*
Kameleon, I. 552.
Kamer „Het Zoet Vergaeren” te Amsterdam opgericht, I. 17: haar blazoen en vergaderplaats, 17, 18.

KAM—KAR.

- Kamer „In Liefde Bloeyende”, te Amsterdam, door Karel V. bevestigd, I. 13: haar blazoen, 14 [N. 1]: vergaderplaats [N. 4]: lijst van haar leden, 14: is een onzijdig terrein, *ald.*: werkt, onder 't bestuur van Coornhert, Spiegel en Vischer, aan den opbouw der taal, 16: wordt de „Oude Kamer” genoemd, 22: neemt geen deel aan den wedstrijd te Haarlem, [N. 7]: geeft het „Ruygh Bewerp der Redekavelinge” in 't licht, 118: geraakt in verval, 657: de „vrolijke jongens” krijgen er den boventoon, 658: hoe Hooft haar beoordeelt, *ald.*: zy wordt door Coster en anderen op beteren voet gebracht, 658, 659: en onder den naam van „Akademie” in een nieuw gebouw overgebracht, 659, 862. Zie verder *Akademie, Coster.* — Of zy de eerste uitgave van Vondels gedichten bezorgd heeft, IV. 416.*
- Kamer „Liefde Boven Al” te Haarlem, vertoont een treurspel op Maria Stuart, V. 513.*
- Kamer „Trouw moet Blijken”, te Haarlem, I. 22: noodigt de overige Kamers tot een wedstrijd uit, *ald.*: bestaat nog heden ten dage, 23: haar blazoen, *ald.* en N. 6.*
- Kamer „Uit Levender Jonst”, door Brabanders en Vlamingen te Amsterdam opgericht, I. 17: haar blazoen en vergaderplaats, *ald.*: [N. 1]: V. wordt er lid van, 18: zy woont een wedstrijd te Haarlem by, 22: Vondels „Pascha” wordt er opgevoerd, 36: gaat te niet, III. 319.*
- Kamers van Rederijkers te Haarlem genoodigd ten wedstrijd, I. 23: namen van degenen, die opkwamen, N. 6.*
- Kamerdoek, IX. 492.*
- Kamilla, V. 380.*
- Kampen (C. van), enz., zie Campen.*
- Kanaa, IV. 209: XI. 479.*
- Kandia, door de Turken aangetast, V. 579, VI. 75: XI. 258. V. spoort zijn landgenooten aan, het eiland te ontzetten, 259: de stad genomen, 261.*
- Kanidia, VI. 573.*
- Kaninefaten: of dit woord een verbastering is van Konijnevatters, IX. 706, XII. 255.*
- Kannenburch (K. van), bezingt Frederik Hendrik, III. N. 17.*
- Kanonyx (Volekaert), zie Volckaert.*
- Kantabriërs, VI. 465.*
- Kantukezus (Emmanuel), I. 462.*
- Kapaneus, XI. 599.*
- Kapernaum, als zinnebeeld genomen van 't Protestantendom, IV. 488, 489, 506.*
- Karakalla, I. 460, 560, 576.*
- Karakalla (Obelisk van) hersteld op last van Innocent X., VI. 717.*
- Karakas, veldheer van Osman, IV. 751.*
- Karbyl, zie Curvilius.*
- Kardinaal, of die tytel al bekend was in Attilaas tijd, III. 562.*
- Karel de Groot, III. 30: IV. 119: VI. 750.*
- Karel V (Keizer), I. 13: II. 607: V. 588: VI. 302: X. 10.*
- Karel I, Koning van Engeland, verheft Reael tot den adelstand, II. 565: ook Michiel Pompe, III. 303: door Sandrart afgebeeld, IV. 4: twist met zijn Parlement, 109, 121: zendt zijn vrouw naar Holland, *ald.*: door het Parlement beoorloogd, 246: reist naar*

KAR—KAS.

- Schotland, doch vindt er weinig troost, 387: wijkt naar Hamptoncourt, *ald.*: herdacht, 392: door te Staatsgezinden hier te lande tegengewerkt, 410: wordt in den burgerkrijg verlagen en moet naar Wallis vluchten, V. 428: onthoofd, VI. 1: bezongen 5: herdacht, 75, 86, 93: VIII. 10.
- Karel II, koning van Engeland, houdt, nog kroonprins zijnde, by 't Parlement aan om een gunstig vonnis voor Strafford, IV. III: wordt in Schotland tot Koning uitgeroepen, VII. 90: begeeft zich derwaart naar zijn leger, doch wordt door Cromwell geslagen, VI. 90: wijkt naar Frankrijk, *ald.*: heeft niets dan verdriet van de Schotten gehad, 93: wordt by den vrede met Engeland van de regeering uitgesloten, 611: tot Koning uitgeroepen, VIII. 103: byschriften van *V.* op zijn beeltenis, 104, 105: ontfangt een bezending der Staten om hem geluk te wenfchen, 106: gedicht van *V.* op zijn herstel, 107: beantwoordt flecht aan de verwachting, die daarin doorftraalt, 110: een Gezantschap naar hem afgevaardigd, 118: gedicht daarop, 119: tast Nederlandfche bezittingen en fchepen aan, X. 462: *V.* wijt zijn vredebreuk niet aan hem, maar aan de Puriteinen, 463: hy verklaart aan onzen Staat den oorlog, 464: wat hem *V.* verwijt, 578, 581: verlangt naar vrede, 665: zinspelingen op de penningen, op zijn last en hem ter eere geslagen, 668 [XII. 260]: de oorlog door *V.* voorgelteld als hem afgedwongen, *ald.*: neigt naar vrede, XI. 1: wordt door *V.* doorgeltreken, 3: of hy in Vondels gedichten aanleiding tot vredebreuk gezocht heeft, 14, 15: in Vondels „Noach” op hem gezinspeeld, 59.
- Karel, Koning van Zweden, III. 133.
- Karel X, Koning van Zweden, voert den oorlog in Duitschland, VII. 588, dwingt den Koning van Polen, naar Sileziën te wijken, 589: wordt door de Staten genoodzaakt, het beleg van Dantzig op te breken en fluit een verdrag met hem, *ald.*: beoorloogt hen op nieuw, 739: geslagen *ald.*: sterft: 746: herdacht, 747, 771.
- Karel XI, Koning van Zweden, volgt Karel Guftaaf op, VII. 746.
- Karel Emilius, Prins van Brandenburg, V. 540.
- Karel Guftaaf, Erfvorft van Zweden, IV. 15: de Rijksraad wil hem met Koningin Kristina doen trouwen, 409: hy wordt door *V.* bezongen, 416: wordt Koning, door den afftand van Kristina, VI. 370.
- Karel Martel, XI. 261.
- Karel, Bifchop van Brugge, zie *Bosch* (v. d.).
- Karmenta, VIII. 493, 504.
- Karpentier, zie *Carpentier*.
- Karthago, IV. 23.
- Karthuizer Klooster te Amsterdam, III. 342, 369: N. 17: XII. 191.
- Karhuizers, III. 342, 367.
- Karystus, II. 274.
- Kas (Kristiaan), dienaar van De Groot, III. 146: gedicht op hem, 146.
- Kasperia, V. 252.
- Kasfander, V. 183.
- Kasjandra, II. 239: III. 130: IV. 183, 236: V. 374.

KAS—KEU.

- Kasfianus* (Johannes), III. 599.
- Kasloopea*, XI. 436.
- Kastor*, IV. 45, 183: XI. 556, 559.
- Kataloniën*, V. 579.
- Katharina* (S^{te}), IV. 325, 423.
- Katharina*, dochter van Frederik Hendrik, verloofd aan den Erfgrave van Oostfriesland, IV. 126.
- Katharina* van Arragon, V. 444, 498, 499.
- Katilina*, III. 58: IV. 374: V. 315. VIII. 517.
- Katmeer*, IX. 667.
- Kato*, de oude, I. 542, 570: III. 59: IV. 112: VI. 411.
- Kato* (Dionysius), VI. 35: XII. 233.
- Kats*, zie *Cats*.
- Katten*, III. 554.
- Kaukazus*, I. 129: II. 642.
- Kaulon*, VIII. 354.
- Kaurus*, VIII. 242.
- Kaviaar*, een dure lekkerny, XII. 188.
- Kayster*, V. 85: VIII. 485.
- Kazimier II* van Polen, IV. 752: IX. 9.
- Keizersgracht* te Amsterdam, door *V.* Keizersvliet genoemd, VI. 740.
- Kelders* (cementen) te Amsterdam, V. 586.
- Kemini Janos*, vorst van Zevenbergen, door Keizer Leopold tegen de Turken gezonden, IX. 652: X. 347.
- Kempis* (Thomas a), IX. 608.
- Kerekhove* (Elizabeth van den), huisvrouw van C. le Blon, III. 185: hangt *V.* een gouden keten om, 404: dankdicht aan haar, 405.
- Kerekhove* (Joan van den), on-
- derhandelt over het huwelijk van de Princes-royaal, VI. 713.
- Kerekrinck* (Catrine), dochter van Godaert, door *V.* bezongen, IV. 370, 758: trouwt met A. van Strijen, XII. 209: verdere byzonderheden, haar betreffende, *ald.*
- Kerekrinck* (Godaert), vader van Catrine, XII. 209.
- Kerk* (L. Vrouwe) te Koppenhagen, II. 678.
- Kerk* (Nieuwe of St. Katharijne) te Amsterdam, verbrandt, IV. 421: gedicht daarop, 424: herbouwd, V. 585.
- Kerk* (Oude) te Amsterdam: gefchilderde glazen aldaar met onderschriften van *V.*, V. 588: vermeld, VI. 681: wapens der Boelenfen op de glazen daarin, IX. 618.
- Kerkrink*, zie *Kerekrinck*.
- Kerkvergaderingen*: hoevele er geweest zijn, X. 256.
- Kermis* (Amsterdamfche) vervroegd by gelegenheid der inwijding van 't nieuwe Stadhuis, VI. 658.
- Kesfel* (Elizabeth van), vrouw van J. H. Koeck, door *V.* bezongen, VI. 179.
- Keulen* of *Colonia Agrippina*, door wie geflicht, III. 549: XII. 194: Peter Kranen wijkt er heen, I. 8: ook zijn vrouw en kinderen, 9: ook de oude Vondel, *ald.*: het strekt tot wijkplaats aan hen, die om 't geloof vervolgd worden, *ald.*: *V.* wordt er geboren, 10: de stad door Gustaaf Adolf bedreigd, III. 148: gedicht van *V.* daarop, *ald.*: hy draagt haar zijn „Maeghden” op, 545, 549: byzonderheden, haar betreffende, 605: is het uitgangspunt der Nederlandfche Jezuïeten, IV.

KEU—KLE.

- 363: byschrift op Keulen, VI. 104: hoe het zich in Vondels dagen er op verhief, hem te hebben voortgebracht, XII. 87: wapen der stad, XII. 194.
- Keulen* (Aartsbisshop van) onder de Keurvorsten geteld, VII. 626. Zie *Maximiliaan*.
- Keur* te Amsterdam tegen de overdaad op maaltijden gemaakt, VI. 611: hoe die in acht genomen werd, 637, 643.
- Keurvorsten*: vroeger slechts zeven, later acht in getal, VII. 626.
- Keyzer* (Hendrik de), vermaard bouwmeester, met de teekening en de uitvoering belast van de grafsombe van Willem I, II. 121: en van het beeld van Erasmus, 122: sterft, *ald.*: grafchrift op hem, 123: zijn afbeelding, N. 5: is de stichter der Beurs te Amsterdam, IV. 22: het bas-relief, door hem voor het Spinhuis gesteld, naar den muur van 't Werkhuis overgebracht, XII. 164.
- Keyzer* (Thomas de), schilder, vervaardigt de afbeelding van Reael, II. 674: bijzonderheden, hem betreffende, *ald.*: beeldt Lastman uit, VI. 34.
- Keyzer* (Thomas de), tooneelspeler, vervult de rol van de Gabaonners in de „Gebroeders”, III. 644.
- Khan* der Tartaren, VI. 162: 554.
- Kiang*, rivier in Sina, X. 540.
- Kimara* (Sebastiaan), eerste priester in Japan, aldaar verbrand, X. 495.
- Kircher* (Athanazius), geleerde Jezuiet, VI. 117: zijn geboorte en voornaamste verrichtingen beschreven, 117, 122: gedicht op zijn bekwaamheid in 't ontcijferen der hiëroglyfen, 118: wat er van zijn geleerdheid te denken is, 122, 123.
- Kistmakers- of Schrijnwerkers-pand*, VI. 685.
- Kettensteyn* (C.), bezingt Frederik Hendrik, III. N. 6.
- Klanius*, V. 96.
- Klara*, (S^{te}), III. 386: VI. 356.
- Klarenberg*, X. 254.
- Klarijfenklooster* te Amsterdam, III. 402.
- Klaroen* (Krijgs-), door de Tyrrenen uitgevonden, VIII. 511.
- Klaros*, V. 193.
- Klasfiken*, door de schrijvers der XVIIe eeuw overal bygehaald, IV. 610: *V.* geprezen, dat hy zulks in zijn „Altaergeheimenissen” maar spaarzaam doet, *ald.*
- Klaudianus*, IV. 376: V. 550, 694.
- Klaudius* (Keizer), I. 508: 520: III. 474.
- Kleef*: Frederik Willem vestigt er zijn verblijf, V. 533, 536: door Joan Maurits verfraaid, VII. 624.
- Kleerhage* (Juliaan), III. 11.
- Klelia* (schildery van), door *V.* bezongen, VI. 382.
- Klemens* — de medgezel van Petrus — IV. 85.
- Klemens* — een schrijver — IX. 289.
- Klemens* VII (Paus), XII. 206.
- Klemens* IX (Paus), yvert voor 't behoud van Kandia, X. 672: gedicht daarop van *V.*, 673: hy roept nogmaals de hulp in der Kristenen ten behoeve van die stad, XI. 258: laat de heiligerklaring van Fr. de Borgia uitspreken, XII. 29: wat *V.* bezingt, 30.

KLE—KOM.

- Kleopatra*, Koningin van Syriën, I. 410.
- Kleopatra*, Koningin van Egypten, IV. 401: V. 316: VIII. 518: X. 115.
- Klito*, I. 544.
- Klitonius*, XI. 795.
- Klitumnus*, V. 94.
- Klodius*, I. 446.
- Klodoveus* of *Klovis*, X. 245.
- Klodorinde*, III. 475, 477.
- Kloeck* (Anna), zie *Cloeck*.
- Kloeck* (Peter), wordt Schepen, II. 37; is zwager van Hooft, 158: V. N. 8.
- Kloeck* (Peter), zoon van den voorgaande, naar Prins Willem II afgevaardigd, VI. 59: byschrift van *V.* op zijn afbeelding, VII. 726.
- Kloosters* te Amsterdam, III. 411: zie *Karthuizerskl.*, *Klarisfen*, enz.
- Klotilde*, gemalin van *Klovis*, X. 246.
- Klazium*, V. 346.
- Klymene*, X. 307: XI. 417.
- Klytemnestra*, III. 538, 539: IV. 196.
- Klytië* voor „Zonnebloem”, I. 376.
- Kneph*, III. 829.
- Knipperdolling*, VI. 162.
- Knuyt* (Joan de), helpt Frederik Hendrik aan 't bezit van Oranje, III. 864.
- Kodrus* — een dichter te Rome — V. 53, 61.
- Koeck* (Aaltje Claasz), VI. 182.
- Koeck* (Heimen), Paltor, VI. 179.
- Koeck* (Jan Heimenfen), krijgswouwmeester, VI. 178: getrouwd met E. van Kesfel, 179: versterkt Amsterdam, 684: XII. 241.
- Koeck* (Maria), dochter van Jan Heimenfen, XII. 239: trouwt met J. van Papenbroek, VI. 178: door Vos bezongen, 279: gedicht van *V.* op haar huwelijk, 180: haar overlijden, 181, 182.
- Koeck* (Nikolaas Heimenfen), VI. 178.
- Koeck* (Pietertje), VI. 182.
- Koeck* (Trijntje Claesz), VI. 182.
- Koemans* (Jacob), geeft een dichtstuk uit ter opzettelijke bestrijding van het tooneel, IX. 335, 336.
- Koenerding* (Johan), bezingt Coppenol, V. 520: draagt aan J. Cats een bundeltje op, VII. 695: gedicht van hem tegen *V.*, 696: andere twistvaerzen van hem, 699, 700, 701, 703, 704.
- Koenraad* (Keizer), I. 532.
- Koerland* (Jakob, Hertog van), door Karel Gustaaf uit zijn erf gestooten, VII. 771.
- Koelvorden* door de Munsterschen bezet, door M. van Tienen verast, XII. 38: punt dicht van *V.* daarop, *ald.*
- Kogge* op het oude zegel van Amsterdam, VI. 116.
- Kokalus*, XI. 555.
- Kokermans* (Judith) door *V.* bezongen, III. 160.
- Kolaüs* is geen naam, maar een waar digheid, X. N. 10.
- Kolchis*, IV. 188.
- Kolm* (Jan Sieuwertsz), lid der Brabantsehe Kamer, I. 122: vervaardigt een klinkdicht op Vondels „Pascha”, I. N. 15, 15: zijn spreuk, N. 16: is een erbarmelijk dichter, *ald.*
- Kombe*, XI. 522.
- Komeet*, die in Cezar en Augustus'

KOM--KRA.

- tijd verscheen, voor dezelfde als die van 1832 gehouden, VIII. 181.
- Kommodus* (Keizer), V. 531.
- Kommenus* (Izaak), IV. 129.
- Komorre*, ook *Komorn* genoemd, X. 349.
- Konaan*, III. 553.
- Konijnenvatters* of *Kaninefaten*, IX. 706: XII. 255.
- Koninck* (G.), Amsterdamsch dichter, verdedigt *V.* tegen G. van Weert. V. 512: N. 11.
- Koningen* (Goddelijk recht der), door *V.* verdedigd, V. 468.
- Koning* (Filips de), schilder, vervaardigt een afbeeldfel van *V.*, VI. 108: gedicht daarop, 109 [IV. N. 15]: maakt nog meer portretten van *V.* op kleinere schaal, VII. 13: andere schilderijen van hem, door *V.* bezongen, 14, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23: zijn fraaiste afbeelding van *V.*, IX. 628, 629: bezoekt *V.* in zijn ouderdom, XII. 63, 65.
- Koning der Bijen*, V. 121.
- Koningsmark* (Koert Kristoffel, Graaf van), helpt *Kandia* verdedigen, XI. 261: *V.* wijdt hem een lierzang, 262.
- Konradijn*, V. 470.
- Konstantinopel*, X. 12, 13.
- Konstantijn de Groote*, III. 29, 158, 211, 537: IV. 99, 129.
- Konstantijn Paleologo*, X. 11, 12, 13.
- Konstantijn*, zoontje van *V.*, waarom zoo geheeten, III. 156: vroeg overleden, 157: gedicht daarop, *ald.*
- Koor* (Lieve Vrouwe) in de Nieuwe Kerk te Amsterdam, III. 210:
- Vondels naaste verwanten aldaar begraven, *ald.*: herdacht, 394.
- Koortjen* heerschen te Amsterdam, VI. 173, 183.
- Kopal* (Willem), Vikaris van 't kappittel, VIII. 790.
- Kopernikus*, IX. 405.
- Kopenhagen*, door Karel Gustaaf belegerd, VII. 739: ontzet, 746: gedicht daarop, 747.
- Koppesen* (Maria) trouwt met L. Kamay, VII. 665: gedicht van *V.* daarop, 666: zy wordt door Geeraerts afgebeeld en door Vos bezongen, 667.
- Korallen*, II. 205: XI. 283.
- Korenetershuis*, VI. 683.
- Koribanten*, VII. 600: IX. 28.
- Korinthe*, IV. 417: XII. 211.
- Korithus*, V. 188: VIII. 582.
- Kormandel*: Speelman aldaar tot Landvoogd aangesteld, XI. 86.
- Kortenhoeft* (Boudewijn), Sekretaris van Amsterdam, in een gedicht voorgesteld, II. 586.
- Korver* (Dierick), „Salomons Heerlijkheit" aan hem opgedragen, I. 341.
- Koryciden*, IV. 269.
- Korynites*, XI. 524.
- Korytus*, XI. 521.
- Kos*, XI. 521.
- Kosmo*, zie *Medicis*.
- Kosmos*, III. 449.
- Kosroës* II. X. 248.
- Kotiron*, VI. 500.
- Koza*, V. 346.
- Kraanvogels* van den Strymon, V. 78.
- Krabat* voor „Kroaat", II. 613: VII. 758.

KRA—KRI

Kracht (Steven), Pastoor te Amsterdam, VI. 192: byzonderheden, hem betreffende, *ald.*: zijn afbeelding, door *V.* met een byschrift voorzien, 193: ander byschrift op hem, *ald.*

Kraenevelt, onbekend schilder, door *V.* geprezen, IX. 627, 628.

Kragaleus, XI. 735.

Kragos, XI. 608.

Kranen (Peter), Vondels grootvader van moederszijde, Antwerpenaar en rederijker, I. 8: omhelst de gevoelens der Doopsgezinden, *ald.*: wijkt voor de vervolging naar Keulen, *ald.*: te Amsterdam als dichter niet onbekend, N. 4.

Kranen (Huisvrouw van P.) om 't geloof gevangen, I. 9: van een dochter verlost, *ald.*: ten vure verwezen, *ald.*: laat haar dochtertje door een priester doopen, *ald.*: wordt ontlagen en wijkt naar Keulen, *ald.*

Kranen (Sara), dochter van Peter, by de Roomsehen gedoopt, I. 9: trouwt met Joost van den Vondel, 10: haar kinderen, waaronder onze dichter, 10, 12: trekt naar Holland, 11: of zy later naar Keulen en tot de Roomfche Kerk teruggekeerd is, IV. 2, 3.

Krantor, X. 608: XII. 258.

Krates, I. 624.

Kratis, XI. 794.

Kreta, V. 189.

Krethen en **Plethen**, IX. 34.

Kretzer (M.) bezit een schildery, die *V.* bezingt, V. 772, 773: is een der bestuurders van het S'. Lukas-feest, VI. 376.

Kreūze — Kreons dochter — IV. 189, 213: VI. 574.

Kreūze — de vrouw van Eneas — III. 210.

Krezus, VI. 513.

Krispus, een burger van Salapia, I. 490.

Krisfo, III. 494.

Kristenen: waarvan in de eerste tijden beschuldigd, IV. 505.

Kristina, koningin van Zweden, III. 280: wat *V.* van haar verwacht, IV. 133: haar afbeeldfel door Le Blon aan *V.* gezonden, 397: haar aart en voorkomen beschreven, *ald.*: door *V.* bezongen, 398: zy vereert hem een gouden keten, enz., 404: *V.* zendt haar een dankdicht, 406: byschrift van hem op haar afbeelding, 409: zy benoemt De Groot tot haar Gezant aan 't Fransche Hof, 624: haar tytels, 627: zy verleent De Groot zijn ontslag, 629: lokt Izaak Voslius naar Zweden, VI. 31: zendt haar beeltenis, door Becks geschilderd, aan al de vorsten van Europa, VI. 158: gedichten van *V.* daarop, 159, 161, 163, 164: zy gaat over tot het Pausdom en doet afstand van de kroon, VI. 370: vaers, haar door *V.* opgedragen, 371: of hy haar dit in perfoon heeft voorgelezen, XII. 240: haar reis door onze Provinciën, *ald.*: wordt plechtig ingehaald en verwelkomd te Rome, VII. 1, 2: haar intocht aldaar door *V.* bezongen, 3: of de lof van bestendigheid haar toekomt, 4: R. van Anflo bezingt haar, 8: *V.* verdedigt haar tegen laster, 9: zendt haar zijn vertaling der „Harpzangen”, 142: die hy haar opdraagt, 145: zy doet Monaldeschi ombrengen, en verwekt door haar verspillingen ongunst by 't Hof van Rome, 586.

KRI—LAD.

- K*. I. 322, 345, 346, 590, 644: 98, 570: IV. 47, 57, 83, 611: V. 526: VI. 76.
- Kefe* (Gerardus), predikant aan boord van het schip van E. de Wyter, XII. 66: wat *V.* in zijn boek schrijft, *ald.*
- K* in Albaniën, X. 11.
- Kie* (Geslacht van), XI. 261.
- Kombalgh* (Allard), zee-officier, I. 163: met Tesfelschade verloofd, 164: trouwt, 184: huwlijks-gedicht te zijner eere, 184, 194: sterft, III. 209.
- Kombalgh* (Maria), dochter van Allard, sterft op haar dertiende jaar, kort voor haar moeder, VI. 127.
- Cromhout*, zie *Cromhout*.
- Kroom* boven 't wapen van Amsterdam, II. 185: VI. 672: of men die aan Andries Boelensz te danken heeft, N. 25 volg.
- Kroon* (Gesloten), II. 558: XII. 172.
- Kroon* (Keizers), de „gespleten” of „gekloofde kroon” geheeten, XII. 172.
- Kroonenberg* (Slot) aan de Sont, VII. 599: door de Zweden genomen, 739: ontzet, 746.
- Kruisberg*, II. 227: verkeerdelijk opgegeven als hofstede van Justus Baeck, XII.
- Krul* (Jan Harmensz.), smid en rederijker, geprezen, I. 657.
- Krulis* (Margaretha), in de orde der Klarissen opgenomen, VII. 687: lierzang van *V.* daarop, *ald.*
- Krustumijnsche peren*, V. 92: N. 6.
- Kryzostomus* (Johannes), IV. 556.
- Kryzothemis*, III. 538.
- Kuik* (Jan van), III. 582.
- Kuilenburg* (Jan van Beuzichem, heer van), III. N. 19.
- Kunemond*, III. 475.
- Kunstgenootschap* „Diligentiae omnia” richt een gedenkteeken aan *V.* op, XII. 70, 71.
- Kupido*, II. 640, 642, 650, 711, 715: III. 137: IV. 36.
- Kupidus*, II. 534, 535, 536, 544, 561,
- Kureten*, V. 124: XI. 421.
- Kurius Dentatus*, III. 57: VIII. 135.
- Kurle*, V. 441.
- Kurtius*, IV. 49: XI. 263.
- Kurzach*, IV. 130.
- Kuycken* (Gerrit), saaimester, VI. 187.

L.

- L.* (J.) — zie *Lescaijle*.
- L.* (G. v.), bundel, aan haar opgedragen, V. 781.
- L.* (R. J. J. v.), gedicht van hem, VII. 702.
- Laars* of „broos, zinnebeeld van het treurspel, VII. 42: XII. 139.
- Labituniërs*, VIII. 488.
- Lacinium*, VIII. 354.
- Lactantius*, X. 270.
- Ladislaus*, koning van Polen, III. 216: trouwt met Maria de Gonzaga, IV. 749: verlaat het Turksche leger, 751: ontzet Smolensko, 752: door *V.* bezongen, 756: genoemd, X. 9.

LAD—LAZ.

- Ladus*, IV. 20.
- Laërtes*, XI. 557.
- Lagische* wijnen, V. 93.
- Lakoniën*, VIII. 235.
- Lambertsz* (Lambert) verkoopt aan Coster het erf, waar de Akademie op moet gesticht worden, II. 145: het weeshuis neemt de kusting over, te zijnen behoeve gevestigd, *ald.*
- Lambrechts* (Joost), poëet te Brugge, vervaardigt onderscheidene gedichten op de inwijding van K. v. d. Bosch tot Bischof, VI. 100.
- Lamia*, VI. 601.
- Lammertsz* (Jacob), trouwt met Ida Bloek, X. 566.
- Lamotius*, Predikant, door V. aangevallen, II. 319, 515.
- Lampridius*, V. 29: XII. 219.
- Lamus*, IV. 201 [XII. 208]: VI. 514.
- Lande slot*, Heer van *Vryburgh*, naam, waaronder V. 's Lands Staten aanspreekt, III. 62.
- Landjuweel*, te Haarlem gevierd, I. 23.
- Landleven*, door vele dichters bezongen, ook die er geen prijs op stelden, II. 213: waar men aan merken kan of een dichter er werkelijk van houdt, 213, 214.
- Landsbergen* (Dr. Jan van), burgemeester van Middelburg, yvert voor de belangen van Prins Willem III, VI. 85: wordt met den dood bedreigd en zijn huis geplunderd, *ald.*
- Landsman* (Frederik), verdedigt het Katholiek geloof in een gedicht tegen J. Conradus, IV. 424, 427.
- Lange* (Daniël de), schoonschrijver, V. 524: gedichten op hem, 524, 525, N. 4.
- Langendijk* (Pieter), vervaardigt vertooningen op den „Palamedes”, II. N. 27: zijn boertig verslag van den „Aran en Titus”, IV. 115.
- Lankaster* (Machtelt van), IV. 127.
- Laodamia*, IV. 219: V. 262.
- Laomedon*, II. 269, 415: V. 219: VI. 488: VIII. 209.
- Lapland*, III. 129.
- Lares*, I. 667: XII.
- Larisfa*, V. 165.
- Larius*, V. 94: VIII. 217.
- Lasfus* (Orlandus), VI. 125, 675: N. 11: VIII. 17: IX. 504.
- Lastman* (Peter), beroemd schilder, III. 730: verzen op een schildery van hem, V. 767: sterft, VI. 34: byschrift op zijn afbeelding, *ald.*
- Latium*, V. 138.
- Latmus*, IV. 252.
- Latona*, III. 493: IV. 265, 272: X. 651.
- Laud*, V. 418.
- Laura*, IX. 649.
- Laurens* (S.), II. 566.
- Laurenfen* (Hendrik), boekverkooper te Amsterdam, IV. 633.
- Laurensklooster* (S.), in 't Eskuriaal, II. 553.
- Laurenszoon* (Jan) weigert den eed aan Willem I, III. 293.
- Laurentius* (Jacobus), Predikant te Amsterdam, geeft een werkje uit, met een toewijding aan de Groot, tegen dezen gericht, IV. 633.
- Lavinia*, IV. 442: V. 417.
- Lavinium*, V. 158.
- Lazarusklep*, het symbool der bedelary, IX. 373.

LEA—LEO.

- Leander*, V. 530: VIII. 242.
- Lebwinus* of *Liefwijn*, VI. 28.
- Lebynthus*, XI. 554.
- Leda*, IV. 198: V. 529.
- Leeghwater* (Pieter) geeft zijn Haarlemmer-Meir-boek uit, IV. 266: zijn ontwerp geeft *V.* stof tot twee gedichten, *ald.*
- Leeuw* (Agneta), trouwt met D. Block, VI. 12 [XII. 229]: ontvangt een gedenkpenning van A. Block, X. 569: gedicht daarop, 570.
- Leeuw* (Barbara), trouwt met A. Block, VI. 12.
- Leeuw* (Jacob), trouwt met C. de Flines, X. 566: gedichten daarop, 567, 568: bezoekt *V.* in zijn ouderdom, XII. 63: ter begrafenis van *V.* gebeden, 68.
- Leeuw* (David), trouwt met C. Hooft, VI. 95: bruiloftsdielt van *V.* daarop, 96: schijnt aan de Vecht een buitenverblijf gehad te hebben, 97: vierregelig naamdielt op hem, 98: zijn dochter trouwt met A. Block, X. N. 10.
- Leeuw* (Maria), dochter van David, trouwt met A. Block, X. N. 10: XII. 229.
- Leeuw*, door David als veldteeken gevoerd, X. 48.
- Leeuwen* aan het Stadswapen: waaraan hun oorsprong verschuldigd, XI. N. 26.
- Leeuwen* kunnen, volgens een vroeger bestaand geloof, alleen in houten kooien bewaard worden, IX. 780.
- Leeuwenberg*, een heuveltje in het Gooi: waarom aldus genoemd, VII. 717.
- Leeuwendael*, naam, waaronder Nederland verstaan wordt, V. 607.
- Leeuwshof*, naam, insgelijks aan Nederland gegeven, VIII. 103.
- Legrand* helpt de sehilderyen op 't Stadhuis, naar de sehetsen van Flinck, voltooien, IX. 658.
- Leicester* (Graaf van): zinspeling op hem, II. 369: III. 58, 59: ten onrechte met Alva op eene lijn gesteld, VI. 68, 81: herdacht, XI. 3.
- Lelebeus*, XI. 458.
- Lelegen*, XI. 608.
- Lelex*, XI. 545.
- Leipzig*, overwinning, aldaar door Gustaaf Adolf behaald, II. 125: door *V.* bezongen, 126, 128.
- Lekkerland* of *Luilekkerland*, XII. 28.
- Lemmers* (Jan) vervult de rol van David in de „Gebroeders”, III. 544.
- Lenertsz* (D^r. Karel), geneesheer te Amsterdam, en groot voorstander van het kerkelijk gezacht, wordt in het lied van de „Rommelpot” onder den naam van „Oogen-troost” begeekt, II. 584: wekt ontevredenheid by de burgery, 690: beklagt zich by de Staten over de Wethouderfchap, 693: die zulks strijdig acht met de Privilegiën, 695: de stad wordt hem ontzegd, 759: puntdielt daarop, 760: zijn adres en sententie, N. 67, 72. Zie *Bogaerdt*.
- Lennep* (Elizabeth van), dochter van Warner, trouwt met L. P. Block, X. N. 10: XII. 229.
- Lennep* (Jan van), zoon van Warner, X. N. 10: trouwt met S. Block, XII. 229.
- Lennep* (Warner van), getrouwd met S. van Halmael, XII. 229.
- Leo* (Antonius), I. 630.
- Leo* (Paus), X. 244.

LEO—LJ.

Leo X (Paus), IV. 151: XII. 206.

Leontius, I. 412.

Leopold (Keizer) verleent brieven van adeldom aan K. Solier, IV. 120.

Leopold, Aartshertog van Oostenrijk, tot het Keizerschap geroepen, VII. 619, 628: geeft brieven van adeldom aan N. de Graeff, 717.

Leopold II, tot Keizer gekroond, 735: gedicht daarop, 736: zendt Kemini-Jamos tegen de Turken, IX. 652: zijn leger zegeviert op zijn jaarfeest, wat door *V.* bezongen wordt, X. 347, 348, 349.

Leopold Willem, Aartshertog van Oostenrijk, Bischof van Pasfau, is tot Landvoogd over de Spaansche Nederlanden aangesteld, VI. 144: zijn tooneelgezelschap reist in vele landen rond, *ald.*

Lerna, II. 724 [XII. 175]: XI. 327.

Lesbos, VI. 233.

Lescailje (Erven) drukken een voorspel op de „Batavische Gebroeders”, IX. N. 11 en op den „Faëton”, X. 331.

Lescailje (Katharina), dochter van Jacob, onderscheidt zich als dichteres, XI. 240: bezingt Vondels geboortedag, 240, 258: en zijn dood, XII. 123: bestuurt den boekhandel van wijlen haar vader, 123.

Lescaille (Aletta), dochter van Jacob, XI. 241.

Lescaille (Barbara), dochter van Jacob, XI. 241.

Lescaille (Jacob) — ook *l'Escaille*, *Lescailje* en *Lescalje* genoemd — boekdrukker te Amsterdam, drukt de eerste uitgave

van Vondels Gedichten, IV. 414: en andere werken van hem, VI. N. 22: bezingt het huwelijk van W. Blaeu, VII. 750: neemt sommige gedichten van *V.* in een bundel op, IX. 143: bijzonderheden, hem betreffende, XI. 240: vaerzen van hem opgenomen in 't „Verheerlijkt Nederlandt”, XI. N. 6: geeft Vondels „Lykflacy” uit, XII. 125: byschrift van hem op diens afbeelding, 146.

Lescinsky (Wenceslaus), Bischof van Warmeland, haalt Louise Marie af, IV. 749, 754.

Lestiens (Gulian), boekdrukker, XI. 243.

Lestrigonen, VI. 513.

Lethe, II. 710.

Leucippus, IV. 242: IX. 147, 412.

Leukate, VIII. 517.

Leukotoë, XI. 430.

Leupenius (Petrus), Predikant te Amsterdam, voert een nieuwe spellingwijze der klinkers in en wordt deswege door *V.* berispt, VI. 619, 620: beantwoordt *V.* en valt hem aan over zijn „Lucifer”, 620, 621.

Levi, III. 797, 831.

Leviathan, VI. 266.

Levius (Jacobus), Predikant te Rotterdam, yvert tegen het oprichten van een standbeeld aan Erasmus, II. 123: geschrijf daarover, 124, 125, 126.

Leyden houdt de zijde van Willem II, VI. 85: wat aan haren Pensionaris wordt geweten, *ald.*

Leydsch voor „protestantsch”, V. 512.

L. J. schrijft tegen Vondels „Maria Stuart”, V. 612.

LIB—LOD.

- Liber* — Bacchus — II. 189: V. 90.
Libethan, V. 61.
Liburnia, V. 144.
Liceum, XI. 367.
Liceus, V. 71.
Lichneus — niet *Lichéus* — IV. 193: XII. 208.
Licht van 't licht: naam der Moedermaagd, IV. 358: XII.
Licinius, VI. 606.
Liebergen (Daniël van), Heemraad en ontvanger van de Diemermeir; de nieuwe uitgave van „Joannes de Boetgezant” aan hem opgedragen, X. N. 3: bijzonderheden, hem betreffende, XII. 261.
Liefde verwinnet al, zinspreuk, door *V.* gebezigd, I. 22, 25, 771, 774.
Liefde (Johan de), Vice-Amiraal, sneuvelt by Kijkduin, XII. 44: wordt te Rotterdam plechtig begraven, *ald.*: grafdichten op hem vervaardigd, door Antonides en door Vondel, 45, 46.
Licéus, X. 410.
Lievensz (Jan) — ook wel *Livius* genoemd — beroemd schilder, V. 556: gedichten van *V.* daarop, 53, 54, 55: ander op zijn afbeelding van Tromp, 155: op zijn stadhuisschilderyen, VI. 613 [IX. 658]: op zijn afbeeldingen van de Ruyter en Tromp, X. 587, 588.
Liguren, VIII. 217.
Liguriën, II. 555.
Lijkpenningen, zie *Begravenispenningen*.
Lijsbeth Cornelisdochter is getuige van Aaltje Jaspersz, XII.
Likus, XI. 793.
Lilibia unda, VIII. 360.
Limburg, III. 152.
Lincestius, XI. 795.
Linde (Henricus Arnoldus van der), Gedeputeerde ter Synode, II. 693.
Linde (G. onder de), boekverkooper, IV. 158.
Linnich (Jacob), trouwt met K. J. de Vries, VII. 670: gedicht van *V.* daarop, 671.
Linschoten (Van), I. 141.
Linus — de Grieksche zanger — V. 51.
Linus — Petrus' nazaat — IV. 47, 85.
Liris, VI. 439.
Liskerk, III. 605.
Lisfabon, V. 578.
Listren, V. 767.
Livius — de geschiedschrijver — VI. 149, 691; VII. 138.
Livius van Leyden: zie *Lievensz*.
Livorno, VI. 146.
Loch-leven, V. 444, 453.
Lodengekx (Marritje) is getuige by het huwelijk van Justus van den Vondel met A. van Rechteren, XII. 57.
Lodewijk IX, Koning van Frankrijk, II. 677: XI. 261.
Lodewijk XII, Koning van Frankrijk, IX. 645.
Lodewijk XIII, Koning van Frankrijk, I. N. 14, 130, 140: V. 579.
Lodewijk XIV, Koning van Frankrijk, geboren, III. 456: benoemt K. Sohier tot Ridder van St. Michiel, IV. 120: zoekt de gunst van Louise Henriëtte te winnen, V. 540: hoe hy in 1662, ook hier te lande, bewonderd werd, IX. 612: zijn huwelijk met de Infante van Spanje herdacht, 613: eischt voldoening van den Paus, X. 166: onder-

LOD--LUI

- zoek, of de „Faëton” een zinspeeling is op zijn aanslag tegen den Paus, 326.
- Lodewijk van Nasau*, VI. 305.
- Loen* (Cornelis Hendrik), IX. 618.
- Loenerfloot* (Wapen van), III. N. 22.
- Loevestein*, III. 90: VI. 74.
- Lojola* (Ignatius de), IV. 621: VI. 758, 759.
- Lokeren* (Van), bevelhebber van 't gesehut voor Grol, II. 614.
- Lokhorst* (Adam van), Heer van Schonauwen, enz., IV. 29, 30: trouwt met K. Pauw, 32: gedicht daarop, *ald.*
- Lokren of Lokriërs*, V. 194.
- Lombarden*, VI. 563.
- Lombardyen* (Hoenders uit), I. 615, XII. 163.
- Lombardus*, VIII. 17: XII. 247.
- Londen*: hevige pestziekte aldaar, X. 665: de stad voor een groot deel verbrand, *ald.*: gedicht van V. daarop, 666.
- Longinus* — stadhouder van Keizer Justinus — III. 475.
- Longone*, overwinning, aldaar behaald door Don Jan van Oostenrijk, VI. 754.
- Looden kogels* zouden, volgens een volksgeloof, by 't snorren door de lucht wegfsmelten, VIII. 544.
- Loon* (Anna van), trouwt met W. Blacu, VII. 750: gedicht van V. daarop, 751: door Vos bezongen, 754.
- Loon* (Nicolaas van) onderteekent als Schepen Vondels akte van borgtocht, VII. 632.
- Loosdrecht* (Wapen van de), III. N. 22.
- Looten* (Karel): V. draagt hem een gedicht op aan de Beemster, IV. 366.
- Looten* (Marten), van Brugge, getrouwd met C. Lups, XII. 239.
- Looten* (Marten) woont de bruiloft by van H. de Wolff met A. Block, VI. 23: trouwt met Chr. Rutgers, 182: gedicht van V. daarop, 183.
- Lootsman* (Cathalina), huisvrouw van A. van der Meer, ontfangt de opdracht eener nieuwe uitgave der „Harpzangen”, X. N. 5.
- Lorette*, XI. 264.
- Loth*, II. 35.
- Louize Henriëtte*, oudste dochter van Frederik Hendrik, V. 533: trouwt met den Keurvorst van Brandenburg, 534 [N. 5]: haar huwelijk door V. bezongen, 535: byzonderheden, haar betreffende, 538, 539: haar lof, 540: standbeeld, haar opgericht, 541: bezoekt Amsterdam, VI. 615: neemt haar intrek by Huydecoper, 754: herdacht, 765: X. 16.
- Louise Maria de Gonzaga*, verloofd aan Ladislaus van Polen, IV. 749: komt in Holland, *ald.*: door V. begroet, 750: gedichten op haar, 755, 756.
- Louizenburg*, lustslot by Berlijn, V. 539.
- Lucia* (S^{te}), IV. 321.
- Luciaan*, IV. 348.
- Lucianus*, IX. 507: XII. 254.
- Lucifer*, IV. 50: VI. 7, 218, 620, 621, N. 15, 17, 19, 20: X. 136.
- Lucina*, II. 548: V. 50: VIII. 156: XI. 595.
- Lucius*, Koning van Schotland, IV. 131: V. 436.
- Luilekkerland*, XII. 28.

LUI—LYZ.

- Luit, Advokaat te Amsterdam, verdedigt *V.* voor Schepensbank, II. 522: in een gedicht van *V.* aangehaald, 761.
- Lukaniën, VII. 437.
- Lukaniën (Osfen van), II. 717.
- Lukanus — de Koning — I. 462.
- Lukanus — de wijsgeer — IX. 418.
- Lukas — de Evangelist — IV. 587.
- Lukas van Leyden, III. 98.
- Lukas (Broederschap van S^t.) te Amsterdam, viert een feest, VI. 377: dat niet hervat wordt, 384: *V.* draagt haar zijn vertaling op van Horatius' lierzangen, 384: in welk jaartal het feest gevierd is, N. 22: verzameling der gedichten, toen uitgegeven, *ald.*
- Lukoriën, VI. 511.
- Lukretilis, VI. 417.
- Lukretius, VIII. 229: IX. 397, 416.
- Lukrinus, V. 34.
- Luna, XI. 114.
- Luperkaliën, V. 637.
- Lups (Cecilia) trouwt met M. Looten, XII. 239.
- Lupus (S^t.), III. 588.
- Lust (Steven Theunnisz van der) schrijft een treurspel over Maria Stuart, V. 512, 513.
- Luther (Maarten), IV. 616: VI. 168.
- Lutma (Johannes) en
- Lutma (Johannes) de jonge, koninklijke goudsmiden en drijvers, door *V.* met gedichten vereerd, XI. 254, 255, 257: bijzonderheden, hen betreffende, 256.
- Luzano (Franciskus), Goeverneur van Wezel, III. 18.
- Luzignan (Guy van), IV. 129.
- Lyceum, III. 489.
- Lyceus, VI. 417.
- Lycippus, VI. 389.
- Lydia, III. 274.
- Lydiërs, V. 210.
- Lyeüs, I. 770.
- Lykaon, VII. 61.
- Lykas, VIII. 568.
- Lykurgus — Koning van Thraciën — IV. 168: V. 183: VI. 487: XI. 410.
- Lykurgus — wetgever van Sparta — VI, 691: IX. 554.
- Lykus, III. 207: V. 129.
- Lykungzus, overweldiger van den troon van Sina, X. 497, 505.
- Lykambes, VI. 557.
- Lykoris, III. 274.
- Lyktus, V. 55.
- Lymires, XI. 608.
- Lynceus — zoon van Egyptus, — III. 146, 224.
- Lynceus — de scherpziende — III. 16: VIII. 668.
- Lyrnes, V. 345: VIII. 560.
- Lyftren, V. 767.
- Lyzanius, X. 23.
- Lyzimachus, I. 444.
- Lyzippe, V. 58.

MAA—MAN.

M.

M. (S. van): gedicht van hem, VII. 701.

Maagdeburg, door Tilly en Pappenheim geplunderd en uitgemeord, III. 125: gedicht van *V.* daarop, 126, 129.

Maagden (De elfduizend), III. 550, 553: XII. 195.

Maagdenhuis, op het Spui, bekomt een legaat van Anna van den Vondel, XII. 61, 62.

Maas (De), III. 154.

Maastricht door Frederik Hendrik genomen, II. 152: gedicht van *V.* daarop, 153—157: herdacht, 175, 176.

Machaon, V. 167.

Machteld, Koningin van Engeland, IV. 132: IX. 642.

Madius, VIII. 17: XII. 247.

Madrid, II. 606.

Madril, zie *Madrid*.

Maestrick (Joan) ontvangt van *V.* een exemplaar der „Herschepplinge” ten geschenke, XI. 273.

Magazijn, zie *Zee magazijn*.

Magdalena (S^{te}), II. 229: IV. 13, 535, 610.

Magellaan (Ferdinand), beroemd zeevaarder, I. 776.

Mahomet — de Profeet — II. 555.

Mahomet II (Sultan), III. 590, 732.

Mahuzim, IV. 593.

Maire (Le), predikant te Amsterdam, yvert tegen de verdraagzaamheid, jegens de Remonstranten betoond, II. 577: wijt hun een voorgetallen oproer, 580.

Makaar, IV. 349.

Makareus, IV. 209.

Makaria, III. 556.

Makasfar (Koning van), door Speelman overwonnen, XI. 85.

Makkabeus (Judas), I. 524: II. 97.

Makkabeus (Simon), I. 468.

Makrobios, V. 31.

Malchus, X. 107.

Maleachi, IV. 581.

Malkolm, zie *Mellicolumbus*.

Malle Gat ('t), by Katwijk, III. 76.

Malta (Ridders van), zie *Jan* (orde van S^t).

Malte voor *Milete*, IX. 503.

Malzen (Thomas van), tooneelspeler en penceelschrijver, door *V.* aangehaald in een gedicht, II. 761.

Manasse, III. 225.

Mandane, IX. 427.

Mander (Karel van), beroemd schilder: byzonderheden, hem betreffende, VII. 597: gedicht van *V.* op hem, 598.

Mander (Karel van), kleinzoon van den bovengenoemde, is in aanzien aan 't Hof te Weenen, VII. 597: gedichten van *V.* op zijn schildersarbeid, *ald.*, 599, 601, 602: maakt Vondels portret, XII. 145.

Manicheën, IV. 524.

Manlius Torquatus, VI. 551, 584: IX. 224, 225.

Manpad (Huis te), door Heiblok bewoond, IV. 757.

Mans, IX. 641.

MAN—MAR.

- Manto*, II. 658: XI. 143.
- Maranen*, III. 129.
- Marathon*, II. 704.
- Marcellinus* (Paus), X. 6.
- Marcellinus* of *Marchellinus*, geloofs-
verkondiger, VI. 28.
- Marcello* (Hieronimus), Ridder
gemaakt, VI. 731.
- Marcello* (Johannes), bestuurt den
strijd tegen de Turken na zijns
broeders dood, VI. 731.
- Marcello* (Laurentius) voert de
Venetiaansche vloot tegen de
Turken aan en sneuvelt in den
strijd, VI. 731.
- Marcellus* — Konful — I. 490.
- Marcellus* — de zoon van Okta-
via — V. 272: VI. 411, 756.
- Marchellinus*, zie *Marcellinus*.
- Marcion*, VI. 196: XI. 25.
- Marenzio* (Lucas), beroemd mu-
sicus, door V. herdacht, VI. 125:
byzonderheden, hem betreffende,
N. 31.
- Margareta* van Parma, VI. 305,
306, 307.
- Margareta Louise*, dochter van Gas-
ton van Frankrijk, met Kosmos
de Medicis getrouwd, XI. 10.
- Maria*, de moeder des Heeren, IV.
281, 354, 361, 425.
- Maria* van Bethaniën, IV. 338.
- Maria* van Magdala, IV. 338: V.
771, 772.
- Maria* van Borgondiën, V. 585.
- Maria* van Engeland, aan Prins
Willem van Oranje verloofd, IV.
121: echtzang op haar, 143: als
een Venus afgebeeld, 147: brengt
een zoon ter waereld na den
dood van haar man, VI. 69:
brief van haar aan C. de Graeff,
713: zy komt niet mede te Am-
sterdam ter viering der feesten
van den Vorst van Anhalt, VII.
754: bezoekt de stad met haar
zoon, VIII. 110: vertooningen
en feesten ter harer eere ge-
geven, 110, 111 [N. 3]: V. zingt
haar een lied toe, 112: zy ver-
trekt, 116.
- Maria*, vierde dochter van Fre-
derik Hendrik, trouwt met den
Hertog van Simmeren, VII. 764
- Maria Eleonora* van Branden-
burg, moeder van Koningin Kris-
tina, IV. 402.
- Maria Elizabeth* van Saxen,
vrouw van Frederik III van
Holstein, heeft zestien kinderen,
VI. 95.
- Maria de Medicis*, Koningin
van Frankrijk: haar afkomst en
huwelijk, I. N. 9: komt in Frank-
rijk, 10: II. 640: van daar ge-
bannen, bezoekt de Nederlanden,
III. 442: voorbereidselen tot haar
onthaal te Amsterdam, 443:
haar reis derwaart, 444 [XII.
193]: aankomst, 445: vertoo-
ningen, ter harer eere, 445, 455:
geeft het wachtwoord, 448: ziet
een schip afloopen en noemt het,
455: verlaat de stad, *ald*: laat
zich door Honthorst afbeelden,
456: gedicht daarop, 457: her-
dacht, IV. 125: sterft, 149: ver-
maakt een pater-noster aan de
Jezuïeten, 363: herdacht, VI. 75.
- Maria Stuart*: V. in haar sterfjaar
geboren, I. 10: herdacht, IV.
389, 390: V. bezingt haar dood
in een treurspel, V. 429: haar
afbeelding, en byschrift daarop,
429, 430: letterkeer en graf-
schrift, 432: byzonderheden, haar
betreffende, 434, 435, 443, 493,
499: treurspel door v. d. Lust
op haar gemaakt, 512, 513: nog
een op haar, N. 6.

MAR—MAU.

Maria Theresia, Infante van Spanje, trouwt met Lodewijk XIV, IX. 613.

Maria Tudor, V. 445, 447, 515.

Marienburg, X. 9.

Marienguard, een abdij op Marken, III. 425: ten onrechte rijk genoemd, XII. 193.

Marika, VI. 514.

Marime, XI. 752.

Marino, V. 530.

Marius (Cajus), I. 470, 631: VI. 131: XII. 236.

Marius (Leonardus), Goezenaar, en Pastoor te Amsterdam, brengt V. tot het Roomsche geloof, III. 624: zijn werk over 't Amsterdamsch Mirakel, IV. 439: zijn afbeelding, V. N. 3: sterft, VI. 128: droefenis over zijn overlijden, *ald.*: lijkedicht op hem, 129: graf- en byschriften op hem, 131, 132: heeft B. Niehufius tot het Pausdom bekeerd, VI. 194.

Markmannen, III. 660.

Markus — de Evangelist — VII. 139.

Marmoultier, IX. 646.

Marnix van St. Aldegonde, VI. 305.

Maro (Flakkus), IV. 376.

Marpezus, VIII. 441.

Marravium, VIII. 487.

Mars, I. 544: II. 709: III. 128, 565; V. 587.

Marseille, IX. 640, 647.

Marfen, VI. 575: VIII. 217.

Marfil, III. 559: XII. 195.

Martel (Karel), IX. 242.

Martelaren (Legenden der), in hoe verre voor een dichterlijke behandeling geschikt, IV. 352.

Martha, IX. 647.

Martialis, I. 498: IV. 374, 375.

Martiniaen, IV. 295.

Martinus (Franciskus) maakt een klaaglied op 't regenjaar, 1648, V. N. 28.

Martinus, Koning van Arragon, I. 476.

Martius Cenforinus (C.), VI. 551.

Martfen (Jacques), diaken by de Doopsgezinden, I. 316: II. 117.

Masfiliën, V. 207.

Matathias, II. 95.

Maternus (S'), III. 538: X. 573.

Matham (Diederik), plaatfnijder, III. 96: kleinzoon van Goltzius, 97: gedicht aan hem opgedragen, *ald.*: maakt de afbeelding van Velius, V. 550: van Wuytiers, 564: van Marius, N. 3.

Matham (Jacobus), plaatfnijder, vader van Diederik, III. 96.

Matinus, VI. 434, 589.

Matula, XI. 430.

Mauren en Thebanen, III. 585: XII. 196.

Mauritius (S'), X. 6.

Maurits (Graaf, later Prins): zijn heldenfeiten, I. 25: het Beftand tegen zijn zin gefloten, *ald.*: door V. geprezen, 27, 120, 141, 137: N. 29: famenzwering tegen hem, II. 149: sterft, 297: onder den naam van Agamemnon in den „Palamedes” voorgesteld, 359, 373, 515: in latere gedichten van V. zijdelings aangetast, 604, 614, 668, 669, 670: III. 23: in een tegenschrift geprezen, 43, 44: aangevallen, 296: IV. 318: als Numa voorgesteld, V. 587: N. 16: in een gedenkpenning aangerand, VI. 78: op een feest voorgesteld, VII. 756.

Maurus (S'), III. 558.

MAU—MEG.

- Maurus*, III. [553](#), [562](#).
- Maurafisch* voor „Moorsch”, V. [209](#).
- Maxentius* (Keizer), L. [488](#): III. [29](#), [211](#), [558](#).
- Maximianus* (Keizer), L. [488](#), [512](#): X. [6](#).
- Maximiliaan* (Keizer), II. [185](#), [668](#): III. [25](#): [446](#): IV. [14](#), [423](#), [441](#), [537](#): VII. [711](#): N. [29](#).
- Maximiliaan van Beyeren*, Keurvorst van Bohemen, II. [604](#): en van Beyeren, VIII. [626](#).
- Maximiliaan Hendrik van Beyeren*, Aartsbisshop van Keulen, bezoekt Amsterdam en wordt er onthaald, IX. [650](#): V. zingt hem een gedicht toe, *ald.*: waarvoor hy V. met een gouden rijder vereert, [653](#).
- Maximinus* (Keizer), III. [558](#).
- Maximinus* (C. Julius), IV. [295](#).
- Mazoviën* (Koenraad van), X. [2](#).
- Meander*, XI. [348](#).
- Mecenas*, VI. [578](#): VIII. [130](#).
- Mechelen* (Willem van), Bisshop van Utrecht, III. [339](#).
- Mechelen* (de stad): ongeluk, aldaar door den bliksem te weeg gebracht, IX. [483](#).
- Medea*, IV. [186](#), [189](#), [213](#), [216](#): V. [65](#).
- Medea*, treurspel van Vos, IV. [115](#): oordeel van Oudaen daarover, XI. [18](#).
- Mediceefche bloed* (het), IV. [152](#): niet Paus Leo, maar Paus Klemens VII hiermede bedoeld, XII. [206](#).
- Medici* (Kardinaal) helpt Koningin Kristina inhalen, VII. [2](#).
- Medicis* (Alexander van), IV. [151](#).
- Medicis* (Ferdinand III van), XI. [8](#), [10](#).
- Medicis* (Francesco van), IV. [150](#).
- Medicis* (Johannes van), IV. [150](#).
- Medicis* (Juliaan van), IV. [151](#).
- Medicis* (Kosmus I van), IV. [150](#).
- Medicis* (Kosmus II van), IV. [150](#).
- Medicis* (Kosmus III van), bezoekt Amsterdam, XI. [8](#): gedicht van V. daarop, [9](#).
- Medicis* (Maria van), zie *Maria*.
- Medusa*, II. [541](#), [651](#): IX. [621](#): XI. [440](#).
- Meer*, zie *Meir*.
- Meer* (De), zie *Meer* (van der).
- Meer* (Abraham van der), getrouwd met C. Lootsman, X. N. [5](#).
- Meer* (Cornelis van der), Pastoor te Spanbroek, VI. [124](#).
- Meer of de Meer* (Johan van der), Priester en Pastoor te Wognum, [richt](#) met zijn broeders Pieter en Cornelis een Seminarium, VI. [124](#): zijn dood door V. bezongen, *ald.*
- Meer* (Pieter van der), VI. [124](#).
- Meer* (Ter), Heerlijkheid, IV. [30](#).
- Meer-en-berg*, hofstede onder Heemstede, VI. [98](#).
- Meeren* voor „Moraviën”, X. [348](#).
- Meerhuizen*, zomerverblijf van Spiegel, L. [15](#): beschreven, [15](#), [396](#): N. [56](#): is nog aanwezig, *ald.*
- Meerhuyfen* (Jan), tooneelspeler, vervult de rol van „de Gebroeders” in het treurspel van dien naam, III. [645](#).
- Mefibozet*, Sauls zoon, III. [641](#), [648](#).
- Megara*, II. [359](#): IV. [417](#): XII. [211](#).
- Megaritis*, IV. [417](#): XII. [211](#).
- Megilla*, VI. [433](#).

MEI—MEU.

- Meir* (Haarlemmer): ontwerp tot droogmaking daarvan, IV. 366: geeft *V.* aanleiding tot een dichtstuk, 368.
- Meirminnen*, naam door *V.* meermalen aan de Sirenen gegeven, X. 115.
- Meisfen*, III. 131.
- Melampus*, V. 118: XI. 795.
- Melunio*, III. 806.
- Melanthe*, XI. 480.
- Melanthus*, L 163.
- Melas*, XI. 348.
- Melchisedech*, II. 33: IV. 177, 611.
- Meleager*, IV. 172, 177, 204.
- Melibea*, V. 232.
- Melicertes*, IV. 255: V. 87.
- Meliën*, XI. 195.
- Mellicolumbus* IV (Koning), van Schotland, V. 450.
- Mella*, VIII. 260.
- Memnon*, III. 448: V. 150: XI. 731.
- Memnones*, XI. 731.
- Menalkas*, V. 67.
- Menalus*, V. 71.
- Menander*, X. 603.
- Ménardières* (Pilet de la), schrijver van een werk over de dichtkunst, VIII. 17.
- Menas*, II. 267: IV. 136.
- Menelaus*, II. 278: IV. 180, 196, 284.
- Menenius*, L 454.
- Menippe*, XI. 734.
- Menno Simonsz*, IV. 643.
- Mente*, XI. 645.
- Ments*, II. 294.
- Ments* (Aartsbischof van) is een der Keurvorsten, VII. 626.
- Meoniën* voor „Lydiën”, V. 210.
- Meoten*, II. 720.
- Mera*, XI. 521.
- Merion*, II, 202: VI. 461.
- Meris*, V. 66, 69.
- Merkurius*, II. 557: III. 139, 192, 533: IV. 235: V. 580, VI. 407: IX. 692.
- Merobodus*, L 634.
- Merode* (Jan van). Baljuw van Kennemerland, als Gezant naar Spanje afgevaardigd, VIII. 117.
- Merops*, X. 308.
- Mesfala* (M. Valerius), VI. 608.
- Mesfulina*, treurspel van *V.*, waarom door hem vernietigd, III. 474; N. 25: V. 531.
- Metabus*, VIII. 612.
- Metapontum*, V. 21.
- Metaurus*, VI. 544.
- Metellus* (Caius), L 472.
- Metellus Celer* (Q. Cecilius), VI. 450.
- Methone*, II. 269.
- Methymnus*, V. 92.
- Metrus*, IV. 317.
- Metiocha*, XI. 734.
- Metius Suffetus*, V. 315.
- Metz* (Zacharias de) of *du Mez*, kanonnik te Utrecht en Bischof van Thrallen, IX. 229: bijzonderheden, hem betreffende, *ald.*: door de Geestelijkheid tegengewerkt en hem door de Regeering van Amsterdam het verblijf aldaar ontzegd, *ald.*: sterft, *ald.*: door *V.* bezongen, 230.
- Meurs* (Hendrik), schoonfchrijver, door *V.* bezongen, III. 159, 160.
- Meurs* (Jacob), plaatfnijder, is een der oprichters van het S^t. Lukasfeest, VI. 376: bijzonderheden, hem betreffende 382.

MEV—MOL.

- Meerouw*, tytel, waarmede men vroeger 't Lat. *domina* vertaalde, VI. 467.
- Meyer (Lukas), Med. D^r., begroet V. met een gedicht, VI. 376.
- Micha* — Sauls zoon — III. 641.
- Micha* — de Profeet — II. 69.
- Michael*, de Aartsengel, II. 540: VI. 219.
- Michaël Fedorowitz, Grootvorst der Rusfen, IV. 753.
- Michiel* (S^t.), II. 540.
- Michiel* (Gebroederschap der Schutters-Orde van S^t.), te Amsterdam in de Kolveniers-Doele gevestigd, door F. met een lofdicht vereerd, VIII. 2.
- Michiele* van Frankrijk, IV. 128.
- Michiels (Hans), neef van Vondels grootmoeder, helpt haar uit de gevangenis, I. 9.
- Michol*, III. 713: IV. 460, 549, 611.
- Midas*, III. 198: VI. 730.
- Mierevelt (Michiel), geraadpleegd over het standbeeld, aan Erasmus op te rechten, II. 123: gedicht op het afbeeldfel, door hem van De Groot gemaakt, IV. 625: verschil, tusfchen de portretten van Hooft, door hem en door Sandrart vervaardigd, XII. 203.
- Mijnden* (Heeren van), III. 343, 347, 348: N. 17.
- Mijnden* (Wapen van), III. N. 22.
- Mikone*, XI. 525.
- Milkom*, I. 329.
- Miletex*, IX. 503: XII. 253.
- Mileziën*, V. 113.
- Milezius*, IX. 503, XII. 253.
- Milkau (Joanna van), huisvrouw van Sandrart IV. 4.
- Milton (John), Engelsch dichter: zijn *Paradise lost* vergeleken met Vondels „Lucifer”, VI. 291, 292, 296, N. 18: heeft Hollandsch verstaan, *ald.*
- Mimas*, VI. 491.
- Mincius*, V. 61.
- Minerva*, IV. 34: V. 374: XI. 440.
- Mings, Engelsch Amiraal, sneuvelt in den zeeslag by Lestoffe, X. 575.
- Min en Weérmin*, V. 710.
- Minio*, V. 347.
- Minos*, II. 709: V. 262: XI. 524.
- Minotaurus*, IV. 167, 205, 207.
- Minyas*, XI. 409.
- Mirakel der Heilige Stede* of *Amsterdamsch Mirakel*: legende daaromtrent, IV. 438: het derde eeuweest daarvan door V. bezongen, 400: bestreden, 445.
- Mirakelen* (vershillende), IV. 537—539.
- Mirjam*, de zuster van Mozes, X. 140.
- Mirobolaan*, een nootvormige vrucht, I. 373.
- Miscelus*, XI. 785.
- Misenum*, IV. 95.
- Mithridates*, I. 568: X. 204.
- Mitzraim*, I. 89.
- Mnestheus*, VII. 393.
- Moeder van 't Verblijden*, toenaam der Moedermaagd, IV. 281: XII. 208.
- Moerentorf (Balthazar), vermaard boekdrukker, beter bekend onder den naam van *Moretus*, II. 292: byzonderheden, hem betreffende, *ald.*: gedicht aan hem, 293: nog over hem, II. 21.
- Moeziën*, XII. 248.
- Mohammed I*, zoon van Bajazid, XII. 200.
- Molinaeus* (Petrus), III. 66.

MOL—MOS.

Moloch, I. 329.

Molosfen, brakken, II. 207: XII. 169.

Molukken, aan Nederland eijnsbaar gemaakt, XI. 86.

Momus, XII. 1. 170: XII. 82.

Momus (de Gereformeerde), pseu-doniem, valt *V.* in een schimp-dicht aan, II. 517.

Monekus, V. 272.

Monaldeschi op last van Ko-ningin Kristina omgebracht, VII. 586.

Monck (George) brengt Schot-land onder bedwang, VI. 90: te Amsterdam in een vertooning afgebeeld, VIII. 110: haalt Karel II in, 118 [X. 582]: woont den zeeflag by van Lestoffe, X. 575, 576.

Monefis, VI. 495.

Monfieur: aan wien men dien tytel placht te geven, V. 425.

Montaigne (Michel de), I. 342: II. 642: XI. 102.

Montalbaan (Reinout van), IV. 23.

Montanus (Arnoldus), fchrijft een gedicht op van Galen, VI. N. 14.

Montanus (Hermanus), Remon-strantsch leeraar, doet de eerste predikatie in 't bedehuis der Remonstranten, III. 38.

Monte-Cristo, VI. 146.

Montecuculi, Veldheer der Kei-zerfchen, valt in de Veluwe en bezet Amersfoort, III. 3. N. 18.

Montecuculi (Raimond, Grave van), overwint de Turken by den Raabftroom, X. 347: gedicht daarop, 348.

Montrose (Graaf van), verzamelt in Schotland een leger voor Karel II, VI. 90: geflagen en ter dood gebracht, *ald.*: bezongen, 91.

Moonen (Arnold), predikant te Deventer, XII. 6: *V.* fchrijft in zijn ftamboek, *ald.*: hy is een taalzuiveraar, 7, 35: raadpleegt *V.* over het gepast gebruik van fommige woorden en uitdrukkin-gen, 7, 8: lijst daarvan, 9—24: byfchrift van hem op *V.*, 144.

Moor (Suzanna de), weduwe van H. de Picker, trouwt met L. Reael, III. 2.

Moptha, VI. 123.

Morandt, schoolmeester, door *V.* in een spotvaers befchimpt, II. 568: dat echter met krijt op een toonbank gefchreven en niet voor den druk beftemd was, XII. 172.

Morad, zie *Amurath*.

Mordechai, IV. 135.

Moretus. Zie *Moerentorf*.

Morgan (Kolonel), naar Tholen gezonden, III. 120.

Morgenfter, naam, aan Joannes den Dooper gegeven, IV. 284.

Morstin (Tobias), Rezident van 't Hof van Polen by dat van Denemarken, VII. 595: gedicht op hem, *ald.*

Morynen, VIII. 519.

Moskou door de Polen veroverd, IV. 752.

Mostert (M^r. Daniel), ftads-Sekretaris te Amsterdam, man van fmaak en belezenheid, I. 655: maakt hekeldichten, die op reke-ning komen van *V.*, II. 296, 698: *V.* wijdt hem zijn lijklichtjes op Van Beuningen, III. 183: hy geeft een „Zendbrieffchrijver” uit, 196: gedicht van *V.* daarop, 197: ander, door dezen hem toege-zongen, 198: helpt *V.* aan 't ver-talen van den „Sofompaneas,” 213: ziet met *V.* en Van Baerle het

MOT—NACH.

- „Dagwerk” van Huygens na,
478: schrijft er een gedicht op,
479: zijn dood vermeld, V. 8:
zijn grap met een Joodschen doe-
ter, 423: is in de Nieuwe Kerk
begraven, *ald.*
- Motman (Adriaan), Franciskaner,
VII. 788: gedicht van V. op zijn
beeltenis, 789.
- Moskou, door de Polen veroverd,
IV. 752.
- Moyaert (N. J.), schilder, V. N. 3.
- Mozaiek hier te lande in de 17^{de}
eenw op treffelijke wijze ver-
vaardigd, VI. 625, 626.
- Mozes, II. 45, 132: III. 657: IV.
316, 440: V. 434, 707: VI. 136:
X. 28, 42, 49, 140.
- Mozes (Sultan), I. 552.
- Muis van Holy (Hugo), schout
van Dordrecht, heftig doorge-
streken, III. 70.
- Mulciber, II. 397, 542: XI. 256.
- Mulder (J.) graveert de titelplaat
voor Vondels „Bespiegelingen”,
IX. N. 4.
- Munichium, XI. 367.
- Munster (Bischof van), zie *Galen*
(Kr. B. van).
- Munstersch voor „doopsgezind”, V.
512.
- Murray (Graaf van), V. 437, 452.
- Murthazi, een opperhoofd der
Kozakken, IV. 752.
- Musch (Kornelis), Griffier der
Staten, stelt een scherp vertoog
op tegen hunne handelingen, VI.
57. 82: in den haat geraakt der
staatsgezinde party, 67: sterft,
ald.: bijtend grafschrift, dat V.
op hem maakt, 58: N. 7, 8.
- Mustafa-Basfa-Kiuperli, zoon
van Achmet, veldheer der Tur-
ken, wordt door Montecuculi ge-
slagen, X. 347, 348.
- Mutina, XI. 813.
- Mutisce, VIII. 485.
- Muyden, II. 641: III. 162.
- Muyden (Slot te), II. 662, 683:
III. 92.
- Muzen, III. 137.
- Muzeüs, V. 27 [XII. 219]: VIII.
448.
- Muziek, dagelijks te Amsterdam uit
het Stadhuis gegeven, VI. N. 30.
- Muzulmans, I. 552.
- Mycenen, IV. 95.
- Mygdonische rijkdommen, VI. 468.
- Myle (Van der) leest Frederik
Hendrik den „Palamedes” voor,
IV. 26.
- Myle (Barbara van der): Gerard
Vosflus by haar opgevoed, IV. 26.
- Myniërs, IV. 215.
- Myrmidonen, V. 160.
- Myron, I. 207: XII. 159.
- Myrtilus, III. 504: IV. 239.
- Mystes, VI. 463.
- Myterberg voor „Parnas”, XI. 347.

N.

- Naaktloopers te Amsterdam, II. 573.
- Naäman de Syriër, X. 55.
- Naarden, II. 641,
- Nabathea, II. 549: III. 244: XI.
306.
- Nachtegaal (Noordsehe): byzonder-

NAD—NEC.

- heden aangaande dit gedicht, XII. 174, 175.
- Nadruk* (Verordeningen omtrent), IX. N. 5.
- Namen* (Amsterdamsche Geslachts-), aan beroepen, opschriften enz. ontleend, I. N. 36.
- Namen* (Eigen) van personen worden in de 17^e eeuw even zoo wel vertaald als die van plaatsen, X. 570.
- Napels*, V. 579.
- Napolitanen*, ten allen tijde liefhebbers van te luieren, XI. 808.
- Narfes*, III. 475, 476: X. 247.
- Narycium*, V. 101.
- Nasfau* (Anna van), trouwt met Joan Wolfert van Brederode, III. 28: byzonderheden, haar betreffende, XII. 176, 177.
- Nasfau* (Hendrik van): Kristiaan Huygens verzelt hem als edelknaap, VII. 9.
- Nasfau* (Jan van), Bischof van Utrecht, III. 387.
- Nasfau* (Jan van), beproeft een aanval op Zeeland, III. 120: die mislukt, 121: gedichten van *V.* daarop, 122—125: herdacht, 131.
- Nasfau* (Joan Maurits van), trekt naar Braziel, III. 281: zijn krigsbedrijven door Van Baerle verhaald, V. 693: zendt wildbraad aan de Magistraat te Amsterdam, VI. 733: gedicht van *V.* daarop, 734: zijn wapenfeit voor Maastricht herdacht, 736: is een liefhebber van planten, 737: door Flinek afgebeeld, 744: vertegenwoordigt den Keurvorst van Brandenburg by de vergadering der Keurvorsten, VII. 619: gedicht van *V.* daarop, 620: zijn wapenfeiten herdacht, 622: en het door hem verrichte als Heermeester der Orde van St. Jan, 623: wat door hem tot verfraaiing van Kleef is verricht, 624: byzonderheden aangaande zijn vroegere krigsbedrijven, 625: komt te Amsterdam ter gelegenheid der feesten, aan den Hertog van Anhalt gegeven, 762 [N. 5]: *V.* verschaft hem een Jaarwensch aan Princes Amelia, 765: hy wordt door Flinek afgebeeld, 776: gedichten van *V.* daarop, 777, 778: Amsterdam vereert hem een marmeren Pallasbeeld, waar *V.* een gedicht op vervaardigt, VIII. 24: *V.* draagt hem zijn „Joannes de Boetgezant” op, X. 5: en spoort hem aan tot bestrijding der Turken, 15: ongeval, hem te Francker overkomen, 459: gedichten daarop, 460, 461.
- Nasfau* (Willem van), Heer van de Lek, Amiraal van Holland, trekt naar Spanje, II. 326, 330: strijdt voor Grol, 608, 613: sneuvelt, 621: gedicht op zijn dood, N. 61, 62.
- Nasfau* (Graaf Willem van), Gouverneur van Heusden, III. 16.
- Natalis Comes*, XI. 288.
- Nau*, V. 441.
- Nauplius*, II. 413.
- Nave* (Jozef van der), boekdrukker, III. 198.
- Nazos*, III. 287.
- Nazireers*: hun verplichtingen, X. 144.
- Nebukadnezar*, I. 738: IV. 441: X. 195.
- Neck* (Van), I. 140, 141: IX. 617.
- Neck* (Jacob van), lid der Kamer „In Liefde Bloeyende”, I. 14: bestuurt een tocht naar de Oost, en wordt Burgemeester, II. 520:

NEC—NIJS.

- het lijk van een oproermaker voor zijn deur gelleept, 579: hy wordt in een paskwil voor „wag-gelnuts” geelcholden, 593.
- Neck* (Nies Pietersz van), huisvrouw van D. J. de Graeff, VII. 711.
- Neck* (Pieter van), lid der Kamer „In Liefde Bloeyende”, I. 14.
- Nederland* (Nieuw), VII. 651.
- Neêrkasfel*, Apostolische Vikaris, is den Jezuieten ongunstig, XI. 244.
- Nehemius*, II. 89.
- Nemusus*, IX. 633: XII. 255.
- Nemeisch* woud, V. 106.
- Nemezis*, III. 492.
- Nemius* (Gaspar), Bischof van Antwerpen, later Aartsbischof van Kamerijk, VI. 101.
- Nemrot* (De), I. 65.
- Neocezarea*, V. 560, 561.
- Neocera*, VI. 587.
- Neoptolemus*, IV. 199.
- Neptunus*, II. 325, 359, 541, 742: X. 658.
- Neptunus Brittannicus*, tytel, aan Karel II gegeven, X. 667: XII. 260.
- Nereus*, II. 177, 202.
- Neri* (Filippus van), slicht de kongregatie der Priesters van het oratorie, VI. 761: byzonderheden, hem betreffende, *ald.*
- Neritus*, II. 275.
- Nero* (Keizer), I. 440, 452, 458, 508, 528, 585: II. 324: IV. 47, 68, 75, 79, 91, 112: IV. 500: IX. 698: X. 214, 219.
- Nero* (Klaudius), VI. 564.
- Nesfus*, IV. 200: X. 15, 88.
- Nestor* — de Koning van Fthie — II. 202, 359, 473: VIII. 135.
- Nestor*, Keurvorst van de Palts, XII. 225.
- Neufville* (Daniël de), zijdewinkelier, X. N. 10.
- Neufville* (David de), trouwt met N. Block, VI. 12.
- Neufville* (Maria de), dochter van David, X. 564: gedicht op een gedenkpenning, haar ver-eerd, *ald.*
- Neyen* (Pater), III. 58: IV. 137.
- Niceforus Callistus*, IV. 554.
- Niccus*, VI. 519.
- Nicia* of *Nizza*, IV. 339,
- Nicippe*, XII. 208.
- Nicolaus Damascenus*, XI. 25.
- Niehuftius* (Bartholdus), Luthersch Predikant, door Marius tot het Pausdom gebracht, VI. 194: byzonderheden, hem betreffende, *ald.*: brief van V. aan hem, *ald.*: door Alexander VII met een jaargeld beschonken en tot Bischof van Myziën, en door den Aartsbischof van Ments tot Wijbischof van Erfurt benoemd, 636.
- Niëllius*, Remonstrantsch predikant, schrijft over een vermisten klagzang van Reael, III. 119: zit op Loevestein gevangen en ontsnapt, *ald.*: klinkdicht, daarop vervaardigd, *ald.*
- Nieukasteel*, door de Parlementsgezinden en Schotten bezet, IV. 390, 393, 394.
- Nieupoort* (Slag by), III. 542.
- Nieuwer-Amstel* (Wapen van), III. N. 22.
- Nifates*, V. 106.
- Nijl*, III. 31.
- Nijs* (Isaak Jan), Thezaurier te

NIK—NUY.

- Amsterdam, VII. 19: De Koning vervaardigt voor hem een schildery, die door *V.* wordt bezongen, 19, 20.
- Nikodemus*, IV. 556.
- Nikolaasz* (Jan), zie *Outgers*.
- Nil volentibus arduum*, kunstgenootschap, door Pels, Dop en anderen opgericht, XI. 93: door Oudaen op geestige wijze doorgehaald, XII. 86, 88.
- Nimes*, IX. 638.
- Nimrot*, III. 573.
- Nimrot* (Noortsehe), Karel Gustaaf zoo genoemd, VII. 47: XII. 94.
- Ninive*, I. 88 [XII. 158]: X. 54.
- Ninus*, I. 558: II. 582.
- Niobe*, III. 150, 493: IV. 265: XI. 548.
- Nireus*, VI. 587.
- Nizus*, V. 59, 86.
- Noach*, II. 31: IV. 611.
- Nobelaar* (Kornelis), Heer van Kabau, X. 488: de steenen galery zijner hofstede stort in, *ald.*: gedicht daarop, 489: de „Zungehin” aan hem opgedragen, 495.
- Noien* (Ernst), vriend van W. de Geest, IV. 18.
- Nolthenius* schrijft tegen het tooneel, IX. 339.
- Nolpe* (Pieter), plaatfnijder, graveert de platen, voorstellende 't ongeval, aan Vorst Joan Maurits overkomen, X. 460: byzonderheden, hem betreffende, N. 8.
- Nomaden*, VIII. 374.
- Nomentum*, VIII. 485.
- Non* (Beyersehe): merkwaardig kunststuk, door haar gewrocht, V. 558: door *V.* bezongen, 559.
- Nomakris*, XI. 355.
- Norica*, XI. 773.
- Noodmunt* te Leyden gellagen, III. 72, 73.
- Nooms* (Peter), Heer van Aarlanderveen, trouwt met B. A. Ram, VI. 745: gedicht van *V.* daarop, 747.
- Noort* (Olivier van), beroemd zeevaarder, I. 140, 141, 776, N. 31.
- Noortdijk* (Dina), haar staatlie door *V.* bezongen, VI. 110: noodigt *V.* en Couvrechef by zich, 186: haar overlijden, 187.
- Noortdijk* (Kornelia) is speelnoot van Agnes Block, VI. 19, 23.
- Noortdijk* (Pieter), faameester, laat zich door Van Diepenbeeck uitschilderen, VI. 187.
- Noofeman*: twee tooneelspelers van dien naam vervullen rollen in de „Gebroeders”, III. 645: een hunner is de schrijver van de klucht van „Lichte Klaartje”, XII. 200.
- Noot* (Anna van der), verloofd aan W. van Nasau, II. 621.
- Nootmans* (S.) bezingt Frederik Hendrik, III. N. 7.
- Norfolk* (Thomas III, Graaf van), V. 442.
- Noricum*, VIII. 249.
- Nubiën*, III. 226, 250.
- Nubiërs*, III. 226.
- Numa Pompilius*, III. 291: IV. 328, 595: V. 315, 587, 777: N. 16: IX. 554.
- Numikus*, VIII. 464.
- Namyden*, VIII. 372.
- Nurfiën*, VIII. 485.
- Nuyts* (Cornelis), koopt een afbeelding van Vondel, XII. 148.

NYB—OLY.

Nyborg, stad op 't eiland Funen, door De Ruyter bemachtigd, VII. 746.

Nyenbeke (Joost Willem van) trouwt met S. van den Vondel, I. 316.

Nyenrode (Petrus), Gedeputeerde ter Synode, II. 693.

Nymfidius Sabinus, IX. 708.

Nyfa, V. 271.

Nyze, XI. 410.

O.

Oates, II. 395.

Oaxes, V. 39: VIII. 143.

Obbesz of Obbisfen (Nittert), diaken en leeraar by de Doopsgezinden, I. 316: schrijft, onder den naam van Nikodemus van Uitgeest, een „Raegbezem” tegen Lubbert Gerritsz en Hans de Rys, XII. 173.

Ochus, V. 266.

Ockenburg, hofstede van Westerbaven, V. 519.

Oder (de), III. 127.

Oetgens van Waveren (Antoni), Burgemeester, wordt in een paskwil beschuldigd van Remonstrantsgezindheid, II. 593: zijn lof, 594.

Oem (Johannes Simon), in 't zelfde graf als V. begraven, XII. 70.

Offervinders, by de Romeinen doorgaans uit Hetruriën herkomstig, XI. 804.

Ojens (Abraham), rechtsgeleerde, bezingt H. Meurs, III. 160: door V. beantwoord, 161.

Oknus, V. 347.

Oktavia, I. 458.

Oktavius, I. 510.

Oldenbarneveldt (Joan van), 's Lands Advokaat, drijft het

Twaalfjarig Bestand door, I. 26: onderscheidt en begunstigt Reael, II. 114: na den dood van Maurits bezongen, 313: gedichten en toespelingen op hem, 314, 316, 323, 324, 359, 369, 371, 373, 375, 431, 435, 487, 515, 723: of V. de maker geweest is der byschriften op de steenen beelden in den gevel zijner woning, N. 21, 22: anagram op hem, 23: zinspeling op hem, III. 23: hy wordt voorgesteld in een plaat voor den „Zegefang op den Bosch”, 26: herdacht, 65: gedicht op het jaargetijde zijns doods, 116: of dit aan een elegie van Reael is ontleend, 119: gezegde van hem, V. 425: herdacht VI. 82: VII. 613.

Oldenzaal, II. 605: III. 10.

Olenius, XI. 622.

Oli (Johannes) is getuige by Vondels testamenten, IX. 144: X. 593.

Oli (Johannes Valck), notaris te Amsterdam, stelt Vondels testamenten op, IX. 144: X. 593: ook dat van Anna van den Vondel, XII. 61.

Olijfboom brengt traag vruchten voort, VIII. 211.

Olympia, XII. 170.

OLY—OUD.

- Olympias*, IX. 427.
- Omfule*, IV. 201, 203: XII. 208.
- Omole*, V. 293.
- Oostende*, I. 141.
- Oosterwijk* (V. ab), vaerzen van hem opgenomen in 't „Verheerlijkt Nederland”, XI. N. 6.
- Oostindiën* in Vondels „Virgilius” genoemd, doch verkeerd, V. 77, 93.
- Opalinski* (Kristoffel), trouwt uit naam des Konings van Polen met Louise Maria, IV. 749, 754.
- Opis*, VIII. 612.
- Opmeer* (Aaltje), moeder van Jan Vos, IV. 114.
- Opmeer* (M^r. Pieter), Schepen en Raad, in een paskwil van Remonstrantsgezindheid beschuldigd, II. 593.
- Orakel* te Delft: wanneer het gezwegen heeft, IX. 560, XII. 254.
- Oranje* ('t Prinsdom), III. 864.
- Oranje* — de stad — II. 553.
- Oranjeburg* — slot in 't Brandenburgsche — vroeger „Rothus” geheeten, aan Princes Louise geschonken, V. 539: die er een weeshuis sticht, 540.
- Oreades*, I. 372.
- Orestes*, II. 538, 539: IV. 96, 196: VII. 32: X. 605.
- Orfeus*, II. 489: IV. 136: V. 51: VI. 327, 410, X. 186.
- Oricium*, V. 345.
- Orikum*, VI. 497.
- Orion*, V. 152: VI. 492: XI. 552, 734.
- Orithyia*, I. 466: V. 131, 396; XI. 500.
- Orleans* (Gaston van), IV. 133.
- Orontes*, III. 447: XI. 348.
- Orfini*, V. 12.
- Orfini* (Kardinaal) helpt Koningin Kristina inhalen, VII. 2.
- Ornus*, II. 555.
- Os* (Dirk van), Dijkgraaf van de Beemster, woont de bruiloft by van H. de Wolff en A. Block, VI. 23: byschrift op zijn afbeelding, 108.
- Ofimus*, VIII. 580.
- Oskén*, VIII. 486.
- Osman*, II. 556: III. 266: IV. 751.
- Osfa*, II. 273.
- Osfemarkt* vermeld, VI. 684.
- Osfolinski* (Georgius) geleidt Louise Maria naar Polen, IV. 754.
- Ostade* (Adriaan van) zou een afbeelding van *V.* gemaakt hebben, XII. 147.
- Othrys*, V. 293.
- Otto* de Groote, X. 254.
- Oudaen* (Frans), vader van Joachim, IX. 610.
- Oudaen* (Joachim), vervaardigt een treurspel op Johanna Gray, als tegenhanger op Vondels „Maria Stuart”, V. 515: maakt gedichten op Blasius, VII. 783, 784: op een tafel van Van Rijswijk, VIII. 125: regels van hem op Vondels „Klockmuziek”, IX. 238: berichten, hem betreffende, *ald.*: hy bestrijdt Vondels „Bespiegelingen” in een lang gedicht, 610: volgt eerst Cats, later *V.* na, 610, 611: bezingt den zee-slag by Lestoffe, X. 575: verwijt aan Karel II, dat hy zich aan Vondels „Zeepilaer” stoort, XI. 14: zijn oordeel over Vondels „Noah” en de „Medea” van Vos, 18: vaerzen van hem opgenomen in 't „Verheerlijkt Nederlandt”,

OUD—PACH.

- N. 6: hy vervaardigt een graf-schrift op *De Liefde*, XII. 45: en een huwlijksdicht op S. de Flines en A. Block, 50: koelheid tus-schen hem en *V.* gerezen en aan-leiding daartoe, 53: zijn lijkzang op *V.* 85: had aanleg, een voor-treffelijk dichter te worden, 95: wendt voor, in groote intimiteit met *V.* verkeerd te hebben, 102.
- Oude-Man- en Vrouwehuis* vermeld, VI. 681.
- Ouder-Amstel* (Wapen van), III. N. 22.
- Oudleger*, zie *Castra Vetera*.
- Oudshoorn* (Diederik van), III. 382: N. 19.
- Oudshoorn* (Jacob van), IX. 154.
- Oudshoorn* (De Vlaming van), zie *Vlaming* (De).
- Oudshoorn* (Kornelis van), zoon van Dirk, IX. 153, 154: *V.* draagt hem zijn „Samson” op, *ald.*: byzonderheden, hem be-fende, *ald.*
- Oudshoorn* (Willem van), IX. 153, 154.
- Outgers* (Joan Nikolaesz), trouwt met A. Simonsdochter, III. 115 [XII. 183]: klinkdicht van *V.* daarop, 116.
- Outgers* (Nicolaes), getrouwd met A. J. Cloeck, XII. 183.
- Onzeels* (Jacob), predikant, door Marius tot het Roomsche geloof gebracht, III. 624.
- Ovens* (Jurriaan), bekwaam schil-der, maakt een afbeelding van D. van Os, VI. 108: helpt de schilderyen op 't Stadhuis naar de schetsen van Flinck voltooien, IX. 654: maakt het portret van Jacoba Bicker, X. 161: gedicht van *V.* daarop, 162.
- Overbeke* (Adriana van), vaerzen van haar opgenomen in 't „Ver-heerlickt Nederlandt”, XI. N. 6.
- Overlander* (Geertrui), huis-vrouw van C. de Graeff, VI. 712: VIII. 719.
- Overlander Claesz.* (M^r. Volckert), Schepen en Raad, in een paskwil van Remonstrantsgezindheid beschuldigd, II. 598: zijn huis met plundering bedreigd, 596: wordt Burgemeester, 691.
- Ovidius*, II. 204: IV. 158, 376: VI. 46: XII. 81.
- Oxenstierna* (Axel), Rijkskan-felier van Zweden, III. 184: *V.* draagt hem een gedicht op, 185: graf-schrift van *V.* op hem, VI. 373.
- Oxford* (Graaf van), doet met Ju-nius een reis door Holland, V. 3.
- Oziria*, V. 76.

P.

- P.* schrijft een gedicht tegen *V.*: IV. 615: geeft een tweede Deel van Vondels gedichten uit met een scherpe voorrede, V. 541: wie hy kan geweest zijn, 549.
- Paard*: volgens Plinius het eenigste dier buiten den mensch, dat tra-nen van droefheid stort, VIII. 596.
- Pachijn*, VIII. 359: XI. 458.

PAD—PAN.

- Padbrue* (Kornelis Tymensz), muzikant te Haarlem, III. 173: gedicht op hem, 174.
- Padua*: schole der Jezuiten aldaar, VII. 138.
- Paduza*, VIII. 610.
- Paeuw* of *Pauw* (Geslachtlijst van), IV. 29.
- Paeuw* (Graftede van 't geslacht), IV. 84.
- Paeuw* (Adriaen), Pensionaris te Amsterdam, II. 521: zoekt Burgemeesteren te beduiden, dat zy V. den Fiskaal overleveren, *ald.*: is Heer van Heemstede, IV. 33.
- Paeuw* (Anna Kristina), vrouw van Sohier de Vermandois, IV. 120.
- Paeuw* (Janneken), getrouwd met J. Hooft, V. N. 8.
- Paeuw* (Kornelia), dochter van Michiel, trouwt met A. van Lokhorst, IV. 30: gedicht daarop, 32.
- Paeuw* (Michiel) is getrouwd met Hillegonda Spieghel, III. 289: IV. 30.
- Paeuw* (Reinier), Adriaensz, Burgemeester te Amsterdam, en voorzitter der Rechtbank over Oldenbarneveldt, wordt in den „Palamedes” doorgestreekt, II. 359, 516: ook in 't lied van de „Rommelpot”, 591: in een paskwil onder de „vromen” gesteld, 594: nogmaals door V. gehegeld, 630: III. 86.
- Paeuw* (D') te Alkmaar, wordt door Hooft op een poëtischen maaltijd genoodigd, II. 209.
- Pafos*, II. 535.
- Pagaze*, XI. 696.
- Pakones*, VI. 495.
- Paktolus*, I. 355.
- Pakuwius*, I. 144.
- Palamedes*, II. 337.
- Palefatus*, II. 337.
- Palefestus* van Abydos, XI. 25.
- Palemon*, IV. 255: X. 616: XI. 430.
- Palemon*, X. 600: lees *Polemon*.
- Paleologus*, I. 462.
- Pales*, III. 272: V. 54, 105: VIII. 243.
- Palestrino* (Kardinaal), helpt Koningin Kristina inhalen, VII. 2.
- Palice*, VIII. 544.
- Palladium*, IV. 69: VII. 647.
- Palladius*, V. 487.
- Pallas* — de godin — IV. 407: VI. 757: VII. 645.
- Pallas* — de zoon van Pandion — XI. 527.
- Pallatium*, VIII. 493.
- Pallene*, V. 129: XI. 796.
- Palts* (De) aan Keurvorst Frederik ontweeldigd, II. 308.
- Palts* (Keurvorsten van de), prijzen met klasieke namen, V. 537: XII. 225.
- Paltsgraaf* (De) maakt aanspraak op Kleef, V. 533.
- Pamfilius*, zie *Innocent X.*
- Pampelone*, VI. 761.
- Pan*, II. 156: V. 115, 596, 637: VIII. 191: IX. 449.
- Panacee*, V. 404.
- Paneras* (Gerbrand) legt den eersten steen van 't nieuwe Stadhuis te Amsterdam, V. 775: gedicht, hem toegezongen, 777.
- Paneras* (Gerbrand Janszoon), Oud-Schepen en Raad, ontfangt Maria de Medicis, III. 445.
- Paneras* (Gerbrand Nikolaesz): het nieuwe Stadhuis te Amsterdam

PAN—PAU.

- onder zijn burgemeesterschap ge-
sticht, V. 775: sterft, VI. 31:
gedicht op zijn overlijden, 32.
- Pancras* (Gysbert), VI. 81.
- Pancras* (Michiel), onderteekent,
als Schepen, Vondels akte van
borgtocht, VII. 632.
- Pandarus*, V. 238.
- Pandion*, XI. 490.
- Pandora*, IV. 19: VII. 57: X,
114.
- Panetius*, VI. 437.
- Panfili* (Kardinaal), helpt Konin-
gin Kristina inhalen, VII. 2.
- Pangeesch gebergte*, V. 131.
- Pantagies*, VIII. 359.
- Panthalus* (S^{t.}), III. 562.
- Panthers* zijn welriekende, I. 367.
- Panthus*, IV. 79.
- Panope*, V. 87.
- Papenbroch*, III. 545: lees hier
Papenbroeck, XII. 793.
- Papenbroeck* (Anna van), sterft,
VI. 182.
- Papenbroeck* (Alida van) trouwt
met G. Hooft, XI. 269.
- Papenbroeck* (Gerrit van), Re-
gent van het Tuchtuis, VI. 178.
- Papenbroeck* (Joan van), sterft,
VI. 182.
- Papenbroeck* (Johannes van),
trouwt met M. Koeck, VI. 178
[XII. 239]: gedicht daarop, 180.
- Papenbroeck* (Marten van), Ant-
werpenaar, zet zich te Amster-
dam neder, XII. 239.
- Papenbroeck* (Pieter Martensz
van), trouwt met W. de Graeff,
XII. 239.
- Papias*, IV. 647.
- Papier* (Fransch) belast, VI. 617.
- Papirius Cursor*, I. 438.
- Pappenheim* (Graaf van) plun-
dert Maagdeburg, III. 125: poogt
vergeefs Maastricht te ontzetten,
152: zijn dood, en grafteekent,
door V. op hem gemaakt, 865.
- Paris*, II. 202, 276: III. 130: IV.
180, 197, 234, 236: V. 210, 604:
VI. 414, 488: VII. 763: X. 565.
- Parken* (de), II. 662.
- Parlement* (Engelsch) oneenig met
Karel I, IV. 109, 146: schaft de
bestaande Kerkverordening af,
387: werft troepen, *ald.*: wordt
door de Schotten bygestaan, 391:
maakt 's Konings lijfwacht tot
de zijne, VI. 162.
- Parlement* (Schotsch) vernieuwt het
Covenant in 's Konings tegen-
woordigheid, IV. 387: zet Karel
I af, VI. 1: vaardigt Dorellaar af
naar den Haag, 7.
- Parnas*, II. 532, 760: V. 57, 346,
692: X. 651.
- Parnas* (Hollandsche), uitgegeven
door Lescailje, IX. 143.
- Parnasheilig*: tytel, dien V. aan
Virgilius geeft, V. 19.
- Parrhufius*, VI. 552.
- Parthen*, VI. 565.
- Parthenius*, V. 72: XI. 289.
- Parthenope*, I. 150: II. 180, 555,
658: V. 134.
- Parthenopeus*, XI. 151.
- Patare*, XI. 323.
- Pater noster* van Xaverius, door
Maria de Medicis aan de Jezuie-
ten vermaakt, IV. 363: gedicht
daarop, 364.
- Patroklos*, II. 258: IV. 161.
- Paulus* — de apostel — III. 211:
IV. 41, 46, 47, 91, 103—108:
282, 500, 547, 563, 578, 593, 611:
V. 767: VI. 52, 65, 66: X. 214.
- Paulus* van Samosate, V. 561.

PAU—PER.

- Paulus* (Lucius), VI. [411](#).
Pauw, zie *Paeuw*.
Pausanias — de zoon van Ceras-
tus — X. [117](#).
Pazifaë, IV. [205](#): V. [58](#).
Peon of *Peon*, V. [404](#): VIII. [681](#):
XI. [325](#).
Pegazus, I. [33](#): II. [255](#): VI. [433](#):
IX. [220](#): X. [22](#), [463](#).
Pekelharing, naam, die hier te lande
vroeger aan den Hansworst ge-
geven werd, IX. [335](#).
Pelagia (S^{te}), IV. [348](#).
Pelagius, VI. [196](#).
Pelasgus, IV. [225](#).
Peleaan (de) — Achilles — I. [33](#),
[687](#): II. [367](#), [459](#).
Pélégryn (Abt), VIII. [81](#).
Pelethroniën, XI. [698](#).
Pelias, VI. [186](#), [213](#), [216](#).
Pelion, II. [273](#): IV. [401](#).
Pella, XI. [692](#).
Pellikaan, zinnebeeld van Kristus,
IV. [534](#).
Peloponnesus, II. [383](#).
Pelops, III. [504](#), [539](#): IV. [198](#):
XI. [490](#).
Pelora, XI. [458](#).
Pels (Andries), dichter te Amster-
dam: zijn oordeel over Nikolaes
van Campen, III. [319](#): keurt het
brengen van heilige zaken op
het tooneel af, VI. [340](#): geeft
een treurspel uit op Dido's dood,
XI. [86](#): dat V. met een byschrift
vereert, [87](#): richt met Dop en
anderen een kunstgenootschap
op, [87](#), [88](#): waaruit dat van *Nil*
volentibus arduum ontstaat, [93](#).
Penates, I. [667](#), B.
Pene, I. [364](#).
Penelope, IV. [161](#).
Peneus, II. N. [10](#): III. [169](#): VII.
[659](#).
Penn, Britsch zeevoogd, VI. [157](#).
Pentagoule, Prins van Makas-
sar, door Bewindhebbers der
O. I. Maatschappij met een ko-
peren aardkloot beschenken, V.
[562](#): gedicht van V. daarop, [563](#).
Pentheus, IV. [135](#): V. [217](#): VI.
[418](#): V. [11](#), [33](#), [92](#).
Penthezilea, I. [178](#): II. [238](#), [249](#),
[267](#): III. [551](#): IV. [273](#): VIII. [3](#).
Peon of *Peon*, V. [404](#), VIII. [681](#):
XI. [325](#).
Peoniën, XI. [456](#).
Peparethus, II. [274](#).
Pepijn, IV. [119](#).
Peredens, III. [475](#).
Peregrinus Amstelius, zie *Teylingen*
(A. v.).
Pergamum, II. [238](#), [244](#).
Perillus, I. [207](#): XII. [159](#).
Permesfus, V. [58](#).
Perrhebea, XI. [689](#).
Pers (David), regent van den
Schouwburg, X. [350](#).
Pers (Dirck Pietersz), boekdruk-
ker en dichter, geeft den „Gulden
Winckel” uit, I. [144](#): sonnet, door
hem vervaardigd, [151](#): of het
gedichtje achter de „Vaderen”
zijn werk is, [338](#): noopt V. tot
het schrijven van de „Warande
der Dieren”, [388](#): byzonderhe-
den, hem betreffende, N. [32](#), [33](#),
[36](#), [55](#): heeft goed debiet van
zijn werken, II. [655](#): zijn bla-
zoen, *ald.* [XII. [174](#)]: twee by-
schriften van V. op hem, [655](#),
[656](#): herdacht, N. [66](#): IV. [417](#):
geeft een werk van Ripa uit,
VI. [48](#).
Perjen, IV. [610](#).
Perseus, VI. [143](#): IX. [220](#): X. [463](#),
[579](#): XI. [454](#).

PER—PLA.

- Perjeus* (Hengst van), zie *Pegazus*.
- Perfijn* (Claes) maakt een plaat naar het portret van Hooft door Sandrart, XII. 203.
- Perfijn* (Claes), III. [410](#).
- Perfijn* (Floris), III. [416](#).
- Perfijn* (Jan), III. [413](#), N. [20](#).
- Personaadje* (Zinnebeeldige), zie *Zinnebeelden*.
- Peru*, II. [306](#).
- Pelfe*, XI. [417](#).
- Pesthuis* of *Buiten-gasthuis*, VI. [684](#).
- Petrarcha*, IX. [649](#).
- Petrejus* (Theodorus), I. N. [36](#).
Zie *Pers* (D. S.).
- Petrus* — de Apostel — III. [211](#):
IV. [41](#), [46](#), [47](#), [91](#), [92](#), 103—
[108](#), [547](#), [563](#): X. [176](#).
- Petus Thrazeu*, I. [452](#).
NB. Ziet de woorden met Ph
beginnende op F.
- Picard* (Hemond), IV. [606](#).
- Pieriden*, XI. [475](#).
- Pierfon* (Christiaan), plaatst een
gedicht voor het Kabinet van
Statuen van De Geest, XII. 204.
- Pierfon* (Paulus), tooneelspeler,
vervult de rol van Benajas in
de „Gebroeders, III. [645](#).
- Pieterfen* (Egbert), lid der Ka-
mer „In Liefde Bloeyende”, I. [14](#).
- Pieterfen* (Reynst), lid der Ka-
mer „In Liefde Bloeyende”, I. [14](#).
- Pieters* (Claes), Schepen te Am-
sterdam, V. [1](#), N. [15](#).
- Pietersz* (Direk), zie *Pers* (D. [P.](#)).
- Pietersz* (Jan), boekdrukker te
’s Gravenhage, VIII. N. [3](#).
- Pietersz* (Jan), beeldhouwer,
richt een berijmd vertoog tegen
Vondels „Adam in Ballingschap”,
X. [457](#).
- Pijnboomen*, aan Pan geheiligd,
V. [61](#).
- Pikumnus*, V. [344](#): VIII. [522](#).
- Pilaren* geven Karel II aanleiding,
aan de Staten den oorlog te ver-
klaren, XI. [14](#). Zie *Zeepilaar*.
- Pilatus*, IV. [529](#): X. [103](#).
- Pilumnus*, V. [344](#): VIII. [522](#).
- Pinarus*, VIII. [501](#).
- Pinas* (Jan), voorganger van Rem-
brandt, III. 730.
- Pindarus*, III. [283](#).
- Pindus*, II. [532](#).
- Pinette*, predikant te Amiens,
zendt aan de weduwe van J. W.
van Brederode berichten in, be-
treffende de ziekte en den dood
van haar zoon, XII. [178](#).
- Pinfen* van der Aa, Overste;
zijn vertelling, II. [515](#): helpt den
Bosch nemen, III. [16](#).
- Pirithoüs*, IV. [158](#), [250](#): VI. [492](#).
- Pifo* (L.), VI. [598](#).
- Pifo* (Willem), lijfarts van Graaf
Joan Maurits, vergezelt hem naar
Brazil, III. [281](#): *V.* zingt hem
een afkeidsdicht toe, *ald.*: is
Inspekteur van het *collegium me-
dicum*, [282](#).
- Pitheus*, III. 807; XII. 200.
- Pithea*, XI. 794.
- Pius I* (Paus), IV. [533](#).
- Piza*, II. [274](#) [XII. [170](#)]; VII. [45](#).
- Pize*, V. [110](#).
- Pizo*, I. [446](#): III. [283](#).
- P. L. beteekenende *Pro Libertate*,
motto, door *V.* gebezigd, II. [525](#):
VI. N. [2](#).
- Plancius (Jacobus), bezingt Fre-
derik Hendrik, III. N. [6](#).
- Plato*, I. [391](#): IV. [38](#): IX. [507](#).
- Plautus*, VI. [600](#): XI. [268](#).

PLE—POL.

Plehelmsus, geloofsverkondiger, VI. 28.

Pleiaden, V. 79: XI. 719.

Plemp (Cornelis Gysbertsz): zijn afkomst en geboorte, II. 159: vriend van Hooft, *ald.*: geleerde en Latijnsch dichter, *ald.*: maakt een lijk- en graf dicht op W. v. v. d. Vondel, 661: bezingt de musch van S. Bartelotti, III. 270: zet zich te Amsterdam neder, trouwt met G. Y. Dobbes, 471 [XII. 193]: en sterft, 471: grafchrift van *V.* op hem, *ald.*: is in de Nieuwe Kerk begraven, V. 423.

Plemp (Gysbert), zoon van Cornelis, advocaat te Amsterdam, neemt de belangen van Hooft te Brusfel waar, IV. 419: staat die der Roomsgezinden in Gooiland voor, *ald.*: wordt door A. van den Vondel by substitutie tot erfgenaam aangesteld, XII. 61: bezoekt *V.* in diens ouderdom, 63.

Plemp (Vopiscus Fortunatus), geneesheer te Amsterdam, wordt Hoogleeraar te Leuven en zet Cabrools „Ontleding des menschelijken lichaams” over, III. 472: gedicht van *V.* daarop, 473: XII. 193.

Plemp (P.), bezingt Vondels „Jesta”, VIII. 79, 80.

Pleuros, II. 269: XI. 189.

Plexippus, XI. 556.

Plinius, VI. 375.

Pluimer (Jan) is directeur van den schouwburg, VII. 116: geeft een voorſpel uit op de „Bataviſche Gebroeders”, IV. N. 11: begunftigt Antonides, XII. 39: verſje van hem op een aankoop, door C. Nuyts gedaan, 148.

Plutarchus, VI. 691.

Pluto, V. 251: VIII. 385: XI. 164.

Pluvier (Kornelia), is zeer bedreven in zang- en ſchrijfkunst, X. 160: trouwt met W. Kalf en wordt door *P.* bezongen, *ald.*

Po, III. 588.

Poelenburgh (Willem van) is getuige by Vondels testament, IX. 144.

Poitiers, IX. 631.

Polanen (Jan van Waſſenaar, Heer van), III. 382.

Polemon, X. 600: XII. 258.

Polen ſluit een verdrag met Zweden, dat door *V.* bezongen wordt, III. 265.

Politiarius (Angelus): byzonderheden, hem betreffende, II. 201: *V.* vertaalt zijn lijkklacht op Ovidius, 240.

Poll (Van de), ſpelling van dien naam, IV. 747.

Poll (Harmen Gysbertsz van de), Oud-Schepen, haalt Bas over ten gunſte van *V.*, II. 521: door *V.* geroemd, 671: neemt weder zitting als Schepen en begunftigt de Remonſtranten, III. 38, 39: wordt verzorger der Doorluchtige Schole te Amsterdam, 135: *V.* draagt hem een gedicht op, *ald.*: zijn zoon Jan trouwt, 294: hy, zijn zoon, kleinzoon en achterkleinzoon zitten te zamen 150 jaren in 't bewind, 299: gedichten op zijn overlijden, IV. 747, 749: is weesmeester geweest, 748.

Poll (Jan van de), zoon van Harmen, III. 294: gedicht op zijn huwlijk met D. van Gerwen, *ald.*: zijn verdere lotgevallen, 299: byſchriften op zijn afbeelding, 300: N. 11: is Burgemeester by

POL—PRI.

- de inwijding van 't Stadhuis, VI. 662: op een gedenkpenning genoemd, 705.
- Pollio* (Afinius), III. 299: V. 18: VI. 450.
- Pollux*, IV. 45, 185: XI. 556, 559.
- Polsbroek*: stichting der kerk aldaar, waarby de zilveren truffel gebezigd wordt, die gediend heeft by het leggen van den eersten steen van 't nieuwe Stadhuis te Amsterdam, V. 781.
- Polus*, III. 487.
- Polyander*, Hoogleeraar te Leyden, II. 692.
- Polybius*, VI. 720.
- Polydektes*, XI. 454.
- Polydemos*, XI. 448.
- Polyfemus*, V. 656.
- Polykarpus*, IV. 554.
- Polynices*, III. 514: XI. 130, 161.
- Polytes*, IX. 503.
- Polyxena*, II. 254, 280, 288.
- Pomona*, III. 454: XI. 770.
- Pompe*, (Michiel). ridder, enz., trouwt met Adriana de Beveren, III. 302: *V.* bezingt hun huwelijk, 303: zijn verdere lotgevallen, 304.
- Pompejus* de Groote, I. 518: III. 320, 335: IV. 374: X. 29.
- Pompejus* (Sextus), VI. 578.
- Pontanus* (Jacobus), geleerde Jezuïet, schrijft fraaie noten op de „Herfcheppingen”, XI. 292.
- Pontifex Maximus*, IV. 68.
- Pool* (G.) vervaardigt een gedenkpenning op de stichting van 't Stadhuis, VI. 705.
- Poppe* (Elizabeth), moeder van Jacoba van der Wiele, X. 155.
- Poppea Sabina*, I. 458.
- Poppius* (Everhardus), door Cloppenburg aangevallen, X. 592.
- Populier*: kranen van zijn bladeren gevlochten voor de winnaars by de spelen ter eere van de afgestorvenen, VIII. 394.
- Populonia*, VIII. 562.
- Porcia*, III. 293.
- Porfyrius*, XI. 289.
- Porto-longo*, VI. 146.
- Portuin* of *Portumnus*, V. 232: XI. 430.
- Postkoerier*: in de dagen van *V.* als het ideaal van snelheid beschouwd, 577.
- Pot* (Hendrik), schilder te Amsterdam, X. 160.
- Potifar*, III. 809, 811, 847, 859.
- Potitius*, VIII. 501.
- Potnië*, V. 112.
- Pozidonius*, VI. 720.
- Praag*, III. 128.
- Praetorius* (Jacob) of *Schultz*, organist, leerling van Swelinck, II. 161: eert hem als zijn vader, 162.
- Praxiteles*, VI. 389.
- Predestinatie*, verkeerd door *V.* voorgesteld, II. 405.
- Predikanten* varen uit tegen Vondels „Lucifer”, VI. 315.
- Preneste*, VIII. 483.
- Presbyters*, IV. 654.
- Pretus*, V. 58: VI. 498: XI. 795.
- Priamus*, II. 238, 240, 252, 359: III. 130: IV. 235.
- Priapus*, V. 123.
- Priesters*: hoe men zich in Vondels dagen die niet voorstelde dan gemysterd en getulband, VIII. 448.
- Prince*, een woord, boven het slot-

PRI—PYR.

- koeplet van alle Rederijkers-
 gedichten voorkomende, I. N.
 5, 6.
- Princenhof*, II. 668: VI. 681: IX.
 222.
- Princes* van Engeland woont een
 voorstelling by van den „Sofom-
 pancas”, III. 213.
- Princesfetuin* te 's Gravenhage, II.
 539.
- Prinsgezinden* zijn op de hand van
 Karel I, IV. 420.
- Privernum*, V. 381.
- Privilegie* der Staten, op geen vroe-
 ger werk van *V.* gegeven dan op
 den „Virgilius in proza”, V. 10.
- Prochyte*, V. 337: XI. 752.
- Procyon*, IV. 167: VI. 535.
- Profeeten* (De XII), II. 87.
- Progne*. Zie *Prokne*.
- Prokne*, III. 493 [XII. 193]: IV.
 232: V. 121.
- Prokris*, V. 262.
- Prokrustes*, II. 752, IV. 167, XI.
 524.
- Prokuleius*, VI. 452.
- Proloog*, zie *Voorrede*.
- Prometheus*, I. 161: IV. 19, 134:
 V. 57: VII. 20: X. 162, 295.
- Propercius*, V. 20.
- Protestanten*, onder 't beeld van die
 van Kapernaum voorgefeld, IV.
 489, 506, 549: onder dat van
 Elis zonen, 593, 597: waarom
V. hem in zijn „Heerlijkheit
 der Kereke” met vrede laat, X.
 255, 256 — behoudens een zijde-
 lingschen floot, 257.
- Proteus*, I. 523: II. 177: V. 374:
 IX. 486: X. 241.
- Protezilaüs*, IV. 219.
- Prozerpina*, IV. 271, 290: V. 257,
 261: XI. 470: VIII. 198: XI.
 133.
- Prudenter*: motto, waaronder een
 gedicht op Maria Stuart uitkomt,
 waarschijnlijk van *V.* zelf, V.
 501.
- Pryn* (William) schrijft tegen het
 tooneel, IX. 339, 365.
- Psalmen* van David, door *V.* ver-
 taald, VII. 142.
- Pijptijche* wijnen, V. 93.
- Ptolemeus*, Koning van Egypte, I.
 4, 6, 8, 514: IV. 330, 374, 406:
 IX. 556.
- Ptolemeus*, Koning van Cyprus, I.
 455.
- Ptolomeus*, de sterrekundige, IX.
 402, 405, XII.
- Ptolomeus* (?), V. 45.
- Puriteinen*, door Karel I vervolgd,
 IV. 109: door *V.* met de Zeloten
 vergeleken, 392: „uitgepuurden”
 geheeten, 393: ook „bronzui-
 ver”, 395: door de Staatsgezin-
 den van hier gesteund, 910: her-
 dacht, V. 443.
- Puteole*, V. 21.
- Patten* (Nikolaas van), III. 340.
 365.
- Puy* (Raimond du), X. 7.
- P. V. K.* beteekenende „Palame-
 des van Keulen”, motto van *V.*
 II. 525.
- Pygmalion* — Koning van Tyrus —
 IV. 193, VIII. 289.
- Pygmeën*, XI. 478.
- Pylades*, III. 539: IV. 96.
- Pylos*, II. 271: XI. 366.
- Pym*, een Parlementsgezinde, door
V. gehokeld, IV. 394.
- Pyrakmon*, VIII. 507.
- Pyrgum*, V. 347.

PYR—RAB.

- Pyros, XII. 253.
Pyrrheus, XII. 61: XII. 243.
Pyrrha, II. 280: V. 57.
Pyrrhus, II. 280, 282: IV. 196, 197.
Pythagoras, VI. 434: XI. 785, 786, 789, 799, 800.
Pythijche spelen, III. 504, 539.
Python, II. 538: III. 9: X. 313.
Pythonisfe, VI. 66.

Q.

- Q. (G. J.), bezingt Frederik Hendrik, III. N. 7.
Quarente, X. 25.
Quekels (Catharina), huisvrouw van C. van Campen, XII.
Quellin (Arthur), beroemd beeldhouwer, vervaardigt een afbeelding van Coppenol, V. 519: van Lojola, VI. 140: versiert het Stadhuis, 690: bijzonderheden, hem betreffende, 722: byschrift op zijn afbeelding, 723: vervaardigt een borstbeeld van Joan Huydecoper, 724, 725: het beeldwerk voor 't Zeemagazijn, VII. 638. het borstbeeld van Tulp, 723: en een Pallasbeeld voor Joan Maurits, VIII. 95.
Questiers (David), broeder van Katharina, VII. 655.
Questiers (Katharina), kunstige teekenares, boetseerster, dichteres, enz., VII. 654: gedichten van Vos en Huygens in haar stamboek, *ald.*: [en van Vondel, XII. 244]: verjaardicht van haar aan F. D. *ald.*: door V. bezongen, 656, 657: sterft en wordt door V. met een grafchrift vereerd, XI. 252.
Quinault, Fransch schrijver: zijn treurspel van Agrippa door Dop vertaald, XI. 88.
Quinctilianus, I. 144.
Quinctilius, VI. 609.
Quintija (S'), III. 280.
Quirinus, V. 106.
Quirijners, IV. 79.
Quitingh (Direk Jansz), zwager van Crombalek, VI. N. 13.

R.

- R. (J.), vaerzen van hem, opgenomen in 't „Verheerlijkt Nederlandt”, XI. N. 6.
Rabenhaupt (Karel van), verdedigt Groningen, XII. 36: punt-dicht van V. op zijn naam, 38.
Rabus (Pieter), Praeceptor te Rotterdam, IX. N. 5: geeft een gedicht uit op Vondels „Bespiegelingen”, 6: en een lijd-dicht op V., XII. 105: oordeel daarover, 106.

RAB—REA.

Rabus (Willem), zoon van Pieter, vervaardigt op veertienjarigen leeftijd een gedicht op Vondels „Bespiegelingen”, IX. N. 8.

Raba (Martinus de), X. 502.

Radbout, IV. 130.

Raep (Adriaen Pietersz), Schepen, II. 520: in een paskwil voor „waggelmuts” gehouden, 593.

Raep (Pieter Adriaensz), Trezorier van Amsterdam, slijcht het hofje, dat zijn naam draagt, II. 596, V. 774: gedicht van V. daarop, *ald.*

Raephorst (D^r. Matthijs), Schepen en Raad, in een paskwil onder de „vromen” gesteld, II. 593.

Rafael, de Aartsengel, VI. 219, 270: X. 135.

Rafael d'Urbino, V. 527.

Rafelengius, II. 292.

Rakou, zetel der Socinianen, IV. 616.

Ram (Adriaan), Heer van Schalekwijk, N. 31.

Ram van Schalekwijk (Beatrix Adriana), trouwt met P. Nooms, VI. 745, 746: gedicht van V. daarop, 747: onderzoekt, wiens dochter zy was, N. 38.

Randenbrouck, hofstede van J. van Campen, VII. 613: door hem herbouwd, 616.

Rasphuis te Amsterdam: jonge losbollen daar voorheen in de kost beheerd, IX. 325.

Raspijn, naam door V. aan den tuchttheer gegeven, VI. 727.

Ravalliac (François) vermoordt Hendrik IV., I. 27, 32, N. 14.

Ravesteyn (Nikolaas van), boekdrukker te Amsterdam, IV. 633: V. N. 8: VI. 146: N. 14, 15.

Raye (Jean), een Franselman, zet zich te Amsterdam neder, XII. 248.

Raye (Katharina), dochter van Jean, trouwt met C. Backer, VIII. 98: gedicht van V. daarop, *ald.*: XII. 248.

Raye (Maria), vrouw van H. Coymans, IV. 120.

Rea, een boschnymf, VIII. 482.

Rea Sylvia, VI. 489: VIII. 482.

Reael (D^r. Jacob), Schepen en Raad, in een paskwil van Remonstrantsgezindheid beschuldigd, II. 593, 595.

Reael (Laurens): zijn afkomst en geboorte, II. 113: studeert te Leyden, *ald.*: vindt in Arminius een leidsman, 114: beoefent de dichtkunst, *ald.*: wordt een boezemvriend van Hooft, *ald.*: door Oldenbarneveldt beschermd, *ald.*: naar de Oost gezonden, 115: zijn diensten aldaar, *ald.*: wordt Geverneur Generaal, *ald.*: keert naar Amsterdam terug, *ald.*: leeft ambteloos, 157: geeft werken uit en houdt, met V. en anderen, byeenkomsten tot opbouw der taal, 158: het „Lof der Zeevaart”, hem toegezongen, 168: vertaalt met Hooft de „Troas” in proza, 230: bekeldichten van hem, op Vondels naam gesteld, 296 [XII. 63]: zijn kluchtig gedicht op de predestinatie, 327: gaat als Vice-Amiraal, tegen Spanje uit, 330, 556: brief van hem aan Huygens, N. 26: zijn grafscrift op den Heer van de Lek, *ald.*: wordt bewindhebber van de O. I. Kompagnie, II. 565: gaat als Gezant naar Londen, *ald.*: wordt

REA—REM.

- door Karel I in den adelftand verheven, *ald.*: gedicht daarop, 566: gaat als gezant naar Denemarken, 674: byschrift van *V.* op zijn afbeelding. 675: hy slaagt niet in zijn zending, en lijdt schipbreuk, *ald.*: wordt gevangen genomen en naar Weenen opgezonden, 676: ontslagen, III. 1: vreugde over zijn terugkomst, 2: trouwt met S. de Moor, *ald.*: leeft afgezonderd, 3: elegie, door hem op Oldenbarneveldt gemaakt en verloren geraakt, 119: zijn verdere lotgevallen, 300: wordt tot Luit. Amiraal van Holland voorgedragen, 301: sterft, *ald.*: brief van hem aan Uyt-ten-Boogaert, III. N. 12: is in de Westerkerk begraven, V. 423.
- Reael (Laurens Jacob), lid der Kamer „In Liefde Bloeyende”, I. 14: verhuist van Dantzig naar Amsterdam, II. 113: leent geld aan Willem I, *ald.*: is Kolonel der Schutterij, *ald.*
- Reael (Pieter), Burgerhopman, ontfangt Maria de Medicis, III. 445.
- Rebolledo (Don Bernardino de), gezant van Spanje aan 't Hof van Denemarken, en letterkundige, VII. 608: gedicht van *V.* aan hem, 609.
- Rechab, VII. 677.
- Rechteren (Aaltje van) trouwt met Justus van den Vondel, XII. 57.
- Rederijkers verfranschen het Nederduitsch, I. 126: hun spel door de Synoden van Amsterdam en Edam ongeoorloofd verklaard, IV. 365.
- Rederijkers (Kamers van): werken daarover, I, 12: te Amsterdam in gunst, 13: verdwijnen op eene na, *ald.* Zie verder op *Kamer*.
- Reede (Godart Adriaan van), heer van Amerongen-Ginckel, enz., met Van Beuningen en Van Vierssen naar Koppenhagen gezonden, VII. 589: byzonderheden, hem betreffende, 589, 590, 591, 592: te gast genoodigd by Gamarra, 633: naar Spanje afgevaardigd, VIII. 17: *V.* zingt hem een gedicht toe by zijn vertrek, *ald.*
- Regenjaar: 't jaar 1648 als zoodanig bekend, V. 26, 28.
- Regenten van den Schouwborg: niet altijd lieden, die met kennis over tooneelzaken kunnen oordeelen, X. 350, 351: de „Adam in Balingsehap” hun opgedragen, 357.
- Regio — de stad — I. 565.
- Regulus, VI. 494: VIII. 455.
- Rehabeam, IV. 599, 306.
- Rei (De) bestond ten tijde van Efehylus uit vijftig personen, VIII. 16.
- Reinaert de Vos, II. 627.
- Reinout voor „Rein-uit”, IV. 23: XII. 204.
- Rembrandt van Rijn: waarom *V.* hem maar eenmaal noemt, III. 170: vervaardigt een afbeelding van Coppenol, V. 519: zijn portret van Anna Wymers door *V.* bezongen, V. 770: woonde vermoedelijk 't S^t. Lukasfeest niet by, VI. 383: was by zijn leven niet in trek, VII. 16: maakt een afbeelding van Lutma, XI. 256.
- Remonstranten, door Frederik Hendrik begunstigd, 298: de vervolging tegen hen vermindert, 577: hun vergaderingen te Amsterdam door de Magistraat oogluikend toegelaten, *ald.*: doch

REU—RIJC.

- door 't gepeupel verstoord, 578: de plakkaten tegen hen door de Staten vernieuwd, 664: Amsterdam kant zich hier tegen, *ald.*: zy vergaderen meer openlijk op de Lastandje, wat aanleiding geeft tot nieuwe samenscholingen, *ald.*: een rekest tegen hen ingediend, *ald.*: zy verzoeken van de Staten vrije oefening van godsdienst, die hun geweigerd wordt, 690: verwerven meer vrijheid te Amsterdam, III. 38: koopen een huis aldaar, dat zy tot bedehuis inrigten, *ald.*: het nieuwe gebouw ingewijd, 85: gedichten daarop, 86, 91, 92: zy vinden een wijkplaats in Holstein, VI. 94.
- Reuzen of Titans*, V. 528, 529.
- Revijs* (Jacobus), bezingt Frederik Hendrik, III. N. 7.
- Reygersbergen* (Marie van), vrouw van De Groot: gedicht van *V.* aan haar, III. 145.
- Reygersbergen* (Nikolaas van), Raadsheer in den Hoogen Raad, vriend van Hooft, II. 159: schrijft aan De Groot over den dood van Reael, III. 301.
- Reynst* (Gerard), I. 140; N. 31.
- Reynst* (Hendrik), Raad en Schepen, wordt in een paskwil voor „waggelmuts” gehouden, II. 593.
- Reynst* (Lambert), Schout te Amsterdam, VII. 720: byschrift op hem, en byzonderheden, hem betreffende, *ald.*: toont zijn genegenheid voor *V.* by diens ontslag als Suppoost van de Bank, XI. 94: *V.* bezingt zijn kinderen, 95: en draagt hem zijn vertaling op van Euripides' „Feniciaanfche”, 101.
- Rhampfnites*, Koning van Egypten, I. 500, 612.
- Rhede* (..... van), Heer van Renswoude, staat in 't Sticht de party van Willem III voor, VI. 83.
- Rhetiën*, V. 57.
- Rhetus*, V. 101, 352: VI. 481, 491.
- Rhezus*, IV. 162.
- Rhezus' landouren*, V. 131.
- Rho* (Jacobus de), gaat met Adam Schal naar Sina als zendeling, X. 500.
- Rhode*, XI. 417.
- Rhodigenus* (Ludovicus Coelius Riggherius), XI. 296.
- Rhodope*, IV. 230.
- Rhodope* (De), IV. 165, 168: V. 57: VIII. 245.
- Riceen of Ryxen* (Frederik), Kastelein van Purmerend, VII. 662.
- Riceen of Ryxen* (Ventidius) Kastelein van Purmerend, trouwt met H. Augustijns, VII. 662: gedicht van *V.* daarop, 663.
- Riccio*, V. 443.
- Riccus* (Mattheus), zendeling naar Sina, VI. 136: X. 514: N. 10.
- Richard I*, Koning van Engeland, IV. 129, 130.
- Richard II*, Koning van Engeland, V. 461.
- Richelieu* (Kardinaal van), belegert La Rochelle, VI. 86.
- Ridderschap*: benaming, door *V.* gebruikt, om jonge ruiters van goeden huize (*cavaliers*) aan te duiden, VII. 757.
- Rieu* (Joan du), XII. 144.
- Rijeesch gebergte*, V. 81.
- Rijck* (Simon de), Schepen, II. N. 68.

RIJK—ROM.

- Rijkelsma (van) bezingt Frederik Hendrik, III. N. 6.
- Rijn (Margareta van), vrouw van F. de Koning, VII. 22: gedicht van V. te harer eere, 23.
- Rijn (Rembrandt van), zie *Rembrandt*.
- Rijneveld (Kornelis van): Pluimers draagt hem zijn voorspel der „Batavische Gebroeders” op, IX. N. 11.
- Rijs (Hans de) of *Le Riche*, II. 576: byschrift op zijn beeltenis, *ald.*: bijzonderheden, hem betreffende, XII.
- Rijswijk (Direk van), bekwaam mozaïekwerker, legt een tafel in voor Hulf, VI. 625: zijn arbeid door V. bezongen, 626: VIII. 122: en door Oudaen, 125.
- Rijswijk* (Huis te), door Van Campen gebouwd, VII. 616.
- Ripa (Cezar) schrijft een Iconologie, VI. 48: XII. 235.
- Ripperda (Joachim), Heer van Farnsum, maakt deel uit van een gezantschap, naar Karel II afgevaardigd, VIII. 118.
- Rispe*, III. 641, 713.
- Riva (Giacomo), bevelhebber der Venetiaansche vloot, behaalt een overwinning op de Turken, VI. 38.
- Rivetius (Andreas), Hoogleeraar te Leyden, II. 692: werkje, door De Groot tegen hem gelehreven, IV. 633: bijzonderheden, hem betreffende, 638.
- Rizzio*, IV. 390.
- Robertellus* (Franciskus), VIII. 17, 669: XII. 247.
- Rochelle* (La), III. 130: VI. 86.
- Rodanus*, III. 447, 863.
- Rodenburg (Herman), lid der Kamer „In Liefde Bloeyende”, I. 14.
- Rodenburg (Theodorus), ridder, II. 330: Tengnagels oordeel over hem, *ald.*: zijn werken, 331: V. schrijft eenige dichtregels op zijn treurspel van „Casandra”, 333: hy draagt een werk op aan Le Blon, III. 184.
- Rodenrijs*, hofstede van Oldenbarneveldt, II. N. 22: bijzonderheden dienaangaande, 22, 23.
- Rodope*, XI. 478. Zie *Rhodope*.
- Roeland*, IX. 639.
- Roeland (H.) schrijft een treurspel, „de doot van Biron”, IX. 329.
- Roemer Vischer. Zie *Vischer*.
- Roer (L. van de), vaerzen van hem opgenomen in „t Verheerlijkt Nederlandt”, XI. N. 6.
- Roermond*, VI. 99. 100.
- Roest van Alkemade (M^r. Denis Adriaen), VII. 685: het graf, waar V. begraven is, op zijn naam overgebracht, XII. 69.
- Roest van Alkemade (Theodorus Jozephus en Ludovicus Franciskus Maria): het graf, waar V. ligt, op hun naam overgebracht, XII. 69.
- Roeters (Ernst), Schepen. II. 520: is hevig contra-Remonstrantsch, 521: zit met Burgh in 't geding over V., 522: is 't niet met zijn ambtgenoot eens, *ald.*: wordt in een paskwil onder de „Vromen” geteld, 594: schijnt met zijn tijd te zijn medegegaan, 597.
- Rome*, IV. 467: VI. 65, 105: X. 240.
- Romeinsch folduat*: hoe beladen, VIII. 245.
- Romulus*, I. 582: III. 296: IV. 328: VI. 553, 616, 665.

RON—RUS.

Rondel te Amsterdam, geticht, III. 441.

Ronsfen in Vlaanderen, I. 629: XII. 164.

Roode Paard van Duinkerke, naam van een kanon, dat in een Enkhuizer schip gesmeten werd, IX. 219: gedichten van *V.* daarop, 220, 221.

Roode Zee: voorstelling van den tocht der Israëlitcn daardoor, X. 180.

Roomsgezinde kooplieden te Weenen bewerken het ontslag van Reael, III. 1.

Roomsgezinden in Gooiland zoeken Vondels voorpraak by Hooft, IV. 419.

Ros, zinnebeeld der koninklijke waardigheid in Engeland of Schotland, IV. 389, 391.

Ros (Catharina de), van Utrecht, trouwt met J. de Witte, XII. 224.

Roscius (Dr. Antonie), geneesheer en predikant, II. 211: verongelukt, *ald.*: klinkdicht hierop, 212: vaerzen onder zijn afbeelding, 213.

Roskam (J.) vervaardigt de gedenkpenningen op Agnes en Ida Bloek, XII. 56, 57.

Rospiglioli (Julius) tot Paus gekozen, X. 672. Zie *Klemens* IX.

Rotrou, Fransch dichter, schrijft een navolging van Sofokles' *Herkules*, XI. 231.

Rotterdam, I. 134.

Rotterdam, een sterkte op Celebes, door Speelman aldus genoemd, XI. 86.

Rousillon, V. 579.

Rovenius (Filippus), Aartsbisshop van Filippi en Utrecht,

XII. 230, 233: twist met de zendelingen der Jezuïeten, IV. 620: viert het vijftigste jaar van zijn priesterfchap, VI. 26: gedicht daarop, 27: sterft, 107: byfchrift op zijn afbeelding, *ald.*

Rovers (Elizabeth) trouwt met J. van Wickevort, XII. 200.

Roy (Gabriël à), boekdrukker, VII. 695.

Rozen (Krans van roode en witte), prijkende op 't cimier van Aemstel van Mijnden, levert aan *V.* stof tot een vergelijking, XII. 192.

Rubbens (Petrus Paulus), gezonden om over den vrede te onderhandelen, III. 172: gedicht van *V.* op een schildery van hem, V. 530: met Lastman vergeleken, VI. 34: met *V.* in een teekening opgenomen, VII. 69.

Rubea, V. 82.

Ruben, III. 797.

Rudolf (Keizer), I. 402.

Rudolf II bemint en beschermt de schoone kunsten, XI. 253, 255.

Rudolf (Christiaan), Graaf van Oostfriesland, door *V.* herdacht, II. 680: byzonderheden aangaande den moord aan hem gepleegd, *ald.*: had kinderen by K. Borgel, XII. 174.

Rue (Jacques de la), een koopman, raadsman van *V.*: XII. 150, 151.

Rufinus, X. 239.

Ruprecht (Prins) voert Koning Karels leger aan, IV. 390: X. 577.

Ruslemburg of Luwou, door de Kozakken belegerd, IV. 752.

Rusfen, II. 107: V. 114: XI. 574.

Rustenbure, buitenverblijf der Hinloopen, VI. 166, 167.

RUT—SAL.

Rutgers (Kristina), speelnoot van Agnes Block, VI. 18, 23: trouwt met M. Looten, 182: gedicht van *V.* daarop, 183.

Rutgers (Ida), vrouw van A. Block, VI. 12: is geen zuster van Kristina, 182: XII. 239.

Rutulus, VIII. 496.

Ruygh Bewerp enz. Zie *Kamer*.

Ruynen (Izaak van), boekverkooper te Rotterdam, I. N. 15.

Ruyter (Willem), tooneelspeler, parodieert de rol van Gozewijn, III. N. 20.

Ruyter (Michiel Adriaensz de) wordt in de plaats van Tromp met het bevel over de vloot belast, VI. 141: helpt onder Tromp de Engelsche vloot slaan, *ald.*: weigert in zee te gaan, ten zij de vloot versterkt worde, 153:

ondersteunt de Venetianen tegen de Turken, 733: wordt Vice-Amiraal by de Amiraliteit van Amsterdam, VII. 650: wordt naar Denemarken gezonden en bemachtigt Nyborg, 746: herstelt ons gezach aan de kust van Guinea, X. 462: bekomt het opperbevel over 's Lands vloot, 473: brengt de retoervloot uit Bergen in behouden haven, 472: wint den zeeslag by Leltoffe, 575: die zege door *V.* bezongen, 576, 578: wordt by Michaël vergeleken, 583: gedicht van *V.* op zijn afbeelding door Lievensz, 587: hy doet Engeland afbreuk op de Teems, X. 4: bezoekt Kapitein Van Amstel op diens schip, 247: is niet tegenwoordig by den tocht naar Chattam, N. 5.

Rycheldin, V. 388.

Ryzenburg (Willem van), III. N. 19.

S.

Saackma (Theodorus), Raadsheer in 't Hof van Friesland, IV. N. 3 [XII. 204]: gedicht op zijn afbeelding, *ald.*

Saba. Zie *Scheba*.

Sabbat: de Zondag in Engeland aldus genoemd, IV. 388.

Sabbatisten: de wederspannigen in Groot-Brittanie door *V.* aldus geheeten, om hun gehechtheid aan den Sabbat, IV. 388, 391.

Sabeën, V. 93.

Sabijnen, III. 129.

Sabynsche zeug, V. 112.

Sudok, I. 373.

Saffo, IV. 228.

Saftleven of *Zachtleven* (Herman), schilder en teekenaar, VI. 363: maakt een kaart van Utrecht, *ald.*: gedicht van *V.* daarop, 364: alsmede op zijn kunstboek, 366: byzonderheden, hem betreffende, 367.

Sagana, VI. 574.

Saken (de), I. 516.

Saladijn, I. 434.

Salamis, XI. 775.

Salapia, stad in Italiën, I. 492.

Salente, V. 186.

SAL—SAX.

Salianus (Jacobus), geleerde Je-
zuïet, VIII. 12.

Sallustius (Crispus), VI. 452.

Salm-Anhalt (Heeren van), stam-
men af van die van Aemstel, III.
420, N. 20.

Salmaris, X. 421.

Salmazius (Claudius), beroemd
geleerde, schrijft tegen De Groot,
na diens dood, V. 423, 427, 428
[XII. 220]: bijtend gedicht van
V. tegen hem, 427.

Salmonesus, IV. 68: V. 266: VI.
209, 374: VIII. 445.

Salome — de dochter van Hero-
dias — X. 110, 113, 119.

Salome — de vrouw van Zebe-
dëus — X. 131.

Salomon (Koning), I. 345, 346:
II. 63: X. 52, 472.

Samson, I. 622: III. 57: II. 90:
IV. 57, 473: IX. 212.

Samuël, II. 59: IV. 577, 605.

Sanciaan, eiland by Sina, VI. 136,
X. 511.

Sandrart (Jacob of Joachim),
schilder, vervaardigt een doele-
stuk, III. 457: gedicht daarop,
ald.: bijzonderheden aangaande
zijn leven en werken, IV. 3, 4:
maakt de afbeelding van V. en
vele andere beroemde mannen,
5—7: vershil tussehen zijn por-
tret van Hooft en dat van Mie-
reveldt [XII. 203]: gedichten te
zijner eere door V. gemaakt,
5—16: zijn verdere lotgevallen,
17, 18: hy teekent een plaat
voor Vondels gedichten, 415:
vereert hem met een afbeelding
van Keizer Ferdinand, VI. 207:
bezorgt een gedicht van hem aan
Keizer Leopold, X. 350.

Sandrart (Jan), door Paus

Alexander VI in den adelftand
verheven, IV. 4.

Sandrart (Laurens), vader van
Jacob, IV. 4.

Sandwits (Graaf van) poogt onze
retourvloot aan te tasten, X. 472.

Sanhedrin, X. 29, 73, 89.

Santen (Gerrit Beukelsz van),
een der rechters van Oldenbar-
neveldt, door V. als Therfites
voorgesteld, II. 359.

Sapor, I. 626.

Sara, III. 750.

Saracenen, X. 251, 252.

Sarmaten, II. 204: IV. 133.

Sarpedon, IV. 161.

Sarrasten, VIII. 486.

Sarrau (Claude), Raadsheer in
't Parlement van Rouaan, ont-
fangt een brief van Salmazius
over de verdiensten van De
Groot, V. 418: XII. 220.

Sashout Vosmeer. Zie *Vosmarus*.

Saterdichten, door V. vervaardigd,
IV. 417.

Sature, VIII. 488.

Saturnus, II. 668: V. 3.

Saturnus rijk, V. 57.

Satyrus — de broeder van S^t. Am-
brozius — IV. 543.

Saul, II. 131: III. 641, 682.

Savoy (Karel van), een Antwer-
penaar, schildert het portret van
Izabella Benzi, IX. 231: gedicht
van V. daarop, 232.

Savoy (Machtildis van), is ge-
tuige by het huwelijk van Justus
v. d. Vondel met A. van Rech-
teren, XII. 57.

Savoyart, VI. 588.

Saxers (de), III. 131.

SCA—SCHO.

- Scaliger* (Julius Cezar), VII. 35 [XII. 242]: VIII. 17 [XII. 247], 251.
- Scaliger* (Jozefus), Hoogleenaar te Leyden, XII. 242.
- Scaliger* (Justus), VIII. 667.
- Scanderbeg*, IX. 242: X. II.
- Schaebaet*, hond van Roemer Vischer: waarom dus genoemd, I. N. 59.
- Schaep* (D^r. Gerard), Raad en Schepen, in een paskwil van Remonstrantsgezindheid beschuldigd, II. 593: is Heer van Kortloef, 595: begunstigt de Remonstranten, III. 37, 38: wordt Burgemeester, 289: *V.* wenscht hem geluk, 290: het nieuwe Stadhuis gedurende zijn Burgemeesterfchap geticht. V. 725: hy reist naar Denemarken om den vrede te bewerken, VI. 8: wordt naar Engeland afgevaardigd, 56: zinspeling daarop, 74: *V.* draagt hem zijn „Salmoncus” op, VII. 41.
- Schagen* (Joan, Heer van) in den „Palamedes” als Nestor voorgesteld, II. 359: de „Harpoen” aan hem opgedragen, III. 54: wat hem kwalijk bevalt, 68.
- Schal* (Adam), Jezniet, gaat als zendeling naar Sina: byzonderheden, hem betreffende, X. 500: is in groote gunst by Xunchi, N. 9.
- Schalckrijck* (de Heerlijkheid), in verscheillende handen overgegaan, VI. 746.
- Schalkrijck* (Ram van), zie *Ram*.
- Scheba* (Koningin van), I. 346, 387: IV. 136: VII. 3.
- Scheepsbevelhebbers* van lafhartigheid beschuldigd, VII. 745.
- Scheffer* (Antonie), boekverkoper te 's Hertogenbosch, II. 139.
- Scheidemann* (Heinrich), organist, leerling van Swelinek, II. 161: eert hem als zijn vader, 162.
- Scheidt* (Samuel), organist, leerling van Swelinek, II. 161.
- Schelde* (De), III. 122.
- Schelling* (Ter) door de Engelschen verbrand, XI. 5: door een lotery weér hersteld, N. 3: XII. 260.
- Schellinger* (Cornelis), Schepen te Amsterdam, VI. N. 13.
- Schellinger* (Hillebrand), Schepen en Raad, in een paskwil onder de „Vromen” gesteld, II. 594: schijnt geen drijver te zijn geweest: 597: is afwezig by het verhoor van Bogaerdt en conf., N. 68.
- Schelte* (Dirk), maakt een graf-schrift op *V.*, XII. 119.
- Schenck* (Maarten), beroemd krijgsoverste: zijn wapenrusting aan Joan Maurits geschonken, VII. 622, 625.
- Schenkenfchans* door Joan Maurits genomen, VII. 622.
- Schermschool* te Amsterdam, vermeld, VI. 683.
- Schen-Beeck*, hofstede van Baeck, II. 214: *V.* aldaar ontfangen, *ald.*: door van Baerle bezongen, II. 15: III. 164: gedicht van *V.* daarop, 168.
- Schild* te Rome uit den hemel gevallen, V. 315.
- Schild* (Melchior), organist, leerling van Swelinek, II. 161.
- Schmelfing* (Nikolaas), bevelhebber voor Grol, II. 614.
- Schoen* (Hooge), broos of kothurn, zinnebeeld van het treurspel, VI. 145.
- Schoenmaker* (II). Zie *Sutor*.
- Schonauwe* (Heerlijkheid), IV. 29.

SCHO—SEH.

Schoneus, VII. 35.

School (Doorluchte) te Amsterdam, gesticht, III. 134: door *V.* bezongen, 135: ook door Schrijver, in een gedicht, 't welk *V.* vertaalt, 138: en door Hooft, 140: vermeld, VI. 682.

Schotten voegen zich by 't Parlement, IV. 390: verzekeren zich van York en Nieuwkasteel, *ald.*: om hun armoede, in Engeland weinig gezien, 391, 394: hun dubbelzinnige houding tegenover Karel II, VI. 20: door *V.* berispt, 91.

Schout: Minos zoo geheeten, V. 262.

Schouten (Abigel), trouwt met G. Anflo, III. 170: wat *V.* bezingt, *ald.*: XII. 186.

Schouten (Cornelis Lourensz), trouwt met D. Baek, XII. 169.

Schouten (Willem Cornelisz), beroemd zeeontdekker; anagram op zijn naam, I. 775: klinkdicht op zijn reizen, 776.

Schouwburg: naam, welke die van „Akademie” vervangt, III. 319: beschrijving van het gebouw, 319, 322: de inwijding daarvan aan *V.* opgedragen, 324, 422: bestemming, die *V.* er aan geven wil, VI. 301: herbouwd, X. 350 en ingewijd, 472.

Schreierstoren, III. 380.

Schrijver (Pieter) of *Scriverius*, beroemd geleerde, in een boete verwezen, II. 321: punt dicht daarop, 322, N. 25: maakt een Latijnsch gedicht op de inwijding der Doorluchte School, III. 138: zijn „Hollandsehe Geschiedenissen” bezongen, V. 518: sterft, VIII. 101: lijkdicht van *V.* op hem, 102.

Schultz (Jacob) of *Praetorius*, organist, kweekeling van Swelinck, II. 161.

Schut (Kornelis), med. dr.: een nieuwe uitgave van den „Gulden winkel” wordt hem opgedragen, IX. 244.

Schutterijen te Amsterdam, VIII. 1, 2: XI. 235: haar optocht door *V.* bezongen, 236.

Schutterseed, III. 66.

Schuylingh (Frans), tooneelspeeler, vervult de rol van de „Rey” in de „Gebroeders”, III. 644.

Schwartz (Berthold), VI. 375.

Schwenckfeldt (Caspar van): zijn afkomst, geboorte en leeringen, II. 574.

Scinis, II. 745: XI. 524.

Scipio Emilianus, I. 472: VI. 552.

Sciron, II. 745: XI. 524.

Sciros, XI. 525.

Scotus (Johannes), IV. 545.

Scriverius, zie *Schrijver*.

Scylla — de zeenymf — II. 538: IV. 216: V. 59: VIII. 753: XI. 510.

Scylla — Nifus dochter — V. 59, 86.

Seyron, IV. 167.

Scythien, II. 704.

Scyton, XI. 420.

Sebaste, X. 133.

Sebastiaan (S^c), IV. 14.

Sebete, VIII. 486.

Seghers (Daniël), Jezuiet en beroemd bloemschilder, V. 554: door *V.* bezongen, 555: door Frederik Hendrik en andere doorluchtige personaadjn vereerd, 555, 556, N. 7: wanneer door *V.* bezocht, VI. 103: herdacht, IX. 481.

Schin-Aga, zendeling van Amurath, IV. 752.

SEI—SIG.

Seibstorpffius (H. F.), Keurmeester te Keulen. verleent zijn goedkeuring aan de „Altaergeheimenissen", IV. 456, 608: XII. 212.

Selene of Helene, IV. 51.

Sellen, een Grieksche volkstam, XI. 227.

Semele, XI. 131.

Semiramis, I. 558: III. 582 [XII. 196]: X. 117.

Seneca (L. Annaeus): zijn „Troas" door V. vertaald, II. 230: beoordeeld, 290: Oldenbarneveldt by hem geleken, 314, 324: zijn „Hippolytus" vertaald, 698: beoordeeld, 756: herdacht, IX. 662: Vondels ingenomenheid met zijn treurspelen verminderd, X. 595, 600: XI. 182: zijn „Hercules furens" besproken, XI. 231.

Serapion, IV. 543.

Serarius (Nicolaas), geleerde Jezuïet, VIII. 12.

Seres, II. 719: III. 222: V. 93: VI. 436.

Serfus, XI. 454, 525.

Serini (Graaf van): zijn heldendood door Vollenhove bezongen, XII. 63, 64.

Sertorius, IX. 554.

Servetus, III. 111, 112.

Serwout (P.), N. 32. Zie Serwouters.

Serwouters (Elizabeth), trouwt met C. Symons, XII. 180.

Serwouters (Hans of Jan), XII. 180.

Serwouters de Jonge (Hans), trouwt met A. Jaspersz, XII. 181.

Serwouters Pietersz. (Joannes),

trouwt met E. Coster, XII. 181, 182; later met M. Gruwels, 182: was boekhouder en poëet, *ald.*

Serwouters (Peter), zoon van Hans, plaatfnijder, door V. bezongen, III. 100: of hy dezelfde is met P. Serwout, *ald.*: was getrouwd met Sybilla Voocht, XII. 181: schijnt tot de Roomsche Kerk te zijn overgegaan, *ald.*: zijn blazoën, 181.

Serwouters (Pieter), zoon van Jan, trouwt met M. de Vogel, XII. 182.

Serwouters (Saerken), trouwt met W. de Visser, XII. 181.

Sevenfter (Jan Koenraad), lid der Kamer „In Liefde Bloeyende", I. 14.

Severus (Keizer), I. 440, 442, 506, 576.

Severus, bouwmeester van Nero, VI. 678.

Severus Valerius, I. 488.

Sibaris, XI. 794.

Sybille (De), II. 557: IV. 328: IX. 448.

Sybillijnsche boeken, IX. 559: XII. 254.

Sibyllisten, IV. 73.

Sichem, III. 750, 831.

Sicheus, IV. 151.

Siciliën van voorheen en nu, IV. 292: XII. 209.

Sidonius, bynaam van Kadmus, XI. 431.

Siegen, stadje, aan een tak van 't Huis van Nassau behoorende, VII. 625.

Siena, II. 662.

Sigeum, II. 279.

Sigismund, Koning van Borgondiën, X. 6.

SIG—SMI.

Sigismund I, Koning van Polen, X. [9](#).

Sigismund III, Koning van Polen, II. [623](#); III. [131](#); IV. 752.

Sikamber, VI. [541](#).

Sikaniën voor „Siciliën”, V. [226](#); VIII. [359](#).

Silarus, V. [109](#).

Silas, I. [464](#).

Silenus — de makker van Bacchus — III. [287](#).

Silenus — een schrijver — XI. [289](#).

Silius (C.), III. [474](#).

Simeon, III. 797, 831.

Simmeren (Hertog van), trouwt met Maria van Oranje, VII. 764.

Simon, de Farizeër, IV. [535](#).

Simon, de Toovenaar, IV. [48](#), [50](#), [51](#), [54](#), [71](#), [91](#), [103](#); X. [217](#).

Simon Hendriksz, vader van Anna Simons, XII.

Simonides, VI. [554](#).

Simons (Anna), trouwt met J. N. Outgers, III. [105](#) [XII. [183](#)]; gedicht daarop, [106](#).

Simons (Cornelis), trouwt met E. Serwouters, XII. [180](#).

Simfon, zie *Samfon*.

Sina, door de Jezuïeten met de Europeefche letterkunde bekend gemaakt, II. [293](#); door de Tartaren overheerscht, VI. [162](#).

Sinis, IV. [167](#).

Sinon, IV. [95](#); VI. 751.

Sion, X. [123](#).

Sirenen, XI. [465](#).

Sithon, IV. [165](#).

Six (Joan), V. 770.

Six (Joan), zoon van den voorgaanden en van Anna Wijmers:

gedicht van V. aan hem, 767: is zeer met V. bevriend, *ald.*: zijn byfchrift op diens afbeelding, VI. [55](#): trouwt met M. Tulp, [643](#); gedicht van V. daarop, [644](#): zendt ooft en wildbraad aan V., [647](#): dankdicht van dezen, [648](#): fchrijft gedichten, [649](#): andere byzonderheden, hem betreffende, [650](#): gedicht van V. op zijn afbeelding, VII. 728: fchrijft een lofdicht op den „Yltroom” van Antonides en begunftigt diens ftudiën, XII. [26](#): grafchrift, dat hy op V. zou gemaakt hebben, [68](#).

Sixtinus (Suffridus) wijdt de nieuwe Akademie met een voorfpel in, I. [659](#).

Sizyfus, II. [359](#), [383](#), [387](#); IV. [218](#); VIII. [443](#); XI. [710](#).

Skarfe, II. [274](#).

Skaurus (M. Emilius), III. [335](#); VI. [599](#).

Skopas, VI. [552](#).

Sluak: overwinning, aldaar op de Spaanfchen behaald, III. [121](#): door V. bezongen, [122](#), [124](#).

Slang (De), fterrebeeld, V. [81](#).

Slang (Koperen) in de woestijn, I. [386](#).

Sleden (Belgifche), V. [110](#).

Slinger, op de Balearifche eilanden gebezigd, V. [83](#).

Sloterdijk, III. [358](#).

Sluis (De ftad), I. [141](#).

Sluis op zijn Amfterdamsch voor „fteenen brug”, VII. [69](#) en [720](#); XII. [243](#).

Smeétoren te Utrecht, tot een obfervatorium ingericht, V. [552](#): gedicht daarop, [553](#).

Smids (Ludolf), fchrijver en geneesheer, XII. [139](#).

SMI—SOT.

Smient (Otto Barentsz), boekverkooper, III. 331. N. 15.

Smilax, XI. 421.

Smolensko, door de Rusfen vergeefs belegerd, IV. 752.

Smout (Adriaan Joriszoon). Predikant: zijn onverdraagzame aart, II. 577: wordt te Amsterdam beroepen, 578: beklaagt zich over de verkiezing van twee Regenten, *ald.*: vaart uit tegen de Remonstranten en tegen de Regeering, *ald.*: pleit by Burgemeesteren voor den gevangenen Swart, 580: wordt in 't lied van de „Rommelpot” beschimpt, 584, 585: nog erger in een N. Jaarsdicht, 795: yaart heftig tegen de Overheid uit, III. 3: daarover door Burgemeesteren onderhouden, 4: de stad uitgezet, 38: door *V.* herdacht, 70, 77: zijn wedde hem verzekerd, mits hy niet terugkeere, 134: herdacht, 208: VI. 325.

Smout (de jonge), te Dordrecht opgehangen, II. 795: schimpdicht van *V.* daarop, *ald.*

Smyrna, X. 483.

Snellius (Willebrordus), Hoogleeraar te Leyden, onderwijst Reael in de Wiskunde, II. 114: klinkdicht van *V.* op hem, 139.

Snyders, beroemd Vlaamsch schilder, IX. 482.

Socinianiën: hun leer, IV. 616: hun hoofdzetel te Rakou, *ald.*: richten er een school op, *ald.*: die vernietigd wordt, *ald.*

Socinus (Lelius), IV. 616, 643.

Socrates Scolasticus, X. 239.

Sonnenberg, stadje in 't Brandenburgsche, waar het kapittel der S^t. Jans Orde vergaderde, VII. 623: door Joan Maurits aanzienlijk bevoordeeld, *ald.*

Sofe, II. 355.

Sofia (S^u.), IV. 138.

Sofia, gemalin van Keizer Justinus II, III. 475, 476.

Sofia Amalia, Koningin van Denemarken, door Van Mander afgebeeld, VII. 598: gedicht van *V.* daarop, 600: en op haar afscheid van haar gemaal, 604: haar zinspreuk, 607.

Sofiaan, II. 555, XII. 172.

Sofokles, VIII. 669: X. 599: XI. 231.

Sohier (Genealogie van), IV. 119.

Sohier (Daniël) bouwt een huis te Amsterdam, IV. 121.

Sohier (Konstantijn): minne deuntjes, op zijn naam geschreven, IV. 117: wie hy was, 118, 119: trouwt met K. Coymans, 120: wordt Ridder van S^t. Michiel, enz., *ald.*

Sohier (Nikolaas), koopman te Amsterdam, IV. 119: bouwt er een huis, 120, XII. 205.

Soliman, I. 430.

Solms (Amelia van), zie *Amelia*.

Solms (Louise van), trouwt met J. Wolfert van Brederode, III. 28.

Solon, I. 241.

Sommelsdijk. Zie *Aarsjen*.

Soop, onderteekenaar van een Remonstrantsch verzoekschrift, tot Kapitein aangesteld over een vendel Stads-foldaten, II. 691.

Sorakte, VI. 405: VIII. 623.

Sorgen (Katharina van), tweede vrouw van G. Brandt, VI. 116.

Sotje vol van Sonden, anagram, door Cats gemaakt op Joost van Vondelens, III. 48.

SOX—STA.

- Sores*, II. 208.
- Soristrates*, I. 404.
- Spanheim* (Frederik), Rector der Leydsche Hoogeschool, houdt een lijkrede op Frederik Hendrik, V. N. 8.
- Speelman* (Kornelis), noodzaakt de Engelschen Makassar te verlaten, XI. 85: byschrift van V. op zijn afbeelding, 86.
- Sperchius*, V. 102: XI. 349.
- Spieghel* (Hendrik Dirkszoon), voorzittend Schepen, maant Prins Willem II aan, niet naar Amsterdam te komen, VI. 57: is Burgemeester by de inwijding van 't Stadhuis, 662: wordt op een gedenkpenning genoemd, 705.
- Spieghel* (Hendrik Laurensz), aanzienlijk koopman, lid der Kamer „In Liefde Bloeyende”, I. 14: door zijn gehechtheid aan de oude leer buiten bedieningen gesloten, 15: zijn buitenverblijf, zie *Meerhuizen*: zijn werken, *ald.*: neemt Plato tot voorbeeld, 16: werkt aan den opbouw der taal, *ald.*: ontwerpt een „Nederlandsche Letterkunst”, *ald.*: en een „Kort Begrip der Redekaveling”, 17: zijn overlijden, 652: of twee regels uit het „Lof der Zeevaart” van hem zijn, II. N. 6: V. met hem bekend, XII. 81.
- Spieghel* (Hillegonda), dochter van Laurens Janszoon, met M. Paeuw getrouwd, III. 289: IV. 30.
- Spieghel* (Jan Laurenszoon), broeder van Hendrik, weigert den eed te doen aan Willem I, III. 293.
- Spieghel* (Kornelia), dochter van Laurens Janszoon, IV. 30: gedicht van V. op haar, 31.
- Spieghel* (Laurens Janszoon), vader van Kornelia en Maria, III. 289, IV. 30.
- Spieghel* (Maria), dochter van Laurens en vrouw van Burgemeester Schaep, III. 289: gedicht, haar door V. toegezongen, 292.
- Spiering* (Willem): gedicht van V. op zijn bruiloft, III. 544: schildery te zijnen huize, door V. bezongen, X. 482, 483.
- Spilberg*, beroemd zeevaarder, I. 141.
- Spilberg* (Johannes), schilder te Dusseldorp, maakt een afbeeldfel van Steven Kracht, VI. 192: gedicht daarop, 193.
- Spillebout* (Lodewijk), boekverkooper te Amsterdam, V. N. 7: VI. N. 9, 22.
- Spinola* (Ambrozius), II. 537, 611, 612, 619.
- Spinola* (Augustijn), X. 495.
- Spinola* (Fabio Ambrosio), beschrijft het leven van Karel Spinola, X. 495.
- Spinola* (Karel), zendeling naar Japan, X. 495.
- Spinola* (Oktaaf), X. 495.
- Spinoza* (Baruch): of V. hem en zijn stellingen gekend heeft, IX. 604.
- Spranckhuysen* (Dionysius) schrijft een rouwklage over Frederik Hendrik, V. N. 8.
- Staartster*: de verschijning daarvan nog in Vondels dagen algemeen als een slecht voorteeiken beschouwd, V. 621: IX. 494.
- Staartrijmen*, somwijlen eierlijk, IV. 226.
- Staatsgezinden* hier te lande, ofschoon meer tot de Remonstrantsche party overhellende, steunen

STA—STE.

- de Puriteinen in Engeland, IV. 40: V. 428.
- Stadhuis* (Voormalig) te Amsterdam, wanneer gebouwd, III. 401: verbrandt, VI. 113: gedicht daarop, 114: nadere toespelingen daarop, 664, 668.
- Stadhuis* (Nieuw) te Amsterdam: de bouw daarvan aangevangen, V. 606: de eerste steen gelegd, 775: wie de bouwmeesters waren en wie het toezicht hadden over den bouw, *ald.*: die bouw door V. bezongen, 766, 777: tweede eeuwgetijde daarvan herdacht, 781: besloten, het maar een verdieping hoog te maken, VI. 611: dit besluit ingetrokken en het eerste ontwerp gevolgd, 612: het wordt ingewijd, 658 [N. 24]: door V. bezongen, 659: ook door Vos, N. 25.
- Staeckmans* (Gerard), lid der Staten-Generaal wegens Friesland, vriend van Hooft, II. 159: V. schrijft hem een gedicht, III. 205: XII. 188.
- Staekenbroek*, bevelhebber voor Grol, II. 614.
- Stalpert* (Daniël), bouwmeester van 't Nieuwe Stadhuis, V. 775: VI. 669, 692.
- Stalpert van der Wiele* (J.) beroemd dichter en schrijver, bezingt den lof van S^{te}. Agnes, II. 139: zijn maagdelchap, X. 155.
- Staphorst* (C. van): vaerzen van hem opgenomen in „'t Verheerlijkt Nederlandt", XI. N. 6.
- Starter* (Jan Janszoon), Engelschman van geboorte, I. 655: schrijft den „Frieschen Lusthof", 656: is lid van de „Oude Kamer" en vriend van Bredero, *ald.*: voltooit diens „Angenietje", 660: bezingt een werk van Heins, II. 199.
- Staten* oefenden voor de 16de eeuw nog geen gezach uit, III. 347: V. 518.
- Staten* (*Algemeene*), staan de rechten van Frederik van Brandenburg op Kleef voor, V. 534: Frederik Hendrik deelt hun het huwelijk mede van zijn dochter met den Keurvorst, *ald.*: hun twist met de Staten van Holland over 't afdanken van het krijgsvolk, VI. 56, 57: zy machtigen Prins Willem II tot het nemen van maatregelen van voorzorg, 57: geraken in oorlog met Groot-Brittannië, 143: laten openlijke hulde bewijzen aan Van Galen, 150: en aan Tromp, 153: doen Dantzig ontzetten en zenden een Gezantschap naar Denemarken, VII. 589: worden te feest genoodigd by Gamarra, VII. 633: vaardigen een Gezantschap af naar Spanje, VIII. 117: en naar Karel II, 118.
- Staten van Holland* dringen op vermindering van 't krijgsvolk aan, VI. 55, 56: zenden een kommisfaris naar 't Parlement, 56.
- Statira*, I. 588.
- Stavenisfe* (Cornelis van), Raadpensionaris van Zeeland, reist naar Zweden om den vrede te bevorderen, VI. 8.
- Steden* (Groote) oefenden voor de 16de eeuw nog geen gezach uit, III. 347.
- Steenlaerts* (Magdalena), moeder van Antonides, X. 486.
- Steenbergen*, door de Spaanſchen genomen, II. 604.
- Steenhouwery* (Stads) vermeld, VI. 613.
- Stefanus* (S^{t.}), X. 207.
- Stefanus*, Koning van Engeland, IV. 132.

STE—SWE.

Stella, III. 274.

Stem (J.) maakt een Latijnsch gedicht op Joost Buick, IV. 418.

Steropes, VIII. 507.

Sterrebeelden, II. 179.

Stezichones, VI. 555, 592.

Sthenelus, II. 203: V. 167: XII. 208.

Stier (Gevecht van een) tegen honden, II. 617.

Stier (De), sterrebeeld, V. 81.

Stierum (Herman Otto, grave van), bevelhebber voor Grol, II. 614.

Stilicho, I. 480.

Stockman (Jan), knecht van de Saaihal, door Van Diepenbeek gefehilderd, VI. 187.

Stokkan, landgoed van Sandrart, IV. 4: in den oorlog verwoest, 17.

Stokkade. Zie *Heldt Stockade*.

Storek, hofprediker te Berlijn, helpt de Unie tuschen de Lutherfchen en Calvinisten tot stand brengen, V. 540.

Storm (....), Fiskaal, vertaalt Lukanus, II. 200: klinkdicht van V. daarop, 201.

Stout (Ewoutje), trouwt met J. Oudaen, IX. 610.

Stout (Marten), steenbakker, vader van Ewoutje, IX. 610.

Straatsburg, III. 613.

Straatweg tuschen Amsterdam en Haarlem, III. 125: XII.

Strabo, IX. 560.

Strada (Famianus), geleerde Jezuïet, VIII. 17.

Stractman (Jacob Jansz), boekverkooper, V. N. 3: VII. 739.

Strafford (Thomas Wentworth,

Graaf van), Onderkoning van Ierland, IV. 110: op last van 't Parlement gevangen gezet, gevonnist en onthoofd, 111: gedicht van V. daarop, 112: graftehrift op hem, 114: herdacht, 389, 391: V. 478: VI. 86.

Strijen (Adriaen van), Advokaat te 's Gravenhage, trouwt met Catrine Kerekrinck, XII. 209.

Strik (Leonard), uitgever van Vondels werken, I. N. 3, 35.

Strofius, III. 523, 538: X. 609.

Stroomgoden, veelal met horens afgebeeld, V. 301.

Strymon, V. 78: VIII. 271: XI. 349.

Stuart (Johan), Hertog van Albany, Regent van Schotland, V. 451: XII. 223.

Styx, VIII. 435: X. 285.

Suetonius, Romeinsch bevelhebber, IV. 132.

Salmon, VIII. 575.

Sanium, II. 703.

Sutor (H.), IX. 329: XII. 252.

Suzanna, V. 532.

Sweers, Vice-amiraal, sneuvelt by Kijkduin en wordt in de Oude Kerk te Amsterdam begraven, XII. 44.

Sweerts (Cornelis), of *Kees Jeroense*, bezorgt de uitgave van zijns vaders gedichten, XII. 58.

Sweerts (Hieronymus) fchrijft fraaie gedichten, doch wil ze niet uitgeven, XII. 58: houdt een boekverkoop, *ald.*: is met V. bekend en bevriend, *ald.*: gedicht van V. in zijn Stamboek, 59: geeft een bundel „Opfchriften” uit onder den naam van *Jeroen Jeroense*, *ald.*: helpt V. ten grave dragen, 60.

SWA—TAB.

- Swaenenburg* (Huis te), III. 352. 366, 413, 414.
- Swart*, Kapitein in dienst der W. I. Maatschappij, wegens oproerigheid gevangen gezet, II. 579: Smout en andere Predikanten trekken party voor hem, 580: hy wordt in het lied van de „Rommelpot” doorgestreken, 585, 586.
- Swelinek* (Direk), zoon van Joan Pietersz, bekwaam muzykant en gastvriend van Hooft, II. 162: zijn afbeelding door Lievensz gemaakt, V. 556: byschrift daarop van V., 557: sterft, VI. 125: treurdielt van V. daarop, *ald.*: vermeld, 681.
- Swelinek of Swelingh* (Joan Pietersz), organist der Oude Kerk, II. 161: zijn geboorte en opleiding, *ald.*: is de stichter van de school der Duitsche organisten, *ald.*: aardige wijs, waarop hem een bestaan wordt verzekerd, *ald.*: gedicht op hem, 162: is een vriend van Hooft, *ald.*: zijn lof, N. 6: herdacht, V. 557: IX. 505.
- Swerius*, Kapitein van 't schip „de Befehermer”, XII. 32.
- Swieten* (van), kommandeert het schuttersvendel, dat Maria de Medicis inhaalt, III. 452: N. 24.
- Swoll* (van) geeft zijn „Margrietje” uit onder de gunst van Juff. G(eertrui) Roemers, I. N. 59.
- Sybes* (Gysbert), boekverkooper te Leeuwarden, geeft in 1651 een nieuwe uitgave van Vondels „Poëzy”, VI. 112: in 1658 een vermeerdert, VII. 704.
- Syen* (Elizabeth), vrouw van L. van Erpekum, sterft, XII. 25: grafchrift op haar, 26.
- Sijffarth* (Paul), organist, leerling van Swelingk, II. 161.
- Sylla*, I. 470.
- Sylvaan*, V. 76.
- Sylvius* (Samuel), bezingt een kunststuk van Bloemenau, V. 29: XII. 227: maakt een lijdicht en een grafchrift op V., XII. 117, 118, en een gedicht op diens afbeelding, 140.
- Symplegaden*, IV. 216: X. 611.
- Synode* te Enkhuizen, trekt party tegen de Amsterdamsche Regeering in de zaak van Smout, c. s., III. 108: schimpdielt van V. daarop, 109.
- Synoden* (Onderscheidene Protestantse), verklaren zich tegen het tooneel, IX. 365, 366.
- Sypesteijn* (Jhr. Jan van), woont de bruiloft by van J. de Witt, VI. 638: trouwt met eene der Juffers Bicker, 639.
- Syrik* (Jan van), Bischof van Utrecht, III. 387.
- Syrinte*, VII. 91.
- Syrten*, VIII. 363.

T.

- Taag*, I. 355.
- Taal*, naam die aan een Kommandery gegeven werd, X. 7.
- Taan*, (de), zie Tanaïs.
- Tuantes* of Thoth, III. 236.
- Tabin* (Kaap, I. 138: N. 30.

TAB—TEU.

- Taburnus*, V. [91](#).
- Tachus*, I. [618](#).
- Tacitus*, I. [335](#): II. [639](#): III. [268](#).
- Tacitus* (Cornelius), bynaam aan Hooft gegeven, IV. [419](#).
- Tafelfpelen*, voorheen zeer in zwang, II. [631](#), [632](#).
- Tages*, XI. [803](#).
- Tai-cu*, Keizer van Sina, X. [504](#).
- Taigete*, VIII. [262](#).
- Taimingaas* (dynastie der) in Sina: haar ondergang, X. [486](#), [494](#), [504](#): N. [9](#).
- Tak*, Scheepskapitein, brengt de ananasplant uit Suriname naar Holland over, XII. [56](#).
- Talasfus*, III. [275](#).
- Talmudisten*, IV. [558](#): IX. [568](#).
- Talthybrus*, IV. [170](#).
- Tanager*, V. [109](#): VIII. [238](#).
- Tanaïs*, II. [238](#), III. [560](#): VI. [503](#).
- Tanaïten*, II. [720](#).
- Tantalus*, I. [407](#): III. [539](#): IV. [239](#): VI. [434](#).
- Tarante* „*Lycosa tarentula Apuliae*” — infect, waarvan de steek den gewonde tot dansen zou aandrijven, IX. [483](#): wat daartegen het beste geneesmiddel is, *ald.*
- Tarentum*, V. [21](#): VIII. [354](#): XI. [785](#).
- Tarrascon*, IX. [647](#).
- Tarquinius Priscus*, IV. [328](#): VIII. [513](#).
- Tartaren*, VI. [162](#).
- Tasfo* (Torquato), II. [15](#): zijn „Verlost Jerufalem” door Tesfelfchade vertaald, IV. [420](#): XII. [95](#).
- Tatianus*, I. [562](#).
- Taurus*, XI. [347](#).
- Taygetes*, V. [102](#), [126](#): XI. [399](#).
- Teelgodin*, V. [312](#).
- Teellinck* (Johannes), broeder van Maximiliaan: zijn lotgevalen, VI. [85](#), [86](#).
- Teellinck* (Maximiliaan), Predikant te Middelburg, yvert sterk voor Willem III: VI. [85](#), [86](#) [XII. [235](#)]: door V. gehekeld, [86](#), [87](#): geschriften te zijner verdediging, N. [10](#).
- Tegea*, VIII. [191](#).
- Teilingen* (Dirk van), III. [382](#).
- Telamon*, XI. [715](#).
- Telechynus*, XI. [521](#).
- Telefus*, VI. [591](#): XI. [716](#).
- Telegonus*, VI. [534](#), [568](#).
- Telemachus*, II. [264](#).
- Tempe*, II. [531](#), [563](#).
- Tempel* van Janus, V. [17](#).
- Tempel* van Jerufalem, X. [191](#).
- Tempesta* (Antonius), een Florentijnsch schilder, vervaardigt platen van de daden der Batavien, IX. [658](#): en voor de „Herscheppinge”, XI. [272](#).
- Tengnagel* (Matheus Gansneb), zijn werken, I. [655](#).
- Teofano*, XI. [480](#).
- Teos*, VI. [418](#).
- Terentia*, VI. [586](#).
- Tereus*, V. [59](#).
- Termodon*, XI. [348](#).
- Tefins*, III. [476](#).
- Tesfelfchade*, zie *Visfcher* (T. R.).
- Testamenten*, door V. gemaakt, IX. [144](#): X. [592](#): door Anna van den Vondel, XII. [61](#).
- Tethys*, II. [276](#): VIII. [682](#): X. [307](#): XI. [6](#), [677](#).
- Teuling* (Harmen) zou Schepen te Amsterdam zijn geweest, bankroet hebben gemaakt, zich by

TEU—THO.

- Prins Willem II vervoegd en hem tot den aanslag tegen Amsterdam hebben aangespoord, en deswegens door *V.* in een gedicht zijn gehekeld, VI. 87: XII. 235.
- Teutates*, III. 584: VI. 104: X. 573.
- Teuthrantes*, XI. 348.
- Teucer*, II. 203: V. 154: VI. 403: XI. 773.
- Teucer* — zoon van Skamander — V. 144, 151.
- Teylingen* (Het geslacht van), byzonderheden dienaangaande, XI. 242, 246.
- Teylingen* (Augustijn van), beroemd advocaat, XI. 243.
- Teylingen* (Augustijn van), Jezuïet, pastoor by de Kerk „De Papegaai”, schrijft verschillende werken, sommige onder den naam van *Peregrinus Amstelius* en *Peregrinus Christianus*, XI. 243, 244: byzonderheden, hem betreffende, *ald.*: sterft, na 't vieren van zijn jubeljaar, *ald.*: door *V.* bezongen, 245.
- Teylingen* (Dirk van), III. 382.
- Teylingen* (Lucas van), XI. 242.
- Thalassus*, I. 20.
- Thales*, III. 137: VI. 335, 336.
- Thalia*, I. 187: V. 56, 603.
- Thalye*, zie *Thalia*.
- Thapfus*, VIII. 359.
- Thasficius*, V. 92.
- Thaumas*, V. 320.
- Thazus*, V. 92.
- Theano*, VIII. 582.
- Thebaansche legioen*, X. 6.
- Thebe*, V. 587: IX. 235, 236.
- Thekla* (S^{te}.), IV. 344.
- Themis*, II. 663.
- Themistokles*, I. 486, 526, 592.
- Theodora* (S^{te}.), IV. 332.
- Theodoretus*, X. 239.
- Theodorik*, Koning der Gothen, II. 689: IX. 634: XI. 271.
- Theodorus Cyzenus*, I. 44.
- Theodozius de Jonge* (Keizer), I. 484: X. 242.
- Theognis*, IV. 417: VII. 34.
- Theokritus*, V. 18.
- Theramenes*, VI. 68.
- Therapne*, IV. 239.
- Therses*, XI. 733.
- Thersites*, II. 459, 493.
- Thespius*, IV. 201.
- Thesfaalsche paarden*, III. 510: — vaerzen, VI. 574.
- Thesfaliën*, II. 720.
- Thetis*, II. 263: V. 308: VIII. 506: X. 115: XI. 6.
- Thezeus*, II. 728, 729: IV. 166, 167, 183, 205: VIII. 446.
- Thibaut*, Burgemeester van Middelburg, VI. 83: yvert voor de belangen van Willem III, 85: zijn huis met plundering bedreigd, *ald.*
- Thifius*, Hoogleeraar te Leyden, II. 692.
- Thoas* — vader van Hypsipile — IV. 185, 188.
- Thoas* — zoon van Andremon — V. 167.
- Tholinx* (Dirck), Schepen, II. 520: zwager van P. Hooft, 521 [V. N. 8]: in een paskwil als Remonstrantsgezinde voorgesteld, 593: haalt Henriëtte Maria te

THO—TOO.

- Amsterdam in, IV. 122: doet haar uitgeleide, 123.
- Thomas* — de Apostel — IV. 365: X. 212, 213.
- Thomas* van Aquynen, IX. 504.
- Thomas* van Norwits: zie *Fairfax*.
- Thraciërs*, VIII. 625.
- Thrasea Petus*, IV. 112.
- Thrax*, III. 732.
- Thria*, II. 703.
- Thuanus*, III. 147.
- Thyades*, VI. 480.
- Thyestes*, III. 539: IV. 239.
- Thyoneus*, XI. 521.
- Thyfius* (Antonius), houdt een aanspraak tot de Princes Weduwe van Frederik Hendrik, V. N. 8.
- Tiber*, V. 179.
- Tiberius* (Keizer), I. 400, 422, 624.
- Tiberijn*, V. 129, 298, 299: VIII. 492.
- Tibullus*, VI. 441: XI. 286.
- Tibur*, VI. 403.
- Ticinum*, III. 477.
- Tiddyman*, Engelsch Vlootvoogd, doet een vergeeffchen aanval op de retoervloot in Bergen, X. 472.
- Tifys*, I. 141, 396: II. 169, 177: III. 459: IV. 186: VI. 685.
- Tigellinus* (Sofonius), IX. 703.
- Tilly* (Johan 't Serclaes, Graaf van), 's Keizers Veldheer, II. 604: by Leipzig door Gustaaf Adolf verslagen, III. 125, 128, 129, 131.
- Timavus*, III. 211 [XII. 188]: V. 63: VIII. 249.
- Timéus*, V. 144.
- Tirezias*, VIII. 687.
- Tiridates*, VI. 431.
- Tirus*, XI. 793.
- Tisfander*, V. 167.
- Titan*, II. 730: IV. 328, 594: V. 529.
- Titans*, VI. 120.
- Titaresfus*, II. 274.
- Tithon*, VIII. 235.
- Tithons bruid*, I. 129, 768.
- Titiaan*, V. 771.
- Titus* — de Keizer — I. 420, 586, 660: IV. 467.
- Titus* — de opziener der gemeente van Kreta — XI. 260.
- Tityus*, V. 260: VI. 471, 548.
- Tizifone*, IV. 168.
- Tmolus*, V. 77: XI. 657.
- Tobias*, II. 93.
- Toestel* (Theater-) der Akademie, door 't Weeshuis overgenomen, II. 145: in die dagen zeer eenvoudig, 146.
- Toets* of *Toetssteen*, woord, door V, meermalen gebezigd, om een steen by uitnemendheid uit te drukken, IV. 556.
- Tongerlo* (Antoni Jansz.), boekverkooper, III. N. 3: in den Haag, IV. 24.
- Tongerlo* (Clara van): haar brui-loft met J. Haesbaert door V. bezongen, I. 19: toespelingen op haar voornaam, I. 20, 21, 22.
- Tongerlo* (Cornelis van), is met J. van den Vondel getuige by het huwelijk van C. Symons met E. Serwouters, XII. 180.
- Tooneelgezelschap* van Aartshertog Leopold komt te Amsterdam, VI. 144: V. schrijft een dankdicht voor hen aan de Magistraat, 145.
- Tooneelgordijn* werd in Vondels tijd niet opgehaald, maar weggescho-ven, X. 272.

TOR—TRO.

- Toren*: de bewaarplaats der Hostie aldus genoemd, IV. 534.
- Torentje*, waar Hooft zijn werken schreef, II. 683.
- Torre* (.... de la), Bischof van Efezen en coadjutor van Rovenius, VI. 101: wijdt Niehuzius tot Bischof, 636: De Metz tot zijn medehelper aangesteld, IX. 229.
- Totila*, VII. 7.
- Toulitza*, geschutgieters, door Winus opgericht, VI. 166.
- Toulouse*, IX. 637, 648.
- Tours*, IX. 632.
- Trachonitis*, X. 23.
- Tragi-comedie*, wat daardoor verstaan werd, I. 122: of het „Pafcha” dien naam verdient, I. N. 16.
- Trajanus* (Keizer), I. 440: III. 584.
- Tranen storten* is den goden niet eigen, X. 287.
- Trice*, II. 269.
- Trier* (Aartsbischof van), een der Keurvorsten, VII. 626.
- Triest* (Antonius), Bischof van Gent, VI. 100: afgezet, 101.
- Trigault* (Nikolaas), zendeling naar Sina, X. 514, N. 10.
- Triglandt* (Jacob), predikant te Amsterdam, door V. in zijn „Palamedes” ten toongesteld, II. 359, 427, 459: gedraagt zich bescheiden dan zijn ambtgenooten, 580: wordt „t Kalkoensche Haantje” genoemd, 581: in ’t lied van de „Rommelpot” begeekt, 585, 588: door V. doorgehaald, III. 51: van dronkenschap beticht, 102, 103: IV. 435: VI. 330.
- Trinakria*, III. 561.
- Trip* (Elias), koopman te Amsterdam, in wiens huis de Princes van Oranje, haar intrek neemt, III. 448.
- Trip* (Jacobus), koopman te Amsterdam, trouwt met een Juffrouw Bicker, VI. 637.
- Triptolemus*, V. 76: VIII. 198.
- Trismegist*, V. 119, 310: IX. 447, 503: XI. 289.
- Triton*, VIII. 113.
- Tritonia*, V. 380.
- Trivultius* (Graaf), door Frederik Hendrik overwonnen, II. 543.
- Troas* van Seneka, II. 230.
- Troezen*, II. 273: XI. 490, 794.
- Troje*, II. 244: IV. 163, 174: V. 507.
- Troilus*, VI. 463.
- Tromp* (Kornelis) bekommt het opperbevel over ’s Lands vloot, doch moet het weder afstaan, X. 472: helpt den slag van Lestoffe winnen, 575, 586: gedicht van V. op zijn afbeelding, 588: hy wordt uit den dienst ontslagen, 589.
- Tromp* (Marten Harpertszoon) staat na Reael op de aanbevelingslijst tot Luit.-Amiraal van Holland, III. 301: wordt benoemd, *ald.*: ter zijde gesteld, herkrijgt zijn bewind en slaat de Engelschen, VI. 141: gedicht van V. daarop, 142: met Perseus vergeleken, 143: sneuvelt in den zeeflag by Ter Heyde, 153: door V. bezongen met een lijdicht, 154, en een graf dicht, 156: herdacht, IX. 224.
- Tromp* (Dochters van M. H.), tegenwoordig op de bruiloft van Honywood, IX. 623: gedichten aan haar van Vos, 624.
- Tros*, V. 106.
- Trouwpenning*, II. 195, 196: op J. de Wolff en A. Block, VI.

TRU—UIL.

- 24: op Jacob Leeuw en C. de Flines, X. 6.
- Truffel*, door J. de Graeffgebezigd by 't leggen van den eersten steen van 't Stadhuis, V. 775: beschreven, 781: ook later gebruikt, *ald.*
- Trukfes*: welke die bediening was, VII. 595.
- Tryfon*, I. 580.
- Tuchthuis* te Amsterdam, VI. 681: gedicht daarop, 726.
- Tuchthuispoort* te Amsterdam: vandalisme daaraan gepleegd, I. 666, XII. 164.
- Tullus*, VI. 500.
- Tulp* (D^r. Claes Pieterszoon), Schepen en Raad, in een paskwil voor „waggelmuts” gescholden, II. 593: naar Prins Willem II. afgevaardigd, VI. 59: lokt een keur uit tegen de overdaad 611. 637: zijn dochter trouwt met J. Six, 643: gedicht van *V.* aan hem, 652: bijzonderheden, hem betreffende, 654: op een penning verueuwigd, 705: gedicht aan hem van Vos, byschriften op zijn afbeelding, 723, 724.
- Tulp* (Margareta) trouwt met J. Six, VI. 643: gedicht van *V.* daarop, 643: ander op haar afbeeldsel, 651
- Turey* (J.), vaerzen van hem opgenomen in „'t Verheerlijkt Nederlandt”.
- Turken* doen onder Amurath een inval in Europa, III. 625: gedichten van *V.* daarop, 625, 626, 628: gedurige vrees door *V.* voor hen gekoesterd en kruistochten tegen hen gepredikt, IV. 142, 406: V. 580: VI. 299: VII. 681, 735: IX. 240, 241: — zy worden door de Venetianen geslagen, VI. 38, 39: behalen voordeelen in Kandia, 75: hun vloot lijdt een nederlaag in de Dardanellen, 731: hun leger aan de Raab verslagen, X. 347: gedicht daarop, 348.
- Turnus*, V. 285.
- Tycho Brahe*, II. 180: III. 458, 466: V. 553.
- Tydeus*, IV. 104: V. 263.
- Tyfeus*, IV. 228, 328: V. 83: VI. 491.
- Tyfon*, III. 847.
- Tyndarus*, IV. 196.
- Tytels*, somtijds raadfelachtig, IX. 82.
- Tyterken*, hond van Schout Bont, plechtig begraven, III. 192.
- Tyro*, IV. 260.
- Tyrrhenen* zijn de uitvinders der krijgsklaroen, VIII. 511.
- Tyrrheus*, VIII. 476.
- Tyrus*, I. 426.

U.

- Ubiens*, III. 605.
- Ujeus*, VIII. 575.
- Uil*, waarom by Minerva geplaatst, VI. 319: door *V.* voorgesteld als een kerkuil, *ald.*
- Uilenburgh* (Gerard van), handelaar in kunst, houdt een verkooping van schilderyen, XII. 41: gedicht van Vondel daarop, 42.

UIT—VAL.

Uitgeest (Nikodemus van), pseudoniem van Obbesz. Zie *Obbesz*.

Uladislaus. Zie *Ladislaus*.

Ulrich, Graaf van Oostfriesland, II. 680: IV. 126.

Ulyses, II. 203, 252, 261, 265, 281, 359, 373, 387: IV. 161, 162, 400: VII. 753.

Urania, de Zanggodin, II. 169, 557.

Urbaan VII (Paus), II. 614: III. 37: begunstigt Sandrart, IV. 4.

Urbaan VIII (Paus), II. 659: Lat. gedicht, hem door W. van den Vondel toegezongen en door *V.* vertaald *ald.*: stelt Franciskus de Borgia onder de zaligen, XII. 29.

Urcelenfis, I. 476.

Uriel, VI. 219, 278.

Urfel (S^o.), III. 550, 552, 553: IV. 33: VII. 682.

Utrecht: eerste plaats hier te lande, waar zich het huisgezin van *V.* nederzet, en waar hy ter sehole gaat, I. 10: gedicht van *V.* op die stad, VI. 363.

Uyt-ten-bogaert (Augustijn): brief aan hem van Reael, III. N. 12.

Uyt-ten-bogaert (Joannes), beroemd godgeleerde; bylschrift van *V.* op zijn beeltenis, III. 320.

V.

V. (J.), vaerzen van hem opgenomen in „t Verheerlijkt Nederlandt”, XI. N. 6.

Vaerlaer (Jean Michielsz van), Heer van Jaarsveld: Fransche brief van *V.* aan hem met de opdracht van 't „Pascha”, I. 42: byzonderheden, hem betreffende, N. 17.

Valamis, III. 560.

Valasko (D. Luis de), II. 307.

Valckenier (Gillis), Burgemeester van Amsterdam, XI. 94: *V.* draagt hem zijn „Feniciaensche” op, 101.

Valckenier (Sybrant) legt den eersten steen van 't nieuwe Stadhuis, V. 775: gedicht, hem toegezongen, 777.

Valckenier (Wouter), de eerste steen van 't nieuwe Stadhuis

onder zijn Burgemeesterschap gelegd, V. 775.

Valencijn, door de Franschen belegerd, wordt door Don Jan van Oostenrijk ontzet, VI. 752: zeggang van *V.* daarop, 753: de stad voert een zwaan in haar wapen, 754.

Valens (Julius), IX. 698.

Valentijn vertaalt de „Heroïdes”, IV. 278, N. 11.

Valerianus (Keizer), I. 626.

Valerius (Keizer), I. 440.

Valerius Flakkus, VII. 138.

Valgius, VI. 463.

Valkenburg (Heer van) gedraagt zich in Oranje als meester en wordt door De Knuit overvallen. III. 864.

Valkenburg (Elizabeth van), huisvrouw van Cats, III. 52.

VAL—VEN.

- Valkenburg** (Frederik van) sneuvelt voor Maagdenburg, III. 127.
- Valois** (Johanna van), IV. 127.
- Vanlieüs** of *Xin-cum*, Keizer van Sina, X. 504.
- Varro** (Terentius), I. 482: XI. 183, 286.
- Varus** of *Varius*, V. 18, 21.
- Varus** (Lucius), V. 36, 68.
- Varus** (Quinctilianus), V. 56.
- Vecht** (Jacob van der), lakenkoo- per, stelt zich als borg voor *V.* by de Bank van Leening, VII. 632.
- Vecht** (Klementia van der), trouwt met P. de Wolff, X. 464: ge- dicht daarop van *V.*, 465: zy was vermoedelijk de dochter van Jacob, N. 9.
- Vechters** (Annetje), teekent het Rekenboek der Bagijntjes te Am- sterdam, VII. 685: haar hand- teekening, 686.
- Vechters** (M^r. Joan) of Victo- rin, advocaat te Amsterdam, door Hooft geprezen, I. 25: N. 59: is een warm vriend van *V.*, I. 656: in een gedicht van *V.* aangehaald, II. 761: helpt *V.* aan diens vertaling van den „So- fompaneas”, III. 213: levert by- schriften op de vertooningen voor Maria de Medicis, 455: spoort *V.* aan tot het vertalen der „Elektra”, 484: *V.* draagt hem zijn „Jozef in Egypte” op, 800, 803: hy wordt by Hooft genoo- digd, IV. 115: zijn overlijden vermeld, V. 8: is in de Nieuwe Kerk begraven, 423.
- Veen** (Apollonia van), beroemde teekenares, III. 187: door *V.* bezongen, 188: misschien de dochter van Pieter, N. 10.
- Veen** (J. van) bezingt Frederik Hendrik, III. N. 7.
- Veen** (Johanna van): haar huwe- lijk met M. Vosius door *V.* be- zongen, IV. 372.
- Veen** (Johannes van), vader van Johanna, rechtsgeleerde te Leeu- warden, IV. 372.
- Veen** (Pieter van), III. N. 10.
- Veer** (Pieter van der), boekver- kooper te Utrecht, III. N. 15.
- Veerle** (Van), Amsterdammer, by wien Couvrechef huist, VI. 186, 187.
- Veertien** poëten dragen *V.* ten grave, XII.
- Veja**, VI. 574.
- Velde** (van den), schoonfchrijver, III. 161.
- Velden** (W. van) bezingt Fre- derik Hendrik, III. N. 7.
- Velia**, VIII. 437.
- Velinus**, VIII. 477.
- Velius** (Theodorus), geneesheer enz. te Hoorn, fchrijft de kro- nijk van zijn ftad, V. 550: zijn afbeelding, door Matham ge- graveerd, met een byfchrift van *V.* voorzien, *ald.*
- Velleda**, IX. 692.
- Velzen** (Gerrit van), III. 346, 347, 351, 354: zijn geflacht niet in 't *negende*, maar enkel in 't *naaste* gelid vervolgd, XII. 189, 190.
- Velzen** (Klarisfe van), 343, 347.
- Venetiën**, II. 555, 659: behaalt met Hollandfche hulp een overwin- ning op de Turken, 38, 39: door *V.* in een lofdicht bezongen, 729: ftaat de Turkfche vloot by de Dardanelen, 731: gedicht van *V.* daarop, *ald.*
- Venkel** (Jakob) is Vondels raad-

VEN—VAE.

- man in 't overzetten uit oude talen, V. 8.
- Vennekool (M^r. Steven), Regent van den Schouwburg, X. 350.
- Venus, I. 544, 545, 561, 709, 715: III. 565: VII. 14, 16: XII. 82.
- Venus van Medicis (De), V. 710.
- Venusberg, heuveltje in Gooiland, door A. de Graeff herdoopt, VII. 717: XII. 245.
- Venusian, III. 198.
- Verbeeck (....) bespeelt de klokken, door Hemony gegoten, IX. 235, 236: door V. en door Fokkens in dichtmaat geprezen, 236: byzonderheden, hem betreffende, *ald.*
- Verbiest (H.), schrijft de klucht van 't „Wijnvaatje”, XII. 199.
- Verbiest (Izaak), tooneelspeler, vervult de rol van „Rispe” in de „Gebroeders”, III. 645.
- Verboom (Meynarda), schrijft een pleitgedicht over onze eerste moeder Eva, X. 458.
- Verbranden van wapenroof in oude tijden, VIII. 513.
- Verdoes (Simon), Schepen en Raad, noemt Hasfelaer een moordenaar, II. 580: wordt in de „Rommelpot” onder den naam van „Trompman” doorgestreden, 586: in een paskwil onder de „vromen” gesteld, 594: uit alle bediening gesloten, 597: herdacht, 764: naar Graaf Willem Frederik afgevaardigd, VI. 58: en naar Prins Willem II, 59.
- Vere (Horatio), Engelsch veld-overste voor Grol, II. 614.
- Vergius (D^r.) bevordert de Unie tuschen de Luthersehen en Calvinisten, V. 540.
- Verhee (Jan), lid der Kamer „In Liefde Bloeyende”, I. 14.
- Verhoeve, zie *Hoeven* (v. d.).
- Vermeul (Geertrui), haar huwelijk met Joan Blaeu door V. bezongen, III. 464: XII. 193.
- Veronese (Paul), V. 525.
- Verschijsfel (Vreemd), ten tijde van 't schrikbewind in Frankrijk bespeurd by personen, die naar de guillotine stonden vervoerd te worden, VIII. 385.
- Verschuur (Joost), Kapitein ter zee, door V. met een grafchrift vereerd, XI. 251.
- Vertooningen by den „Palamedes”, II. N. 27: by den „Gysbreght”, III. 435, ter eere van Maria de Medicis, III. 442 volgg.: ter eere van Henriëtte Maria, IV. 122, volgg.
- Verus (Keizer Livius), V. 531.
- Vespasianus, IV. 467.
- Vesta, II. 190: III. 315: XI. 810, 815.
- Vesta voor „Vuur”, V. 129, 168.
- Vestaalje Maagden, IV. 48, 69.
- Vezalius (Andreas), IX. 478.
- Vezulus, VIII. 582.
- Vezuvus of Vezuvius, V. 76.
- Vianden (Hendrik van), Bischof van Utrecht, III. 387.
- Vianen door V. bezocht, II. 325.
- Vianen (Hubert van), III. 365, N. 19.
- Vianen (Paulus van) vervaardigt een grafpenning op Flinck, VIII. 90: byzonderheden, hem betreffende, XI. 253.
- Viersen (Mathias van), raadsheer in 't Hof van Friesland, met Van Beuningen en Reael naar Denemarken gezonden, VII. 589: byzonderheden, hem betreffende, 590, 591, 592.

VIE—VIS.

Vierster of Viergesternte, X. 308.

Vijftienmannen, VI. 596: IX. 559.

Vijver in den Haag bezongen, II. 552: IV. 144.

Vijverhof, hofstede by Nieuwerfluis aan de Vecht, aan A. Block behoorende, XII. 51: de bloemtuin aldaar in den oorlog vernield, 53: de eerste ananas, aldaar gekweekt, 56: de plaats op een penning afgebeeld, *ald.*

Villa, Venetiaansch vlootvoogd, XI. 11.

Villiers (Jacobus de), tooneelspeeler, vervult de rol van „Michol” in de „Gebroeders”, III. 645.

Villiers (Philippe de), X. 10.

Vincent (Ysbrand), richt met Pels, Dop en anderen een kunstgenootschap op. XI. 87: waaruit *Nil Volentibus Arduum* ontstaat, 93.

Vinck (Jacob Jacobsz), Schepen en Raad, in een paskwil voor „waggelmuts” gehouden, II. 593: Provoost der Schuttery, 762.

Vinckenroy (Gillis van), Burgemeester aan de Demer, III. 282: gedicht van V. te zijner eere, 283.

Vinckenbrinck (Albert), beeldhouwer, VII. 704.

Vinckenbrinck (Dirk), boekverkooper, VII. 695.

Vingboon (....), en niet *Vingboom* — bouwmeester, IV. 120, XII. 205.

Viool hangt uit aan 't huis, waar V. geboren werd, I. 10: is geen speeltuig, maar een bloem, II. 548.

Virgilius Maro, (P.), V. 12, 688: VIII. 139, 142.

Vischmarkt beschreven, VI. 673.

Vischer, een Amsterdammer, laat zich tegen de predikanten uit, II. 691: bekomt een vendrigsplaats, *ald.*

Vischer (Wed. Barent), boekverkooper te Amsterdam, geeft een tweeden druk uit der „Bespiegelingen”, IX. N. 8.

Vischer (Roemer), lid der Kamer „In Liefde Bloeyende”, I. 14: streeft *Martialis* na en werkt aan den opbouw der taal, 76: is verwant aan Cornelis van Campen [XII. 168]: woont naby den Schreierstoren te Amsterdam, 652: zijn hond, N. 59: sterft, II. 156: zijn spreuk, 192: het praatje, dat hy naar Alkmaar zou verhuisd zijn, weersproken, *ald.*: en N. 5: nadere byzonderheden dienaangaande, VI. N. 12, 13.

Vischersdochter (Anna Roemer), bevallige dichteres, I. 652: neemt den raad in van Hooft, II. 157: trouwt met Dominicus Boot van Wefel, 209: gedicht van V. op haar geboortedag, *ald.*: klinkdicht van haar op 't vertolken van *Bartas* door Boetselaer, N. 7.

Vischersdochter (Geertrui Roemer), tweede dochter van R. Vischer, trouwt met N. van Buyl, I. N. 59: treedt op als getuige by 't huwelijk van *Tesfelfchade*, II. N. 6: van haar gewaagd, III. 55: IV. 420, N. 22: sterft, VI. 128, N. 12, 13.

Vischersdochter (Maria Tesfelfchade Roemer), jongste dochter van R. Vischer, I. 652: oorsprong van haar naam, 653: N. 59: vertaalt Tasfoos „Verlost Jerufalem”, II. 157: verlooft

VIS—VLO.

- zich aan A. Krombalgh, 164: gedicht van *V.* hierop, *ald.*: woont tot haar huwelijk te Amsterdam, *ald.*: trouwt, 184: huwelijksgedichten te harer eere, 184, 194: beantwoordt de prijsvraag der Akademie, III. 154: haar antwoord door Hooft geprezen, 54, 55: bijzonderheden daaromtrent, N. 7, 8 [XII. 178]: Huygens zendt haar zijn vertaling van Donne, III. 206: en *V.* een gedicht daarop, 208: zy verliest haar man en haar dochttertje, 209: maakt vaerzen op de komst van Maria de Medicis te Amsterdam, 442, 443: *V.* draagt haar zijn „Elektra” op, 480, 483: of hy naar hare hand gedongen zou hebben, 621: brief van haar aan Van Baerle, IV. 39: zy wordt door *V.* onder den naam van „Euzebia” toegesproken, *ald.*: verliest een oog, 520: logeert by Hooft, *ald.*: haar vertaling van Tasso door *V.* nagezien, *ald.*: [XII. 95]: zy wordt door Vos sprekende ingevoerd, V. 691: haar ziekte en dood, VI. 127: regels van Huygens ter harer eere, 128: nadere bijzonderheden, haar betreffende, N. 12, 13, 14.
- Vischer (Kornelis de), bekwaam plaatsnijder, maakt een afbeelding van Winius, VI. 14. 164: gedicht van *V.* daarop, 165: beeldt *V.* af, VII. 618: gedicht daarop, *ald.*
- Visser (Willem de), schoolmeester, weduwnaar van H. van Ulsen, trouwt met S. Serwouters, XII. 181.
- Vitelli (Chiappin), V. 442.
- Vitellius, III. 559: V. 588.
- Vitruvius, VI. 678.
- Viver (Jacob van der), boekverkooper te Rotterdam, VI. N. 10.
- Vlaming (Christina Agatha), zuster van Pieter, XII. 266.
- Vlaming (Pieter), dichter, behuwdzoon van A. Block, XII. 265.
- Vlaming (Willem), vader van Pieter, XII. 265.
- Vlaming van Outshoorn (Cornelis de), burgemeester van Amsterdam, kondigt aan *V.* zijn ontslag aan uit de Bank van Leening, XI. 94: *V.* draagt hem zijn „Feniciaensche” op, 101.
- Vlaming van Outshoorn (Dirk de), Burgemeester, is den Remonstranten gunstig, III. 38, 39: sterft, 369: grafchrift op hem, *ald.*
- Vlaming van Outshoorn (Margareta de), echtgenoot van N. Tulp, VI. 646: byschrift van Vos op haar, *ald.*
- Vlaming van Outshoorn (Maria de), dochter van Cornelis, door De Koning afgebeeld en door Vondel bezongen, VII. 20.
- Vlaming van Outshoorn (Pieter de), Burgemeester, II. 579: een lijk voor zijn deur gesleept, *ald.*: wordt in een paskwil voor „waggelmuts” gescholten, 593: door *V.* geroemd, 671: sterft, 691.
- Vleeschhal te Amsterdam, VI. 613.
- Vlieger (Jacob), pastoor te Amsterdam, sterft, VI. 105: Latijnsch byschrift op zijn afbeelding, *ald.*: vertaald, 106: gedicht van *V.* op zijn uitvaart, *ald.*: grafchrift op hem, met de vertaling, 107.
- Vlooswijk (Jan Claesz), Amsterdammer, voorstander der Remonstranten, II. 691: tot kapitein

VLO—VON.

- der Schuttery verkozen, *ald.*: door de meeste schutters niet erkend, 692: die daarover ontflaggen worden, 693.
- Vlooswijk (Kornelis van), Burgemeester van Amsterdam: *V.* draagt hem zijn „Salmoncus” op, VII. 41: hy laat zich door zijn vrouw bewegen, een ambt aan *V.* te schenken, 632: byschrift op zijn afbeelding, 725: gaat in bezending naar Karel II, om hem te Amsterdam te noodigen, VIII. 106: *V.* draagt hem zijn „David Herstelt” op, IX. 79: hy is in zijn jeugd ten oorlog geweest, IX. 228: toont aan *V.* zijn genegenheid by diens ontflag als suppoost by de Bank, XI. 94: *V.* draagt hem zijn „Feniciaensche” op, 101.
- Vlooswijk (Margareta van), dochter van Kornelis, trouwt met R. Honywood, IX. 619: gedicht daarop, 620: andere gedichten, op haar vervaardigd door *V.*, 625: en door Vos, 627: of er een andere van dien naam kan geweest zijn, 626.
- Vlooswijk (Nicolaas van), zoon van Kornelis, speelt de rol van Filedonius, IX. 238: wat door *V.* bezongen wordt, 232: wordt Baljuw van Gooiland, enz. X. 589: vertooningen ter gelegenheid zijner huldiging, 589, 590: gedicht daarop, 591.
- Voet (Gysbertus), Hoogleeraar te Utrecht, IV. 434.
- Voet (Joan Gabriël), getrouwd met M. K. Benzi, IX. 231.
- Vogel (Margareta de), trouwt met P. Serwouters, XII. 182.
- Vogelmans (Katharine), moeder van A. Pels, XI. 86.
- Volckaert Canonix voert een Enkhuizer schip aan tegen de Duinkerkers, en wint hun een kanon af, IX. 219: door *V.* bezongen, 220, 221. Zie *Roode Paard*.
- Vollenhove (Bernhard), Burgemeester van Kampen, X. 345.
- Vollenhove (Henrik), zeekapitein, X. 345.
- Vollenhove (Johannes), zijn geslacht en lotgevallen, X. 345: schrijft gedichten, waar *V.* zeer mede is ingenomen, *ald.* [XII. 63, 64]: wordt door hem „volle vruchthoren” genoemd, 346: maakt twee gedichtjes op het treurspel van „Faëton”, *ald.*: schrijft een lofdicht op Antonides’ „Yftroom”, XII. 26: Romanus Boot van Wesel schrijft hem een berijmden brief, VI. 11: hy schrijft een „lijkzang” op *V.*, XII. 71.
- Valsken*, VIII. 217.
- Vondel: die naam verschillend gespeld, I. 7 [771]: beteekenis van het woord, *ald.*: Zuidnederlandsch van oorsprong, 8: spellingen met het woord, IV. 431, 438.
- Vondel, (Het geslacht) is uitgestorven, XII. 266.
- Vondel (Van), eene der wijzen, waarop de naam voorkomt, I. 7, 19, 24: VII. 704: XII. 118, 119, 127.
- Vondel (Van de), als voren, VII. 732.
- Vondel (Van den), gewone spelwijze van den naam, I. 7.
- Vondel (Anna van den), dochter van onzen dichter, volgens Antonides by haar grootouders te Keulen opgevoed in ’t Roomsche geloof, en oorzaak, dat haar vader daartoe overging, IV. 2: ont-

VONDEL.

fangt het vormfel van den Aartsbischop van Mechelen, 618: gaat met haar vader op het Cingel wonen, VI. 43: heeft de koorts, 173: haar moederlijk goed wordt haar door haar vader gerechtelijk opgedragen, VIII. 632: en by testament verzekerd, IX. 144: X. 592, 593: haar dood en uiterste wilsbeschikkingen, XII. 61: begrafenispenning te harer gedachtenisfe geslagen, 62.

Vondel (Joost van den), vader van den dichter, is hoedstofferder te Antwerpen, en wijkt naar Keulen om 't geloof, I. 9: trouwt met Sara Kranen, 10: hunne kinderen, 10, 12: hy trekt met zijn gezin naar Holland, 11, 12: zet zich te Utrecht neder, 12: verhuist naar Amsterdam en zet er een kousenering op, *ald.*: of hy weder naar Keulen is gegaan en Roomsche geworden, IV. 2, 7: XII. 160: heeft het poortersrecht te Amsterdam bezeten, XII. 171: is getuige by het huwelijk van C. Symons met E. Serwouters, 180.

Vondel (Joost van den): zijn naam, I. 7: te Keulen geboren, 10: byzonderheden dienaangaande, *ald.*: komt met zijn ouders in de Nederlanden, 11, 12: gaat te Utrecht ter school, 12: komt te Amsterdam by zijn vader in den winkel, *ald.*: geraakt al vroeg aan 't rijmen, *ald.*: wordt lid van de Kamer „Uyt Levender Jonst” 18: vergezelt haar waarfchijnlijk naar Haarlem, ter bywoning van den wedftrijd, 23: door Hooft geprezen, 25: is al jong op reis geweest [768]: trouwt met M. de Wolff, 36 [N. 15]: neemt zijn vaders zaken over, *ald.*: leert Latijn, 215: be-

hoort by de gemeente der Waterlanders en wordt er Diaken, *ald.*: fchijnt de betrekking tot de Kamer af te breken, 317: prijst en vertaalt Bartas, 318: breidt den kring zijner kennissen uit, 651: zijn vriendschap met Roemer Vischer en diens dochter, 652, 653: ook met Spiegel [XII. 81]: invloed, dien Coster op hem uitoefent, 657: fchijnt Italiaansch geleerd te hebben, II. 19 [XII. 72]: raakt bekend met Reael, 113: vervalt in een kwijnende ziekte, 117: verlaat het diakenschap, 118: of het „Lofdicht op S^{te}. Agnes” van hem is, 144: herbergt Vorftius en doet hem uitgeleide, 146: valsche gerucht over hen uitgestrooid, 149: hoedt zich nog voor 't uitgeven van twistfchriften, *ald.*: treedt als waarachtig dichter op, 156: houdt byeenkomsten met Reael en anderen tot opbouw der taal, 158: bemint het landleven, 213: is een welkome gast op Schey-beeck, 214: door Burgh aangefpoord, een treurspel op Oldenbarneveldt te maken, 297: zijn antwoord aan zijn vrouw, die hem 's Prinzen dood bericht, 297: fchimp- en ftatdichten op zijn „Palamedes”, 516: 't boek wordt opgehaald en hy gedagvaard, 520: is in groote vrees van naar den Haag gevoerd te worden, 521: fchuilt by De Wolff, vervolgens by Baeck, 522: wordt in een boete verwezen, 523: N. 31: verkrijgt een ongemeene vermaardheid, II. 524: vervalt weder tot zwaarmoedigheid, *ald.*: laat zich door de Breen in de logika en in 't Grieksch onderwijzen: betreurt zeer den dood zijns broeders, 656: verwelkomt Frederik Hendrik te

VON.

Amsterdam in een gedicht, 666: ontfangt geen gunst van dien vorst, 673: vindt genoegen in de „Ledige Uren” van Huygens, *ald.*: bekelt de Predikanten in een Akademievaers, III. 39: wordt door Cats aangevallen, 48: betaalt hem met gelijke munt, 50, 52: wordt door Hooft uitgenoodigd, 's Prinzen komt te Muyden te helpen vieren, 93: stelt de leer der Contra-Remonstranten in zijn gedichten niet naauwkeurig voor, 115, 116: durft een afscheidsdicht aan De Groot niet in 't licht geven, 147: toont zijn zucht voor Keulen, 148: besluit een heldendicht op Konstantijn den Groote te maken, waarover hy De Groot raadpleegt, 156: noemt zijn kind Konstantijn, *ald.*: verlangt naar den vrede, 172: of zeker gedicht op de inneming van Filippijne van hem is, 173: verliest zijn vrouw, 209: en den trek tot dichten, 212: scheurt zijn „Konstantijn” in stukken, *ald.*: waarom hy 't afsterven van Reael niet bezong, 302: zijn vermoedelijke reis naar Dordrecht, 303: hy wijdt den nieuwen Schouwburg in, 324: reden, waarom hy zijn treurspel „Mesalina” vernietigt, 474, N. 25: ziet Huygens „Dagwerck” na, III. 478, 479: draagt aan Tesfelschade zijn „Elektra” op, 480: ontleent telkens mottoos aan Virgilius, 482: draagt zijn „Maeghden” op aan Keulen, 545: zendt ze met de „Elektra” aan De Groot, *ald.* [XII. 194]: omhelst den Roomschen godsdienst, 620: wat hem daartoe mag bewogen hebben, *ald.* [XII. 197]: of hy Tesfelschade tot vrouw zou hebben aangezocht, 621: zijn rolverdee-

ling en *mise en scène* van de „Gebroeders”, 645: of hy door zijn dochter Anna en de Fransche Jezuiten tot de Roomsche Kerk gebracht werd, IV. 2: zijn afbeelding door Sandrart vervaardigd, 7: hy betreurt diens vertrek, 16: verbetert vaerzen van Vos, 115: houdt zich by Wickefort op, *ald.*: heeft verkeer met de Sohiers, 116, 120: met de Hinlopiens, 150, 117: vertaalt de „Heroïdes” met een bepaald doel, 158: geeft de vertaling niet uit, doch stelt die later met andere schriften aan A. Block ter hand, 277: yvert voor 't Huis van Stuart, 385, 387, 390: ontfangt van Le Blon een afbeelding van Koningin Kristina, 397, en van haar een gouden keten, 404: zijn verspreide gedichten komen voor 't eerst in 't licht, 414: brief, daarachter gevoegd, 416: bezingt zijns zoons huwelijk niet, 417: verkoeling tuschen hem en Hooft, 419: aanleiding daartoe, *ald.*: ziet Tesfelschades vertaling van Tasso na, 420: wordt over zijn gedicht op den brand der Nieuwe Kerk aangevallen, 424: niet minder over dat op 't Amsterdamsch mirakel, 443: zijn houding hieromtrent met die van Hooft vergeleken, 454: bestrijdt de aanvallers met kleine gedichten, 448: en met een uitgebreid leerdicht, 451: daarover aangevallen door Westerbaen, 613: blijft een vijand van alle vervolging om 't geloof, 615: ontfangt een schildery van den Aartsbischop van Mechelen, waarmede hy eerst zeer verblijd is, 617: doch die hy later ontdekt een kopy te zijn en wegsehenkt, 620 [XII. 217]: flecht compliment, hem door dien

VON.

Aartsbischof gemaakt, *ald.*: zijn ingenomenheid met de Jezuïeten, 621: doet uitgeleide aan De Groot, 623: stelt met behulp van zijn Roomsgezinde vrienden een werk, ten betooge, dat De Groot Roomsch gestorven is, 633: schept behagen in de werken van Junius en De Brune, V. 3, 4: vertaalt den geheelen Virgilius, met raad van Venkel, 8: en draagt dien aan Huygens op, 8, 13: zendt het werk aan dezen met een brief, 421 en een tweeden aan diens huishoudster, 422: zendt een exemplaar aan Hooft, met een hartelijk schrijven, *ald.*: zijn doel daarmede, 424, 425: ontfangt een koel antwoord van Hooft, 425: toont zijn belangstelling in de zaak der Stuarts door het schrijven van een treurspel, 429: zijn gedachten aangaande het goddelijk recht der koningen, 468: wordt hevig aangevallen over zijn „Maria Stuart”, 512: voor 't Gerecht geroepen en in een boete verwezen, 514: doorgestreken over zijn uitgave van „Grotius Testament”, 541: zoekt vergeefs uit te vorsehen wie de voorrede voor het „Tweede Deel” zijner werken geschreven heeft, 549: bezoekt Seghers te Antwerpen en maakt een gedicht op hem, 555: bezingt zijn zestigsten verjaardag, 660: is bevriend met Wuytiers, 565: wiens dood hy bezingt, 566: prijst de lijkrede van Brandt op Hooft, 569, 570: waarom hy noch het overlijden van Hooft noch dat van Frederik Hendrik bezingt, 571: legt in meer dan een gedicht zijn blijdschap aan den dag over den gesloten vrede, 572: maakt onderschriften voor de

glazen der Oude Kerk, 588, 589: draagt aan Le Blon zijn „Leeuwendalers” op, 533: bezingt den dood van Van Baerle, 693, 694: herdenkt Hooft, 695, 696: draagt zijn „Salomon” op aan Justus Baeck, 696, 699: schrijft voor Couvrechef een gedicht af op Maria Magdalena, 771: vuilaardig gedicht tegen hem, N. 5: de ongerijmdheid van den daarin vervatten laster aangetoond, 6, 7: nader betoog, dat hy in 1648 geen lofdicht op Willem II geschreven heeft, 9, 10: gedichten aan hem toegeschreven, VI. 2: gaat na 't huwelijk van zijn zoon op het Cingel wonen, 43: of hy ooit op den Achterburgwal gewoond heeft [XII. 234]: of hy de „Vertroostinghe enz.” gedicht heeft, 79: haalt zich door zijn heftige uitvallen vrij wat tegenspraak op den hals, 88, 89: verdedigt de Staten, in weêrwil van hun verbond met de Puritoinen, tegen de Prinsgezinden, 89: blijft niettemin den Stuarts ter eere zingen, 90: reist naar Brugge en woont er de inwijding van twee Bischoppen by, 99: of hy toen Seghers bezocht heeft, 103: een nadruk zijner „Poezy” komt te Leeuwarden in 't licht, 112: hy brengt zijn zuster Bruyninck tot het Roomsche geloof, 124: zwijgt by Tesfelsehades dood, 127, 128: spoort koningin Kristina aan tot oorlog tegen Cromwell, 762: is een welkome gast by de Hinlopens, 166, 175: zijn briefje aan Couvrechef, 186: byzonderheden dienaangaande, 187, 188: hy wordt door Flinck afgebeeld, 191: wat o. a. uit den „Lucifer” blijkt aangaande zijn politieke gevoelens, 310: wordt over dat werk hevig aangevallen door de predi-

VONDEL.

kanten, 315: het spelen daarvan verboden; wat den aftrek vermeerderd, *ald.*: hy verdedigt het tooneel tegen de aanvallen van Wittewrongel, 316, 327: bezoekt zijn zuster te Hoorn, 361: eere hem aangedaan op het S^t. Lukasfeest, 376: zijn vertaling van Horatius „Lierzangen” wordt buiten zijn weten ter perse gebracht, *ald.*: hy berispt Leupenius over diens wanpelling en wordt van hem heftig aangevallen over zijn „Lucifer”, 619—621: heeft een merkwaardigen droom, het noodlottig uiteinde van Hulft voorispellende, 631: waarom hy, in weêrwil van zijn haat tegen Cromwell, den vernederenden vrede bezingt, met dezen gesloten, 643: J. Six bewijst hem vriendschap, 647: zijn ingenomenheid met Virgilius, 714: hy geeft lessen in de staatkunde aan P. de Graeff, 722: ergert zich om de aanvallen tegen ’t Pausdom, 729: verheugt zich over de nederlaag der Turken, 731: toont, hoe hem de belangen der Zuidelijke Nederlanden ter harte gaan, 752: ontvangt een sehrle vereering voor een gedicht, N. 5, 6: of hy zijn „Lucifer” aan Avitus ontleend heeft, 19: of hetgeen hy zegt omtrent de ritterlijke waardigheid van Andries Boelensz en de diensten, door hem aan Maximiliaan bewezen, op losse gronden steunt, N. 26—30: zijn ingenomenheid met de geloofsverandering van Koningin Kristina, VII. 2, 4, 9: zijn oordeel over Anflo, 8: spoort Kristiaan Huygens aan, zijns vaders vaerzen uit te geven, 10, 11: wordt nogmaals door De Koning afgebeeld, 13: wil aan de Wees- en Oude Manhuizen

de schade vergoeden, hun door het niet meer vertoonen van den „Lucifer” veroorzaakt, en vervaardigt den „Salmoncus”, 28, 31: die door Bidloo verminkt wordt, 116: zendt zijn vertaling van „Davids Harpzangen” aan Kristina, 142: wanneer hy zijn winkelnering aan zijn zoon heeft overgedaan, 487: klaagt over diens verspillingen, *ald.*: reist, om diens schulden te vereffenen, naar Denemarken, 588: treft te Kopenhagen een Gezantschap der Staten aan, *ald.*: wordt aan aanzienlijke personaadjen, ook ten hove voorgesteld, 590: en door Van Mander afgebeeld, 601: kan zich in Denemarken weinig schikken, 610: wordt door De Vischer afgebeeld, 618: prulfschrift op zijn naam uitgegeven, 629: hy stelt de schuldeischers van zijn zoon uit zijn middelen te vrede, 830: krijgt hem, door hulp van Burgemeesteren, naar Oostindiën, 631: bevindt zich in kommerlijke omstandigheden, *ald.*: bekomt een aanstelling in de Bank van Leening, 632: zijn toestand aldaar, 633: ontvangt een geschenk voor zijn gedicht op ’t Zeemagazijn, 654: schrijft in ’t stamboek van Katharina Questiers, {XII. 244}. is getuige van het huwelijk van P. Blesen, 679: door Couvreechef met Rubbens op éne teekening vereerd, 695: door Princes Amelia met een eerepenning beschonken, 766: zendt aan Bloemaert op zijn krankbed een werkje, 791, 792: draagt zijn „Jeptha” op aan Anna van Hoorn, VIII. 3: vergunt aan Lescailje eenige gedichten van hem op te nemen in zijn „Hollantsehen Parnas”, IX. 143: waarfchuwet het Publiek tegen

VONDEL.

de gedichten, op zijn naam uitgegeven, *ald.*: maakt zijn testament, 144: een nieuwe herdruk van sommige zijner gedichten ziet het licht, 145: alsmede zijn „Gulden Winkel”, 243: wordt van C. de Graeff met een aanwijn begiftigd, 219: bezoekt zijn zuster te Hoorn, *ald.*: zijn bekendheid met de wijsgeerige stelsels van vroeger en later tijd, 604: en met de geschiedenis der Amsterdamsehe familiën, 618, 619: valt wat goedgeeloovig omtrent verdiensten van onbekenden, 627: wordt door de Regeering voorbygegaan by 't ontwerpen van publieke gemakkelijkheden, 650: onthaalt den Aartsbischof van Keulen met een gedicht, *ald.*: schrale belooning, die hy daarvoor ontvangt, 653: volvoert zijn plan niet om een heldendicht op Bato te schrijven, *ald.*, maar schrijft er een op „Johannes”, X. 1, 2: is behoedzamer in zijn gedichten dan voorheen, 256: waar hy met den „Faeton” op gezinspeeld kan hebben, 326, beklagt zich over een der Hoofden van den Schouwburg, die hem tegenwerkt, 351: zijn gehechtheid aan de Stuarts doet hem de vredebreuk, door Karel II gepleegd, aan de Puriteinen toeschrijven, 463, 474: hy maakt kennis met Antonides en moedigt hem aan, X. 487, 488: bezoekt Keulen en de bedstee, waar hy als kind geslapen had, 571: de Zecraad draagt hem het vervaardigen op van een grafscrift op den Amiraal van der Hulst, 586: hy maakt een nieuw testament, 592: Seneka by hem achter de bank, 595, 600 [XII. 182]: hy wordt door Antonides met een klinkdicht verjaard, XI. 17:

moedigt Andries Pels aan, 86, en Dop, 92: zijn ambt aan de Bank begint hem zwaar te vallen, 93: Burgemeesteren ontslaan hem, met behoud zijner jaarwedde, 94: hoe hy deswegens zijn erkentelijkheid betuigt, 94, 95, 101: hy draagt zijn „Herkules in Trachin” op aan J. Hinlopen Vermaes, XI. 178: zijn geboortedag door Katharina Lescaille gevierd met een gedicht, 239, 258: hy komt op tegen de onverschilligheid, jegens Kandia betoond, 258: draagt aan Antonides het nazien der „Herschepinge” op, 272: vaerzen van hem opgenomen in „'t Verheerlijkt Nederlandt”, N. 6: waarom dat werk niet geëvenredigd is aan zijn andere gedichten van 't zelfde tijdperk, XII. 1, 2: hy roemt de vaerzen van Moonen en schrijft in diens stamboek, 6: toont zich sekerder kritikus in 't antwoorden op vragen betreffende de taalkunde, door Moonen gesteld, 8, 1—24: wie hem in zijn ouderdom bezoeken, 55, 65: blijft de tafelvriend van A. Block, 42: zegt der poëzy vaarwel, op raad zijner geneesheeren, 57: leest in 1676 nog zonder bril, *ald.*: verliest zijn dochter, 61: gaat ten behoeve van zijn kleinzoon by Burgemeesteren rond, 65: zijn krachten vervallen, 66: laatste snik van zijn rijmgeest, 66: hy wenscht naar den dood, 67: hy sterft, *ald.*: door wie en waar hy begraven wordt, *ald.*: grafscrift op hem gemaakt, 68: herinneringsteeken aan hem opgericht, 70, 71: lijk- en andere gedichten te zijner eere, 71—146: portretten van hem gemaakt, 146, 147: zijn gestalte en gedaante,

VON.

- 147: aart en karakter, 148: yver voor den godsdienst en afkeer van vervolging om 't geloof, 149: gehechtheid aan den Staat, 150: wie zijn raadslieden waren, 150, 151: zijn zedigheid en toegevendheid, 151, 152: afgetrokkenheid in gezelschap, 152: matigheid, 153: vele onkiesche en dwaze rijmen hem verkeerdelijk toegescreven, 153: heeft geen bekende nakomelingen gehad, *ald.*: zijn naauwkeurigheid in 't opsporen van byzonderheden, 791.
- Vondel (Joost van den), zoon van den dichter en van M. de Wolff, wordt geboren, I. 131: trouwt met A. A. van Bancken IV. 416 [VII. 586]: hertrouwt met B. Hooft, VI. 41 [VII. 587]: neemt de nering zijns vaders over, VI. 587: zijn bekrompenheid van verstand, *ald.*: stuurt zijn zaken in de war, *ald.*: zijn vader betaalt zijn schulden, 630: zendt hem naar Oost-Indiën, 631: hy sterft op reis, *ald.*: beschikkingen, door zijn vader ten voordeele van hem en zijn kinderen gemaakt, IX. 144.
- Vondel (Joost of Justus van den), zoon van den voorgaande en van B. Hooft, VI. 43: trouwt met A. van Rechteren, XII. 57: legaat, hem door Anna van den Vondel vermaakt, 61.
- Vondel (Katharina van den), jongste zuster van onzen dichter, waar geboren, I. 12: trouwt met J. A. Bruyning, II. 230: door Sara van den Vondel als getuige bygestaan XII. 170: *V.* geeft haar een schildery ten geschenke, IV. 620: brengt haar tot het Roomsche geloof, VI. 125: bezoekt haar, 361: IX. 219.
- Vondel (Kleinzoon van), werkt by een schoenmaker, XII. 65.
- Vondel (Klementina of Klemensken van den), oudste zuster van onzen dichter, te Keulen geboren, I. 10: volgt haar ouders naar de Nederlanden, 11, 12: trouwt met Hans de Wolff, 36: N. 15: *V.* zoekt een schuilplaats by haar, II. 522: zy verwijt hem zijn schrijfsjeukte, *ald.*
- Vondel (Konstantijn van den), zoontje van onzen dichter, geboren, III. 155: sterft en wordt door *V.* bezongen, 156.
- Vondel (Maria van den), dochter van Joost de Jonge, wordt by haar grootvader opgevoed, X. 164: sterft en wordt door *V.* bezongen, *ald.*
- Vondel (Sara van den), tweede zuster van onzen dichter, te Keulen geboren, I. 10: volgt haar ouders naar de Nederlanden: trouwt met J. H. van Nyenkerken, 316: XII. 160.
- Vondel (Sara van den), dochtertje van onzen dichter, sterft, II. 526: gedicht op haar uitvaart, *ald.*
- Vondel (Willem van den), jonger broeder van onzen dichter, wordt geboren, I. 10: klinkdicht van hem op „Hierusalem verwoest”, 660: is de reisgenoot van Jacob Baeck, II. 656: wordt te Orleans Doctor in de rechten, *ald.*: houdt zich in Italiën op, *ald.*: sterft op de terugreize, *ald.*: zijn lof, 656, 657: graf- en lijdichten, op hem vervaardigd, 661, 662, 663.
- Vondel (Willem van den), zoon van Joost den Jonge, sterft en wordt bygezet in 't graf van P. Blefen, XI. 268 [XII. 70]: graf-

VON—VOS.

- schrift op hem, 269: wat *V.* opmerkte by zijn dood, XII. 67.
- Vondelen* (Van), eene van de wijzen, waarop de naam voorkomt, I, 7, 35, 41, 143, 150, 342, 399, 666.
- Vondelen* (Van den), als boven, VII. 632.
- Vondelens* (Van), als boven, I. 7: III. 48.
- Vondellen* (Van), als boven, I. 771.
- Voocht* (Sibylla), vrouw van P. Serwouters, XII. 181.
- Vooght* (De), Burgemeester van Arnhem, een der rechters van Oldenbarneveldt; zinspeling op hem, II. 515.
- Vooght* (Otto de): zoo Latijnsche als Nederduitsehe vaerzen van hem opgenomen in „'t Verheerlijkt Nederlandt", XI. N. 6.
- Voorburg* of *Voorgeborchte*: wat daarmee verstaan moet worden, X. 134, 135.
- Voorne* (Gerrit van), III. 344.
- Voorrede* of Proloog: hoe daarmee gehandeld werd, I. 122: hoe die van 't „Pascha" behandeld werd, 123.
- Voorst*, abdy by Brusfel, VI. 27: XII. 232.
- Vorstenau* (Filips Ceezen van): een Latijnsch gedicht van hem op den wachttore van Utrecht wordt door *V.* vertaald, V. 563.
- Vorftius* (Conradus), Hoogleeraar te Leyden, genoodzaakt ten lande uit te wijken, wordt door *V.* ontfangen en aan boord gebracht, II. 146: sterft, *ald.*: lijkgedicht op hem, 147: te Frederikstad begraven, N. 5.
- Vos* (Jan), dichter en glazemaker, I. N. 40: byschrift van hem op een afbeelding van D. van Gerwen, III. 299: op die van J. v. d. Poll, 300, N. 11: bezingt het parkietje van Kr. Hooft, *ald.*: en Mev. Schaap, *ald.*: opgang, dien zijn „Aran en Titus" maakt, IV. 114: tot mederegent van den Schouwburg aangesteld, 115: wijdt Tesfelfschade een gedicht toe, 420: is welkom op Muyden, *ald.*: trekt party voor *V.* by het twistgeschrijf over „Maria Stuart", V. 112: maakt een lofdicht op Seghers, 556: en een gedicht aan Mevr. de Graeff, 560: bezingt Wuytiers, 565: vervaardigt vertooningen by 't viere van den vrede, 587, 588: [N. 20, 27]: zinspeelt op de „Leeuwendalers", 691: spoort de dichters aan, den vrede te bezingen, 693: gedicht van hem op de Lange, N. 4: in den pennestrijd over „Maria Stuart" gemengd, 10: maakt een gedicht op het regeeren in 't Vredejaar, 28: op De Konings afbeelding van *V.*, VI. 119: gezegde van hem aangaande het predikant worden van Brandt, 113: bezingt den dood van Tesfelfschade, 127: ook L. en M. Huydecoper, 178: en M. Koeck, 179: maakt een gedicht by de tytelplaat van den „Lucifer", 311: schrijft een vertooning by dat stuk, 312: zijn brief, tot toelichting daarvan, *ald.*: zijn byschrift op het afbeeldsel van M. de Vlaming, 646: op dat van P. Barbette, 656: vervaardigt vertooningen op het feest van den vrede met Engeland, 689: en een byschrift voor het borstbeeld van Huydecoper, 725: bezingt de Bickers, N. 9: de schilderyen op 't Stadhuis, 23: Tulp 26: de inwijding van 't Stadhuis, 25:

VOS.

- het huwelijk van J. Huydecoper, 30: zijn gedicht in 't stamboek van K. Questiers, VII. 654: bezingt S. Kamay en diens huisvrouw, 667: ook Anna van Loon, 754: beschikt vertooningen voor een feest, aan den Vorst van Anhalt gegeven, *ald.*: byschrift van hem op dezen, 779: bezingt den eikeboom, waar Karel II in school, VIII. 100: bestelt de vertooningen by 't bezoek van de Princes Royaal, *ald.* en N. 3: bezingt de juffrouwen Tromp, IX. 624: ook Margareta van Vlooswijk, 626: ontfangt *f* 50 van Burgemeesteren voor een gedicht, 653: wordt gehouden voor den man, die *V.* by 't Schouwburgbestuur tegenwerkt, X. 351: maakt een allegorische voorstelling by de inwijding van den nieuwen Schouwburg, 472: bezingt den zeeflag by Leltoffe, 576: begroet N. van Vlooswijk als Baljuw van Gooiland met vertooningen, 589: oordeel van Oudaen over zijn „Medea”, XI. 18,
- Vos (Jan), Hoofdprovoost in 't Aalmoeseniershuis, legt den eersten steen van 't nieuwe gebouw, X. 471.
- Vos (Izaak), tooneelspeler, vervult de rol van „Mephiboseth” in de „Gebroeders”, III. 645: schreef ook onderscheiden kluchten, XII. 199.
- Vos (Maria), dochter van den glazemaker, legt den eersten steen van den nieuwen Schouwburg, X. 350.
- Voscuyl (Jurriaen), trouwt met F. van Buyl, I. N. 59.
- Voscuyl (E.) bezingt Frederik Hendrik, III. 7.
- Vosmerus (Sasboldus), Aartsbis-
- schop van Utrecht, IV. 620: zijn twisten met de Jezuïeten, *ald.*: herdacht, VI. 28, 192: neemt het vikaris-ambt aan zonder 't Kapittel te kennen, VII. 790.
- Vosfius (Cornelia), dochter van Gerardus Janszoon, komt in 't ijs om, III. 176: gedicht van *V.* op haar overlijden, 177: nadere bijzonderheden, haar betreffende, IV. 28: XII. 205.
- Vosfius (Dionijs), zoon van Gerardus Janszoon, reeds jong beroemd, III. 176: sterft, 177: lijkdichten op hem, 180, 181.
- Vosfius (Franciskus), zoon van Gerardus Janszoon, IV. 28.
- Vosfius (Gerardus), zoon van Gerardus Janszoon, sterft jong, III. 176: door *V.* bezongen, 179: nadere bijzonderheden hem betreffende, IV. 29.
- Vosfius (Gerardus Janszoon, verkeerdelijk Gerardus Joannes genoemd, XII. 204), Hoogleeraar te Leyden, schept behagen in een gedicht van *V.*, II. 693: herdacht, III. 37: wordt te Amsterdam tot Profesfor aangesteld, 134: wijdt de Doorl. Schole in met een redevoering, 135: herdacht, 142: overleeft meest al zijn kinderen, 176: is kanonik te Kantelbergh, 181: gedicht aan hem, *ald.*: *V.* draagt hem zijn „Maeghden” op, 631: hy prijst Vondels „Gebroeders”, 715: wordt door Sandrart afgebeeld, IV. 5: gedichten daarop, *ald.*: bijzonderheden, hem en zijn gezin betreffende, 26, 29: hy wordt by Hooft genoodigd, 115: bezorgt de uitgave der *Pictura Veterum*, V. 2: sterft, VI. 29: bezongen, 30: door Salmazius boven De Groot gesteld, XII. 229.

VOS—VUL.

- Vosfius (Joannes), vader van Gerardus, IV. 26.
- Vosfius (Joannes), oudste zoon van Gerardus Janszoon, IV. 26: bijzonderheden hem betreffende, 27.
- Vosfius (Johanna), tweede dochter van Gerardus Janszoon, sterft jong, III. 176: door *V.* bezongen, 179: nadere bijzonderheden, haar betreffende, IV. 29.
- Vosfius (Isaak), jongste zoon van Gerardus Janszoon, helpt *V.* by 't vertalen der „Elektra”, III. 480, 484, 545: volgt zijn broeder Mattheus op als geschiedschrijver van Holland, IV. 347: begeeft zich naar Zweden, VI. 29: *V.* draagt hem een gedicht op, 30: zijn verdere lotgevallen, 31.
- Vosfius (Mattheus), zoon van Gerardus Janszoon, tot geschiedschrijver van Holland en Zeeland benoemd, IV. 26, 371: trouwt met J. van Veen, 372: zijn huwelijk door *V.* bezongen, *ald.*: sterft, 374.
- Vrede te Munster gesloten, door *V.* in meer dan een gedicht bezongen, V. 572, 573: te Amsterdam gevierd, 587, 588, 589.
- Vrede (Vernederende) met Engeland gesloten, VI. 611: waarom door *V.* bezongen, 643.
- Vredehoef, hofstede van A. de Graeff, door *V.* bezongen, VII. 706.
- Vriend (Afwesende), aan wien *V.* de eerste uitgave zijner gedichten opdraagt, IV. 416. Zie *Groot* (H. de)
- Vriendt (Pieter Willemsz) lid der Kamer „In Liefde Bloeyende”, I. 14.
- Vries (Jacob de), echtgenoot van Anna de Wolff, en aan *V.* verzwagerd, 670, 671.
- Vries (Jan Gysbertsz. de), Schepen, II. 520: hevig contraremonstrant, 521: laat zich heftig over *V.* uit, 523: voorgewend grafteekst op hem, *ald.*: dat nog aan *V.* op zijn ouden dag herinnerd wordt [XII. 66]: hy wordt in een paskwil onder de „vromen” geteld, 594: is een misdruk van Pauw, 597: in een schimpdicht herdacht, V. N. 6.
- Vries (Katharina de), trouwt met J. Linnich, VII. 670: haar ouders, *ald.*: *V.* draagt haar een boek op, *ald.*: gedicht op haar bruiloft, 671.
- Vries (Kornelia of Neeltje Pietersdochter de), weduwe W. J. Backer, van Bergen in Noorwegen, trouwt met P. Wz. Hooft, III. 104: XII. 183.
- Vries (L. S. de) bezingt Frederik Hendrik, III. N. 7.
- Vrij (Frederik de), Burgemeester, in een paskwil onder de „vromen” geteld, II. 594: ijvert tegen de Remonstrantsche Vergaderingen, 597: geeft een verhaal daarover in 't licht, *ald.*: wordt in een gedicht bespot, 597.
- Vrouwen by de Oosterlingen niet aan den disch toegelaten, X. 109.
- Vrouwen (Lichte) by de ouden, plachten een myter te dragen, V. 210.
- Vrouwervollen, vroeger op het tooneel door mans vervuld, IX. 368; XII. 200.
- Vulkams, V. 308, 587: X. 109: XI. 256.
- Vultur, VI. 491.

WAA—WEE.

W.

Waal (Jan de), Heer van Ankeveen, IV. 153: *V.* draagt hem zijn „Noah” op, XI. 19, 23.

Waal (Isaac de), trouwt met J. Hinlopen, IV. 153: bruilofsdicht van *V.* daarop, 154.

Wachter (Jacob Pietersz.), boekverkooper, III. N. 6.

Waert (Petronella de), trouwt met N. Pancras, IV. 19: gedicht van *V.* daarop, *ald.*

Waesberghe (Isaac van), boekverkooper te Rotterdam, II. 68.

Waifengasfe of Weezenstraat te Keulen: *V.* aldaar geboren, I. 10.

Waldburg Truchses (Ferdinand van), III. 11.

Waldburg Truchses (Gerhard, Graaf van), begunstigt de Hervorming, I. 9.

Wale (Katharina de), vrouw van D. Wuytiers, V. 564.

Walen (Uittheemsche), II. 198: wie daarmede bedoeld worden, XII. 169.

Waleus, Predikant, door *V.* geheeld, II. 319, 515, 692.

Wallenstein, Veldheer des Keizers, II. 674.

Walsingham (Fr.), V. 458.

Walvisch: het stranden daarvan nog in Vondels dagen als een slecht voorteeiken beschouwd, V. 622.

Wandulen, III. 561.

Wandelman (Joannes), geestelijke: lofdicht van *V.* op hem, VII. 784: byzonderheden, hem betreffende, 785.

Warmond (Jacob van der Woude en), III. 382.

Warnaertsz (Jan), notaris te Haarlem, II. N. 72.

Waskaarfen in Vondels tijd met welriekende geuren doortrokken, V. 751.

Wasfenaer (Jacob van), Heer van Obdam, tot Luit.-Amiraal van Holland aangesteld, en met een vloot naar de Sont gezonden, VII. 589, 739: behaalt de overwinning op Wrangel, 739: gedicht van *V.* daarop, 740: en op zijn afbeelding, 742: hy overwintert in Denemarken, 746: wordt aan 't hoofd van een vloot gesteld, X. 462: sneuvelt in den slag by Lestoffe, 464.

Waterloos (H. F.), byschrift van hem op Wittewrongel, VI. 342: hy bezingt den echt van C. Backer en K. Raye, VIII. 90.

Waterfchout: wanneer aangesteld, VI. 684.

Waveren (Anthony Oetges van), heeft het mede-opzicht over 't bouwen van 't nieuwe Stadhuis, V. 775: VI. 666: wordt tot Prins Willem II afgevaardigd, VI. 57: door Ferdinand II met de ridderslijke waardigheid bekleed, VII. 660.

Waveren (Frans Hendriksz Oetges van), Burgemeester, door De Keyser geschilderd, II. 675: is den Remonstranten gunstig, III. 38, 39: begroet M. de Medicis, 448: is de oprichter der Asurantiekamer, enz., VII. 661.

Waverveen (Wapen van), III. N. 22.

Weert (Geertruid vander), schrijft een gedicht tegen Vondels „Maria Stuart”, V. 512, N. 10, 11.

WEE—WES.

- Wees** (Abraham de), boekverkoper te Amsterdam, drukt gedichten van *V.*, II. N. 26: III. 92: VI. 150: geeft diens „Maria Stuart” uit, zoo ’t heet te Keulen, V. 429: betaalt de boete, waarin *V.* veroordeeld wordt, 514: geeft den „Lucifer” uit, VI. 311: en andere stukken, N. 14.
- Wees** (Weduwe Abraham de), boekverkooper, III. N. 15: geeft Vondels vertaling van den II^{den} Zang der Eneïd uit, VI. 714: en andere stukken van hem, N. 21, 30: ook een prulwerk, aan *V.* toegeschreven, VII. 629, 630: ook Vondels „Onderwijs der Drieëenheit”, 792: de „Batavische Gebroeders”, IX. N. 10: een gedicht op J. den Esel, X. 483: en de „Herfcheppinghe”, XI. 273.
- Wees** (Johannes de), opvolger der Wed. de Wees, geeft een floridige uitgave der „Batavische Gebroeders”, IX. N. 10.
- Weeshuis** te Oranjenburg, door Louise Henriette gesticht, V. 540.
- Weeshuis** (Aalmoesniers-), van den Cingel naar de Princegracht verplaatst, X. 470: de eerste steen van ’t nieuwe gebouw gelegd, 471: het is in 1665 voltooid, *ald.*: dichtregelen van *V.* in de Regentenkamer opgehangen, *ald.*
- Weeshuis** (Burger-): de Regenten daarvan maken een schikking met D^r. S. Coster betreffende het vestigen der Nieuwe Akademie, I. 659: nemen de Akademie over, II. 145: byschriften van *V.* voor het huis vervaardigd, III. 195: vermeld, VI. 681.
- Weeshuis** (Wale), gesticht, III. 193: gedicht van *V.* daarop, 194.
- Weesp**, II. 641.
- Weesp** (D^r. Cornelis), Raad, Burgemeester en Gekommitteerde Raad wegens Leyden: uittreksel uit zijn memoriaal, XII. 183.
- Weisgasfe**, zie Waife-gasfe.
- Welda** of **Velleda**, IX. 692.
- Welna**, hofstede van Wuytiers, V. 564: Graaf Willem Frederik houdt er een mondgelap met de Afgevaardigden van Amsterdam, VI. 58.
- Werff** (Frans Pietersz. Duist van der), Schepen te Leiden, van zijn ambt ontzet, III. 74.
- Werkhuis** te Amsterdam vermeld, VI. 684.
- Wesbusch**, boekdrukker te Haarlem, V. 513.
- Wesfel** (David van), boekverkoper te Gorinchem, geeft een nieuwe uitgave van den „Gulden Winkel”, IX. 244.
- Wesfel** (Dominicus Boot van), trouwt met Anne R. Vischersd., II. 209: VII. N. 12, 13: waar hy woonde, 13.
- Wesfel** (Romanus Boot van), zoon van Dominicus en van Anna R. Vischersd., schrijft aan den dichter Vollenhove een berijmden brief met eenige narichten aangaande zijn familie, VI. N. 12.
- Westerbaen** (Jakob), Heer van Brandwijk, schrijft tegen de „Altaergeheimenissen”, IV. 613: en brengt *V.* in verlegenheid, 615: diltichon op hem, 616: nog andere tegenschriften, XII. 213: hy ontfangt en bezingt Coppenol, V. 519: wordt tot dichten aangespoord, 692: spotdicht van hem, VII. 699: vaerzen van hem,

WES—WIL.

- opgenomen in „t Verheerlijkt Nederlandt", XI. N. 6.
- Westgothen*, III. 561.
- Westreenen* (Gerard van), licentiaat in de Godgeleerdheid, door *V.* bezongen, VI. 359: wordt pastoor te Weesp, 361.
- Wezel*, door Otto van Gent genomen, III. 4, 10, 18: N. 6, 7.
- Wezels* voorgesteld als haar jongen door den mond te werpen, XI. 596.
- Wicherus* (Sofia Katharina), trouwt met F. van Imsterraadt, X. 571: gedicht van *V.* daarop, 572.
- Wickevort* of *Wicquefort* (Abraham van), Rezident der Landgravin van Hessen te Parijs, III. 723.
- Wickevort* (Anna van), vrouw van Joachim, vermaagschapt aan Hooft en Van Baerle, III. 723: haar vriendelijke strijd met Hooft bezongen, 725.
- Wickevort* (Jasper van), trouwt met E. Rovers, XII. 200.
- Wickevort* of *Wicquefort* (Joachim van), Raad en Rezident alhier van de Landgravin van Hessen, vriend van Hooft, III. 733: *V.* draagt hem zijn „Jozef in Dothan" op, *ald.*, en 729: hy bezorgt geld aan de Koningin van Engeland, IV. 146: De Brune draagt hem een werk op, VI. 34: dat *V.* bezingt, 35.
- Wickevort* (Katharina van), dochter van Joachim, door *V.* bezongen, III. 724: XII. 200.
- Wiele* (Clara Direx van der), vermeld, X. 159.
- Wiele* (Jacoba van der), trouwt met B. Cromhout, X. 155: gedicht van *V.* daarop, 156: nog vermeld, 159.
- Wiele* of *Wielen* (Maria van der), vermeld, X. 159.
- Wiele* (Willem van der), Heer van de Werve en Nieuwerkerke, vader van Jacoba, X. 155: vermeld, 159.
- Wyckerflood* (Johanna van), trouwt met P. Blesén, VII. 679.
- Wyckerflood* (Machteld van), in 't zelfde graf als *V.* begraven, XII. 70.
- Wijn:* of tot het overtappen daarvan voorheen niet alleen een hevel, maar ook een blaasbalg werd gebezigd, IX. 399.
- Wijnbergen* (Arent van), graf-schrift op hem, VIII. 88.
- Wijnvat* (Het groote) te Amsterdam, beschreven, V. 423.
- Wijts* (Jacob), Wachtmeester der Vereenigde Nederlanden, vriend en raadsman van Hooft, II. 158, 159: wordt door den Prins met een vendel naar Amsterdam gezonden om de rust te handhaven, 694: door *V.* met een klinkdicht begroet, *ald.*: byschrift op zijn afbeelding, 695: ontzet den buit der zilveren vloot, 763, 764: herdacht, III. 16: brief aan hem van Hooft, 461.
- Wilborts* (Maria), getrouwd met J. L. Blafius, VII. 783.
- Wilde* (Hendrik de), koopman te Curaçao: de derde druk der „Belpiegelingen" wordt hem opgedragen, IX. N. 8.
- Willebord*. Zie *Willebrord*.
- Willeborts* (Thomas), hofprediker van Frederik Hendrik, naar Seghers gezonden, V. 554.
- Willebrord* (Sint), IV. 536, 537: VI. 107, 364.
- Willebroster* (Jacob) van Heiloo, boekverkooper, XI. 243.

WIL.

Willem I, Graaf van Holland, X. 11.

Willem II, Graaf van Holland, X. 365.

Willem III, Graaf van Holland, III. 339, 340: N. 19: IV. 127.

Willem V., Graaf van Holland, IV. 127.

Willem VI, Graaf van Holland, IV. 127.

Willem I, Prins van Oranje, I. 106: II. 121, 397, 540: V. 587, 588: N. 15: VI. 82, 303, 305, 306, 307, 308; N. 19, 20: VII. 756: IX. 102.

Willem II, Prins van Oranje: lied van V. op zijn geboorte, II. 529, 548: hy wordt aan Maria van Engeland verloofd, IV. 121: welke verwachtingen V. van hem koestert, 123, 137: zijn verloving door V. bezongen, 143: hy gaat de Koninklijke Bruid van Polen te ontmoet, 750: wordt als Augustus voorgesteld, V. 587: vermeld in de opdracht der „Leeuwendalers”, 594: vaerzen uit de „Geboortekloek” onder zijn afbeelding geplaatst, N. 9: zijn redenen van misnoegen op Amsterdam, VI. 55: hy kant zich tegen het afdanken van krijgsvolk, 56: stelt zich aan 't hoofd van een bezending aan de Hollandſche ſteden, 57: wordt byna overal afgewezen, en beklaagt zich deswege aan de Algemeene Staten, *ald.*: laat zes Magistraatsperſonen naar Loeveſtein overvoeren, *ald.*: gelast Graaf Willem Frederik, zich meester te maken van Amsterdam, *ald.*: begeeft zich naar 't leger voor Amsterdam, 59: treedt met de ſtad in onderhandeling, *ald.*: ſtelt voorwaarden van ſchikking, 60: waaraan grootendeels voldaan wordt, 60, 61:

ſterft, 64: het beweeen, dat hy het ontlag der Biekers ſlechts gevraagd zou hebben om zijn troepen met ſatſoen te kunnen terugvoeren, 70: als Iſegrim de wolf voorgesteld, 74: op een gedenkpenning doorgehaald, 77, 78, 79, 83: op hem gezinſpeeld, VI. 687: in een vertooning gebracht, VII. 756.

Willem III, Prins van Oranje, geboren, VI. 59: gaat niet naar Amsterdam op het feest voor de Vorſtin van Anhalt gegeven, VII. 755, 762: bezoekt Amsterdam met zijn moeder, VIII. 110: gedicht van V. daarop, 112: rijdt met een eerewacht door de ſtad, 115: gedicht daarop, *ald.*: verdere byzonderheden, betreffende zijn oponthoud en vertrek, 116.

Willem V., Keurvorst van Beyeren, III. 99.

Willem Frederik van Naſſau, IV. 373: met het verrasfen van Amsterdam belast, VI. 51: zijn verrichtingen, 58, 59: komt door een ongeluk om 't leven, X. 459.

Willem Hendrik van Brandenburg, V. 539.

Willem Lodewijk van Naſſau, Stadhouder van Friesland; zinspeling op hem, II. 359, 391.

Willem, Koning van Schotland, V. 450.

Willem de Veroveraar, IX. 641, 642.

Willem (David de Leu de), 's Prinſengeheimſchrijver, III. 157: lied, hem door V. toegezongen, 158: hy trouwt met Konſtantia Huygens, XII. 185.

Willoughby, Britsch Amiraal, trekt met Reael op tegen Spanje, II. 330, 556.

WIN—WIT.

Win (Jaques de), faameester, laat zijn afbeelding door Diepenbeek maken, VI. 187.

Winius (Andries Dionijszoon), door den Tsaar Alexis naar Holland gezonden, VI. 164: byschrift op zijn afbeelding, 165: byzonderheden hem betreffende, 165, 166: zijn verloving met Cornelia Vosius een fiktie, XII. 205.

Wisfekerke (Heer van), beraamt een toeleg op Zeeland, III. 120: verdrinkt, 121.

Wit (Franciskus de), voor Kandia gewond, wordt Minderbroeder, XI. 263: gedicht op zijn wijding, 264.

Wit (J. H. de), geeft een belachelijk boek uit onder den titel van „Davids Tranen”, waarin hy *V.* wil verbeteren, VII. N. 3.

Witte (De), Vice-Amiraal, vergezelt met een vloot de Afgezanten naar Zweden, VI. 8: op last van Prins Willem gevangen gezet, 56: helpt Tromp de Engelschen verslaan, 141: redt by ter Heyde de overblijffels der vloot, 153: sneuvelt, VII. 739: hordacht, IX. 224.

Witfen (Aeltjen), vrouw van C. Bicker, XI. 269.

Witfen (Cornelis), Burgemeester, Raad by de Amiraliteit, een der Gekommitteerden by het toezicht op den bouw van 't Zee-magazijn, VII. 638: gedicht op zijn afbeelding, 722.

Witfen (Gerrit Jacob), Burgemeester, II. 520: byschrift van *V.* op zijn afbeelding en byzonderheden, hem betreffende, VIII. 714.

Witfen (Nicolaes), Burgemeester, houdt briefwisseling met Winius, VI. 166.

Witt (Anna de), tweede vrouw van J. Vosius, IV. 26.

Witt (Jacob de), reist naar Zweden ter bevordering van den vredehandel, VI. 8: gevangen gezet op Loevestein, 74: dit herdacht, 82.

Witt (Jan de), tot Raadpensionaris benoemd, bewerkt den vrede met Engeland, VI. 611: trouwt met W. Bicker, 636: schrijft aan Deutz aangaande de voorbereidselen voor het bruiloftsmaal, 637: zijn huwelijk door *V.* bezongen, 640: is tegenwoordig op de bruiloft zijner schoonzuster Jacoba, IX. 605: spreekt elk der gasten in dichtmaat aan, *ald.*: zendt De Ruyter naar de kust van Guinea, X. 462: gedichten van *V.* op zijn beeltenis en den moord aan hem gepleegd, XII. 34, 35, 36.

Witt (Kornelis de), Ruwaard van Putten, zeilt de Teems op, XI. 2: brief van hem deswegens aan de Staten van Holland, N. 3: wordt vermoord, XII. 34: gedicht van *V.* daarop, 36.

Witte (Joan de), rechtsgeleerde, viert zijn vijftigjarige praktijk te Amsterdam, V. 516: door *V.* bezongen, *ald.*: getrouwd met C. de Ros, XII. 229.

Wittenberg (Slag op den), II. 604.

Wittewrongel (Petrus), Predikant te Amsterdam, predikt tegen het tooneel en de tooneelspelers, VI. 315: door *V.* beantwoord in een verhoog, 316: en bespot in een lied, 327: tast *V.* nogmaals in een geschrift aan, 340: byschriften op hem, 341.

Wittiers of Wuytiers (Cornelia Barckman), X. 159.

Wittiers (Cornelis Barckman), X. 159.

WIT—WUY.

Wittiers (Hendrik Barekman),
X. 159.

Wittiers (Margareta), X. 159.

NB. Zie voorts op *Wuytiers*.

Woerden (Herman van), III. 346,
347, 349, 351, 352.

Woerden (Machteld van), III. 346,
347, 350, 363.

Wol: de Milezische voor de beste
gehouden, V. 113.

Woldemar III, Koning van Dene-
marken, III. 95.

Wolff, Overste, III. 18.

Wolff (Abraham de), zwager
van *V.*: de „Gulden Winckel”
aan hem opgedragen, I. 147:
N. 35.

Wolff (Anna de), vrouw van
J. F. de Vries, dochter van een
der zwagers van Vondel, VII.
670, 671.

Wolff (Hans de), Keulenaar, zet
zich te Amsterdam neder en
drijft er handel in pascementen
enz., I. 35.

Wolff (Hans de), zoon van den
voorgaande, trouwt met Kle-
mensken van den Vondel, I. 36:
N. 15: *V.* zoekt een schuilplaats
by hem, II. 522.

Wolff (Hans of Joan de), zoon
van den voorgaande, trouwt met
C. Block, IV. 417: hertrouwt
met A. Block, VI. 12: gedichten,
te dier gelegenheid vervaardigd,
13, 16: blijft met *V.* zeer be-
vriend, 23: of hy Roomsche was,
24: trekt zich de benarde zaken
van *V.* aan, VII. 631: stelt
zich tot borg voor hem by de
Bank van Leening, 632: zijn
sterfjaar niet bekend, XII. 49.

Wolff (Maaiken of Maria de),

dochter van Hans den oude,
trouwt met *V.*, I. 36: N. 15:
bestuurt het huishouden en den
winkel, I. 36; ergert zich aan
den naam, dien *V.* aan hun kind
wil geven, III. 156: sterft, 209:
lijkklacht van *V.* op haar, 210.

Wolff (Maaiken de), dochter van
Hans den Jonge, sterft, XII. 57.

Wolff (Peter de), trouwt met
Klara van der Vecht, X. 464:
gedicht van *V.* daarop, 465.

Wolff (Tanneken de), is getuige
by de verloving van S. Symons
met Serwouters, XII. 180.

Wolfey (Kardinaal), V. 444.

Wonderduiven, V. 68.

Woors (Cornelis), boekdrukker
te Antwerpen, XI. 244.

Wouw (Hillebrant Jacobsz), boek-
drukker, III. N. 8.

Wrangel (Karel Gustaaf),
Zweedsch Veld-Overste, wint
Frederikstad, VII. 602: neemt
Kroonenburg en wordt door de
Staatsche vloot verlagen, 739:
zijn vrouw en zekere Hedwich
plonderen de hofapijten, 750.

Wuytiers (Dirk), zoon van Go-
vert, getrouwd met Katharina
de Wale, V. 564.

Wuytiers (Elizabeth), huisvrouw
van Dirk Cromhout, X. 158.

Wuytiers (Govert), Raad en
Schepen van Amsterdam, gehuwd
met D. Banninek, V. 565: XII.
227.

Wuytiers (Govert), Heer van de
Werve, zoon van Dirk, V. 564:
X. 159.

Wuytiers (Jacob), zoon van Dirk,
V. 564.

Wuytiers (Jan), Heer van Asfum-

WUY—YZE.

- burg, Heemskerk, enz., zoon van Dirk, V. 564.
- Wuytiers (Jan), zoon van Govert, neemt den naam van *Bannink* by den zijnen aan, V. 564: omhelst het Roomsche geloof, *ald.*: vaerzen van Vos op hem, 565: lijkdielt van hem op V. 566,
- Wuytiers (Margareta), dochter van Dirk, gehuwd met J. Cromhout, V. 564: X. 159.
- Wuytiers (Jacoba Barekman), X. 159.
- Wuytiers (Cornelis Barekman) is de stamvader van de adellijke familie van dien naam, X. 159. XII. 227.
- NB. Zie ook *Wittiers*.
- Wybrants, boekverkooper, I. N. 35.
- Wybrantszoon (Reinier), Diaken by de Doopsgezinden, I. 3, 6: zijn memoriaal, II. 117, 118.
- Wymersdochter (Anna), huisvrouw van J. Six, V. 770: haar afbeelding, door Rembrandt gemaakt en door *V.* bezongen, *ald.*: herdacht, VI. 645.
- Wynants (W.) bezingt Frederik Hendrik, III. 7.

X.

- Xanthus*, XI. 348.
- Xaverius*. Zie *Franciskus* (S').
- Xenokrates*, III. 804.
- Xerxes*, I. 436, 504, 526: III. 123: VII. 741.
- Xin-cum* of *Vaulieus*, X. 504.
- Xunchi* overweldigt Sina, X. 486. begunstigt Schal, N. 10.

Y.

- Y (Het), III. 94.
- York (De stad) door de Schotten bezet, IV. 390, 393, 394.
- Ysemburg (Salentinus, Graaf van), begunstigt de Hervorming, I. 9.
- Ysfelstein (Heeren van), III. 348, 408, 489: N. 17.
- Ysfelstein (Wapen van), III. N. 22.
- Ysfelstein (Baerte van Heukelom, vrouwe van), III. 418, 419.
- Yver, motto, door *V.* gebruikt, II. 525.
- Yvry, I. 31.
- Yzerroest, welke kleur hierdoor wordt verstaan, V. 387.

ZAC—ZUN.

Z.

- Zacharias* — de Profeet — IV. 283.
- Zacharias* — de vader van Johannes — IV. 355: X. 22, 131.
- Zachtleven*. Zie *Sijtleven*.
- Zacynthus*, II. 275.
- Zaleucus*, VI. 690.
- Zambdal*, X. 6.
- Zankle*, XI. 794.
- Zarphius* (Jacobus), Proost te Haarlem, yvert voor de rechten van 't kapittel tegen Vosmarus, VII. 790.
- Zas* (N.), belrijdt Van Hoorn en andere ontleedkundigen, VI. 656.
- Zedekiah*, I. 738.
- Zee* (Dood): hare vruchten, 726.
- Zeekapiteins* (Lafhartige) geltraft, XI. 13.
- Zeemagazijn* gelicht, VII. 635: beschreven, 638, 639, 640: gedicht van *V.* op de slichting, 641.
- Zeepylaur*: gedicht van *V.*: geeft volgens sommigen aanleiding tot den oorlog met Engeland, XI. 14.
- Zeeraad* draagt aan *V.* het vervaardigen op van een grafchrift op den Amiraal Van der Hulst, X. 586.
- Zeefteed* (Erijck), Deensch Minister, door *V.* bezongen, VII. 601.
- Zeeſter*, naam, aan de maagd Maria gegeven, IV. 283.
- Zeus* (Jacob), byſchriften van hem op Vondels afbeelding, XII. 141.
- Zegefried*, I. 130.
- Zeijſtarren*, V. 79.
- Zeno*, X. 216: XI. 289.
- Zethes*, XI. 507.
- Zeuxis*, VII. 17.
- Zjermes* (Adam Carelsz van), vervult een rol in de „Gebroeders” van *V.*, III. 644: zegt de lijkrede op, door Brandt op Hooft vervaardigd, V. 568: drukt Jan de Witts vertaling van *Horace*, IX. 615.
- Zijde van Erfrechtvaardigheid*: wat daarmede bedoeld wordt, X. 364, 374.
- Zijdewormen*: wanneer hier te lande ingevoerd, VIII. 214.
- Zijl* (Gerard Pieterſe van), leerling van Van Dijck, maakt een afbeelding van Suzanna van Baerle, VI. 113: byſchrift van *V.* daarop, en nadere byzonderheden, hem betreffende, *ald.*
- Zinnebeeldige perſonaadjen* niet te gelijk met mythologiſche in een ſtuk te brengen, IX. 347.
- Zinspreuken of mottoos*, door *V.* gebezigd, II. 525.
- Zonneſlad* of *Heliopolis*, III. 260: XI. 290.
- Zonnenberg*, geboorteplaats van Joan Maurits van Naſſau, VI. 734.
- Zrini* (Graven van), wederſtaan de Turken, X. 347. Zie *Serini*.
- Zueria*, huishoudſter van Huygens, krijgt een brief van *V.*, V. 422.
- Zuidermeer*, hofſtede in Weſtfrieſland, VI. 124.
- Zuiderzee*, II. 682, 883.
- Zunchin*, Keizer van Sina, door de Turken overwonnen, maakt

ZUN—ZWI.

- zich van kant, IX. 241: byzonderheden, hem betreffende, X. 494, 495, 504.
Zundebald, I. 542.
Zufteren (Gysbreght van), trouwt met H. Donkers, VI. 36: gedicht op zijn bruiloft, 37.
Zuylestein (Heer van), bedreigt Amsterdam nit Muyden, VI. 59.
Zuylenburg (Heerlijkheid), IV. 30.
Zwaan: vele dichters zoo genoemd, als o. a. Virgilius, IV. 750: V. 12: is het wapen van Valencijn, VI. 754: was aan Venus geheiligd, VIII. 291.
Zwaben, *Zwaven*, III. 560: VI. 544, 563.
Zwanetoren te Kleef, V. 535.
Zwartzee, luststot van Koningin Kristina, IV. 400.
Zweden sluit met Polen een bestand, dat *V.* bezingt, III. 265: voert oorlog met Denemarken, VII. 602.
Zwieten (Gerrit Emmertsz. van), III. 382. N. 19.

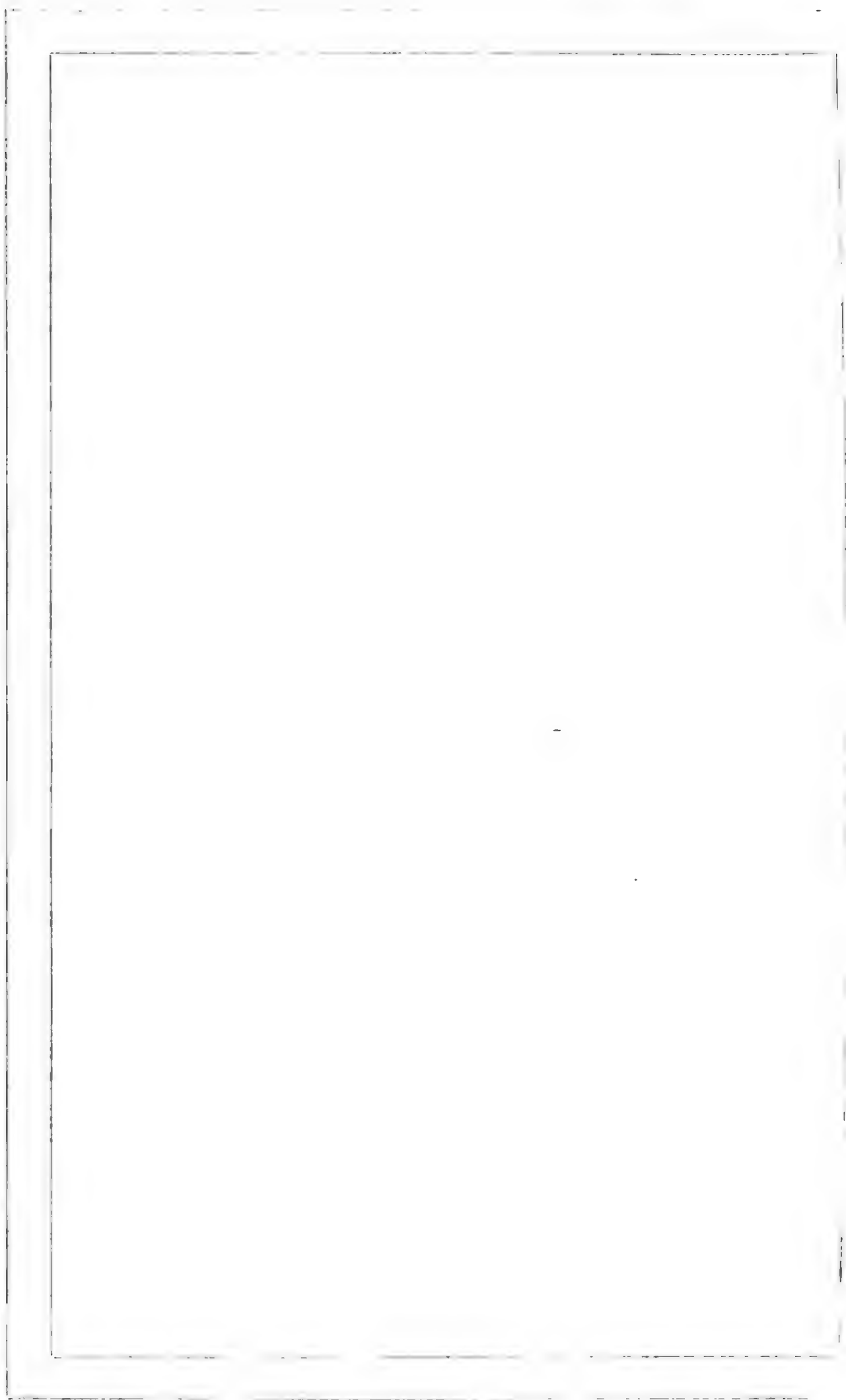
R E G I S T E R

V A N

BESPROKEN LETTERS, WOORDEN

E N

Z E G W I J Z E N.

REGISTER

BESPROKEN LETTERS, WOORDEN EN ZEGWIJZEN.

A voor O in *began, span, vand, wan, enz.*, I. 421: *in bewasfen*. II. 726: *in gewracht*, VIII. 478.

Aaiers voor eiers, XI. 570.

Aal brengt, als *uitgang, het denkbeeld van betrekking met zich*, I. N. 18.

Aalmoes, X. 43.

Aalmosfen door V. *beter gekeurd dan aalmoesfen*, XII. 12, 24.

Aan: *kracht van dit voorvoegfel*, VIII. 195.

Aanbedelijk, II. 642.

Aanbidden (te) door V. *boven aan te bidden verkozen*, XII. 19.

Aanbidden voor eere bewijzen aan, IV. 516.

Aanbiedt voor biedt aan, II. 218.

Aanblikken voor te voorschijn komen, X. 25.

Aandacht, V. 7, 561: X. 374.

Aandrif, XI. 74.

Aangaan voor bestaan, onderne-
men, I. 133.

Aangaan voor te gemoet gaan,
I. 738.

Aangaan (op iets) voor zich op
iets verlaten, III. 353.

Aangebrand voor verliefd, II. 44.

Aangegrensden (de), VIII. 437.

Aangeklopt als *adject.* gebezigd,
I. 383.

Aangefchonden voor opge-
floekt, V. 437.

Aangefteken voor aangestoken,
II. 638.

Aangezicht voor voorkomen, II.
18.

Aanhooren onafscheidelijk gebe-
zigt, IV. 357: V. 221.

Aankomen (iets iemand), VIII.
270.

Aankomers voor jongen, I. 647.

Aanmaren voor vastleggen, V.
190.

Aanmeten voor aanmatigen, I.
441: II. 169.

Aanrannen voor aanranden, VII.
282. 336.

AAN — ACH.

- Aanschieten *voor* toeschieten, X. 112.
- Aanschijn *voor* uiterlijk voorkomen, III. 307.
- Aanschouwen *voor* aanschijn, I. 324.
- Aanflaan *voor* jacht maken, X. 616.
- Aanfnoeren *voor* aanklampen, V. 615.
- Aanstaan *voor* aandrang, IX. 48.
- Aanstoot *voor* aanval, VII. 225.
- Aanstooten *voor* aanrijden, IV. 399.
- Aantornen *voor* aanvallen, V. 381: VIII. 612.
- Aanvaarden, *vroeger* afscheidbaar, II. 261.
- AANVANG-LETTERS (*dezelfde*) *by* woorden, III. 59.
- Aanvaren *voor* aanranden, I. 551.
- Aanvliegen *voor* in brand vliegen, I. 723: XI. 313.
- Aanvoeden *voor* aankweeken, VI. 98.
- Aanwenst *voor* aanwendfel, I. 549: X. 187.
- Aanwinken, IX. 400.
- Aanzien *voor* ontzien, I. 25.
- Aanzoeten *voor* zoeter worden, V. 721: VIII. 598.
- Aard *voor* veld, I. 356.
- Aardbei *voor* aardvrucht, III. 238.
- Aardig *voor* met den aard der zaak overeenkomstig, I. 39, 118: III. 57.
- Aardig *voor* welwillend, II. 657.
- Aardrijk *voor* bodem, I. 706. *Zie* Aard.
- Aarnen *voor* arenden, I. 373: II. 543: III. 24.
- Aarfling klimmen *voor* gehangen worden, III. 58.
- Aarfling overfsmijten *voor* achteroverwerpen, II. 49.
- Aart *voor* soort, ras, gespuis, III. 570: VI. 737: VII. 512: IX. 520: IX. 115: X. 616: XI. 27, 801.
- AART (*Over den uitgang van subst. op*), V. 211.
- Aartsgeheimnis *verkeerd* *voor* aardsehe geheimenis, VIII. 687.
- Aartshemelsch: *waaron* 't woord *verdedigbaar*, *waaron* 't *verkeerd* is, XI. 310.
- Aartsvader *voor* patriarch, kerkvoogd, III. 599.
- Aarzelen *voor* achterwaarts gaan, I. 443, 680, 689.
- Aarzelen (terug), I. 335.
- Aarzelings, I. 711.
- Aas *voor* ras, I. 686.
- Aaszak *voor* spijszak, I. 223.
- Aauw, *rijmt niet op* ouw, XI. 668.
- Abel *voor* bekwaam, I. 149, 347: V. 659.
- ABLATIVUS ABSOLUTUS, II. 546, [XII. 171]: V. 612, 639.
- ABLATIEVE VORM, V. 738: VII. 363.
- Acht hebben (iets in), II. 174.
- Achten *voor* opmerken, opletten, I. 77.
- Achteraan *voor* achterna, XI. 330.
- Achterbillen, I. 355: II. 57.
- Achterdeel *voor* nadeel, III. 530.
- Achterdocht *voor* nadenken, V. 738: VIII. 534.
- Achterhalen *voor* misleiden, I. 461: II. 443.

ACH—ALB.

- Achterland, I. 714; VIII. 327.
 Achterstal, IV. 340.
 Achterstel, IX. 175, 689; XI. 643.
 Achterfwans *voor* staart, II. 31.
 Adieu, II. 101.
 Adler *voor* adelaar, X. 379.
 Aemachtig *voor* aemechtig, I. 92; XI. 309.
 Aemechtigheid *voor* dorst, II. 65.
 Aeren *voor* airen *min* *verkiezlijk*, VIII. 485.
 Af *voor* van, XII. 22.
 Afbrek *voor* afbraak, VI. 695.
 Afdwaën. *Zie* Dwaën.
 Afgaan *voor* afnemen, VIII. 238.
 Afgang *voor* verval, X. 600.
 Afgebraakt *voor* afgemat, I. 699.
 Afgemotst *voor* afgesneden, I. 413.
 Afgerecht *voor* toegerust, X. 201.
 Afgerecht *verkeerd* *gebezigd* *by* *een* *zaak*, XI. 546.
 Afgeronnen *voor* ten einde *ge*-
 loopen, VI. 129.
 Afgezwierfd *voor* moede *ge*-
 zwierfd, XI. 257.
 Afgeslaafd *voor* afgesloofd, III. 32.
 Afgodisten, IX. 565.
 Afgodadienstig, VII. 475.
 Afgrond *voor* diepte, VII. 335.
 Afgrond *voor* duivel, hel, III. 559.
 Afkeuren *voor* *by* *uit*fluiting
 keuren, I. 701, 709, 721, 726;
 II. 485.
 Afkijken (iets), *voor* iets te we-
 ten komen, VII. 362.
 Afkomst *voor* kroost, II. 80.
 Aflooting *voor* *af*komst, II. 147.
 Afrechten *voor* afzenden, II. 417;
 III. 682.
 Affcheid *mann.*, XII. 13.
 Affcheid *voor* eindbesluit, II. 234.
 Affschuwelijk *voor* een affchuw
 hebbende, XI. 119.
 Affpruiten *niet* *goed* *te* *keuren*,
 VIII. 735.
 Aftergen, II. 81.
 Afvaardigen *voor* affcheppen, *in*
goeden *zin* *genomen*, VIII. 348.
 Afweg, II. 341.
 Afzetfel *voor* afdruk, *kopy*, *al*zo
 kind, III. 292, 306; IV. 398;
 VII. 729; X. 401.
 Afzetten *voor* voortteelen, IX.
 499.
 Afzetten *voor* navolgen, II. N.
 66; XI. 279.
 Afzetten *voor* berooven, VII.
 489.
 Afzypen *voor* afdruipeu, IV. 322.
 Airen *beter* *dan* aeren, VIII. 485.
 Akerboom *voor* eikeboom, XI.
 623.
 Akervarken, X. 352.
 Akkersdom, VIII. 197.
 Akkerbouwen *voor* bouweryen,
 VII. 470.
 Akonijt *voor* vergif, II. 451.
 Aks *voor* akst, bijl. I. 437, 543.
 Al, *als* *flaanwe* *versterking* *gebezigd*,
 I. 613.
 Al *voor* allen, al *de*, IX. 702;
 XII. 14, 17, 20.
 Al *te* *voor* zeer, VI. 283; VII. 193.
 Alaanschouwend, VII. 194.
 Albasterflesch *afgekeurd*, XII.
 16.

ALH—ARM.

- Alhoorend, VII. 382.
 Alkoraan verkeerd voor koran, X. 201.
 Allarmen voor krijgsumoeren, I. 685.
 Alle verkeerd voor al, XI. 537: XII. 14, 15, 17, 20.
 Alleenlijk afgekeurd, XII. 15.
 Alleens voor eveneens, I. 605: III. 114: VIII. 621: XII. 15.
 Alleens voor en toch, desniettemin, XII. 244.
 Allen dage (t'), afgekeurd, XII. 15.
 Allemacht niet hetzelfde als Almacht, VII. 282.
 Allereerst: kan niet gezegd worden als er maar twee zijn, XI. 332.
 Allerlei voor op allerlei wijze, II. 678.
 Allerminst verkeerd gebezigd, XI. 422.
 Allernaauwst (op 't), I. 722.
 Allijk voor geheel, XI. 49.
 Almogendom voor Drieëenheid, XI. 45.
 Alomheid voor alomtegenwoordigheid, II. 71: VII. 445.
 Alreê in den zin van al klaar, XI. 399.
 Alruin of mandragora, I. 373.
 Als, wanneer al of niet te bezigen, II. 41, 48, 240, 732; XI. 355; XII. 17, 20, 23.
 Alsdan afgekeurd, XII. 15.
 Als voor alles, I. 179, 223: II. 44, 288; IV. 37.
 Al-sehoon, I. 557; III. 66, 306.
 Alfins voor alom, I. 485: N. 21: II. 27: III. 154: XI. 568.
 Altaar ook wel autaar gespeld, III. 705.
 Althands voor thands, I. 724.
 Altoos voor steeds, I. 348: III. 307: VIII. 420.
 Am voor voedster, II. 717.
 Amber, I. 358; ook ambeer geschreven, XI. 629.
 Ambt voor plicht, I. 334.
 Amenvaêrs, III. 10.
 Amiraal geen woord om te gebruiken als 't personen der oudheid betreft, VIII. 564: XI. 701.
 Ammer. Zie Amber.
 Amoeien voor à moi drinken. I. 171. Zie Avousen.
 Amftel, waarom mann. gebezigd, XII. 87.
 Amy, II. 260.
 Anderde (de), V. 18: VI. 694: IX. 82, 395, 584.
 Anders voor althands, I. 411.
 Andoren, XI. 623.
 Ang voor eng, bang, I. 681: II. 629, 710, 716, 740: VI. 547: VII. 158.
 Anker leggen (op), VIII. 339.
 Antwoord vr. gebezigd, I. 591: VII. 76: later onz.: XII. 14.
 Appel voor degenknop, I. 374.
 Appelvlechten voor boomgaarden, III. 30.
 Arbeid gaan (in), VII. 160.
 Arbeidzaam, den nadruk niet op de 1^e greep te plaatfen, VIII. 545.
 Arimathye voor Arimatheie, IV. 138.
 Arkadische voor bogen, I. 371.
 Armboei voor armband, II. 32.
 Armijn voor hermelijn, III. 566.
 Armoedje, V. 600.

ARM—BAR.

- Armftuk, X. 603.
- Affonanten *of* fehijnrijmen, I. 741.
- Aftren *voor* gesternten, I. 97, 128.
- Au *moet niet rijmen op* ou, VIII. 222: XI. 668.
- Augustifch *voor* vorftelijk, I. 372.
- Autaar *voor* altaar, III. 705.
- Avond (aan den) *voor* met den avond, I. 531.
- Avondftarrig, II. 649.
- Avondvorst *voor* Koning v. Spanje, II. 601.
- Avontuur *voor* zeldzame lotswifel, V. 191.
- Avontuur van 't lot *voor* 't blinde lot, I. 681.
- Avontuurs *voor* op avontuur, XII.
- Avoufen *voor* à vous drinken, I. 395. *Zie* Amocien.
- Axron, VI. 365.
- Azen *voor* fpijzigen, I. 703, 705: II. 573: IV. 481, 512, 548: V. 491, 625: X. 465.

B.

- Baar (*uitgang op*) en lij k, III. 719: X. 91: XI. 592.
- Baar *voor* naakt, volkomen: 't *zelfde als* bar, I. 677: IX. 7, 295.
- Baarlijk *voor* wezentlijk, openbaar, III. 63: X. 410.
- Baars ontgallen (de), I. 629.
- Baas *voor* voorganger, XI. 400.
- Badwater, XII. 17.
- Bag *voor* kleinoed, I. 587.
- Bagijnekoek, II. 582.
- Balais, I. 376.
- Bald *voor* haastig, I. 106, 209.
- Balie *voor* renbaan, VIII. 400.
- Balk (getande) *voor* zaag, II. 78.
- Ballingin, VIII. 298.
- Ballingsdom, VII. 268.
- Balfem *voor* balfemboom, I. 376.
- Bandiet *voor* in den ban gedaane, VII. 450: X. 421.
- Bang *voor* gepropt. *Zie* Ang, I. 688.
- Banken *voor* tafelen, I. 91.
- Banket *voor* defertftuk, XI. 256: XII. 263.
- Banket *voor* fijne fpijze, X. 92, 113.
- Banket *voor* gastmaal, I. 627: X. 110.
- Banket *voor* difch en difchegenooten, X. 14.
- Banquerout, XII. 16.
- Bannen *voor* rechtsgebied uitoefenen, V. 716.
- Bar *voor* naakt, bloot, VIII. 374. *Zie verder op* Baar.
- Barbaar *voor* vreemdeling, XI. 195.
- Barbarifch *voor* uitheemfch, II. 204: IX. 663: XI. 197.
- Barbieren *voor* fcheren, II. 57.
- Bardizaa *voor* hellebaard, XII. 96.
- Baren *voor* toonen, openbaren, I. 20: II. 242: IX. 204: X. 483, 489.

BAR—BEG.

- Baren voor sehreeuwen, II. [587](#):
 VII. [388](#): XI. [216](#), [387](#).
 Barmhartigheden voor goede
 werken, XI. [98](#).
 Barmte voor berm, XI. [466](#).
 Barnen voor branden, III. [223](#):
 V. [586](#).
 Barrenoven, X. [283](#).
 Barrentol voor brandfchatting,
 II. [623](#).
 Barsch, VIII. [236](#).
 Barftig voor krakend, L [133](#).
 Bast voor ftrop, II. [686](#): III. [247](#),
[663](#).
 Bastert, soort van wijn, L [710](#): —
 ftrijze, II. [83](#).
 Baten verkiest, volgens V., dat
 achter zich, XII. [20](#).
 Bats voor loos, II. [97](#).
 Bats, dialektvorm voor bits, XI.
[526](#).
 Bay voor bezie, XII. [138](#).
 Bazen voor ijlhoofdig zijn, II. [258](#).
 Baziliskus, L [169](#), [417](#).
 Bazin, V. [643](#).
 Bdellion, VI. [224](#): X. [381](#).
 Be weggelaten in woorden als be-
 zwijken, II. [82](#).
 Beäment 3^e. perf. van beämen.
 II. [89](#).
 Beängst voor begeerig, L [769](#).
 Beëingelen voor omringen, II.
[349](#).
 Bedaagd voor op mannelijken
 leeftijd, L [211](#).
 Bedacht voor toegedacht, L [21](#).
 Bedanken (zich), VII. [773](#): IX.
[59](#), [182](#).
 Bedeesd houden voor in be-
 dwang houden, L [744](#).
 Bedegen. Zie Bedijen.
 Bedekt, VII. [240](#).
 Bedelofte voor gelofte, II. [493](#),
[728](#): XI. [530](#).
 Bederven enz., gebezigd van een
 ftad, VIII. [557](#).
 Bedichten voor naderen, L [21](#).
 Bediedfel voor beteekenis, IV.
[465](#).
 Bedienaar voor uitvoerder, V.
[497](#).
 Bedoven voor bedoofd, VII. [673](#).
 Bedraaid voor vastgedraaid, III.
[679](#).
 Bedragen voor aanklacht, L [310](#).
 Bedragen voor met etter bedekt,
 II. [91](#).
 Bedragen voor betichten, VIII.
[309](#).
 Bedrommeld voor van drommen
 omringd, II. [483](#).
 Bedftede voor rustbank, XI.
[570](#).
 Beducht voor geducht, II. [749](#).
 Beduid voor beteekenis, L [20](#).
 Bedut, L [67](#): II. [43](#), [50](#): N. [4](#).
 Bedwelmen voor drukken, L [48](#).
 Bedijen, L [47](#), [513](#), [517](#).
 Bedijen voor gedijen, VIII. [676](#):
 NO. XII. [157](#).
 Bedroefd voor ontluisterd, IV.
[493](#).
 Beeldenaar voor beeldhouwer.
 L [561](#), [650](#).
 Beemfter, IV. [366](#).
 Beenen voor beenderen, L [721](#):
 II. [475](#).
 Beeftiaal voor vee, L [47](#): N. [18](#).
 Befaald in goeden zin, VI. [505](#):
 VII. [199](#).
 Begaafd voor begiftigd, VI. [105](#).

BEG—BEK.

- Begaaid, *voor* bemorst, IX. 367.
- Begaan *voor* vermoeid van te gaan, I. 362.
- Begaan (ergens om) zijn *voor*: naar niets verlangen, II. 280.
- Begaat *voor* bevuild, II. 487, 619.
- Began *voor* begon, I. 421.
- Begangen *voor* begaan, I. 672, 747: II. 469.
- Begaven *voor* begiftigen, IV. 535.
- Begeeren (op iemand), I. 78: N. 23.
- Begeernis, VIII. 437.
- Begeven (hem), *voor*: ontvallen, I. 429.
- Begonst *voor* begon, I. 62: N. 21.
- Begorden *voor* gorden, XII. 88.
- Begort *voor* bevrucht, III. 29: V. 644, N. XII. 178.
- Begrauwen, VII. 193.
- Begraven: *voor* verschanfen, II. 612: III. 17: V. 391.
- Begravenis door *V. afgekeurd*, XII. 12.
- Begrijp *voor* begrip, I. 395.
- Begrijp *voor* ruimte, X. 136.
- Begrijpsd. Zie *Grijzen*.
- Begruid *voor* bemorst, III. 114: XI. 413.
- Begunsteling *af te keuren*, VIII. 11.
- Behalve, *welken naamval het regeert*, VI. 231: XI. 701.
- Behandvest, V. 210: VI. 324: VIII. 89.
- Behangen *voor* aangedaan, I. 569.
- Behangen *voor* gestoffeerd, VIII. 7.
- Behendelijk *beter dan behendiglijk*, I. 395.
- Behendig *voor* in 't geheim, XI. 369.
- Behinderen, II. 294: IV. 472: V. 24, 33; VIII. 23.
- Beholpen, VIII. 520.
- Behuizing, VI. 201.
- Behyzeld *voor* met yzel overtogen, II. 205.
- Bei *voor* bezie, XI. 414.
- Beiden *voor* toeven, III. 46.
- Beids, *genit. vorm van beide*, V. 161.
- Beitelen *voor* buitelen, I. 577: X. 477.
- Bek bieden (den), V. 633.
- Bekand *voor* bekend, I. 20.
- Beken *voor* bekentenis, III. 664.
- Bekennen *voor* leeren kennen, II. 637.
- Bekeuren *voor* aan alle zijden keuren, I. 350.
- Beklagen *voor* aanklagen, I. 563.
- Beklad *vordert met, achter zich*, XII. 17.
- Bekleeden *voor* bywonen, II. 349.
- Bekleeden *voor* bezetten, vervullen, VI. 204.
- Bekleeden *voor* volbrengen, V. 521.
- Beklemmen met *en van*, XII. 11.
- Beklijven *voor* vermeederen, I. 51.
- Beklemmen *voor* beklemd worden, I. 331.
- Beklikken *voor* bezoedelen, IV. 135.
- Bekomen *voor* weder opluiken, II. 644.

BEK—BER.

- Bekomen *voor* behagen, VII. 549.
- Bekooren *voor* verzoeken, I. 325: X. 369.
- Bekooring *voor* beproeving, I. 325.
- Bekouten *voor* onderhouden, VI. 743.
- Bekrachtigen *voor* beproeven, 88. VII.
- Bekrijgen *voor* beoorlogen, I. 541.
- Bekruifen *voor* besmetten, I. 690. 695: III. 235: IX. 166.
- Bekwaam *voor* geschikt, I. 85.
- Belacht *voor* belachen, VI. 77.
- Beladen *voor* belasten, II. 276: III. 87.
- Beladen (met *of* om een zaak) *voor* daarmede bekommerd, I. N. 30: II. 293, 601: IX. 256.
- Belasten *voor* te laste leggen, II. 439.
- Beledigen *voor* verledigen, II. 241, 678: III. 408: V. 368.
- Beleeden *voor* beleid, I. 328.
- Beleefd: *wat dit adj. beteekende in Vondels tijd*, III. 154, 205: IV. 404.
- Beleggen *van* beleggen, III. 573, 607: XI. 546.
- Beleggen *voor* op rechte zetten, VI. 115.
- Beleggen *voor* belegeren, III. 105.
- Beleggen (een rede), X. 407.
- Beleiden *voor* besturen, X. 33.
- Beleiden *voor* beltieren, I. 473: VIII. 97.
- Beleider *voor* aanvoerder, II. 545.
- Beleven *voor* naleven, III. 320.
- Belezen *voor* overreden, XI. 635.
- Belgen (met) *voor* met tegenzin, I. 271.
- Belgen (zich) *voor* tegenzin hebben, II. 72, 104: III. 553: V. 657: VI. 255: IX. 37.
- Belgziekte *voor* kwalijkneemsheden, V. 747.
- Belgzucht *voor* oproerigheid, VI. 261.
- Beloerd *voor* bedrogen, I. 149.
- Beloken *voor* besluiten, XI. 432.
- Beluiden *voor* met rouwgebaar beweenen, VI. 156: XI. 670.
- Belul *voor* begrip, VIII. 316, 662.
- Bemalen *voor* beschilderen, I. 94.
- Bemen *voor* Bohemen, II. 604: VII. 628.
- Bemeuzelen *voor* bevlecken, IX. 333.
- Benaming, XII. 18.
- Bende *in gunstigen zin*, VII. 688.
- Benden *voor* verbondenen, I. 117.
- Bendenaar, VIII. 651.
- Beneden stijgen, III. 650.
- Beneenen *voor* beneden, XI. 427.
- Benuchteren *voor* nuchter worden, X. 116.
- Beoogen *voor* gadeslaan, I. 583.
- Bepekte vlerken *voor* zeilen, I. 132.
- Beplakken *voor* beschutten, I. 380.
- Beproeven *voor* onderzoeken, I. 225.
- Beproevig zijn *voor* beproeven, I. 770.
- Beraasd *voor* razend, I. 453.
- Berad *voor* glad gemaakt, XI. 360.
- Beraden *voor* geöfend, I. 129.
- Berechten *voor* onderrichten, IX. 695: XI. 186, 674.

BER—BEW.

- Berechten *voor* den laatsten dienst bewijzen, XI. 669.
- Bereien *voor* met reigezang be- weenen, II. 241.
- Bericht *voor* onderwijs, II. 193.
- Bergen, bergde, gebergd, I. 110: V. 657: VI. 735.
- Bernen *voor* branden, I. 686.
- Bernkool *voor* geglommen kool, I. 371.
- Beroemen *voor* roemen, I. 443, 439.
- Beroerd *voor* ontroerd, II. 538: XI. 87.
- Beroeren *voor* treffen, VII. 548.
- Berokken, II. 385: VII. 557, VIII. 417.
- Beromd *voor* beroemd, I. 271.
- Berommen *voor* brommen, I. 105, 362.
- Berooven *voor* rooven, I. 104: III. 516: IV. 594: V. 462: VIII. 571.
- Berouwen *met een dubbel accus.* XI. 341.
- Berucht *voor* in opspraak, II. 437.
- Bes heeft in 't meerv. *somtjds* be- zen, III. 591: XII. 196.
- Beschaden *voor* schaden, be- schadigen, I. 475.
- Beschadig *voor* schadelijk, I. 99.
- Beschadigen *voor* schade aan- brengen, VII. 194.
- Beschaduwen *voor* in de scha- duw stellen, II. 34.
- Beschaffen *voor* verschaffen, VII. 32: XI. 712.
- Befcheer *voor* noodlot, II. 407.
- Befcheerd *voor* beschoren, I. 56: II. 363.
- Befcheên *voor* bescheden, be- scheiden, I. 327.
- Befcheid *voor* onderscheid, I. 120.
- Befcheid *voor* onderscheiding, VII. 515.
- Befcheid *voor* overreding, IX. 50.
- Befcheidelijk *voor* duidelijk, III. 371, 381: IX. 209.
- Befcheidenheid *voor* goede wil, IX. 406.
- Befcheiden *voor* beschikken, VI. 229: VIII. 339: XI. 304.
- Befchenken *voor* begiftigen, *geen germanisme*, VIII. 351.
- Befchik *voor* leiding, IX. 375.
- Befschimmen *voor* beschaduwen, I. 97: II. 24.
- Befschrijven *voor* oproepen, II. 612: X. 89.
- Befschudden *voor* beschutten, I. 357, 429: II. 25, 148: XI. 323.
- Beurt *voor* gebeurtenis, VII. 225.
- Bevolkeren *frequent. van* bevol- ken, I. 328: II. 90.
- Bevong *voor* beving, XI. 670.
- Bevragen (zich) *voor* naricht in- winnen, VIII. 561.
- Bevrijden *voor* vrij maken, VII. 559.
- Bevrijden (voor iets), VII. 397.
- Bevroeden *voor* in overweging nemen, XI. 321.
- Bevroeyen *voor* bevroeden, III. 599: XI. 321.
- Bewaken *voor* beloeren, I. 407.
- Bewasfen *voor* begroeid zijn, XI. 421.
- Bewateren *voor* bevochtigen, XI. 627.
- Beweegd *voor* bewogen, I. 27: N. 8.
- Beweegd *voor* aangetrokken, I. 425.

BEW—BLI.

- Beweegde voor bewoog, VII.
 31: XI. 354.
 Bewerking voor praktijk, I. 360.
 Bewierrooken voor vereeren,
 X. 127.
 Bewimpelen voor bedekken, VI.
 317: V. 137: VIII. 327.
 Beworpen voor bewerpen, II.
 175.
 Bewosfen voor bewasfen, II. 724.
 Bewusten *verkeerdelyk* voor be-
 kenden, VIII. 371.
 Bezegelen voor verzegelen, VI.
 237.
 Bezetten voor vangen, X. 656.
 Bezielen voor kleinebezie, I. 499.
 Beziend, II. N. 4.
 Bezinnen voor liefhebben, I. 90:
 II, 209: III. 812.
 Bezoeideld vordert met *achter*
zich, XII. 17.
 Bezoeken voor beproeven, III.
 145, 178: V. 65: VII. 469:
 VIII. 609, XI. 210.
 Bezolding voor betaling, IX.
 689: XII. 9, 14.
 Bezondigen voor toegeven, I.
 372.
 Bezorgen voor duchten, II. 473.
 Bezorgen (zich), voor bezorgd
 zijn, I. 356.
 Bezorgen (van iets), VIII. 227:
 Bezwaarlijk *verkeerd* voor met
 zware kracht, XI. 585.
 Bezwenmen, X. 379.
 Bezweven, XI. 434.
 Bezwichen voor bezwijken,
 Bezwieren, X. 383.
 Bezwijken *active genomen*, III.
 417, 559: V. 493, 669: VII.
 368, VIII. 682: IX. 198: X.
 362, 417, 540: XI. 102.
 Biddag, XII. 18, 24.
 Bidden voor noodigen, I. 22.
 Bid's voor bid des, II. 569.
 Biek *imperf.* van bakken, II. 46.
 Biezen voor sissen, II. 499 [XII.
 171]: V. 538, 609: III. 751.
 Bijsterzinnig, II. 619.
 Bijten voor kwellen, III. 324.
 Bijten (het gras), VI. 195.
 Bijtschaap voor wolf, III. 70.
 Bijtwolf, II. 25.
 Bikken (op iemand), voor iemand
 bevechten, II. 178.
 Binnenstaan. *Zie* Staan.
 Blaauw voor verzierd, IX. 707.
 Blaauw *geeft het Lat. caeruleus*
niet altijd terug, XI. 390.
 Blaauw vergif, III. 153, 200.
 202.
 Blaauw ('t), voor de zee, II.
 165.
 Blaauwe steen voor 't Raad-
 huis, II. 692: XII. 175.
 Blaffers voor Furiën, III. 533.
 Blank staan, IX. 60.
 Blanketblauw, II. 552.
 Blazer voor kanon, I. 31.
 Blazoen voor devies, IV. 136.
 Blent voor blind, I. 32.
 Bleu voor bloode, XI. 385.
 Blijenburg voor vreugdenhof.
 verblijf der Godheid, I. 722.
 Blijk, *rr. gebezigd*, VIII. 468: IX.
 460: X. 409.
 Blijken met heeft verbogen, VIII.
 23.
 Blijvenlaten, *germanisme*, VIII.
 719.
 Blik voor licht, VII. 385, 677.
 X. 419.

BLI—BEV.

- Blik *voor* oogenblik, IX. [496](#).
 Blikken *voor* schitteren, I. [722](#).
 Blikkeren, *freq. van* blikken, VIII. [221](#): XI. [558](#).
 Blind *voor* stikdonker, II. [179](#).
 Blind *voor* loos, schijnbaar, IV. [91](#).
 Blindhokken *voor* verblinden, II. [68](#).
 Blink *voor* duin, II. [175](#).
 Beschuit, VIII. [498](#).
 Beslaan *voor* bedekken, I. [328](#).
 Beslaan *voor* uitvallen, III. [776](#), [789](#): VI. [241](#).
 Beslaan *voor* bezaaien, VIII. [193](#).
 Beslaan *voor* zijn beslag krijgen, V. [17](#).
 Beslaan (in iemands dienst) *voor* presen, III. [410](#).
 Beslagen *voor* besneeuwd, II. [241](#).
 Beslagen *voor* beschreven, III. [549](#).
 Beslabben *voor* bevuilen, I. [91](#).
 Beslommerd, X. [536](#).
 Besloten *voor* omringd, I. [355](#).
 Besmet met, XII. [17](#).
 Besmeurd *voor* besmeerd, I. [148](#): II. [75](#).
 Besnedenen *voor* gesnedenen, X. [514](#).
 Besnijden *voor* onthouden, spenen, V. [566](#).
 Bespiegelen *voor* bezien, VIII. [515](#): IX. [251](#): X. [406](#).
 Bespreeden *voor* bespreiden, I. [53](#).
 Best, bestjen *voor* oude vrouw, V. [625](#).
 Bestaan *voor* ondernemen, I. [443](#).
 Bestaan *voor* beginnen, I. [565](#).
 Bestaan *voor* toegelaten worden, X. [64](#).
 Bestellen *voor* verschaffen, IV. [463](#), [486](#): V. [689](#).
 Bestemmen *voor* goedkeuren, I. [525](#): VII. [571](#).
 Bestemmen *voor* bevestigen, XI. [552](#).
 Bestemmen *voor* toestemmen, X. [298](#).
 Bestippen *voor* beperken, binden, X. [405](#).
 Bestorven *voor* geklemd, VII. [582](#).
 Bestoven *voor* dronken, II. [585](#).
 Bet *voor* beter, II. [269](#), [377](#): III. [67](#).
 Betegen *van* betijgen, betichten, VIII. [696](#).
 Beter (een) *voor* een beter lot, III. [333](#).
 Betichten *van en* met iets, XII. [22](#).
 Betogen *voor* bewogen, I. [459](#).
 Betrachting *voor* overdenking, I. [307](#).
 Betrapen *voor* betrappen, I. [265](#), [435](#), [517](#).
 Betrouwen *voor* vertrouwen hebben op, IX. [47](#).
 Betuigen *voor* bewijzen, I. [54](#).
 Betuttelen *voor* verbeteren, III. [55](#).
 Betijgen, III. [583](#): XI. [38](#).
 Betijgen, III. [783](#).
 Beudel *voor* beul, I. [398](#), [553](#): II. [60](#), [148](#).
 Bevallen *voor* uitvallen, III. [749](#): VI. [281](#), [282](#).
 Bevallen *voor* op iets vallen, VIII. [305](#).

BEV—BOR.

- Beveinsd, [L 509](#).
 Bevelheer, VI. [165](#).
 Beverijnen voor bevergeil, V. [77](#).
 Bevlerken voor onder vlerken beschutten, [L 81](#).
 Bevoelen voor gevoelen, [L 84](#).
 Bloed in 't oor hebben voor jong en krachtig zijn, V. [236](#).
 Bloedloos voor droog, XI. [420](#).
 Bloedfchendig voor zich aan zijn bloed vergrijpende, XI. [403](#).
 Bloetverwantsch, II. [613](#).
 Bloeispel voor jeugd, [L 688](#).
 Bloem voor maagd, [L 698](#).
 Blond voor goud, [L 355](#).
 Blond en blaauw, II. [339](#): XI. [398](#).
 Blonde Hemel, [L 370](#).
 Bloode voor zedig, III. [451](#).
 Bloot voor ontbloot, XI. [685](#).
 Bos, onz., als geblos, V. [721](#).
 Bos voor bloefem, [L 382](#).
 Bluisteren voor schroeien, [L 29](#).
 Blusfchen voor dooden, VI. [332](#).
 Boek, mann., VII. [556](#).
 Boekftaaf, geen germanisme, II. [151](#): VI. [157](#).
 Boekftof voor ftof tot een boek, II. [662](#).
 Boel, [L N. 42](#): XI. [328](#).
 Boelen voor boeleeren, II. [110](#).
 Boelin, XI. [358](#).
 Boelfchap voor minnary en voor liefste, II. [58](#): III. [590](#): IX. [153](#): X. [22](#): XII. [359](#).
 Boerde voor fprookjen, [L 149](#): N. [61](#).
 Boerden voor boerten, [L 227](#).
 Boere wal voor lage wal, II. [85](#).
 Boete, [L 309](#) N. [43](#): VIII. [196](#).
 Boeten voor goedmaken, [L 269](#): II. [306](#): VII. [65](#).
 Boettrompetter, V. [526](#).
 Boevenet, [L 397](#): II. [173](#).
 Boezemen (naar iets) voor onderzoeken, IX. [464](#).
 Bogen, XI. [456](#).
 Bogen (zich) voor roemen, VII. [235](#).
 Boha, VI. [602](#).
 Bok verwisfeld met ram, [L 527](#).
 Bol voor vet, [L 599](#).
 Bolkvanger, matrozenkleed, II. [168](#).
 Bolkvangerdragersgild voor matrozen, II. [168](#).
 Bondelrecht voor Romeinsch gezach, X. [129](#).
 Bondig Land ('t) voor de Vereenigde Gewesten, [L 27](#): N. [2](#).
 Bonket voor bonkjen, II. [527](#).
 Bonnet voor doctors kap, III. [139](#).
 Bont voor pels, [L 445](#): XI. [410](#).
 Bonzie voor Bonze, priester, X. [495](#).
 Boom voor mast, II. [171](#).
 Boomgroenen, [L 365](#).
 Boos gefpuis (het) en boze gefpuis (het), beiden goed, XII. [10](#).
 Root onz. gebruikt, III. [131](#): IV. [154](#): V. [258](#).
 Boot mann. gebruikt, VIII. [434](#).
 Rootfen voor poetfen, [L 277](#), [577](#), [637](#).
 Boosdoender door V. afgekeurd, XII. [20](#).
 Born voor bron, [L 289](#).
 Bornput, XI. [16](#).

BOR—BRO.

- Bornsprong *voor* watersprong, **L** [351](#).
- Borrekikken, *klanknabootsend woord*, **V**. [85](#).
- Bors *voor* beer, **III**. [89](#); **V**. [643](#).
- Borst *voor* jongeling, **II**. [662](#).
- Borstkloppig, **L** [67](#).
- Borg *voor* burg, burcht, **VII**. [310](#).
- Bortelen *voor* borrelen, **IV**. [342](#); **VII**. [303](#).
- Bosch (*verschil tusſchen*) en woud, **VII**. [209](#).
- Boschboomenhout, **VIII**. [472](#); **XI**. [767](#).
- Bot *voor* scheut, **L** [330](#); **II**. [429](#); **III**. [12](#).
- Bot (op een) *voor* eensklaps, **L** [615](#), [623](#).
- Bot geven, **III**. [838](#).
- Bot vangen *voor* rompen krijgen, **L** **N**. [49](#).
- Botſen *voor* slaan, **L** [366](#).
- Botteling *voor* bot af, **II**. [117](#).
- Bourde. *Zie* Boerde.
- Bourdig *voor* boertig, **L** [149](#).
- Bouwen *voor* vormen, **I**: [561](#) — de taal, **VI**. [44](#).
- Bouwen *voor* verheffen, **X**. [171](#).
- Bouwen *voor* kleed, **II**. [241](#).
- Bouwer *voor* boer, **XI**. [307](#).
- Bovenpieken *voor* bovenwae-reld, **II**. [709](#).
- Bovenſtaan *voor* zich verheffen, **VII**. [321](#).
- Braaf *voor* dapper, **L** [80](#); **II**. [105](#); **III**. [600](#).
- Braaf *voor* handig, **XI**. [216](#).
- Braaf *voor* ſlink, knap, **XI**. [327](#).
- Bradelingen *voor* gebrad, **L** [705](#).
- Bragaat *voor* pronk, **L** [368](#).
- Brageeren *voor* bluffen, **L** [344](#), [746](#); **V**. [229](#). *Zie* Bluffen.
- Braken *voor* zich vermoeien, **II**. [175](#).
- Brallen *voor* zich verheffen, **IV**. [144](#); **XII**. [353](#).
- Branden *voor* ſterk begeeren, **L** [507](#).
- Branden (naar iemand) *voor* iemand beminnen, **II**. [34](#).
- Brandſteen *voor* barnſteen, **X**. [321](#).
- Brandpop, **IX**. [272](#).
- Brasſen *transit. genomen*, **VIII**. [284](#).
- Bravade, **IX**. [119](#); **XI**. [585](#).
- Braveeren *voor* ſchempen, **IV**. [460](#); **IX**. [674](#).
- Braveeren *voor* bluffen, **L** [641](#).
- Braveeren *voor* zich verheffen, **IV**. [125](#); **VI**. [242](#).
- Breedweidend *voor* uitvoerig, **IV**. [514](#).
- Breien *voor* vlechten, **XI**. [361](#).
- Brein *voor* hoofd, **L** [748](#); **II**. [54](#), [60](#).
- Bremmen, *geluid, dat de herten maken*, **IV**. [62](#).
- Bried *voor* braadde, **XI**. [312](#).
- Bril *voor* vergrootglas, **IX**. [496](#), [497](#).
- Bril kijken *voor* op zijn neus zien, **II**. [210](#); **VI**. [336](#).
- Brillen *voor* een bril dragen, **II**. [106](#).
- Bringen *voor* brengen, **VIII**. [299](#).
- Brocht *voor* bracht, **XI**. [585](#).
- Broederflacht, **VIII**. [29](#).
- Brokken *voor* in de keel zitten, **III**. [528](#).

BRO—CHI.

Brokken (in iets) *voor* verliezen, X. [109](#).

Brommen *voor* luide klinken, L [691](#): III. [158](#): X. [283](#).

Brommen *voor* bluffen, L [690](#): II. [48](#), [53](#), [218](#): VI. [278](#): VII. [445](#): X. [82](#), [483](#).

Bron *voor* water, VIII. [685](#): XI. [392](#).

Brooskens *voor* kleine haarsjens, L [175](#): II. [102](#).

Brouwte *voor* brouwfel, IV. [395](#).

Bruid *voor* jonge vrouw, II. [44](#), [532](#), 728.

Bruid ('s waerelds) *voor* de wel-lust, II. [105](#).

Bruiken *voor* genieten, II. [501](#).

Bruin ('t) *voor* de schaduw, L [531](#).

Bruiloften *voor* bruiloft houden, VIII. [478](#).

Brusk, IV. [132](#), [535](#): VIII. [439](#): XI. [57](#).

Buigde *voor* boog, IV. [522](#).

Buisjen *voor* speelnootjen, L [367](#).

Buiten *voor* buit maken, VIII. [621](#).

Bult *voor* heuvel, XI. 771.

Burgerhart *voor* Civilis, II. [607](#).

Burgerlijke oorlog *voor* burger oorlog, V. [17](#).

Burgerman *voor* voorstander der burglary, VI. [32](#).

Burgerpais, VIII. [108](#).

Bus *voor* vuurtuig, II. [535](#).

By *voor* door: L [80](#), [362](#), [392](#): N. [56](#): III. [545](#): XII. [18](#).

Bybrengen *voor* misleiden.

Bykomen *voor* gebeuren, L N. [35](#).

Bykomen *voor* komen by, IX. [667](#).

Bykomen *voor* op 't lijf vallen, X. [580](#).

BYVOEGELIJK NAAMWOORD *achter 't zelfst. geplaatst*, L [21](#), [48](#), [63](#), [71](#), [77](#), [113](#).

BYVOEGELIJK NAAMWOORD *aan het zakelijk deel van een volgend subj. verbonden*, IV. [355](#).

BYVOEGELIJK NAAMWOORD, *wanneer 't als zelfst. nw. gebezigd mag worden*, VIII. [476](#).

BYVOEGELIJKE NAAMWOORDEN *achter het even goed met als zonder e aan 't slot, b. v. : het zalig leven, en het zalige leven*, XII. [10](#); *doch achter het pronom. de e weg te laten, b. v. : mijn bedroefd hart, niet mijn bedroefde hart*, XII. [11](#).

Byzonder *voor* inzonderheid, VII. [569](#).

C.

Cedel, IX. [711](#) XII. [256](#).

Ceremonie, IV. [315](#) XI. [499](#).

Cestes *voor* gordel, L [374](#).

Charites, II. [533](#).

Cherubim, II. [24](#).

Cherubinnen, IX. [17](#).

Chier *voor* eier, L 768.

CHI—DAU.

China: <i>over de spelling van dit woord</i> , IX. 481.	COLLECTIVUM <i>met een meerv.</i> , I. 447: XI. 402.
Choor <i>voor</i> kudde, I. 517.	COMPARATIVUS (<i>dubbelde af te keuren</i>), VII. 568.
Cijs <i>voor</i> accijs, III. 71.	CORUS <i>voor</i> Noordwestewind, II. 178.
Cikoren <i>voor</i> cikorei, andyvie, VI. 439.	CIJFERGETALLEN <i>niet in vaerzen te brengen</i> , XI. 359.
Clytie <i>voor</i> zonnebloem, I. 367.	CIRKEL, XII. 15.

D.

D. <i>in 't Neêrd.. fontijds wegge-
worpen achter een woord</i> , I. 71.	Dak <i>voor</i> afdak, X. 668.
Daag (By), X. 185: XII. 23.	Daler <i>voor</i> daalder, III. 21.
Daag (Van-), III. 812.	Dan, <i>wanneer te bezigen</i> , XII. 10, 11, 20, 23.
Daar <i>voor</i> terwijl, IV. 564: VII. 458.	Dan en dan <i>voor</i> allenkskens, VII. 76.
Daar <i>voor</i> niet-tegenstaande, IV. 199.	Dank weten, XI. 413.
Daardoën <i>voor</i> vertoonen, II. 363.	Dapper <i>als epith. by schild gebe-
zigt</i> , I. N. 17.
Daarmede <i>voor</i> waarmede, I. 727.	Dapperheden, III. 152.
Daartoe <i>voor</i> bovendien, II. 239, 535: III. 81.	Darren <i>voor</i> durven, II. 540, 541, 725, 731: III. 21, 67, 755: VI. 242: IX. 402: XII. 89.
Dadelijk <i>voor</i> in de daad, I. 386.	Dart, II. 730.
Dadelijk <i>voor</i> kort te voren, II. 499: XI. 217.	Dartelheid <i>voor</i> vermetelheid, III. 67.
Dag door iets zien (den), V. 600.	Dat heen <i>voor</i> dien weg op, XI. 330.
Dagelijks <i>voor</i> van dag tot dag, I. 699.	DATIVI <i>als</i> van der jeugd, metter-
tijd, enz., XII. 210.
Dagelijks <i>voor</i> by dag, III. 720.	DATIVUS PLURALIS <i>heeft ook in 't
vr. een n achter zich</i> , XII. 12.
Dagge <i>voor</i> dolk, I. 687.	Dauw <i>voor</i> water, II. 205.
Daglooner <i>door</i> V. afgekeurd
XI. 115.	Dauw <i>voor</i> zweet, III. 377.
Dagreis, X. 21.	Dauw, <i>vader der perle</i> , I. 358.
Dagvaart <i>voor</i> reis, II. 66.	

DE—DOE.

- De voor *eigen namen geplaatst*, I. N. 19: II. 68.
- De *verkeerd voor* mijn, zijn, enz., XI. 597.
- Dedalus voor doolhof, I. 350.
- DEELWOORDEN als *adject. gebezigd met een e aan 't slot ook voor neutra*, IV. 345.
- Deſte voor deſtige, I. 372.
- Degene te *mijden*, XII. 10, 18.
- Deining en dijning, VIII. 419.
- Deizen voor deinzen, V. 705.
- Dekken voor zich verwijderen, II. 54.
- Del, III. 375, 652: X. 308.
- Delfde van delven, XI. 749.
- Delling. *Zie Del*.
- Deluw voor verbleekt, V. 528.
- Dempen voor dompen, I. 684, 693.
- Dempen voor onderdrukken, II. 583.
- Den voor de, I. 19.
- Derven voor behoeven, I. 20.
- Des voor van dat, III. 127.
- Deugd voor kracht, moed, I. 685, 688.
- Deugd voor kracht, vermogen, I. 359.
- Deugd voor weldaad, I. 437: N. 56: III. 257.
- Deugd (ongeboden), officium imperfectum, II. 29.
- Deugdig, I. 147.
- Dewijl voor want, VII. 510.
- Devoot voor heilig, I. 334.
- Dezelve, II. 341: XII. 15, 18.
- Deze en gene, XII. 18.
- De zelve voor dezelfde, VIII. 341.
- Dicht blijven voor zwijgen, IX. 167.
- Dichten voor verzinnen, VIII. 471: IX. 99.
- Dieffstuk, VIII. 165.
- Diefte voor dieftal, I. 455, 483: III. 863.
- Dieftelijk voor heimelijk, I. 97.
- Die gy voor gy die, I. 683.
- Diens voor wier of welker, I. 76.
- Dienstbarig, I. 102: N. 24.
- Dienst maken. *Zie Diets maken*,
- Dier voor vogel, XI. 797.
- Dier voor liefjen, lief meisjes, II. 182, 224: III. 509, 813.
- Dier voor ſchepfel, VI. 226.
- Dier voor viervoetig dier, X. 282: XI. 625.
- Dierbaar voor koſtelijk, I. 29, 356.
- Dierbaarheid voor waarde, X. 111.
- Diersch voor dierlijk, II. 307.
- Dierwaardig voor veel waarde hebbende, XII.
- Diets maken, I. 333.
- Die welk voor dewelke, I. 409.
- Dijn (het) voor het uwe, I. 501.
- Dik voor dikwijls, I. 69, 680: N. 22: II. 737: IV. 483.
- Dikmaal, XII. 21.
- Dikwjl, VII. 550: XII. 21.
- Dinken voor denken, III. 260.
- Disch voor tafel, V. 279.
- Ditte voor dit, VIII. 37.
- Dobbel Evangelie, I. 383.
- Dobbeleeren, II. 607.
- Doek mann. *gebezigd*, VI. 198: X. 180: XI. 255.

DOE—DOU.

- Doeken, VII. 54.
- Doel, Doele, Doelen, VIII. 2, 3.
- Doemklok *voor* klok, die by de voltrekking van doelvonnissen luidt, II. 570.
- Doen *voor* toen, I. 115, 435, 681: N. 26.
- Doen *voor* oorzaak zijn, II. 637.
- Doender, XII. 16, 18, 19.
- Dol, X. 656.
- Dolen *voor* verdwalen, I. 688.
- Dolfijn: *met verschillende klemtoon gebezigt*, VIII. 410.
- Dom (*woorden met den uitgang en een algemeenschap voorstellende, niet in 't meerv. te bezigen*, VIII. 433.
- Domen *als meerv. van den uitgang dom gebezigt*, VI. 35.
- Dommelen *voor* door een mengen, VI. 741.
- Dommelig, I. 74, 84.
- Dompelen *voor* dompen, VI. 754. XI. 536.
- Donderklok, III. 109.
- Donderkruit *voor* buskruit, II. 155, 189.
- Donkeren *voor* donker worden, II. 536.
- Donst *voor* dons, I. 362.
- Doô *voor* doode, I. 379.
- Dood (*over het geslacht van*), IX. 709.
- Dood laden (de). Zie laden.
- Doodelijk: *wanneer te gebruiken*, VIII. 515.
- Doodigt *voor* doodt, I. 201.
- Doodsch *voor* bleek, II. 609.
- Doodsch *voor* doodelijk, VIII. 251.
- Doodvat *voor* lijkbuis, II. 205.
- Doof, 't *zelfde als* dof, X. 162.
- Dooien *voor* ontdooien, VII. 577.
- Doôn *voor* dooden in 't enkelvoud, *verkeerd*, XI. 688, 697.
- Door *voor* dwaas, I. 271: II. 692: III. 516.
- Doordreven *voor* doortrapt, I. 362.
- Doordrift *in goeden zin*, VI. 134.
- Doorentjen *voor* gekjen, II. 762. Zie Door.
- Doorgaan (kort met iemand) *voor* korte metten maken enz., IX. 700.
- Doorgaand *voor* voortdurend, VII. 262, 382, 389: VIII. 212: X. 149: XI. 190.
- Doorgenomen *voor* onder handen genomen, II. 367.
- Door hem zelf *voor* van zelf, I. 391.
- Doorlopend *voor* doorgaands, II. 14.
- Doorlucht *voor* helder van verstand, II. 293.
- Doorluchtig *voor* doorechijnd, III. 717.
- Doortrapt *in goeden zin*, VI. 545.
- Doorvuurd, I. 52.
- Doorvuurd *voor* doorvoerd, I. 372.
- Doorzichtig *voor* doorziend, I. 537: IX. 79.
- Dop *voor* knop, belooning, *vercierfel*, V. 417.
- Doppen *voor* uit den dop, *voor* den dag komen, II. N. 8.
- Dorperheid *voor* boersheid, II. 363.
- Douwen *voor* Ouwen, I. 22: N. 6.

DRA—DUB.

- Draaft (het) *voor* het gerucht loopt, VIII. 491.
- Draaien (ergends op) *voor* ergends op slaan, V. 49.
- Draak *voor* slang, X. 394.
- Draak *voor* geschutvoerend schip, III. 122.
- Drabben *voor* draven, I. 91.
- Drachtbaar *voor* drachtig, V. 689.
- Dragen *voor* lijden, III. 765.
- Dragen *voor* ondersteunen, I. 363: VIII. 653: IX. 23.
- Dragen (iemand's zijde) *voor* iemand's party steunen, X. 471.
- Dragende houden, XI. 343.
- Drang *voor* volksmenigte, VIII. 410.
- Drank (by) *voor* beschonken, XI. 635.
- Draven *voor* om den prijs dingen, IV. 403.
- Draven. *Zie* Draaft.
- Draven (ten hemel) *voor* een hooge vlucht nemen, III. 211.
- Dreigen *met een dat*., VIII. 228.
- Dreit *voor* draait, II. 743: III. 142.
- Dronken *voor* verdrinken, I. 249, 386: III. 127.
- Drieaanzicht, II. 383, 400, 610, 720.
- Driegen *voor* dreigen, I. 62.
- Driefchen *voor* gedruisch maken, dreigen, II. 301, 543, 672: IV. 255.
- Driescht *voor* droogschuur, V. 634.
- Drift *voor* geweld, VII. 137.
- Drift (kudde). *niet in den zin van bende te bezigen*, VIII. 564.
- Driftig *voor* drijvend, I. 107, 747: II. 68, 152, 371: III. 838: VI. 137.
- Drift *voor* inspiratie, IX. 551.
- Drig, *achter een woord, beteekent drager*, I. 353: II. 152, 397.
- Drijfziel *voor* albewegende, *subst.* animus mundi, IX. 405.
- Drijven *voor* voorgeven, XII. 15.
- Drijven *voor* sterk doordrijven, III. 726.
- Drijven *voor* hangen, X. 548.
- Droef *voor* armzalig, I. 885.
- Droef *voor* beroerd, I. 62.
- Droef *voor* donker, I. 373: II. 26, 678.
- Droef *voor* nederhangend, III. 136.
- Droes *voor* duivel, II. 46: IX. 682: X. 108.
- Drog *voor* bedrieger, IX. 377.
- Drol *voor* grappige snaak, I. 219.
- Drollig *voor* grappig, I. 227.
- Drom *voor* rijggaren, V. 65.
- Drommel *voor* drom, III. 605: VI. 507: VII. 70: IX. 119: XI. 497.
- Dronkebol, II. 573.
- Dronke bout, I. 529.
- Dronken *voor* saprijk, II. 51.
- Droom *voor* verlichtfel, IV. 150.
- Druipen *voor* verdwijnen, I. 734.
- Drukken *voor* verdrukken, II. 569.
- Drukkig *voor* zwaar, I. 61: II. 605: X. 613.
- Drukkig *voor* bedrukt, XI. 564.
- Druppen *voor* nederstorten, I. 743.
- Dt *voor* t., I. 293: N. 7: II. 453.
- Dubbelheid, VIII. 737.
- Dubbeltroni, II. 407.

DUI—E.

- Duigen spatten (aan), X. 137.
 Duigen vallen (in), *wanneer te bezigen*, VII. 336, 650.
 Duiken *voor* schuilen, I. 116: II. 562, 563.
 Duiken *voor* buigen, IX. 663: XI. 687.
 Duiken *voor* knielen, II. 269.
 Duin *voor* verhevenheid, VII. 216, 256: X. 25.
 Duin en del, III. 375.
 Duin *er. gebezigd*, XI. 399.
 Duist *voor* duizend, I. 67, 370.
 Duisterlei *voor* duizenderlei, I. 377.
 Duitsch *voor* Nederduitsch, II. 198: X. 171.
 Duitsch *voor* Duitseher, VIII. 143: IX. 395.
 Duitschman *voor* Duitseher, V. 690: IX. 684.
 Dukken *voor* duiken, IX. 355.
 Dunken (zich laten), III. 637.
 Durig *voor* gedurig, I. 643.
 Durven *voor* mogen, I. 691.
 Durven *voor* behoeven, III. 218: IV. 517.
 Durven *voor* kunnen, II. 43.
 Duslang *voor* tot heden toe, X. 30.
 Dut (uit den), II. 191.
 Duten *voor* twijfelen, II. 493: XI. 163.
 Duten *voor* peinzen, I. 363.
 Duten *voor* luffen, I. 744.
 Dutter *voor* twijfelaar, I. 363.
 Dwaden. Zie Dwaën.
 Dwaën *voor* afdroogen, I. 58, 680: II. 93.
 Dwalig, I. 65.
 Dwaling *voor* omloop, I. 358, 377: N. 52.
 Dwangeloos, III. 748.
 Dwarrelwind, XII. 17.
 Dwarsch *voor* gramstorig, I. 109.
 Dweersch. Zie Dwarsch.
 Dweerschen *voor* dwars door gaan, I. 108, 383.
 Dwijnen *voor* verdwijnen, I. 331, 601.
 Dwingelandery *voor* dwingelandy, II. 148.
 Dwingvolk, I. 79: N. 23.
 Dy *voor* gy, I. 22: N. 5, 21: II. 104, 105: III. 550: IX. 709.
 Dyning, VIII. 419.

E.

- E *verwiscfeld met A, als in echter en achter*, I. 352, enz.
 E *voor* eu. Zie Evel, Snevelen.
 E *voor* offeren en andere woorden niet geëlideerd, III. 230, 390.
 E *somtijds verkeerdelyk weggelaten* *achter een woord*, IV. 15: VIII. 268.
 E *somtijds verkeerdelyk geplaatst achter een woord*, VIII. 476: IX. 561: XII. 13, 22.
 E (Sluit) *achter de nomina in den 1^{en} nv. af te keuren*, XII. 10.

E—EER.

- E *wanneer die weggelaten kan worden achter een adject.*, III. 28: *moet weggelaten worden als 't artic. achter 't adject. staat*, IV. 755: *door V. achter deelwoorden behouden*, VI. 237.
- E *meermalen verkeerdelijk bygevoegd*, VIII. 284, 286: X. 610.
- E *verkeerdelijk weggelaten in een woord*, XI. 323.
- Echel *voor egel*, I. 519.
- Echt *vr. genomen*, VIII. 299.
- Echter *voor achter*, daarna, I. 352: II. 319: III. 742: V. 497, 628: VI. 270, 649: IX. 26, 689.
- Edelgrein *voor Edelgsteente*, I. 21.
- Edelmoedig *voor van edelen bloede*, XI. 191.
- Edelmoedigheid, *als tytel gezegd*, VI. 273.
- Edip *voor Edipus is een verkeerde afskorting*, XI. 138.
- Ee *voor Aa*, I. 108, 157, enz.
- Ee en Ei *meermalen verwisfeld*, I. 76.
- Ee in Ie *verwisfeld*, II. 548.
- Ee *voor echt*, I. 365.
- Eebreker *voor echtbreker*, II. 228.
- Eechenis *voor engte*, II. 748.
- Echenis *voor lies*, VIII. 243: XI. 751.
- Eegemaal *voor echtgenoot*, II. 255.
- Eekelaar *voor eikeboom*, V. 90.
- Eekelboom *voor eikeboom*, V. 58: VI. 524.
- Eekelen *voor eikels*, XI. 694.
- Eemer *voor emmer*, I. 211: III. 667: XI. 285: XII. 17, 160.
- Een *waar het beter gemist wordt*, XII. 16.
- Een *voor eeden*, II. 88.
- Een' *goed te keuren*, XII. 24.
- Eenaardig *voor van gelijken aart*, VII. 200.
- Eenaardigheid, IX. 528.
- Eender, I. 461.
- Eener *voor iemand*, I. 501, 531: II. 18: III. 358.
- Eenig (een) *voor een enkel ding*, X. 644.
- Eenigheid *voor eensgezindheid*, VI. 77.
- Eenmoedig *voor eensgezind*, II. 25.
- Eenpaar, VII. 141.
- Eenparig *voor gestadig*, I. 398: N. 56.
- Eens *zoo voor nog eens zoo*, XI. 349.
- Eensflaags *voor eensklaps*, I. 411.
- Eensloefs *voor hot terugwijkende*, V. 382.
- Eenvoude *voor eenvoudige*, II. 569.
- Eenvuldig, VII. 454: IX. 271: X. 317.
- Eenzaam *voor verlaten*, I. 723.
- Eer *voor liever*, IX. 689.
- Eer *voor voor*, IX. 59.
- Eer *voor eertijds*, II. 263, 716: VI. 616: X. 24.
- Eer ik *voor eer dan ik*, VII. 554.
- Eeren *voor in waarde houden*, XI. 547.
- Eeren *voor eieren*, II. 34.
- Eeren (akkers), V. 691.
- Eerlang *voor onlangs*, XI. 463.
- Eerlange, VI. 348.
- Eerlijk: *beter dan eervol*, I. 334, 392, 676: XII. 165.

EER—ER.

- Eerst *voor* terstond, I. 443.
 Eervol, I. 676: XII. 165.
 Eerwaard *op een knaap toegepast*, VIII. 533.
 Eerwaardy *voor* eerwaardigheid, V. 34.
 Eerzaam, XII. 165.
 Eeuw *voor* leeftijd, I. 100.
 Eeuw *voor* tijd, IX. 661.
 Effen *voor* even, I. 672.
 Ei *voor* aai, *als in dreit*, zweit, enz. *voor* draait, zwaait, enz., II. 743, enz.
 Ei rijmt *niet op y*, XII. 88.
 Eidersteē, VI. 684: N. 30.
 Eigen *voor* eigendom, I. 329.
 Eigendom *by V. onz.*, XII. 14.
 Eigenen *voor* zich toekennen, II. 663: XI. 632.
 Eigenlijkheid *voor* eigenschap, V. 25.
 Eigenzelsliefde *door V. afgekeurd*, XII. 14.
 Eik, VI. 524.
 Eik *vr. gebezigd*, V. 618.
 Eik *voor* eiken balk, IV. 422.
 Eik *voor* eiken schip, II. 175.
 Eikelboom, VI. 587.
 Eiken *voor* eikeboom, VI. 740.
 Eiken zwaard *voor* schip, II. 175.
 Eindeling *voor* eindelijk, I. 109.
 Eindhoudende *voor* arbeidzaam, XI. 532.
 Eisch *voor* behoorlijke vorm, II. 570.
 Eischen *voor* dienen, behooren, I. 725.
 Eifenkranfen, V. 218: VIII. 379.
 Eisfelijk, I. 419, 743.
 Eizen *voor* ijzerkruid, XI. 517.
 El *voor* anders, I. 378.
 Elderwaart *voor* elders, III. 261.
 Elementen, II. 630 — *voor* grondbeginselen, I. 386.
 Elffte *voor* elfde, III. 559.
 Elizijnsch *voor* Elizeesch, VIII. 450.
 Emmer *voor* lijkbuis, II. 255.
 En *stopwoord van ontkenning*, 't Fr. ne, I. 20, 281, ook *zonder niet*, I. 107.
 En *uitgang van den Vl. Naamval*, I. 32, enz.
 En *achter het artic. en pronom. kenmerkt den ablat.*, I. N. 12: II. 26.
 En *meermalen als terminatie gebezigd. achter de 3 perf. enkelv. van het imperf.*, II. 151.
 En, *weggelaten in meervouden als: by de hand, op de been, enz.*, II. 90.
 En (*kracht der herhaling van*), VI. 210.
 End *voor* eend, XI. 676.
 Engde *voor* engte, XII. 27.
 Engel *voor* bode, X. 133.
 Engeland *voor* Engelschman, VIII. 114.
 Engelsch *voor* engelachtig, IV. 331: V. 490, 527.
 ENKELVOUD (3de perf. van 't), *soms tijds verkieslijk bij een meervoud*, XI. 574.
 EPITHETON (*verkeerd gekozen*), XI. 308, 316.
 Er *achter een adject*, I. 287, 427: II. 165.
 Er *achter een adject. kenmerkt het adverb.*, I. 30, 34, 75, 83, enz.

ER—FLA.

- Er *achter den naam eener plaats duidt de herkomst aan*, I. 57.
- Erbarmelijk, XI. 727.
- Erbarmen *voor* zich erbarmen, I. 601.
- Erbieden (zich) *voor* zich aanbieden, I. 431.
- Erfberecht *voor* uiterste wilsbeschikking, XI. 194.
- Erfenis *voor* investituur, VI. 234.
- Erfgenoot, VII. 234.
- Erg in *verschillende beteekenissen*, VII. 279.
- Erkauwen. *Zie* herkaauwen.
- Erkost *voor* erkon, XII. 101.
- Erneeren *voor* geneeren, I. 139, 539.
- Ernst *voor* naarstigheit, I. 348: N. 52: II. 89: N. 4.
- Ernstachtig, VIII. 733: XI. 607.
- Ernsthaftig. — Ernsthattigheid (uit) *voor* in ernst, VIII. 697.
- Ert (*uitgang op*) *van* woorden als grijzert, veinzert, enz., V. 211.
- Ervaren hebben *en* zijn, XI. 689.
- Ervaren *voor* bevonden, III. 57.
- Ervaren *voor* waar bevinden, XI. 567.
- Ervarendheid *voor* ervarenis. I. 433.
- Erven *voor* een erfenis nalaten, II. 371.
- Eu *voor* oe, *als* geveught *voor* gevoegd, I. 60, beus *voor* boos, I. 376, enz., II. 629, enz.
- Euvel *voor* ramp, III. 492.
- Evel *voor* euvel, II. 621, 708: V. 689.
- Evenaardigheid, IX. 438, 528.
- Evenaren met *voor* evenaren, II. 15.
- Eveneens, XII. 15.
- Evenredenheden, XII. 20.
- Evenwel nochtans, I. 599.
- Exemplaar *voor* voorbeeld, I. 337.

F.

- Farao (de), *beter dan* Farao, I. 149.
- Farcen *voor* kluchten, I. 399.
- Faronide *voor* dochter van Farao, I. 369.
- Feest *vr. gebezigd*, I. 30, 671, enz., VII. 93, 96.
- Feest *onz. gebezigd*, VII. 46.
- Feest *voor* vreugd, I. 694.
- Feest *voor* gastmaal, X. 408.
- Feesteeren *voor* feestvieren, I. 303.
- Feesteeren *als transit. gebezigd*, I. 451, 505.
- Feit *door V. afgekeurd*, II. 710, 725, 753.
- Fenixvrouw, X. 181.
- Fijn *voor* geslepen, X. 63, 107.
- Flaauw *voor* beschroomd, X. 568.
- Flakkeren *voor* flikkeren, III. 268: VII. 646.
- Flambeel, I. 96.

FLE—GEB.

Fleur *voor* gebloemte, VI. 730.
 Flits, II. 528.
 Flonkerkool *voor* karbonkel,
 II. 48.
 Fluiten *voor* op de fluit spelen,
 VIII. 150.
 Fluitenist, VII. 33.
 Fluiteren *frequentat.* van flui-
 ten, I. 95.

Fluks *voor* zoo even, VIII. 564.
 Fluks *als adject. gebezigd*, I. 633:
 V. 756.
 Fokker *voor* rijkaart, III. 237,
 241.
 Form *in den zin van beweeg- of*
vormkracht, IX. 500, 579.
 Fraai ('t) *voor* de schoonheid, II.
 288.
 Fraze *voor* kraag, II. 31.

G.

G *voor* d in stong, enz., II. 763.
 Gaai *voor* gade, I. 375.
 Gaan 3 malen *noodeloos als stop-*
lap by een ander werkwoord ge-
voegd, XI. 327.
 Gaan (komen), IX. 124.
 Gaan (op een ander) *voor* elders
 gaan, II. 261.
 Gaapspel *voor* spel, dat men aan-
 gaapt, I. 671, 748. *Zie* Gapen.
 Gaar *voor* geheel, I. 348.
 Gaar *voor* te samen, I. 688, 691.
 Gaar gedragen, II. 754.
 Gaar gevlochten, II. 301.
 Gading *voor* vorm, I. 375, 380.
 Gaffel *voor* drietand, I. 74.
 Galbraken, VII. 637.
 Galgleer *in dubbele beteekenis*,
 III. 114.
 Galijk *voor* bevallig, XI. 739.
 Galm *voor* echo, II. 216.
 Ganger, III. 465: VIII. 612:
 XI. 551.
 Gans bloemen, V. 649.
 Gans dood, I. 613.

Gans kruis (by), I. 239.
 Gapen, II. 618.
 Gapen *voor* verlangen, V. 444.
 Gardiaan *voor* wachter, I. 714.
 Garners *voor* garnalen, I. 585.
 Garnaden *voor* garnalen, IX.
 373.
 Gastverbond, VIII. 599.
 Ge *weggelaten in woorden als over-*
gegeven, I. 30, 106: II. 50; *over-*
gebracht, I. 77: XI. 317; *ge-*
borduurd, I. 376; *getier*, II. 617;
geboortesteden, III. 550; *gekre-*
gen, I. 115; *gelukzalig*, II. 558;
getuige, II. 731.
 Gebaar *voor* gescheeuw, II. 443.
 Gebaar *voor* vertooning, I. 76.
 Gebaren *voor* baren, krijten, I.
 75.
 Gebedenteller, X. 515.
 Gebeeld *voor* gevormd, II. 59.
 Gebeer *voor* gebaren, I. 362.
 Gebergd *voor* geborgen, III. 490,
 759: *beiden in eene zinsnede*, X.
 545: XI. 509: *woordspeling daar-*
mede, XI. 75.

GEB—GER.

- Gebeten *voor* nijdig, XI. 225.
- Gebeuren (iemand) *voor*: iemand ten deel vallen, V. 748.
- Gebeurlijk *voor* toevallig, IX. 406.
- Gebeurt (by) *voor* by beurten, II. 746.
- Gebeurzaam *voor* gebeurlijk, 529.
- Geblas *voor* geblaas, I. 73, 325, 579.
- Gebloemd: *voor* in zinnebeelden gehuld, VI. 119: IX. 542.
- Geboren worden *voor* voorvallen, II. 541.
- Geborgen. Zie Gebergd.
- Geborsteld *voor* borstelig, VIII. 459.
- Gebouwd *voor* gelteld, V. 701.
- Gebraën ('t) *voor* 't gebradene, XI. 688.
- Gebrek *voor* verkeerdheden, ondeugden, VI. 730.
- Gebreken *voor* haperen, X. 32.
- Gebult *voor* gedreven, I. 374.
- Geburen *voor* buurſchap houwen, XI. 412.
- Gedacht *voor* geheugenis, I. 39.
- Gedachteniſſe (my ter). *beter* dan te mijner gedachteniſſe, XII. 16.
- Gedee *voor* gedijsde, II. 619.
- Gedenken *voor* nadenken, X. 408.
- Gedicht *voor* treurzang, X. 182.
- Gedichtſel *voor* verdichtſel, VII. 32, 48.
- Gedoodverfd *voor* met de doodskleur op 't gelaat, III. 154, 717.
- Gedoogen *voor* ondergaan, I. 475.
- Gedrocht *collect. gebezigd*, V. 706.
- Gedurende *als roorz. gebezigd*, XI. 789.
- Gedurig *roor* ſtandvastig, I. 451.
- Geduriglijk *roor* voortdurend, I. 27.
- Geers *roor* gierst, V. 81.
- Geest *roor* vruchtbare grond, VI. 670.
- Geestgewijs *roor* op geestelijke wijze, IV. 499.
- Geestgroen *roor* gelchakeerd, II. 294.
- Geestig *roor* ſchrande, V. 440.
- Gehaat van *een goed als* gehaat by, XII. 12.
- Gehard *roor* onkwetsbaar, XI. 689.
- Gehart *roor* bemoedigd, I. 693, 706.
- Geheimenis ('t) *roor* 't Orakel, II. 116.
- Geheimgloed, II. 718.
- Geheime ſchrijver *roor* geheimſchrijver, XII. 223.
- Geheugelijk *roor* dat in de geheugenis blijft, II. 140.
- Gehoold *beter dan* gehold, IV. 339.
- Gehoord vogeltjen *roor* vlinde, I. 367.
- Gehoosd *roor* met kouſen aan, II. 552.
- Gehouden (in iemand) *roor* aan iemand verplicht, II. 129, 345: III. 550: V. 369.
- Gehouden zijn (in iets) *roor* ergens. aan verplicht zijn, III. 550: X. 503.
- Gehouden (aan iemand), VIII. 29.
- Gehouwd *roor* gehuwd, II. 23.
- Gehuchten *roor* landouwen, I. 20, 72.

GEH—GEM.

- Gehuechtig, I. 98.
- Gehuld *voor* ingehuldigd, I. 134.
- Geflits *collect.* van flitsen, I. 91.
- Geil, *voor* waterwilg VIII. 211.
- Geilig, I. 56.
- Gejukt *voor* beladen, I. 340, 373, 387, 479.
- Gekipt *voor* uitgebroed, III. 148.
- Geklank, VI. 662.
- Geklats, I. 479.
- Geklikker, I. 74.
- Gekloofd *voor* getakt, II. 607.
- Gekloven *voor* gekloofd, XI. 512.
- Gekrenkt *voor* onvast, IV. 382.
- Gekrold *voor* gekruld, I. 141.
- Gekwel *voor* klaaggefehrei, II. 755. *Zie* kwelen.
- Gelaten *voor* overgelaten, I. 368.
- Gelaten *voor* zich gelaten, XI. 610.
- Gelden *onz.* *gebezigd*, III. 793.
- Gelden (penen) *voor* straffen lijden, I. 733: III. 688.
- Geleden *voor* gelederen, III. 602: VI. 196: VII. 757.
- Gelegenheid *voor* aangelegenheid, IX. 13.
- Geleggen *voor* in 't kraambéd bevallen, II. 294: V. 671, 673: IX. 67.
- Gelijk *voor* terstond, VIII. 423.
- Gelijk *door* *V.* *boren* als of zoo *gekozen*, XII. 9.
- Gelijken *voor* vergelijken, VIII. 676.
- Gelijken *voor* gevallen, I. 20.
- Gelijken by, XII. 22.
- Gelijkenis (*voorbeelden eener*) *die in haar deelen niet ooreenstemt*, VIII. 485, 548: IX. 699.
- Gelijkenis *niet te ontleenen aan iets dat niet bestaat*, XI. 802.
- Gelijkerhand *voor* te samen, I. 547: VII. 226.
- Gelijkerwijs, XII. 23.
- Geloof (geverfd) *voor* schijnge-loof, II. 107.
- Gelooven *voor* vertrouwen, I. 549.
- Gelooven (aan zich), I. 465.
- Gelot, *verkeerd voor* geloot, XI. 758.
- Gelte *voor* onvruchtbare, XII. 120.
- Gelten *voor* lubben, V. 257.
- Geluk! geluk! *als begroeting ge-bezigd*, I. 461.
- Gelukken *voor* geworden, VIII. 401.
- Gemaal *voor* beide geslachten *ge-bezigd*, VII. 640: VIII. 277, 411, 603: XI. 478.
- Gemaald *voor* gemalen, XI. 428.
- Gemaand *voor* maanvormig, II. 178.
- Gemak *voor* kamer, II. 712.
- Gemakkers *voor* makkers, I. 263.
- Gemanierd *voor* goedgemanierd, VIII. 669.
- Gemarbeld *voor* gemarmerd, I. 372.
- Gemat *voor* afgemat, II. 28.
- Gematigdheid *voor* tempera-ment, IX. 475.
- Gemeen *voor* vulgatum, XII. 10.
- Gemeen *voor* gemeenebest, I. 693.
- Gemeen: *kracht van dat woord by* Vondel, XI. 310.
- Gemeenzaam *voor* naar 't ge-meen gebruik, X. 110.

GEM—GES.

- Gemerik nemen *voor* acht geven, I. 433, 533.
- Gemerikt *voor* aangezien, VII. 162: VIII. 381.
- Gemoed (met) *voor* met wederstreving, II. 36.
- Gemoeden, *meerr. van* gemoed, I. 347: III. 551: V. 630.
- Gemoedigd *voor* bemoedigd, II. 121.
- Gemoeten *voor* te ontmoet komen, VIII. 7: IX. 569, 612: X. 395.
- Genade *voor* gunst, X. 117, 128.
- Genade heeft geen *meerr.*, VII. 204.
- Genaken met den *dat.*, VII. 790.
- Genan *voor* naamgenoot, III. 52: IV. 546: VII. 786.
- Geneeren (zich) *voor* zich onderhouden, VIII. 19.
- Geneeren (zich onderling) *voor* met elkander omgaan, I. 485.
- GENITIVUS PARAPHRASTICUS, II. 285, 549.
- Geneesmeester, XII. 10.
- Genoeg doen *voor* voldoening geven, IV. 705.
- Genoegen *voor* vergenoegdheid, I. 149.
- Genoegen *voor* wat genoeg is, I. 215.
- Genoegen *voor* voldoen, IX. 66, 670: N. 12.
- Genoegzaam *voor* met het zijne te vrede, I. 595.
- Genoffel *voor* nagelbloem, VI. 627.
- Genoot, VI. 248.
- Genootschap, *vr. gebezigd*, VII. 136: VIII. 319.
- Genootschappen, X. 403.
- Gepeins, III. 27.
- Gepeinzen *voor* gedachten, *ziel* I. 331.
- Gepeizen *voor* gepeinzen.
- Geperruikt *voor* bekranst, II. 187.
- Geplogen: *deelt. van* plegen, II. 301.
- Gepuurd *voor* gezuiverd, IV. 313.
- Gerabraakt waken, I. 366.
- Gerak, IX. 345.
- Gerak doen, II. 539.
- Gerampeneerd *voor* ontrederd, V. 152.
- Gerecht *voor* gerechtigheid, II. 269.
- Gerechtigheid. *Zie* Recht.
- German *voor* Germaan, IV. 329.
- Geronnen *voor* vooruitgekomen, I. 100.
- Gerucht *voor* overlevering, VI. 601.
- Gefchaakt *voor* bevlekt, I. 711.
- Gefchach *voor* geschiedde, I. 741.
- Gefchapien *voor* vastgesteld, II. 81.
- Gefchapien *voor* iets dat gefchapien is, IX. 452, 467.
- Gefchapienheid, VII. 246: IX. 487.
- Gefchars *voor* scherts, III. 199.
- Gefchemel *voor* geflikker, I. 72.
- Gefchend, III. 651, 856: IV. 347: V. 743: X. 415: XI. 329, 357.
- Gefchieren *voor* huisraad, I. 699.
- Gefcholen *voor* verborgen, I. 267.
- Gefchoren *voor* beschikt, X. 173: XI. 534.

GES—GEW.

- Gefchut *voor* alle schietgeweer, I. 177, 716: VI. 281.
- Gefchrei *voor* gefchreeuw, VII. 581.
- Geftaafd *voor* van een ftaf voorzien, IV. 468.
- Gefmijld *voor* gefmeed, I. 48: II. 47.
- Gefmijld *voor* vereierfel, IV. 333.
- Gefneuveld *voor* gevallen, V. 235.
- Gefpan *voor* spanning, VII. 393.
- Gefpan (Feest-) *voor* gezelschap, X. 113.
- Gefpan (Veld-) *voor* veldbewoners, X. 283.
- Gefpan (Wet-) *voor* wettelijke verbintenis, X. 140.
- Gefpannen *voor* vereenigd, VII. 207.
- Gefpariglijk *voor* spaarzaam, I. 231.
- Gefpraak *voor* dialoog, I. 357: II. 347.
- Geftradigd *voor* betoogd, XII. 139.
- Geftalte, *onz. gebezigd*, VI. 228.
- Geftel *voor* ftelling, XII. 137.
- Gefteeld *voor* genomen, III. 293.
- Gefteeld (opgeweer) *voor* wetende met geweer om te gaan, VIII. 583.
- Gefterd *voor* gelternd, I. 24.
- Geflichtzaam *voor* flichtelijk, X. 33.
- Geftoord *voor* verftoord, I. 467: V. 418: VIII. 580.
- Geftrekt *voor* gericht, I. 403.
- Getakt *voor* geraakt, I. 344.
- GETALLEN *in* Holl. dichtmaat doorquands door middel van optelling of vermenigvuldiging der onderdeelen genoemd, II. 43.
- GETALLEN: *wanneer zij in de famenftelling met andere het woord maal niet aannemen*, IX. 699.
- Geteekend *voor* aangeduid, XI. 111.
- Geteekend (op de vont, *voor* by den doop genoemd, III. 578.
- Getij *voor* juiste tijd, IX. 686.
- Getroost *met een gen.*, V. 161.
- Getrost *by letterwifjel voor* getorscht, I. 282.
- Getrost *voor* gepakt, I. 229, 293.
- Getrouwde (mijn) *voor* mijn man, VIII. 378.
- Getuig *voor* getuige, XI. 204.
- Getuigenis, *by V. vr.*, XII. 13.
- Getuimel *voor* tuimelend, I. 109.
- Getureluur, I. 98.
- Gevaagd *voor* fchoongeveegd, I. 73.
- Gevaên *voor* gevangen, III. 229.
- Gevaarlijk *voor* met levensgevaar, III. 402.
- Geval *voor* noodlot, II. 176.
- Gevallen *voor* behagen, I. 403.
- Geven *voor* opgeven, II. 731.
- Gevleugeld *voor* gebonden, I. 738.
- Gevliemd *voor* ingevlijmd, ingedrukt, I. 32.
- Gevlocht *voor* mishandeld, IX. 675.
- Gevoelen *voor* gevoel, IV. 458: X. 390.
- Gevoelijk *voor* gevoelig, X. 101.
- Gevoelzaam *voor* wat gevoel heeft, VII. 644.
- Gevuurd *voor* geöfferd, II. 34.
- Gewaardigen *voor* verwaardigen, VI. 257, 272: VII. 42: VIII. 9.

GEW—GLO.

- Gewach *voor* gerucht, beweging, III. 820: VIII. 660: X. 514: XI. 658.
 Gewaterd *voor* golvend, VI. 227.
 Geweest heeft, II. 277.
 Geweld *voor* sterkte, I. 744: II. 238, 612.
 Geweld *voor* krijgsmacht, I. 417: XI. 339.
 Geweldig, I. 467.
 Geweldig *voor* krachtig, I. 336.
 Gewente *voor* gewoonte, VIII. 160: X. 127, 392.
 Gewicht *voor* evenwicht, II. 286.
 Gewogen *voor* genegen, II. 726: IX. 47.
 Gewogen (elkander) *voor* tegen elkander opgewassen, XI. 484.
 Gewond *voor* geweld, macht, II. 721: III. 232: IV. 52, 78: V. 177: VI. 434: VIII. 40.
 Gewracht *voor* gewrocht, I. 21.
 Gezedevormd, VIII. 14.
 Gezeet *voor* zede, XII. 95.
 Gezelligheid der menschen *voor* maatschappy, II. 343.
 Gezelschap ('t) *voor* de [O. I.] Compagnie, I. 141.
 Gezet ('t) *voor* de wet, I. 165: II. 29.
 Gezich *voor* gezach, III. 14.
 Gezicht *voor* vizioen, X. 365.
 Gezichten, VII. 548.
 Gezield, II. 23: N. 4.
 Gezin *voor* gespuis, IX. 405.
 Gezwakt, VI. 196.
 Gezwijgen, II. 351.
 Gezwind *voor* gezwind, I. 105.
 Gezwind *voor* behendig, I. 169.
 Gezworen heer *voor* heer, aan wien gezworen is, II. 680.
 Gicht *van* ouds *dus* *gespeld*, doch *uitgesproken* gicht, IV. 396.
 Giegagen, III. 60: VI. 320: VII. 465.
 Gieren *voor* gretig haken, I. 56, 148.
 Gierig *voor* begeerig, VI. 558.
 Giersen, *freq.* *van* gieren, I. 687.
 Gilde *voor* makker, gezelschap, I. 687.
 Ginnegabben *voor* redeloos lachen, IX. 339.
 Gool *voor* stinkende plaats, VI. 335, 695: X. 364.
 Gispens *voor* geeselen, XI. 380.
 Glas *voor* uurglas, I. 29, 140.
 Glas *voor* zeespiegel, I. 142.
 Glas ('s Hemels) *voor* het uitspanfel, I. 31.
 Glazig *voor* doorschijnend, I. 53.
 Gleit *voor* galei, X. 641.
 Glenster *voor* glinstering, I. 247.
 Glenster *voor* vonk, I. 700.
 Glijden *voor* voorbygaan, II. 241.
 Glimp *in* 't *me.*, X. 108.
 Glimp *voor* glans, I. 720: IV. 550.
 Glimp *voor* schijn van recht, X. 34.
 Glimpig, VII. 92: XI. 101.
 Globe, *zinnebeeld van* 't gebied, I. 86.
 Gloeden *verkeerd*, III. 544.
 Gloeiendig *voor* gloeiend, I. 359, 683: VI. 158: VII. 102: VIII. 450: X. 296.
 Gloozen *voor* aantekening maken, I. 257.
 Gloriedoos, IV. 520.
 Glos *voor* aantekening, IV. 473.

GNO—GRE.

- Gnorren *voor* knorren, I. 58.
- Goochelaar *door* V. *afgekeurd*, XII. 21.
- God, (afleidingen van het woord), IX. 394.
- God, Goden, Godheid: *deze benamingen herhaaldelijk aan jchepfelen toegekend*, I. 665: II. 34, 564, 672: III. 46: VI. 229.
- God verhoed 's *voor* God verhoede des, II. 309.
- Godbeminde, X. 34.
- Godeerbiedigheid, IX. 537.
- Godeloos, VII. 224: XI. 520.
- Godevaart, IX. 14, 197.
- Godgeboogzaam *voor* wat zich *voor* God buigt, IV. 308.
- Godgelaten *voor* berustende in God, X. 31.
- Godgenoot *voor* wie deel heeft aan God, X. 147.
- Godheid *voor* godgeleerdheid, II. 147, 692.
- Gods akker *voor* kerkhof, III. 305.
- Godschalk *voor* dienaar Gods, II. 461.
- Godsdienst *voor* kinderliefde, I. 647.
- Godsdienst, *waarin* van religio *onderscheiden*, IX. 518.
- Godsgift *voor* offergave, V. 160.
- Godsjammerlijk, IX. 112: XI. 621.
- Godsreis *voor* reis, ten dienste Godes ondernomen, III. 650.
- Godsvaart *voor* Godevaart, IX. 22.
- Godverlaten, VII. 557.
- Godverplicht, VII. 566.
- Godvruchtig, V. 215.
- Godwouds *voor* God wilde des, I. 209, 262: V. 145, 671: X. 657: XII. 159.
- Godsvaardig, VII. 567.
- Goed *voor* gave, I. 356.
- Goeddadig: *door* V. *afgekeurd*, XII. 16.
- Goeden *voor* goede dingen, VI. 231: X. 385.
- Goeden *voor* goederen, III. 491.
- Goederhandig *voor* goedertieren, I. 51.
- Goedes moeds, II. 215.
- Goedigheid *voor* goedheid, IX. 464.
- Goelijk, VIII. 140.
- Goelijkheid, XI. 324.
- Golgen *voor* braken, I. 34.
- Golgen *voor* golven, I. N. 29.
- Gordel afleggen, II. 188.
- Gort *voor* God, IV. 436.
- Goteling: *foort van geschut*, II. 173.
- Goudkunst *verkeerd voor* kunst om goud te maken, XI. 649.
- Graafpen *voor* graveerstift, VII. 618.
- Graauwen, XI. 384.
- Graftjuffers *voor* juffers, die de grachtzijde bewonen, VIII. 9.
- Grapen *voor* gerapen, I. 257: N. 42.
- Gras bijten (het) *voor* sneuvelen, VI. 196.
- Gratig *voor* gretig, II. 663.
- Graven *voor* begraven, I. 737.
- Grazelen *voor* grasduinen, III. 76.
- Grazen, *meerv. van* gras, I. 465: VIII. 147.
- Green *van* grijnen, VI. 285.

GRE—GYP.

- Greens *voor* grijsde, I. 681.
 Greien *voor* treuren, III. 157.
 Greinverf *voor* minerale verf,
 II. 547. Zie Edelgrein.
 Greniken *voor* grimasfen maken,
 VII. 209.
 Grielen *voor* wegrapen, I. 321:
 II. 106.
 Griezelen, *frequent. van* grijzen,
 I. N. 47.
 Grieven *veel* misbruikt, VIII. 99.
 Grijnen *voor* klagen, huilen, I.
 105: III. 760: V. 245.
 Grijsd *voor* vergrijsd, I. 19.
 Grijs *voor* van ervaring getui-
 gende, V. 449.
 Grijsaart. Zie Aart, Ert.
 Grim *voor* grimmigheid, II. 81,
 391.
 Grimmas, VIII. 517.
 Grimmén *voor* grimmig zien, II.
 607.
 Groeizaamheid *voor* vigor, IV.
 113.
 Groen *voor* frisch, wakker, III.
 83.
 Groenen *verkeerd meerr.*, IX.
 509.
 Groeze *voor* onrijpe halmen, V.
 78: V. 78: VIII. 194.
 Grof zwanger *voor* hoog zwanger,
 XI. 567.
 Grondbouw, XII. 15.
 Grondeeren *voor* peilen, I. 325:
 V. 647: VII. 435: X. 554.
 Grondlegging *door V. afge-
 keurd*, XII. 15.
 Grondloos, I. 108.
 Grondslag *voor* grondstelling,
 VII. 4: XII. 15.
 Groom *voor* ingewand, VII. 740:
 XI. 804.
 Groot *voor* groote, I. 379.
 Groote *als enkelv. subst. gebezigd*,
 VI. 230.
 Groot zijn (op iets) *voor* iets be-
 geeren, IV. 51, (57)?
 Grootdadigheden, VII. 491.
 Grooter *voor* meer, I. 83.
 Grootmoedig *voor* overmoedig,
 I. 83: XI. 158.
 Grootvader, *benaming van eer-
 bied*, II. 315.
 Grootvaêrs tijd *voor* de tijd
 onzer voorouders, II. 685.
 Gros (in 't), VIII. 26.
 Gruwel *voor* ondiër, II. 610:
 III. 129.
 Gruwel *voor* afgod, III. 558.
 Gruwelt my (het), III. 745.
 Gruwen, VII. 299, 315.
 Guichelen *voor* spelen, III. 663.
 Guichelpel *voor* spot, IV. 516.
 Guichelpel *voor* afgodische
 feestviering, II. 80: IV. 549.
 Guichtsteken *voor* bespotten,
 IX. 355.
 Guil *voor* paard, I. 401, 503, 593.
 Guil *voor* lafaart, I. 621: III. 136.
 Gul *voor* rul, X. 532.
 Gul in dubbele beteekenis, VI. 616.
 Guldenjaar *voor* 50jarig feest,
 V. 516: X. 146.
 Gunst *voor* gunstige beschikking,
 II. 121.
 Gunst *voor* bevalligheid, V. 525.
 Gunt ('t) *voor* 't geen, I. 362.
 Guwen *voor* inademen, V. 112.
 Gypen *voor* in gevaar zijn, VII.
 54: X. 541.

H.—HAN.

H.

- H. smelt in Vondels eerste gedichten achter een klinkletter weg*, I. 49, 401: ook *by Oudaen*, XII. 88.
- Haagaltaar voor valsche altaar*, V. 733. *Zie Hagemunt*.
- Haan (roode) voor lont*, IX. 399.
- Haar voor zich*, I. 349, 381, 495: II. 19.
- Haar voor hun*, I. 369: II. 46, 49.
- Haast voor weldra*, II. 35.
- Haat en nijt*, III. 752: X. 473: XI. 368.
- Haats (al te) voor te hatelijk*, III. 750.
- Hachje voor hapje*, I. 633.
- Hagemunt voor valsche munt*, IX. 443.
- Hairgesterntte voor kroon*, II. 63.
- Hak voor hiel*, XI. 467.
- Halen (zijn woord door den hals) voor zijn woord verbreken*, XI. 659.
- Halfgeete voor halfgeeten*, XI. 369.
- Halfgodsch voor heldhaftig*, I. 97.
- Hallef voor half*, XI. 452.
- Hals (door den)*. *Zie Halen*.
- Hals (op den)*, IX. 109: X. 539.
- Halsberg*, IV. 545.
- Halsferk voor halsstarrig*, II. 80, 441: IV. 76: IX. 442: XI. 486.
- Halstol voor gedwongen krijgsdienst*, VI. 616.
- Halve broeder en niet halfbroeder, waarom?* XII. 223.
- Hand*. *Zie Trouwen*.
- Hand gaan (aan de) voor meegaan*, IX. 187.
- Hand gaan (aan de) voor zich voegen naar de omstandigheden*, III. 784.
- Hand trekken (ter)*, VII. 217.
- Hand trouwen (de) voor trouwen*, IV. 284, 540.
- Hand voor hand voor man tegen man*, VIII. 616.
- Handgaauw voor handig*, II. 41.
- Handgebaar voor oefening*, I. 698.
- Handgemeen voor medeplichtig*, IV. 599.
- Handhaven verkeerd gebezigd met den nadruk op de 2de lettergreep*, XI. 713.
- Handhaven voor ondersteunen*, VIII. 700.
- Handig van een zaak gezegd*, XI. 536.
- Handreiking*, XII. 16.
- Handstaal voor dolk*, I. 32.
- Handtasting*, XI. 759.
- Handtrouw*, XI. 509.
- Handvat voor kracht of voorrecht*, XI. 533.
- Handvest*, XI. 260.
- Handvest voor voorrecht*, VI. 161.
- Handvest voor verzekering*, VI. 185.
- Handwijle voor korte stond*, I. 40.

HAN—HEL.

- Hangen (het) *voor* de helling, III. 703.
- Hangelen *voor* hengelen, XI. 576.
- Hangfel *voor* voegen, II. 70.
- Hangwieken, III. 115.
- Hanteeren *voor* gemeenzaam bezoeken, XI. 676.
- Haperen (het wil) *voor* het zal liecht afloopen, V. 672.
- Harsfeboom *voor* pijnboom, XI. 382.
- Hartten *voor* braden, I. 701.
- Hart, *vr.* genomen, I. 215.
- Hart *voor* midden, I. 305.
- Hart (een) inblazen *voor* moed geven, II. 96.
- Hart (een) in den boezem steken, IX. 186.
- Hart (een) onder den riem steken, V. 175.
- Hartblad *voor* hartelief, V. 643.
- Hartgrondig, XII. 23.
- Hartfier *voor* schutter, I. 709; II. 90.
- Hartsteek *voor* door 't hart gestoken, II. 50.
- Hartvang *voor* hartkramp, I. 680, 690.
- Haten *voor* verwerpen, II. 495.
- Hatig *voor* hatelijk, II. 707.
- Have *voor* onroerend goed, I. 50.
- Haveloos, XI. 323.
- Havenen *voor* in een haven vertoeven, V. 281; VIII. 466.
- Havenen *voor* opknappen, V. 396; VIII. 469; IX. 102; XI. 622.
- Havery *voor* sehade, VIII. 328.
- Hazelwortel, *zeker* kruid, VIII. 170.
- Hebben *als* hulpw. *by* zijn gevoegd, III. 65.
- Hebben *by* blijken geroegd, VIII. 23.
- Hebens, *meerv.* van Hebe, I. 371.
- Hedendaagsch *door* V. afgekeurd, XII. 14.
- Heeft zoeken: *liever* zoekt, XII. 18.
- Heel *door* V. boren zeer verkozen, XI. 12, 19, 21.
- Heelen *voor* bedektelijk doen, II. 443.
- Heelloos *voor* onheelbaar, X. 105.
- Heelzaam *voor* die weet te heelen, III. 130, 679; VI. 657; X. 62. XI. 363.
- Heengaan *zonder* bepaalde betekenis gebezigd, VII. 194.
- Heensterven, V. 174; VIII. 578; IX. 670, 765.
- Heenstooten *voor* heentrekken, VIII. 612.
- Heer broeder, heer vader, enz., IX. 12.
- Heerbaan *af* te keuren, X. 21.
- Heerendom, VI. 759.
- Heerlijk *voor* van een heer afkomstig, II. 441.
- Heersch *beter* dan heerschezuchtig, III. 246.
- Heerschapper *voor* heer, IX. 434.
- Heeten *voor* lastgeven, II. 467; VIII. 279, 416.
- Heeten: *beter* heet maken, XII. 20.
- Hef loopen (op het) *voor* ledig loopen, VI. 445.
- Heffen (aan iets), VIII. 369.
- Heiden *voor* ongeloovige, VI. 135.

HEI—HER.

- Heiden, *meerv. van* heid, IX. 539.
- Heidene *voor* heidin, I. 387.
- Heiland *voor* heilbereider, geneesmeester, II. 563, 602: III. 491: VIII. 121: XI. 509.
- Heilandin, XII. 264.
- Heilgeerig *voor* heilbegeerig, X. 30.
- Heilheilig, II. 306, 638.
- Heilig *voor* verheven, I. 392. III. 332.
- Heiligdom *voor* reliquiën, III. 19: V. 528.
- Heiligen *voor* uitkeuren, X. 371.
- Heiliging *door V. boren* heiligmaking *verkozen*, XII. 9.
- Heiligs, *meerv. van* heilig, IV. 365.
- Heilmild, VII. 490.
- Heilloos *voor* heilloos, VII. 393.
- Hein: naam aan den duivel *gegeven*, II. 627.
- Heind, V. 663: XI. 737.
- Heind (om), IV. 86.
- Heirbaan *voor* openbare weg, X. 21.
- Heirbaan *voor* rechte weg, X. 62.
- Heirkracht *onz. gebezigd*, II. 56 (54?).
- Heirschuur *onz. gebezigd*, II. 77.
- Heirsteng, VIII. 451.
- Hel *voor* verborgen, I. 81.
- Hel *voor* onderwaereld, I. 28, 688.
- Held *voor* heros, III. 757.
- Held *voor* jongeling, minnaar, III. 317.
- Helder *voor* rein, III. 759.
- Heldig, III. 175.
- Helderen *voor* duidelijk maken, VI. 254.
- Heldisch, I. 31, 332, 351, 694: II. 98.
- Helft *voor* wederhelft, II. 58, 116.
- Helft die in zijn armen slaapt, II. 92.
- Helheilig, IX. 162.
- Hellebaardier, IV. 211, 220.
- Helpen om den hoek. *Zie* Hoek.
- Hem *voor* zich, I. 59, 407, 515, 597: II. 19.
- Hemel *voor* luchtstreek, I. 383.
- Hemelen *voor* ten hemel varen, II. 98, 212.
- Hemelvaart *voor* vaart om den hemel, II. 153.
- Hemelval *voor* die uit de lucht komt vallen, X. 602.
- Heng *voor* hengel, II. 179.
- Hengelen: *van byen gezeigd*, X. 541.
- Henker *voor* beul, II. 686.
- Herbergen *voor* wonen, I. 382.
- Herboorte *voor* wedergeboorte, VI. 138.
- Herhaal *voor* herhaling, XI. 685, *afgekeurd door V.*, XII. 11.
- Herhaal (op een) *voor* om zich op te frisfehen, X. 257.
- Herkaauwen *voor* overdenken, II. 644: IV. 524: VII. 89.
- Herkaauwen *voor* herlezen, II. 216.
- Hermens *meerv. van* Hermes, I. 372.
- Heronder, II. 278.
- Herscheeden *voor* weder in de schede brengen, I. 335. *Zie* Ontscheeden.
- Hertog *voor* heirvoerder, II. 100: IX. 552: X. 180.

HER—HOO.

- Hertred, X. [536](#).
- Hertsliet *voor* innig geliefde, II. [23](#).
- Hervoele*en* *voor* nogmaals voelen, IV. [52](#).
- Het *voor* ze, XII. 16, [24](#).
- Het gene *te mijden*, XII. [10](#).
- Hetwelk: *wanneer te gebruiken*, II. [19](#).
- Heuchelij*k* *voor* aangenaam, L [48](#).
- Heucheni*s* *voor* blijdschap, L [59](#).
- Heude, *zeker vaartui*g**, L [137](#).
- Heul: *extrakt uit man*k*op*, VIII. 198.
- Heug en meug (tegen) *voor* tegen wil en dank, VI. [420](#).
- Heur *voor* haar, IX. [521](#), [524](#).
- Heuvelkij*n*, VI. [171](#).
- Hevel, L [94](#).
- Hieling *voor* hielvlerk, XI. 436.
- Hier *voor* daar, II. [285](#).
- Hierlandsch *voor* inlandsch, L [577](#).
- Hiertegens *voor* daar-en-tegen, VIII. [226](#).
- Hiet *imp. van* heeten, L [68](#): V. [286](#): VII. [26](#): VIII. [36](#).
- Hin *even goed als* hen, XI. [565](#).
- Hinderbeer, V. [352](#).
- Hindertocht *voor* achtertocht, V. [320](#): VIII. [572](#): IX. [49](#).
- Hippone *voor* godin der paarden, L [293](#).
- Hirt *voor* hert, L [20](#).
- Hisfen *voor* hitfen, VIII. [620](#).
- Historiën *voor* met figuren beschilderen, L [354](#).
- Hit *voor* hitte, II. [717](#).
- Hoe dan toe, XI. [135](#).
- Hoe na, V. [662](#): XII. [227](#).
- Hoef *voor* hoeve, XI. [314](#).
- Hoefflag *voor* schaarwacht, VI. [280](#).
- Hoefflag *voor* grenspalen, VI. [424](#).
- Hoefflag *voor* post, IX. [118](#), [476](#): X. [513](#): XI. [304](#).
- Hoest *voor* 't is noodig dat, XI. [408](#).
- Hoek (helpen om een) *voor* van kant maken, III. 751.
- Hoeven *voor* verplicht zijn, IX. [662](#).
- Hoffelij*k* *voor* wat van het hof komt, V. [498](#).
- Hollanders: *wie F. daaronder verstaat*, III. [328](#).
- Honigdauw, II. [536](#): VI. [230](#): VIII. [123](#): X. [408](#).
- Honigdom, VIII. [261](#).
- Honk *voor* huis, III. [237](#), [603](#): IV. [95](#): V. [482](#): IX. [615](#).
- Hoofd. *Zie* kop.
- Hoofd in been *voor* met den kop tusfchen de beenen, IV. [75](#).
- Hoofdpunt *voor* zenith, VII. [78](#).
- Hoofdscheel, L [374](#). *Zie* Schedel.
- Hoog *voor* verre, X. [109](#).
- Hoog *voor* fterk, X. [298](#).
- Hoogdragenheid *voor* hooghartigheid, L [90](#).
- Hoogdraven, II. [294](#).
- Hoogduitfche keizer *verkeerd voor* Duitfche, II. [676](#).
- Hooge dag *voor* hoogtijd, XI. [425](#).
- Hoogepij*l* *voor* bestepij*l*, III. [148](#).
- Hoogmogenden: hoog *blijft in famen*geftelde woorden onverbogen, V. [594](#).
- Hoogtijd *onz. als* hooggetijde, V. [611](#).

HOO—IJL.

- Hoogtijdig, IX. 66.
 Hooren *voor* behooren, I. 20:
 II. 249.
 Hoorn *voor* kroon, IV. 355.
 Hoorngetakt, *verkeerde samen-*
 stelling, I. N. 24.
 Hoovaard *voor* hoovaardy, II.
 46.
 Hoovaardig *voor* luisterrijk, I.
 354.
 Hopman, V. 704.
 Horizon „des aardrijks lijst”
 genoemd, II. 152.
 Horrende *voor* wuſte, vervlie-
 gende, VI. 443.
 Hotten *voor* gelukken, IX. 326.
 Houden en beleggen, VI.
 115.
 Hout des levens *voor* boom
 des levens, I. 760.
 Houwen *voor* huwen, I. 381:
 II. 98: *waarvan* hou *in* houw
 en trouw.
 Hoveeren *voor* hooſſche feesten
 houden, II. 72.
 Hoven *voor* huisvesting geven, II.
 62: IV. 407: VIII. 574..
 Huiben *voor* wil, IV. 299.
 Huid (in zijn) *voor* door en door,
 II. 207.
 Huiden *voor* heden, II. 433, 618.
 Huis (daar ligt een) *voor* daar
 is wat te koop, II. 24: V.
 650.
 Huis komen (iemand t') *door-*
 guans in ongunstigen zin gebezigd,
 XI. 774.
 Huisraad *mann. genomen*, III.
 734.
 Huizes (des) *door V. afgekeurd*,
 XII. 15.
 Hurken, XI. 771.
 Hut *voor* woonplaats, II. 50.
 Hutje met mutje, XII. 196.
 Hutte des beſcheids, III. 90.
 Huwelijk *behoort alleen aan 't*
 ſlot van een ſleepend vaers, VIII.
 427.
 Huwen *voor* verbinden, II. 33.
 Hymenaeus, I. 20.

I. J.

- Jacht *voor* hoop, troep, III. 241:
 VI. 290.
 Jadders *voor* uiers, V. 707.
 Jagen *act. gebezigd*, III. 773.
 Jammerklachtig, VIII. 732.
 Jammernis, VI. 289.
 Janitſer *voor* Turk, II. 555.
 Jarig *voor* eenjarig, III. 762.
 Ide, 't *Fr. idée*, I. 76, 380.
 Idea *voor* ideaal, VI. 164.
 Iegelijk *voor* iedereen, III. 822.
 Jeloersch *voor* jaloersch, I. 599,
 711: II. 96.
 Jenoffel *voor* nagelbloem, II.
 547.
 Jeugdelijk *voor* jeugdig, II. 641.
 Iewers *voor* ergends, II. 259.
 Ig: *welke kracht het achter een ad-*
 ject. bezit, I. N. 24.
 IJ, I. N. 27, 56.
 IJl *voor* ijlings, I. 73: N. 22.
 IJl *voor* ijdelheid, I. 77.

IJJ—IVO.

- IJlen (met) *voor* ijlings, I. 83.
 Ijsfelijk *voor* vervaarlijk, III. 336.
 Ijsfelijk *voor* eisfelijk, XI. 523.
 IJzen *voor* yzen, XII. 244.
 Ikker *voor* duivel, IV. 53.
 Ilias *voor* treurverhaal, IV. 149, 150.
 In *voor substantiva gebezigd met weglating van 't artikel, als: in duin*, V. 674; *in* neêrduitsch, VII. 145.
 In tijds. *Zie* by tijds.
 Inademen *voor* inblazen, X. 376.
 Inbeelden *voor* inprenten, VI. 645.
 Inbrokken, IX. 115.
 Ingeboren, IV. 631.
 Ingeschapenheid, IX. 137.
 Ingevouwen *voor* ingesloten, X. 174.
 Ingezeten *voor* ingezetenen, X. 619.
 Ingloed *voor* innige gloed, IX. 579.
 Inkleeden *voor* kostumeeren, IX. 184, 202.
 Inkroppen *met* verkroppen *niet te verwarren*, III. 553.
 Inleiden *voor* verleiden, IX. 311.
 Inluiden *voor* bedriegen, III. 752: VIII. 307: XI. 76.
 Inne *voor* in, IV. 362: VI. 260.
 Inspanner *voor* die een aanflag smeedt, VI. 258.
 Inten *meere. gebezigd*, IX. 396: XII. 253.
 Involger, VI. 129.
 Inbinden (de winden), II. 202.
 Infijn *voor* door en door fijn, II. 540.
 Ingoed *voor* door en door goed, I. 379.
 Inhalend *voor* inhalig, VI. 479.
 Infchenken *voor* betaald zetten, II. 612.
 Intrede *voor* aanvang, VIII. 192.
 Invliegen (iemand) *verkeerd*, VIII. 582.
 Inzingen, VI. 662.
 Inzoet *voor* door en door zoet, II. 50.
 Jonffer *voor* jonkvrouw, I. 702: II. 31.
 Jonge jeugd, I. 19: N. 5.
 Jongers *voor* jonge lieden, V. 57.
 Jongste (op het) *voor* op het uiterste oogenblik, II. 177.
 Jonkheid *voor* jonge lieden, VIII. 409.
 Jonnen *voor* gunnen, I. 415, 665.
 Jonst *voor* gunst, I. 19.
 Joodfchap, X. 105.
 Jool *voor* snaak, I. 219.
 Iris kleed *voor* regenboog, II. 637.
 Isch, *uitgang van sommige adjectiva*, I. 666.
 Isheid *voor* wezen, bestaan, IX. 418.
 Ist *als* *uitgang: wat het beteekent*, VII. 195.
 Juweel: *schimpfwijze gezeid*, II. 277.
 Juweel *voor* jubilaem, I. N. 7.
 Ivoor *voor* tand, VIII. 533.
 Ivoor (bedriegelijk) *voor* teerling, I. 363: N. 52.

KAA—KER.

K.

- Kaakfter *voor* snapfter, III. 65.
 Kaan *voor* schuit, III. 266: VIII. 109.
 Kaar *voor* speelnoot, I. 599: II. 528: XI. 420.
 Kaars: *of* het woord onedel is, II. 140.
 Kaarten zien (in de) *voor* de kunst afzien, VII. 651.
 Kaats (de) winnen *voor* het spel winnen, II. 108.
 Kabasfen *voor* in den zak reken, I. 191.
 Kabbelen *als transit. gebezigd*, VIII. 267.
 Kabinet *voor* geheim vertrek, IX. 283.
 Kad *voor* drinkvat, II. 65.
 Kaffa, II. 696.
 Kalanders: *korenworm*, VIII. 197.
 Kalf *voor* kalfsvel, VIII. 618.
 Kalfsblad: *een soort van boonkruid*, VIII. 156.
 Kam (steigerende), IV. 589.
 Kamerkijn, I. 307.
 Kamuis, V. 71.
 Kandijs *voor* kandy.
 Kanjaart, II. 697.
 Kankeren *active gebezigd*, I. 275.
 Kant *voor* klaar, XI. 30, 123.
 Kant (aan een) helpen, III. 347.
 Kant (aan een) zetten. *Zie Zijde*.
 Kant raken (van) *voor* wegraken, X. 625.
 Kantten (zich tegen iemand) VI. 272.
 Kantoor *voor* lade, VI. 587.
 Kapitein: *God en Kristus aldus genoemd*, I. N. 21: II. 102.
 Karosfier *voor* koetfier, V. 723.
 Karpoes *voor* kap, IX. 682.
 Kartelig, II. 740.
 Kasfyen *voor* plaveien, V. 149.
 Kastanjelaar, VIII. 211.
 Kasteel *voor* schip, I. N. 30.
 Kastelein *voor* slotvoogd, II. 640.
 Kastroor *voor* kastoren hoed, IV. 399.
 Katyvig *voor* ellendig, I. 120, 471, 601, 643, 763.
 Kavejaar, III. 208.
 Keer gaan (te) *voor* een keer nemen, I. 437.
 Kei *voor* krankzinnigheid, II. 692.
 Kei *voor* kaai, XI. 211.
 Keizer der vogelen, XI. 424.
 Keldergraf *voor* grafkelder, X. 133.
 Kempesch *voor* van kennip, I. 333.
 Kende *voor* kon, IX. 426.
 Kennen *voor* bekennen, I. 394, 681.
 Kennen *voor* erkennen, I. 525, 711: III. 477.
 Kerfftok *voor* zondenregister, I. 82.
 Kerke brengen (ter) *voor* openbaar maken, VI. 76: X. 104.
 Kerkedielste *voor* heiligfchenis, I. 361.
 Kerkelijk *verkeerd voor* godsdienstig, XI. 315.

KER—KLI.

- Kerklot *voor* orakel, VIII. [375](#).
 Kerstenen *voor* tot het Kristendom brengen, IV. [47](#).
 Ketelen *voor* kittelen, X. [111](#).
 Keteling *voor* kitteling, II. [64](#).
 Ketten *voor* keten, I. [81](#): XII. [158](#).
 Keuren *voor* een keur uitlehrijven, IV. [686](#).
 Keurstad *voor* keurvorstelijke stad, II. [294](#).
 Kieuw *van een* viervoetig dier *gebezigd*, V. [117](#).
 Kijf-aas, II. [700](#): N. [68](#).
 Kijken *verkeerd voor* bekijken, XI. [567](#).
 Kijken door een koord *voor* gehangen worden, III. [58](#).
 Kinderen *als* werkw. *gebezigd*, IX. [417](#).
 Kinderzalig *voor* met kinderen gezegend, V. [241](#): XI. [483](#).
 Kindsbeen (van): *oorsprong dier uitdrukking*, VII. [675](#).
 Kinkhoorn, X. [135](#).
 Kippen *voor* doen uitkomen, I. [366](#). *Zie* Uitkippen.
 Kisten *voor* fisken, IV. [670](#): VI. [649](#): XI. [499](#), [692](#).
 Kittebroers, I. [603](#).
 Kittelen *voor* streelen, opwekken, III. [718](#).
 Kladdig *voor*incerig, V. [42](#): VIII. [146](#).
 Klagelijk *voor* klagend, I. [57](#).
 Klaken *voor* klokken, I. [527](#).
 Klank *voor* klonk, I. [415](#).
 Klappen (op den mond) *voor* zwijgen, II. [294](#).
 Klaren *voor* zuiveren, IV. [512](#).
 Klaren *voor* beschikken, XI. [16](#).
 Klasfen *voor* klesfen, I. [31](#), [401](#).
 Klaven, XII. [165](#).
 Klaveren *voor* klauteren, I. [348](#): VII. [355](#).
 Klaveren *voor* weiden in de klaver, XI. [371](#).
 Klaverkiesch *voor* kiesch op klaver, II. [551](#).
 Klavier *voor* haak, *spijker*, VI. [445](#).
 Klavier *voor* klaauw, XII. [165](#).
 Kleeden *voor* bekleeden, II. [178](#): XI. [683](#).
 Kleeden *voor* opcieren, II. [178](#).
 Klei *voor* vruchtbaarheid, II. [628](#).
 Klei *onz. gebezigd*, II. [217](#): XI. [324](#).
 Kleine (het) *voor* het knaapjen, VIII. [300](#).
 Kleine waereld. *Zie* Mensch.
 Kleiner *voor* minder in rang, II. [239](#).
 Kleinste (de) *voor* de jongste, III. [748](#).
 Klemmen *voor* klimmen, I. [79](#).
 KLEMTOON *soms tijds verkeerd geplaatst*, II. [642](#): X. [101](#).
 Klet: *borstborduurfel*, II. [183](#): X. [6](#).
 Kleunen *voor* klein maken, I. [293](#).
 Kleur *onz. gebezigd*, II. [728](#): VI. [110](#), [173](#): VII. [12](#): VIII. [425](#): XI. [477](#).
 Kleven *voor* blijven *steken*, VII. [163](#).
 Klibber *voor* kleverig, I. [119](#).
 Kljff: 't zelfde als klimop, VIII. [174](#).
 Klink *voor* slag, V. [464](#): XI. [71](#).
 Klinkanten *voor* blinkende cieren, I. [372](#).

KLI—KOO.

- Klinken *voor* slaan, V. 738: VI. 282: VII. 390.
 Klinken *voor* graveeren, XI. 255.
 Klip (blinde en ziende), II. 175.
 Klisfen *voor* nat maken, III. 152.
 Kloef *voor* liefde, I. 886.
 Kloek *voor* schrand, I. 407: X. 298.
 Kloet *voor* stok, VIII. 623: IX. 677.
 Kloetstok, V. 330.
 Klok *voor* stem, II. 588: III. 356: V. 633.
 Klokken *voor* borrelen, II. 176.
 Klokke-ton, IX. 238.
 Klokspijs, IX. 237.
 Klont (op) *voor* op harde klei, VIII. 487.
 Kloot slaan (den), V. 616.
 Klovenier *ook* kolvenier en knevenier *geschreven*, VIII. 2, 3.
 Klucht *voor* label, sprookje, II. 461.
 Klucht *voor* troep, V. 347.
 Kluft *voor* troep, V. 347.
 Kluft heeft twee beteekenissen, VIII. 563.
 Kluitboog, V. 647: VI. 68.
 Kluiten *voor* geldstukken, III. 460.
 Klutten, I. 139, 698.
 Kluwenen *voor* dwarlend opstuiven, II. 615.
 Knaap *voor* volgeling, II. 574.
 Knaap *voor* knecht, V. 612: VII. 453.
 Knaakebeen *voor* knokebeen, I. 693.
 Knap *voor* snel, vlug, I. 355: II. 49: III. 574, 828: V. 494: X. 640: XI. 110, 166, 318.
 Knapin, VIII. 620.
 Knecht *voor* knaap, III. 236.
 Knevenier *ook* kolvenier en klovenier *geschreven*, VIII. 2, 3.
 Knielen (zich), I. 53.
 Knijf *voor* dolk, XI. 108.
 Knikkebeenen, VI. 289.
 Knippen *voor* beetpakken, X. 475.
 Knispen, VIII. 501.
 Knisfen, II. 287.
 Knokkelkraag *voor* hals, IX. 698.
 Knoter *voor* kneu, II. 683.
 Knuffelen *voor* kwellen, VI. 216.
 Koe die boter geeft (de) VI. 63.
 Koekeloeren haan, I. 597.
 Koelnis *voor* verkoeling, X. 314.
 Koen, *verkeerde kontr.* van koeien, VIII. 271.
 Koets *voor* strijdwagen, II. 70.
 Koetsier met den klemtoon op de 1^e syllabe, I N. 31: N. 11.
 Koffer *by* V. onz., XII. 22.
 Koken *voor* keuken, I. 91.
 Kolken *voor* opdwarrelen, II. 238.
 Kolrijdster *voor* tooverheks, II. 383.
 Kolvenier *ook* klovenier en knevenier *geschreven*, VIII. 2, 3.
 Komen *voor* toekomen, I. 563.
 Kompas *voor* uursirkel, I. 62, 65.
 Kompost *voor* samengestelde spijze, II. 68.
 Koningsflag *voor* beslissende flag, VI. 39.
 Koning trekken, VI. 461.
 Kool *verkeerd* *voor* kolen, VIII. 527.
 Koord. *Zie* kijken.

KOO—KRI.

- Koorknaap** *voor* tempeldienaar, X. [107](#).
Kop *voor* hoofd, L [148](#): N. [34](#): XII. [159](#).
Kopken *voor* koppige, L [641](#).
Koppen: *naam van den haan*, L [567](#), [583](#).
Koppen *voor* onthoofden, L [747](#).
Koralen *voor* koorzangen, X. [142](#).
Kornel, V. [704](#).
Kornet *voor* kleine hoorn, V. [719](#): VII. [449](#).
Korrel *voor* kern, L [627](#).
Kort *voor* terstond, III. [752](#).
Kort (zoo) *voor* in zoo korten tijd, VIII. [337](#).
Kortelijk *voor* binnen kort, II. [548](#).
Korteling *voor* in korten tijd, L [110](#).
Korts *voor* kort geleden, L [142](#), [419](#), [650](#), [672](#): II. [101](#): VII. [14](#).
Korts *voor* weldra, L [748](#): II. [84](#): XI. [191](#).
Kossem ook waar 't een mensch geldt *gebezigt*, XI. [372](#).
Kost *voor* kon, XII. [101](#).
Kost, *enkele van kosten*, L [383](#).
Kostel *voor* kostelijk, III. [273](#): XII. [128](#).
Kosterin, X. [647](#).
Kostelijk *voor* kostbaar, II. [606](#).
Koud *voor* huiverig, L [330](#).
Koud *voor* bezadigd, L [351](#).
Kouter *voor* snapper, II. [537](#).
Kouw *voor* kooi, V. [458](#), [490](#).
Kouwoerde, L [375](#), [580](#).
Kraag (het geldt zijn), *voor* zijn hals, II. [43](#).
Kraak *voor* schip, II. [174](#): IX. [358](#).
Kraal *voor* zanger, L [323](#): N. [47](#).
Kraal *voor* bloeddropsel, II. [535](#).
Kraam (in) *voor* in de kraam, XI. [364](#).
Kraauwel *voor* kromme nagel, X. [137](#).
Kracht *onz. gebezigt*, L [708](#).
Krachtelijk *beter dan* krachtiglijk, L [80](#).
Krak: *foort van duif*, VIII. [143](#).
Krank gaan, II. [68](#).
Krauwel *voor* haak, II. [31](#).
Kreeft *voor* kraag, II. [102](#).
Kreesch, *imperf. van krijfchen*, L [575](#).
Kreits: *wat het beteekent*, XII. [19](#).
Kreng *voor* vinnig paard, I. [641](#).
Kreuk *voor* indruk, II. [29](#).
Kreuk *voor* rimpel, III. [135](#).
Krevel *voor* krieuwelig, II. [687](#).
Kriek *voor* kers, V. [559](#).
Kriekelaar *voor* krieke- of kerleboom, V. [91](#): VIII. [212](#).
Krijgsdoorluchtig, *niet goed te keuren*, VIII. [441](#).
Krijt *voor* kreits, XI. [643](#).
Krisfen *voor* knappen, geluid maken, IV. [260](#).
Kristallijn *voor* spiegel, III. [292](#), [307](#).
Kristallijn *voor* water, VI. [627](#).
Kristdoop *voor* Kristus-doop, V. [525](#).
Kristenen *voor* doopen, X. [163](#).
Kristensch, IV. [440](#): VII. [636](#).
Kristeling, XI. [291](#).
Kristverachter, IV. [527](#).

KRI—LAK.

- Krits *voor* kreits, II. 610, 614: III. 595: VI. 279: VII. 593.
 Krom *voor* verkeerd, X. 43.
 Krom gaan *voor* kromme gangen gaan, II. 315.
 Kromkornet, II. 271.
 Kroon *voor* best, edelst, IV. 397.
 Kroon (gefloten), II. 558.
 Kroost *voor* gelaat, II. 287: V. 213, 644: VIII. 412, 612: IX. 474: XI. 359.
 Krouwen *voor* krieuwen, IV. 394.
 Kruice *beter dan* kruis, I. N. 8.
 Kruisde *voor* gekruiste, II. 534.
 Kruimen steken hem (de) *voor* wat gebaren maakt hy, II. 103.
 Kruilen *voor* krollen, II. 683.
 Kruifen *voor* pijnigen, I. 67: II. 167, 551.
 Kruifen *voor* draaien, I. 74.
 Kuf *voor* hut, II. 50.
 Kuin *voor* Koen, XI. 41.
 Kuifchen *voor* reinigen, V. 235: VIII. 538.
 Kuifchen *voor* berokkenen, XI. 225.
 Kunne, V. 759: VIII. 8.
 Kurken *voor* kurk, II. 32.
 Kus en keur (te), X. 289.
 Kust *voor* landstreek, I. 493.
 Kust en te keur (te), IX. 261.
 Kuuw. *Zie* Kieuw.
 Kwaaddoender *acht V. beter dan* boosdoender, XII. 20.
 Kwaal *voor* leed, I. 69.
 Kwaal *voor* wond, I. 770.
 Kwalijk *voor* op ongeoorloofde wijze, IV. 230.
 Kwalijkvaart, V. 628..
 Kwantswijs, VIII. 309.
 Kwelen *voor* kwijnen, I. 334.
 Kwelen *voor* kwijnend zingen, I. 177.
 Kwijten *voor* vrijkennen, VI. 101. N. 16, 17.
 Kwijten (zich): *versta* van zijn plicht, X. 24.
 Kwik *voor* vlug, vrolijk, II. 531, 722: VI. 96: XI. 58.
 Kwiksilver: *het water van de Jordaan daarmede vergeleken*, II. 67.
 Kwistgoed, I. 579.

L.

- Laag *voor* eenvoudig, V. 19.
 Laag *voor* het in hinderlaag gelegd volk, III. 378: IX. 683.
 Laars: *zinnebeeld van het treurspel*, II. 643: III. 862.
 Lachen: *ongelijkheid bij de schrijvers omtrent de tijden van dat woord*, XI. 698.
 Lachen (wit), X. 161.
 Lachter *voor* laster, II. 618: VIII. 438: XI. 145, 279.
 Laden (den dood) *voor* op sterfen zijn, X. N. 8.
 Lafheid *voor* flauwheid, II. 638.
 Laken *voor* zeil, II. 289.

LAL—LEE.

- Lalijk voor leelijk, VIII. 146: XI. 739.
 Lammen, *meerr. van lam*, VII. 496: XII. 244.
 Lamper of lanfer voor slip, II. 91: III. 183.
 Land voor volk, en omgekeerd, *gebezigd*, VIII. 216.
 Landen voor aan land brengen, II. 275.
 Landgeschrei, III. 154, 190.
 Landjuweel (der Rederijkers), X. 531.
 Landnut, I. 666: VIII. 131.
 Landschei voor landscheiding, III. 257.
 Landsgenoot voor landgenoot, XI. 689.
 Landvluchtig, XI. 131.
 Landzatin, V. 731.
 Lanfer. *Zie* Lamper.
 Langen voor nalaten, II. 64.
 Langgehaarde ster voor komeet, I. 358.
 Langheid voor langwijligheid, X. 364.
 Langst voor land- of landsman, II. 628: V. 635.
 Langworpt voor langwerpig, II. 705: XI. 432.
 Langwijlig voor langdurig, XI. 620.
 Laning voor haagappelboom, VI. 417.
 Lanken voor lenden, V. 107.
 Laatst. *Zie* langst.
 Last (te) leggen voor opleggen, II. 269: XI. 228.
 Lastbaar, I. 451: N. 57.
 Laster voor schelmstuk, II. 336: III. 569: VI. 272: VII. 48: XI. 136.
 Lasterbeer voor lasterlijke tegenstand, IV. 511.
 Lasterbrok, IV. 309.
 Lasteren voor schelden, IV. 346.
 Lasteren voor afkeuren, VII. 88.
 Lasteren *meerr. van laster*, IV. 487: VII. 195.
 Lasterplaag, VII. 201.
 Lasterlijk, VII. 48, 195.
 Lasterstuk, IV. 294, 301.
 Laten voor verlaten, II. 68.
 Laten: *by V. niet als hulpw.* *gebezigd*, X. 288: XII. 22.
 Latijnist voor Latijner, VIII. 464.
 Lattoen, V. 396.
 Lazery, I. 68, 365.
 Lazurig voor blaauw, I. 133: N. 28.
 Ledekant *rr. gebezigd*, III. 543.
 Ledezetter voor wondarts, VI. 50.
 Leeder voor Ladder, I. 116, N. 26.
 Leefbaar, II. 239.
 Leeftocht en lijftocht, *beiden goed*, XII. 18.
 Leeg, leeger voor lang, lager, I. 108, 157, 243, 253, 353, 495, 685: II. 22, 603: XI. 614.
 Leemte voor lichaamsgebrek, II. 391.
 Leemtig voor vuil, III. 129.
 Leen, I. 133, 140, 353: II. 80, 84.
 Leep voor leepoogig, II. 42.
 Leep voor druipend, I. 74, 217.
 Leep voor scheef, I. 672.
 Leep (van de) krijgen, III. 64.
 Leepoogen voor schuins aanzien, II. 303.
 Leerachtig voor wat leering inhoudt, VII. 33.

LEE—LIE.

Leerbaar *voor* bevattelijk, VII. 598.

Leergedrocht *voor* verspreider eener valsche leer, X. 240.

Leerjongeren, X. 87.

Leerlijk *voor* wat noodig is, geleerd te worden, I. 29, 443.

Leest *voor* vorm, I. 399.

Legerstand *voor* quartier, VI. 736.

Lei *voor* lag, XI. 694.

Leide *voor* droevig, III. 151, 782.

Leider *voor* droef, I. 681: II. 361, 495.

Leit *voor* ligt, I. 29, 561, enz.

Lek *voor* meir, VI. 473, 539.

Lekkebaarden, I. 481: N. 58.

Lekker *voor* kieskeurig, III. 332.

Lekker: *niet* *triviaal* in *Fondels tijd*, VII. 24, 628.

Lekker *voor* ondeugende knaap, I. 609.

Lekkertand, V. 523.

Lel *voor* tong, XI. 387.

Lelie *voor* kompasnaald, II. 179.

Leliën, „heilige bloemen” *geheeten*, II. 640.

Lemmet *voor* pit van een lamp, X. 33.

Lenden *beter* *dan* lende, VIII. 425.

Lengde *voor* lengte, XII. 27.

Lenigen, IX. 288.

Lens *voor* linze, I. 423.

Lentsch, I. 147: N. 34: III. 269.

Leschen *voor* uitdooven, II. 190.

Letten *voor* kwetsen, I. 689.

Lettertong, II. 295.

Letterwijze, VII. 38.

Leugen *even* *goed* *als* logen, XII. 11.

Leunen *voor* leuning, V. 605.

Leunen (iets aan zich laten), V. 68: XI. 481.

Leur (te) zetten, V. 70.

Leuteren *voor* belemmeren, II. 745.

Leuteren *voor* half openstaan, IX. 412.

Lenterkei. *Zie* Kei.

Leus (de) weg hebben, II. 389.

Levend en levendig, XI. 789.

Levender, in de *zinspreuk*: UIT LEVENDER JONST, met den nadruk op de 2^e *sylbe*, I. N. 3: II. 548: VII. 598.

Levender *voor* levendiger, VIII. 134.

Levendheid, V. 6.

Levenwekker *voor* westewind, VII. 647.

Lichten *voor* oogen, I. 722, 750: II. 94, 153, 209.

Lichten *voor* wegdragen, I. 372.

Lichtenis *voor* verlichting, III. 493: VIII. 684.

Lichter lagen *voor* in lichte laaie vlam, I. 449.

Lichteschooi, I. 195.

Lichtigheden *voor* loszinnigheid, II. 287.

Lichtontbeerig, II. 265.

Lidwoord: *wanneer* *niet* *weg* *te* *laten*, II. 643: V. 628: VIII. N. 6.

Lidwoord *weggelaten* *achter* *een* *voorzetsel*, VIII. 487.

Liê *voor* lieden, I. 681.

Lieden *meerv.* *van* *lied*, I. 347, 354, 366: II. 643: III. 208: V. 12, 67: X. 357.

Liefkozery, II. 250.

LIE—LOG.

- Lierman *verkeerd voor* lierspeler, XI. 622.
 Liezen *voor* lisch, XI. 380.
 Liggen *voor* gelegerd zijn, II. 56.
 Liggende goederen *voor* vaste goederen, I. 495.
 Lijbaarheid *voor* gewaarwording, waarby men lijdelijk is, IX. 466.
 Lijden *voor* in lijdelyken toestand zijn, IX. 466.
 Lijdig *voor* vrij wel, III. 624, 758. 836.
 Lijdig *voor* zeer, V. 444: VIII. 346.
 Lijf slaan (in het), XI. 499.
 Lijf schennen, (op het) V. 344.
 Lijffschut *voor* lijfwacht, IX. 7, 672.
 Lijftocht en leeftocht *even goed*, XII. 18.
 Lijk *voor* lichaam, III. 74: VII. 40.
 Lijk *voor* verband, IX. 415, 482.
 Lijk (*uitgang op*), I. N. 53: XI. 324.
 Lijk met ig *verwiscfeld*, I. N. 56.
 Lijk is *toonloos*, VII. 277, 291.
 Lijkewel, II. 287: XII. 170.
 Lijkpaadje, V. 228.
 Lijkrijs *voor* brandstapel, II. 753.
 Lijkrouw *voor* rouw over een afgestorvene, III. 305.
 Lijkfchroef *voor* lijkkistfchroef, III. 210.
 Lijkwel *voor* evenwel, II. 287.
 Lijnen *voor* linnen, II. 48.
 Lijnenkruid, V. 38, 688: VIII. 141.
 Lijst des aardbodems *voor* horizon, II. 152.
 Lijve (te), *wanneer te bezigen*, XI. 381.
 Likkebaarden. *Zie* Lekkebaarden.
 Linden *voor* lindeboom, V. 610.
 List in goeden zin *voor* overleg, II. 42.
 Livrei *er.*, XII. 12.
 Livrei *voor* wapenkleur, onderscheidingsteeken, III. 560, X. 72.
 Livrei *voor* ordekleed, IV. 549.
 Lobberen *voor* waden, II. 215: V. 640: XI. 423.
 Loch *voor* logen, II. 181, 341.
 Locht *voor* snel, vlug, luchtig, I. 71, 95.
 Locht *voor* lucht, VI. 78.
 Lodder *voor* liefelijk lonkend, I. 380.
 Loddereitjen, II. 527: N. 31.
 Lodderen, II. N. 31.
 Lodderketeling, II. 64.
 Lodderlijk *voor* verleidelijk, I. 698, 747.
 Loed *imperf.* van laden, I. 293, 483, 503.
 Loeg *imperf.* van lachen, I. 67: II. 49, 137: III. 288: XI. 367.
 Loer *voor* loeris, III. 59.
 Loeren *voor* foppen, I. 367: II. 747: III. 228.
 Lof *onz. gebezigd*, I. 461: N. 57: II. 72.
 Lof *voor* loof, II. 273.
 Loftuiter, VII. 58.
 Logen *even goed als* leugen, XII. 11.
 Logens gieten, VII. 455.
 Logenschut *voor* geschut van den logen, IV. 487.

LOK—MAA.

- Lokken (uit iets) *voor* doen
ontspruiten, II. 704.
- Lommer *vr. gebezigd*, X. 382.
- Lommer *voor* schaduw, VII. 79.
- Lomp *voor* klomp, I. 319.
- Lompery *voor* lomp werk, I. 346.
- Loof *voor* vermoeid, II. 617.
- Loof *voor* schaduw, VII. 389.
- Looien *voor* loeien, I. 733.
- Loon *vr. gebezigd*, II. 498: III.
222: VI. 760: XII. 21.
- Loonen *voor* loon, soldij geven,
I. 728.
- Looper *voor* haas, *of voor* poot?
XI. 324.
- Loos *voor* ydel, schijnbaar, II.
437: III. 788: IV. 488.
- Loos *voor* schalk, VII. 511.
- Lorden *voor* afhandig maken, I.
257.
- Los *voor* linx, V. 636.
- Lot *voor* keur, stemming, VI. 32.
- Lotten *voor* loten, VIII. 55.
- Lotting, X. 210.
- Loven *voor* op prijs stellen, III.
776.
- Loze *voor* leus, I. 491.
- Lozen *voor* ledigen, II. 301.
- Lubbeling, VI. 578.
- Lubbert *voor* gelubde, II. 591.
- Lucht *voor* luchtig, II. 721: VII.
240: XI. 677, 685.
- Lucht komen (in de) *voor* voor
den dag komen, XI. 637.
- Lucht scheppen (een) *voor*
iets af luisteren, X. 527.
- Lucht-oor *voor* klep, VIII. 545.
- Luchten *voor* rieken, V. 627.
- Luchten *voor* schitteren, I. 134.
- Luchtendom *voor* dampkring,
IX. 493.
- Luchtriool, X. 568.
- Luiden *voor* klinken, I. 106.
- Luidskeels, VII. 517.
- Luisteren *voor* schitteren, I. 40,
50, 68: II. 153: XI. 610.
- Luisteren *voor* beluisteren, VII.
173.
- Luisterfcherp, IV. 619: VII.
369.
- Luisterschoon, XI. 624.
- Luitpen, II. 644.
- Lukzalig *voor* gelukzalig, II.
558.
- Lusten *vordert den 3^{den} nr. by zich*,
XI. 738.
- Lustgemeen *voor* gemeen voor
ieders lust, II. 741.
- Lustig *voor* belust, V. 56.
- Lynceus *voor* fcherpziende, VI.
325.

M.

- Maakfelloos *voor* vormloos, II.
287.
- Maal *voor* zak, I. 48.
- Maal *voor* gedenkteeken, I. 687.
- Maan, 't *Fr. erinière*, VI.
662.

MAA—MEE.

- Maan, de zilveren ster *genoemd*, I. 332.
- Maan (onder), I. 694.
- Maarschalk: *afleiding van dit woord*, VII. 626.
- Maat (te) *voor te pas*, III. 769.
- Machteloos *met een genit.*, II. 250.
- Mager *verkeerd by geest gevoeld*, XI. 763.
- Mak *voor mik*, rok, II. 45.
- Maken (zijn onschuld) *voor zich verontschuldigen*, I. 567.
- Makkerin, VIII. 434.
- Mallen *voor slingeren*, III. 59.
- Man, nektar en suiker *oneigentlijk samengevoegd*, II. 228.
- Man *voor tegenpartij*, VIII. 647.
- Man (*meervouden van*), XI. 384.
- Manbaar *voor mannelijk*, XI. 600.
- Mandragora. *Zie Alruin.*
- Mangelen *voor in ruil geven*, III. 449: V. 604.
- Mangeling *voor ruil*, IV. 323.
- Manhaft *als subj. gebezigd*, VIII. 116.
- Manieren (zich) *voor zich regelen*, X. 114.
- Mannen *voor bemannen*, I. 717: XI. 261.
- Mannin *voor manmoedige vrouw*, 't Lat. *virago*, II. 288: V. 406.
- Mans, II. 268, 473: IV. 379.
- Mansbeeld, VIII. 8.
- Manshoofd, VIII. 418: IX. 681: XI. 424.
- Manflacht *beter dan manslag*, IX. 662.
- Manschmensch, XI. 581.
- Marbel *voor marmer*, I. 40: N. 15.
- Maren *voor meeren*, X. 643, 656: XI. 757.
- Marjolijn, VIII. 557.
- Marmer (levend) *voor zee*, II. 172.
- Marren *voor toeven*, I. 665.
- Marren *voor vertragen*, II. 268.
- Mars op mars, II. 31, 171.
- Martelaarfe *voor martelares*, II. 140.
- Marteladeren, V. 486.
- Martelasch *verkeerd voor asch van martelaren*, IV. 305.
- Marten *voor aap*, I. 559.
- Martiaal, I. 86.
- Mas *voor masla*, X. 173: XI. 343.
- Masfief, VI. 512.
- Matig *voor gematigd*, VI. 705.
- Matsen *voor slaan*, V. 172, 350.
- Matteeren *voor afmatten*, VI. 328: VII. 506.
- Matten *voor aanranden, dooden*, II. 571: VIII. 280.
- Medaliën *voor sterren*, I. 723.
- Mededoogend *voor toestemmend*, XI. 325.
- Medelijden *voor gemeenschappelijk lijden*, III. 404.
- Meden *voor Mediën*, I. 350, V. 94.
- Medelijder *voor die medelijden heeft*, VII. 363.
- Medevrijer *voor mededinger*, I. 349.
- Medicijnmeester, XII. 10.
- Meer *voor merrie*, II. 628.
- Meere (te) *voor te meer*, I. 371.
- Meersche *voor mars*, I. 80.
- MEERVOUD *op s en en*, VI. 268.
- MEERVOUD *by een collectivum*, VIII. 271.

MEE—MIJN.

- Meeste hoop *voor* de groote hoop, VII. 58.
- Meestendeel, *vr. gebezigd*, II. 341.
- Meester *in* meester zijn *onverbuigbaar*, XII. 10.
- Meester maken (den) *voor* den baas spelen, IV. 163.
- Meewaardig, VII. 492, 499, 505.
- Mei *voor* lovertak, II. 299: XI. 324.
- Meiburg *voor* Maagdeburg, III. 129.
- Meir *voor* zee, I. 73.
- Meirman *voor* zeeman, I. 776.
- Melden *voor* verklappen, V. 304.
- Melker: *benaming, als type van den boerestand genomen*, II. 560, 566, 623.
- Mellen *voor* melden, I. 114, 374: N. 26: IV. 541: X. 615: XI. 311.
- Men *als meerc. gebezigd*, V. 545.
- Mennen (de teugels) *verkeerd*, XI. 345.
- Mensch, *genoemd „een kleine, waereld”*, I. 153, 385.
- Menschpaard, XI. 364.
- Merk *voor* teekentift, VI. 118.
- Merk *voor* beeld, X. 610.
- Merken *voor* aantoonen, II. 548.
- Merkgeleerde *voor* ontcijferaar van teekenschrift, VI. 120.
- Merkgerecht *voor* gerecht, tot een gewijd doel bestemd, IV. 522.
- Merkleer *voor* de kunst om teekenschrift te ontcyferen, VI. 121.
- Merkpaal *voor* verbod, IX. 42.
- Merkteeken *in dubbele betekenis*, VI. 364.
- Merrie *als merrie te lezen*, XI. 480.
- Mersse *voor* mars, meersch, I. 423.
- Mes *voor* zwaard, II. 20.
- Mesfing *voor* electrum, VIII. 507.
- Met *voor* mede, I. 31: XII. 94.
- Met *verkeerd gebezigd*, II. 279.
- Met *met den ablat.*, IX. 422.
- Metten (op het) *voor* by de maat, VIII. 290.
- Metsen: *oorspr. vorm voor metten*, I. 734: III. 84, 573: VII. 379.
- Met ten eersten *voor* in den beginne, II. 567.
- Meugen *voor* mogen, IX. 198.
- Middag (de) *voor* 't Zuiden, I. 87.
- Middelbaar *voor* bruikbaar, IV. 558.
- Middelen *voor* bemiddelen, VII. 54.
- Midlijf, XI. 477.
- Midnacht, VII. 771: IX. 8.
- Midpunt, VI. 223.
- Mids *voor* midden, I. 336, 378: II. 68, 397, 748.
- Mids *voor* vermids, I. 499.
- Midzomer *voor* midden in den zomer, III. 116.
- Mijde, mijdde *voor* meed, I. 710: VII. 455.
- Mijl *als z. n. gebezigd*, VII. 62.
- Mijmeren, I. 691.
- Mijn *achter 't naamw.*, I. 437.
- Mijn, mijne, mijnen, XII. 23, 24.
- Mijne *voor* gebaarde, I. 367: II. 741: V. 731.
- Mijnen *voor* zich toeëigenen, II. 663.
- Mijnen *voor* voorkomen, III. 822.

MIJN—MON.

- Mijns voor mijner*, VII. 155.
Mik, I. 66: N. 22.
Mild voor zachtmoedig, I. 49.
Min voor geliefde, III. 609.
Minne (met) voor op vreedzame wijze, VIII. 556.
Minjoot voor minnelijk, I. 25: N. 7.
Minnaren voor minnaars, VIII. 177.
Minnewalmen, II. 641.
Mirobolaan, I. 373.
Misbaren voor misbaar maken, XI. 674.
Misdanken (zich iets) voor weigeren, VI. 273: IX. 29.
Misgaan (zich aan iets), II. 483.
Mishandelen voor verkeerd handelen, X. 118.
Mishandeling voor verkeerde handelwijze, III. 228: IX. 552.
Mislijk voor onaangenaam, III. 66, 237, 366: IX. 209.
Mislijk voor onzeker, III. 776.
Mislikheid voor onzekerheid, II. 612.
Misnoegend voor misnoegd, IV. 465.
Misrekenen voor slecht bedee- len, X. 625.
Misfcheppen voor op afzichte- lijke wijze veranderen, V. 458.
Misftal voor misftand, III. 292.
Mistrouwen met den dat., VII. 391: VIII. 337.
Misval voor onheil, I. 451, 519.
Misverftand voor dwaalbegrip, V. 706.
Miszaken voor ontkennen, I. 726: IX. 435: X. 118.
Miszeggen voor belasteren, VII. 525.
Misachten, IX. 663.
Moede met den geniticus, VII. 245.
Moede (te), VI. 248.
Moede (levens-), XI. 381.
Moed voor hoogmoed, I. 645.
Moed voor gemoed, II. 282, 739: IX. 670.
Moedernaakt, XI. 383.
Moeders taal voor moedertaal, X. 149.
Moedig voor hoogmoedig, II. 548.
Moerasfig verkeerd voor in 't moeras, XI. 331.
Moerbeï voor tepel, IV. 299.
Mogen voor kunnen, I. 81, 91, 329, 354, 435, 483, 489, 641, 680, 773: II. 34.
Mogen voor verdragen, XI. 369.
Molik, II. 320: V. 648: VI. 68.
Molik van staat, IV. 639.
Molm voor puin, I. 710.
Moloch voor moolik, V. 123: IX. 506.
Molos voor brak, II. 207, 705.
Mom (voor), X. 530.
Mommen, II. 644: V. 644. XI. 400.
Mompen voor bedriegen, II. 263: IV. 170.
Monarche voor monarchy, I. 383.
Monarche als vrouwel. van mo- narch, V. 438.
Mond zien (iemand naar den) voor op iemands woorden letten, X. 86.
Mondeling fpreken, of die uitdrukking goed is, X. 88.
Mondgemeen, X. 279.
Monnikskruit voor buskruit, II. 620.

MON—NAA.

- Monfter of munfter voor mo-*
del, I. 761.
Monfteren voor in oogenschouw
nemen, X. 123: XII. 34.
Mooi min op zijn plaats in ver-
heven ftijl, XI. 422.
Moord flaat hem (de) voor hy
komt om, III. 396.
Moord weten (van de), IX.
702.
Moordbaldadig, III. 558.
Moordisch, I. 289.
Moordkant voor oever, waar
moord gepleegd is, XI. 653.
Mooren (zwarte en gele), II.
558.
Moppen, voor klinkers, V. 527:
VI. 473.
Morgenrood vr. gebezigd, I. 331.
Morgenfter voor aster, fterre-
bloem, VI. 627.
Morren, 't Lat. Murmurari, III.
169.
Morfel voor ftuk, VIII. 245.
Morfen voor ftelen, V. 634.
Mortel, X. 47.
Moftert loopen (om), V. 30.
Moffen voor fnijden, I. 413: II. 50.
Mottig voor regenachtig, VI. 396.
Moud voor ftof, XII. 170.
Mozaïfch werk voor mozaïek,
I. 348.
Muilbaar voor rijtuig door mui-
len gevoerd, X. 133.
Muilprang, VII. 244.
Muisdoren, een plant, VIII.
171.
Muizen voor muzen, VIII. 102.
Muitijn, VIII. 456.
Muitineeren, I. 489.
Murwen, II. 279.
Muskeljaat, VI. 399.
Musfchaet, VI. 630.
Mut (als), III. 560: XII. 196.
Mutfaart, I. 664.
Muziek onz. gebruikt, VI. 185,
195.
Muzykers, VI. 181.
Myrglas voor glazen reukdoosje,
IV. 310.
Myte, I. 205: N. 39.
Myterberg, II. 532.
Myterdrig voor myterdrager, II.
654.

N.

- N. meermalen ingefchoven ter wee-*
ring der in-een-smelting, I. 48:
V. 728: XII. 87, 90.
N. achter de adjectiven van ftof te
voegen, XI. 516.
N. kenmerk van den vocativus, I.
627.
N. verkeerdelijk weggelaten voor het
rijm, VIII. 176.
Na voor daarna, II. 62, 66, 97:
III. 740: IV. 601: IX. 457.
Na en naar hetzelfde, I. 25, N.
7: VI. 225: VIII. 680, 694:
IX. 557.
Naam voor perfoon, VII. 451.
Naam trouwen (iemand's),
IV. 566.

NAA—NEB.

Naam (op den) *voor* onder voorwendfel, IX. 7.
 Naamhaftig, III. 483: X. 494.
 Naamhaftigheid, V. 17.
 Naamspreuk *voor* anagramma, I. 775.
 Naar 't *zelfde als* na, I. 25: N. 7: VI. 225: VIII. 680, 694: IX. 20.
 Naar den vleesfche *door* V. afgekeurd, XII. 9.
 Naar zijn manier *beter dan* op zijn manier, XII. 23.
 Naar van fchaduw, II. 539.
 Naarderen *voor* naderen, I. 394.
 Naast eenige jaren *voor* onlangs, I. 664.
 Naauw *voor* fcherp, III. 65: VII. 514.
 Naauw *voor* naauwlijks, XI. 694.
 Nabatheër *voor* Oosterling, II. 549: III. 244.
 Nabootfeeren, VII. 50.
 Nabuurfchap, *onz.* genomen, IV. 319.
 Nachtdochter *verkeerd*, VIII. 471.
 Nachtraaf *voor* nachtdief, V. 634.
 Nachtzeil, I. 52.
 Nadacht, XI. 108.
 Nadachtig, VIII. 14: N. 6: IX. 27.
 Naderen *als term van krijgsbouw*, III. 15.
 Nadezen *verkeerd voor* naderhand, XI. 768.
 Nadocht, VIII. 492, 536, 549: N. 6: IX. 27.
 Nadruk *voor* nawee, IX. 4, 34: XI. 488.
 Nadruk *voor* gewicht, VIII. 221: XI. 23.

Nadruk valt, *by famenftellingen met fubftantiva op het eerfte, met adjectiva op het laafte deel des woords*, VII. 259.
 Najanken, V. 616.
 Naklank *voor* lasterlijk gerucht, X. 524.
 Nakuifchen, *voor* nabootfen, VII. 32.
 Namaag, XII. 15.
 NAMEN (EIGEN), *wat men by 't afkorten daaraan vermijden moet*, VIII. 584.
 NAMEN (Latijnsche EIGEN) *vroeger by V. op Lat. wijze verbogen*, I. N. 10.
 NAMEN (Latijnsche EIGEN) *door V. in 't Neêrduitsch vertaald*, IX. 657: XI. 383.
 Napeuren *voor* op de hielen zitten, V. 231.
 Naar houden (*voor*), II. 61.
 Nardus, *mann.*, XII. 16.
 Naren *voor* naderen, II. 183.
 Narrefleedtjen, I. 641.
 Nat *voor* befchonken, X. 577.
 Natuurlijk *voor* onecht, VIII. 19.
 Natuurwijze *voor* natuurkundige, IX. 428.
 Nauwelijks *voor* bezwaarlijk, VII. 115: X. 637.
 Nayver *voor* jaloerschheid, V. 464.
 Nayveraar, V. 23.
 Nazaat *voor* die op iemands fioel na hem zit, VII. 625.
 Nazatin, V. 464.
 Nazir *voor* Nazireër, II. 57.
 Neb *voor* de punt van den bek, III. 273.

NED—NOO.

Nederduitsch *voor* Nederduit-
scher. IX. 713.

Nedergeladen *voor* omgebracht,
IV. 569.

Nederhukken *voor* gaan zitten,
V. 616.

Nederlaag *voor* manslag, IX.
80, 88.

Nederleggen *voor* om hals bren-
gen, I. 627.

Nederste *voor* laagste, IX. 405.

Nederstad *voor* benedenstad, IX.
47.

Nederstijgen, II. 736.

Neef *voor* nakomeling, II. 36, 650.

Neêrflchtig *voor* ter aard ge-
slagen, IX. 684.

Neêrslag *voor* moord, II. 399,
499.

Neffens *voor* jegens, V. 31.

Negenste *voor* negende, *doch ook*
voor naaste, III. 347: XII. 190.

Neigen en nijken, VI. 233: X.
503.

Neigen *voor* dalen, I. 329.

Nektar. *Zie* Man.

Nemen *voor* voornemen, I. 553.

Nemen (iets in 't goede),
III. 288.

Neng *voor* bebouwde heigronde,
XII. 245.

Nergen *voor* nergends, I. 684.

Nesk *voor* zwak, dwaas, II. 629:
III. 760: IV. 330: V. 648.

Neskebol *voor* dwaashoofd, VI.
610: XI. 736.

Nest *verkeerd* *gebezigd* *voor* jongen,
VIII. 204.

Net *voor* duidelijk, IV. 585.

Netten *voor* schoon maken, II.
70: VI. 740: XI. 340.

Neuswijs *voor* scherp van reuk.
XI. 671.

Neyen *voor* naaien, III. 276.

NG *voor* n, *naar de hoersche uit-
spraak in woorden als* land, hand,
wonder, enz., II. 583, 627.

Niemand *voor* van niemand, I.
621.

Niemand niet, II. 738.

Niet, *mann. gebezigd*, IX. 423.

Niet *voor* niets, I. 441, 728: V.
494: IX. 564.

Nietemin, XI. 103, 487.

Nieuwers *voor* nergends, I. 611.

Nijgen en neigen, VI. 233: X.
503.

Nikker, II. 627.

Ninnen *voor* drinken, I. 603.

Nippelen *voor* trekkebekken,
IX. 169: XI. 629.

Noch *voor* bovendien, I. 741.

Nochte, XII. 13.

Noen, I. 231: XII. 160.

Nokken, XI. 674.

NOMINATIVUS ABSOLUTUS, *voor-
beelden daarvan* *by* V., II. 92,
94: VII. 277, 562: X. 505.

NOMINATIVUS EMPHATICUS, *voor-
beelden daarvan*, V. 485: VIII.
677.

Non *voor* zanggodin, III. 136, 137.

Non *voor* Vestaalsche maagd, III.
268.

Non *voor* maagd, XI. 115.

Nood *voor* noodlot, II. 193, 408,
604.

Nooddriftigheid *voor* gebrek,
II. 176.

Noodhulp *voor* helper in nood,
X. 581.

Nooden, XII. 16.

NOO—OMS

Noodgeheim *voor* noodlot, I.
350, 684: II. 209.
Noodigen, XII. 16.
Noodwendig, XII. 12.
Nooit *voor* in 't geheel niet, III.
257.
Noopen *voor* porren, I. 367, 764.
Noordvorst, *toenaam aan* Attila
gegeven, III. 558.
Noten kraken *voor* zingen, II.
583.

Nuchter *voor* met den dag ge-
rezen, V. 614.
Nuchteren *voor* met weinig te
vreden, VI. 464.
Nutbaarheid, XI. 287.
Nutkundig, VI. 604.
Nutten *voor* gebruiken, I. 225,
271.
Nuttigen in *ondercheiden zin*,
II. 174.
Nymf in *ondercheiden beteeke-
nis*,
I. 193: N. 39.

O.

O met u *verwiscfeld*, I. 55, 685.
O *voor* a. Zie A.
Oe met o *verwiscfeld*, I. 557.
Oever *onz. gebezigd*, II. 53.
Oevre *voor* oever, I. 33.
Of wel *voor* hoezeer ook, V. 321.
Offer, *mann. gebezigd*, I. 189: II.
613.
Offer eten (den) *voor* kommu-
nicceeren, II. 613.
Offeren *voor* te gemoet komen,
II. 75: VII. 115.
Offeren *voor* aanbieden, II. 108:
VI. 274: XI. 210.
Offerreede, VIII. 8.
Offerlooze *voor* die 't offer ver-
werpt, IV. 604.
Offermans *voor* offerlieden, V.
769: *voor* geöfferde mans, VIII. 8.
Offertoebetrouwde, IV. 601.
Offervinder, III. 554.
Offerzede, V. 745.
Of-fchoon, I. 56, 533, 687.

Oft *voor* of het, I. 396.
Ofte, XII. 13.
Oirbaar (den), IX. 535.
Oirbaarlijk *voor* nuttig, VI.
462.
Ol *verwiscfeld met* ou, I. 103, 487:
II. 707. Zie Ou.
Olde. Zie Oude.
Olderman, VI. 165, 166.
Olimoer, VIII. 198.
Om met een *werkwoord* zonder te
I. 19: II. 108, enz.
Omcingelen 't *zelfde als* om-
ringen, VIII. 294.
Omdrukken van de kroon ge-
zegd, I. N. 10.
Omheind *voor* omheind, IX. 354.
Omhelzen *voor* met liefde ont-
fangen, I. 663.
Omkeeren *voor* ledigen, I. 405.
Omringelen, II. 724.
Omfollen *voor* omdoolen, XI.
524.
Omfukkeling, III. 217.

OMT—ONG.

- Omtrek *voor* schets, voorstelling, VII. 717.
 Omzicht *voor* omzichtigheid, I. 713: IX. 40.
 Omzien *voor* omzwenken, IX. 98.
 Omzwindelen *voor* omdraaien, IV. 526.
 Onaardig *voor* tegen zijn aart, I. N. 36.
 Onaardig *voor* onbeleefd, II. 171, 247: VIII. 620.
 Onbederfzaam *voor* onverderfelijk, IV. 484.
 Onbefaamd *voor* slecht befaamd, XI. 309.
 Onbegraven *voor* niet vergeten, IV. 566.
 Onbegrependom, IX. 403.
 Onbegrepenheid, VII. 368.
 Onbeladen *voor* luchtig, zonder zorg, VIII. 169, 184: XI. 279.
 Onbeleefd *voor* onmenfchelijk, II. 377.
 Onbenoegen *voor* ongenoegen, IX. 280.
 Onbefeheid, II. 421, 475.
 Onbefneden *als tegendeel van* welbefneden, VII. 206.
 Onbefneden *voor* onverfneden, VII. 551.
 Onbestorven, I. 715.
 Onbetuinde hoven *voor* watteren, I. 136.
 Onderdaan *voor* onderdanig, VI. 234: VII. 451: VIII. 47: XI. 411.
 Ondergaan *voor* voorkomen, II. 42: III. 837: V. 725.
 Ondergaan *voor* verbidden, II. 72: V. 212, 537, 759: IX. 52.
 Ondergang (de) *voor* 't westen, I. 87.
 Onderlaag *voor* nederlaag, I. 691.
 Onderleggen *voor* zich onderstaan, XI. 215.
 Onderliggen *voor* achterliggen, VII. 577.
 Onderscheiden *voor* afbakenen, I. 377.
 Onderftaan *voor* pogen, beproeven, III. 273: XI. 361.
 Onderftaan *voor* bewegen, III. 298.
 Onderfteek doen *voor* afbreuk doen, II. 62.
 Ondertreden *gelijkvormig met* onderkruipen, VII. 254.
 Onderwarig *voor* onderhevig, VI. 653.
 Onderwerpfel *voor* onderwerp, I. 427.
 Onderwinden *met weglating van* zich, XI. 361.
 Onderwint *voor* onderwinden, poging, IX. 444.
 Onderwolk *voor* onder de wolken, II. 637.
 Oneerlijk *voor* oneerbaar, II. 491.
 Oneven *voor* op ongelijke wijze, II. 572: IV. 600.
 Ongâlijk, VI. 518.
 Ongebluisterd *voor* ongeblakerd, III. 842.
 Ongeblutst *voor* zonder druk, XI. 714.
 Ongebonden *voor* wat te weinig bindt, III. 245.
 Ongedoodverfd *voor* zonder fchrik, V. 445.
 Ongehavend *voor* flordig, XI. 323.

ONG—ONT.

- Ongehavendheden *vooral* wat haveloos is, VIII. 356.
- Ongel *voor* vet, I. 695.
- Ongelaat *voor* onbetamelijke houding, IX. 694: X. 322.
- Ongelartig, II. 277: VII. 24.
- Ongeluid *voor* wangeluid, VI. 254: XII. 33.
- Ongenade (hare), *als tytel gebezigd*, II. 610.
- Ongenoecht *voor* ongenoegen, VI. 253.
- Ongenuchten *voor* kwellingen, I. 724.
- Ongeregeld *voor* onbetamelijk, II. 445.
- Ongeroerd *voor* onverlet, VII. 636.
- Ongeschied. *Zie* geschied.
- Ongestild *voor* niet te stillen, I. 57.
- Ongestuim, VIII. 217: XII. 24.
- Ongestuimig, I. 69: XII. 24.
- Ongeschied *voor* onbevallig, III. 634.
- Ongewente *voor* ongewoonte, X. 569.
- Ongewezen *voor* niet uitgewezen, V. 26.
- Ongezien *voor* afzichtelijk, II. 423.
- Ongezienst (op), VI. 278, 313.
- Ongeswicht *voor* met een onbesehaamd gelaat, XI. 396.
- Ongod, XI. 513.
- Ongodheid *voor* afgod, IX. 427.
- Ongronedig *voor* ondoorgrondelijk, IX. 452.
- Onherhaalbaar *voor* waar geen verhaal op is, X. 417.
- Onherkenten *voor* verlamding, IX. 523.
- Onlangs *voor* kort daarna, I. 539.
- Onmenselijk dier, I. 467.
- Onnoozel *voor* onvoorloedig, III. 803.
- Onnoozel *voor* onwetend, XI. 109.
- Onnoozel, Onnoozelheid *voor* onschuldig, onschuld, II. 337, 861, 701: V. 183.
- Onnuttelijk, XII. 16.
- Onreden *voor* dwaasheid, IX. 435.
- Onrust, *werktuig in een uurwerk*, X. 85.
- Onrekkelijk *voor* wat zich niet rekken laat, III. 243.
- Ons *voor* onze, XI. 598.
- Onschamel *voor* onbeschaamd, I. 483: VIII. 246.
- Onschuld *voor* verontschuldiging, VI. 213, 257.
- Onspijs, III. 662.
- Onstichtig *voor* onstichtelijk, X. 359.
- Onstrijdbaar *voor* weerloos gemaakt, VIII. 218.
- Ontbeiden *voor* toeven, I. 674: II. 740: III. 764: IX. 673: X. 299.
- Ontbieden *voor* berichten, IX. 122.
- Ontbinden *voor* verlossen, II. 204.
- Ontblooten *voor* verzaken, I. 25.
- Ontbreken *voor* niet in gebreke blijven, II. 205.
- Ontdanken (zich) *voor* berouw hebben, IX. 274.

ONT—ONT.

- Ontdooien *onz. gebezigd*, VI. 397.
- Ontfangbaar *voor welkom*, VII. 570.
- Ontfangen *voor onthalen*, VII. 434.
- Ontgallen. *Zie* Baars.
- Ontgespen aan, II. 305.
- Ontginnen *voor openen*, beginnen, III. 607: V. 412: VII. 647: X. 390, 400.
- Omloop *voor omtrek*, VIII. 452.
- Ontgost, III. 609: VIII. 478.
- Onthalen *voor weghalen*, IV. 459.
- Onthalen *voor ontmoeten*, X. 324.
- Ontheifterd, VIII. 584.
- Onthiet *voor bevel*, VIII. 295.
- Ontijddijk *voor ontijdig*, X. 563.
- ONTKENTENIS (DUBBELE) *by onze vroegere fchrijvers geuoon*, I. 139, 415, 707: III. 10: VI. 168.
- Ontlaten *voor opklaren*, V. 582.
- Ontlaten *voor van ijs bevrijd worden*, VI. 14, 398.
- Ontlaten (zich) *voor loslaten*, II. 650.
- Ontleden *voor van leden berooven*, I. 515.
- Ontleggen *voor weigeren*, VIII. 151: IX. 167.
- Ontleggen *voor afhandig maken*, V. 478.
- Ontlorden *voor afhandig maken*, I. 257: N. 42.
- Ontluiken *voor herleven*, I. 66.
- Ontluiken *voor open fluiten*, I. 116: III. 71.
- Ontmaren *voor losmaken*, II. 247.
- Ontmeeren *voor losmaken*, II. 247: V. 451.
- Ontmoeten *voor bejegenen*, III. 254: VII. 194.
- Ontmunt *voor verfteten*, III. 490.
- Ontrampeneerd *voor met vloek beladen*, II. 493: XI. 669: XII. 171.
- Ontrent *voor omtrent*, I. 48: II. 706.
- Ontrouwelijk *voor op onverdiende wijze*, V. 34.
- Ontfcheppen *voor van ziel berooven*, V. 566.
- Ontfchepper, *negat. van fchepper*, I. 340: N. 50.
- Ontftaan *voor ontfangen*, I. 21.
- Ontfchaken *voor fchenden*, I. 680.
- Ontfchakelen *voor los maken*, II. 26.
- Ontfcheeden *voor uit de fchede trekken*, I. 685.
- Ontfchreeuwen, VI. 693.
- Ontflaan *voor kwijten*, I. 333.
- Ontflaan *voor verwerpen*, I. 149, 333.
- Ontflaan *voor uithelpen*, I. 401.
- Ontflaan van te vreezen, (zich) *niet goed*, XI. N. 6.
- Ontfloopen *voor floopen*, II. 483.
- Ontfnappen *voor afnemen*, I. 275.
- Ontfprang *voor fprong op*, I. 768: N. 61.
- Ontfpringen *voor uit den flaap opfehieten*, I. 768: XII. 166.
- Ontfpringen *voor ontgaan*, XI. 774.
- Ontftaan *voor ontbreken*, I. 363, 518: IX. 261: XI. 163.

ONT—ONV.

- Ontstaan *voor* ontgaan, VIII. 677: X. 511.
- Ontteken *voor* ontloken, I. 70.
- Ontfeld *voor* verstoord, VIII. 281, 573.
- Ontucht *voor* wanorde, III. 140: VI. 159: IX. 524.
- Ontucht *voor* kettery, II. 319.
- Ontuchtig *voor* ondeugdelijk, III. 66.
- Ontveiligen *voor* onveilig maken, IV. 202.
- Ontvluchten *verkeerd voor* ontsnappen, VIII. 614.
- Ontvouwen, *part. praet. van* ontvouwen, IX. 495.
- Ontwapend *verkeerd voor* ongewapend, I. 525.
- Ontweiden *voor* ontginnen, VII. 348.
- Ontwifelijk *voor* ongetwijfeld, I. 48.
- Ontwijken *voor* wijken, V. 527: *met een dativ.*, IX. 667.
- Ontwosfen *voor* ontwasfen, II. 717: IV. 86.
- Ontzachbaar *voor* ontzach wekkende, VIII. 438.
- Ontzeggen *voor* weigeren, II. 84: V. 673: VII. 196.
- Ontzeggen *voor* uitdagen, tot vijand verklaren, bestrijden, I. 337, 543: II. 94, 104, 176, 615: IV. 521: V. 582: VIII. 326.
- Ontzeggen *voor* afnemen, afhouden, II. 60.
- Ontzeggen *voor* verdelgen, V. 759: XI. 701.
- Ontzet *voor* hulp, bystand, I. 729.
- Ontzetten (zich) *voor* zich verplaatfen, VII. 267.
- Ontzich *voor* ontzach, VII. 526: IX. 114.
- Ontzichbaar *voor* ontzachbaar, I. 724: II. 60.
- Ontzichlijk *voor* ontzachtlijk, I. 724: II. 19.
- Ontzigtelijk *voor* ontzachtlijk, VI. 411.
- Ontzienelijk *voor* ontzachtlijk, I. 78.
- Ontzinnig, II. 717.
- Onverbidzaam, III. 306.
- Onverbrijelijk, I. 378.
- Onverdraagzaam *voor* onverdragelijk, V. 25: IX. 670.
- Onverdrag *voor* onverdraagzaamheid, VII. 316: VIII. 323.
- Onverdrietig, VI. 269.
- Onverleemd *voor* zonder leemte, IV. 347.
- Onverlegen, VII. 262.
- Onvermast *voor* niet vermoed, VII. 684.
- Onverminkt *voor* onafgebroken, X. 602.
- Onvernuftig. *Zie Vernuft.*
- Onverfcheiden *voor* nimmer fcheidende, XI. 675.
- Onverfcheiden *voor* als leefde hij nog, XII. 5.
- Onverfierd *voor* onopgefmuikt, II. 129.
- Onverzaadzaam, X. 497: XI. 102.
- Onverzadig, VII. 379: XI. 487.
- Onverzocht *voor* zonder ondervinding, VI. 97.
- Onverzochtheid *voor* gebrek aan ondervinding, VI. 97.
- Onverziensch, II. 280.
- Onverzierd *voor* echt, III. 307.

ONV—OPH.

- Onvrede (te) *in den zin van* ongerust, verflagen, I. 326.
- Onvrede *moet zonder n. gespeld*, II. 451, 457.
- Onvroed *voor* onwijs, II. 92.
- Onweer *voor* slecht weer, X. 26.
- Onweg *voor* weg, die geen weg is, VI. 396: VII. 578: IX. 285, 448: X. 389.
- Onwetenheid, VII. 219.
- Onzichtelijk, II. 151.
- Oo *voor* eu, I. 405.
- Oog *voor* ster, zon, II. 101.
- Oogen (onder), X. 522.
- Oogen (op iemand) *voor* hem in 't oog houden, III. 141.
- Oogenwenk *voor* oogwenk, I. 684.
- Oogwinkel, IX. 193.
- Ooit *voor* altijd, immer, I. 241, 327, 533, 732: II. 86, 187, 190, 391: III. 35: V. 471.
- Ooit *voor* eenmaal, voorheen, I. 720: II. 82, 237.
- Oon *voor* zonder, I. 355, 371, 740: II. 34, 64.
- Oorband *voor* klap, V. 24.
- Oorboren *voor* genieten, I. 111: N. 25.
- Oordeelen *voor* beoordeelen, III. 632.
- Ooren (pit achter de), VI. 321.
- Oorlingen, I. 350.
- Oorlof *voor* afscheid, I. 334, 699.
- Oorloflied, I. 772.
- Oorlog *by* V. *meest* onz., II. 35, 101.
- Oorlogkoopmanschap, V. 356.
- Ootmoed *voor* knechtelijk geloof, V. 562.
- Ootmoedig *voor* welwillend, I. 19.
- Op *voor* open, I. 49, 62, 334, 467, 491: II. 216, 257: III. 368: VII. 255.
- Op *voor* ten koste van, X. 107.
- Op *voor* met behulp van, XI. 255.
- Op *by* begeeren, verzoeken, enz., I. N. 23.
- Opboeien *voor* ophoogen, I. 698.
- Opbotfen *voor* voorzien, II. 33.
- Opbouwing, XII. 24.
- Opdoen *voor* ontdekken, VI. 737.
- Opdonderen *voor* opdagen, II. 477: VII. 35, 46.
- Opdonderen *voor* verdagvaarden, VIII. 380.
- Open *voor* op, III. 93.
- Open (een), VIII. 333.
- Openbaren (zich) *voor* den schijn aannemen van, I. 521.
- Opeten *voor* breken, I. 351.
- Opgang *voor* afgevaardigde, VII. 592.
- Opgefmuikt *voor* opgecierd, II. 103.
- Opge spannen, VII. 217.
- Opge strekt, VII. 386.
- Opgetogen *voor* opgetrokken, II. 141: X. 532.
- Opgetogen *gebezigd by een woord dat een smartelijke uandoening beteekent*, X. 84.
- Opgevljmd *voor* opengereten, I. 330.
- Opgezoden, I. 90, 694.
- Ophalen *voor* in herinnering brengen, VIII. 276.
- Ophangen *voor* opschorten, XI. 638.
- Ophangen *voor* zweven, XI. 37.

OPK—OUD.

- Opklaveren *voor* opklimmen, [L 735](#).
- Opkomen (iemand) *voor* iemand op 't lijf vallen, [III. 855](#).
- Opluiken *voor* overwinnen, [II. 743](#).
- Opmerken ('t) *voor* de Nyverheid, [L 356](#).
- Opofferen *voor* aanbieden, [II. 108](#).
- Oppresfen *voor* op elkander stapelen, [III. 127](#).
- Op raken *voor* er boven opkomen, [III. 359](#).
- Oprecht: heeft den nadruk op de tweede lettergreep, [VII. 254](#).
- Opruimen *voor* inruimen, [II. 60](#).
- Op schikken *voor* wegruimen, [III. 667](#).
- Op schrobben *voor* opensnijden, [L 71](#).
- Op schuiven *voor* openschuiven, [IV. 578](#).
- Op slaan *voor* openslaan, [III. 394](#).
- Op sluiten *voor* opensluiten, [VI. 108](#); [X. 110, 654](#).
- Op steê *voor* op slag, [L 368](#).
- Op steenen *voor* treuren, [II. 532](#).
- Op steken *voor* opjagen, [L 243](#).
- Op tijgen *voor* aantijgen, [III. 230](#).
- Optrekken *voor* opvoeden, [III. 525](#).
- Op veilen *voor* te berde brengen, [II. 188](#).
- Op vlijmen *voor* opensnijden, [L 710](#).
- Op vlooten *voor* opdrijven, [X. 584](#).
- Op zet *voor* voornemen, [II. 141](#).
- Op zetten *voor* van de hand doen, [VIII. 237](#).
- Op zetten *voor* op touw zetten, [VIII. 12](#).
- Op zetten *voor* op 't spel zetten, [II. 303](#).
- Op zetten *voor* openzetten, [X. 187](#).
- Op zicht *voor* uiterlijk voorkomen, [IV. 564](#); [V. 204, 528, 537](#); [VIII. 433](#); [XI. 357](#).
- Op zicht *voor* bedrog, byoogmerk, [IV. 263](#).
- Op zicht hebben op iemand *voor* zich tot iemand wenden, [X. 644](#).
- Op zijn manier afgekeurd, [XII. 23](#).
- Op zij n taal, [L 541](#).
- Opziender, [XII. 14](#).
- Oranje *voor* CROCEUS, [VIII. 622, 632](#).
- Oranje blanje bleu, [II. 172](#).
- Orberen *voor* ten nutte bezigen, [III. 242](#).
- Orde zonder n, [VIII. 3](#).
- Orden, enkele. vorm, [VI. 11](#).
- Orden *voor* ordening, [VII. 503](#).
- Ordentlijk, [VI. 676](#).
- Ou *voor* u, [L 338, 381, 394, enz.](#)
- Ou *voor* ol, [L 690](#); [N. 61](#); [II. 536, enz.](#), [III. 550](#).
- Ou niet te rijmen op au, [VII. 245](#); [VIII. 222](#); [XI. 668](#).
- Onbellig, [L 603](#); [N. 58](#); [II. 410](#); [X. 489](#).
- Onbelligheid, [IV. 554](#).
- Oude *voor* oude man, [VIII. 708](#).
- Oude *voor* ouderdom, [II. 707, 721](#); [IV. 290](#); [VI. 458](#); [VII. 433](#); [VIII. 14](#).
- Oude *voor* leeftijd, [VIII. 235, 736](#); [XI. 635](#).

OUD—OVE.

- Ouders (de) *voor* 't voorgeslacht, III. 250.
- Oude stok, I. 601. *Zie* Stok.
- Oude vaders *voor* oudvaders, II. 572.
- Ouder *voor* vader, VIII. 501.
- Oudheid *voor* ouderdom, I. 99.
- Onling. *Zie* Onweling.
- Onwe *voor* vlakke, veld, I. N. 6.
- Onweling *voor* oud man, II. 715, 722: IV. 435.
- Ouwijfelijk *voor* oud-wijfsch, II. 289.
- Over *voor* voor, I. 77, 392: N. 56.
- Over *afgescheiden van het werkwoord*, II. 186.
- Overbaat, I. 275: IV. 626.
- Overbleven *voor* overgebleven, III. 235.
- Overbloemen *voor* verbloemen, IV. 476: X. 270.
- Overbochtig *voor* uit den bocht springende, VIII. 207.
- Overbodig *voor* bereid, V. 244: VIII. 630.
- Overdwaalsch, II. 148, 681: V. 725.
- Overeen dragen met iemand *voor* zich met iemand wel verstaan, V. 204.
- Overengeld, IV. 424.
- Overgaan (iemand) *voor* overkomen, V. 132: X. 286.
- Overgapen *voor* aangapen, I. 537.
- Overgapen *voor* overzien, IV. 564.
- Overgerompeld, X. 366.
- Overhalen *voor* doorhalen, V. 24, 203.
- Overhand *voor* overwinning, I. 185: II. 304, 620: IV. 465: VI. 40: IX. 127: XI. 13.
- Overhoofd *voor* opperhoofd, I. 86: II. 87.
- Overhoop *voor* op een ieder, wie 't ook zij, I. 381.
- Overkijken *voor* uitblinken, I. 344: II. 63, 276.
- Overkomen *voor* overeenkomen, X. 107.
- Overlast *voor* belast, I. 325.
- Overlasten *voor* belasten, VII. 174.
- Overleenen *voor* overhellen, II. 315, 449.
- Overleg, XII. 16.
- Overnatuurlijk *voor* aan de natuur oneigen, X. 362.
- Overfchaduw *voor* bedekt, II. 63.
- Overfchieten *voor* in 't leven blijven, I. 337.
- Overftad *voor* bovenftad, I. 676.
- Overtred *voor* overtreding, IV. 503.
- Overtreffen *voor* overzien, IX. 426.
- Overtreffen *voor* uitmunten, II. 730.
- Overtreflijk *voor* voortreflijk, V. 22: XI. 810.
- Overtuigd *voor* tot zwijgen gebracht, X. 207.
- Overtuigen *voor* door tal van getuigen doen veroordeelen, V. 162.
- Overvoeren *voor* van buiten voeren, X. 270.
- Overwegen *voor* het zwaarst wegen, I. 541: II. 107, 658.
- Overwegen *voor* hellen, XI. 484.

OVE—PEN.

Overwogen *voor* beladen met
overwicht, I. 79, 601.

Overwonnen *voor* overgewon-
nen, III. 405: XI. 183.

Overzetten *voor* verzetten, VIII.
78: XI. 620.

Overzulks, XII. 18.

P.

Paaien *voor* betalen, te vrede stel-
len, VIII. 63: X. 97.

Paaien *voor* effenen, II. 745: VI.
263.

Paaien met, XII. 23.

Paard (rood) *voor* stuk geschut,
VII. 647.

Paardshoofd, *een* foltertuij, IV.
293.

Paauwelieoen, VII. 199, 227.

Pad *mann. gebezigd*, I. 24: II.
155, 729.

Pais. *Zie* Peis.

Palinuur *voor* stuurman, I. 74:
II. 176.

Palfter *voor* met ijzer beslagen
staf, V. 292: VIII. 483.

Pand, II. 53.

Panfer *of* pantfer, VI. 273.

Pantalon *vr. genomen*, XII. 243.

Papegaai: *oorsprong van dit*
woord, I. N. 57.

Parmant *voor* deftig, V. 738:
VIII. 532: XI. 5.

Part *voor* deel, I. 547.

Party *voor* tegenparty, II. 100:
VIII. 555.

Paruik, Perruik, Pruij *voor*
hoofdhair, I. 83, 253, 361: III.
271: IV. 422.

Pas *voor* doortocht, II. 248: XI.
463.

Pas *voor* tijdstip, keer, VII. 659:
XI. 697.

Pas (*op dit*), II. 242.

Pasfeeren *voor* overtreffen, I.
421, 461.

Pasfelijk *voor* matig, III. 359.

Pasfen *voor* aandacht geven, I.
477: III. 686.

Pasfen *voor* zorgen, I. 82, 475:
XI. 732.

Patroon *voor* type, I. 337.

Pauweljoen *voor* legertent, II.
97.

Pavane *voor* paauwedans, I. 377:
VI. 323.

Peen *voor* straf, I. 403, 724: II.
282, 443: IV. 36.

Peen *voor* smart, II. 749.

Peene *voor* schuld, II. 752.

Peinzen *voor* bedenken, I. 243.

Peinzen (*om iemand*) *voor* den-
ken, I. 120.

Peis en vrede, I. 231: N. 41.

Pekel (*in den*), I. 611.

Pel *voor* huid, II. 548: III. 181.

Pelgrim *voor* reiziger, IV. 469,
574: X. 131.

Peloponnesus *vr.*, VII. 45:
XII. 242.

Pen *voor* veder, II. 628.

Pen, *werktuig om snaren te bespe-*
len, XI. 363.

PEN—POE.

Penfoen voor graveernaald, XI.
255.

Perruik. *Zie* Paruik.

Pers voor benaauwdheid, II. 45.

Perfen voor Perfiën, I. 350: IV.
510.

Perfonaadje voor rol, II. 343.

Personig voor in perfoon, I. 53,
102.

Perten voor parten, geval, I. 369.

Perten voor streken, I. 435.

Pesten voor Furiën, V. 415.

Peuk voor vuiligheid, XII. 95.

Peuren voor trekken, XI. 413.

Piek voor wrok, II. 26.

Piepen van het gras gezegd, VI.
641: VII. 346, 628: IX. 483.

Pijk voor piek, I. 731: XII.

Pijpen voor zingen, V. 648.

Pijpen voor zuigen, drinken, V.
57: VIII. 164.

Pilaar met den klemtoon op de i,
I. 689: N. 37.

Pilaren als werkw. gebezigd, I.
66.

Pimpelpaars, VI. 503.

Pinas, II. 178: XII.

Pinken voor gloeien, I. 59: N.
21.

Pinteleeren voor pintjes drin-
ken, I. 611.

Pit achter de ooren, III.
496, 791: VI. 321.

Plaats hebben voor ingang vin-
den, I. 729.

Plagen voor pijnigen, IX. 555,
560: IX. 707.

Planeboom voor plataan, I. 352.

Plant voor voetzool, I. 82.

Planten voor vestigen, II. 572:
V. 225.

Plas dank, I. 405.

Plat voor ronduit, II. 45.

Plat voor echt, zuiver, II. 198.

Plat voor de vlakke grond, IX.
235.

Platteel voor schotel, I. 413.

Plecht voor placht, VII. 241:
VIII. 345, 502.

Plechtig voor schatplichtig, II.
41: N. 4.

Plein voor volkomen, I. 25.

Plein voor veld, I. 57.

Pleit, zeker vaartuig, I. 137.

Plenfen voor plasfen of plompen,
XI. 361.

Plette (te), VII. 286.

Pletten voor onderdrukken, X.
505.

Plok voor buit, I. 611.

Plonderen (van iets), VIII.
58: XI. 729.

Plondergrijns, III. 115.

Plooi houden voor stand hou-
den, VIII. 298.

Plooi zetten (zijn) voor een
gevestigde zaak worden, IX. 293.

Plotfen frequent. van plosfen, I.
108.

Pluiken voor plukken, I. 67:
VI. 195, 290.

Pluimaluin voor amianth, VII.
703: VIII. 67.

Poederdoos, IV. 310.

Poederen, III. 815.

Poeeten, IV. 233.

Poeien voor drinken, I. 171.

Poer, Poeren. *Zie* Poeder, Poe-
deren.

Poets voor grappenmaker, I. 227.

POE—PUI.

Poezel voor vrouwmensch, II. 105.

Poffen voor snoeven, II. 607.

Pofhans voor snoever, I. 619.

Pol voor minnaar, I. 259: N. 42.

Pollen voor misleiden, I. 351.

Pooien. *Zie* Poeien.

Pool voor ster, I. 59, 74.

Pool voor hemel, I. 201.

Poortwachterse voor poortwachteres, I. 366.

Pop voor beeld, III. 288.

Pop voor lichtekooi, II. 216.

Poppen voor uiterlijke vertooning maken, III. 92.

Poppen voor liefkozen, III. 126.

Porte fraze voor iets, dat den kraag stut, II. 31.

Portelen *frequent*. van porren, XII. 99.

Post voor bode, I. 688: N. 99: X. 521.

Post, *het denkbeeld van snelheid aan 't woord gehecht*, VII. 577: VIII. 54: XI. 77.

Posten voor vogels, I. 380.

Posten voor stillaan, I. 372.

Postin voor bodin, VIII. 540.

Potgeld voor spaargeld, VI. 169.

Potshoofd voor groot hoofd, II. 61.

Potter, pottertje voor dief, diefje, I. 367.

Praatgemeen, II. 106.

Prachen voor bedelen, IV. 519: V. 623: VII. 485: IX. 163: X. 34.

Pracher voor bedelaar, VIII. 694.

Prachster voor bedelares, XI. 461.

Praktijk, I. 770.

Pramen voor dwingen, III. 202: V. 629.

Prat voor trotsch, I. 29.

Prat in goeden zin, XI. 478.

Pratten voor zich fier verheffen, III. 844: V. 448.

Predikant voor prediker, II. 79.

Preuts voor grootmoedig, I. 89.

Preutsch *verschilt* van spijtig, XI. 775.

Prieel voor lustplaats, VI. 347.

Prij voor kreng, I. 361, 485, 700, 704: II. 628: III. 65.

Prijs zitten (te), III. 470. *Zie* Pronken.

Prijsbaar voor prijslijk, IX. 282.

Prijs geven voor prijzen, I. 467.

Prijzen voor prijs stellen op, IV. 757.

Prikkel, I. 465, 685.

Prins voor vorst, I. 80.

Prins *boven het slotkoeplet der vaerzen gezet*, I. N. 5.

Print voor afdruk, afbeelding, VI. 53.

Proeven voor verzoeken, beproeven, VII. 443: XI. 384, 633, 655.

Profeet in kwaden zin *gebezigt*, II. 572.

Pronken voor te koop zitten, I. 413: II. 92: VI. 743: X. 470.

Propoofsten voor redenen, I. 60.

Pruik. *Zie* Paruik.

Pruik voor kruin, II. 46.

Pruifchen voor briefchen, VIII. 25: IX. 301.

Puffen, IV. 327.

Puis voor poes, I. 501.

PUN - RECH.

Punt <i>verkeerd</i> onz. <i>gebezigd</i> , VI. 536 : VIII. 586 .	Putger, II. 173 : III. 65 , XII. 168 .
Puren <i>voor</i> zuiveren, IV. 393 , 475 : V. 457 .	Puur <i>voor</i> zuiver, III. 143 : VII. 149 .

Q.

Quanfuis. <i>Zie</i> Kwantswijs.	Quik. <i>Zie</i> Kwik.
Quelen. <i>Zie</i> Kwelen.	

R.

Raad <i>voor</i> vergadering, menigte, VIII. 392 , 439 .	Ragen <i>voor</i> schoonmaken, II. 76 : VI. 681 .
Raad <i>leven voor</i> raadplegen, III. 411 : IX. 40 : X. 62 .	Rak <i>voor</i> wijk, IV. 79 : VI. 750 .
Raadgespan <i>voor</i> vierfchaar, VIII. 680 : IX. 21 .	Rak <i>voor</i> eind weegs, IX. 535 .
Raadfelbreiend, II. 538 .	Raken <i>voor</i> naby komen, I. 457 .
Raadfels <i>voor</i> orakeltaal, I. 357 .	Rakker <i>voor</i> gerechtsdienaar, IV. 736 .
Raadsgenoot, VII. 223 .	Ral <i>voor</i> speelbal, I. 330 .
Raadflot <i>voor</i> besluit, na beraad genomen, IX. 474 .	Ram <i>verwisfeld</i> met bok, I. 527 .
Raaien <i>voor</i> stralen, I. 712 .	Ramp onz. <i>genomen</i> , I. 682 .
Rabbelen <i>voor</i> verward praten, III. 113 .	Rank <i>voor</i> telg, III. 473 .
Rabreuk <i>voor</i> radbreuk, III. 511 .	Ranket <i>voor</i> raket, IX. 413 , 483 .
Rad (fnek-, fnik-, bodem-, kroon- en strijk-), X. 85 .	Rantfoenen <i>voor</i> terugkopen, I. 720 .
Radeloos <i>voor</i> verloten van raad, X. 62 .	Rap (Jan) III. 85 .
Raden <i>voor</i> raderen, II. 649 : IX. 495 : X. 538 .	Razebol, I. 567 : II. 456 .
Raden <i>voor</i> raadgevingen, X. 55 .	Razerny en razery, X. 521 .
Raen <i>als</i> meere. van ra gebruikt, VI. 413 .	Reb <i>voor</i> rib, I. 293 .
	Rebelleeren <i>active</i> <i>gebezigd</i> , I. 78 .
	Recht <i>voor</i> te recht, IV. 601 .
	Recht van gerechtigheid te onderscheiden, VII. 135 .

RECH—RIB.

- Recht af voor juist, II. 393.
 Rechtehand volgens V. beter dan rechterhand, XII. 12, 18.
 Rechten voor de doodstraf doen ondergaan, IX. 225.
 Rechten voor instellingen, X. 53.
 Rechtevoort voor dadelijk, I. 667: III. 258.
 Rechtmatig, VII. 157.
 Rechtfchapen voor volmaakt, X. 409.
 Rechtsnoer voor richtsnoer, XII. 24.
 Rechtuitstrijdigheid, IX. 577.
 Rechtvaardelijk, I. 333: II. 42.
 Rechtvaardig voor juist, precies, VI. 678.
 Rechtvaardiging, XII. 9.
 Rechtvaardigmaking, XII. 11.
 Redden in ellende, beter uit ellende, XI. 331.
 Reden voor spreken, III. 65, 268: IX. 670.
 Redendom, VII. 212: IX. 401.
 Redenen voor redelijkheid, XI. 567.
 Redenheid, IX. 426.
 Redenkavelen, IX. 396.
 Redenmatig, IX. 181.
 Reden staan (in) voor rede verstaan, III. 746.
 Reê staan, II. 289.
 Reed voor gereed, IV. 595: IX. 695.
 Reeden voor toerusten, IX. 623.
 Reedfchap voor gereedfchap, III. 587.
 Reedfchap voor gereedheid, III. 419: IV. 595.
 Reën, *jamentrekking van reden in 't enkelv.*, IX. 242.
 Reëngebruik, IX. 397.
 Regelmant voor liniaal, I. 355.
 Regenspiller voor bui, II. 749.
 Regiment voor bestuur, I. 41: XI. 76.
 Reguleeren, VII. 234.
 Reinhartig, VII. 349.
 Reisbaar voor die 't reizen gewoon is, II. 44: III. 598: X. 181.
 Reisbaar voor geschikt om bereisd te worden, IX. 49.
 Reisbaar voor iemand, die op reis is, XI. 808.
 Reisgenoots even goed als reisgenooten, XI. 814.
 Reizenaar voor reiziger, I. 421.
 Reizig voor rijzig, VIII. 166, 597: IX. 256.
 Rek voor afstand, XI. 663.
 Rekel voor hond, II. 738.
 Rekening voor berekening, IX. 480.
 Rekhalzen, IV. 125: VII. 85.
 Rekken voor spoeden, IV. 423.
 Ren voor loop, I. 583.
 Renpalm, VII. 135.
 Reppen voor roeren, X. 50: XI. 533.
 Reuk voor zorg, II. 64.
 Reuk (goddelijke) voor balsem van godsvrucht, II. 29.
 Reukeloos voor die niet kan ruiken, V. 709: XII. 227.
 Reukeloos voor roekeloos, X. 273.
 Reukeloosheid voor roekeloosheid, III. 855.
 Ribbezakken voor op de ribben slaan, I. 376, 471.

RID—RON.

- Ridder *voor* rijder, ruiter, I. 471: IV. 124: V. 385: VIII. 589.
- Ridder *voor* CAVALIER, VII. 21: VIII. 115.
- Ridder *voor* zeeridder, II. 180.
- Ridderen *voor* tot ridder verheffen, X. 18.
- Rieboord, II. N. 9: XI. 421, XII. 175.
- Rieken en ruiken *verwiesfeld*, V. 722.
- Riem onder het hart. *Zie* Hart.
- Riet *voor* pijn, II. 711, 735.
- Rietboord. *Zie* Rieboord.
- Rijk *voor* rijkelijk, XI. 164.
- Rijk *met een genitivus*, VII. 291.
- Rijk *verward met gebied*, II. 712.
- Rijk *als achtervoegfel vroeger meer gebruikt dan nu*, IX. 100.
- Rijkelijk *voor* overvloedig, II. 110.
- RIJM (STOUTHEID VAN HET), VI. 261.
- RIJM *van twee eindfylb. op twee andere, waarin gelijke klinkers voorkomen*, VIII. 493, 578: IX. 629.
- RIJM *van een woord met zich zelf*, VIII. 45.
- RIJM *dat geen rijm is*, VIII. 728: X. 615: XI. 426.
- RIJMEN (DRIE STAANDE) *achtereen*, X. 643.
- RIJMKLANKEN (GELIJKE) *af te keuren*, IV. 533: XI. 347.
- Rimpel *voor* plooi, II. 101.
- Ring *voor* kreits, VII. 530.
- Ringelen *voor* kwellen, XI. 642.
- Ringeloozen, V. 738: VII. 649.
- Rinkelen, I. 599.
- Rinkelroien, III. 505.
- Rispelen, I. 599.
- Robijn *voor* bloeddrup, III. 135.
- Rode, III. 33.
- Roededrager, VI. 72.
- Roedrig *voor* roêdrager.
- Roem *voor* lofzang, IV. 523.
- Roembout en Rombout *niet hetzelfde*, II. 322, XII.
- Roemen (op iemand) *voor* zich in iemand verblijden, VII. 244.
- Roemen (zich van iemand) *voor* zich op iemand beroemen, II. 19.
- Roep *voor* geroep, XI. 357.
- Roeren *voor* betreffen, VIII. 515.
- Roeren *voor* aanroeren, I. 667: II. 343.
- Roerloos *voor* zonder roer, I. 106.
- Roffiaan *voor* schavuit, I. 739.
- Rokken *voor* rukken, IV. 60: XI. 597.
- Rokkenen, IV. 546: VII. 56: XII. 243.
- Rol *voor* stuk, V. 608.
- Rollen (op) *voor* in 't verderf, X. 130.
- Romeling *voor* Romein, IX. 718.
- Rompelig *voor* rimpelig, IV. 58.
- Rondasfen, I. 629.
- Ronde van krijgsvolk, X. 513.
- Ronde *voor* rondte, I. 229: III. 273: V. 563: VI. 137.
- Ronden trekken *voor* bogen beschrijven, XII. 5.
- Rond gaan *voor* ronduit spreken, XI. 205.
- Ronsfen, I. 629.

ROO—SAM.

- Rooien *voor* keuren, VIII. 292.
 Rook. *Zie* Reuk, II. 64.
 Rookeloos *voor* niet rookende, II. 638: III. 143.
 Roomscheven *goed als* Romeinsch, XII. 17.
 Roots *voor* rots, I. 57.
 Rooven en ruiten, II. 239. *Zie* Ruiten.
 Rosbaar *voor* draagbaar, I. 720: IV. 145.
 Rosbayaart *voor* het paard Bayaert, I. 433.
 Roskammer, VI. 44.
 Rot *vr. genomen*, VI. 283: VII. 48: XI. 758.
 Rot *voor* mengelmoes, III. 46.
 Rottery *voor* samenrotting, IX. 196.
 Rozenhoed *voor* rozekrans, I. 293.
 Rui *voor* verandering, enz., V. 769: N. 28.
 Rui helpen (op) *voor* opruien, V. 769.
 Ruid *voor* ruw, I. 110.
 Ruig *voor* wild, I. 92, 399, 529: VIII. 582.
 Ruiggehaarde sterre *voor* komeet, I. 729.
 Ruiken *voor* ontwaren, II. 27.
 Ruiken en rieken *verwiesfeld*, V. 722.
 Ruime *voor* ruim veld, II. 606.
 Ruimen *voor* heengaan, II. 301.
 Ruit *voor* wijnruit, I. 407.
 Ruiten *voor* rooven, I. 702: II. 239: IX. 59.
 Ruiterlijke buit *voor* roofbuit, I. 701.
 Ruitertocht *voor* rooftocht, XI. 5.
 Runnen (te hoop) *voor* stollen, IV. 295.
 Rusfen *voor* Rusland, II. 204.
 Rusten *voor* berusten, I. 595.
 Rusten *transit. gebezigd*, II. 128: X. 26.
 Rusten (zich) *voor* zich toerusten, II. 175.
 Rustig *voor* kloek, II. 403.
 Ry (op een) *voor* by de ry af, V. 159.
 Ryge *voor* ry, I. 344.

S.

- S. *als vorm van den genitief onafhankelijk van 't geslacht*, I. 684: II. 12: XII. 21.
 S. *als vorm van 't meerv. willekeurig met en verwiesfeld*, I. 739.
 S. *achter sommige bywoorden gevoegd*, I. 52, 351: N. 21.
 S *achter andere weggelaten*, I. 352.
 Sabel *voor* krom zwaard, II. 80.
 Sabel *voor* offermes, I. 335.
 Saffraan, Saffraand en Saffranig *voor* saffraankleurig, I. 163: II. 678: IV. 124: VIII. 207.
 Sakkerdaan, VI. 683.
 SAMENGESTELDE WOORDEN *met en gescheiden als* plas en regen *voor* plasregen, VIII. 728.

SAM—SCHE.

- SAMENSMELTING van een vokaal aan 't slot van een vaersregel, met een andere aan 't begin van den volgende regel te voorkomen, VIII. [502](#).
- Sampt voor te samen met, II. [35](#), [37](#).
- Saturnus voor tijd, II. [532](#).
- Sausse voor bedriegery, II. [413](#).
- Schaamzaam, VIII. [726](#).
- Schaars voor omtrent, III. [768](#).
- Schadt voor schat, I. [24](#).
- Schaduwē voor beschaduwē, X. [380](#), [419](#).
- Schaffen voor doen, I. [563](#).
- Schakeeren, IV. [440](#).
- Schakeerd, III. [748](#): XII. [200](#).
- Schaken voor schenden, II. [141](#): XI. [576](#).
- Schaken voor schaak spelen, II. [399](#).
- Schalie voor dakbekleedfel, I. [701](#).
- Schalk in goeden en kwaden zin, I. [555](#): II. [69](#): IV. [593](#): VII. [194](#).
- Schalmey, afleiding van het woord, X. [52](#).
- Schamel, I. [483](#): N. [58](#).
- Schamelheid voor schaamte, X. [414](#).
- Schamen met een genit. of accusat.? XI. [464](#).
- Schampen voor schuiven, VII. [617](#): XI. [583](#).
- Schampen voor schimpen, II. [48](#).
- Schank voor schonk, I. [20](#).
- Schandaal, III. [594](#): VIII. [518](#).
- Schandeloos, 't Fr. SCANDELEUX, II. [367](#), [385](#): III. [394](#).
- Schap, XII. [160](#).
- Schappra voor etenskast, VI. [665](#). Zie Schap.
- Scharrebiers geneucht voor gering vermaak, II. [221](#).
- Scharfen voor schertsen, II. [607](#): VI. [394](#).
- Schatkoor, IX. [270](#).
- Sche, oude vorm van 't vrouwel., I. [680](#).
- Schedel, scheel, I. [374](#).
- Scheel voor verwrongen, I. [70](#): II. [680](#).
- Scheel voor verschil, II. [620](#): III. [357](#).
- Scheer voor scherpe punt, II. [177](#).
- Scheets voor scheuts, ruim, I. [694](#).
- Scheiden voor verdeelen, I. [617](#).
- Scheidmuur, X. [209](#).
- Scheil voor scheiding, II. [286](#).
- Scheimaal, IV. [577](#).
- Scheizang, VI. [181](#).
- Schelden voor spreken, I. [329](#), [455](#).
- Schellen voor schelden, VI. [52](#).
- Schemelen voor verblinden, I. [72](#).
- Schemering voor voorbeduiding, X. [174](#).
- Schemerschim voor schemering, II. [536](#).
- Schenden voor straffen, II. [483](#).
- Schenden voor verderven, X. [408](#).
- Schendig voor heerlijk, II. [304](#).
- Schennen (iemand aan iets), VIII. [381](#).

SCHE—SCHO.

- Schennen (op het lijf), V. [344](#).
- Scheppen (lucht) voor geheime narichten inwinnen, X. [527](#).
- Schepfel voor vorm, L [99](#).
- Schepfeling voor schepfel, VII. [434](#), [668](#): IX. [480](#): XI. [625](#).
- Schepte voor schiep, IX. [172](#), [261](#).
- Schepterdrig. Zie Drig.
- Schepters voor koningen, L [334](#).
- Scheren (de lijn), VII. [554](#).
- Scherlei, V. [92](#).
- Schermery, V. [311](#).
- Scherp (met) voor met geweer, VII. [253](#).
- Scherpen voor scherp worden, VIII. [226](#).
- Scherpen (zich) voor zich scherp stellen, II. 747.
- Scherprecht voor halsrecht, XI. [63](#).
- Scherven voor in stukken verdeelen, L [328](#), [719](#): II. [54](#).
- Schetteren voor krakend geluid maken, L [330](#).
- Scheutig voor rijzig, XI. [367](#).
- Schichtenier voor speerdrager, V. [397](#): VIII. [633](#).
- Schichtig voor overijld, VIII. [700](#).
- Schied, *oud imperf.* van scheiden, L 735.
- Schieman, II. [173](#).
- Schier voor schielijk voorbygaand, L [70](#), [233](#): N. [22](#).
- Schieten (sterren), VI. [718](#): IX. [528](#).
- Schiften voor verdeelen, L [353](#).
- Schijn voor blijk, II. [294](#).
- Schijn voor staat, toestand, V. [450](#): IX. [52](#).
- Schijn voor spiegelbeeld, III. [307](#).
- Schijn (in) voor heimelijk, L N. [27](#).
- Schijnbaar voor blijkbaar, IX. [475](#), [571](#).
- Schikken voor met schik aanzien, IX. 166.
- Schikkunst voor ordonnantie, V. 767.
- Schild *vr.* gebezigd, L 731: II. [102](#), [173](#).
- Schildknaap voor leerling, X. [108](#).
- Schildknapin, XI. [383](#).
- Schildpad als stormtuig, IV. [43](#).
- Schillen voor verschillen, L [325](#), [722](#).
- Schilpad, VIII. [228](#).
- Schim voor schaduw, II. [223](#), [225](#): VII. [102](#), [441](#): X. [61](#), [317](#): XI. [32](#).
- Schim voor nacht, II. [678](#).
- Schimman. Zie Schieman.
- Schimmelmorfig, II. [722](#).
- Schimmelpenning voor beschimmeld geld, VI. [116](#).
- Schimmer voor schittering, L [356](#), [720](#): II. [90](#).
- Schimmeren voor schemeren, L [340](#).
- Schimp, VII. [264](#).
- Schimpen voor schertsen, IX. [275](#).
- Schinker voor schenker, III. [157](#).
- Schitterend of schetterend *by kleur gevoegd: voorbeelden van dergelijke ruiling van uitingen voor de analoge indrukken der zintuigen*, II. [47](#).
- Schoeier voor schoenmaker, L [297](#).

SCHO—SLA.

- Schoer, *imperf.* van *seheren*, I. 708.
- Schofffeeren *voor* mishandelen, VIII. 513.
- Schooien, I. 195.
- School *voor* leerlingen, *onz. gebez.*, V. 706.
- School *voor* gebouw, *onz. gebez.*, VI. 599.
- School hanteeren (de), IV. 505.
- Schoon *voor* vaardig, VIII. 406.
- Schoon staan *voor* een schoon doel aanbieden, IV. 14: XI. 726.
- Schoontalig, I. 237.
- Schoot *voor* schot, II. 177.
- Schor, 't *zelfde als* droog, III. 169: VI. 5.
- Schorten *voor* ondersteunen, III. 836.
- Schorten *voor* afschaffen, IV. 579.
- Schotig *voor* vlug, III. 599.
- Schots *voor* verkeerd, IX. 188.
- Schoutendom, VII. 720.
- Schouw *voor* onderzoek, XI. 535.
- Schouwen *voor* schuwen, I. 338: II. 575.
- Schouwspel *voor* spel, vertooning, II. 485.
- Schoveling, II. 269.
- Schranken *voor* wankelen, VI. 665: VII. 171: IX. 459.
- Schrap *voor* scherp, V. 536.
- Schrap zitten *voor* klaar zitten, IX. 222.
- Schreden van staat, VII. 715.
- Schreeuwt (het), IX. 47.
- Schreien *voor* schreeuwen, III. 84, 681: XI. 324.
- Schreien *voor* tranen storten, XI. 863.
- Schreier *voor* schreeuwer, X. 577: XI. 61.
- Schriftschut *voor* geschut van texten, IV. 597.
- Schrijn *voor* kast, I. 700.
- Schrikken *voor* verschrikken, VII. 193: XI. 662.
- Schrikt (my), V. 613: X. 547.
- Schrooken *voor* schroeien, I. 337, 631, 684.
- Schroomte *voor* schroom, IV. 464: VI. 630: IX. 694.
- Schubben *voor* huid, IV. 500.
- Schuifelen *voor* fluiten, IV. 502.
- Schuimen *voor* zuiveren, bevrijden, III. 558.
- Schuldheer, VII. 260.
- Schuldig *voor* verschuldigd, VI. 459.
- Schuppen *voor* schoppen, X. 395.
- Schut *voor* geschut, I. 177, 368: III. 123. *Zie* Schriftschut.
- Schut (lijf), VIII. 509.
- Schut (wild), VIII. 557.
- Schûtmuziek, IX. 221.
- Schutten *voor* beschutten, II. 90.
- Schutten *voor* beletten, II. 619.
- Schutterlijke kind, ('t) *bynaam van* Cupido, II. 640.
- Serafinnen *voor* Serafijnen, IV. 281.
- Sichtent *voor* sedert, I. 487.
- Sim *voor* aap, I. 439.
- Simpel *voor* eenvoudig, in *goeden zin*, VI. 29.
- Simpel *voor* slechts, IX. 394.
- Slaaf *voor* dienaar, XI. 246.
- Slaan *voor* slachten, I. 453, 573, 712: V. 630: X. 615: XI. 628.

SLA—SMA.

- Slaan *voor* slag leveren, IX. 93.
 Slaan (voor 't hoofd), IX. 220.
 Slaapbye *voor* byslaap, I. 361.
 Slaapnat *voor* slaapdrank, X. 317.
 Slaaploos, II. 221: N. 15, XII. 169.
 Slach *voor* voort, IX. 428.
 Slacht. *Zie* Broederflacht, Vaderflacht.
 Slachten *voor* evenaren, II. 40, 135.
 Slachtet, 3 *p. enk.* van slachten, I. N. 29.
 Slachting *voor* offer, I. 330.
 Slag (op) *voor* terfcond, II. 35.
 Slagboeg, VIII. 509.
 Slagorde, I. 593, 676: II. 42.
 Slagveer (de) uittrekken *voor* benadeelen, II. 295.
 Slampampen *voor* slobberen, VII. 617.
 Slave *als vr.* van slaaf, VIII. 346.
 Slaven *voor* slavedienst volbrengen, II. 42, 269: VIII. 130: IX. 670.
 Slavoën, II. 393.
 Slecht *voor* gering, I. 531, 706: IX. 702: X. 223.
 Slecht *voor* onnozel, I. 51, 219, 277, 403: II. 532: III. 73: IX. 303.
 Slecht *voor* vlak, effen, III. 129: V. 350: VII. 738.
 Slechthoofd *voor* domkop, XI. 332.
 Slechtigheid *voor* onnozelheid, I. 727.
 Sleeplendig, XII. 88.
 Sleeps (Juffrouw), II. 103.
 Slet *voor* lap, IV. 546: V. 633.
 Sleteren *voor* flarden, XI. 539.
 Sleuteltoebetrouwde *af te keuren*, X. 236.
 Slijten *voor* gebruiken, V. 730.
 Slijten *voor* weg doen, IV. 579: V. 368.
 Slijten *voor* breken, VIII. 338.
 Slim *voor* boos, I. 348: III. 39: VII. 256.
 Slim *voor* schuinsch, II. 256: III. 703: X. 317.
 Slimmen *voor* slecht worden, VIII. 503.
 Slinks *voor* verkeerd, II. 721.
 Slinks *voor* onheilspellend, I. 74: II. 197.
 Slipperen *voor* nederstorten, I. 692.
 Slipperglad, II. 385.
 Slisfen *voor* slijten, afnemen, II. 98.
 Slisfen *voor* blusfchen, XI. 512.
 Sloopen *onz. gebezigd*, V. 350.
 Sloor, I. 615.
 Slot *voor* besloten plaats, II. 261.
 Slot *voor* besluit, VI. 236: X. 234.
 Slot *voor* schip, I. 141.
 Sluierkroon, II. 250: VIII. 639: X. 113.
 Sluikery *voor* overspel, XI. 327.
 Sluimervallen *voor* influimeren, II. 306.
 Sluiten *voor* grond hebben, VIII. 368.
 Sluiten *voor* besluiten, III. 747: VI. 228: XI. 513.
 Sluiten *voor* beftemmen, VIII. 309.
 Sluiten (zijn historie) *voor* zijn leven enden, II. 62.
 Smaaklustig, I. 499.

SMA—SNI.

- Smadig *voor* die den neus *voor* iets optrekt, V. [629](#).
- Smakelijk *voor* met smaak, XI. 787.
- Smaken *voor* proeven, VII. [383](#): X. [369](#), [408](#), [421](#).
- Smalen *voor* schitteren, L [387](#): N. [54](#).
- Smarten *voor* smart lijden, III. [658](#).
- Smartig *voor* smartelijk, VIII. [265](#).
- Smedig *voor* zacht, handelbaar, III. [67](#).
- Smeeken *voor* vleien, week maken, troetelen, L [409](#), [703](#): II. [64](#), [86](#), [103](#), [461](#), [558](#), 726: III. [697](#): IV. [52](#): VIII. [690](#): XI. [498](#).
- Smeer *voor* buik, L [431](#).
- Smeet *voor* slag, II. 740.
- Smelten, V. [462](#): XI. 731. Zie Smilten.
- Smelten *voor* wegsterven, III. [210](#).
- Smet *voor* golfslag, II. 745.
- Smetten *voor* smullen, L [413](#): II. [174](#).
- Smetten *voor* beïprengen, L [336](#).
- Smijdig, L [48](#): XI. 811.
- Smijten *voor* slaan, L [685](#): II. [69](#), [242](#): VIII. [593](#), [640](#): IX. [160](#).
- Smilten, L [57](#), [340](#): III. [397](#): X. [377](#).
- Smoddig, II. [170](#).
- Smoelen *voor* smeulen, II. [62](#).
- Smookten *voor* offeren, L [354](#): II. [12](#).
- Smoren *voor* dompelen, X. [545](#).
- Smout *voor* gesmolten vet, II. [585](#), [693](#).
- Smullen *voor* vratig eten, XI. [575](#).
- Snaar *voor* aanverwante, II. [240](#), [276](#).
- Snaar *voor* schoondochter, IV. [182](#): XI. [477](#).
- Snaar *voor* speeltuig, VII. [550](#).
- Snabbe *voor* snebbe, XI. [676](#).
- Snackjes *voor* snapsters, II. [696](#).
- Snakken *voor* snikken, II. [65](#): VII. [339](#).
- Snar *voor* kiffachtig wijf, III. [103](#).
- Snateren *van't* geluid der zwaluw gezegd, V. [85](#).
- Snaterzucht, XI. [469](#).
- SNEDE VAN HET VAERS *mag* somtijds *in 't* midden *van* een woord vallen, III. [573](#): VI. [229](#).
- Snedig *voor* scherp *van* snede, II. [131](#): III. [143](#).
- Snedig *voor* scherpzinnig, VII. [673](#).
- Snee *voor* sneeuw, L [352](#), [543](#).
- Sneeujaht *onz.*, IX. [703](#).
- Snelheid, *waarin* *van* vaart *en* vlucht onderscheiden, V. [616](#).
- Snelriem *voor* snel loopend paard, V. [283](#).
- Sneuvelen *voor* vallen, L [348](#): II. [550](#): III. [511](#), 803: V. [532](#): VI. [427](#): VII. [102](#).
- Snevelen *voor* sneuvelen, L [545](#): XI. [209](#).
- Sneven *voor* vallen, II. [747](#): III. [225](#): VII. 205: XI. [691](#).
- Snik *voor* doodsnik, X. [116](#).
- Snikgedingel, XII. [94](#).
- Snikje, III. [113](#).
- Snikken, VII. [329](#).

SNI—SPI.

- Snippen (van de koude),
 IV. 9: V. 98: VIII. 431.
 Snipperlingen voor reepen, X.
 494.
 Snira voor teug, III. 280.
 Snoer voor muilband, VIII. 247.
 Snoffen voor snuiven, II. 738.
 Snottabak voor snuif, III. 208.
 Snol, I. 179.
 Snood voor gering, I. 485, 523:
 IV. 565: V. 580: VIII. 196:
 IX. 435, 518, 519, 539: XI.
 286, 725.
 Snoodheid voor laagheid, I. 355:
 IV. 565: V. 492: VII. 452.
 Snorken voor pochen, I. 465.
 Snorren voor vliegen, XI. 456.
 Snottig voor snotterig, XII. 103.
 Snuit voor scheepsneb, VI. 731.
 Sobbelen voor strompelen, I. 109.
 Sober, I. 329.
 Soezen voor suizen, XI. 512, 593.
 Soldaat, VIII. 143.
 Soldaat voor verdediger, V. 33.
 Som voor sommigen, II. 540: III.
 605: IV. 291: 505: XI. 684:
 XII. 208.
 Sommigen (de), VIII. 211: X.
 658.
 Sommigen voor eenigen, VIII.
 200.
 Soudenier voor soldaat, XI. 669.
 Soudy voor foldy, I. 690.
 Spaceeren voor spanceeren, I.
 199.
 Spade voor te spade, XI. 261.
 Spalken voor spannen, I. 748.
 Span imperf. van spinnen, I. 195.
 Spanen voor spenen, II. 670:
 VIII. 710: X. 391.
 Spannen *wordt by* vierschaar,
niet by rechtbank gezegd, V. 32.
 Spanfeeren, XI. 337.
 Spansfels voor linten, I. 129.
 Sparken voor vonkelen, I. 52,
 326.
 Sparkelen voor vonkelen, XI.
 425.
 Spat voor springende boog om on-
 gedierte te vangen, VI. 68.
 Spat voor holte, X. 513.
 Speelhof voor lusthof, I. 693.
 Speelhuis voor lusthuis, II. 305.
 Speelkind, I. 682.
 Speermild, VIII. 616.
 Spek voor vet, II. 54.
 Spek als scheldnaam, II. 697: N.
 67.
 Spek laden voor grootsch zijn,
 II. 54.
 Spel voor speld, II. 331.
 Spelling voor voorspelling, XI.
 139.
 Spelwerk, I. 376.
 Spensen voor spoken, II. 208.
 Speten voor aan 't spit steken,
 I. 94.
 Speulen voor spelen, V. 625.
 Spiegel voor spiegelbeeld, I. 73.
 Spiegeling voor theorie, I. 360.
 Spiegelkloot voor spiegel, IX.
 461, 467, 475.
 Spiegelnat, III. 202: VI. 675.
 Spijtig, I. 116: *waarin van*
preutsch verschillend, XI. 775.
 Spillen, I. 629, 776.
 Spillen voor verminderen, II.
 176.
 Spillezij, VIII. 23.
 Spit in de asch wenden (').
 II. 629.

SPI—STA.

- Spits *voor* spitsbroeder, I. 605: VIII. 529.
- Spitsbroeder *voor* makker, VI. 432.
- Spitsvondigheden *in goeden zin*, VI. 215.
- Spitten, *waarin verschillend van speeten*, XI. 380.
- Spoed *voor* voorspoed, I. 22: VII. 320: IX. 61: X. 522.
- Spoeden *voor* spoed byzetten, VIII. 565.
- Spoeden (werk) *voor* zich haasten, XII. 212.
- Spoelen (de voeten) *voor* doen verdrinken, X. 580.
- Spon *voor* sponning, IV. 312: XI. 673, 674: XII. 809.
- Spongi *voor* spons, IX. 412, 452: XI. 313.
- Spon *voor* stop, I. 331.
- Spon *voor* sponde, II. 44: IV. 312.
- Sponfi *voor* spons, XI. 60.
- Spook *als collect. gebezigd*, I. 748, 751: II. 211: VI. 278: X. 416.
- Spook *voor* verschijning, VIII. 511.
- Spooken *voor* oproerige geesten, I. 722.
- Spooren *voor* bespeuren, II. 42: N. 4.
- Sportelen *voor* spartelen, VIII. 202: XI. 646.
- Spotgeraal *voor* spotterny, I. 413.
- Spouwen *voor* klieven, verdecen, II. 289, 387.
- Spraak *voor* toefpraak, I. 555.
- Spraak (op haar) *voor* op haar wijs, VII. 249, 267.
- Sprake staan (ter), IX. 106.
- Sprang *voor* sprong, I. 633.
- Spreiden (het bed), XI. 491.
- Spreken (iemand), VIII. 493.
- Sprenkel *voor* afgezonderde plek, X. 164.
- Spriet *voor* mast, II. 169.
- Sprietoogen, I. 720: II. 477: IV. 342.
- Spring *voor* springvloed, XI. 70.
- Spring (de zoute) *voor* de springzee, III. 261.
- Sprokelle *voor* sprokkelmaand, II. 16.
- Sprongen (hooge) *voor* overmoedige handelingen, III. 271.
- Spui, I. 62.
- Staadje *voor* verdieping, VI. 689.
- Staags *voor* gestadig, I. 394.
- Staal *voor* voorbeeld, monster, V. 696: VIII. 180.
- Staan *voor* bestaan, II. 311.
- Staan *voor* rollen, II. 289.
- Staan (op iemand) *voor* op iemand vertrouwen, VII. 473.
- Staan (binnen) *voor* binnen komen, VIII. 531.
- Staande houden, XII. 15.
- Staart *voor* steenen rif, II. 175.
- STAARTRIJK, IV. 486: X. 258.
- Staat *voor* stand, VIII. 703.
- Staatambt, XII. 9.
- Staat grijpen *voor* stand grijpen, VI. 715.
- Staatgrijns, XI. 54.
- Staatheer *voor* ambtenaar, IX. 719.
- Staatkundigheid, VI. 719.
- Staatloos, VIII. 52.
- Staatnut, VII. 36: IX. 240.

STA—STIJ.

Staatreên, XI. [684](#).
 Staatfie voor floet, XI. [77](#).
 Staatwaardein voor bestuurder, IX. [719](#).
 Staatwijs, IX. 657: X. [163](#), [493](#).
 Staatwisselbaar voor wisselvallig, X. [502](#).
 Staatzeên, XI. [684](#).
 Stad zonder lidw. gebezigd, II. [607](#).
 Stad voor plaats, VII. [136](#).
 Staffier voor stafdrager, lijfwacht, V. 736.
 Stag werpen (over), II. [606](#): V. 195.
 Stalschaap, VIII. [424](#).
 Stambeeld, VI. [717](#): VII. [19](#): XI. [278](#).
 Standbaar: geen woord dat navolging verdient, XII. [93](#).
 Standen voor standbeelden,
 Stander of standert, VI. [262](#).
 Stank, overdrachtelijk, IX. [108](#).
 Star voor voorhoofd, III. 204.
 Zie Sterre.
 Starreschieten, VI. [718](#): IX. [528](#).
 Staten-Generaal heeft geen enkele., III. 205. Vergel. V. [607](#).
 Statig voor gestadig, I. [385](#).
 Statua voor gedaante, I. N. [24](#).
 STEDEN (NAMEN VAN), onz. en vr., XII. [19](#).
 Stedehouderschap vr. gebezigd, VI. [273](#).
 Stedes voor steeds, II. [397](#), [453](#).
 Steedsche voor bestendige, I. [382](#).
 Steeg voor onverzettelijk, II. [49](#).
 Steekade voor steek, III. [240](#): VIII. [217](#).

Steekt aan iets (het) roor het komt aan op, II. [421](#).
 Steekte voor steek, V. [95](#).
 Steen vr. gebezigd, XI. [319](#).
 Steentje, beentje, III. [66](#).
 Stegelreep voor stijgbeugel, I. [686](#).
 Steigerend voor verheven, I. [684](#).
 Stekeldoornen, I. [513](#).
 Steken (een hart onder den riem). Zie Hart.
 Stemmig voor statig, I. [350](#).
 Stelten rijden (op) voor op hol raken, XI. [4](#).
 Sterfelijkheid voor lichaam, I. 737.
 Sterken voor bevestigen, IX. [19](#): XI. [109](#).
 Sterkheid, XII. [12](#).
 Sterre voor voorhoofd, I. [709](#): II. [47](#), [61](#). Zie Star.
 Sterven voor ondergaan, I. [357](#).
 Sterven voor uitdoven, X. [461](#).
 Sterven voor verduisteren, IV. [283](#).
 Sterven (op iemand) voor overgaan, II. [295](#).
 Sterver voor sterveling, IX. [425](#).
 Sterver voor stervende, XI. [627](#).
 Stichten voor onderwijzen, VIII. [229](#).
 Stichtig voor stichtelijk, I. [391](#): III. [323](#): VIII. [11](#).
 Stichting spreken, IX. [68](#).
 Stichtzaam voor stichtelijk, XI. [26](#).
 Stieren voor sturen, III. [446](#).
 Stiershoofd voor stier, XI. [480](#).
 Stijf voor ruim, III. [550](#).

STIJ—STRE.

- Stijf *voor* onbuigzaam, IV. [500](#).
 Stijl *voor* wet, IV. [525](#): X. [34](#).
 Stijl *voor* steun, VI. [628](#).
 Stikdood, XI. [351](#).
 Stikken — van akkers — VII. [575](#).
 Stil *voor* in 't geheim, IX. [693](#).
 Stilpijn *voor* pijnstilling, II. [229](#).
 Stinken (tegen), IX. [88](#). Zie Stank.
 Stoelgenoot, IX. [581](#).
 Stof ook in den zin van stuvend zand *vr. gebezigd*, IX. [16](#).
 Stofachtig *voor* blufferig, V. [377](#).
 Stoffeeren *voor* opsmukken, liegen, III. [333](#).
 Stoffeeren *voor* bekleeden, VI. [209](#), [290](#).
 Stoffeeren *voor* uitrusten, VIII. [511](#).
 Stok *voor* gevangenis, L [682](#): II. [62](#).
 Stok (oude) *voor* grijsaart, II. [315](#): III. [235](#), [670](#).
 Stok (dorre), IX. [586](#).
 Stolken *voor* stollen, L [681](#): II. [70](#).
 Stommen (de) *voor* de dieren, X. [667](#).
 Stookebrand *voor* liefdekweker, V. [46](#).
 Stookebrander *voor* stookebrand, VII. [72](#).
 Stookken *voor* hard waaien, II. [178](#).
 Stooker *voor* storm, XII. [117](#).
 Stoot *voor* wijl, III. [765](#).
 Storie *voor* historie, III. [268](#): N. [11](#).
 Stormig *voor* hevig bewogen, L [80](#).
 Stormvlucht *voor* vlucht stormen, VIII. [279](#).
 Storten *voor* vallen, V. [699](#).
 Straatgemeen *voor* alom bekend, VIII. [233](#).
 Straf *voor* sterk, II. [81](#).
 Straf *voor* streng, IX. [517](#).
 Straf houden *voor* streng behandelen, VII. [536](#).
 Straffer, X. [102](#).
 Strakken *voor* spannen, III. [65](#).
 Strafvloed *voor* zondvloed, X. [178](#).
 Stramen *voor* slagen, L [680](#).
 Strand *vr. gebezigd*, II. [244](#), [266](#): VIII. [109](#).
 Strand *voor* streek, L [327](#): II. [56](#).
 Strang, strank *voor* streng, L [53](#).
 Strang *voor* strand, L [142](#), [331](#), [396](#).
 Strang *voor* streek, L [327](#). Zie Strand.
 Straten gaan (zijner) *voor* zijns weegs gaan, L [92](#), [425](#), [435](#): IV. [379](#): XI. [587](#).
 Straateschender *verkeerd voor* straatschender, VIII. [611](#).
 Streek (in haar) *voor* in haar loop, VII. [324](#).
 Streelen *voor* strooken, effenen, L [376](#).
 Streepen *voor* geesfelen, IV. [519](#).
 Stremmel *voor* stremfel, V. [40](#): XI. [737](#).
 Streng *voor* strak gespannen, II. [107](#).
 Streng *voor* naauwkeurig, II. [735](#).
 Streng *voor* strenge man, XI. [38](#).

STRE—TE.

- Streven op zich zelf staand ge-
bezigd*, III. [551](#): VII. [511](#).
Streven voor zijn best doen, X. [524](#).
Stribben, I [575](#).
Strijden (ten toon), I [336](#).
Strijken voor de vlag strijken, X. [573](#).
Strijken voor terugdeinzen, VIII. [221](#).
Stronk voor romp, I [385](#).
Strooken voor paaïen, in rust houden, II. [300](#).
Stroopen voor uit de schede halen, II. [700](#), 750.
Stroot voor strot, XI. [573](#).
Stuiten (luttel) voor weinig deugen, III. 461.
Stuk voor handeling, VII. [77](#).
Stuk voor boterham, III. 46.
Stukken slaan voor aan stukken slaan, III. [579](#).
Stuur voor norsch, I [107](#).
Stijgen. Zie Beneden.
Suikerkrum voor kostelijk brood, IV. [465](#).
Suf voor traag, II. [288](#).
Suffert voor lafaart, II. [497](#).
 SUPERLATIVUS (LATIJNSCHE) *gebruikt voor zeer*, VI. [35](#).
 SUPERLATIVUS *van Deelwoorden*, X. [258](#).
Syrt voor klip, I [31](#): N. [11](#).

T.

- T achter sommige woorden wordt in 't meerv. d*, V. [474](#).
T in 't enkelv. der gebied. wijs gebruikt, I [680](#), [713](#), 773: II. [112](#).
T. verkeerdelijk weggelaten achter de 2^e pers. imperf., III. [605](#).
T verkeerdelijk achter de 3^e pers. enkelv. gebezigd, I N. [21](#).
Taai voor moeilijk te bedwingen, II. [238](#).
Taal voor staart, I [360](#).
Taalman voor pleitbezorger, I [265](#).
Taalrijk voor groot van taal, IX. [632](#).
Tadde voor tod, IV. [436](#).
Tadelen voor berispen, I [392](#).
Tafel voor register, I 668.
Tafelet voor tafeltje, XI. [139](#).
Tafeltrant voor tafeldans, XI. [239](#).
Tafelwet verkeerdelijk voor de wet op de tafelen geschreven, VII. 200.
Taken voor grijpen, III. [111](#).
Talen voor verlangen, XI. [130](#).
Tamariske voor tamarinden, V. [65](#).
Tanden (van teen tot), VI. [689](#).
Tanger voor tenger, XI. [602](#).
Tapijten voor bekleeden, I 365.
Tarm voor term, III. 764.
Tas voor hoop, XI. [448](#).
Te mag in tegen- of nevens-stelling niet by 't eene woord gevoegd, by 't ander worden weggelaten, XI. [344](#), [612](#).

TE—TIJD.

- Te somtijds by werkwoorden weg-*
gelaten, I. 159, 350, 439: III.
250, 674: V. 595: VIII. 329,
677: IX. 39, 260: X. 90, 361:
XI. 446.
- Te in de beteekenis van zeer, I.*
215, 248, 409, 633, 769: II.
56, 68, 79, 84, 151, 170, 210,
554: IV. 464, 513: VII. 193.
281: VIII. 180, enz.
- Te verkeerd tusfchen de twee dee-*
len van een woord gevoegd, X. 301.
- Teeder voor klein, gering, I. 359.*
- Teeder voor wekelijik, I. 382.*
- Teeken voor grenstecken, VII.*
462.
- Teelen van een vrouw gezegd, X.*
184.
- Teelfter in fyzicken zin af te keu-*
ren, IV. 282.
- Teemen voor malen, XI. 624.*
634.
- Teems, voor doorzijgdoek, VIII.*
220.
- Teen tot tanden (van), VI.*
689.
- Teerderheid, I. 465.*
- Teëre voor teër, VIII. 180.*
- Teezen voor kwellen, I. 509.*
- Tegengaan voor bestrijden, X.*
129.
- Tegenheid voor tegenzin, VI.*
623: XII. 18. (Trek en), IX.
177, 475.
- Tegens, VIII. 725: XII. 12.*
- Tegenvoetsche, II. 553.*
- Tegenweer, onz. genomen, XI.*
260.
- Teil voor bord, XI. 461.*
- Tel voor telganger, II. 219.*
- Telg, collect. gebezigd, XI. 309.*
- Teljoor voor bord, V. 278.*
- Telleloos voor talloos, I. 685.*
- Temlust voor ingetogenheid, IX.*
555.
- Temmen voor verflaan, XI. 552.*
- Temper voor aart, gesteldheid,*
VII. 33.
- Tempe voor lustoord, II. 531.*
563.
- Tempelier voor tempeldienaar,*
VI. 348: VII. 59.
- Tempellot voor orakel, VIII.*
374.
- Tempel (op zijn) voor op zijn*
lijf, II. 630.
- Ten voor het en, I. 33.*
- Ten, soms verkieslijk boven tot, XI.*
623.
- Tent voor fleepvertrek, XI. 360.*
- Tergen voor tarten, VIII. 455.*
- Tergen voor de begeerlijkheid*
wekken, XI. 308.
- Terftond in verleden zin, VIII.*
586: IX. 293.
- Terwig voor van tarwe, I. 58.*
- Tesch voor taseh, buidel, I. 223:*
III. 21.
- Tesch voor vrouwmensch, I. 217,*
705.
- Theben, IV. 407.*
- Tichler, I. 609.*
- Tientien voor 10×10, I. 372.*
- Tientienduist voor 100.000, I.*
372.
- Tier voor getier, II. 617.*
- Tieras voor cement, V. 487.*
- Tifys voor ftaurman, I. 396: II.*
169, 177.
- Tijd mannel. en vr., XII. 12.*
- Tijdelijk voor tijdig, I. 82, 573.*
- Tijd (ter) voor tot dat, I. 465.*
- Tijds (bij) (in). Zie aldaar.*

TIJD—TOP.

- Tijdverlies voor tijdverdrijf, II. 103.
- Tiktak, I. 348.
- Timber voor helmkam, IV. 137.
- Timmer voor gebouw, I. 737: XII. 166.
- Timmeren voor opmaken, toestellen, II. 3.
- Timmerwerf onz. *gebezigd*, III. 291.
- Titel is niet 't zelfde als 't Lat. *TITULUS*, XI. 614.
- Tjuiteren, I. 95.
- Tocht voor trek, ruk, I. 401.
- Tocht voor drift, VIII. 396.
- Tocht voor troep, II. 705.
- Tochtig voor sterk verlangend, II. 345: V. 585, 639.
- Toedoemen voor by vonnis toewijzen, X. 103.
- Toefdrank, II. 546, 607.
- Toegaan voor aangaan, te gemeet gaan, I. 736.
- Toegemaakt voor naar eisch ingericht, I. 39.
- Toegeval voor hetgeen iemand overkomt, IX. 528.
- Toekeuren voor toekennen, V. 707: VI. 319: VII. 727.
- Toeknikken voor goedgunstig zijn, II. 28.
- TOEKOMENDE TIJD af te keuren achter een *praesens* van willen, b. v. *niet* ik wil, dat hij komen zal, *maar* ik wil, dat hij kome, XII. 10.
- Toeluiken, II. 265.
- Toemate voor toegift, III. 46.
- Toemeten (zich) voor zich aanmatigen, II. 198.
- Toeredenen voor een toespraak houden, I. 708.
- Toereeden voor bereiden, II. 602, 710: III. 149.
- Toeroepen zonder object gebruikt, VII. 398.
- Toert voor taart, IV. 150.
- Toerusten voor zich toerusten, VIII. 27.
- Toestaan voor betamen, VIII. 678: IX. 38.
- Toestaan voor toegeven, X. 523.
- Toets voor kostbare steen, IV. 592: V. 564.
- Toeval, 't Lat. *ACCIDENS*, IV. 513, 515, 536, 570: VI. 244: IX. 439.
- Toeval voor toetreding, IX. 689.
- Toeven voor onthalen, II. 36. 607, 638: IV. 465, 570: VI. 604: XI. 566, 570.
- Toezege voor toezegging, I. 328.
- Togen, II. 536.
- Tolk voor vertaler, II. 129.
- Tolk voor deurwachter, X. 655.
- Tong voor spraak, VI. 747.
- Tong (moeders) voor moedertaal, II. 198.
- Tong (zoete) voor tooverspreken, II. 201.
- Toon voor goedvinden, VII. 234.
- Toonderkruiden, I. 774.
- Tooneelier, VI. 320.
- Tooneelist, VI. 325.
- Tooneelist voor personaadje, X. 602: XI. 28.
- Toonstuk, IV. 457.
- Toornen voor torens, I. 369.
- Tooverfche voor tooveres, I. 183.
- Toppen voor toeëigenen, I. 509.
- Toppershoed, II. 168, 550.

TOP—TUL

- Toppeftander *voor* ftander van den masttop, II. 172.
 Topftar, VII. 135.
 Torenvlaag, III. 128.
 Torn *voor* aanval, V. 380, 470, VIII. 539.
 Tornen *voor* terugfmijten, XI. 449.
 Tornooien *voor* ftrijden, I. 37.
 Tors *voor* tros, IV. 521: V. 133: VIII. 214.
 Tot God, tot den naaste, *beter dan* tegens God *enz.*, XII. 10.
 Tot nu, XII. 244.
 Touwen *voor* geeſelen, IX. 663: XI. 355.
 Tralie *voor* venſter, I. 722: II. 70: X. 109.
 Trampen *voor* trappen, VII. 617.
 Tranen *voor* regen, II. 65.
 Trant *voor* dans, VI. 262: XI. 239.
 Trefte *voor* trof, I. 770: XI. 587.
 Treil *voor* tuigaadje, II. 177.
 Trekkebekſken *voor* ſchrijpen, III. 136.
 Treder *verkeerd voor* iemand die rent, VIII. 400.
 Trek en tegenheid, IX. 177, 475.
 Trekken *voor* teekenen, III. 188.
 Trekkend *voor* verlokkend, III. 28.
 Treurſpeler *voor* perſonaadje, X. 606.
 Treurſpelig, I. 34: III. 162.
 Trezor *voor* kaſt, XI. 562.
 Triomfeeren *voor* in glorie geſeten te zijn, X. 23.
 Triomfant, VI. 277, 285: IX. 170.
 Trip (op een) *voor* op een hair, VI. 68.
 Troep *voor* hoop, X. 6.
 Troetel *voor* liefje, II. 57.
 Troeteljuſſeren *voor* lichte vrouwen, II. 70.
 Tromp *voor* trompet, I. 110.
 Troon (uit den), VII. 145.
 Troosten *voor* helpen, II. 568.
 Tros *voor* koker, I. 56, 83: III. 124.
 Tros *voor* troep, II. 483.
 Troſfen *voor* torſchen, I. 229, 291, 337, 401, 459.
 Trots *voor* in ſpijt van, I. 69.
 Trots *voor* op krachtige wijze, II. 151.
 Trots *ſubſt.*, I. 100: N. 24.
 Trotſeeren *voor* zich verheffen, I. 427.
 Trotſfen *voor* tergen, I. 93.
 Trotſfen *voor* zich verheffen, II. 208.
 Trouwen *voor* trouwens, I. N. 21: III. 59, 235: VIII. 181.
 Trouwen (iemand's hand), IV. 145, 284: VII. 674: XI. 422.
 Trouwen (iemand's naam), IV. 566.
 Trouwen (iemand's zijde), VII. 53.
 Trui *voor* zeug, I. 593.
 Truggelfielen, III. 72.
 Tſaagachtig, II. 726: V. 133.
 Tuchtig, VII. 313.
 Tuchtigaar, I. 324.
 Tuchtigen *voor* onder tucht brengen, VIII. 503.
 Tucht-knaap, IX. 156.
 Tuintroon, II. 684.

TUI—UIT.

- Tuinvoedfterkind, XI. 770.
 Tuig *voor* getuige, II. 731.
 Tuig *voor* geboefte, I. 687.
 Tuifchen *voor* dobbelen, V. 324.
 Tuifcher *voor* dobbelaar, I. 363.
 Tuit *voor* hairvlecht, I. 627, 689:
 II. 241: III. 271: XI. 161.
 Tuk *voor* aart, ook *voor* bedrie-
 gerij, I. 88, 517.
 Tuk *voor* trek, III. 490.
 Tulpel *voor* dom, I. 521.
 Tureluren, V. 56, 687.
 Turk *voor* toorts, V. 157.
 Tweelicht *voor* schemerlicht, X.
 141.
 Tweelingheuvel *voor* heuvel
 met twee toppen, II. 25.
 Tweepaar *er.* gebezigd, X. 379.
 Twintigen *verkeerd voor* twin-
 tig, XI. 402.
 Twijfeldag *voor* schemering, II.
 288.
 Twijfelen *voor* bevreesd zijn,
 XI. 324.
 Twijl *voor* terwijl, XII. 96.
 Tyen *voor* tijgen, II. 240: XI.
 674.
 Tyfis. *Zie* Tifys.
 Tyger *voor* tijgervel, VIII. 611.
 Tytel *voor* naam, IV. 423.
 Tza, *tusfchenw.* I. 81.
 Tzop *voor* top, I. 81.

U.

- U met O *verwifeld*, I. 55, 685.
 U in ui, IX. 287.
 U *voor* uw, I. 19.
 Ui, *Hollandfche dialektvorm voor*
 U, IX. 287: XI. 434.
 Uien *voor* oog, V. 612.
 Uit met den *ablat.*, als uit der
 feheede, enz., III. 419: VI. 757:
 IX. 417.
 Uitbeelden *voor* affchaduwen,
 IV. 517.
 Uitbijten *voor* met bijten uit-
 jagen, II. 397.
 Uitboezemen *voor* uit den boe-
 zem halen, IX. 681.
 Uitbollen *voor* uitklappen, I. 82.
 Uitbortelen *voor* uitborrelen, I.
 32: N. 12.
 Uitbreiden *voor* verbreiden,
 VII. 376.
 Uitbreidfelen (de) *voor* het
 uitfpanfel, I. 87.
 Uitdonderen *voor* met gefchut
 uitdrijven, X. 580.
 Uiteren *frequentat.* van uiten.
 III. 467: X. 538, 542: XI.
 203.
 Uitsaufen *voor* uitftrijken, IX.
 349.
 Uitgang *voor* dood, II. 314.
 Uitgeborften *voor* uitbundig,
 II. 61.
 Uitgekeerd *voor* verftooten,
 VII. 327.
 Uitgelacht *voor* uitgelachen, III.
 176.
 Uitgeleerd *voor* door en door
 geleerd, VI. 319, 320.
 Uitgemaakt *in dubbelzinnige be-*
 teekenis, II. 431.

UIT—VAK.

- Uitgemaakt *voor* afgezonden, III. [337](#).
 Uitgenomen *voor* uitnemend, I. [269](#), [423](#).
 Uitgepuurd, VI. [93](#).
 Uitgespeerd *voor* uitgesperd *of* uitgespreid, I. [87](#); N. [23](#).
 Uitgezeid *voor* uitgezonderd, I. [403](#); II. [50](#).
 Uitgezonderd *voor* uitgekozen, X. [580](#).
 Uitheemsch *voor* in den vreemde, X. [13](#).
 Uitholen *en* uithollen, I. N. [23](#); X. [101](#), [326](#).
 Uitkippen (tweeledige beteekenis van), X. [173](#).
 Uitmergen, I. [623](#).
 Uitmunten (iemand), I. [609](#), [610](#).
 Uitmuntig, II. [14](#).
 Uitpikken *voor* uittrekken, I. [359](#).
 Uitpikken *voor* uitschelden, II. [613](#).
 Uitpralen, VIII. [283](#).
 Uitpuren *voor* zuiveren, IV. [505](#).
 Uitrooken *voor* uitsrijven, VI. [320](#).
 Uitschikken *voor* uitzenden, II. [111](#).
 Uitschokken, II. [701](#), [748](#).
 Uitstraal, IX. [483](#); X. [407](#).
 Uitsrijven *voor* doorhalen, V. [86](#); XI. [327](#).
 Uitsrijven *voor* bedriegen, VII. [158](#); VIII. [647](#).
 Uittrekken *voor* van klederen ontdoen, I. [710](#).
 Uitvaart *voor* begrafenis, III. [242](#).
 Uitvletten, VIII. [345](#).
 Uitvloed, IX. [409](#).
 Uitvoeren *voor* voortzetten, X. [112](#).
 Uitvoeren (iemand) *voor* langer uithouden dan iemand, IX. [38](#).
 Uitworpfel *voor* uitspruitfel, IX. [152](#).
 Uitzeggen *voor* weigeren, X. [390](#).
 Ure *verkeerd* *voor* uren, XII. [200](#).
 Uu *voor* oe, I. [293](#), [373](#).
 Uurwerk *voor* tijd, II. [138](#).

V.

- Vaag *voor* frischheid, groeikracht, III. [314](#); IX. [409](#), [456](#); XI. [395](#).
 Vaak *voor* slaap, IV. [472](#).
 Vaar *voor* vrees, III. [59](#).
 Vaarde *voor* vaart, I. [427](#).
 Vacht *voor* schaaap, IV. [573](#).
 Vacht *voor* vee, VII. [371](#).
 Vader van den dag. *Zie* Zon.
 Vaderlander, XII. [17](#).
 Vaderflacht, VIII. [446](#).
 Vaken *voor* vaak, I. [665](#); II. [41](#), [96](#).

VAL—VER.

- Val voor* welstand, III. 822.
Val vr. gebezigd, I. 427.
Vallen voor bedaren, III. 234.
Vallen voor gelukken, VIII. 556: IX. 65.
Van verkeerd gebruikt, XII. 20.
Van den, van der, oude ablat. vorm, I. 62: III. 210: IV. 282, VI. 467: XII. 17.
Var voor stier, II. 746.
Varen voor gaan, IX. 715: X. 135: XI. 482.
Vast voor intusfchen, VII. 167: XI. 254.
Vasten (ergends op), I. 551.
Vaststemmen voor stellig nitspreken, II. 81.
Vaten voor vatten, I. 360, 405: II. 51, 363: III. 208.
Vechtperk voor plaats waar de handeling voorvalt, X. 21.
Vederjacht voor jacht op vliegend wild, VII. 659.
Veeg voor stervend, doodverkon- digend, II. 715, 752: V. 213, 387, 416: VIII. 625: X. 622, XI. 756.
Veegen voor zich verwijderen, XI. 549.
Veegen voor ledigen, III. 288.
Veelgaansch, I. 98.
Veeloogd voor veelgeëogd, XI. 329.
Veels voor veel, II. 77.
Veer voor vlerk, I. 97.
Veër voor ver, I. 694.
Veil voor onbezorgd, I. 513: II. 33, 45.
Veilen voor ten beste geven, I. 716.
Veilig voor ongestraft, II. 485: III. 865.
Veiliglijken, I. 744, N. 61.
Veinzen voor ontveinzen, I. 537.
Veinzen (zich), I. 73: III. 121: VIII. 443.
Veizen voor veinzen, IX. 22.
Veldmot voor vlinder, XI. 796.
Veldsch, I. 56.
Veldweegs, I. 348.
Vele (dus), VIII. 351.
Vellen voor doen vallen, I. 327.
Venezoen voor wildbraad, I. 571.
Venster by V. vrouwelijk, I. 207: later onz., XII. 13.
Vensteraap, II. 590.
Vensteren voor met gaten doorboren, I. 378.
Vensters des lichaams voor oogen, II. 94.
Veraard voor veranderd, VII. 714: X. 114.
Veralchimisten voor door ver- stooking wegdampen, IX. 607.
Verbaasd voor verstuft, III. 403: IV. 594.
Verbannen voor veroordeelen, II. 36.
Verbasen voor wegblaffen, II. 693: IV. 597: VII. 75: IX. 175: XI. 32.
Verbasteren act. genomen, VII. 328.
Verbazen voor ontstellen, be- droeven, VI. 249.
Verbeelden (zich iets in), VIII. 512, XI. 756.
Verbeiden voor beiden, XI. 207.
Verbeten voor stuk gebeten, I. 551.
Verbezigen voor verspillen, IV. 536.

VER—VER.

Verbeiden (t Wild) *voor* zich op de plaats stellen, waar men 't wild verwacht, V. 614.

Verbidden *voor* voor...bidden, IV. 100: VII. 362: IX. 284.

Verbidder, I. 117.

Verbiedt het (De zaak) *voor* het verbiedt zich van zelf, XI. 632.

Verblazen *voor* wegblazen, X. 489.

Verblijd (Op iets), I. 557.

Verblijden *voor* zich verblijden, IX. 5.

Verblind *voor* geblind, IX. 162.

Verbloemen *voor* met bloemen bedekken, IV. 548.

Verbloemen *voor* pleiten, verdedigen, V. 455.

Verbloeden (Met) *voor* met blooheid, I. 245.

Verbolgen *als werkvv. gebezigd*, I. 217.

Verbolgen *voor* aangeblazen, II. 603.

Verbonden *voor* gehouden, verplicht, VIII. 599.

Verborggen *voor* verbergen, II. 393.

Verbraden *voor* verbranden, I. 501.

Verbreeden *voor* verbreiden, VII. 301.

Verbreiden *voor* bekend maken, I. 403.

Verbreukt *voor* aan breuke schuldig, I. 681: II. 78.

Verbrodden *voor* bederven, III. 360.

Verbijten *voor* geheel en al weg-bijten, X. 23.

Vercieren *te onderscheiden van* verziëren, I. 149: N. 35.

Verdadiging, XII. 9.

Verdagen *voor* oproepen, IV. 469.

Verdartelen, XI. 518.

Verde, XII. 100.

Verdempen *voor* dempen, II. 46.

Verderf *voor* ruïne, II. 89.

Verdieneu *voor* vergelden, III. 152.

Verdienste *in ongunstigen zin*, I. 113.

Verdobbelden *voor* verdubbeld, I. 75, 103.

Verdocht *voor* verdacht, XI. 119.

Verdoemen *voor* afkeuren, I. 619.

Verdoemen *voor* meenen, XI. 409.

Verdoen *voor* uit den weg ruimen, I. 327.

Verdompen *voor* uitdooven, I. 32.

Verdonderen *voor* met schieten schoon veegen, X. 587.

Verdoofd *voor* verstuft, VI. 168.

Verdooven *voor* in slaap wiegen, II. 51.

Verdrag *voor* oponthoud, I. 405.

Verdrag *voor* lijdzaamheid, I. 217.

Verdrag *voor* verschoning, I. 740.

Verdragen, I. 511.

Verdragen *voor* overeenkomen, XI. 109.

Verdragen zijn, II. 90.

Verdrenken *voor* verdrinken, I. 313.

Verdreven *voor* gedreven, II. 540.

Verdriet (My) van iets, VI. 582.

VER—VER.

Verdrijven (*Verw*) *voor* verwen mengen, IX. 477, 484.

Verdroogd *voor* van natuur veranderd, I. 20.

Verdubbeleeren *voor* vermeerderen, IV. 472.

VERDUBBELING der medeklinkers in samengestelde woorden door *V.* nagelaten, X. 600, 645: XI. 317.

Verduffen *voor* duf maken, I. 347.

Verduizelen *voor* doen duizelen, I. 73, 348.

Verdwaald *voor* dwalingen bevattende, V. 706.

Verdwijnen *actieve* *gebezigd*, I. 275.

Vereisch *voor* eisch, XII. 137.

Verfoeien *voor* niet meer achten, I. 380, 763.

Verfraaien *voor* bekooren, I. 625.

Vergaan *voor* afloopen, II. 605: VII. 92.

Vergaderen *verkeerd* *gebezigd*, VIII. 721.

Vergasten (Iemand) *voor* iemands gast zijn, I. 599.

Vergeefs *volgens V.* *beter* dan te vergeefs, XII. 13.

Vergeetboek (in 't), VIII. 679.

Vergelijken *heeft* met *achter* zich, XII. 22.

VERGELIJKING (TRAPPEN VAN) *zelden* toegekend aan *deelwoorden*, II. 533, 573.

Vergeeten *als* *onz.* *ww.* met een 2^{den} *naamv.*, *als* *bedr.* met een 4^{den} *naamv.*, I. 329, 463.

Vergisfen *voor* vergieten, III. 834: IV. 536.

Vergodendom *als* *woord* af te keuren, XI. 593.

Vergrammen *voor* vergramd zijn, VIII. 707.

Vergroofd *beter* dan vergrofd, III. 716.

Verguld *voor* verguldfel, XI. 624.

Verhalen *voor* opnoemen, I. 396.

Verhangen (zich aan iemand) *voor* zich er op verslingeren, V. 618.

Verheeren *voor* verwoesten, I. 68.

Verheergewaden (Het leen), VI. 271.

Verheffen *voor* aanleiding geven tot zelfverheffing, X. 667.

Verheffen *beter* dan groot maken, X. 119.

Verheffen (Het leen), VI. 272.

Verhemelfchen, VIII. 428.

Verheugen *voor* zich verheugen, I. 19: III. 256: IV. 606.

Verhitten *voor* driftig worden, XI. 723.

Verhooren *voor* gehoor verleen, I. 621.

Verhoven *voor* van hof veranderen, VII. 75.

Verijdeld *voor* tot ijdelheden vervallen, V. 707.

Verijdelen *onz.* *gebezigd*, IV. 502.

Verijdeltuitten, IX. 168.

Verjengd *voor* verjongd, I. 19: VII. 691.

Verjolyfen *voor* jolig worden, II. 89.

Verkeerd *voor* afkeerig, I. 117.

Verkerfd *voor* verkorven, III. 746, 774.

VER—VER.

Verklaren *voor* verhelderd op-
steken, I. 360.

Verkuapen, I. 295.

Verknoopen, VI. 236.

Verkomen *voor* bykomen, II.
279.

Verkorfeld *voor* stijfhoofdig,
toornig, I. 105, 167.

Verkrachten *voor* vermeerste-
ren, II. 557, 605.

Verkrachten *voor* van kracht
herooven, III. 314.

Verkuischt, III. 662.

Verkwikken *onz. gebezigd voor*
opluiken, VII. 575: VIII. 76.

Verkwikken *voor* in benaauwd-
heid bystaan, II. 97.

Verkwikken (Zich) *voor* zich
verheugen, VII. 252.

Verladen *voor* overladen, I. 277,
362, 366.

Verlangen *voor* verlengen, VIII.
221.

Verlangt (Mij), VI. 286: X.
535.

Verlasteren *voor* lasteren, IV.
594: VIII. 479.

Verlaten *voor* vrijlaten, I. 45,
69: N. 18.

Verlaten *voor* overgieten, IX.
399.

Verlaten *voor* ontzield, I. 749.

Verleemd *voor* verlamd, III.
683: VI. 45: VIII. 405.

Verlegen *voor* oud, vergaan,
VIII. 405.

Verlegen om iets *voor* over
iets bezwaard, III. 115.

Verleiden *voor* van 't spoor
brengen, I. 81.

Verletten *voor* ophouden, I. 386,
739: II. 205.

Verletten *voor* bezig houden, I.
331, 335.

Verletten *voor* kwetsen, bena-
deelen, I. 283: N. 44.

Verlichten *voor* met kleuren op-
cieren, I. 650: N. 58: X. 184.

Verliefd *voor* belust, I. 499.

Verliezen *voor* verlaten, II. 169.

Verloopen *voor* ontloopen, V.
394.

Verlof *voor* affcheid, I. 395.

Verloop *voor* interesfen, III. 662.

Verloos *voor* verloor, I. 29: N.
10.

Verloren *voor* vergeefs, III. 273.

Verluchtigen *voor* aan den dag
brengen, I. 351.

Verlust *voor* overbelust, I. 397.

Verlusten *voor* zich verlustigen,
I. 493.

Verlijnen *voor* verleenen, I. 22.

Vermaal *voor* verguldliel, I. 353,
368.

Vermaan *voor* melding, I. 380,
715.

Vermak (Met) *voor* op (zijn) ge-
mak, I. 73.

Vermaledijden ('t) *voor* de
vloek, I. 423.

Vermalen *voor* geheel beschil-
deren, II. 180, 537.

Vermanen, I. 331: V. 78.

Vermangelen *voor* verruilen,
V. 50.

Vermaren *voor* vermaard ma-
ken, XI. 126.

Vermast *voor* overladen, III. 183:
X. 387.

Vermeluwen *voor* vermolmen,
I. 34, 334: N. 13.

Vermetel *voor* hoovaardig, II.
531.

VER—VER.

Vermeten *voor* voornemen, I. 64.

Vermeten *voor* vermete, VIII. 546.

Vermids *voor* door, I. 645: II. 483.

Vermids *voor* overmits, I. 692.

Vermijd *voor* vermeden, VI. 605.

Vermoeden (Op iets) IX. 102.

Vermogen *voor* verdragen, XI. 369.

Vermolfend *voor* vermolmd, V. 237.

Vermurwen *voor* vermurwd worden, VIII. 269.

Vern *voor* oud, III. 200: V. 143.

Vernaamd *voor* beroemd, II. 248.

Vernederd *voor* nederig, IX. 23.

Vernemen *voor* waarnemen, I. 589.

Vernestelen *voor* uitdrijven, II. 97.

Vernielen *voor* ombrengen, VIII. 543.

Vernieten *voor* vernietigen, I. 625.

Vernuft *voor* verstand, I. 393: II. 13: III. 673: IV. 520: X. 179.

Vernuftel, II. 609.

Verongelukken *voor* tot ongeluk gebracht, IX. 167.

Verongelukken *als transit. gezegd*, III. 525.

Veroorzaakt *voor* gedrongen, I. 674: II. 15, 21.

Verootmoedigen, X. 11, 16.

Verouden *voor* verouderen, VI. 232: VII. 243.

Verpaisteren *voor* vrede schenken, I. 683; N. 61. Zie wijders verpeisteren.

Verpakken (zich), VIII. 357.

Verpeisteren *voor* pleisteren, XI. 418.

Verpeuteren *voor* verkerven, II. 399.

Verpikken *voor* wegpikken, I. 649: III. 779.

Verplaatfeling *voor* landverhuizer, III. 262.

Verplichten *voor* zijn plicht betoonen, II. 75.

Verplichten (Aan iets), VI. 230.

Verraden *voor* verkeerden raad geven, IX. 39.

Verre om d'oudheid, I. 487,

Verrecht *voor* verricht, V. 215.

Verreizen, II. 534.

Verreppen *voor* van zijn plaats bewegen, IX. 492: XI. 515.

Verrichter zake, XI. 429.

Verroekeloozen (Zich) *voor* zijn leven wagen, II. 212.

Verrukken *voor* van zinnen be-rooven, I. 95: II. 54.

Verrukken *voor* verwijderen, II. 263: VIII. 293.

Verrukken *in versch. zin*, I. 79: II. 116, 603, 622: III. 219: IV. 564: V. 532: VI. 269: VII. 64: IX. 524: X. 392: XI. 314.

Verscheelen *voor* verschillen, III. 372.

Verscheidenheden *voor* tegenstelling, II. 637.

Verschiet *voor* verschot, overvloed, IX. 491.

Verschieten *voor* zich opdoen, VI. 223.

VER—VER.

Verfchieten *voor* verschrikken, IX. [518](#).

Verfchonen *voor* verciereren, L [128](#).

Verfchonen *voor* voortbrengen wat schoon is, L [347](#).

Verfchonen *voor* van straf vrijmaken, II. [453](#).

Verfchonen *voor* schoonmaken, XI. [66](#).

Verfchonen *met een genitiv.*, L [581](#).

Verfchooien *voor* wegtrekken, VI. [419](#), 749: VII. [282](#): XI. [500](#), 815.

Verfchoveling, XI. [120](#).

Verfchrikken (Zich), L [299](#).

Verfchrikking *door V. afgekeurd*, XII. [15](#).

Verfchrookt *voor* verfchroeid, L [367](#): II. [27](#): VII. [456](#).

Verfchudden, L [67](#), [361](#).

Verfchuilen *onz. gebezigd*, L [399](#): V. [643](#).

Verfchuld *voor* verdiend, L [263](#), [529](#), [690](#): N. [58](#): II. [102](#).

Verfchuld *voor* gehouden, L [575](#), 745.

Verfleen *voor* verflag doen, III. [509](#).

Verflegen *voor* verflagten, XI. [619](#).

Verflemper, L [350](#).

Verflimmen (Niet om), *voor* wat niet flimmer worden kan, L [327](#), [365](#).

Verflinnen *voor* verflinden, V. [464](#): VIII. [469](#): X. [115](#).

Verfmachten *active gebezigd*, L [352](#), [361](#): V. [522](#): XI. [224](#).

Verfmaden *voor* verlaten, II. [74](#), [101](#).

Verfmitst *voor* fchrande, L [671](#).

Verfnellen *voor* overrompelen, XI. [161](#).

Verfnellen *voor* voorbykomen, XI. [385](#), [714](#).

Verfnot *voor* verliefd, II. [58](#).

Verfpeten, L [569](#).

Verfpreken *voor* belasteren, VII. [457](#).

Verfpreken *voor* beloven, II. [25](#): XII.

Verfpreken *voor* befpreken, VII. [87](#): X. [394](#).

Verfpreken (zich) *voor* te famen afpreken, VII. [313](#).

Verftaan *voor* goedvinden, IX. [151](#).

Verftand *voor* verftandhouding, V. [440](#).

Verftandeling *voor* genius, IX. [481](#): X. [626](#).

Verfteken *voor* verftoken, II. [237](#): X. [359](#).

Verfteken *voor* verftooten, L [401](#).

Verfteken *voor* gefmeten, L [257](#).

Verfteld *voor* veranderd, L [330](#).

Verfterven *voor* affterven, VIII. [53](#).

Verfteuren *voor* verontrusten, III. [305](#).

Verftijven *voor* ftijven, L [329](#).

Verftinken *voor* wegroten, IX. [173](#).

Verftokt *voor* verftijfd, II. [279](#).

Verftoktheid *voor* ftijfheid, II. [258](#).

Verftooren *voor* ontroeren, L [326](#).

Verftooren *voor* verwoesten, L [662](#).

VER—VER.

- Verschoven *voor* veracht, IV.
 285: VI. 348, 760: XII. 44.
 Verstorveling *voor* overleden,
 X. 613.
 Verstrooien *voor* zich ver-
 strooien, II. 82, 607: III. 105:
 VII. 438.
 VERTALING *van eigennamen*, XI.
 383, 385.
 Vertasten *voor* zich vergisfen,
 III. 520.
 Vertogen *voor* uitgesteld, III.
 532.
 Vertogen *voor* vertrokken, IX.
 21.
 Vertoogen *voor* vertoonen, I.
 40, 100: II. 249: III. 566: IV.
 569: V. 484: XI. 710.
 Vertreden *voor* bevangen, I. 361.
 Vertrek *voor* uitsfel, II. 142: III.
 317, 531: IX. 40, 236.
 Vertrekken *voor* uitstellen, I.
 324: N. 43, II. 107, 395: III.
 844.
 Vertrekken *voor* duren, uitge-
 steld, vertraagd worden, VIII.
 52: IX. 89: X. 32.
 Vertrekken *voor* weghalen, I.
 84, 94, 269.
 Vertrekken *voor* verhalen, II.
 739: VIII. 433: IX. 63.
 Vertrekken *voor* zich laten
 wachten, I. 263: III. 390, 514.
 Vertrekken (Weg) *voor* ver-
 trekken, XI. 658.
 Vertrekken (Zich), II. 42.
 Vertrouwbrief, X. 107.
 Vertuien, III. N. 7.
 Vertuifchen *voor* verdobbelen,
 I. 579.
 Vertuiten *voor* optooien, II. 605:
 III. 30: N. 7.
 Vertwijfelen *voor* in twijfel
 trekken, XI. 630.
 Vervaren *voor* heenvaren, V.
 674: VI. 438: VIII. 398: IX.
 202.
 Vervaten *voor* vervatten, I. 345.
 Verveelen *voor* bevelen, I. 337.
 Vervloekt *voor* gewijd, V. 386.
 Vervluchten, I. 67.
 Vervoegen (iets met iets),
 VIII. 561.
 Vervolgen *voor* voortzetten, VII.
 397.
 Vervreugen (Zich) *voor* zich
 verheugen, I. 19.
 Vervroien *voor* vervrolijken, I.
 66.
 Verwaand *voor* waanzinnig.
 VIII. 697.
 Verwaand *voor* moedig, fier, X.
 580.
 Verwaat *voor* verwaten, IX. 328.
 Verwachten (Naar iemand),
 II. 252.
 Verwandelen *voor* van plaats
 veranderen, X. 26; XI. 799.
 Verwaten *voor* vervloekt, X.
 640.
 Verwateren *voor* door inwate-
 ring bederven, V. 634.
 Verweend *voor* verwaand, II.
 711.
 Verweiden *voor* van weide doen
 veranderen, III. 754: VIII. 499.
 Verwekken *voor* ophelpen, op-
 richten, VII. 244, 273, 275.
 Verwekken *voor* uit den doode
 opwekken, II. 67.
 Verwekken *voor* in 't leven ge-
 roepen worden, VI. 744.
 Verweldigen *voor* overweldi-
 gen, III. 149.

VER—VLE.

- Verwelken *transit. gebruikt*, X. 563.
- Verwijderen *intransit. genomen*, VII. 367.
- Verwijfd *voor* onder vrouwel. invloed, II. 497.
- Verwijt *voor* schande, VII. 282.
- Verwijtel *voor* die verwijt verdient, I. 153.
- Verwilderen *voor* wild worden, los raken, X. 588.
- Verwilligen *voor* iemand tot zijn wil brengen, I. 425.
- Verwonderd *voor* opgetogen, IV. 399.
- Verwonderen (Zieh) *voor* bewonderen, I. 352: III. 715.
- Verworpen *voor* verwerpen, II. 295: III. 71.
- Verzeeren *voor* bezeeren, II. 469.
- Verzeker *voor* overzeker, I. 327.
- Verzekeren *voor* in verzekerde bewaring nemen, III. 673.
- Verzellen (Zieh) *voor* zich voegen, I. 585.
- Verzet *voor* overzet, III. 566.
- Verzet *voor* afgeweken, I. 682.
- Verzet *voor* bekeerd, III. 563.
- Verzetting *voor* herstel, I. 786.
- Verzien *voor* verhoeden, II. 35. 104.
- Verzien *voor* voorzien, IX. 49: 293.
- Verzieren *voor* verzinnen, wel te onderscheiden van versieren, I. 149, N. 35: III. 638.
- Verzieren *voor* verzieringen, X. 578.
- Verzierfel *voor* verzinfel, IX. 223.
- Verzinken *act. gebezigd*, III. 716: VIII. 279.
- Verzochter *voor* meer verzocht, III. 615.
- Verzoeken *voor* beproeven, I. 207.
- Verzoeken *voor* bezoeken, I. 599: N. 40.
- Verzoeken *voor* onderzoeken, III. 255.
- Verzoeken (Opiemand), III. 368.
- Verzuipen *vroeger niet onedel* I. 134, 329: XI. 548.
- Verzwenen *voor* verzwemen, I. 76.
- Verzwikken *voor* schudden, I. 686.
- Veur *voor* voor, XI. 340.
- Vezelen *voor* fluisteren, II. 389.
- Vieren *voor* ontzien, I. 621: III. 865.
- Vieren *voor* feest houden, VII. 637.
- Vierkant, I. 380: II. 48.
- Vierkleederen *voor* feestkleederen, IX. 155.
- Vierschaar *onz. gebezigd*, I. 621: III. 865.
- Vijfwouter, *foort van kapel*, XI. 797.
- Vijnen *voor* vinden, III. 71.
- Viool (bloem), II. 548.
- Vischvangk, XII. 21.
- Vitsen *voor* wikken, V. 77.
- Vlak (t) *voor* de vlakte, II. 606.
- Vlakte (Zilveren) *voor* schotel, II. 104.
- Vlammendrig. Zie Drig.
- Vlammenduiker, *foort van vuurwerk*, VII. 775.
- Vleugel *voor* bescherming, XI. 362.

VLE—VOL.

- Vleugelen *voor* knevelen, IV. 468: XI. 260.
- Vlieden *voor* verlaten, II. 85.
- Vliegen *voor* jacht maken op vogels, VII. 659: XI. 676.
- Vlieger *voor* iemand die vliegt, IV. 457: VIII. 370: XI. 553.
- Vlies *voor* schap, I. 48, 295, 483, 517: N. 19.
- Vliet *voor* vlijt, I. 90.
- Vlijen *voor* voegen, I. 372, 493: II. 679: III. 141.
- Vlijm *voor* snijdend werktuig, I. 101, 241, 605: VII. 305.
- Vlijtigheid *voor* vlugheid, I. 439.
- Vlim. *Zie* vlijm.
- Vloek *voor* hol, I. 665.
- Vloek *voor* booswicht, II. 486: V. 705: VI. 94: VII. 397.
- Vloeken *voor* Eumeniden, II. 499: N. 30: IV. 291: XI. 429.
- Vloeken *voor* zweeren, IV. 304.
- Vlok *voor* wol, IV. 572: VI. 328.
- Vlook *voor* veelbevattend, III. 450: VI. 461: VIII. 196, 465.
- Vloot *voor* menigte, I. 109.
- Vlooten *voor* vlottend, X. 136.
- Vlot *voor* schip, II. 175.
- Vlot brengen (In het). VIII. 338.
- Vloten *voor* vlieten, X. 378: XI. 77.
- Vlotend *voor* vlottend, VIII. 60.
- Vlucht *voor* voorspan, I. 58, 75.
- Vlucht *waarin* van snelheid en vaart onderscheiden, V. 616.
- Vlucht *voor* gevogelte, VII. 579.
- Vluchten *voor* doen vluchten, II. 269.
- Vlucht (Op de, *niet* in de) flaan, XII. 16.
- Vluchtig *voor* vlug, I. 471.
- Vluchtig *voor* vluchtend, I. 672.
- Vlug *voor* broedsel, I. 527.
- Vlug maken *voor* op de vlucht drijven, III. 266.
- Vluggeloos *voor* die nog niet vliegen kan, I. 649.
- VOCATIVUS (*voorbeelden van een verbogen*), II. 103: VI. 255.
- Vocht *voor* vochtig, I. 90, 116, 148, 589: II. 242.
- Voegelijk *voor* behagelijk, VII. 205.
- Voer *voor* voering, V. 559.
- Voernadje, III. 653.
- Voerloos *voor* zondelast, I. 459.
- Voet leggen *voor* voet geven, VII. 55.
- Voet stooten (Met den) *voor* er van af zien, III. 775.
- Voeten spoelen (De). *Zie* Spoelen.
- Voeteloos *voor* die zijn voeten niet gebruikt, I. 355.
- Voetevel, IX. 291.
- Vogelkijn, VI. 169.
- Vogeltasch, VI. 168.
- Vogels *even goed als* vogelen, XI. 787.
- VOKAAL *behoort, by 't wegwerpen der terminatie van een woord, haar klank te behouden*, VIII. 287.
- VOKAAL *verwisfeld, by de vorming van 't adjektief*, VIII. 297.
- Vol staan *voor* volledig zijn, X. 83.
- Voldaan *voor* voltooid, III. 545.
- Volk *voor* land, en *omgekeerd*, VIII. 216.
- Volflags *voor* terstond, II. 69.
- Volstaan *voor* volledig zijn, IV. 536: VI. 49: X. 602.

VOL—VOO.

Volftaan (Laten), VII. [95](#).

Volftippen *voor* betittelen, V. [30](#).

Voltooid *voor* volmaakt, [L 354](#): II. [63](#).

Volvlochten, VII. [165](#).

Voor laat zich niet plaatsfen *voor een enkel nw. zonder lidw.*, III. [650](#).

Voor de hand *voor* vooraf, III. [654](#).

Voorbarig *voor* wakker, [L 673](#): V. [705](#).

Voorbeelding *voor* voorbeschikking, IX. [417](#).

Voorbochtig, [II 479](#): [IV 501](#).

Voorborg, [L 664](#).

Voordacht *voor* voorwetenschap, [L 771](#).

Voordeel *voor* voorrang, VII. [57](#), [163](#).

Voorderen *voor* bevoordeelen, [L 399](#).

Voorders *voor* voorzaten, III. [249](#).

Voorganger *voor* aanvoerder, II. [343](#).

Voorgeroerd *voor* vroeger vermeld, [L N. 29](#).

Voorgeven, XII. [15](#).

Voorgewend *voor* tegengeworpen, [L 423](#): N. [56](#).

Voorglans *voor* dageraad, X. [32](#).

Voorhaal (In de), III. [849](#).

Voorheen *voor* vooruit, III. 725, 830.

Voorhoofd *voor* voorgevel, III. [473](#): IV. [282](#).

Voorjagen *voor* verjagen, V. [150](#): VII. [69](#): XI. [662](#).

Voorloopen *voor* wegloopen, V. [410](#). Zie voorvluchtig.

VOORNAAMWOORD (BETEKKELIJK)
*volgt gewoonlijk liever 't gefl. der
perfoon waarvan gefproken wordt
dan van 't woord, waar 't op ftaat,*
IX. [122](#).

VOORNAAMWOORD (BEZITTELIJK),
onterbogen in den genit., III. [224](#).

Voorrecht *voor* recht, dat men
vóór een ander heeft, IX. [253](#).

Voorfchik *voor* voorbeschikking,
[L 575](#).

Voorfpel *voor* voorbode, IV. [601](#).

Voorfpelen (PRAELUDERE), X. [186](#).

Voorftaan *voor* dunken, meenen,

Voorftand *voor* befchermer,
voorfpraak, [L 403](#).

Voorftand *voor* voordeel, [V 441](#).

Voorftaven *voor* vóórzeggen,
voorzweren, VI. [537](#).

Voorfte (De) *voor* die iemand
goedgunstig is, V. [186](#).

Voorftellen *voor* voorop ftellen,
X. [410](#).

Voort en voort *voor* voortdurend, VII. [443](#).

Voortaan *voor* voortdurend, XI. [587](#).

Voorthelpen *voor* om hals
brengen, X. [626](#): XI. [39](#), [223](#).

Voortkomen *voor* te voorfchijn
komen, VII. [291](#).

Voortred, VI. [717](#).

Voortrekken *voor* uitkomen, X. [116](#).

Voorts aan, [L 109](#), [187](#), [211](#).

Voorvlieten *voor* vooruitgaan,
XI. [46](#).

Voorvluchtig *voor* vooruitvluchtende, III. [221](#).

VOO—VUI.

- Voorvluchten *voor* vluchten, IX. 47: XI. 323.
 Voorvoets *voor* al vooruit tredende, II. 56: III. 131.
 Voorwerpen *voor* verwijten, I. 668.
 Voorwend, XI. 724.
 Voorzaten, I. 691.
 Voorzichtig *voor* voorzienig, VI. 535.
 Voorzichtigheid *voor* voorzienigheid, VII. 334.
 Voorzien van *beter dan* voorzien met, XII. 15.
 Voorzienigheid *voor* voorzorg, XI. 36.
 Voorzon *voor* dageraad, X. 139.
 Vordel *voor* voordeel, II. 547, V. 11.
 Vorderen *voor* voortzetten, I. 733: III. 327.
 Vorderen *voor* voordeel aanbrengen, V. 657.
 Vorderen *voor* bevorderen, IX. 47, 722.
 Vork *voor* drietand, XI. 3.
 Vorst *voor* top, II. 621.
 Vout *voor* gewelf, I. 78.
 Vraagbrood, IV. 471.
 Vrede (*afleiding van het woord*), II. 680.
 Vreemd geven *voor* bevreemden, X. 351.
 Vreeten, II. 681.
 Vrek *voor* karig, I. 351.
 Vriezen *voor* bevrozen, XI. 308.
 Vrij *voor* zeer, XI. 356.
 Vrij ('t is) *voor* 't staat vrij, XI. 508.
 Vrijburg *voor* wijkplaats, V. 567: XII. 12, 18.
 Vrijde *imperf. van* vrijen, XI. 213.
 Vrijen *voor* vrij maken, II. 680, 694: VI. 273: X. 107: XI. 133, 265.
 Vrijen *voor* beminnen, II. 169.
 Vrijen *voor* eeren, II. 728.
 Vrijen *voor* gaarne opzoeken, II. 93, 210.
 Vrijen *voor* pleiten, VII. 661.
 Vrijpostig *voor* vrijmoedig, II. 491, 744: III. 721.
 Vrijster *voor* minnares, II. 729.
 Vroed *voor* met overleg, I. 94.
 Vroed *voor* gehoorzaam, VI. 336.
 Vroedvrouwdicht, XI. 638.
 Vroegmorgens, I. 567.
 Vromigheid *voor* moed, dapperheid, I. 31.
 Vroom *voor* sterk, krachtig, I. 273: VIII. 213: XI. 791.
 Vroom *voor* eerlijk, I. 471.
 Vroom *voor* vlijtig, I. 513.
 Vroomen *voor* versterken, VIII. 284.
 Vroomhartig, VII. 244.
 Vrouwebeeld *voor* vrouw, VIII. 715.
 Vrouwetimmer, IV. 399: VI. 791: VII. 286.
 Vrouwenvolk *voor* vrouwvolk, IX. 695.
 Vruchten *voor* goede uitkomsten, III. 553.
 Vruchten *voor* vreezen, I. 348: II. 256, 365, 617: VII. 331: XI. 699, 753.
 Vruchtloos *voor* onvruchtbaar, VIII. 219.
 Vuil *voor* schandelijk, II. 288.
 Vuist (Voor de) *voor* van naby, VIII. 641.

VUI—WAN.

- Vuiften (Een klauw) *voor* de hand dicht knijpen, III. 378.
- Vuren *voor* voeren, I. 293.
- Vuren *voor* sterren, I. 378.

W.

- Waaien. *Zie* Waden.
- Waal *voor* wending, II. 198.
- Waal *voor* kolk, III. 197.
- Waalbaar *voor* veranderlijk, IV. 492.
- Waard *voor* gastheer, II. 738.
- Waard en waardig 't *zelfde*, XI. 778.
- Waard *vordert een subst. voor* zich, XI. 330.
- Waardijn, VI. 715.
- Waarher *voor* waar van daan, XI. 327, 788.
- Waarmede, waardoor, waarvan, *of het gebruikt kan worden voor* met wien, door wien, enz., XI. 642.
- Waarschijnend *voor* waarschijnlijk, X. 700.
- Waartuig *voor* bewijs, I. 363.
- Waarwaarts *oude vorm van* werwaarts, I. 707.
- Waarzanger, XI. 651.
- Wach *voor* wee, X. 548: XI. 565.
- Wachten *voor* bewaren, XI. 213.
- Wachten *voor* wacht houden, X. 53.
- Wacht u *voor* pas op, bedenk eens, V. 657.
- Wachten *voor* oppassen, VI. 241.
- Wad *voor* wed, II. 247.
- Waden *voor* kuitén, II. 425.
- Wadkundig, XI. 587.
- Waereld (Kleine). *Zie* mensch.
- Waereld komen (Uit de andere), XI. 508.
- Wagenburg *voor* verschanfing, I. 731.
- Walen 't *zelfde als* draaien, II. 574.
- Walgen (van iets), VI. 222: XI. 771.
- Wallen *voor* wellen, borrelen, V. 265, 287.
- Walschen *voor* Gallichen, I. N. 41.
- Wan *voor* ledig, IX. 445.
- Wan *voor* won, I. 213.
- Wan *voor* bedorven, II. 545; *voor-roegfel, ald.*
- Wandelgast, I. 94, 575: II. 573.
- Wandelpand, II. . . .
- Wanderen *voor* wandelen, I. 55, 377.
- Wangelatig *voor* met een boos gelaat, III. 80.
- Wankel *voor* onbestendig, I. 53.
- Wankel gebouw *voor* schip, I. 191.
- Wanken, III, 671, 851: XI. 445.
- Wanken (Het wil er) *voordaar* zal wat te koop zijn, IV. 632.
- Wanker *voor* wankel, I. 108.
- Wanschapen (Het), II. 246.

WAN—WEL.

Want *voor* strijdhandschoen, XI. 449.

Want *vroeger anders gebezigd dan nu*, V. 169: VII. 323.

Wapen *voor* wapenrusting, I. 683: VIII. 592.

Wapen (In de) *voor* in de wapens, I. 696: III. 133.

Wapenstand *voor* wapenstilstand, VII. 758.

Warande *in zijn dubbele betekenis*, X. 139.

Waren *voor* bewaren, IV. 333: VI. 243.

Warmoes *wat het beteekent*, XI. 569.

Waterblazer *voor* waterspuitende visch, V. 622.

Watersprong *voor* zeetocht, VII. 636.

Wats *voor* ernst, III. 53.

Wauwelen *voor* kaauwen, I. 47.

Weden *voor* wieden, IX. 362.

Weder (Te) *voor* daar en tegen, I. 74.

Wederblaffen *voor* tegenblaffen, II. 51.

Wederhoorig *voor* weérbarstig, VIII. 14.

Wederroepen *voor* in 't geheugen roepen, I. 703.

Wederzijdig *voor* tweesnijdend, I. 50.

Wederftuit, IX. 58.

Wederwaardigheid *voor* tegenzin, V. 642.

Wederwil, IV. 580.

Wederzon, X. 285.

Wee en wach, III. 494.

Weelden *voor* genoegens, II. 684: III. 466.

Weeldig *voor* weelderig, I. 495, 585: II. 121: III. 719: VI. 751, 753.

Weelig *voor* blijde, VIII. 22.

Weer *voor* geweer, IV. 66.

Weerklang *voor* echo, II. 88.

Weerlichten *voor* wederstralen, wederkaatsen, I. 30.

Weerlijk *voor* waereldlijk, III. 62, 66: IV. 597: V. 536.

Weest, *meerv. vorm der geb. wijs*, V. 612.

Weet *voor* wetenschap, II. 326.

Weetzucht, I. 360.

Weg *of* wig, langwerpig brood, I. 215.

Weg hebben (iets), II. 261.

Wegeloos *voor* zonder gewicht, XI. 304.

Weiden (zijn hart), VII. 627.

Weien *voor* waaien, II. 766.

Weigeren *voor* terughouden, I. 689.

Weiman *voor* jager, VI. 173.

Weiniger, III. 608: IV. 316, 579: VIII. 710.

Wekleven *voor* levenwekker, VI. 559.

Weldig *voor* geweldig, II. 541.

Welig *voor* weelderig, II. 503.

Wellust, 's waerelds bruid genoemd, II. 105.

Wellustig *voor* vrengdevol, I. 24.

Welp *voor* vrijer, I. 259, 324.

Welruikend *voor* welriekend, I. 654.

Welschikken ('t), VI. 190.

Welven (een brug), I. 680.

Welwetende *voor* deskundige, IX. 130.

WEN—WIN.

Wenden *voor* zich wenden, doen
wenden, V. 530.
Wennen *voor* wervelen, IV. 434.
Wennis *voor* gewoonte, III. 474.
Wenschen naar en om iets, XII.
24.
Werd *voor* wordt, I. 94, 732:.
III. 67.
Werden *voor* worden, XI. 331.
Werf *voor* kaai, X. 644: XI.
216.
Werf *voor* afgesloten grond, XI.
564.
Werk (By de) *voor* by de wer-
ken, II. 91.
Werk spoeden *voor* zich haasten,
XI. 212.
Werking *voor* bedrijf, I. 49.
Wervelwind *door* V. *afgekeurd*,
XII. 17.
Werven *voor* verwerven, XI. 322.
Wetender, II. 573.
Wetgebaren *voor* ceremoniën,
X. 142.
Wezendom *voor* wezen, XI. 792.
Wichelen *act. gebezigd*, II. 456,
457.
Wiegen, I. 723.
Wiel *voor* omwenteling, I. 103,
157.
Wielen *voor* draaien, I. 55, 167.
Wiens *voor* wier *of* welker, I.
28, 340: N. 9: III. 67: IX.
398: XI. 192.
Wierrook, V. 256: IX. 207.
Wijders, XII. 18.
Wijk *voor* toevlucht, II. 240.
Wijk *voor* verblijf, V. 447.
Wijken *voor* doen wijken, II.
389.
Wijken *voor* zwichten, V. 447.

Wijken *met een dat.*, IX. 89.
Wijlens *voor* voorheen, II. 258.
Wijn (Kleine), VI. 422.
Wijnbrouwen, *wanspelling voor*
winkbrauwen, II. 17.
Wijnpers treden (De) *voor*
zware moeite doen, XI. 246.
Wijnen *voor* wijngaarden, IV.
458.
Wijngeestendom, VII. 19.
Wijzen (Iemand iets) *voor*
iemand tot iets verwijzen, IV.
593.
Wikken *voor* in evenwicht hou-
den, I. 331.
Wil mann., XII. 11.
Wild (Een), V. 646.
Wildaart *voor* wildeman, V. 607.
Wildeman *voor* woestijnbewo-
ner, X. 102.
Wildweïend, VIII. 222.
Wilg *voor* willig, welig, V. 55.
Wilkeur *voor* vrije wil, X. 138.
Wilkomen *voor* verwelkomen,
II. 61.
Willekom *voor* welkom, I. 66:
II. 19.
Willekomen *voor* te wille zijn,
VIII. 99.
Willen *voor* zullen, II. 385, 411:
V. 71, 87: XI. 396, 645, 773.
Wilt *voor* wil, IV. 382.
Wind *voor* geblaas, I. 354.
Wind *voor* hazewind, I. 621: II.
223, 719.
Wind breken *voor* drukte ma-
ken, III. 219: V. 385: VII.
151.
Windas *met het accent op de laatste*
sylbe, V. 586.

WIN—WUL.

Windelen *voor* windfels, IV. [327](#): IX. [490](#).
 Windveer, XI. [54](#).
 Winkel *voor* hoek, II. 724, [643](#).
 Winkel *voor* bergplaats, V. [446](#).
 Winkelknecht, VII. [649](#).
 Winken *voor* wenken, II. [604](#).
 Winning, III. [502](#).
 Wispelftaarten, V. [636](#).
 Wispelturig *voor* wisselvallig, X. [496](#).
 Wispeltuur, I. [629](#).
 Wit *voor* rein, I. [147](#), [249](#): N. [34](#): VIII. [393](#).
 Wit *voor* blijde, I. [302](#): III. [63](#).
 Wit lachen, X. [161](#).
 Woeder *voor* iemand, die fel ten oorlog is, XI. [112](#).
 Woedig, I. [173](#).
 • Woeg, *imperf.* van wegen, IV. [369](#): IX. [622](#).
 Woekenaar *voor* woekeraar, I. [617](#).
 Woestyny, VII. [474](#).
 Wolk *voor* menigte, I. [531](#): IV. [281](#).
 Wondenmeester *voor* wondheeler, X. [101](#).
 Wonder (Te) *voor* op wonderbare wijze, I. [449](#).
 Wonderbaren *voor* het verrichten van mirakelen, X. [50](#).
 Wonderdommen *voor* verzameling van wonderen, XI. [69](#).
 Wonderlijk *voor* zonderling, IV. [7](#).
 Wonderlijk *voor* bewonderingswaardig, VI. [251](#).
 Wonderlijk *voor* op byzondere wijze, I. [215](#): III. [354](#): V. [642](#).

Wonderspook, XII. [21](#).
 Woog. *Zie* woeg.
 Woonst *voor* woonstede, I. [223](#), [599](#).
 Woord door den hals halen ('t) *voor* zijn woord breken, XI. [659](#).
 Woord houden (Iemands), VI. [267](#).
 Woordhouder, VI. [608](#).
 Wormen *voor* ongedierte, IV. 195.
 Wormgespin *voor* zijde, II. [638](#).
 Worp, worpt *voor* wierp, werpt, I. [53](#), [157](#): X. [22](#).
 Worpen *even goed als* werpen, XII. [12](#).
 Wou, woude *voor* wilde, V. 759.
 Woud (*verschil tuschen*) en bosch.
 Woudscharlei, XI. [429](#).
 Wouwestaart *als* zwaluwstaart, I. [133](#).
 Wrevel *voor* vermetel, boos, II. 731: VII. [439](#).
 Wrevelaar, VII. [559](#).
 Wrijten *voor* krachtig tegenstreven, III. [186](#).
 Wroegen *voor* wringen, draaien, I. [32](#), [149](#): N. [11](#).
 Wroegen *voor* berouwen, XI. [359](#).
 Wroegen *voor* aanklagen, I. [324](#).
 Wroengkroondragend *onwel-luidend*, II. [494](#).
 Wt *voor* uit, I. [20](#).
 Wuft *voor* speelsch, II. [526](#).
 Wuft *voor* zwerfziek, II. [710](#).
 Wulpsch *voor* jong, I. [327](#): VI. [63](#), [237](#): VII. [39](#).

WUL—ZEE.

Wulpsch voor dartel, VIII. 563.	/	Wulpsheid voor jeugd, I. 324,
Wulpsch voor vermetel, IX. 675.	/	Wurgen voor gewurgd worden. IV. 594.

Y.

Y en IJ, I. N. 27: II. 306, 403.	/	Yverzucht voor yverige zucht, XII. 139.
Y (<i>Uitspraak der</i>), VII. 376: XII. 88.	/	Yzen (<i>Zich</i>), I. 165.
Ydelheid voor ledigheid, IX. 399.	/	Yzer voor zwaard, I. 165.
Yver, VI. 488.	/	Yzers voor kogels, VI. 149.

Z.

Zaagachtig voor bloede, XI. 145.	/	Zedigheid voor moderatie, III. 665.
Zaagmeel voor zaagzel, XI. 213.	/	Zeegachtig voor zeeghaftig, VIII. 546.
Zaak. <i>Zie</i> verbieden.	/	Zeegift voor paerel, II. 719.
Zaan, I. 385: N. 53.	/	Zeer <i>by V. minder goed geacht dan heel</i> , XII. 13.
Zacht voor wel, licht, VI. 121.	/	Zeerridder voor zeevarende, I. 775.
Zachtzinnig, V. 609.	/	Zeen voor zenuw, III. 473: IV. 323: VI. 657.
Zalig leven (<i>Het</i>) en zalige leven (<i>Het</i>), <i>beiden goed</i> , XII. 10.	/	Zeenwe of zenuw voor pees, I. 379.
Zammet voor Sameet, II. 70.	/	Zeep. <i>Zie</i> zijpen.
Zand voor zond, I. 163.	/	Zeepinas voor schip, II. 178.
Zangheldin voor zanggodin, III. 159.	/	Zeepkoker voor zeepzieder, III. 462.
Zangrei voor zanggodinnen, II. 205.	/	Zeeuwsch voor van de zee, I. 109.
Zat met den genitirus, VII. 245.	/	Zeewijs voor ervaren op zee, VI. 718.
Zede voor wet, gebruik, III. 576, 720: IV. 136: V. 631: VII. 194.	/	
Zedig voor zedelijk, I. 763.	/	

ZEG—ZIJP.

- Zege en zegen 't zelfde*, I. 135.
Zegen voor geluk, I. 739.
Zegen voor geschenk, X. 110.
Zeil gaan (Te), III. 122.
Zeilbaar voor geschikt om zeil te voeren, III. 453.
Zeilbaar voor zeilree, II. 280.
Zeilstarren voor pleiaden, XI. 719.
Zeilvlag, III. 117.
Zein voor zen of zeis, I. 51, 376: III. 384: XII.
Zeldener voor zeldzamer, III. 459: IV. 429.
Zeldzaam voor vreemd, I. 336: N. 49: II. 572.
Zelf, zelve, zelfs, XII. 10, 12, 20.
Zelfwasfen voor van zelve gegroeid, XI. 515.
Zen. Zie zeis.
Zendvloed voor zondvloed, I. 329: II. 32.
Zerpigheid voor zuurheid, III. 218.
Zetrede voor stelling, VI. 715: VII. 296: X. 363, 602.
Zetrede voor inzetting, VII. 195.
Zevenair, III. 247.
Zevengetykruid, VIII. 246.
Zevenfte, III. 642: V. 3.
Zevenfter voor de zeven keurvorsten, III. 265.
Zeyn voor zeis, XI. 51: XII. 157.
Zich uitgelaten by een tweede werkwoord, I. 19.
Zich weggelaten by onderstaan, onderwinden, XI. 361.
Zichtelijk voor zichtbaar, I. 698.
Zie beter dan ziet, XII. 12.
Ziel voor hoop of moed, II. 56.
Ziel voor persoon, II. 179, 503: VIII. 28.
Zielbraken voor sterven, I. 710.
Zieldienst voor lijkplechtigheid, XI. 665.
Ziele (Ter), VIII. 296: XI. 326.
Zieleloos voor gevoelloos, I. 728.
Zielen voor bezielen, VI. 748: IX. 452.
Zielendom voor geestenwaereld, IX. 498.
Zielendom niet in 't meere. te bezigen, VIII. 433.
Zielrecht voor aanspraak op de gebeden der nablijvenden, V. 498.
Zielzoen, VIII. 327.
Zielzorg voor zielverzorger, V. 460.
Zien (Den dag door iets), V. 600.
Ziende klip, II. 175.
Ziender in kwaden zin gebezigt, II. 572.
Zienelijk voor zichtbaar, VI. 228.
Zij in 't enkelv. voor wees, I. 351.
Zij (Aan de eene) zetten of helpen, II. 239, 387.
Zij dragen (Iemands). Zie dragen.
Zijgen voor nederzigen, II. 541.
Zijn met het hulpw. hebben verbogen, II. 277: VIII. 551.
Zijnde kan dikwijls gemist worden, XII. 21.
Zijnder ('t) voor tot zijn, I. 419.
Zijt enkelv. vorm der geb. wijs, V. 612.
Zijdeloos voor onzijdig, IX. 266.
Zijpen voor vloeien, I. 680: IV. 322: VI. 350: X. 64.

ZIJP—ZUL.

- Zijpen *voor* zuipen, III. 832.
- Zingen *voor* kraaien, I. 376.
- Zinger, III. 716.
- Zinken *act. gebezigd*, VI. 281: VIII. 103: XI. 644.
- Zinken *voor* peilen, VII. 193.
- Zinlijkheid *voor* genegenheid, III. 746.
- Zinlijkheden *voor* spreuken, II. 644.
- Zinnelijk *voor* zinstreelend, III. 86, 734.
- Zinnen (Met) *voor* met bedaard overleg, VIII. 492, 733.
- Zinnepop *voor* speelpop, III. 270.
- Zitstede, II. 287.
- Zitten (Het), XII. 9.
- Zoek (Te), II. 441.
- Zoenen *voor* bevredigen, VI. 185.
- Zoetapig *voor* op zoete wijze naäpend, I. 153, 577.
- Zoetelijk *voor* zoetjes, I. 331.
- Zoetrokig *voor* welriekend, I. 47: N. 18.
- Zoet zijn op iets, IV. 53, 79.
- Zom. zommigen. *Zie* Som. enz.
- Zomerzeil *voor* kapel, I. 357, 367.
- Zon, 's waerelds oog *genoemd*, I. 770.
- Zon, vader van den dag, II. 152.
- Zon te recht door V. altijd er. genomen, XI. 332.
- Zonderling *voor* byzonder, IX. 402: XI. 390.
- Zonderling *voor* merkwaardig, I. 20, 85, 99, 409: II. 181.
- Zonderling *voor* uitnemend, I. 325: II. 150: V. 779.
- Zonnedag, IX. 594.
- Zonneling, X. 275.
- Zonneshijn (Binnen) *voor* binnen zons op- en ondergang, X. 602.
- Zonnezwijm *voor* eklips, I. 920: IX. 559.
- Zoo *voor* gelijk, XII. 17.
- Zoo *voor* opdat, XII. 261.
- Zood, *onv. verl. t. van* zieden, VIII. 499.
- Zoode (Groene) *voor* moeras, V. 606.
- Zoon *niet in abstr. te bezigen*, III. 202.
- Zoon *voor* nakomeling, V. 154.
- Zoonzucht, IX. 128.
- Zorg *voor* verzorger, VII. 474.
- Zorg betoover, I. 377.
- Zorgelijk *voor* zorgbarend, VI. 168.
- Zorgen *voor* bezorgd maken, I. 764.
- Zorgen *voor* bezorgd zijn, VII. 289.
- Zot *voor* onzinnig, II. 23.
- Zucht *voor* zwelling, II. 618.
- Zucht *voor* partyfchap, II. 467.
- Zucht des staats *verkeerd voor* staatzucht, II. 326.
- Zuigen (Een), I. 134.
- Zuimig *voor* nalatig, I. 77.
- Zuipen *niet plat in Vondels tijd*, VIII. 32.
- Zuiveltuin, IX. 704.
- Zuiverder, XII. 23.
- Zuiverlijk *voor* zuiver, X. 47.
- Zulks *voor* zoodanig, aldus, I. 330, 331: VI. 165, 678: VIII. 633.
- Zullen *voor* moeten, II. 102.

ZUN - ZWI.

- Zunst (Om) *voor* vergeefs, I. 619, 679: II. 27, 60.
- Zusterling *voor* zwager, X. 650.
- Zuurkel *voor* zuring, VI. 570.
- Zwaai, II. 256.
- Zwaard (Eiken) *voor* schip, II. 175.
- Zwaardzij, VIII. 23.
- Zwager. *Zie* Zweer.
- Zwang (In), VIII. 286.
- Zwanger met iets gaan, II. 87.
- Zwanger van *voor* zwanger by, XI. 341.
- Zweer *voor* aanverwant, I. 45: N. 18: II. 279.
- Zweerdig *voor* seberp, I. 116.
- Zweeten *voor* moeite doen, X. 184.
- Zweien *voor* zwaaien, III. 821.
- Zwemen *voor* op iemand gelijken, II. 287: III. 813.
- Zweven *voor* zwerven, II. 41.
- Zwenken *voor* heen en weer zwaaien, III. 284.
- Zwerm *voor* zwiering, I. 73.
- Zwormen *voor* zwerven, I. 48, 71.
- Zwert zuster, I. 599.
- Zwichten *voor* bezwijken, X. 27.
- Zwichten *voor* heenvlieden, I. 21.
- Zwichten *voor* doen zwichten, V. 531: IX. 582.
- Zwier *voor* trek, IV. 398: VII. 223.
- Zwieren *voor* manieren, VI. 748.
- Zwierfel *voor* zwerk, I. 428.
- Zwijken *voor* bezwijken, I. 114: II. 52, 719, 766.
- Zwijmde, XI. 765.
- Zwijmen *voor* zwemen, II. 413, 656: XI. 760.
- Zwijmig *voor* duizelig, I. 75.
- Zwijn in poëzy min gebruikelijk, V. 606.
- Zwikken *voor* zwaaien, I. 354.
- Zwillen *voor* zwellen, I. 700: II. 71: X. 381.
- Zwindelen *voor* draaien, IV. 526: VII. 56: XI. 50, 589.
- Zwinken *voor* zwenken, I. 367, 627.
- Zwinkfel *voor* zweemfel, III. 551, 776.

VONDELS STANDBEELD

EN DE

VONDELS-FEESTEN

TE AMSTERDAM,

OP 17, 18 EN 19 OCTOBER 1867.

Onze lezers zullen zich wel herinneren, dat de verschijning van het laatste blad dezer Uitgave, het blad, waarin onze onvergetelijke Van Lennep zijnen eigenlijken arbeid voleindigd verklaarde, ten naastenbij samenviel met het tijdstip der plechtige onthulling van Vondels Standbeeld te dezer stede.

Zulk een gelijktijdige voltoojing van twee kolossale gedenkteeken ter eere van onzen grootsten dichter werd door velen te recht als een merkwaardigheid in de geschiedenis onzer vaderlandsche letteren aangemerkt.

Door een en dezelfde hand werd zoowel het eene als het andere gedenkteeken aan Vondels vereerders overgedragen. Het eene, waaraan twintig jaren arbeids besteed waren en waaraan onze Van Lennep een groot deel van zijn werkzaam leven met zooveel trouwe liefde had ten beste gegeven, het andere, waarin onze Royer aan den laten avond zijns levens nog al den gloed eener jeugdige bezieling had uitgestort.

Beide, Van Lennep en Royer, op onderscheiden kunstgebied, cieraden van hun vaderland, wier genie, naarstigheid en toewijding aan den dienst van het schoone ons met een aantal onvergankelijke werken hebben begiftigd, beide grijsaards zetten dat alles de kroon op door hetgeen zij ter waardeering en huldiging van den onnavolgelijken Vondel volbrachten.

Geen van beiden — weemoedig herdenken! — geen van beiden heeft den eersten verjaardag der onthulling van Vondels Standbeeld mogen beleven!

Niet zoozeer wegens den samenloop dezer omstandigheden als wel op verzoek van velen onzer geachte Lezers, en inzonderheid ingevolge den wensch van wijlen onzen hooggeschatten Van Lennep zelf, be-

sluiten wij dit laatste deel dezer Uitgave met de vermelding der bijzonderheden betreffende de oprichting en plechtige onthulling van Vondels Standbeeld te Amsterdam.

Men verwachtte geenszins een omstandige beschrijving van het een en ander. Wij zullen de meest mogelijke soberheid in acht nemen, en ons van alle beschouwingen en beoordeelingen (die hier ten eenenmale misplaatst zouden zijn) onthouden. Het spreekt van zelf, dat zoomin de toespraken van wijlen den Heer Van Lennep en zijn gelegenheidstuk als de Cantaten, bij de opeenvolgende feestelijkheden ten gehooore gebracht, hierbij achterwege kunnen blijven; te minder naardien met het vooruitzicht op dit aanhangsel, geen afzonderlijk gedenkboek van de Feesten, dat alle stukken in hun geheel had moeten bevatten, werd samengesteld.

Aan het feestmaal ter gelegenheid der onthulling van het Standbeeld voor den dichter Tollens te Rotterdam, op 24 September 1860, werd door wijlen den Rijksarchivaris Dr. R. C. Bakhuizen van den Brink gewezen op de verplichting om binnen de hoofdstad des Rijks een nationaal gedenkteeken voor Vondel te doen verrijzen. In warme taal deed hij het voorstel, om al dadelijk te dien einde de handen ineen te slaan en aan M^r. Jacob van Lennep, om diens bijzondere verdiensten jegens Vondel, de hoofdleiding dezer zaak op te dragen.

Een algemeene toejuiching viel aan dat denkbeeld te beurt. Al aanstonds werd er een voorloopige Inteekenlijst geïmproviseerd, en door den Heer Joost van Vollenhoven, Burgemeester van Rotterdam, met een milde bijdrage geopend.

Van Lennep deinsde voor de bezwaren, met de hem toebetrouwde taak verknocht, niet terug. Reeds op den 4^{den} October daaraanvolgende vereenigden zich, op zijne bijzondere uitnoodiging, een groot aantal notabelen van Amsterdam, allen, naar hij geloofde, vereerders en beschermers onzer vaderlandsche letteren, in het Lokaal Diligentia, alwaar hij hun kennis gaf van het mandaat, door hem aanvaard, hun Vondels te lang verwaarloosde aanspraken op een betamelijke hulde van het nageslacht onder het oog bracht, en hun mededeelde dat eerlang, in overleg met het hoofd van het Gemeentebestuur der Hoofdstad, een kommissie zou worden benoemd, met wier medehulp hij de zaak binnen betrekkelijk korten tijd hoopte tot stand te kunnen brengen. Hij eindigde met alle aanwezigen tot krachtdadige hulp aan te sporen.

Op Maandag den 15^{den} derzelfde maand, 's namiddags te 2 uren, zaten de Heeren, door den toenmaligen Burgemeester van Amsterdam, den Heer Mr. J. Messchert van Vollenhoven, uitgenoodigd om op te komen ten raadhuize, in de kamer van Burgemeester en Wethouderen bijeen. Daar werden het ontwerp, en de middelen om het naar eisch te doen slagen, in beginsel beraamd, en de Hoofd-kommissie tot stichting van een gedenkteeken voor Joost van den Vondel samengesteld als volgt:

Mr. J. Messchert van Vollenhoven, *Eere-Voorzitter*: Mr. J. van Lennep, *Voorzitter*: P. A. de Genestet en G. D. Kölle, *Sekretarissen*: ¹⁾ Jacob de Vos Jz., *Penningmeester*: J. A. Alberdingk-Thijm: A. Beeloo: Mr. P. J. Teding van Berkhout: H. Binger: J. Bunge: W. J. Hofdijk: E. J. Potgieter: Dr. P. Scheltema: Jhr. J. P. Six.

In de eerste bijeenkomst der kommissie werden al dadelijk zoodanige maatregelen vastgesteld als dienstig waren om de sympathie der natie voor de zaak op te wekken, de noodige aankondigingen en circulaires ter tafel gebracht en de lijst opgemaakt van de sub-kommissien, die men in de onderscheiden steden des Rijks, alsook in België, tot medewerking wenschte uit te noodigen.

Die sub-kommissien konden niet alle van een even gunstigen uitslag harer ijverige bemoeijingen doen blijken.

De Belgische sub-kommissie, aan wier hoofd de Heer Nolet de Brauwere van Steelant stond, mocht zich in een bijzonder rijken oogst verheugen.

Ondanks eenige aanzienlijke bijdragen, als f 600 door Z. M. den Koning, 1000 fr. door Z. M. den Keizer der Franschen en van 1500 fr. door Z. M. den Koning van België, en ofschoon het Gemeentebestuur van Amsterdam de bekostiging der fundeering van het beeld op zich had genomen, had de kommissie nog ruim vijf jaren noodig alvorens de som van f 18,000 voor het beeld en zijn voetstuk gevonden was.

Middelerwijl had de heer Royer zich met de vervaardiging van het model bezig gehouden, en het leed niet lang of het beeld kon uit het atelier des kunstenaars naar de metaalgieterij van de Heeren Enthoven te 's Hage worden vervoerd. Het voetstuk zou, onder toezicht van den heer Royer, uit steen gehouwen worden bij den Heer P. J. H. Cuypers te Roermond.

¹⁾ Beide Sekretarissen ontvielen der kommissie kort na elkander door den dood, en in hunne plaats werd de Heer Mr. H. P. G. Quack benoemd, die, tot dat de Hoofd-kommissie uiteenging, alleen het Sekretariaat waarnam.

Toen, na langdurige beraadslaging, eindelijk door de Hoofd-kommissie, bij meerderheid van stemmen en in overeenstemming met den wensch der Kommissie van het Nieuwe Rij- en Wandelpark, was besloten, dat Vondels beeld op een geschikte plek in genoemd Park zou worden geplaatst, en het gieten zoover gevorderd was, dat het tijdstip der onthulling met eenige zekerheid kon worden vastgesteld, noodigde de Heer Van Lennep de navolgende Heeren uit, zich, onder zijn voorzitterschap, tot een Kommissie te vereenigen ter regeling der feesten bij die plechtigheid te geven.

Uit de Hoofd-kommissie de Heeren J. A. Alberdingk-Thijm, A. Beeloo, H. Binger, W. J. Hofdijk, Mr. H. P. G. Quack, Jhr. J. P. Six, J^r. de Vos Jbz.

Uit het Gemeentebestuur van Amsterdam, den Heer Mr. Herman J. van Lennep.

Uit de Kommissie van het Rij- en Wandelpark de Heeren C. Becker, en Mr. N. J. den Tex;

en voorts de Heeren P. J. H. Cuypers, C. Rochussen en J. J. H. Verhulst.

Bij deze Feest-kommissie vervulde de Heer N. J. den Tex de betrekking van Sekretaris en de Heer C. Becker die van Penningmeester.

De beraadslagingen, door de Feestkommissie gehouden en de moeilijkheden, waarmede zij te kampen had, vallen zoo min als die van de Hoofd-kommissie binnen ons bestek. Wij hebben hier slechts te doen met het resultaat harer werkzaamheden.

Nadat de juiste datum der feesten bepaald, het voorloopig Programma bekrachtigd, de medewerking van vele zijden toegezegd, en het geld ter bestrijding der uitgaven, door de deelneming van een aantal notabele ingezetenen verzekerd was, ¹⁾ werden de voorbereidselen voor de feesten verordend, en weldra was alles gereed.

Op den avond van Woensdag 20 October 1867 hield de Feest-Kommissie haar laatste bijeenkomst ter regeling der plechtigheid, en sprak zij met de Ceremoniemeesters, door haar benoemd, de vereischte maatregelen van orde af.

's Anderendaags, des avonds te 7 uren, namen de feestelijkheden een aanvang met het GROOT CONCERT IN HET PARK, onder leiding van den Heer J. J. H. Verhulst en met medewerking van Mevr. Cuypers-Alberdingk-Thijm, Mevr. Van Schaick-Froschart en de

¹⁾ Deelneming aan al de feesten, met inbegrip van den maaltijd, kostte voor een Heer f 25, — voor een Heer en Dame f 30; — en, met uitzondering van den maaltijd, voor een Heer f 15, — voor een Heer en Dame f 20.

Heeren Smabers en J. Louis van Erve Dorens, die de solopartijen in de zangstukken vervulden, en van de Zangvereeniging der MAATSCHAPPIJ VAN TOONKUNST, (Afdeeling Amsterdam), de Lieder-tafels en Zangvereenigingen EUTERPE, AMSTELS MANNENKOOR, OEFENING BAART KUNST, KUNST EN VRIENDSCHAP, MUSICAE ET AMICITIAE en V. K. G.

Het Programmă luidde als volgt:

PROGRAMMA.

EERSTE DEEL.

- I. VONDEL, INLEIDING EN FEESTZANG: van W. J. HOFDIJK, Muziek van J. J. H. VERHULST.
- II. EERSTE REI uit VONDELS LUCIFER, Muziek van J. J. A. VAN EYKEN.
- III. OUVERTURE GYSBREGHT VAN AEMSTEL, van J. J. H. VERHULST.
- IV. WILTZANGK van VONDEL, Muziek van J. J. H. VERHULST.
- V. FEEST-CANTATE van W. J. HOFDIJK, Muziek van RICHARD HOL.

TWEDE DEEL.

- VI. SYMPHONIE N°. 5 van L. VAN BEETHOVEN.
- VII. TUSSCHENZANG.
- VIII. HALLELUJA uit den MESSIAS van HAENDEL.

Wij laten thans den tekst der beide Gelegenheidszangen van den Heer W. J. Hofdijk, alsmede den Tusschenzang volgen.

VONDEL.

INLEIDING EN FEESTKOOR.

DOOR

W. J. HOFDIJK,

Muziek van J. J. H. VERHULST.

HEFT aan, heft aan in blijde jubelgalmen!
 De feestbazuin weërschalle heinde en veer:
 't Is Vondels feest! De glorie hem gegeven,
 Blijft onze roem en stralend hem omzweven!

Schoon en heerlyk is het nachtuur.
 Met zijn adem kalm en zacht:
 Waar der heemlen diepste donker
 Tintelt van het stargetlonker:
 Schoon en heerlyk is de nacht.

Maar aan 't Oosten gloort de trans
 Van een zachten rozenglans;
 Vlamrend goud stroomt daar door benen,
 En der starren glans versmelt;
 't Flonkrend licht heeft uitgeschenen
 Aan het blaauw-azuren veld.
 Een slechts straalt nu aan de bogen.
 En verduistert aller baan;
 Eén slechts straalt in aller oogen.
 Want de Zon is opgegaan.

Zoo, zoo zijt gy opgerezen.
 Met uw heerlyk stralend wezen.

Met uw vlammend dicht-genie,
 Vondel! roem der harpenaren!
 Vondel! Vorst der dichtrenscharen!
 Heros onzer Poëzie!

Voorwaar — gy hadt de stem vernomen,
 Die ruischt in hemel en op aard;
 Toen is Gods kracht gedaald en over u gekomen,
 En heeft uw gulden harp besnaard;
 Gy hebt geluisterd naar de stemme Zijner sfeere,
 Ook waar gy 't schepsel zongt, zongt gy des schepsels Heere,
 En om geen glorie dan de Zijne, en om geen eere,
 Dan Zijne alleen. Uw roem en eer
 Laagt gy aan Zijne voeten neêr.
 Heil, Prins der dichtren, heil! Heil, roem der harpenaren!
 U kroont het nageslacht, en om die lauwerblâren
 Straalt de eeuwge glorie van den geest
 Die in uw harte daalde en uitzweefde op uw snaren.
 Heil, Neêrlands Dichtervorst! Heil, roem der Harpenaren!
 Des Hemels glimlach glanst onsterflyk om uw haren:
 Gy zijt uw roeping trouw geweest.

FEEST-KANTATE.

DOOR

W. J. HOFDIJK.

Muziek van RICHARD HOL.

I.

SOPRAAN.

Jong vogelkijn! Jong vogelkijn!
 Uit een nederig nestjen gekipt —
 Hoe blikte ge, naauwlyks 't dons ontglipt,
 Met vleugeltjens nog zoo teêr en fijn,
 Reeds op ten zonneshijn?

En het vogelken zingt:

T E N O O R.

„Ik weet het niet,
 „Ik weet niet wat in mijn jonk hartjen geschiedt;
 „Ik weet niet wat mij tot vliegen spoort.
 „Maar ik voel in mijn wiken een wondere kracht:
 „En zy schokt me iedere spier, en doortrilt me iedere schacht,
 En zy drijft my geweldig voort.”

S O P R A A N.

En hoe needrig het nestjen van biezen en mosch
 Nog verholen mocht liggen in 't kruid,
 En hoe graauw ook de vogel van vederendosch
 Toch maakte hy zich van het lage los;
 Toch steeg hij boven het hoogste bosch
 En boven de hoogste bergen uit,
 Met klepprend wickgeluid.
 En nadat hij dus fier op zijn vleugelen dreef;
 Allengs stouter en stouter zijn wickslag omschreef.
 Met niets boven zich meer dan in 't blaauwe gewelf
 Den hemel eindlyk zelf.

D U E T.

Toen smolt hy aadlaar en nachtegaal
 Tot één wezen in een; toen weêrgalmde de lucht
 Van een Psalm in zijn bruisend wickgerucht.
 Van een Lied in zijn zangrige taal.
 Sinds verhief hy altoos met begeestrenden klem
 Zijn heerlyke stem,
 Dat het schalde over land, over zee.
 En de luistrende harten in heel de streek,
 Nu eens vlammeend als vuur, dan als wasch zoo week,
 Naar de toovrende toongalm zich hooren deê —
 Zy goldden jaublend meê.

II.

C H O O R.

Dat, Vondel! is uw beeld; zoo zijt ge ons oog verschenen,
 Den nachtegaal en d' adelaar

Smolt gij harmoniesch in elkaar.
 En is op 't eind dat beeld verdwenen —
 't Was om te wijken slechts voor wat
 Nog grootscher beteeknis had;
 Steeds verder, verder voortgestreefd,
 En stout de heemlen ingezweefd,
 En het dorstend gemoel
 Aan de onbluschbare bron
 Van den eeuwigen gloed
 Steeds gelescht, steeds gevoed —
 Werd gy zelf ons ten zon,
 Die heur schitterende stralen
 Met hun volle heerlijkheid
 Koesterend, verkwikkend, heilgend
 In 't ontfangklyk hart verspreidt.

III.

INTERMEZZO.

CHOR.

Ja — de morgen verschijnt,
 En de middag blaakt,
 Maar — tot de avond genaakt. .
 En de zon verdwijnt.
 Alle licht verglom;
 't Is nacht rondom.

DUBBELCHOR.

 Neen, neen! neen —
 Wat in 't stof ook dus verscheen,
 Eindloos onverderfelyk leven
 Is des menschen geest gegeven,
 En zijn arbeid is geen zaad
 Dat in 't niet verloren gaat.

Neen, neen! neen —
 Wat in 't stof ook dus verscheen! —
 Welke zon heur glans en luister
 Machteloos verdwijnen zie
 In een zwijgend nachtyk duister —
 Niet de zonne van 't genie.
 Eeuwen mogen gaan en keeren;
 Dampen van miskenning zelf
 Mogen opslaan naar 't gewelf,
 En een poos als macht braveeren —
 Ziet: zy zwijmen en verteeren
 In het aldoordringend licht,
 Stralend van Gods aangezicht.
 Daarom, Vondel! Neêrlands wonder!
 Gaat uw zonne nimmer onder:
 't Licht van waarheid, recht, en plicht,
 Stralend van Gods aangezicht,
 Spiegelt eeuwig in uw dicht.

V.

T E R Z E T

VOOR SOPRAAN EN BAS.

Het goede, 't schoone, 't ware,
 Het heldre, 't reine, 't klare,
 Stroomt betooverend uit
 Aan uw zilveren luit.
 Wat fier is, wat sterk is en machtig,
 Wat stout is, verheven en krachtig,
 Dat stormt van uw snaren
 Als bruisende baren
 Naar 't dreunende strand.
 Wat boos is krimpt, machtloos van woede,
 Voor 't geeslen der vinnige roede,
 Gezwaaid door uw heerlyke hand.
 Magdalenaas liefdetranen,
 Petrus vaste aanbanklykheid,
 's Doopers plettrend boetvermanen,
 Naast eens Paulus majesteit —

Dat ontbruist met volle stroomen
 Aan uw reine poëzy.
 Wie Gods licht naby mocht komen —
 Niemant, Vondel! meer dan gy!

VI.

B A R Y T O N.

Geheel des menschen ziel: heur hopen en verlangen,
 Heur schuld en naberouw, heur hoogheid en heur val,
 Heur kracht en machtloosheid, — dat al leeft in uw zangen:
 De mensch zoo als hy is, en was, en wezen zal.
 En by dit al...
 Het Hollandsch gemoed met zijn zwakte en zijn sterkte;
 Zijn hope en zijn vreezen, zijn liefde en zijn haat;
 Wat drijfveer zijn driften geleidde en bewerkte,
 De zegen van 't goede, de vloek van het kwaad.

VII.

R E C I T A T I E F, S O P R A A N.

Neen, neen, — ofschoon twee eeuwen vloden,
 Sinds de onbewogen moeder-aard
 Uw stof in haren schoot bewaart —
 Toch sluimert gij niet bij de dooden.

K W I N T E T.

De zerk, die uw gebeente dekt,
 Is niet by machte een stem te smoren
 Waarin 't genie zijn kracht deed hooren!
 Een nieuw geslacht is opgewekt,
 En neigt tot U zijn gretige ooren.
 Het drinkt niet slechts uw toovertaal
 Met zwijgend' adem in: 't wil in uw fiere trekken
 — Zonne, adelaar, en nachtegaal! —
 Ook d' afdruk van uw geest ontdekken,
 En giet uw standbeeld in metaal.

VIII.

SLOTZANG

VOOR SOLO EN CHOOR.

Zoo is nu met een hand van metaal het gezicht
 Van gansch Neêrland naar 't Hoofd zijner dichtren gericht.
 En zoo klinken voortaan uwe prachtige akkoorden,
 Uw ruischende en bruisende majesteit
 Van klanken in hun heerlykheid
 Steeds ruimer langs Nederlands boorden.

Zoo, zoo fonkelt onverdoofd,
 Van het zuiden tot het noorden,
 Hoog gevierd en hoog geloofd,
 't Schitteren van den stralenbondel
 Die u vlamt om 't edel hoofd,
 Eenige Vondel!

TUSSCHENZANG.

DOOR

J. A. ALBERDINGK THIJM.

Muziek van J. J. H. VERHULST.

ARIA.

O Poezie! hoe lieflijk is uw tred!
 Waer gy de voeten zet,
 Daer wasfen liliën en geuren,
 Een regenboogh van kleuren
 En hartverquickend kruit":
 Zoo treedt gij voor de SCHOONHEID uit.

Die rijk gedost in teedre stralen
 Op alle macht komt zegepralen,
 En d' ademzucht op onze lippen stuit,
 Terwijl wij, huivrend, om haar schreden dwalen.

Zoo zijt gij, SCHOONHEID! als de citherslag
 Van Vondel rondklinkt over veld en steden:
 Dan wijkt de nacht; dan is het klare dag:
 Herwonnen schijnt het lang bejammerd Eden.

Van wien die tooverkracht? — Van HEM,
 Den Vader — die „zo hoogh gezeten”
 Het vuur der Liefde, 't Licht van 't Weten
 Doet stroomen in des Dichters stem,
 Doet spatten van des Kunstnaars vingren
 En over 't hoofd des Volks doet slingren,
 Dat, diepgeroerd, zijn Ideaal
 Herkent in Vorm, in Verw, en Taal.
 En juicht in Schoonheids zegepraal.

O Poëzie, gezegend Englenbeeld,
 Zoolang gij leeft, is de aarde niet misdeeld.

Haendels *Hallelujah* besloot op treffende wijze dezen in ieder opzicht genotrijken feestavond.

De 18^e October, de dag der Onthulling, was aangebroken. Reeds vroegtijdig was een groote volksmenigte op de been. Ten 9¹/₂ uren verzamelden zich de genoodigden en de Inteekenaren voor de feesten, alsmede de talrijke korporatiën, die aan den OPTOCHT zouden deel nemen, in de Nieuwe Kerk op den Dam.

Ter handhaving der orde bij het optrekken, schaarde iedere korporatie zich op haar standplaats bij de kolom, die haar aangewezen en met haar naam of devies voorzien was.

Ten 10¹/₂ uren verscheen de Voorzitter der Hoofd-kommissie, Mr. Jacob van Lennep, een immortellenkrans in de hand, aan Vondels graf, en, omringd door een dichten kring van plechtig gestemde hoorders, sprak hij als volgt:

„ Het was op den 8ten Februarij 1679, dat in dit graf het stof-
felijk overschot werd bijgezet van den op den 5^{den} bevorens overleden
Joost van den Vondel. Datzelfde graf had op 16 Mei 1670 reeds in
zijn schoot ontvangen Willem van den Vondel, 's dichters kleinzoon;
en, op 6 December 1675, 's dichters beminde dochter en liefderijke
verzorgster, Anna. Het was geenszins zijn eigen graf; want het be-
hoorde aan zijn vriend Pieter Blesen, den man, die hem sinds jaren,
waar 't zijn tijdelijke belangen gold, trouwhartig met zijn raad had
bijgestaan, en die het zich tot een eer rekende, hem ook na zijn dood
een rustplaats te bezorgen.

De omstandigheid, dat het niet Vondels eigen graf was, verklaart
dan ook, dat bij 's mans dood er niets op de zerk kwam te staan.
Eerst na verloop van een drietal jaren liet Blesen, op aansporing
van den Schepen (later Burgemeester) Joan Six en andere vereer-
ders van Vondel, er op beitelen:

*Hic jacet Vondelus
Phoebo et Musis amicus.*

d. i. „hier rust Vondel, geliefd bij Apollo en de Muzen.”

Dit gemis van eenig sprekend gedenkteeken op het graf des ont-
slapen dichters deed, ongeveer een eeuw later, de leden van zeker
kunstgenootschap hier ter stede, dat zich onder de zinspreuk: *Dili-
gentiae omnia* in de dichtkunst oefende, het besluit vormen, er een
te zijner gedachtenis op te richten.

Dat herinneringsteeken ziet gij ginds: het bestaat uit een mar-
meren lijkbuis, met lauwerbladen en festoenen verciert en rustende
op een voet van wit en zwart marmer, met het opschrift: „Over-
leden 1679 — Vondel — door het Genootschap onder
de zinspreuk *Diligentiae Omnia*.

Veertien beoefenaars of beminnaars der Poëzy hadden Vondel ten
grave gedragen: een vriend had met een paar regels de plek aan-
gewezen waar hij rustte: en een bijzonder Genootschap hem, honderd
jaar later, een nederige hulde gebracht. Maar wat had, nadat bijna
twee eeuwen sedert zijn dood verlopen waren, wat had de stad,
waar hij leefde en werkte, wat had de natie gedaan ter vere-
ering van een harer grootste en roemrijkste zonen? — Tot
heden niets.

Doch de tijd is gekomen, dat stad en land een te lang gepleegd
verzuim vergoeden; dat niet langer alleen een versleten schrift in
een vergeten grafzerk, of een lijkbuis aan een kerkpilaar, maar een

waardig gedenkteeken luide en in 't openbaar aan landgenoot en vreemdeling verkondigen zal: „Nederland houdt zijn groote mannen in eere.”

De ure ter inwijding van dat gedenkteeken nadert vast. —

Geen veertien vereeiders, honderden hebben zich hier vereenigd, om in plechtigen optocht zich naar de plek te begeven, waar andere honderden hen verwachtende zijn om gezamentlijk die taak te helpen verrichten. Op dan! gij allen die met dat loflijk doel hier te zamen zijt gekomen: op dan! en tuige het in feestdosch gehulde Amsterdam, als het u door zijne straten en grachten voorbij ziet trekken, dat de liefde voor taal en poëzij, dat de zucht om de nagedachtenis van groote en waardige landgenooten te vereeren, nog bij het tegenwoordige geslacht in tal van harten leeft!”

Nadat de spreker den immortellenkrans op de grafzerk had nedergelegd, begaf hij zich met eenige leden der kommissie naar het feestterrein, ten einde er de genoodigden en deelnemers te ontfangen.

De afdeelingen van den Optocht werden alsnu gerangschikt en stroomden den hoofdingang der kerk uit. Op den Dam werden de vast gereedstaande Praalwagens te hunner plaatse ingedeeld en zette de stoet zich in beweging.

De samenstelling van den stoet was in dezer voege:

Huzaren en Politie.

Muziek der Huzaren uit Haarlem.

De Liedertafel „Euterpe” (deputatie met banier).

De Maatschappij „Apollo.”

De Liedertafel „Amstels Mannenkoor” (deputatie met banier)

De Maatschappij „Caecilia.”

De Liedertafel „Oefening baart Kunst” (deputatie met banier).

De Maatschappij „Arti et Amicitiae.”

De Direktie van den Grooten Schouwburg met personeel en banier.

De Heeren Boas en Judels met personeel.

De Boogschutterij „Genoegen zij ons doel.”

De trompetters der Artillerie.

De Wagen der Faam.

De Vereeniging ter bevordering van de belangen des Boekhandels.

De Vereeniging van Boekdrukkers-Patroons.

De Rederijkerskamer „Onderling Genoegen door Eendracht verbonden.”

De Rederijkerskamer Joost van den Vondel."

De Wagen der Nederlandsche Drukpers.

Deputatie der Typogr. Vereeniging: „de Nederlandsche Drukpers."

" " " " „Voorzorg en Genoegen."

De Weeskinderen uit het Burger-Weeshuis.

" " " „ Doopsgezinde Weeshuis.

" " " „ Diakonie "

" " " „ Evang. Luthersche Weeshuis.

" " " „ Herst. Evang. Luth. "

" " " „ de versch. Israëlitische Weeshuizen.

" " " „ het Roomsche Kathol. Jongens-weeshuis

" " " „ Waalsche Weeshuis.

Liedertafels (deputatiën uit andere steden des Rijks met banieren.

Het Muziek-genootschap „Sempre Crescendo," met banier.

De Liedertafel „Zanglust (deputatie met banier).

De Vereeniging „Vriendschap en Eendragt."

De Wagen der Poëzie.

Leden der Feest-kommissie.

De Rederijkerskamer „Helmers" met muziek.

De Handboogschutterij „Concordia."

Politie en Huzaren.

Rijen van vier in het front.

De drie praalwagens waren die der Faam, door de Vereeniging ter bevordering van de belangen des Boekhandels, die der Nederlandsche Drukpers, door de Vereeniging van Boekdrukkerspatroons, en de Bloemenwagen der Poëzie door de Feestkommissie bekostigd, en alle drie onder de leiding van den Heer P. J. H. Cuypers vervaardigd.

Wij geven er hier de beschrijving van, gelijk zij in het officiële Programma der feesten was vervat.

„De wagen van de Faam opent den optocht. Het is een groot, half zwevend en gedrapeerd vrouwebeeld met vleugels. In de rijke beschildering van den wagen zijn verschillende paneelen, kartels en banderollen opgenomen, die vermelden dat deze bijdrage tot den praaltrein door den Nederlandschen Boekhandel en zijne „Vereeniging" gebracht wordt als een hulde aan J. v. d. Vondel. Ook de namen en

schilden van Dirk Pietersz. Pers, Jacob Aertsz Colom en Abraham de Wees, zijne uitgevers uit de verschillende perioden van zijn lang en werkzaam leven en die lief en leed met hun dichter gedeeld hebben, versieren dezen wagen, die met een roode draperie omgeven en met bloemslingers omhangen is.

„Op dezen Praalwagen van den Nederlandschen Boekhandel wordt tevens de Boekhandelaar in zijn bedrijf en zijn betrekking tot den Auteur, den Boekdrukker en tot het publiek voorgesteld.

„Volgt: de Praalwagen der Drukkers, een Bijdrage van de Boek-drukkers-patroons, die sierlijk overhuifd is en prijkt met de geschilderde beelden van Joost v. d. Vondel en Laurens Coster, vergezeld van de wapens van de stad Amsterdam en van het Graafschap Holland (dat — met een breuk — ook aan Coster wordt toegeschreven). Op de twee voornaamste schilden prijken de namen van Coster en van Dirck Martens, (van Aalst), den eersten drukker in Zuid-Nederland, vergezeld van de wapens der steden Haarlem en Aalst. Andere kartels vermelden de wereldberoemde Noord- en Zuid-Nederlandsche drukkers Blaeu, Plantijn, Elzevier, en Moerentorf. Voorts wordt ook op dezen wagen de hulde aan Vondel met zoo vele woorden uitgesproken, en is hij versierd met de wapenborden van Noord-Nederland en België, Oost- en West-Indië, Duitschland, (het Rijk), Frankrijk, Engeland en de Kaap, waarmee de wereld gesymboliseerd wordt, waar het gedrukte woord in rondklinkt.

„De rijk beschilderde wagen, omhangen met een roode draperie, draagt twee werkende persen, wier voortbrengselen aan den wagen van den Boekhandel (de Faam) worden overgebracht, om uitgereikt te worden.

„De Bloemen-Wagen draagt een kolossaal vrouwebeeld: de Poëzie, zittend op haren thron. Buitenlandsche bloemen en gewassen zullen ook de vreemde wereldstreken, waar toch de Poëzie evenzeer het menschelijk leven dooradert en verhoogt als in het Vaderland, vertegenwoordigen. Deze wagen is omhangen met een roode draperie. „De Praalwagens worden getrokken door Artillerie-paarden, bereiden door Artilleristen, op goedgunstige machtiging van Z. M. den Koning, door Z. Ex. den Minister van Oorlog, daartoe ter beschikking gesteld.”

Zoo toog de stoet van den Dam, langs de westzijde van het Rokin, het Schapenplein, de Muntsluis, de Reguliersbreestraat, de Boter-

markt over, de Amstelstraat door, den Amstel, eerst een gedeelte van de zuidzijde der Keizersgracht en verder, wegens een ongeval, den wagen der Faam overkomen, de noordzijde dier gracht langs, de Leidsche straat over, en, dewijl de wip van de brug der Leidsche poort den praalwagens in den weg was, links de Baangracht langs, de Weteringpoort door, den Buitensingel langs, de nieuw aangelegde Vondelstraat door, en eindelijk het Rij- en Wandelpark in en naar het feestterrein, alwaar zich bereids duizenden genoodigden en belangstellenden verzameld hadden. Van den Praalwagen der Boekdrukkunst werden Portretten en sommige op losse blaadjes gedrukte verzen van Vondel, alsmede de navolgende door den Heer Alberdingk Thijm vervaardigde toepasselijke verzen uitgestrooid:

DE DRUKKUNST.

„O moeder van ontelbre kindren.”

VONDEL.

Geen steen noch staal gelijkt, in duerzaamheit van krachten,
 Het zingend stemgeluit, dat 's dichters borst ontzweeft.
 Het Woort van Vondel leeft; zijn vluchtigste gedachten
 Zijn hechter dan 't Stadthuis, dat hij bezongen heeft.
 Maer hoe bewaert zich 't Woort, by volgende geslachten,
 Gejaeght en voortgezweept, verwrongen, licht verkromt,
 Eer 't, gants ontaert, vervalt, veracht wort, en verstomt?
 't Idee ontstroomt de ziel in sijn gekleurde wolking;
 De Tael is de offerschael, die 't, drupplend, zaemlen zal:
 De Pers, eerbiedigh reê met zedige vertolking,
 Keert, als retort, de wolck in duerzaam rotskrystal.

HIER EN HIERNAEMAELS.

De FAEM vermagh het Al, op 't rollend Hierbeneden.
 Laet PERS en BOECKVERKOOP, uit wier verbondt zy sproot,
 Zich op de weerelt zóó besteden,
 Dat GOET GERUCHT hém, Boven, vóór gaet treden,
 Die Hierbeneden de oogen sloot.

WAEROM DE FAEM OP DEN WAGEN VAN DEN BOEKHANDEL STAET.

Drukt lustigh Boeck en Bladt en geeft ze rustigh uit,
 Waer PERS en HANDEL huwlijck sluit,
 Is Grootvorstin DE FAEM hun echte, rechte spruit.

Het feestterrein leverde een uiterst bekoorlijk, levendig en geestverheffend schouwspel op.

Rondom de verhevenheid, waarop het beeld geplaatst was, wapperden banderollen van rood, wit en blauw van hooge standerts, en daartusschen waren festoenen aangebracht, opgehouden door kartels, waarop in gulden letters de meesterstukken van Vondel vermeld stonden.

Daarnevens was een vloer gelegd voor het harmonie-orkest en de zangers, ruim vierhonderd in getal, die, onder de leiding van den Heer G. A. Heinze, de cantate ten gehoor zouden brengen.

Vlak tegenover de voorzijde van het beeld bevond zich de ruime tribune, waarboven de Nederlandsche, de Belgische en Fransche ¹⁾ vlaggen wapperden. Daar hadden de genoodigden, de inschrijvers voor de feesten, in gezelschap eener talrijke schare van dames, plaats genomen.

In de voorste rijen bevonden zich de Ministers van Binnenlandsche zaken, van Financiën en van Marine, de Heer Louis de Baecker, vertegenwoordiger van Z. M. den Keizer der Franschen, de Heer Louis Delcroix, Raad van Legatie en vertegenwoordiger van Z. M. den Koning van België, de Burgemeester en Wethouders van Amsterdam, de Burgemeester van Rotterdam, de Heer Vollenhoven,

¹⁾ Het uitspoken der Fransche vlag geschiedde bij wijze van dankbetuiging aan Z. M. den Keizer der Franschen voor zijne vorstelijke bijdrage ten behoeve van het beeld. — Met de toekenning dier milde gift is een bijzonderheid verbonden, die rechtstreeks op deze onze uitgave van Vondels werken betrekking heeft.

Toen de Keizer het verzoek van de Hoofd-kommissie had ontvangen, wenschte hij te weten, wie Vondel was en welken rang hij als Dichter innam. Een Parysch boekhandelaar legde den Keizer een exemplaar van deze editie voor, en nauwelijks had de Vorst het ingezien of hij zeide: „Ik weet reeds genoeg: een dichter, voor wien men zulk een monument sticht, verdient zeker een fraai standbeeld,” en daarop liet hij aan de Hoofd-kommissie 1000 frs. toezenden. De Heer Van Lennep heeft deze bijzonderheid aan steller dezes schriftelijk medegedeeld.

Hoofd-kommies voor Kunsten en Wetenschappen bij het Ministerie van Binnenl. Zaken, de Heer Royer, de leden der Hoofd-kommissie, der Feest-kommissie en der Belgische sub-kommissie, de Heer Enthoven, alsmede de bestuurderen van onderscheidene korporatiën.

Een menigte Nederlandsche dichters en auteurs, geleerden, kunstenaars, beminnaren van kunst en wetenschap van allerlei rang en stand, had zich rondom het spreekgestoelte geschaard.

Het heerlijkste herfstweer begunstigde de plechtigheid, en toen Van Lennep met ontblooten hoofde optrad en zijn zilveren kruin, door de middagzon verguld, den feestgenooten tegenstraalde, zweeg alles en de redenaar ving aan:

„Ik heet u welkom, u allen, die u hier met ons vereenigd hebt om ons te kwijten van een langverzuimden plicht en den tol onzer dankbaarheid te betalen aan den man, die meer dan iemand heeft bijgedragen om aan Neêrlands taal, tot aan zijn tijd nog ruw en onbeschaafd, regelmatige en edele vormen te geven, haar van uitheemsche bestanddeelen te zuiveren, den rijken, doch nog onbestemden en verwaarloosden schat, dien zij in zich sloot, op te delven, te ontginnen en in omloop te brengen, haar met een lieflijkheid, een zwier, een kracht, een gloed en verhevenheid te bekleeden, als niemand voorheen bij haar vermoed had: den man, aan wien sedert twee eeuwen al wie de letteren bemint en tevens een hart bezit, gevoelig voor reine en verheffende indrukken, zoo menige ure verschuldigd is, rijk aan weldadig en duurzaam genot — den man eindelijk, die aan Neêrlands dichtrenhemel schittert als een ster der eerste grootte, wier licht nog door geen andere is overschenen — Joost van den Vondel. Verwacht niet dat ik te dezer plaatse breedvoerig over hem zal uitweiden. Ik zou zulks, ook al maakten jaar en dag, seizoen en gelegenheid het mij niet ten plicht, kort te zijn, geheel noodeloos achten in dezen kring, waar ik spreek tot hen, wier aanwezigheid hier ter plaatse getuigenis geeft van hunne ingenomenheid met onzen dichter. Wat bovendien zoude ik kunnen zeggen, dat geene herhaling ware van wat vroeger door mij reeds ten papiere is gesteld, gedurende meer dan een vierde van mijn reeds gevorderden leeftijd, aan het verhaal van zijn leven en aan het verklaren zijner werken besteed?

En toch, bij een enkel punt wil ik stilstaan, omdat daar nog wellicht te weinig algemeen acht op is geslagen. In die reeks van jaren, waarin ik met Vondel heb omgegaan, heb ik hem, niet enkel als

dichter, maar ook als mensch, steeds meer en meer van nabij leeren kennen; en hoe vertrouwelijker, hoe inniger die kennismaking werd. hoe hooger hij steeds gerezen is in mijn bewondering, in mijn liefde, in mijn achting, in mijn eerbied. En mogen velen, die hun offer hebben bijgedragen ter oprichting van een gedenkteeken te zijner eere, alleen bedoeld hebben, hulde te brengen aan zijn dichterlijk genie, te meer voldoening zal die daad hun aanbrengen, wanneer hen als mij de overtuiging bezielt, dat Vondel, aan de ongemeene gaven des geestes, waarmede hem zijn Maker had toegerust, ook een rein en kinderlijk gemoed, en een onbevleeten wandel wist te paren, dat hij in zijn beroep eerlijk en rechtschapen was, gevende aan ieder wat hem toekwam, in den omgang met anderen zachtmoedig, toegevend, hulpvaardig, minnend echtgenoot en liefderijk vader, gehoorzaam aan Wet en Overheden, innig aan Stad en Land gehecht, als Kristen gemoedelijk en ijverende voor wat naar zijn overtuiging voor waarheid gold, maar warsch van alle onverdraagzaamheid en vervolgzucht. Vurig, en dat straalt in al zijn werken door, gelijk het in zijn daden deed, beminde hij de Vrijheid: voor haar sprak hij; voor haar streed hij; — maar hierin onderscheidde hij zich van zoo velen, die ook telkens van vrijheid gewagen: hij eischte die niet uitsluitend voor zich zelven, maar gunde die ook anderen.

En, nu, alvorens tot de onthulling van het opgericht gedenkteeken over te gaan, een enkel woord ter herinnering van wat is voorafgegaan.

Het was op het feestmaal, dat, op 24 September 1860, ter gelegenheid der inwijding van het standbeeld van Tollens te Rotterdam gegeven werd, dat door wijlen 's Rijks Archivaris R. C. Bakhuizen van den Brink, den man, die zelf Vondel in een tafereel vol geest en naar 't leven had geschetst, het voorstel werd gedaan, aan Vondel in de stad, waar hij geleefd en gewerkt had, een gedenkteeken op te richten. Algemeene toejuiching en een goedkeuring, die zich terstond door stoffelijke bewijzen openbaarde, bekroonden dit voorstel, en aan mij werd de zorg opgedragen, om daaraan gevolg te geven. Hoe ik die taak aanvaardde, hoe ik, met hulp van wakkere medestanders, verceerders als ik van den grooten dichter, en vooral door de milde bijdragen, die ons toevloeden, in de volvoering slagen mocht, bewijst de dag van heden.

Een verslag van hetgeen door ons bij onzen zevenjarigen arbeid is verricht zal ik hier niet geven: alleen kan ik mij niet weerhouden, als ik op het gebeurde terugzie, een enkel woord van hulde te bren-

gen aan hen, die, toen de Hoofd-kommissie hare taak opvatte, haar als Sekretarissen zoo trouw ter zijde stonden: Peter Alexander de Genestet en George David Kölle, de eerste een zoo uitstekend beoefenaar, de ander een zoo smaakvol en oordeelkundig vereerder der dichtkunst, beiden om hun zachte inborst en voortreffelijke hoedanigheden van geest en hart bij al wie hen kende bemind, en achtereenvolgens aan de hunnen en aan de maatschappij, die zooveel van hen verwachtte, door een zelfde kwaal in den bloei huns levens ontruikt. Mochten zij de gelukkige uitkomst van onze pogingen niet beleven, wij mogen niet vergeten hoeveel zij hebben bijgedragen, om die uitkomst te verkrijgen. Gezegend blijve daarom bij ons hun nagedachtenis!

Ook van een der bezwaren, waar wij gedurende onze verrichtingen mede te kampen hadden, mag ik niet nalaten te gewagen: dit was gelegen in de keuze van de plaats, waar het gedenkteeken zou worden opgericht. Amsterdam — 't is u allen bekend — is arm aan groote pleinen, en de weinige, die er aanwezig zijn, waren om verschillende redenen ongeschikt voor ons doel. Gaarne hadden wij Vondels beeld zien verrijzen op die breede Torensluit, in wier nabijheid hij zijn laatste dertig levensjaren gesleten had; doch redenen, die wij moeten oerbiedigen, beletteden, dat aan dien wensch gehoor werd gegeven.

Reeds waren wij ten einde raad, toen het denkbeeld zich opdeed, in het nieuwe en ruime Rij- en Wandelpark een plaats voor hem te zoeken; een denkbeeld, dat terstond weêrklank vond bij de waardige mannen, aan wie het beheer en toezicht over dat lustoord is opgedragen, en tot verwezenlijking waarvan dan ook na rijpe overweging besloten werd. 't Is waar, Vondel zou nu niet staan in het oude Amsterdam, dat hij gekend had; maar hier tegenover kon met waarheid gezegd worden, dat ook gedurende zijn leven, de stad tot drie malen toe hare wallen had uitgezet, dat hij zelf dien aanwas had toegejuicht; dat ook thans weder Amsterdam een nieuwe uitbreiding erlangt, dat het reeds door een nieuwe straat, die voortaan met Vondels naam zal prijken, met dit park gemeenschap heeft, en 't misschien binnen weinige jaren binnen zijn kom zal opnemen, wanneer men niet meer zal kunnen zeggen, dat Vondel buiten Amsterdam gezet is. Daarbij mag in het afgetrokkene worden aangenomen, dat een standbeeld gelukkiger geplaatst wordt in een openbaren tuin dan op een bedrijvig marktplein. Op dit laatste toch zijn de voorbijgangers meestal door hun bedrijf en bezigheden afgetrok-

ken en terwijl zij zich voortspoeden, slaan zij op 't gedenkstuk ter nauwernood een onverschilligen en haastigen blik. Doch in een wandelpark, als dit, komen zij, die niet verstrooid of overhaast zijn, die lucht en verpoozing zoeken, en die, door niets afgetrokken, hun aandacht geheel kunnen wijden aan hetgeen zich op hun wandeling merkwaardigs aan hen voordoet. En dan ten slotte, was Vondel aan zijn dierbaar Amsterdam gehecht, hij was het niet minder aan de vrije natuur, en gewis zal zijn schim het ons niet ten kwade duiden, indien wij zijn beeld verrijzen doen tusschen dat groene geboomte en die frissche bloemen, die hij zoo menigmalen en zoo heerlijk bezong!"

De uiting van geestdrift, door deze toespraak te weeg gebragt, kwam eerst tot bedaren, toen het orkest de ouverture der Cantate aanhief.

Nauw waren de regels

*Los, laat los de koorden!
Laat het hulsel zinken,
En de feestbazuinen klinken!*

dien honderden zangerskelen ontvloed, of het omkleedsel viel langs beeld en voetstuk neder. Eindelooze jubelkreten en handgeklap begroetten het lang verwachte kunstgewrocht en overstemden het einde der ouverture en het tweede deel der Cantate.

Doch laat ons den tekst daarvan te dezer plaatse in zijn geheel opnemen.

VONDELS STANDBEELD ONTHULD.

F E E S T Z A N G

DOOR

H. BINGER.

O P M U Z I E K G E Z E T D O O R

G. A. HEINZE.

I.

Treedt aan, treedt aan, gij allen
 Die Neêrlands taal bemint,
 In Neêrlands roem en luister
 Uw trots en vreugde vindt;

Met bloemen en festoenen
 En versche lauwerblaên,
 Met wuivende banieren —
 Treedt aan, treedt allen aan,

En helpt ons mededelgen
 Een overonde schuld,
 Een eereschuld des harten,
 Die heden wordt vervuld.

Treedt aan, treedt aan, gij allen.
 Op 't plechtig hooggetij,
 Ter eer des grooten meesters
 Van Neêrlands dichtrenrij.

Dat is Vondel, de Fenix en Vorst der Poëten!

Van wiens statigen zwier,

Van wiens goddelijk vier

Nog geen jonger de gaaf heeft bezeten;

Dat is Vondel, wiens zang

Bijna tachtig jaar lang

Van de heiligste drift heeft weêrklonken:

In wiens spiegelend lied

Men de lichtbeelden ziet,

Die in vroegere gloriezon blonken;

In den stroom van wiens luit

Heel zijn eeuwe zich uit,

In heur kamp, in heur kracht en heur zegen,

En woelt bruisend ons tegen.

Dat is Vondel, de Fenix en Vorst der Poëten!

Nu huldigt onzen dichter,

Den zielbestormer,

Den taalhervormer,

Den schouwburgstichter,

Den heldenzanger,

Den hymnenzanger,

Den feestverblijder,

Den kunstvereerder,

Den kloeken lijder,

Den forschen strijder,

Den Godverweerder.

Nu brengt den uitverkoren bard

Het loon van 't opgetogen hart.

Nu brengt den uitverkoren bard

Het loon van 't opgetogen hart.

Hem, 't beeld der reuzemacht,

Der deugd en vlijt

Van 't roemrijk voorgeslacht,

Aan hem een pronkbeeld toegewijd.

Een beeld dat de eeuwen zal trotseeren!
 Zoo willen wij dien kunstheld eeren:
 't Is meer dan tijd!

Weg het onverschillig kleed!
 't Werkstuk is gereed.
 Los, laat los de koorden! —
 Laat het hulsel dalen,
 Vondels eer in volheid pralen
 Aan zijn dierbare Amstelboorden.
 Los, laat los de koorden!
 Laat het hulsel zinken.
 En de feestbazuinen klinken!

II.

Triomf! 't omwindsel valt!
 Met alle majesteit
 En glans der kunst omspreid,
 Herrijst des edelen zangers gestalt'.
 Liefkozend speelt het lichtgewemel
 Van Neêrlands hemel
 In lokken en lauwerkroon
 Van dees heur lieven voedsterzoon,
 'Triomf, triomf!' wat schitterend loon!

Herrezen al die helden,
 Wier lof zijn zangen melden:
 Ontstegen al die braven,
 Wien Vondel in zijn dicht
 Een eerzuil heeft gesticht,
 Deze ure eens aan hun graven,
 En zagen dit gezicht —
 Hoe zouden ze, in verrukken,
 Zijn beeld met bloemen smukken
 En mee aan 't juichen slaan
 Voor d' Agrippijnschen zwaan!

Verhevene bard! die in reinere sferen
 De vrucht van uw godsvrucht en arbeid geniet,
 Aanzie hoe we uw naam en gedachtenis eeren,
 Wat prijs voor uw ertschat de naneef u biedt:
 Wat heerlijke onsterfelijkheid
 Op aarde u is weggeleid!

Zoo schitter, Vondel! om en rond,
 Als beeld van 't grootsch verleden.
 Toen Neêrlands macht in toppunt stond,
 Schoon hevig aangestreden:

Heur fiere vlag, heur vrije vlag
 Op alle waatren waaide,
 Gevaren opzocht, slag op slag,
 En dan victorie zwaaide!

Toen burgerdeugd en mannenmoed
 Van ieder juk zich vrijdde,
 En elk zijn rust, zijn goed en bloed
 Aan 's lands verhefing wijdde.

Zoo blijft ons, Vondel! 't beeld der kracht,
 Het beeld der stoute vaadren,
 En giet aan 't jongere geslacht
 Uw heilgen gloed in de aadren.

Voor Vaderland en Moedertaal
 Blijve ons uw geest bezielen,
 Dan zal geweld van vuur noch staal
 Ons volksbestaan vernielen.

Na het voleindigen van dezen Feestzang beklom Van Lennep
 andermaal het spreekgestoelte en vervolgde zijne rede aldus:

„Zoo blijft de mensch in 't leven na zijn sterven” — waren de
 woorden, die Vondel toepaste op eene der menigvuldige afbeeldingen,
 die van hem vervaardigd werden. Gewis behoefde hij, die naar de
 getuigenis van Vossius — een getuigenis, door latere eeuwen beves-
 tigd, — voor de Onsterfelijkheid schreef, noch 't penceel des schil-

ders, noch den beitel des kunstenaars, om ook na zijn sterven in aller herinnering te blijven leven. Toch is het ons genoegelijk, hem, dien wij om zijn schriften liefhebben, ook als in persoon voor ons te zien verschijnen, te mogen staren op die kloeke en mannelijke gestalte, die levendige en sprekende gelaatstrekken, dat hooge voorhoofd, zetel van een diependkend en veelomvattend verstand, dien een weinig gebogen neus, die merk draagt der scherpzinnigheid, die zware wenkbrauwen, zich buigende om het helder en doordringend oog, en hem daarbij omringd te zien van die zinnebeelden, die de richtingen aanduiden, waar zijn zangster hem bij voorkeur heen leidde; terwijl wapens en bijschriften ons de stad zijner geboorte en die zijner inwoning, zijn voornaamste lotgevallen en zijn hoofdaanspraken op onze vereering herinneren. — Dank en eere zij u daarvoor toegebracht, waardige Royer, die in uwen reeds gevorderden ouderdom niet geschroomd hebt, de taak, die onze Hoofdkommissie u opdroeg, te aanvaarden, en door uw onderwerp bezield, met jeugdigen ijver en mannelijke volharding uw werk hebt aangevangen en voltooid, dat de kroon opzet aan al wat gij tot heden schoons en roemwaardigs in de kunst hebt voortgebracht. Geluk dan met den dag van heden, waarop gij het gewrocht, dat uw verbeelding ontwierp, belichaamd op de plaats zijner bestemming moogt aanschouwen. Zegen ruste op dezen uwen arbeid! zegen op de verdere jaren, die het u nog gegeven zal zijn, der kunst ter eere, velen tot nut en voorbeeld, den uwen tot vreugde hier beneden te toeven.

Ook u, hooggeachte Enthoven, die op zoo onbekrompen en dienstvaardige wijze het meesterstuk des kunstenaars in duurzaam brons hebt overgegoten, — ook u, verdienstelijke Gabriël, die met oordeel en beleid uw moeilijke taak hebt volbracht en aan het harde metaal de vereischte vormen hebt weten te schenken, ook u, — wakkere Cuypers, onder wiens bestuur het sierlijke bijwerk aan dit standbeeld zoo volkomen naar de bedoeling des ontwerpers is vervaardigd, ook u zij hulde en dank voor het door u met zoo gelukkigen uitslag verrichte.

Maar wanneer wij, bij de eerste beschouwing van dit gedenkteeken, ons als van zelve ook 't eerst tot hen wenden, wier vinding en wier arbeid ons dat genot heeft verschaft, dan mogen wij daarom niet vergeten ook hunner in dank te gedenken, die ons in staat hebben gesteld den last tot dien arbeid te geven. Dank daarom aan allen, die tot deze stichting hebben bijgedragen, van Z. M. den Koning af en de Leden van 't vorstelijk huis, tot aan den vergeten burger toe, die zijn penningden daarvoor afzonderde.

Maar meer in 't bijzonder richten wij de betuiging onzer erkentelijkheid tot de doorluchtige vreemde souvereinen, die zoo edelmoedig onze pogingen hebben geschraagd, tot HH. MM. den Keizer der Franschen en den Koning der Belgen. Zij hebben, door tot dit gedenkteeken bij te dragen, een nieuw bewijs gegeven van hun overtuiging, dat de man, die door de voortbrengselen van zijn geest tot de verlichting en veredeling van het menschedom heeft medegewerkt, niet den dank en de hulde alleen der Natie, waar hij toe behoorde, maar dien der geheele beschaafde wereld verdient.

En waarom, wanneer ik en Frankrijks en België's vlaggen hier als getuigen onzer erkentelijkheid zie wapperen, waarom moet ik het wapen van Keulen hier alleen op het voetstuk van Vondels standbeeld zien? Hoe gaarne had ik de grijze Rijnstad heden geluk gewenscht met de hulde aan haren zoon gebracht, aan dien zoon, wiens harte steeds naar haar trok, die haar zulke heerlijke zangen wijdde, en, toen Gustaaf Adolfs wapenen haar bedreigden, op zoo aandoenlijke wijze zijn zucht voor haar aan den dag legde. Helaas! treurt men somwijlen om kinderen, die hun moeder niet langer indachtig zijn, hoeveel zeldzamer doet zich het schouwspel voor van een moeder, die haar eigen — wellicht haar grootsten — zoon vergeet!

En thans, nu het standbeeld van den grooten dichter daar in zijn vollen luister voor ons staat, is het oogenblik gekomen, waarop ik mij te kwijten heb van den plicht, mij door de Hoofdkommissie opgedragen, om aan dat beeld zijn bestemming te geven.

Vondel, ik heb dit reeds herinnerd, was met hart en ziel gehecht aan de stad, waar hij als kind gekomen was en tot aan zijn dood leefde en werkte; hij beminde haar,

„die als de Keizerin de kroon droeg van Europe,
Amstelredam, die 't hoofd schiet tot aan 's hemels as,
En schiet, op Plutoos borst, haar wortels door 't moeras.”

En zou Amsterdam wederkeerig hem niet in eere houden, den burger, die haar glorie zoo vaak en zoo loffelijk bezong, die zooveel veil had voor haar eer, en wiens onvergankelijke roem ook op haar terugstraalt? Wat was er dus natuurlijker, dan dat het gedenkteeken, te zijner eere opgericht, ook aan de stad zijner inwoning werd geschonken?

Amsterdam heeft alreeds, door de grondslagen te leggen, waarop dat gedenkteeken rust, zijne bereidvaardigheid tot het aanvaarden van

dat geschenk aan den dag gelegd, de Park-kommissie heeft zich mede onbezwaard gevoeld, om van dat gedeelte van den aan dat Park behoorenden grond, waar het voetstuk en daarbij behoorend omheiningswerk rust, afstand te doen ten behoeve der Stad: en ik meen dus zonder verdere uitweiding mij tot u te kunnen wenden, mijn Heer de Burgemeester van Amsterdam, en in naam der oprichters van het gedenkteeken gewijd aan Joost van den Vondel, dat gedenkteeken bij dezen in vollen en vrijen eigendom over te dragen aan de stad Amsterdam, en u te verzoeken, als vertegenwoordiger der gemeente, deze gift wel te willen aanvaarden — en met die gift den wensch, dat Vondels beeld voortdurend moge strekken om in het hart der ingezetenen, zoo vaak zij er hunne oogen op vestigen, die gevoelens aan te kweeken van warme vaderlandsliefde, loffelijke plichtsbetrachting, standvastigen ijver voor al wat schoon en liefelijk is en wel luidt, eerbied voor orde en wet, onverflauwde medewerking tot bevordering van lands en stads eere en welzijn, van alle welke hij zulke schoone, zulke krachtige, zulke duurzame voorbeelden heeft nagelaten."

De Burgemeester van Amsterdam, de Heer Mr. C. Fock, vatte alsnu het woord op en verklaarde als Hoofd der gemeente de overdracht van het Standbeeld in haren naam te aanvaarden. Amsterdam — zoo betuigde de Burgemeester — mocht er fier op zijn een genie als Vondel onder haar getrouwe burgers te hebben geteld, en de stad is den oprichters niet alleen erkentelijk voor de gift haar thans geschonken, maar inzonderheid voor de waardige wijze, waarop zij aan hun denkbeeld tot het oprichten van dit gedenkteeken uitvoering hadden weten te geven.

Vervolgens werd door den Heer Jooris in de fransche taal den Voorzitter der Hoofd-kommissie dank toegebracht voor de woorden, ter eere van wijlen Leopold I, Koning der Belgen, gesproken.

Maar hooger steeg aller belangstelling, toen de Heer Mr. J. Heemskerk Az., Minister van Binnenlandsche Zaken, op zijne beurt de groote beteekenis van dien feestdag voor de Nederlandsche kunst en wetenschap op heldere wijze in het licht stelde. Vondels glorie — zeide hij — was de glorie onzer edele, vrijheidlievende natie; in ieder opzicht, als taalkenner, als kunstenaar, als geleerde, als burger, als mensch, had Vondel uitgeblonken. De Nederlandsche regeering nam dus van harte deel in de hulde, dezen dag aan zijne nagedachtenis bewezen.

Daarop richtte de Minister zich tot Van Lennep en gaf hem de verzekering dat de Regering er zich op verhovaardigde een man te mogen onderscheiden, die, als uitgever van Vondels werken, zijn naam en roem voor alle volgende eeuwen aan Vondels glorie had weten te verbinden. „Niet als een belooning uwer verdienste — zoo ging de Minister voort — want dit staat geenszins in de macht eens vorsten; maar als een hulde van Z. M. Willem de III, bied ik in naam des Konings u, M^r. Jacob van Lennep, de vercierselen van Kommandeur der Orde van den Nederlandschen Leeuw aan.”

Toen het gejuich der menigte eenigszins bedaard was, overhandigde de Minister namens Z. M. aan den Heer D^r. Nolet de Brauwere van Steelant, President der belgische Sub-kommissie de vercierselen van Kommandeur der Luxemburgsche Orde van de Eikenkroon, die van Ridder derzelfde orde aan den Heer M^r. H. P. G. Quack, sekretaris der Hoofdkommissie, en den Heer M. A. van Lee, Sekretaris der belgische Sub-kommissie.

Na een korte en van kunstliefde getuigende toespraak van den Heer Louis de Baecker, die namens Keizer Napoleon in de fransche taal het woord voerde, besloot van Lennep de plechtigheid met de navolgende woorden:

„En thans, na uit naam der Hoofdkommissie dank betuigd te hebben aan de hier aanwezigen en meer bepaaldelijk aan U, mijne Heeren, Ministers des Konings, voor de eer uwer tegenwoordigheid in dit feestuur, en verder aan de Park- en Feest- en andere Kommissiën, die samen gewerkt hebben om deze plechtigheid voor te bereiden, aan de Heeren Binger en Heinze, die hun gaven met zoo gunstigen uitslag aan de gezongene kantate hebben ten koste gegeven, aan allen, die, op welke wijze dan ook tot de uitvoering daarvan zoo loffelijk hebben medegewerkt, en aan hen, die geene kosten, moeite en tijd gespaard hebben, om den luister dier plechtigheid door een prachtigen optocht te verhoogen, in 't kort aan allen in 't algemeen en een iegelijk in 't bijzonder — verklaar ik de plechtigheid der onthulling van Vondels standbeeld te zijn afgelopen.”

De Gala-Voorstelling, welke des avonds van denzelfden dag in den Grooten Schouwburg gegeven werd en waarvoor de H. H. Directeuren het lokaal geheel belangeloos hadden beschikbaar gesteld, leverde een prachtig schouwspel op.

Het was inderdaad een zeldzaam kunstgenot dat den feestvierenden aldaar verbeidde.

Nadat de *Feestouverture* van VAN BREE door het Orkest ten gehore was gebracht, werd het Tooneelstuk door Van Lennep voor de gelegenheid vervaardigd, op meesterlijke wijze vertoond.

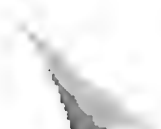
Na het vallen van 't scherm, verschenen Van Lennep met de beide vertooners der hoofdrollen, de H.H. Peters en Roobol, ten tooneele, om de algemeene betuiging van goedkeuring te ontvangen.

Wij laten het tafereel, dat, als een welgeslaagde karakterschets van Vondel in zijn laatste levensdagen, hun, die in den loop dezer twaalf boekdeelen het zoo zeldzaam vruchtbare leven van onzen dichtervorst met ons zijn nagegaan, zeker hoogst welkom zal wezen, hier in zijn geheel volgen.

EEN DICHTER
AAN
DE BANK VAN LEENING.

TAFEREEL UIT HET LEVEN
VAN
JOOST VAN DEN VONDEL,
IN DRIE BEDRIJVEN,
DOOR
M^r. J. VAN LENNEP.

VERTOOND OP DEN GROOTEN SCHOUWBURG TE AMSTERDAM,
BIJ GELEGENHEID DER ONTHULLING VAN VONDELS STANDBREELD,
OP 18 OCTOBER, 1867.

P E R S O N E N.

KONSTANTIJN HUYGENS, Ridder, Heer van Zuilichem. (72 j.)

REINIERSZEN, controleur. (59 j.)

JOOST VAN DEN VONDEL, boekhouder. (80 j.)

} van de kleine panden.

PIETER BLESEN, winkelier. (42 j.)

JAN ANTONISZOOM of ANTONIDES, apothekers-bediende. (21 j.)

JUSTUS VAN DEN VONDEL. (18 j.)

} kleinzoons van Joost.

WILLEM VAN DEN VONDEL, (12 j.)

ANNA VAN HOORN, vrouw van den Burgemeester Cornelis van Vlooswijk. (59 j.)

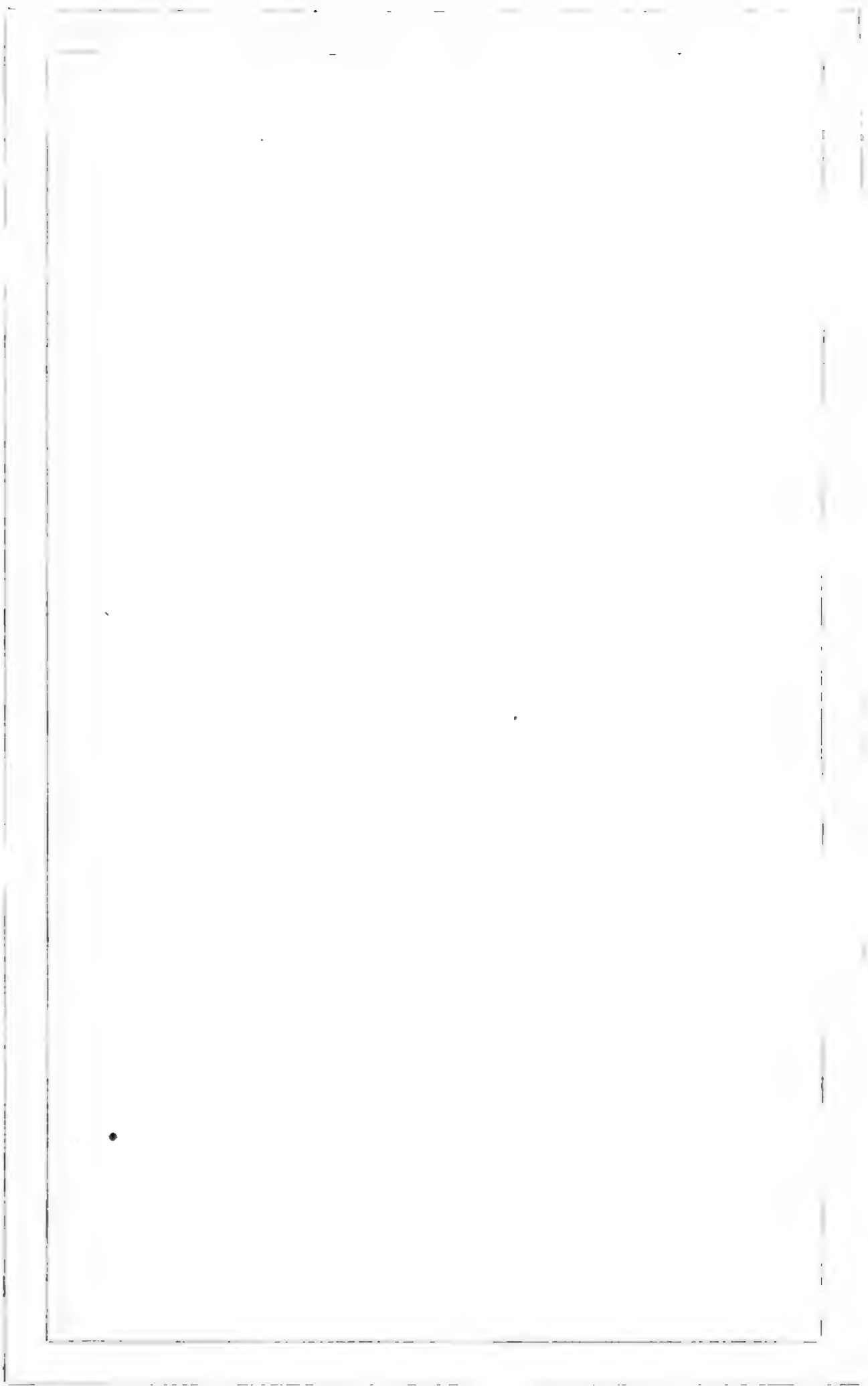
AGNES BLOCK, weduwe van JOAN of JAN DE WOLFF. (38 j.)

ANNA VAN DEN VONDEL, dochter (45 j.)

} van Joost.

KATHARINA VAN DEN VONDEL, kleindochter. (10 j.)

De handeling valt voor te Amsterdam, deels in de woning van Joost van den Vondel, op 't Cingel aan de Donkere Sluis, deels in de Stads Bank van Leening, op den 9den en 10den Augustus 1668.

EERSTE BEDRIJF.

DE HUISKAMER BIJ VONDEL.

EERSTE TOONEEL.

ANNA, bij een tafel gezeten en met eenig huiswerk bezig;

ANTONIDES.

ANNA tegen ANTONIDES die binnenkomt.

Zoo vroeg reeds hier, Sinjeur Antonides?

ANTONIDES.

Verschoon mij, zoo ik wat vrijpostig schijn.
Maar 'k weet, Mejuffer, uw Heer vader is
Een man van orde en passend op zijn tijd.
Hem roept, als mij, zijn daagsche bezigheid
Te negen uur de deur uit op zijn post.
Wie later komt meldt vruchteloos zich aan.

ANNA.

'k Weet, dat gij steeds bij Vader welkom zijt,
Neem plaats, terwijl ik hem uw komst bericht.

ANTONIDES.

Ik bid u, doe geen moeite om mijnentwil.
Uw dienstmaagd heeft alreê mij aangemeld.
Neen, liever, nu we alleen hier samen zijn,
Verhaal m'eens of uw vader nimmer klaagt,
Dat hij dus, dag aan dag, door alle weêr,
Moet wandlen naar de Lommerd en terug.

ANNA.

Mijn goede vader is, Goddank, gezond
 En voelt den last niet van den ouderdom.
 Sinds dertig jaar heeft hij, zoo ver mij heugt,
 Geneesheers raad noch artsenij behoeft.

ANTONIDES.

Hij is een man van ijzer en van staal,
 Steeds even kloek van lichaam als van geest.
 Wie, die zijn Noah las en met den naam
 Des makers niet bekend waar, wie zou ooit
 Gelooven, dat dit meesterstuk van kunst,
 Een treurspel, zoo vol frischheid en vol gloed,
 Het werk is van een grijsaard, wien het wicht
 Van tachtig jaar alreede drukt op 't hoofd?
 En dan, hoe welgemoed, hoe opgeruimd,
 Doet hij zich voor! Zoo jeugdig nog van hart,
 Als waar hij nog een jongeling als ik.

ANNA.

Gewis, hij toont bij elk een blij gelaat:
 Geen stervling, die hem immer klagen hoort;
 En toch.....

ANTONIDES.

Gij schudt het hoofd?

ANNA.

Een dochter merkt

Al licht wat bij geen ander de aandacht wekt:
 Zij ziet, hoe soms een rimpel 't voorhoofd frons,
 Dien de ouderdom daar niet te voorschijn riep:
 Zij hoort, hoe soms een zucht de borst ontwelt,
 Getuignis gevend van een stil verdriet.
 Ach! 'k wil 't u niet verheelen; want ik weet
 Hoe innig gij aan Vader zijt gehecht,
 Maar 'k vrees, er is iets, dat hem heimlijk kwelt.

ANTONIDES.

Ge ontrust u licht te ras. Gij moet altijd
 Bedenken, dat de man zijn jaren heeft.
 De losse jeugd blikte naar de toekomst heen:
 De grijsheid blikte naar de afgeloopen baan;
 Niet zelden wekt bij haar de erinnering
 Een droeve snaar, die heel 't gemoed doortrilt.

Van daar wellicht die rimpel en die zucht.
 Uw vader — hoorde ik soms — heeft in der tijd
 Ook ruim zijn deel gehad aan 't aardsche leed.

ANNA.

't Kan zijn: en toch, gij stelt mij niet gerust.
 Die trek van weemoed, van verborgen pijn,
 Dien 'k soms bij hem bespeur, vertoont zich meest,
 Wanneer de Bank van Leening wordt genoemd.
 Ik ken te wel mijn vader: vrijheid was
 Hem 't allen tijd het hoogste goed op aard;
 Een vrij man was hij levenslang geweest,
 En daarom vrees ik, dat de slaafsche taak,
 Waartoe hem thans zijn noodlot heeft gedoemd,
 Hem meer en meer vermoeit en tegenstaat.
 Hij zal 't u niet bekennen: zelfs aan mij
 Zou hij 't niet doen: de smarten die hij voelt
 Wil hij alleen steeds dragen; maar, helaas!
 Ik wenschte wel... dan zie, daar is hij zelf.

TWEEDE TOONEEL.

De vorigen; VONDEL.

ANNA.

Zoo, Vaderlief, hier hebt ge uw jongen vriend,
 Die u verlangt te zien: 'k laat u met hem,
 En ga terwijl eens naar de kind'ren zien.

(af.)

VONDEL.

Hoe gaat het u, mijn zoon Antonides?
 Wat brengt gij ons voor kruiden uit het veld?

ANTONIDES.

Ik weet niet of ik 't antwoord geven durf,
 Dat gij Burgon aan Schotlands koningin
 Laat geven.

VONDEL.

Wel! indien ik recht vermoed,
 Zoo is 't een nieuws gezonder dan uw kruiden.

ANTONIDES.

Ik heb, mijn Heer, van Vollenhove een brief:
Hij zendt eerbiedig u zijn groetenis.

VONDEL.

Ei zoo? En maakt hij 't goed, mijn volle horen
Van vruchten, mild en saprijk? Als ik sterf,
Laat ik voor 't minst twee zonen in de kunst
In mijne plaats aan Neêrland, u en hem.

ANTONIDES.

'k Erken hier, in uw oordeel over mij,
Uw goedheid slechts, die, daar ge op forsche wiek
Door 't luchtruim zweeft, ontfermend nederziet
Op wie beneên op wassen vleugels drijft.

VONDEL.

Ei wat, mijn zoon! ik prijs de needrigheid;
Maar toch, ik ben 't alleen niet, die zoo spreek.
Behaagt dan uw Trazil den kenner niet?
Is uw Bellone aan Bant niet uitverkocht?
En zingt niet groot en klein uw lof als ik?
'k Sprak onlangs nog van u met schepen Six:
Hij kende — en dat 's de proef wel op de som —
Uw gansch gedicht van buiten. 'k Zeg dit niet
Opdat ik u hoovaardig maak'; want zie,
Van God komt alle gave, en Hem alleen
Zij de eer en dank gegeven. — Maar vertel
Mij nu, mijn zoon, wat onze Hagenaar
U schrijft; ik gis, gij hebt mij nog iets meer
Te brengen dan alleen zijn groetenis.

ANTONIDES, *een rolletje papieren voor den
dag halende.*

Hij zond mij ook dees bladen: en hij zou
Bijzonder zich gelukkig achten, zoo
Uw scherpziend oog die eens wilde overzien.
Niet dan met schroom heeft hij dien wensch geuit,
Want hij beseft te goed, hoe vaak men u
Komt plagen met verzoeken van dien aard.

VONDEL.

Wél is het zoo: er gaat geen dag voorbij,
Waarop geen rijmer, die, Apol ten spijt,
De lier hanteert, mij zijn gedichten zendt,

Waaraan te vaak en rijm en maat en taal,
En, erger nog, gezond verstand ontbreekt,
En van mij vergt, dat ik de ongare kost
Geniete, en hem vertelle hoe die smaakt.

ANTONIDES.

En dan — o 'k weet het! — hoe 't u tegensta,
Geeft ge enkel uw goedhartigheid gehoor,
Doorleest wat men u toezond, en onthoudt
Uw goeden raad en les den schrijver niet.
En zoo verliest ge een tijd, voor u, voor ons,
Zoo kostbaar, dien gij nutter slijten mocht.
Dat weet ook Vollenhove, en daarom juist
Was hij beschroomd u zijn verzoek te doen.

VONDEL.

En daarom juist zal ik met groot vermaak
Aan dit verzoek voldoen. Wel, vriend, hoe meer
Mij 't knoeiersvolk op smaakloos ooft onthaalt,
Hoe meer ik trek voel naar gezonde vrucht.
Alzoo, geef hier dat pak. Hebt gij het al
Doorloopen?

ANTONIDES.

'k Heb die vrijheid mij vergund.

VONDEL.

En?

ANTONIDES.

't Zal u wel behagen.

VONDEL.

Ja, gewis!

't Is alles puik, wat Vollenhove schrijft.
En zie, wat mij vooral in hem behaagt,
Is, dat hij niet te vrede met de gaaf
Der poëzy, die hem versiert, steeds toont
Een man te zijn van kunde en wetenschap.
Voorwaar, mijn zoon, wie lauwrēn op Parnas
Zich winnen wil, die achte 't niet genoeg,
Dat hem de borst van heilig dichtvuur gloeit.
De weg, die opvoert naar den Mijterberg,
Is ruw en steil en vol van zwaarigheên:
Bij 't klautren hoort geduld en oefening.
Wie gids en staf en steun en schoeisel mist

En roekeloos naar boven snellen wil,
 Die struikelt ras en tuimelt in het zand,
 Elkeen ten spot, om nooit weêr op te staan.
 Geen, die omhoog komt zonder moeite en vlijt:
 Dit heeft mijn grijze ervaring mij geleerd:
 En schoon ik nu ruim tachtig winters tel,
 'k Zie meer en meer de waarheid in der spreuk:
 „De kunst is eindloos lang en 't leven kort:
 Geen dichter ooit, die 't zonder moeite wordt.”
 En daarom, zoon — zoo gij naar eisch uw taak
 Volvoeren wilt — studeeren is de zaak.

ANTONIDES.

Studeeren, ja, — gij roert een snaar aan.... Ach!
 Wanneer zie ik mijn hartewensch vervuld?
 De poort, die naar het heiligdom geleidt
 Der wetenschap, wordt ze ooit voor mij ontsloten?

VONDEL.

Geduld, mijn zoon! Reeds deedt gij in de apteek
 Een kennis op, die nooit u schaden kan;
 Wellicht breekt eens — wie weet hoe spoedig reeds —
 Het heuchlijk tijdstip aan, dat gij uw doel
 Beschieten moogt en u de Hooge School
 In Utrecht als haar kweekeling ontfangt.
 En zie, wie weet of ik het niet beleef,
 Dat ik u als geneesheer nog begroet.
 'k Beloof u, hebt gij 't eens zoo ver gebracht,
 Dan rijm ik op uw proefschrift een gedicht.

ANTONIDES.

O! dat uw droom, zoo zoet, eens waarheid werd!
 Maar thans, het is mijn tijd, en mijn patroon
 Ware ontevreên, zoo ik hem wachten liet.
 Vergun mij, dat ik oorlof neem.

VONDEL.

Vaarwel!

— Uw tijd? — dan is de mijne wis niet ver.
 Nog eens, vaarwel!

(ANTONIDES *af*.)

Een beste knaap! Wat zal
 Hij blijde zijn, als hij het nieuws eens hoort.

DERDE TOONEEL.

VONDEL, ANNA.

ANNA.

De toren van 't stadhuis heeft juist half negen
Geslagen en het jonge volkje vraagt
Of 't Grootvaêr mag omhelzen eer hy gaat.

VONDEL.

Heel wel! — maar hoor eens toe, eer gij hen brengt.
'k Heb een geheim.

ANNA.

Wat is het? Vader lacht:
Het schijnt iets goeds te zijn.

VONDEL.

Antonides

Gaat heden licht voor 't laatst naar zijn apteek.

ANNA.

Is 't mogelijk? — Geeft zijn meester hem gedaan?

VONDEL.

Neen, neen, mijn kind: dat is het niet, maar hoor!
Gij weet, hoe graag hij Doctor worden zou;
Maar — niemand kan studeeren zonder geld,
En geld is 't juist wat onzen maat ontbreekt.
Doch zie! toen Six mij laatst met zooveel vuur
Dat dichtstuk roemde van Bellone aan Bant,
Nam ik 't belang des makers aanstonds waar
En openbaarde aan hem diens hartewensch.
Ik vond den man terstond ter hulp gereed.
Hij heeft zich sinds met Buisero verstaan,
Met Pluimers, met Broekhuizen, Francius
En Wulverhorst en andren: in 't kort,
Zij stellen zaam Antonides in staat
Zich aan den dienst voortaan van Eskulaap
Te wijden, en ter Hooge School te gaan.
Doch... 't is alsnog een moordgeheim, daar Six
Aan niemand dan zich zelf 't genoeg en gunt,
Aan onzen maat de tijding meê te deelen.

ANNA.

Gij denkt altijd aan and'ren, Vaderlief,
En

VONDEL.

Wel? spreek uit.

ANNA.

En gij vergeet u zelf.

VONDEL.

Wat meent gij?

ANNA.

Ach!

VONDEL.

'k Versta u, zoo ik meen. —

Wat wilt gij, kind? Men heeft den ouden man,
Toen hem Fortuin den rug had toegekeerd,
Goedgunstiglijk geholpen aan een post.
'k Moet dankbaar zijn, dat God mij kracht verleent,
Nog, zij 't ook wat gebrekkig nu en dan,
Het werk te doen, dat mij wordt opgelegd,
En tevens, dat men in mijn ouderdom
Alsnog geen reden vindt om mij te ontslaan. —
Genoeg daarvan. Waar blijven nu de kinderen?
't Wordt haast mijn tijd.

ANNA, *naar buiten roepende.*

Komt, kindren! Grootvaêr wacht.

VIERDE TOONEEL.

De vorigen ; JUSTUS, WILLEM, KATHARINA.

WILLEM, *zijn grootvader om den hals
vliegende.*

Dag, Grootvaêr-lief!

KATHARINA, *even zoo.*

Heeft Grootvaêr wel gerust?

VONDEL.

Best, best, mijn kind.

JUSTUS, *op een afstand blijvende.*

'k Wensch Grootvaêr goeden morgen.

VONDEL, *tegen* WILLEM *en* KATHARINA.

'k Behoef ook niet te vragen of gij goed
Geslapen hebt: uw kleurtjes wijzen 't aan.
En, Willem! kent ge uw les al voor de school?

WILLEM.

Wel zeker ken ik die: en zie, ik heb
Nog bovendien wat anders: een gedicht
Van Grootvaêr heeft Moei Anna mij geleerd.

KATHARINA.

Mij ook, mij ook.

VONDEL.

Wel zoo? en zeg, wat is 't?

WILLEM.

Een lijkzang.

VONDEL.

Zoo? De keuze is inderdaad

Niet vrolijk.

WILLEM.

Op den kleinen Konstantijn:
Het kind, dat Grootvaêr lang geleên verloor.

VONDEL.

Ja, langer dan het derde van een eeuw,
En laat mij nu eens hooren of gij 't kent.

WILLEM, *opzeggende*:

„Konstantijntje, 't zaligh kijntje,
Cherubijntje van omhoogh,
D'ydelheden, hier beneden,
Uitlacht met een lodderoogh.
Moeder, zeit hy: Waerom schreit gy?
Waerom greit gy op mijn lijk?
Boven leef ick, boven zweef ick,
Engeltje van 't hemelrijk
En ick blinck 'er, en ick drinck 'er
't Geen de Schincker alles goets
Schenckt de zielen, die daer krielen,
Dertel van veel overvloets.
Leer dan reizen met gepeizen
Naer paleizen, uit het slick
Dezer werrelt, die zoo dwerrelt.
Eeuwigh gaet voor oogenblick.”

VONDEL.

Dat hebt gij braaf en zonder fout geleerd.
En 'k breng daarvoor, indien ik 't niet vergeet,
Van avond u een zak met moppen meê.

WILLEM.

Speelt Grootvaêr dan met ons op 't Uilebord?

VONDEL.

Wel wis! En nu, Katrine, wat kent gij?

KATHARINA.

Ik ken het rijmpje, dat aan de eene zij
Van 't weeshuispleintjen nithangt aan den muur —
Zoo Grootvaêr 't hooren wil...?

VONDEL.

Wel zou ik niet?

KATHARINA, *opzeggende*.

„Geen armer wees op aerde zwerft,
Dan die der Weezen Vader derft.
Der Weezen Vader derft hy niet,
Die Weezen troost in haer verdriet.
Dies sla uw oogen op ons neêr:
Ons aller Vader troost u weêr.”

VONDEL.

Zoo is het, ja mijn kind! wees braaf en goed,
Dan derft ook gij der Weezen vader niet,
Als Grootvaêr 't hoofd ter ruste neêrlegt,
En gij voortaan zijn zorgen derven moet. —
Als ons Moei Anna aan den avonddisch
Wat pruimen schaft, hebt gij uw deel verdiend.
Maar, Justus, knaap! zeg op, wat schort er aan,
Dat gij zoo stil en druilig voor u kijkt?

JUSTUS.

Och! Niets.

VONDEL.

Neen, neen; zeg op: daar hapert wat.

JUSTUS.

Och! Grootvaêr weet het wel: dat winkelwerk
Staat meer en meer mij tegen, en, daarbij,
Neef Symensz is zoo korselig altijd.
Waarom toch mag ik niet naar 't Grootschool gaan
Studeeren, om vervolgens Advokaat

Te worden, als Neef Plemp? dat waar mijn zaak.

VONDEL.

Naar 't Grootschool gaan? — Studeeren? — Advokaat
 Nog worden? — Nu! gij zoudt de rechte zijn,
 Gij, dien men steeds ten arbeid zweepen moet!
 Gij, die uw dag het liefst met niets doen slijt,
 Met slentren langs de straat, of, erger nog,
 Met dobbelspel en kaart! — Neef Symensz, ja,
 Is korselig, en door uw handelwijs
 Geeft gij er hem gegronde reden toe.
 Studeeren! — die dat doen wil, sta eerst af
 Van lediggang en dwaze nietigheên.
 Maar bovendien, student te zijn kost geld,
 Dat gij niet hebt, en ik zoo min als gij.
 Indien gij door de wereld komen wilt,
 Zal 't noodig zijn, dat gij uw kost verdient.
 Derhalve, knaap! ik raad u, opgepast!
 Schoon de appel nog zoo zuur vall', bijt hem door.
 Hebt ge al geen trek in 't winkelwerk, men went
 Aan alles, en het loon verzoet de moeite,
 Elk moet op aard zijn plicht doen, en de vraag
 Mag nimmer zijn, hoe ons die plicht bevalt;
 Of denkt gij, dat het wandlen naar de Bank
 En 't boeken van de pandjes mij zoozeer
 Vermaken kan? mij, op mijn ouden dag?
 Doch ik verpraat mijn tijd.

ANNA.

Ja, Vader, 't speelt

Daar juist kwartier.

KATHARINA.

Hier, Grootvaêr, is uw hoed.

WILLEM.

En hier uw stok.

VONDEL, *tegen* KATHARINA.

Ik dank u, kind.

(*tegen* WILLEM.)

Geef hier

Het steunsel van mijn „oude”, als Gozewijn
 Nog zelf. Thans wil men 't woord niet meer. Er is
 In alle ding een mode. En menigeen

Verstaat niet meer, wat zestig jaar geleên
In ieders oor nog klonk als gangbre taal.
Komt, kind'ren, komt! dan breng ik u meteen
Naar school heen.

(*tegen ANNA*)

God zij met u.

(*tegen JUSTUS*)

Gij, zie toe,
En regel u naar 't geen ik heb gezeid.

(*Hij vertrekt met WILLEM en KATHARINA.*)

VIJFDE TOONEEL.

ANNA, JUSTUS.

ANNA.

Foei, Justus, dat ge uw grootvaêr, d'ouden man,
Die jegens u zoo goed is, dus bedroeft.

JUSTUS.

Wat goed! — Dat hij maar niet begrijpen wil,
Hoe mij mijn aard en aanleg niet bestemt
Tot winkelier. Mij dunkt als hij alleen
Maar nadacht, hoe hij zelf het in der tijd
Gemaakt heeft, ik ben overtuigd, hij gaf
Mij dan gelijk. Hij ook, hij had geen smaak
In 't winkelvak en bracht zijn dagen door
Met rijmen; ja, gelijk mij meer dan eens
Verteld is, heeft de man met dat gerijm
Zijn zaak versloft en gansch in 't riet gestuurd:
En daar moet ik om lijden! daarom mag
Ik thans mijn zin niet volgen en studeeren.

ANNA.

O Justus! knaap! Hoe zeer bezondigt ge u!
Hoe zeer miskent gij, in die schampre taal,
Den braven man, wien ge alles schuldig zijt.
Neen! Zoo hij steeds uit kiesheid u verzweg
Wat ramp hem neêrsloeg in zijn ouderdom,

't Is noodig toch, dat ge eindlijk alles weet,
Hem kennen, en vooral waardeeren leert.
Hoor toe, en bloos: uw grootvaêr had bijna
De zeventig bereikt en mocht alsnu
Op goeden grond het streelend uitzicht voên,
Dat hij voortaan in zorgelooze rust
Den avondstond zijns levens slijten zou.
't Ontbrak voorwaar hem aan de middlen niet,
Gods zegen had gerust op zijn bedrijf,
En welvaart was het loon geweest van vlijt.
Zoo droeg hij dan het oude winkelhuis,
De welbeklante Trouw, uw vader over,
Verliet de Warmoesstraat en koos met mij
Dit woonverblijf hier op de Donkre Sluis.
Maar hoor thans, hoe het wisselzieke lot
Zijn blijde hoop te droef vervliegen deed.
Geen jaar was nog voorbij of bange zorg
Had uit zijn geest de zoete rust verjaagd.
Uw vader — 'k mag 't u niet verzwijgen, knaap! —
Was spilziek en uw stiefmoêr evenzoo.
In de oude Trouw, zoo lang met eer genoemd,
Was alles op 't rampzaligst omgekeerd.
Verkwisting heerschte er nu voor spaarzaamheid
En speelzucht voor des handlaars overleg.
Ook bleef 't gevolg niet achter: en de zaak,
Zoo bloeiend eens, verliep al meer en meer:
Voor winsten wees het kasboek schulden aan,
En, Justus, niet alleen uw vaders geld,
Ook dat, helaas! van and'ren raakte zock.
Besef, wat smart uw brave grootvaêr leed,
Toen hem die stand der zaken, erger nog
Dan hij dien kon vermoeden, werd ontdekt.
Ras zag hij in, 't waar vruchteloos getracht
Het zinkend huis te redden van den val:
Hij deed wat hij vermocht: hij bracht het zijn'
Ten offer om zijn naam, en dien zijns zoons,
Te redden van den smet des bankroetiers:
Maar, zoo hem dit gelukt was, zoo hij de eer,
Zoo hij de vrijheid van uw vader had
Gered — helaas! hemzelven bleef niets meer.

JUSTUS.

En toen?

ANNA

Toen was 't, dat, in dien bangen nood,
 Een eed'le vrouw uw grootvaêr bijstand schonk;
 Haar voorspraak toch bezorgde hem den post,
 Die, schoon gering, hem toch voor bang gebrek
 Behoeden kwam, en dien hij nog vervult.

JUSTUS.

En — Vader?

ANNA.

Vraag dit aan 't Javaansche strand,
 Waar, ver van hier, zijn koud gebeente rust:
 God zij zijn ziel genadig!

JUSTUS.

'k Had daarvan
 Reeds iets gehoord: men vond den armen man
 Wat lastig en zond daarom hem zoo wijd
 Van hier, zoo was men hem met eere kwijt.

ANNA.

Ondankbre knaap! Is dan uw hart verstaald?
 En blijft het, bij hetgeen ik heb verhaald,
 Nog even koud en onbewogen? foei!

JUSTUS.

Dat Grootvaêrs daad heel fraai was, beste Moei,
 En heel grootmoedig, o! 'k erken het graag;
 Maar was zij wijs? ziedaar een andre vraag.
 Hemzelve bracht ze in jammervollen staat,
 En, zonder dat zij Vader had gebaat,
 Wie won er bij? Alleen de krediteurs;
 Had Grootvaêr 't geld gehouden in de beurs,
 Wij hadden thans een ruim bestaan, en mij
 Stond dan de keuze van mijn toekomst vrij.

ANNA.

Had Grootvaêr, ja, naar uwen zin gedaan,
 Zijn aardsche schat waar hem dan niet ontgaan;
 Maar neen! hij deed wat goed was in zijn oog,
 Verloor dien schat en won er een omhoog:
 Bedenk dit wel, eer gij zijn doen veroordeelt
 En spiegel u aan vaders droevig voorbeeld.

JUSTUS.

Wel! ieder sterft in d'Oost niet, als hij deê.
 En liever nog begeef ik me over zee,
 Dan dat ik hier mijn blijden jonglingstijd
 Nog langer in dien naren winkel slijt.

(Af.)

ANNA.

Zoo jong nog, en reeds zoo verstokt van aard!
 Wat leed, dat eens van hem ons nog weêrvaart!
 Ach! Vader heeft met al te goeden grond
 Dees droeve klacht gelegd in Rubens mond:
 't Kind wordt gebaard en groot gebracht met smart:
 Het kleine trapt op 't kleed, het groote trapt op 't hart

TWEDE BEDRIJF.

EEN KAMER IN DE BANK VAN LEENING.

EERSTE TOONEEL.

VONDEL *alleen; hij is aan een tafel met kantoorboeken,
 papieren enz. gezeten, en bezig aan het opmaken
 van een lijst.*

„Een stalen zakmes met agaten heft,
 En dito vork in robbevellen scheê:
Vier, vijftien, vier; twee gouden orliëtten
 Met paarden: *dertig, vijf; een kralen snoer:*
Acht, zeventien; een zilveren lodderein:
Een, dertien, vier; een Turksche sabel . . . & V
 'k Zag al de Turksche sabels die er zijn
 Als panden bij de Lommerd ingebracht.

Dan kon Euroop geruster adembalen,
 Die sabel.... wacht! daar valt m' iets in: ik schrijft
 Het spoedig neêr; het mocht mij weêr ontgaan.

*(Hij neemt een ander stuk papier en schrijft haastig
 eenige regels.)*

TWEEDE TOONEEL.

VONDEL, BLESEN.

BLESEN, op den achtergrond blijvende.

Vriend Vondel!... hm! de man schijnt in zijn werk
 Verdiept, en hoort mij niet.

(naderbij komende,)

Vriend Vondel, ha!

VONDEL.

Vriend Blezen! zoo?

BLESEN.

'k Breng u mijn morgengroet.

VONDEL.

Wat is er van uw dienst?

BLESEN.

'k Ging juist voorbij

En dacht, ik moet eens even hooren, of
 De dag reeds is bepaald, waarop de Bank
 Verkoopning houdt van de uitgestane panden.

VONDEL.

Laat zien! Ik weet, 't zal in September zijn,
 Op d' eersten of den achtsten, naar het valt.
 — Maar zeg mij, hebt gij van de Turken iets
 Gehoord?

BLESEN.

Ik? van de Turken?

VONDEL.

Ja; vermeldt

De loopmaar ook iets nieuws van Kandia?

BLESEN.

Zoo 'k wel heb, ja, bericht zij, dat de vloot

Van Amurat de havens nog altijd
Besloten houdt.

VONDEL.

En waakt Sint Markus leeuw
Niet op? En blijft met onverschillig oog
En werkeloos, Euroop dien aanwas zien
Der Halve Maan, die 't Kristendom bedreigt?

BLESEN.

Maar, beste vriend, wat toch, in 's hemels naam,
Wat raken u de Turk en Kandia?

VONDEL.

Hoe, ben ik dan geen Kristen? Moet ik mij
Niet ergren, zeg, als Agars woest gespuis,
Dat ongeloovig ras, op Kristnen woedt?
Als 't eiland, waar de maagd werd heengevoerd,
Die eens haar naam schonk aan dit werelddeel,
Dat eiland, waar Sint Paulus zelf de leer
Der zaligheid den heidnen heeft gebracht,
Bestookt wordt door dat gruwzaam moordgebroed?
En — let maar op — de blik van Amurat
Wendt zich eerlang naar 't Noorden, ja bedreigt
Licht binnen 't jaar den keizer op zijn troon.
't Is meer dan tijd, dat zich de Mogendheên,
Vergetende al hun onderling geschil,
Vereenigen tot stuiting van die pest. —
Zie, 'k schreef daar juist een Turkschen sabel in,
En, als een vonk het rijshout steekt in vlam,
Stak ook dat woord mijn brein in laaien gloed
En gaf mijn pen dees regels in. Hoor toe:

„De felle Turksche sabel schittert
Te moedigh op haer Halve Maen,
Terwijl men, onderling verbittert,
De zon van 't Kruis ziet ondergaen.
Wy staen als met gevleugelde armen,
En zien al koel dien ondergang
Van 't Kruis, hetwelk men kon' beschermen,
Vergeefs verdadight eeuwen lang.
Waeckt op, Martel, Buljon, en Kroie,
Sint Lodewijk en 't Duitsche huis.
Men haelt het Grieksche paert in Troie,

En niemant zet zich schrap voor 't Kruis.
 Maer als gansch Azië, aengespannen
 Met Tarters, inberst, als een zee,
 Dan zal men spa de muren mannen
 En 't zwaert ontkleeden van zijn scheê.
 Nu is 't nogh tijt, naerdien de vrede
 De Kristen-werelt overstraelt,
 Dat elck om 't eerst het slaghzwaert smede
 En zette alle ongelijk betaelt."

BLESEN.

't Is fraai gerijmd; althans zoo ver ik mij,
 Waar 't poëzy betreft, vermeten mag
 Een oordeel uit te brengen; 'k heb alleen
 Een klein bezwaar omtrent de zaak. Ik zie
 Die anders in als gij en wensch altoos
 Geen oorlog met wat Mogendheid het zij.
 Turkijen is onze oude bondgenoot:
 Wij hebben daar kantoren bij de vleet:
 Het zendt ons zijde en marmer en tapijten:
 't Bekleedt én ons én onze huizen, vriend!
 Een oorlog met den Turk, bedenk dit wel,
 Zou de ondergang van vijftig winkels zijn,
 Waar Nieuwendijk en Warmoesstraat op roemt.
 Duid mij dus niet ten kwade, zoo 'k hierin
 Van u verschil. Gij, vriendlief, ziet de zaak
 Als dichter in, en ik als winkelier.

VONDEL.

Natuurlijk! en gij ziet als winkelier
 Dan ook alleen op 't voordeel, dat de dag
 Van heden u verschaft; maar 's dichters oog
 Wil verder zien; het slaat den scherpen blik
 Door 't nevelfloers der verre toekomst heen:
 Dat is zijn roeping, en zijn plicht meteen.

BLESEN.

't Kan wezen: met u twisten wil ik niet.
 Ik denk maar, wij zijn menschen van den dag,
 En, daar de toekomst mij verborgen is,
 Geef ik het voordeel, dat ons 't heden schaft,
 Zoo licht niet prijs uit mooglijk ijde zorg
 Voor 't geen de onzekre toekomst baren mocht.

— Doch 't is mijn tijd: vaarwel! tot wederziens.

VONDEL.

Vaarwel! en breng uw dochterken mijn groet.

(BLESEN af.)

't Is zonderling! Die Blesen is een man,
 Zoo vroom en goed als ik er een maar ken:
 Geen trouwer vriend dan hem heb ik op aard:
 Daarbij, een man, doorkundig in zijn vak,
 En dien men om zijn helder doorzicht prijst.
 En toch — als 't bij gewone lieden gaat —
 Zijn oog ziet nooit iets verder dan den kring,
 Waar binnen zich 't geen tijdelijk is beweegt.
 Hij is matroos gelijk, die slechts bespeurt
 Wat nevens hem en binnen 't schip gebeurt,
 En denkt, het is genoeg, als hij zijn plicht
 Aan zeil en mast en ankerspil verricht;
 Maar stuurmans oog blikst verder en bespiedt
 De kleur der golf, den staat van 't luchtgebied,
 't Koralen rif, den maalstroom en de klip:
 En zóó slechts kan gepaste voorzorg 't schip
 Een veilgen koers doen houden en voor 't woeden
 Van branding, kolk of noodorkaan behoeden. —
 Dan och! wat waan brengt mij van 't spoor? Ben ik
 Een stuurman? Ik? — ik ben een oude dwaas,
 Een suffer, in zijn enge Lommerdcel
 Geketend, en, gelijk een rasphuisboef
 Gedoemd, de kost te winnen met zijn handen.
 Maar foei! 'k zou weêr gaan morren in mijn lot.
 Het voegt mij, zoo ik in mijn ouderdom
 Beproefd word, dit te dragen met geduld.

DERDE TOONEEL.

VONDEL, REINIERSZEN.

REINIERSZEN.

Zoo, oude heer!

VONDEL, *ter zijde*:

Daar is mijn brompot weêr.

(Luid.)

Ik wensch Sinjeur Reinierszen goeden dag.

REINIERSZEN.

Goë morgen! 't Is voorwaar een fraaie streek,
Die gij daar weêr hebt uitgevoerd.

VONDEL.

Wie? Ik?

'k Begrijp u niet, noch weet aan welk verzuim
Of misslag ik mij schuldig heb gemaakt.

REINIERSZEN.

Zoo? — weet Sinjeur dat niet? Of is 't misschien
Een lijst van panden, die ik hier heb, zeg?
Of wel een lommerdbriefje?VONDEL, *het papier inziende, dat de ander
hem voorhoudt.*

Neen: het is

Het afschrift van een zang, dien ik onlangs
Vervvaardigd heb: ik had het reeds vermist,
Gij vondt het, en gij brengt het mij terug:
Ik dank u wel.

REINIERSZEN.

Dacht gij, dat ik het vond?

Ik had het lor dan eerder stukgescheurd
En in de mand geworpen, dan dat ik
Het u terug gebracht had; neen: het lag
In d'omslag, bij de stukken, die gij laatst
Den Heeren van de Bank hebt voorgelegd.
Zij gaven 't mij, met last dat ik het u
Bezorgen zoû. Maar 'k vraag, is dat manier,
Zoo'n prullig lied bij stukken van gewicht
Te leggen? zeg!

VONDEL.

Ei! wees toch niet verstoord.

Natuurlijk is 't bij opzet niet geschied:
Het raakte bij abuis daar-tusschen-in.

REINIERSZEN.

Zoo? bij abuis? Maar op een Stads-kantoor
Betamen zulke abuizen niet, Sinjeur.
Uw eenige verschooning is, dat ge oud,
En suf wordt bovendien. Ofschoon een man

Als gij zijt, reeds met d' eenen voet in 't graf,
 'ch schamen moest, dat hij nog liedekens
 ft schrijven als dit hier.

VONDEL.

Wat meent gij toch?

REINIERSZEN.

Wel, is 't geen schand? Wat lees ik hier? *Nooit zat
 Van kussen.* Wel! 't klinkt voegzaam in uw mond!
Geen water bluscht zijn minnevier. Och kom! —
 't Is niet de Bank van Leening, 't is veeleer
 Het Dollhuis, waar ge eerst op uw plaats zoudt zijn.

VONDEL.

Het blijkt mij, dat gij enkel hier en daar
 Een regel hebt gelezen van dit blad;
 Zoo 't anders waar, gij hadt een ouden man,
 Als mij, voorwaar zoo bitter niet gehoond.
 Indien gij luistren wilt, zoo lees ik u
 In zijn geheel het lied eens even voor;
 Dan rouwt u wis 't verwijt, mij toegevoegd.
 Hoor toe: ik voer een dartlen jufferstoet
 Hier sprekend in. Zij drijven, in haar lied,
 Met Noach, die den schrikbren wereldvloed
 Haar had voerspeld, op deze wijs den spot:

„Zou het al zinken en vergaen,

Waer bleef de zwaen?

Waer bleef de zwaen?

De zwaen, dat vrolijke waterdier,

Noit zat van kussen;

Geen watren blusschen

Haer minnevier.

't Lust haer, te nestlen op den vloet,

Zy kweekt den gloet,

Zy kweekt den gloet

Met hare vrolijke wederga,

En kipt hare eiers

En acht geen schreiers

Noch vreest geen scha.

Vliegende jongen zwemmen meê

Door stroom en zee,

Door stroom en zee.

Zy groeit in 't levendigh element,
 En wascht de veêren,
 En vaert spanseeren
 Tot 's levens endt.

Stervende zingt ze een vrolijk liet
 In 't suikerriet,
 In 't suikerriet.

Zy tart de nijdtige dood uit lust,
 Met kwinkelen
 En triomfeeren
 En sterft gerust.

Stervende zoekt haer flaen gezicht
 Nogh eens het licht,
 Nogh eens het licht,

Den bruitschat, van de natuur ter leen
 Aen elk gegeven,
 Om blij te leven,
 Zoo vaert ze heen.

VIERDE TOONEEL.

De vorigen, HUYGENS.

HUYGENS, *die binnengekomen was, toen VONDEL begon te lezen, en aan de deur had staan luisteren, bij 't slot in de handen klappende:*

Uitmundend! braaf!

REINIERSZEN *zich omkeerende, en HUYGENS, die in gewoon reisgewaad is, van 't hoofd tot de voeten beziende.*

Zoo? Nu 't kan mooglijk zijn:

Ik heb van zulke dingen geen verstand
 En weet niet waar die rijmlarij toe dient.
 Het komt per slot altijd op leugens neêr.
 Een zwaan, die zingt! wie heeft dat ooit gehoord?
 Vraag 't aan Jan Meeuwisz eens, die veertig jaar
 Stads-pluimgraaf was, of hij in al dien tijd
 Een zwaan gekend heeft, die een liedje zong,

HUYGENS.

Mijn goede vriend, uw pluimgraaf kan alleen
 Getuigen van de zwanen, die hij hier
 Op 't zwanehok gevoed heeft, of misschien
 Op markten zag te koop staan. Maar al is
 In deze onze eeuw, en in ons vochtig land,
 De zwaan niet muzikaal, volgt nu daaruit,
 Dat zij niet zong in Vader Noachs tijd,
 In 't Aziatisch land? Zij is haar stem
 Misschien wel in den zondvloed kwijt geraakt.

REINIERSZEN.

Ei zoo! — Ja, dat kan zijn. — Wien zoekt Sinjeur?

HUYGENS, *op VONDEL wijzende*:

Ik zocht mijn Heer.

REINIERSZEN, *tegen VONDEL*.

Ik kom zoo aanstonds zien,
 Hoe ver gij met de lijst gevorderd zijt.

(A/).

V I J F D E T O O N E E L.

HUYGENS, VONDEL.

HUYGENS.

Wie ernstig met zulk volkje redeneert
 Strooit paerlen voor de zwijnen en men stuurt
 Gevoeglijkst met een kluitjen hen in 't riet.
 Maar, Vader van den Vondel! zeg, hoe is 't?
 Herkent gij nu een ouden vriend niet meer?

VONDEL.

Ik twijfel nog.... bedrieg ik mij, of zie
 Ik inderdaad mijn Heer van Zuilichem?

HUYGENS.

Uw oogen zien nog goed: 'k ben Huygens, ja.
 'k Heb Amsterdam sinds jaren niet bezocht;
 Maar nu dreef mij mijn ambtsplicht herwaarts heen,
 En 'k dacht zoo, 'k moet bij dees gelegenheid
 Gaan kijken, hoe mijn oude kennis 't maakt.
 Men zei mij aan uw woning, dat ik hier
 U vinden zou. 't Verheugt me, u nog zoo kloek,

Ja, 'k zei bijna: verjeugdigd, weêr te zien.

VONDEL.

Ik ben beschaamd van de eer, die mij geschiedt.
Het spijt mij maar, dat ik in dees mijn kluis
Naar uw verdienste u niet ontvangen kan.
Maar neem toch plaats, wat ik u bidden mag.

*(VONDEL, die bij 't begin van dit tooneel was opgestaan,
schuift een houten schabel bij de tafel en beiden
nemen plaats.)*

Maar gij, Heer Ridder, gij blijft evenzeer
Dezelfde altijd.

HUYGENS.

Ei wat? Ik ben, met u
Geleken, nog een jongling.

VONDEL.

Ja, 't is waar:

Ik tel zoo wat een tiental jaren meer.
Maar vroeger hebt ge uw naam bekend gemaakt
Dan ik: geen mensch nog wist wie Vondel was,
Toen Huygens reeds beroemd was, niet alleen
Als de eerste altijd bij zang en spel en dans,
De leider en de vreugd van ieder feest,
Maar tevens als de lieving van Apol,
En als de staatsman, die met volle recht,
Des Prinsen oor en vol vertrouwen had.

HUYGENS.

Dat was, niet waar, een goede tijd, mijn vriend,
Toen wij op Schei-Beek of op 't Muiderslot
Met d'ongelijkbren Drossaart, met Reael,
De Huybert, Plomp en meer nog, ons te zaâm
Vereenden om, nu Neêrland was bevrijd
Van vreemd gespuis en vreemde willekeur,
Ook Neêrlands taal van alle bastaardij
Te]zuivren en ook haar een eigen wet
En regelen te schenken, die geen man
Van kennis en ervaring wraken mocht.

VONDEL.

En 'k denk nog steeds erkentlijk aan al 't geen
Ik, in dien tijd van leerzaam onderhoud,

Aan 't fijn vernuft van Huygens werd verplicht.

HUYGENS.

En als dan, na 't volbrengen onzer taak,
Muziek en zang verpoozing schenken kwam,
Als Swelinck ons op orgelmelody
Onthaalde, of Ban den citer ruischen deed,
Duartes telg haar zilvren stemgeluid
Paarde aan den toon der vedelsnaren, of
Als Tesselschaê, die tiende Zanggodin,
Ons aan ons zelf ontvoerde door haar zang....
Gij ook, mijn vriend, niet waar? gij denkt nog vaak
Aan Tesselschaê.

VONDEL.

Wie heeft haar ooit gehoord,
Die niet, als wij, nog treurt om haar gemis?
— Wel zegt gij, ja, dat was een goede tijd.
Ach! allen, die gij noemt, zij zijn niet meer.
Ook Vossius, en Baerle, en Wickevort,
En Victorijs, en Mostert, zij zijn heen,
En zoo veel, die ik nauwlijks tellen kan.
Van al wie toen zich in dien kring bewoog,
Is niemand schier meer over dan wij tweeën.

HUYGENS.

Gij hebt voor 't minst nog lang met hen verkeerdt;
Mij hield mijn ambt bestendig aan het hof,
Verwijderd van 't geletterd Amsterdam.

VONDEL

Ik mede, ik was aan velen onder hen
Voor lang reeds vreemd geworden. Wat daarvan
De reden was, valt u gewis niet zwaar
Te raden. 't Is geheel een andre sfeer,
Meer needrig, waar ik thans mij in beweeg.

HUYGENS.

Het schijnt mij, dat — 'k laat enklen op hun plaats —
Het nieuw geslacht van letteroefenaars
Het oude niet voorbij gesneld is.

VONDEL.

Ja,

Wat zal ik daarvan zeggen? Pels, en Dop,
En de anderen van *Nil Volentibus*

Zijn heel geleerd: zij weten veel.

HUYGENS.

Gewis,

Zij zijn, als ik ontwaar, verbazend wijs,
Maar bovenal in eigen oog. Waar wij
Nog twijfelden, daar hakken zij den knoop
Heldhaftig door, en wee wie in beroep
Durst komen van een vonnis, dat door hen
Geveld werd op 't gebied van taal en kunst!

VONDEL.

In taal en kunst, gelijk in alle ding,
Moet steeds de leus bedaarde ontwikkeling zijn,
En ik misprijs het niet, dat ze, op ons spoor,
Verbeetren wat verbetering behoeft.
Maar jammer doet het mij, wanneer zij laag
Steeds neêrzien op hetgeen ons eigen land
Heeft voortgebracht aan saprijk letterooft:
Geen Coorenhert of Roemer lezen zij:
Naar Bredero wil hun kieskeurig oor
Niet luistren: zelfs ook Spieghele, hij, wiens taal
Zoo zinrijk is, wiens leering zoo vol pit,
Verwerpen zij als gids: geen kunstwet meer,
Die volgens hen mag gelden, dan alleen
Wanneer zij ons uit Frankrijk overwaait.
Al wat Rotrou, Corneille of wel Quinault
Ooit schreef, ja al wat voortkomt uit Parijs
Heet mooi, al wat men hier schrijft, vodderij.

HUYGENS.

Behalve toch hetgeen hun eigen pen
In 't licht zendt, zou ik denken.

VONDEL.

Och! dat zijn
Voor 't meerendeel vertalingen naar 't Fransch.

HUYGENS.

En gij, mijn vriend, hoe staat gij met die bent?

VONDEL.

Och zie! dat zal, zoo lang ik leef, wel gaan.
Maar 'k weet te goed mijn voorland. Ben ik eens
Van hier, dan word ik mede, als onderwetsch,
Ter zijde en in een donkren hoek gesmakt.

HUYGENS.

Mocht ooit zoo grof een onrecht u geschiên,
 Het nakroost is rechtvaardig, en gewis,
 Het plaatst u eenmaal weêr in 't volle licht.
 — Maar zie, gij noemdet daar „een donkren hoek”,
 En — alle beeldspraak eens ter zij gezet —
 Mij dunkt, gij zit hier ook niet op de plaats,
 Die u betaamt, en 't smart mij, als ik u,
 U, die de tijd zoo goed besteeden kunt
 Als priester in Apolloos tempelkoor,
 Met offers hem te brengen, zijner waard,
 Als ik u aan een taak gebonden zie,
 Die ook de minste klerk vervullen kon.
 Het komt mij voor, dat Amsterdam den dank
 U slecht betaalt, dien 't u verschuldigd is.

VONDEL.

Ik heb, toen mij die onverwachte slag
 Getroffen had, waarbij ik mijn fortuin
 Aan de eer mijns naams ten offer brengen moest,
 Aan niemand iets gevraagd: want elke gunst
 Die op een bede volgt, zal steeds aan hem
 Die haar genoot een evenredig deel
 Ontnemen van zijn onafhankelijkheid.
 En, wat gebeur', 'k geef deze nimmer prijs.
 Neen, eer ik 't mocht verwachten, zag ik mij
 Door de Overheid geholpen uit den druk:
 Zij schonk mij 't ambt, dat mij voor bang gebrek
 Moest hoeden: 'k had geen stap daarvoor gedaan:
 En voor hetgeen ze uit vrijen wil mij gaf
 Sta ik uit vrijen wil mijn tijd haar af.

HUYGENS.

Ik zie, gij zijt een fijne *casuïst*:
 De Breen leerde u vergeefs geen *logica*. —
 Maar, scherts ter zij, de taak moet op den duur
 U lastig zijn.

VONDEL.

Ik heb daarover nooit
 Geklaagd en zal daarover ook geen klacht
 Doen hooren, neen, zoo lang ik werken kan.

ZESDE TOONEEL.

*De vorigen, REINIERSZEN.*HUYGENS (*ter zijde*).

Neen, klagen zal de stijfkop niet. Hij stierf
 Veeleer of leed het bitterste gebrek.
 Maar toch, 'k doorzie wat in zijn boezem schuilt.

REINIERSZEN.

Hoe is het? Is de lijst gereed?

VONDEL.

Nog niet.

Ik heb....

REINIERSZEN.

... Uw tijd verpraat, als naar gewoonte.
 Sinjeur brengt heel den dag op zijn gemak
 Met babb'len of met rijmpjes maken door,
 En 't werk blijft op die wijze onafgedaan.
 Dat kan zoo op den duur niet langer, vriend!
 De stad betaalt u niet om niets te doen.
 Het is uw schuld niet, dat gij oud zijt; maar
 Zoo gij uw taak niet langer als 't behoort
 Volbrengen kunt, dan wordt het meer dan tijd,
 Dat ge uw ontslag verzoekt, of dat gij 't krijgt.
 Uw plaats is in 't Ouwmanhuis en niet hier:
 Hier past wie werken wil en werken kan.

HUYGENS *opstaande*.

Mijn goede man, indien er iemand hier
 Berisping heeft verdiend, ik ben 't alleen.
 Ik hield, al te ondoordacht, mijn ouden vriend
 Van d'arbeid af: het is dus niet aan hem,
 Aan mij is 't, dat uw toorn zich koelen moet.

REINIERSZEN.

Mijn goede man, ik heb in deze zaak
 Met u niets uit te staan; ik ken u niet,
 En ik begeer u niet te kennen. Maar

(tot VONDEL.)

Wat u betreft, 'k geef u mijn eerewoord,
 Ik zal, wanneer zoo straks de Heeren hier

Vergaadren, tot hen gaan en over u
 Een boekjen opendoen: en hebben zij
 Met taaï geduld tot heden u verschoond,
 Aan alles komt een end. Onthou uw dag.

(Af.).

Z E V E N D E T O O N E E L.

HUYGENS, VONDEL.

HUYGENS.

Wat Niemandsvriend is dat? Zou 't mogelijk zijn,
 Dat zich 't Bestuur der Bank ooit storen kon
 Aan praatjes van een bietebaauw als hij?

VONDEL.

Dat is hij, ja; maar ach! hij heeft gelijk.
 'k Gevoel 't, ik ben niet langer meer geschikt
 Mijn plicht te doen als mij betaamde, neen,
 Wat hij mij voor de scheenen wierp is waar:
 Ik heb 't geduld der Heeren al genoeg
 Misbruikt en mijn ontslag voor lang verdiend.

HUYGENS.

Ei! laat ik u dus niet mistroostig zien.
 Toen de Overheid u met den post beschonk,
 Dien gij bekleedt, toen was het haar bekend,
 Hoe gij alreeds met zeven kruisen waart
 Beladen, en geen sterveling van u
 Kon vergen wat men vergt van jonge liën.
 En zouden zij u thans verstooten, nu
 Het achtste kruis, bij 't zevende gevoegd,
 Uw aanspraak op toegevendheid vergroot?

VONDEL.

Neen, neen! ik was, toen ik, tien jaar geleên,
 Mijn ambt aanvaardde, alsnog bij volle kracht;
 Nu ben ik afgeleefd. — 'k Voorzie te klaar
 Wat lot mij staat te wachten. Ik moet zien,
 Dat ik mij hier of daar een plaatsje zoek,
 Waar ik het uur van mijn verscheiden toef.

HUYGENS.

Ei! hoop het beste: ik kom voor mijn vertrek
 Nog eenmaal u bezoeken aan uw huis:
 'k Neem dus van u geen afscheid nog. Vaarwel!

(Ter zijde in 't heengaan.)

Bracht ik hem, door mijn komst, wellicht in 't leed,
 Dan voor het minst vergoed ik wat 'k misdeed. *(Af.)*

VONDEL, *die steeds mismoedig aan de tafel is
 blijven zitten en zwiĳgend den handdruk
 van HUYGENS beantwoord heeft.*

Neen, ik voorzie het, mijn ontslag is zeker:
 De laatste druppel in mijn lijdensbeker!
 Wat toch, wat sleep ik langer op dees aard
 Een leven voort, met zorgen dus bezwaard!

DERDE BEDRIJF.

DE HUISKAMER BIJ VONDEL.

EERSTE TOONEEL.

AGNES, ANNA.

AGNES, *binnenkomende, tegen ANNA, die aan haar
 werk zit.*

Nicht Anna, wees gegroet. Uw briefje was
 Zoo dringend, dat ik niet verwijlen dorst.

ANNA.

Ach! Nicht de Wolff, wees dubbel welkom hier,
 Uw bijzijn is mij inderdaad een troost.
 'k Zou wel bij u gekomen zijn; maar zie!
 'k Mocht niet van huis in deze omstandigheên.

AGNES.

Ei, zeg mij toch, wat is er aan de hand?
 Gij ziet mij aan met tranen in het oog.
 Is Oom, of een der kind'ren ongesteld?

ANNA.

Ons hangt, helaas! een onweêr boven 't hoofd,
 Een bittre slag, die vader te onvoorziens
 Zal treffen in zijn levensavondstond.

AGNES.

Hoe dan? Verklaar u nader, lieve Nicht.

ANNA.

Ik weet niet, wat er gistren aan de Bank
 Heeft plaats gehad: 'k weet enkel, dat uw oom,
 Die anders, wat hem smartlijks overkomt
 Weet in zijn hart te smooren, en altijd
 Zich opgeruimd te toonen, deze reis
 Geheel ontdaan ons t'huis kwam, aan den disch
 Zijn liefste spijs onaangeroerd liet staan,
 En, op mijn vaak herhaalde vraag, wat toch
 Hem deeren mocht, het antwoord steeds ontweek.
 Ik dacht in 't eerst, dat hij een aanval had
 Van koorts: want ik bemerkte, hoe zijn hand,
 Zoo dikwerf hij de kroes bracht naar den mond,
 Aan 't beven sloeg, en hoe op zijn gelaat
 De frissche bloes, die in gewone dagen
 Hem eigen is, tot purper was ontgloeid.
 Maar 't was geenszins het lichaam, 't was de ziel,
 Die krank was; ach! naar ik vermoed, reeds lang
 Geteisterd door een somber voorgevoel,
 Maar eindelijk te zeker van den slag
 Die heden treffen zou. — Van morgen vroeg
 Kwam hier een Bode van 't Stadhuis....

AGNES.

Spreek uit:

Die Bode was een Jobsbode, als het schijnt.

ANNA.

Hij bracht een briefje: — zulk een stom papier
 Kan somtijds zoo welsprekend zijn.

AGNES.

Wat was

Er de inhoud van?

ANNA.

Te zeven uur precies
Moest Vader op 't Stadhuis zijn en aldaar
Verschijnen voor de Heeren.

AGNES

Anders niet?

Ik ken die briefjes wel: zoo'n opontbod
Werd ook mijn man bij wijlen 't huis gestuurd.
En waarom toch ontrust u dit zoo zeer?

ANNA.

Ach, beste Nicht! beseft gij niet, wat ramp
Ons overkomt? Uw oom begrijpt te wel,
Wat tijding hem aldaar verbeidt. Helaas!
't Is zijn ontslag, dat hem wordt aangezegd.

AGNES.

Zou 't mogelijk zijn?

ANNA.

En wat begin ik dan?

Gij kent uw oom als ik: hij is te fier
Van inborst, dan dat hij, bij wie 't ook waar',
Ging bedelen om gunst: en daarom, Nicht,
Ik heb geen hoop meer dan in u alleen.

AGNES.

In mij?

ANNA.

Is 't niet Joan de Wolff geweest,
Uw goede man, wiens dood ik steeds betreur,
Die bij Mevrouw van Vlooswijk, nu tien jaar
Geleden, zoo welsprekend Vaders zaak
Bepreiten ging, en 't hart der eedle vrouw
Dus roerde, dat zij Vaders voorspraak werd
Bij haar gemaal, den Burgemeester, die
Het ambt hem schonk, waaruit men hem van daag
Weêr zal ontslaan?

AGNES.

En gij verlangt alsnu

ANNA.

Ach, Agnes, ach! gij weet, hoe lief en waard
Gij Vader zijt: wat heeft hij, keer op keer,

Met verzen, waar geheel zijn hart uit sprak,
 U niet verjaard! En 'k weet, van uwen kant,
 Zijt gij den man oprecht genegen: — Wel!
 Doe thans uw best in zijn belang en volg
 Van uw Joan het loflijk voorbeeld na.
 Ga naar Mevrouw van Vlooswijck, spoor haar aan,
 Dat zij de taak, door haar welwillend eens
 Begonnen, ook ten einde toe volvoer,
 Haar milde gunst aan haar beschermeling
 Thans niet onttrek, nu hij daar meer dan ooit
 Behoefte aan heeft. Ik hou mij overtuigd,
 — Zij is zoo goed — zij zal gewis het oor
 Niet sluiten voor zoo billijk een verzoek.

AGNES.

Gij weet, ik ken haar slechts van aangezicht;
 Wat echter mij geenszins weêrhouden zou,
 Tot haar te gaan, zoo 't oorbaar werd geacht;
 Maar, beste Nicht, ik dien voor alle ding
 Te weten, of uw vrees op reden steunt.
 Licht maakt ge u voor een ijdele schim bevreesd
 En dan Wat wil die man?

T W E E D E T O O N E E L.

DE VORIGEN, REINIERSZEN.

REINIERSZEN.

Wie van u twee

Is Van den Vondels dochter?

ANNA.

Ik, mijn vriend.

Hebt gij voor mij een boodschap?

REINIERSZEN.

Niet precies.

Uw vader was het, dien ik zoeken kwam.

ANNA.

Mijn vader is zoo even naar 't stadhuis
 Vertrokken; maar kan ik de boodschap doen?

REINIERSZEN.

Zoo? Naar 't stadhuis; nu ja, ik gis waarom.

ANNA.

Gij gist, dat....

REINIERSZEN.

Dat zijn zaak daar spoedig zal
Geklaard zijn.

ANNA.

Hoe! gij onderstelt....

REINIERSZEN.

Wel ja,
En 'k zal wel wachten, tot hij t' huis komt.

ANNA.

Dus
Vermeent gij, dat men Vader op 't stadhuis....

REINIERSZEN.

Zijn afscheid geeft, wel zeker! anders waar'
De boodschap, mij gegeven, zonder zin.

ANNA *tegen* AGNES.

Gij hoort het, ach!

AGNES *tegen* REINIERSZEN.

Maar wie toch zond u hier?

REINIERSZEN.

Ik breng, op last der Heeren van de Bank,
Dees bundel vol schrifturen, die aldaar
Ons oudje bij zijn heengaan achterliet.
Zij dachten, dat die mogelijk nog waardij
Bezaten: — nu, misschien voor hem; gewis
Geen ander, die voor 't pak een oortje biedt.

AGNES.

Wel moet gij dan alleen in Nederland
Een vreemdling zijn, die nimmer hebt gehoord
Hoe alles, wat van Vondels lier herklinkt,
Terstond alom, op 't land als in de steden,
Een weêrgalm vindt in ieders oor en hart.

REINIERSZEN.

Zoo? Waarlijk? Nu, dat hij een rijmer is,
Dat wist ik; maar ik hou met rijmlarij
Mij nimmer op, en weet niet, waar 't voor dient.
Het heeft althans den ouden man niet veel

Geholpen op zijn weg, die, als genoeg
Bekend is, eerst zijn boël heeft opgemaakt,
En toen men, uit genade, hem een post
Bezorgd had, dien te deerlijk heeft versloft.

DERDE TOONEEL.

DE VORIGEN, BLESEN.

BLESEN, *die den laatsten uitval van REINIERSZEN
gehoord heeft, tegen dezen:*

Hoe! wat beteekent dit? Wat drijft u hier?
En wat maakt u zoo onbeschaamd, een man,
Wiens inborst en verdiensten meer nog dan
Zijn ouderdom elks eerbied vergen, dus
Te hoonen in zijn eigen huis? Spreek op!

REINIERSZEN.

De Heeren van de Bank gelastten mij,
Om hier

BLESEN.

'k Weet, dat de Heeren van de Bank
Ook „Heeren zijn, en dat zij nooit den last
U gaven om een dergelijke taal
Te voeren als gij u ontvallen liet.
Dacht gij misschien, omdat gij hier alleen
Met vrouwen hadt te doen, dat gij uw tong
Vrij vieren mocht, zoo vindt gij hier een man.
Doe thans uw boodschap, zoo ge een boodschap hebt.
En zorg, dat u geen onbetaamlijk woord
Op nieuw ontvalle, of 't zal u rouwen, vrind,
Zoo waarlijk als ik Pieter Blesen heet.

REINIERSZEN.

Ei wat! Ik wou alleen maar zeggen, dat
Het rijmen, als het blijkt, geen voordeel geeft.
Of nu de man 't verlies van zijn fortuin
Daaraan alleen te wijten heeft, ziedaar
Wat ik niet vast kan zeggen, maar hetgeen
Ik staande hou, om dat ik 't zeker weet,

Is, dat het hem zijn ambt kost bij de Bank.

BLESEN.

Zijn ambt!

ANNA.

Ach! 't is maar al te zeker, vriend.

REINIERSZEN.

Ik hoorde straks van onzen Bankkassier
Het nieuws, en hoe 't ontslag van d' ouden man
Geteekend lag — om heden in te gaan.
En daarom werd gewis mij dit pakket
Gegeven, om

BLESEN.

Welnu! wij zullen 't wel
Aan zijn adres bezorgen. Geef maar hier.

REINIERSZEN.

Neen neen! ik moet hemzelfen zijn geschrijf
Behandigen: zoo luidt mijn last: en dan

(*Ter zijde.*)

Het lust mij, eens te zien, hoe hem de peer
Gesmaakt heeft, die 'k hem gistren heb gestooft!

BLESEN.

Wel! kom dan, als hij t' huis is, weêr terug.
En kwel ons langer met uw bijzijn niet.
Maar wie of daar met zulk een wilden tred
Het huis instormt?

ANNA.

Ach! 'k vrees

VIERDE TOONEEL.

DE VORIGEN, ANTONIDES.

ANTONIDES, *nog buiten.*

Hoezee! hoezee!

ANNA.

Antonides!

ANTONIDES, *opkomende.*

Driewerf hoezee!

BLESEN.

Wat 's dit?

ANTONIDES.

'k Weet op zijn best van blijdschap waar ik ben.

(De bedrukte gezichten der omstanders ziende.)

Maar hoe!

BLESEN.

• Ik weet niet, jonkman, wat gij brengt;
Maar wij zijn hier tot blijdschap niet gestemd.

ANTONIDES, *rondziende.*

Wat viel hier voor?

REINIERSZEN.

Och! niets: dat de oude man
Zijn afscheid heeft bekomen bij de Bank.

ANNA.

Ach ja, zoo is het.

ANTONIDES, *tegen REINIERSZEN.*

En dat noemt gij „niets,”

En zegt het op een toon, als of het u
Genoegen deed! — Voorwaar, 'k zou grooten lust
Gevoelen, u te leeren, dat geen mensch
Ooit ongestraft zich uit op zulk een wijs,
Waar 't Vondel, waar 't mijn tweeden vader geldt.

AGNES.

O stil! Ik hoor de voordeur opengaan.
Misschien

ANNA.

O ja! gewis! 't Is Vader zelf.

V I J F D E T O O N E E L.

DE VORIGEN, VONDEL.

ANNA.

Mijn vader, ach!

AGNES.

Mijn oom!

BLESEN.

Mijn oude vriend!

AGNES.

Een stoel! een stoel! de man is gansch ontdaan.

ANTONIDES, *na een stoel bijgeschoven te hebben,*

Is 't waarheid, zeg, mijn vader, dat men u
Zoo wreed, zoo onbarmhartig handlen dorst?

VONDEL, *gezeten.*

Ei, vrienden! gunt mij tijd, dat ik bekom,
Het duizelt nog een weinig mij in 't brein.

REINIERSZEN, *die zich op den achtergrond begeven
heeft, ter zijde.*

Dat wil ik best gelooven, dat de pil
Bezwaarlijk viel te slikken.

ANTONIDES *tegen* VONDEL.

Ja! gij zijt

Geheel onthutst: uw polsslag duidt het aan.

Wat water! fluks, . . .

VONDEL, *tegen* ANTONIDES, *terwijl ANNA een glas water
uit een kruik schenkt.*

Zoo! speelt ge alreê den arts?

ANTONIDES, *weemoedig het hoofd schuddende.*

Ach beste Vader! denk nu niet aan mij.

REINIERSZEN, *toetredende.*

Het spijt mij, vriend; maar 'k heb het u voorspeld:
Daar moest een eind aan komen.

VONDEL.

En het kwam.

Ik keer daar zoo van Burgemeestren.

AGNES.

Ach!

Verhaal 't ons niet, zoo u 't verhaal wellicht
Te droevig valt.

VONDEL.

Te droevig? Hoor! daar klonk

Mij als een donder uit Oudshorens mond

De tijding, die 'k verwacht had, in het oor:

'k Was van mijn post ontslagen.

BLESEN.

Arme vriend!

ANNA.

Helaas!

VONDEL.

En toen de Burgemeester zag
 Hoe droef ik stond verslagen van 't bericht,
 Toen voegde hij er haastig bij — Dank God,
 Mijn Anna, en uw heilige Patrones —
 „Behoudens eere en wedde levenslang.”

ANTONIDES.

Io vivat' -

ANNA.

Mijn vader!

BLESEN.

Inderdaad?

AGNES.

Ik wist wel, Oom, dat gij nog vrienden hadt.

REINIERSZEN, *ter zijde.*

Wat? hij behoudt zijn wedde: wel de droes!
 Dan is de man wel af.

VONDEL, *tegen de vier anderen.*

Zoo is het, ja,

'k Gevoel mij als de man, die jaren lang
 Gezucht heeft in een kerker, en op eens
 Het woord „genade en vrijheid” spreken hoort,
 Maar, ook als hij, kan ik mij naauwlijks nog
 Verbeelden, dat dees uitkomst waarheid is,
 Geen ijdele droom, die weêr verdwijnen moet.

BLESEN.

Wel, vriend! ik wensch van harten u geluk.

AGNES.

Ik mede, ja, ik wensch er Nederland
 Geluk meê; want gij kunt nu ongestoord
 U wijden aan hetgeen uw roeping is,
 En leven voor de Poëzy alleen.

VONDEL.

En, nichtje, ook voor mijn vrienden. Is 't niet zoo?

ANTONIDES.

Ha! nu komt Nazo af! —

(tegen ANNA:)

Geen water meer,
 Een roemer wijn, van d' oudsten, dien gij hebt,
 Is de artsenij, die 't best hem helpen zal.

VONDEL.

Ik merk het, Zoon, gij waant, dat u alreê
Het dokterschap geschonken werd, en gij
Mij ongestraft recepten geven kunt.

ANTONIDES, *tegen de overigen:*

O ja! dat was 't, waarover ik zoo straks
Hoezee riep, wat ik hier vertellen kwam.
Ik ook, ik zie mijn hartewensch vervuld:
Ik word Student! Ik heb 't van Schepen Six
Vernomen, ja: een edel vriendental
Stelt mij daartoe in staat. Maar 'k weet aan wien
Ik dit vooral verplicht ben: 't is aan u,
Mijn vader, die mijn steun en voorspraak waart.
O! dat ik al uw goedheid eens naar eisch
Vergelden kon!

VONDEL.

'k Wensch u geluk, mijn zoon,
En hoop, dat ge eens, als arts, geen minder eer
Dan als poët verwerft.

AGNES.

Ik voeg mij bij
Dien wensch, Antonides.

BLESEN.

Ik evenzeer.
Studeer maar braaf, en alles komt te recht.

ANNA.

Maar die beschikking van onze Overheid,
Waarmeê de wensch, door Vader in 't geheim
Zoo lang gevoed, op eenmaal wordt vervuld,
Zij kwam zoo onverwacht: wiens tusschenkomst
Of voorbeê mag haar hebben uitgelokt?

BLESEN

De Heer van Vlooswijck was ten allen tijd
Uw vader welgezind.

ANNA.

'k Erken het graag:
Maar 't is toch zeer opmerklijk dat, juist nu
Doch hoe! alweêr bezoek ... Wie mogen 't zijn?

ZESDE TOONEEL.

DE VORIGEN, HUYGENS, MEVROUW VAN VLOOSWIJCK.

VONDEL.

Gij zelve hier, Mevrouw? En gij, mijn Heer
Van Zuilichem? Wat eer weêrvaart mijn huis!

REINIERSZEN, *ter zijde.*

De droes! is dat de man van gistren niet?
Wat is hij fraai en deftig opgeschikt:
En met Mevrouw van Vlooswijck! Wel verbruid!

ANNA *nijgende.*

Mevrouw!....

MEVROUW VAN VLOOSWIJCK.

Ik ben het zelf, mijn goede Heer,
Ik, die geenszins de laatste wilde zijn
Om u geluk te wenschen, dat ge in 't end
Verlost zijt uit de bange slavernij,
Waar in ik zelve — en ik erken mijn schuld —
U eenmaal door mijn toedoen heb gebracht.
Maar blijf toch zitten, wat ik bidden mag,
En wijt het leed mij niet, dat gij zoo lang
Hebt doorgestaan: ik had het goed gemeend.

VONDEL.

Mevrouw, ik was u reeds met heel mijn hart
Erkentlijk voor de goedheid, mij voorheen
Bewezen, en moet thans een dubblen dank
U wijden; want 'k bespeur het klaar, 'k ben u
Het heil verplicht, dat heden mij weêrvaart.

HUYGENS.

Gij raadt niet slecht, mijn oude vriend. — Mevrouw,
Steeds vaardig en welsprekend, waar zij maar
Haar medemenschen een dienst bewijzen kan,
Was bij den Heer van Vlooswijck wederom
Uw voorspraak: en voorwaar, als zij iets vraagt,
Wat sterveling, die haar zou wederstaan?

ANNA.

Gun, dat ook ik, Mevrouw, mijn warmen dank
U bringe, voor hetgeen ge aan Vader deedt;
Waarom ik levenslang in mijn gebeên
Uw dierbren naam indachtig wezen zal.

MEVROUW VAN VLOOSWIJCK.

Gij beiden prijst mij meer dan ik verdien.
De Heer van Zuilichem stelt u de zaak
Eenzijdig voor, en zegt niet, hoe hij zelf
In uw belang mij gisteren spreken kwam.
Ik wendde mij, 't is waar, op mijne beurt,
Tot mijn gemaal; doch geen welsprekendheid
Behoefde ik, om hem gunstig jegens u
Te stemmen, en ik weet, dat evenzeer
Het voorstel, dat hij deed, een gunstig oor
Ontmoeten mocht bij al zijn ambtgenooten.

VONDEL.

Het eerste werk, dat van mijn hand verschijnt,
Draag ik hun op als offer van mijn dank.

HUYGENS.

Ja, doe dat, vriend! Indien de tijdgenoot
Met volle recht hun namen houdt in eer,
Die namen gaan naar 't verste nageslacht,
Wanneer gij aan den uwen die verbindt.
— Maar nu — ik ben een vreemdling in uw huis
Geworden: heb alzoo de goedheid, mij
Te zeggen, wie ik de eer heb hier te zien.

VONDEL.

'k Stel u, in de eerste plaats, mijn Anna voor,
Mijn troost en staf in mijnen ouderdom.

HUYGENS.

Ik hoorde reeds, hoe ze, als Antigóné,
Haar vader trouw en liefdrijk staat ter zij.

VONDEL.

Dit is mijn nicht Agneta Block, de weeûw
Van Hans de Wolff, die u misschien nog heugt.

MEVROUW VAN VLOOSWIJCK.

Wis hebt gij van Mejuffrouw wel gehoord.
Zij is 't, wier zorg en kunde op Vijverhof
Zoo rijk een keur uitheemsche bloemen kweekt
En plantent, als men schaars te zamen vindt.

HUYGENS.

Wel zou ik niet? 'k Ben zelf zoo wat tuinier,
En schat voorwaar het voorrecht hoog op prijs,
Dat ik, Bataafsche Flora, u den tol

Der hulde, die u toekomt, aan mag biên.

AGNES.

Uw hoflijkheid, mijn Heer van Zuilichem,
Schat waarlijk mijn verdienste veel te hoog.

VONDEL.

Mijn Heer van Zuilichem zei nog wat meer,
Indien hij niet alleen de bloemen zag,
Die ge aankweekt in uw hof, maar, nevens die,
De bloemen, die uw hand zoo vaardig weet
Te scheppen uit een levenloos papier,
En waar alleen de frissche geur aan faalt;
Maar bovenal indien hij wist, als ik,
Wat bloemen ge in den schat uws harten kweekt,
Waarmeê gij 't pad des ouden mans bestrooit,
En geurig ooft, dat hem de ziel verkwikt.

(Tot HUYGENS).

Een Febé is zij mij, een Dorkas, die
Met weldaên mij voortdurend overlaadt:
En 'k heb een Aquila in dezen hier,
In Blesen, die in alle omstandigheên
Mijn raadsman was en trouwe rechterhand:
En eindelijk, hier, stel ik mijn zoon u voor
En kunstbroêr in Apol, Antonides.

HUYGENS, *legen* ANTONIDES.

Hoe! gij de schrijver van Bellone aan Bant?
Voorwaar, ik las in jaren geen gedicht,
Zoo wonderschoon van vinding en van vorm.
'k Wensch u geluk met zulk een gaaf, mijn Heer!
En, dat ge een vriend en gids als Vondel hebt.

ANTONIDES.

Een woord als dit uit Ridder Huygens mond
Is meer mij waard, dan of half Amsterdam
Mijn verzen prees en, lag het in mijn aard,
Verwaand te zijn, gewis, ik werd het thans.

HUYGENS, *voor* REINIERSZEN *komende*.

En deze Heer maar, zoo 'k mij niet vergis
Voorzeker neen, het is dezelfde man.

REINIERSZEN.

Mijn Heer ik ben (ter zijde.)

Och! ware ik maar van hier.

VONDEL, *tegen* REINIERSZEN.

Welnu, gij hebt uw wensch vervuld, ik heb
Mijn afscheid van de Bank.

REINIERSZEN.

En, naar ik zie,
Vervult het ook den uwen.

VONDEL.

En gij kwaamt
Om mij geluk te wenschen: is 't zoo niet?

REINIERSZEN.

O ja, en om meteen u dit pakket
Te brengen, door de Heeren mij voor u
Ter hand gesteld — schrifturen, zoo ik meen.

VONDEL.

Ja, die ik in de Lommerd achterliet.

REINIERSZEN, *ter zijde.*

En waar gewis de Lommerd niets op schiet.

VONDEL.

Ik zal mijn dank voor hun oplettendheid
Den Heeren zelf gaan brengen, en meteen
Voor al 't geduld, dat ze al dees jaren mij
Betoonden: 'k wensch hun spoedig iemand toe,
Die meer naar eisch de plaats, door mij bekleed,
Vervulle en nooit hun stof tot klachten geef.

HUYGENS *tegen* VONDEL.

Gewis, uw plaats was aan de Lommerd niet,
Al mocht gij daar een poos uw toevlucht zoeken.

De Poëzy vlucht, waar zij cijfers ziet,
En haat het stof van dorre rekenboeken.

Uw plaats is, waar, op Hollands Helikon,
Apollo zelf zijn lier u gaf in handen,

Waar telken male uw spel den eerprijs won
Van wie er ooit de gouden dichtsnaar spanden.

En o! zoo lang men Hollands dicht verstaat
En Hollands taal gesproken wordt op aarde,

Blijft ook, bij wien de kunst ter harte gaat,
En Vondels naam en Vondels lied in waarde.

Tusschen het Eerste en Tweede Bedrijf van het vorenstaande Tooneelstuk werd door het orkest de *Concert Ouverture* van A. Berlijn, en na de pauze de *Ouverture Lucifer* van J. A. van Eyken ten uitvoer gebracht.

Toen het scherm wederom opging, werd men verrast door een gedeeltelijke, levensgrootte kopy van de plaat, bij Vondels „Lucifer” vervaardigd door den Heer J. W. F. Kachel en voorkomende in Dl. VII, tegenover blz. 222.

Eenige Leden van de voormalige Rederijkerskamers Achilles en Vondel, wier bescheidenheid ons verbiedt hunne namen te vermelden, schonken den feestelingen een zeldzaam kunstgenot door de voortreffelijke wijze, waarop zij, geheel gekostumeerd als de hemelingen op bovenbedoelde plaat, het Eerste en Vierde Bedrijf van den „Lucifer” voordroegen.

Het waren geen gewone toejuichingen, die hun, na den afloop hunner stoute taak, te beurt vielen, maar onmiskenbare blijken van dank en waardeering.

Tusschen deze twee bedrijven werd de Eerste Acte uit den *Lucifer*, van J. A. van Eyken, door het Orkest ten gehoor gebracht.

De reeks van eerbewijzen aan Vondel op dien onvergetelijken dag werd besloten met de Voordracht van het Dichtstuk van C. Loots, getiteld: *Hulde toegebracht aan de nagedachtenis van J. van den Vondel in den Amsterdamschen Schouwburg, na het vertoonen van den Gysbreght van Amstel in Wintermaand des jaars 1818.*

Saturdag, 19 October, de derde en laatste dag der Vondelsfeesten, was bestemd voor het *Bezoek aan het Muiderslot*.

Des voormiddags, ten 10 ure precies — zoo luidde het appel van 't Program — gingen de feestgenooten scheep op de met vlaggen en wimpels getooide stoomboot, die aan de Oosterdokssluis lag en waarop zich een flink orkest bevond, dat gedurende de heen- en terugvaart over het Y de opgewekte stemming der passagiers nog verhoogden moest.

Op de voorplecht der stoomboot was een schild aangebracht,
waarop Vondels tweeregelig vaers

Wy krijgen in 't gezicht den hoogen Burgh van Muyen,
Daer Hooft, der Rymers hoofd, met verzen streelt de buyen

te lezen stond.

Weldra was men den Pampushoek om en rezen de torentjes van
den „Hoogen Burgh” uit het herfstgroen te voorschijn. Niet zonder
eenige moeite steeg men over de steile en glibberige glooiing van
den dijk aan wal.

Uit de transen der eerwaardige woning van den Muyder Drost
werden de bezoekers met saluutschoten en hoorngeschal verwelkomd.

Daar stroomt het gezelschap de grijze slotpoort binnen, waarboven
de roode leeuw van Holland blaakt. Daar wordt het oog tevens
getroffen door het naameijfer van Vondel van een lauwerkrans om-
geven, en waaronder zijn oudste devies: *Liefde verwinnet al*, door
het wapenschild van Hooft, en de blazoenen van Tesselschade en
Francisca Duarte, van Barlaeus, Huygens, Mostert en Swelingh.

Op 't binnenplein waren boven de bogen der onderscheiden in-
gangen schilden geplaatst, waarop met enkele wijzigingen de navol-
gende uittreksels uit verzen van Vondel voorkwamen:

Wilt in (Vondels) bloemhof treden,
Eenen bloemhof, milt van geur,
Rijck door zijn verscheidenheden
Van gedachte en schoone kleur,
Een banket voor keurige oogen,
Een muziekfeest voor 't gehoor,
Als de ziel, omhoogh getogen,
Naar de wolken voert door 't oor;
Overal vergulde spreuken,
Aardige spitsvondigheên,
Lessen van geen eeuw te kreuken,
Redevormers van 't gemeen,
Gestoffeerde galeryen,
Vol van kunst en wetenschap:
Tafereelen waert te vrijen,
Honighkorven, zoet van sap.
Al den dichtbergh in één Dichter,
Keur van stof en keur van maet,
Kort of langer, zwaer of lichter,
En gepast op yders staet.

Elders — en dit doelde op de verkrijgbare ververschingen:

Hier schaft de boeredisch geen hoofsch banket,
Met slangespogh en blaeu vergif besmet,
Maer veltgerechten, naer Pytagors wet,
Bevrijt van kommer.

In de vraag of de champagne en de gebraden patrijzen wel precies overeenkomstig waren met de onthoudingswetten door den wijze van Samos voorgeschreven, willen wij ons niet verdiepen.

Aan een andere zijde van den muur las men:

Het wuſte voorhoofd krijgt een kreuk
Van wijsheit, daer de wijze spreuk
Zich mengelt in een boertery,
Men heeft hier keur van lekkerny.

Ook deze regelen waren, gelijk de ondervinding bewees, meer in poëtischen dan in werkelijken zin bedoeld.

Boven de deur van den trap aan de rechterhand, die toegang gaf tot de huisvertrekken en de groote zaal, bevatte een schild deze regels van Vondel:

Dees plaets is heiligh ... men klimt langs dezen trap
Bekranst met lauwerier in der Poëten stoelen,
Gij ziet 't verlangen van dees gasten om u woelen.

Aan de wanden der vestibule bevonden zich schilden met de volgende vaersregelen, de eerste van Gerardus Brandt, de andere twee van Vondel zelf:

*Muyder slot, ONTHOOFDE romp.
Sedert u de glimp ontglomp,
Sedert gy de stercke stralen,
Westelyck zaagt van u dalen,
Van het Sonnelijcke Hoofst,
Dat de sterckste sterren dooft.*

Voor het zijvertrek waar het buffet was opgeslagen:

Wil de zon met hitte steeken,
 Mannen, duickt hier in de schaeu!
 Zijt ge dorstig, mat en flaeu.
 Hier vloeit Penens met zijn beeken;
 Hier zijn Tempe, hier is geur;
 Hier is lessing, hier is keur.

en eindelijk boven den ingang van de groote zaal deze variant op Vondels vaers voor het portaal van den Amsterdamschen Schouwburg:

Geen schreeuwend kind hier lastigh zij,
 Sigaar, toebakspijp, snoepery,
 Noch geenerlei baldadigheid,
 Wie anders doet wort uitgeleit.

De groote zaal zelve, eertijds de geliefkoosde verzamelplaats van den Muyder vriendenkring, was op toepasselijke en smaakvolle wijze gedekoreerd. Tusschen de kroonlijst en de hooge lambrizeering was in het rond een soort van beeldengallery in *grisaille*-stijl aangebracht.

In de fries prijkte de lange rij van Vondels tijdgenooten, met den vaersregel van Vollenhove:

Dien gulden tijdt most Hollant nooit vergeten.

tot onderschrift.

Verderop de schaar van Rederijkers van de *Kamer Uit Liefde bloeiende*, de eerste oefenschool van den jeugdigen Vondel, en daaronder de regels door Hooft in zijn berijmden *Brief uit Florence*¹⁾ tot lof van Vondel, Breëroo, Coster, en Victoriyn geschreven:

*Men vindt tot Amsterdam, die met een hoogh gedicht
 Den duistren wegh tot lof en waare deught verlicht:
 Een Kampen, die met kunst 't gemeen beloop der dingen,
 Het nut der deught en 't quaad der ondeught zingen.
 Een Koster, Vondelen, Breëroo en Victoryn,
 Die nu al toonen wat z' hier naamaals zullen zijn.*

¹⁾ Zie Deel I, blz. 25.

Ter overzijde waren de gezamenlijke hoofd-personaadjes uit Vondels Treurspelen gegroepeerd. Boven den ingang der zaal bevonden zich de blazoenen van Hooft en Helionora Hellemans; de zon met de spreuk *Semper idem* en het veld met de leliën, en voor een andere deur las men deze regels van Gerard Brandt.

*Alleen niet, die den Muyderkring bestaan,
Zijn hem verwant. Die tsamen overdragen,
Voor hun geslacht elkandren nemen aan.
D'eenzeedigen zijn nader bloed dan maagen.*

De zaal was in 't rond met Gobelijn-tapijten behangen, en, dank zij de medewerking van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap, geheel in den smaak der zeventiende eeuw gemeubeld. De hooge, diep inspringende vensters waren met nieuwe glasruitjes voorzien en 't schilderwerk zooveel mogelijk verbeterd.

Maar den bezoekers, die wegens de beperkte ruimte slechts bij partijen konden toegelaten worden, was nog een andere, liefelijke verrassing weggelegd.

Plotseling opende zich het tapijten behangsel aan het boveneinde der zaal en zag men op een verhevenheid voor den ouderwetschen schoorsteen, waarboven een kolossaal, door den Heer Royer vervaardigd borstbeeld van Vondel tusschen groen en gebloemde prijkte, een gezelschap, bestaande uit zes van de voornaamste personaadjes van den kunstlievenden Muyder kring, allen getrouw volgens de bekende portretten uitgedoscht.

Het waren luidens het Programma de navolgende personen:

PIETER CORNSZ. HOOFT, Drost en Gastheer te Muyden, Ridder van S'. Michiel, dichter en geschiedschrijver.

GASTEN VAN HOOFT.

MARIA TESSELSCHADE VISSCHER, begaafde dochter van Roemer Vischer.

FRANCISCA DUARTE, huisvrouw van een deftig Alkmaarsch burger, zangeres.

CONSTANTIJN HUYGENS, Ridder, Sekretaris van den Prins-Stadhouder, dichter.

D'. CASPAR BARLEUS, Professor ter Doorl. Schole van Amsterdam, dichter, enz.

DIRCK JANSZ. SWELINGH, Organist.

Onder begeleiding van een serafine-orgel door Swelingh bespeeld,
hieven de anderen den navolgenden Beurtzang aan:

QUINTET TE MUYDEN.

19 OCTOBER 1867.

WOORDEN VAN J. A. ALBERDINGK THIJM.

MUZIEK VAN G. A. HEINZE.

DE VIJF STEMMEN.

Hier op het hooge Huys te Muyden,
Waar onze stem zoo vaak weêrklonk
Bij poëzie en tafeldronk,
Hier, waar het late veerschuitluiden
Maar zelden in de Gastenzaal,
Ons scheiden deed van 't vriendenmaal.
Hier ziet men dan, na lange jaren,
Ons, goê bekenden, weêr vergaären,

FRANCISCA.

Wat voert u, Heeren, hier weêr saam,
Doorluchte Ridders en poëten?
Is 't lieve Tesselschades naam,
Dien ge in dit uur komt welkom heeten?

DE HEEREN.

Wij buigen steeds de ridderknie
Voor vrouwendeugd, talent, en schoonheid.
Die, onbewust, haar glans ten toon spreidt:
Maar, ons verscheen, ons, allen drie,
Een held ter viering, — een genie.

TESSELSCHADE.

Francisca! wat u dreef om heden
 In 't on vergeetbre Muyder huis
 Uw stem aan 't vrolijk feestgedruisch
 Te paren, als in 't zoet verleden, —
 Dat voerde ook onze vrienden hier.
 O koene vlucht! o blij ontmoeten!
 Hoe roerend valt ons dit begroeten....
 Het zet de oprechte ziel in vier!
 Wij buigen aan eens Konings voeten.

DE VIJF STEMMEN.

Den dichterkoning hulde en eer! —
 Zoo lang het volk der Nederlanden
 Voor 't lieflijk Leeuwendael ¹⁾ zal branden,
 En leven met den Aemstelheer ²⁾
 Het heerlijk zieleleven mede —
 Zoo lang nog in zijn goede Stede
 Zal VONDEL leven bij zijn volk!

Dewijl de Heeren en Dames, aan wie de Feestgenooten dit kunstgenot te danken hadden, uit bescheidenheid hunne namen op het Programma verzwegen, verbiedt ook ons de kiesheid die hier te vermelden.

Wel was het voor het begaafde zetal een vermoeiende taak telkenreize dat een nieuwe afdeeling van de bezoekers toegelaten werd, dien beurtzang te moeten herhalen, maar zij vonden overvloedig belooning in de opgetogen erkentelijkheid hunner feestgenooten.

Na de groote zaal werden de overige gedeelten van het slot door de belangstellenden bezocht.

In onderscheidene vertrekken waren alwederom schilden met toepasselijke regels uit verzen van Vondel en anderen aangebracht.

Zoo in het vermaarde achtkantig torenkamertje deze uit Vondel:

Weekt de Zuiderzee-meerminnen,
 Daer de Vechtstroom onvermoeit

¹⁾ Het vaderland.

²⁾ Gysbreght.

Langs het huis te Muiden vloeit
Om met zingen prijs te winnen.

in Hoofts studeerkamer een schild met den regel van Anslo:

Wie denkt niet hoe nu 't eenzaam Muyden suft.

in Hoofts bibliotheek:

*Hy leert de pen en niet de kling alleen
Des Bataviërs geen volk ter wereld wijken.*

in den westertoren deze weder van Vondel zelf:

Ter goeder ure toon de klare middagstraal,
(Door Muydens vensterglas) u 't roemrijk Leeuwendaël.

In het vertrek waar het buffet was opgeslagen, sprak Vondels geest de worstelaars om een bete broods en een verfrisschende teug met deze woorden toe:

Men klaeght, indien de balsem stort,
Om 't spillen van den duren reuck.
Maer niet, zoo 't glas bekomt een kreuck
En 't edel nat geborgen wort.

Het was inderdaad merkwaardig hoe, met betrekkelijk sobere bouwstoffen in weinig dagen tijds, de Heer P. J. H. Cuypers het oude, vervallen kasteel had weten te herscheppen, en door een gepaste en smaakvolle decoratie veler belangstelling in dit historische gedenkteeken te verlevendigen.

Met vergunning van den Heer Heemskerk, destijds Minister van Binnenlandsche zaken, bleef het verciëerde Muiderslot nog gedurende eenige dagen na het feest tegen een geringen toegangsprijs voor het publiek toegankelijk, dat in ruimen getale van de gelegenheid gebruik maakte.

Des namiddags van dienzelfden dag werden de feestelijkheden besloten met een Gala-diner in de schilderijzaal van het Paleis voor Volksvlijt.

Die schitterend verlichte, fraai, maar eenvoudig versierde zaal, met haar onafzienbare tafels, alwaar de keurigste damestoiletten om den voorrang streden, zoü den eenvoudigen burgerman, ter wiens nagedachtenis dat alles geschiedde, met verbaasdheid voor het hoofd hebben geslagen, zoo hij zelf er te dezer ure ware binnengetreden.

Boven de middentafel, waar Van Lennep den voorzitterstoel bekleedde, blonken Vondels borstbeeld „met lauwerier bekranst” en daaronder in gulden letterschrift deze zijne gedenkwaardige regelen:

De heilige eendracht is het zout,
Dat huis en stadt in waerde houdt,
Zy stelt d'oneffenheên gelijk,
En baert een goddelijk muzijk,
Hetwelck den geest en 't lijf verheugt;
Een wijze kent en eert haer deugt.

Bij het nagerecht bracht de Eere-Voorzitter der Hoofd-kommissie, de Heer M^r. J. Messchert van Vollenhoven, een heildronk uit op Z. M. den Koning, Van Lennep op Keizer Napoleon III en vervolgens op Koning Leopold van België, die hunne belangstelling op zoo vorstelijke wijze hadden betuigd. De Heer Louis de Baecker op het fiere Nederlandsche volk en H. M. de Koningin der Nederlanden; de heer Désiré Delcroix namens de Zuid-Nederlanders, door hem vertegenwoordigd, op den bloei en roem der Nederlandsche taal- en letterkunde; de burgemeester M^r. C. Fock op de Hoofd-kommissie, aan wier zorgen de hoofdstad Vondels monument te danken had.

Na deze officieele toasten sprak de Heer Hofdijk in de navolgende dichtregelen de Vlaamsche broeders toe.

„Van Noord en Zuid, van Zuid en Noord
Kwam 't samen aan des Amstels boord:
De Fries verlaat zijn Lauwerzooien;
De Vlaming zegt aan Schelde en Ley
Een kort „vaarwel!” -- en allen stroomen
Te zamen naar het kooprijk Y.
De bloem van-'t volk der Nederlanden,
Dat deeglykheid mint boven schijn,
Slaat broederlyk in een de handen,
En toont op nieuw een Volk te zijn:

Een volk, door tongval met gescheiden,
 Zelfs in zijn taal daar door verrijkt —
 En, zoons van 't Zuid en 't Noorden, beiden
 Tot een en 't zelfde volk geijkt.
 Ziet, Vlaamsche Broeders! wakkre Zonen
 Met ons van een en eigen stam —
 Ziet dus des dichters werk bekroonen
 Dié uit uwe oorden tot ons kwam.
 De Vlaamsche melk heeft hij gedronken,
 En 't machtig Holland bracht hem groot —
 Ons samen heeft hy weer geschonken
 In rijke maat wat hy genoot.
 Het zaad verwaaide uit uwe voren,
 En welig wies 't op onzen grond;
 Zijne airen, zwellende van koren,
 Ontlastten weêrzijs zich in 't rond.

Zoo vlecht de onsterfelyke Vondel
 Weêr 't snoer om d' ouden pijlenbondel:
 Hy spreekt — gantsch Neêrland hoort zijn taal.
 De staatslist heeft een stam gescheiden —
 Hy weet de helften weêr te leiden
 Naar 't oude groene „Leeuwendaël.”
 Zijn stemme brengt, nog na twee eeuwen,
 De Hollandsche en de Vlaamsche Leeuwen
 In trouwen broederbond te zaâm.
 Zoo vloeien, wie ze ook will' vervreemden,
 En Vlaanderen, en Hollands beemden
 Tot één in 's grooten Vondels naam.
 Hier is geen deelen, hier geen scheiden:
 Zijn genius behoort ons beiden.
 Ja — in diens godlyk reine sfeer,
 Knielt Vlaming en knielt Nederlander,
 Vereenigd onder d' eigen stander,
 Om Vondels standbeeld juublend neer.'

Deze ontboezeming werd door de Vlaamsche broeders beantwoord,
 eerst bij monde van den Voorzitter der Belgische Sub-kommissie,
 den Heer Nolet de Brauwere en vervolgens door de HH. Delcroix
 van Brussel en Prof. Heremans van Gent, die eindigde met een hulde
 aan de Nederlandsche vrouwen.

De reeks van heildronken werd besloten door den Heer M^r. C. H. B.

Boot, Staatsraad en Oud Burgemeester van Amsterdam, met het vriendschappelijk en echt studentikoos vaers ter eere van Mr. Jacob van Lennep, en waarvan de levendig uitgedrukte slotregels aldus luiden:

Lang nog moog' Van Lennep prijken met die haren wit als sneeuw!
Hij bereik, als JOOST VAN VONDEL, weinig minder dan een eeuw!
En is eens zijn stof verzameld met dat van zijn voorgeslacht,
Dan blijft naast een JOOST VAN VONDEL, KO VAN LENNEP steeds herdacht.

Voor den afloop van het Dessert liet de Heer Jacob de Vos Jbz. de Thesaurier der Hoofd-kommissie, den feestgenooten ter gedachtenis aan deze dagen een photographie aanbieden, behelzende kopijen van drie Portretten van Joost van den Vondel, het eene als jongeling door H. Goltzius, het andere als Grijsaard, het derde in zijn laatste levensjaren door Th. de Koningh, afgenomen naar teekeningen, in zijn kabinet berustende. Een even verrassend als toepasselijk geschenk, waarmede de Heer de Vos alle aanwezigen ten zeerste aan zich verplichtte.

Zoo eindigde de plechtige feestviering der Onthulling van Vondels Standbeeld, naar hetwelk het Rij- en Wandelpark op den dag der onthulling zijn nieuwen naam van Vondelspark verkreeg. Laat ons voor een oogenblik daarheen terugkeeren om het beeld en zijn voetstuk nog even in oogenschouw te nemen.

Vondels standbeeld is midden op een open en een weinig verhoogde plek van het Park zoo gelukkig geplaatst, dat het den wandelaar reeds van verre, en van welke dreef hij ook nadere, terstond op verrassende wijze in het oog valt.

Royer heeft den dichter voorgesteld in een zittende houding en in een oogenblik van hooge bezieling en stoute gedachtenvlucht. Deze opvatting is geheel in overeenstemming zoowel met Vondels hoog idealistische richting als met des beeldhouwers eigen kunstrichting.

In zijn rechterhand houdt de dichter van den „Lucifer” zijn gulden veder, om zijn slapen glinstert de duizendwerf verdiende lauwerkrans. De mantel van den dichtervorst hangt in statige plooiën neder en nevens hem liggen de klassieken verspreid en ligt zijn Virgilius, waaraan hij voor een goed deel zijn kunstvorming had te danken.

Het beeld is van zuiver koper, (brons) gegoten in de metaalgieterij van de Heeren L. J. Enthoven & Co., te 's Hage, en 3,30 Ned. el hoog.

Het voetstuk, in zeventiend' eeuwschen stijl, is aan de inrichting van den Heer P. J. Cuypers, te Roermond, uit Trierschen steen vervaardigd. Op de vier hoeken prijkt het met vier breed gebeitelde genieën, van een lichtere kleur, en die op zinnebeeldige wijze het Treurspel, het Lierdicht, de Gewijde Poëzie en het Hekeldicht voorstellen, in al welke dichtvormen Vondel zulk een hoogen trap bereikte.

Op de vier zijden van het voetstuk bevinden zich de navolgende inscriptiën;

VOORZIJDE.

JOOST VAN DEN VONDEL:
TE KEULEN UIT ANTWERPSCHE OUDERS
GEBOREN DEN XVII. NOV. MDLXXXVII;
VAN ZIJNE KINDSHEID AF
GEVESTIGD TE AMSTERDAM:
WAAR HIJ MAYKE DE WOLFF
TOT HUISVROUW GEHAD
HEEFT: OVERLEDEN IS DEN
V FEBR. MDCLXXIX: EN BEGR
IN DE NIEUWE KERK.

LINKERZIJDE.

OM DEN ADEL VAN ZIJN KARAKTER:
OM DEN RIJKDOM VAN ZIJN
GENIE:
OM DEN GLOED EN DE LIEFLIJKHEID
ZIJNER DICHTGAVE:
BIJ SCHERP VERNUFT
EN DEGELIJKE WETENSCHAP:
OM ZIJN TOOVEREN
MET DE NEDERLANDSCHE TAAL,
DIENSTBAAR GEMAAKT AAN ZIJNE
LIEFDE VOOR LAND EN STAD:
WORDT HIER AAN
JOOST VAN DEN VONDEL:

TOT KWIJTING
EENER DIEPGEVOELDE SCHULD
DIT GEDENKTEEKEN
GEWIJD,
MDCCLXVII.

A C H T E R Z I J D E.

SCRIPSIT AETERNITATI.

R E C H T E R Z I J D E.

LUCIFER;
GIJSBRECHT VAN AEMSTEL;
ADAM IN BALLINGSCHAP;
JOSEPH IN DOTHAN;
PALAMEDES;
DE LEEUWENDALERS;
JOANNES DE BOETGEZANT;
ALTAERGEHEIMENISSEN;
VEROVERING VAN GROL;
GEBORTEKLOCK VAN WILLEM VAN NASSAU;
INWIJDINGHE VAN 'T STADHUIS;
DAVID; VIRGILIUS;
BEEMSTER EN HAARLEMMERMEER;
DIONIJS VOS;
ROSKAM EN ROMMELPOT;
DE RIJNSTROOM.

De hellende vloer rondom het voetstuk bestaat uit een mozaïek parket, waarin de korporatiën, die voornamelijk voor het verwezenlijken van het plan gezorgd hebben: *de Vondel-Commissie, het Gemeentebestuur der stad Amsterdam*, en *de Park-Commissie* benevens den datum der onthulling vermeld worden.

meers beeltenis, in het jong plantsoen, hoog boven
... uit, als een cieraad van zijn geliefkoosde Amstel-
... of, door alle tijden heen, hoog boven de dichters van

... nwaardeerbaar voorrecht mag ik het mijne heeten, dat
... ven was mijne medewerking te schenken zoowel ter
... van het metalen als van dit papieren gedenkteeken voor
... otsten dichtervorst.

... jaren lang heb ik mij voor mijne vroegere en tegenwoor-
... firma met de leiding van deze uitgave belast en tegelijk mijn
... vreunden vriend Van Lennep bij het volbrengen zijner reuzen-
... met mijne zwakke krachten ter zijde gestaan. Het was een
... eid, vol bezwaren en beslommeringen, en thans, nu wij er, Godlof!
... laatste hand aan mogen leggen, zou ik mij niet behoorlijk ont-
... slagen rekenen, zoo ik niet in naam mijner firma, onzen hartelijken
... dank toebreacht aan allen, die ons door hun ondersteuning en ver-
... trouwen, door hun talent en vlijt in staat hebben gesteld ons gewaagd
... plan te volvoeren.

Maar, welk een grievende spijt! Hem, wiens gevierde naam nevens
dien van Vondel aan het hoofd dezer uitgave prijkt, hem, wien wij
deze laatste bladen zoo gaarne hadden overhandigd, M^r. J. van
Lennep vinden wij hier niet meer.

H. BINGER.

